36 B 477

ראת אלמראה אן אלשגרה טייבה ללמאכל ושהייה למנטר מנאא לעקל אכדת מן
תמרהא ואכלתו ואעטת זוגהא איצא מעהא פאכל ׃ ותפקחנה עיני שניהם וידעו כי
עירומים הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת ׃ ואתפתחא עיני תרויהון וידעו ארי
ערטלאין אינון וחטיטו להון טרפי תינין ועבדו להון זרזין ׃ פאנפתחת עיונהמא פעלמא
אנהמא עריאנין פכ׳יטא מן ורק אלתין וצנעא להם מנה מאזרא ׃ וישמעו את קול יהוה ה
אלהים מתהלך בגן לרוח היום ויתחבא האדם ואשתו מפני יהוה אלהים בתוך עץ הגן ׃
ושמעו ית קל מימרא דיי אלהים מהליך בגנתא למנח יומא ואטמר אדם ואתתיה
מן קדם יי אלהים בגו אילן גנתא ׃ פסמעא צות אללה מאר פי אלגנאן ברפק בחרכה אלנהאר
ואכתבא אדם וזוגתה חיא אמן בין ידי אללה פי מא בין שגר אלגנאן ׃ ויקרא יהוה אלהים
אל האדם ויאמר לו איכה ׃ וקרא יי אלהים לאדם ואמר ליה האן את ׃ פנאדא אללה באדם
וקאל לה מקררא אין אנת ׃ ויאמר את קלך שמעתי בגן ואירא כי עירום אנכי ואחבא ׃
ואמר ית קל מימרך שמעית בגנתא ודחילית ארי ערטלאי אנא ואטמרית ׃ פקאל אני
סמעת צותך פי אלגנאן פאתקית אד אנא עריאן פאכתבית ׃ ויאמר מי הגיד לך כי
עירום אתה המן העץ אשר צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת ׃ ואמר מן חוי לך ארי
ערטלאי את המן אילנא דפקדתך בדיל דלא למיכל מניה אכלתא ׃ קאל מן אכברך
אנך עריאן אמן אלשגרה אלתי אמרתך אן לא תאכל מנהא אכלת ׃ ויאמר האדם
האשה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל ׃ ואמר אדם אתתא דיהבת
עמי היא יהבת לי מן אילנא ואכלית ׃ קאל אדם אלמראה אלתי צירתהא מעי הי
אעטתני מן אלשגרה פאכלת ׃ ויאמר יהוה אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר
האשה הנחש השיאני ואכל ׃ ואמר יי אלהים לאתתא מא דא עבדת ואמרת אתתא
חויא אטעיני ואכלית ׃ קאל אללה ללמראה מא דא צנעת קאלת אלתעבאן אגואני פאכלת
ויאמר יהוה אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית
השדה על גחנך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך ׃ ואמר יי אלהים לחויא ארי עבדת
דא ליט את מכל בעירא ומכל חית ברא על מעך תיזיל ועפרא תיכול כל יומי חייך ׃
קאל אללה ללתעבאן אד צנעת הדי בעלם פאנת מלעון מן גמיע אלבהאים ומן גמיע
וחוש אלצחרי עלי צדרך תסלך ותראבא תאכל טול זמאן ׃ ואיבה אשית בינך ובין
האשה ובין זרעך ובין זרעה הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב ׃ ודבבו אשוי בינך
ובין אתתא ובין בנך ובין בנהא הוא יהי דכיר מה דעבדת ליה מלקדמין ואת תהי נטר
ליה לסופא ׃ ועדאוה אגעל בינך ובין אלמראה ובין נסלך ובין נסלהא הו ישדכך

[illegible] בה בושת [illegible] ערום ׃ המן
[illegible] עשית זאת מכאן שאין מהפכ[illegible]
[illegible] מעין ׃ מכל הבהמה ומכל חית השדה [illegible]
[illegible] ויעיבורו על נחש שבע שנים ׃ על גחנך
[illegible] ותשא חת חוה ולא בחת לדבר [illegible]
[illegible] חיות ישופך יכתתך כמו וכתותו
[illegible] ׃ ולשון תשופנו כמו נשף בהם כשהנחש בא לנשוך הוא נושף כזמן שריקה ולפי שלשון נופל על הלשון כתב לשון [illegible]

[illegible] עמדי כאן כפר בטובה ׃ השיאני הטעני כמו אל ישיא אתכם
[illegible] שאלו למה עשית זאת היה לו להשיב דברי הרב ודברי התלמיד
[illegible] מה נתקלל [illegible] לא כל שכן [illegible] ורבותינו [illegible] זה בכמה [illegible]
[illegible] רגלים היו לו ונקצצו ׃ ואיבה אשית אתה לא נתכוונת אלא שימות אדם [illegible]
[illegible] תחלה [illegible] הנשים קלות להתפתות ויודעות לפתות בעליהן
[illegible] ושכית יתיה ׃ ואתה תשופנו עקב לא יהא לך קומה ותשכנו בעקבו [illegible]

ראפ ואנת תלרתה עקב ; אל האשה אמר הרבה ארבה
עצבונך והרנך בעצב תלדי בנים ואל אישך תשוקתך והוא ימשל בך ; לאתתא
אמר אסגאה אסגי צערכי ועדויכי בצער תלידין בנין ולות בעליך תהי תיובתיך
והוא ישלוט ביך ; וקא לאמראה לאכתראן משקתך וחמלן במשקה תלדין
בנין ולבעליך יכון קארך והוא יתסלט עליך ; ולאדם
אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתיך לאמר לא תאכל ממנו
ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך ; ולאדם אמר ארי קבילתא
למימר אתתך ואכלתא מן אילנא דפקדתך למימר לא תיכול מנה ליטא ארעא
בדילך בעמל תיכלינה כל יומי חייך ; וקא לאדם אדקבלת מן זוגתך ואכלת מן
שגרה אדי אמרתך קאילא לא תאכל מנהא מלעונה ארץ במבבך במשקה ואכל
מנהא טול חיותך ; וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה ; וכובין ואטדין
תצמח לך ותיכול ית עסבא דחקלא ; ושוכא ודרדרא תנבת לך ותאכל עשב צחרא ;
בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר
תשוב ; בזיעת אפך תיכול לחמא עד דתתוב לארעא דמנה אתבריתא ארי עפר את ולעפרא
תתוב ; בערק וגהך תאכל דטשאם אירגוען ארץ דרימנא לאנן תראב ומי
תראב תרגע ; ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי ; וקרא אדם
שם אתתיה חוה ארי היא הות אמא דכל בני אנשא ; וסמא אדם אסם זוגתה חוה
לאנהא כאנת אםכל חי נאטק ; ויעש יהוה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור
וילבשם ; ועבד יי אלהים לאדם ולאתתיה לבושין דיקר על משך בסרהון ואלבשנון ;
וצנע [illegible] ודונא [illegible] ואלבסהמא ;
ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ה
ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם ; ואמר יי אלהים הא אדם הוה יחידאי ב
בעלמא מניה [illegible] ויסב אף מאילן חייא ו
וייחי לעלם ; [illegible] אדם [illegible] מנה מערפה [illegible]
ואן כל א ימד ידה פיאכל מן שמרה שחיוה ויחיא [illegible] ; וישלחהו יהוה אלהים
מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם ; ושלחיה יי אלהים מגנתא דעדן
למפלח בארעא דאתברי מתמן ; פטרדה אלה מן גנאן עדן ליפלח ארץ אלדי אכד
מנהא ; ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת
לשמור את דרך עץ החיים ; ותריך ית אדם ואשרי מן קדמין לגנתא דעדן ית כרוביא
וית שנן חרבא דמתהפכא למטר ית אורח אילן [illegible] א טרד אדם אסכן מן שרקי

רשי

[illegible] ; עצבונך זה צער גדול בנים ; והרונך זה צער העיבור [illegible] נים זה צער הלידה ; ואל אישך תשוקת ל
[illegible] בה אילך מנחלת עצבך בכה שלהוו ימשול בך הכל ממנו ולא מכ [illegible] אתך כמו נפש שוקקה ; ארורה האדמ
[illegible] ר לך דברים ארורים כגון זבובים ופרעושים ונמלים משל שיו [illegible] רעה והבריות מקללות ארם שינין מ
[illegible] צמיחלך הארץ כשתזרענה מיני זרעים תצמיח ודרדר [illegible] בית והן נאכלין על ידי תקון ; ואכלת את
[illegible] מה קללה הוא זו והלא בברכה נאמר לו הנה נתתי לכם את כל [illegible] דרע [illegible] מה אמור כאן בראשה העני וארורה
[illegible] ירך בעצבון תאכלנה ואחר העצבון וקוץ ודרדר תצמיח [illegible] לא מה אמור כאן כשתזרענה קטניות וירקות
[illegible] חלך קוצים ודרדרים ושאר עשבי שדה ועל כרחך תאכלם ; בזעת אפך לאחר שתטרח בו הרבה ; ויקרא האדם חזר הכתוב
[illegible] ראשונו ויקרא האדם שמות ולא הפסוק אלא ללמדך שעל ידי קריאת שמות נזדווגה לו חוה כמו שכתוב ולאדם לא

מצא

גנאן עדן מלאכיה ולמע ספיח מתקלב לי חפצו טריק שגרה אלחיוה :
ד והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי
איש את יהוה : ואדם ידע ית חוה אתתיה ועדיאת וילידת ית קין ואמרת קניתי גברא
מן קדם יהוה : וכאן אדם ואקע זוגתה פחמלת וולדת קין וקאלת קד אקתנית רגלא מן ענד אללה :
ותוסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רעה צאן וקין היה עבד אדמה : ואוסיפת
למילד ית אחוהי ית הבל והוה הבל רעי ענא וקין הוה פלח בארעא : פעאדת וולדת
אכיה הבל פכאן הבל ראעי גנם וקין יפלח אלארץ : ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי
האדמה מנחה ליהוה : והוה מסוף יומין ואיתי קין מאבא דארעא קרבנא קדם ייי : ולמא
כאן בעד איאם אתי קין כתמר אלארץ בהדיה ללה : והבל הביא גם הוא מבכרות
צאנו ומחלבהן וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו : והבל איתי אף הוא מבכירי ענא
ומשמיניהון והות רעוא קדם ייי בהבל ובקורבניה : והבל אתא הו איצא מן בכור גנמה
ומן סמינהא פקבל אללה הבל והדיתה : ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד
ויפלו פניו : ובקין ובקורבניה לא הות רעוא ותקיף רוגזא לקין לחדא ואתכבישו אפוהי :
וקין והדיתה לם יקבלהמא פאשתד עלי קין וקע וגהה חיאא : ויאמר יהוה אל קין
למה חרה לך ולמה נפלו פניך : ואמר ייי לקין למא תקיף לך ולמא אתכבישו אפך :
קאל אללה לם אשתד עליך ולם וקע וגהך : הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח
חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו : הלא אם תוטיב עובדך ישתביק לך
ואם לא תוטיב עובדך ליום דינא חטאך נטיר עתיד לאתפרעא מנך אם לא תתוב
ואם תתוב ישתביק לך : לאן גרת קבלת ואולם תגור כאן מא אתנגה בטאך
ראבצא וליך קיאדה ואנת תמסלט עליה באכתיארך : ויאמר קין אל הבל אחיו
ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו : ואמר קין להבל אחוהי והוה
במהויהון בחקלא וקם קין בהבל אחוהי וקטליה : תם קאל קין להבל אכיה פלמא
כאנא פי אלצחרא קאם קין עלי הבל אכיה וקתלה : ויאמר יהוה אל קין אי הבל אחיך
ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי : ואמר ייי לקין אן הבל אחוך ואמר לא ידענא
הנטר אחי אנא : פקאל אללה לקין אין הבל אכוך קאל לא אעלם אחפיץ : ויאמר
מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה : ואמר מא עבדת קל דם זרעין
דעתידין למיפק מן אחוך קבלן קדמי מן ארעא : וקאל מאדא צנעת צות דם אכיך
צארך אלי מן אלארץ : ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את
דמי אחיך מידך : וכען ליט את מן ארעא דפתחת ית פומה וקבילת ית דמא דאחוך

רש״י

מצא עזר כנגדו לכך ויפל ית׳ עליהם תרדמה ועל ידי שכתב ויהיו שניהם ערומים סמך לו פרשת הנחש להודיעך שמתוך
שראה אותם ערומים וראה אותם עסוקים בתשמיש נתאוה להם ובא עליהם במחשבה ובמרמה : חוה נופל על לשון חיה שמחיה
את תולדותיה כאשר תאמר מה הוה לאדם בלשון היה : כתנות עור יש דברי אגדה אומרים חלקים כצפורן היו מודבקים על עור
ויש דבר הבא מן העור כגון צמר הארנבים שהוא רך וחם ועשה להם כתונות ממנו : היה כאחד ממנו הרי הוא יחיד בתחתונים
כמו שאני יחיד בעליונים ומה היא יחידתו לדעת טוב ורע מה שאין כן בבהמה וחיה : ועתה פן ישלח ידו ומשיחיה לעולם הרי הוא
קרוב להטעות הבריות אחריו ולומר אלוה הוא : יש מדרשי אגדה אבל אין מיושבין על פשוטו : מקדם לגן עדן במזרחו של גן עדן
חוץ לגן : את הכרובים מלאכי חבלה וחרב מתהפכת ולהט לאיים עליו מליכנס עוד לגן : תרגום להט שנן כמו שלף שנא בסנהדרין
ובלשון לעז לאמ״ה ומדרשי אגדה יש ואני איני בא אלא לפשוטו : והאדם ידע כבר קודם ענין של מעלה קודם שחטא ונטרד מגן עדן וכן

מידך: ואנת מלעון מן אלארץ אלתי פתחת פאהא וקבלת דם אכיך מן ידך: כי
תעבד את האדמה לא תסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ: ארי תפלח בארעא
לא תוסיף למתן חילה לך מטלטל וגלי תהי בארעא: באן תפלחהא לא תעאוד
אן תעטיך קותהא נאיעא ונאירא תכון פי אלארץ: ויאמר קין אל יהוה גדול עוני
מנשא: ואמר קין קדם יי סגי חובי מלמשבק: פקאל קין בין ידי אללה אן דנבי אעצם מן
אן יגפר: הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ
והיה כל מצאי יהרגני: הא תריכתא יתי יומא דין מעל אפי ארעא ומן קדמך לית
אפשר לאטמרא ואהי מטלטל וגלי בארעא ויהי כל דישכחנני יקטלינני: פאן טרדת
ני אליום מן וגה אלארץ פהל מן בין ידיך אנסתר ואן כנת נאיעא ונאירא פי אלארץ
כאן מן וגדני קתלני: ויאמר לו יהוה לכן כל הרג קין שבעתים יקם וישם יהוה לקין
אות לבלתי הכות אתו כל מצאו: ואמר ליה יי לכין כל קטול קין לשבעה דרין
יתפרע מניה ושוי יי לקין אתא בדיל דלא למקטל יתיה כל דישכחניה: פקאל אללה
לה לדלך כל מן יקתל קין יקאד בה כתירא פגעל אללה לקין איה ללא יקתלה כל מן וגדה:
ויצא קין מלפני יהוה וישב בארץ נוד קדמת עדן: ונפק קין מן קדם יי ויתיב בארעא
גלי ומטלטל דהות עבידא עלוהי מלקדמין בגנתא דעדן: פכרג קין מן בין ידי אללה
ואקאם פי בלד נוד שרקי עדן: וידע קין את אשתו ותהר ותלד את חנוך ויהי בנה עיר
ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך: וידע קין ית אתתיה ועדיאת וילידת ית חנוך והוה
בני קרתא וקרא שמה דקרתא כשום בריה חנוך: פואקע קין זוגתה פחבלת וולדת
חנוך פבנא קריה פסמאהא באסם אבנה חנוך: ויולד לחנוך את עירד ועירד ילד
את מחויאל ומחייאל ילד את מתושאל ומתושאל ילד את למך: ואתיליד לחנוך ית
עירד ועירד אוליד ית מחויאל ומחייאל אוליד ית מתושאל ומתושאל אוליד ית למך:
פולד לחנך עירד ועירד אולד מחו ומחי אולד מתו ומתו אולד למך: ויקח לו למך
שתי נשים שם האחת עדה ושם השנית צלה: ונסיב ליה למך תרתין נשין שום חדא
עדה ושום תניתא צלה: ואתכד לה למך זוגתין אסם אחדהמא עדה ואסם אלאכרי

צלא

רש"י

ההריון והלידה שאם כתב וידע אדם נשמע שלאחר נטרד היו לו בנים: קין על שם קניתי: את ה' כמו עם ה' כשברא אותי ואת אשתי לבדו בראנו אבל בזה שותפים אנו עמו: את קין את אחיו את הבל ג' אתים רבויים הם מלמד שתאומה נולדה עם קין ועם הבל נולדו שתים לכך נאמר ותוסף: רעה צאן לפי שנתקללה האדמה פירש לו מעבודתה: מפרי האדמה מן הגרוע ויש אגדה שאומרת זרע פשתן היה: וישע ויפן וכן לא שעה לא פנה אל מנחתו לא פנה וכן ואל ישעו אל יפנו וכן שעה מעלין כנה מעלין: וישע ירדה אש ולחכה מנחתו: הלא אם תיטיב כתרגומו כירושו': לפתח חטאת רובץ לפתח קברך חטאך שמור: ואליך תשוקתו של חטאת הוא יצר הרע תמיד שוקק ומתאוה להכשילך ואתה תמשל בו אם תרצה תתגבר עליו: ויאמר קין נכנס עמו בדברי ריב ומצא להתגולל עליו להרגו ויש בזה מדרשי אגדה אך זה יישובו של מקרא: אי הבל אחיך להכנס עמו בדברי נחת אולי ישוב ויאמר אני הרגתיו וחטאתי לך: לא ידעתי נעשה כגונב דעת העליונה: השומר אחי לשון תימה הוא וכן כל ה"א הנקודה בחטף פתח: דמי אחיך דמו ודם זרעיותיו ד"א שעשה בו פצעים הרבה שלא היה יודע מהיכן נפשו יוצאה: מן האדמה יותר ממה שנתקללה היא כבר נשנית וגם בזו הוסיפה לחטא אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך: והנני מוסיף לה קללה שלא תוסיף תת כחה לך: נע ונד אין לך רשות לדור במקום אחד: גדול עוני מנשא בתמיה אתה טוען עליונים ותחתונים ועוני אי אפשר לך לטעון: לכן כל הרג קין לשון גערה כה יעשה לו כך וכך עונשו ולא פירש עונשו: שבעתים יקם איני רוצה להנקם מקין עכשיו לסוף שבעה דורות אני נוקם נקמתי ממנו שיעמוד למך מבני בניו ויהרגהו: וסוף המקרא שאמר שבעתים יקם והיא נקמת הבל מקין למדנו שתחלת המקרא לשון גערה היא שלא תהא כל בריה מזיקתו וכיוצא בו: ויאמר דוד כל מכה יבוסי ויגע בצנור ויקרב אל העורים ולא פירש מה יעשה לו [illegible] והעורים והפסחים [illegible] וישם ה' לקין אות חקק לו אות משמו במצחו: ויצא קין יצא בהכנעה כגונב דעת העליונה: בארץ נוד בארץ שכל הגולים נדים שם: קדמת עדן שם גלה אביו כשנטרד מגן עדן שנ' וישכן מקדם לגן עדן לשמור את [illegible] דרך מבוא הגן [illegible] שיהא [illegible]

רוח

צלה: ותלד עדה את יבל הוא היה אבי ישב אהל ומקנה: וילידת עדה ית יבל הוא
הוה רבהון דיתבי משכנין ומרי בעיר: פוולדת עדה יבל והו כאן אול מן סכן אלאכביה
ומלך אלמאשיה: ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תפש כנור ועוגב: ושום אחוהי יובל
הוא הוה רבהון דכל דמנן על פום נבלא אירעי זמר כנרא ואבובא: ואסם אכיה יובל
הו כאן אול מן חמל טנבור ואקיתאר: וצלה גם הוא ילדה את תובל קין לטש
כל חרש נחשת וברזל ואחות תובל קין נעמה: וצלה אף היא ילידת ית תובל קין הוא
הוה רבהון דכל דידעי עבידת נחשא ופרזלא ואחתיה דתובל קין נעמה: וצלה הי
איצא ולדת תובל קין והו כאן אול סיקל צנאע גמיע מן נחאס וחדיד וכאנת אכתה
נעמה: ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך האזנה אמרתי כי איש
הרגתי לפצעי וילד לחברתי: ואמר למך לנשוהי עדה וצלה שמעא קלי נשי למך
אצתא למימרי לא גברא קטלית דבדיליה אנא סביל חובין ואף לא עולימא חבלית דבדיליה
ישתיצי זרעי: פקאל למך לנסאיה יא עדה ויא צלה אסמעא קולי יא נסא למך אנצתאן
מקאלתי אתרא קתלת רגלא בשגתי או צבי בגראחתי: כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים
ושבעה: ארי שבעה דרין אתליאו לקין הלא ללמך בריה שבעין ושבעה: פאן כאן יקאד
בקין פבלאמך אכתר ואכתר: וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת כי שת
לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין: וידע אדם עוד ית אתתיה וילידת בר וקרת ית שמיה
שת ארי אמרת יהב לי יי בר אחרן חלף הבל דקטליה קין: ואן אדם ואקע זוגתה פולדת
ואסמתה שת קאלת קד רזקני אללה נסלא בדל הבל אד קתלה קין: ולשת גם הוא ילד בן
ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם יהוה: ולשת אף הוא אתיליד בר וקרא ית
שמיה אנוש ביומוהי חלו בני אנשא מלצלאה בשמא דיי: וולד לשת איצא אבנא
וסמאה אנוש חינד תבדלת עבאדה באסם אלה:

פ פ

זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה
אתו: דין ספר תולדת אדם ביומא דברא יי ית אדם בדמותא דאלהים עבד יתיה: הדא שרח כתאב
תואליד אדם במא אנה פי יום כלקה אללה בשבהה מצלטא צנעה: זכר ונקבה בראם

רש"י

רוח מזרחית קולטת בכל מקום את הרוצחים שנ' אז יבדיל משה: מזרחה שמש: ר"א בארץ נוד כל מקום שהולך היתה הארץ מזדעזעת
תחתיו והבריות אומרים סורו מעליו זה הוא שהרג את אחיו: ויהי קין בונה עיר ויקרא שם העיר לזכר בנו חנוך: עירד ילד יש מקום שהוא
אומר בזכר הוליד ויש מקום שהוא אומר ילד שהולידה משמשת שתי לשונות לידת האשה וזריעת תולדות האיש: כשהוא אומר הוליד
בלשון הפעיל מדבר בלידת האשה פלוני הוליד את אשתו בן או בת כשהוא אומר ילד מדבר בזריעת האיש והוא בלע"ז: ויקח לו למך. לא היה לו
לפרש כל זה אלא ללמדנו שסוף הענין שקיים הקב"ה הבטחתו שאמר שבעתים יוקם קין עמד למך לאחר שהוליד בנים ועשה דור שביעי והרג את
קין זהו שאמר כי איש הרגתי לפצעי: שתי נשים כך היה דרכן של דור המבול אחת לפריה ורביה ואחת לתשמיש זו שהיא לתשמיש משקה כוס
של עיקרין כדי שתתעקר ומתקשטת ככלה ומאכילה מעדנים וחברתה נזופה ואבלה כאלמנה וזהו שפירש איוב רועה עקרה לא תלד
ואלמנה לא ייטיב כמו שמפורש באגדת חלק: עדה היא של פריה ורביה ע"ש שמנוולת עליו ומוסרת מעליו עדה ת"י
תרגום של סורה: צלה היא של תשמיש ע"ש שיושבת תמיד בצלו: אבי יושב אהל ומקנה: הוא היה הראשון
לרועי בהמות במדברות ויושב אהלים חדש כאן וחדש כאן בשביל מרעה צאנו וכשכלה המרעה במקום זה הולך ותוקע אהלו
במקום אחר: ומ"א בונה בתים לע"ז כמ"ש סמל הקנאה המקנה: ושם אחיו: תופש כנור ועוגב לזמר לע"ז: תובל קין תובל אומנותו של קין
תובל לשון תבלין תבל והתקין אומנותו של קין לעשות כלי זיין לרוצחים: לוטש כל חורש נחשת וברזל מחדד אומנות נחשת וברזל
... חורש אינו לשון פועל אלא לשון פועל ... ומצחצח כלי ... נעמה
היא אשתו של נח ... שמעו קולי ... שהרגו זקנו של קין ... והרגו ... קין ...
את קין ... לאביו ... שירע שהוא קין ... ספק את בנו ... והרגו

ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם: דכר ונקבא ברנון ובריך יתהון וקרא
ית שמהון אדם ביומא דאתבריאו: דכר ואנתי כלקהמא ובארך פיהמא וסמאהמא
אדם פי יום כלקהמא: ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את
שמו שת: וחיא אדם מאה ותלתין שנין ואוליד בדמותיה דדמי ליה וקרא ית שמיה
שת: ויהיו ימי אדם אחרי הולידו את שת שמנה מאת שנה ויולד בנים ובנות: והוו יומי
אדם בתר דאוליד ית שת תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן: פעאש בעד שת תמאן
מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת: ויהיו כל ימי אדם אשר חי תשע מאות שנה
ושלשים שנה וימת: והוו כל יומי אדם דחיא תשע מאה ותלתין שנין ומית: פצאר גמיע
עמרה תסע מאיה ול סנה תם מאת:

ויחי שת חמש שנים ומאת
שנה ויולד את אנוש: וחיא שת מאה וחמיש שנין ואוליד ית אנוש: ולמא עאש מאיה
וה סנין אולד אנוש: ויחי שת אחרי הולידו את אנוש שבע שנים ושמנה מאות שנה
ויולד בנים ובנים: וחיא שת בתר דאוליד ית אנוש תמני מאה ושבע שנין ואוליד בנין
ובנן: ועאש בעד ראך תמאן מאיה סנה וז סנין אולד פיהא בנין ובנאת: ויהיו כל ימי
שת שתים עשרה שנה ותשע מאות שנה וימת: והוו כל יומי שת תשע מאה
ותרתא עסרי שנין ומית: פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ויב סנה תם מאת:

ויחי אנוש תשעים שנה ויולד את קינן: וחיא אנוש תשעין שנין
ואוליד ית קינן: ולמא עאש אנוש תסעין סנה ואולד קינן: ויחי אנוש אחרי הולידו את
קינן חמש עשרה שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: וחיא אנוש בתר דאוליד
ית קינן תמני מאה וחמיש עסרי שנין ואוליד בנין ובנן: ועאש בעד ראך תמאן מאיה
וטו סנה אולד פיהא בנין ובנאת: ויהיו כל ימי אנוש חמש שנים ותשע מאות שנה
וימת: והוו כל יומי אנוש תשע מאה וחמיש שנין ומית: פצאר גמיע עמרה תסע
מאיה וכמס סנין תם מאת:

ויחי קינן שבעים שנה ויולד את
מהללאל: וחיא קינן שבעין שנין ואוליד ית מהללאל: ולמא עאש קינן ע סנה
אולד מהללאל: ויחי קינן אחרי הולידו את מהללאל ארבעים שנה ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות: וחיא קינן בתר דאוליד ית מהללאל תמני מאה וארבעין
שנין ואוליד בנין ובנן: ועאש בעד ראך תמאן מאיה ומ סנה אולד פיהא בנין ובנאת:
ויהיו כל ימי קינן עשר שנים ותשע מאות שנה וימת: והוו כל יומי קינן תשע מאה

רש״י

פיר שות ממנו והוא כמו: בן; שמען קולי להשמע לו לתשמיש וכי איש הרגתי לפצעי וית נהרג וכי ילד
על שמי וילד אשר הרגתי לחבורתי נהרג כלומר על ידי חבורתי במזיד [illegible] פצעתי מזיד שיהא הפצע קרוי
הוא: כי שבעתים יקם קין קין שהרג במזיד נתלה לו עד שבעה דורות אני שהרגתי שוגג לא כל שכן [illegible] ולא זהו פצעי ולא זהו חבורתי: פצע מכת חרב
שביעית אחד לוכך לדברי תנחומא: ומדרש בר לא הרגלמך כלום ונשיו פורשות ממנו מקיימון פריה ורביה [illegible] שבעים ושבעה לשון רבוי
שלקין לאחר שבעה דורות אמרו מה אנו יולדות לבהלה למחר המבול בא ושוטף את הכל והוא אומר להן וכי איש הרגתי לפצעי וכי אני הרגתי
ולא הכל שהוא שעם [illegible] בקומה וילד כשיהא זרעו כלה בהתו עון ומה [illegible] אהרג נתלה לו שבעה דורות אני שהרגתי [illegible] שביעית הרבה
וזהו קל וחומר של שטות אם כן אין הקב״ה גובה את חובו ומקיים את דבריו: ויד ע אדם בא לומך לצל אדם הראשון וקבל על נשיו אמר להם וכי עליכם
לדקדק על גזירתו אלא מקום [illegible] עשו מצותכם והוא יעשה את שלו אמרו לו קשט עצמך תחלה והלא פרשת מאשתך ק״ל שנה משנקנס מיתה על
ירך מידי ויר ע אדם: ומהו עוד לאמר שנתוספה לו תאוה על תאותו בבר: אז הוחל לקרא בשם את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב״ה
לעשותם אלילים ולקרותו אלהות: זה ספר תולדות אדם זו היא ספירת תולדות אדם ומדרש רבים: ביום ברוא מגיד שביום שנברא הוליד: שלשים
ומאת שנה עד כאן פירש מן האשה: ויתהלך חנוך צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע לכך מיהר הקב״ה וסילקו והמיתו קודם זמנו וזהו שמשנה
במיתתו לכתוב ואיננו בעולם למלאות שנותיו: כי לקח אותו לפני זמנו כמו הנני לוקח ממך את מחמד עיניך: ויולד בן שממנו נבנה העולם:
ויא שבר העולם חיב יהיה ובניו נשארו: זה ינחמנו ינח ממנו את עצבון ידינו עד שלא בא נח לא היה להם כלי מחרישה והוא הכין להם והיתה הארץ
נוו צירה קוצים ודרדרים כשזורעים חטים מקללתו של אדם הראשון ובימי נח נחה וזהו ינחמנו ואם לא תדרשהו כך אין טעם הלשון נופל על השם
בריך לקרות שמו מנחם: בן חמש מאות שנה אמר רבי יודן מה טעם כל הדורות הולידו למאה שנה וזה לחמש מאות אמר הקב״ה אם רשעים הם יאבדו
במים ורע על צדיק זה ואם צדיקים הם אטריח עליו לעשות תיבות הרבה כבשת מעיינו ולא הוליד עד ת״ק שנה כדי שלא יהא יפת הגדול שבבניו
ראוי לעונש לפני המבול דכתיב כי הנער בן מאה שנה ימות ראוי לעונש לעתיד לבא וכן לפני מתן תורה: את שם את חם ואת יפת והלא יפת הגדול הוא

ועסר

ועסר שנין ומית : פצאר גמיע עמרה תסע מאיה ועשר סנין תם מאת :
ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה ויולד את ירד : וחיא מהללאל
שתין וחמיש שנין ואוליד ית ירד : ולמא עאש מהללאל כמסה וסתין סנה אולד ירד : ויחי
מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות :
וחיא מהללאל בתר דאוליד ית ירד תמני מאה ותלתין שנין ואוליד בנין ובנן
ועאש בעד דלך תמאן מאיה ול סנה אולד פיהא בנין ובנאת : ויהיו כל ימי מהללאל
חמש ותשעים שנה ושמנה מאות שנה וימת : והוו כל יומי מהללאל תמני מאה וצ
וחמש שנין ומית : פצאר גמיע עמרה תמאן מאיה וה וצ סנה תם מאת :
ויחי ירד שתים וששים שנה ומאת שנה ויולד את חנוך : וחיא
ירד מאה ושתין ותרתין שנין ואוליד ית חנוך : ולמא עאש ירד מאיה ואתנתין וס סנה
אולד חנוך : ויחי ירד אחרי הולידו את חנוך שמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות : וחיא
ירד בתר דאוליד ית חנוך תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן : ועאש בעד דלך תמאן
מאיה אולד פיהא בנין ובנאת : ויהיו כל ימי ירד שתים וששים שנה ותשע מאות שנה
וימות : והוו כל יומי ירד תשע מאה ושתין ותרתין שנין ומית : פצאר גמיע עמרה
תסע מאיה ואתנין וס סנה תם מאת : ויחי חנוך חמש וששים
שנה ויולד את מתושלח : וחיא חנוך שתין וחמש שנין ואוליד ית מתושלח : ולמא
עאש חנוך ה וס סנה אולד מתושלח : ויתהלך חנוך את האלהים אחרי הולידו את
שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות : והליך חנוך בדחלתא דיי בתר דאוליד ית
מתושלח תלת מאה שנין ואוליד בנין ובנן : וסלך חנוך פי טאעה אללה בעד מא
אולד מתושלח תלת מאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת : ויהי כל ימי חנוך חמש
וששים שנה ושלש מאות שנה : והוו כל יומי חנוך תלת מאה ושתין וחמש שנין :
פצאר גמיע עמרה תלת מאיה וה וס סנה : ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח
אתו אלהים : והליך חנוך בדחלתא דיי וליתוהי ארי לא אמית יתיה יי : ולמא סלך
חנוך פי טאעה אללה תופא וקבצה אללה : ויחי מתושלח
שבע ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את למך : וחיא מתושלח מאה ותמנן ושבע
שנין ואוליד ית למך : ולמא עאש מתושלח מאיה וז ותמאנין סנה אולד למך :
ויחי מתושלח אחרי הולידו את שתים ושמנים שנה ושבע מאות שנה ויולד בנים ובנות

רשי

של בתחלה לתורדש את שהוא צדיק ונולד כשהוא מהול ושאברהם אבינו יצא ממנו : ב"ר : בני האלהים בני השרים והשופטים : ד"א בני האלהים
הם השרים ההולכים בשליחותו של מקום אף הם היו מתערבים בהם : כל אלהים שבמקרא זה מרות וזה יוכיח ואתה תהיה לו לאלהים ר"ה נתתיך
אלהים : כי טובות הנה א"ר יודן טובתמתיב שהיו מטיבין אותם מקושטות ליכנס לחופה היה נכנס ובועלה תחלה : מכל אשר בחרו אף בעולת
בעל אף הזכר והבהמה : לא ידון רוחי באדם לא יתרעם ויריב רוחי עלי בשביל האדם לעולם לאורך ימים הנה רוחי נדון בקרבי אם להשחית ואם
לרחם לא יהא מדון זה ברוחי לעולם כלומר לאורך ימים : בשגם הוא בשר כמו בשגם בספק כמור בשביל שגם זאת בו שהוא בשר
ואעפ"י כן אינו נכנע לפני ומה אם יהיה אשלח עליהם בשר קשה : כיוצא בו עד שקמתי דבורה כמו שקמתי : וכן שאתה מדבר עמי כמו שאתה
אף בשגם כמו בשגם : והיו ימיו ק"ך שנה עד ק"כ שנה אאריך להם אפי ואם לא ישובו אביא עליהם מבול : ואת מנוח יפת עד המבול אינו
מאה שנה אין מוקדם ומאוחר בתורה כבר היתה הגזירה נוזרה עשרים שנה קודם שהוליד נח תולדות וכן מצינו בסדר עולם יש מדרשי
אגדה רבים בלא ידון אבל זה הוא צח צנח פשוטו : הנפלים ע"ש שנפלו והפילו את העולם ובלשון עברית לשון ענקים הוא : בימים
ההם בימי דור אנוש ובני קין : וגם אחרי כן אעפ"י שראו באבדן של דור אנוש שעלה אוקינוס והציף שליש העולם : לא נכנע דור המבול
לא נכנעו ללמוד מהם : אשר יבאו והיו יולדות ענקים כמותם הגבורים למרוד במקום : אנשי השם אותם שנקבו בשמות עירד מחויאל
מתושאל שנקבו על שם אבדן שנמוחו והותשו : ד"א אנשי שממון ששממו את העולם : וינחם ה' כי עשה נחמה היתה לפניו שבראו ובתחתו
שאלו היה מן העליונים היה ממרידן ב"ר : ויתעצב אל לבו האדם נתעצב אל לבו של מקום עלה במחשבתו אל מקום לה שציבו וזהו תרגום אונקלוס : ד"א
וינחם נהפכה מחשבתו של מקום ממדת רחמים למדת הדין עלה במחשבה לפניו מה לעשות באדם שנעשה בארץ : וכן כל לשון נחום

והוא מתושלח בתר דאוליד ית למך שבע מאה ותמנן ותרתין שנין ואוליד בנין ובנן :
ועאש בעד ד מאיה ואתנין ופ סנה אולד פיהא בנין ובנאת : ויהיו כל ימי מתושלח תשע
וששים שנה ותשע מאות שנה וימת : והוו כל יומי מתושלח תשע מאה ושתין ושנין ומית :
פצאר גמיע תסע מאיה וחמשה וסתין סנה תם מאת : ויחי
למך שתים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד בן : וחיא למך מאה ותמאנן ותרתין שנין ואוליד
בר : ולמא עאש למך מאיה ותבין ופ סנה אולד אבנא : ויקרא את שמו נח לאמר זה
ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה : וקרא ית שמיה נח למימר
דין ינחמיננא מעובדנא ומליאות ידנא מן ארעא דלטה ייי : וסמאה נח קאילא הדי
יעזינא מן אשמלנא ומשקה אידינא מן אארץ אלתי לענהא אללה : ויחי למך אחרי
הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים ובנות : וחיא למך
בתר דאוליד ית נח חמש מאה ותשעין וחמש שנין ואוליד בנין ובנן : ועאש בעד דלך כמס
מאיה ותסעין וכמס סנין אולד פיהא בנין ובנאת : ויהי כל ימי למך שבע ושבעים
שנה ושבע מאות שנה וימת : והוו כל יומי למך שבע מאה ושבעין ושבע שנין
ומית : פצאר גמיע עמרה סבע מאיה וז ועס סנה תם מאת : ויהי
נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת : והוה נח בר חמש מאה
שנין ואוליד נח ית שם ית חם וית יפת : ולמא צאר נוח אבן כמס מאיה סנה אולד
שם וחם ויפת : ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם : והוה כד
שריאו בני אנשא למסגי על אפי ארעא ובנתא איתילידו להון : ולמא אבתדא
אלנאס אן יכתרו עלי וגה אלארץ וולד להם בנאת : ויראו בני האלהים את בנות
האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו : וחזו בני רברביא ית
בנת אנשא ארי שפירן אנין ונסיבו להון נשין מכל דאתרעיו : ראו בנו אלאש
ראף בנאת אלעאמה אנהם חסאן אתכדו להם נסא מן גמיע מא אכתארוה :
ויאמר יהוה לא ידון רוחי באדם לעולם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים
שנה : ואמר ייי לא יתקיים דרא בישא הדין קדמי לעלם בדיל דאנון בסרא
ועובדיהון בישין ארכא יהבית להון מאה ועשרין שנין אם יתובון : פקאל אללה
לא ינגמד רוחי פי אלנאס אלדהר אד הם בשריון ותכון מדתהם מאיה
ועשרין סנה : הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים
אל בנות האדם וילדו להם המה הגבורים אשר מעולם אנשי השם : גבריא הוו
בארעא ביומיא האנון ואף בתר כן דעלין בני רברביא לות בנת אנשא וילדן להון
אנון גבריא דמעלמא אנשין דשמא : וכאן אלגבאברה פי דלך אלוקת ובעד דלך
איצא כאן ידכל בנו אלאשראף אלי בנאת אלעאמה פילדן להם הם אלגבאברה אלדי
מן אלדהר ,דוי אסמא :

רש"י

שבמקרא לשון נמלך מה לעשות : וכן אדם וינחם ועל עבדיו יתנחם : וינחם יתעצ
הרעה נחמתי כי המלכתי כלם לשון מחשבה אחרת הם : ויתעצב אל לבו נתאבל על אבדן מעשה ידיו כמו נעצב המלך על בנו ודו
כתבתי לתשובת לאפיקורס אחרים שאלת רבי יהושע בן קרחה אל אין אתם מורים שהקב"ה רואה את הנולד אמר לו הן אמר לו והא כתיב
ויתעצב אל לבו אמר לו נולד לך בן זכר מימיך אמר לו הן אמר לו ומה עשית אמר לו שמחתי ושמחתי את הכל אמר לו ולא
היית יודע שסופו למות אמר לו בשעת חדותא חדותא בשעת אבלא אבלא : אמר לו כך מעשה הקב"ה אעפ"י שגלוי לפניו שסופן לחטוא ולאבדן לא
נמנע מלבראן בשביל הצדיקים העתידים לעמוד מהם : ויאמר ה' אמחה את האדם הוא עפר ואביא עליו מים ואמחה אותו : ולכן נאמר
לשון

וירא יהוה כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום: וחזא יי
ארי סגיאת בישת אנשא בארעא וכל יצרא מחשבת לביה לחוד ביש כל יומא: ולמא
ראא טלה אנקר כתר שר בדאם פשאר ארץ וכאטר אפכאר קלובהם שר מתץ טול ב
זמאן: וינחם יהוה כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו: ותב יי במימריה ארי
עבד ית אנשא בארעא ואמר למתבר תקפהון כרעותיה: פתעאורהם טלה כמא צנעהם
פי ארץ ואוצל טמשקה פי קלובכם: ויאמר יהוה אמחה את האדם אשר בראתי
מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתם:
ואמר יי אמחי ית אנשא דבריתי מעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא עד רחשא
ועד עופא דשמיא ארי תבית במימרי ארי עבדתנון: באן קט טלה אמחו טנאס
יצן ונה טארץ מן אנסאן טי רביב וטי טאיר טסמא ארתואערהם כמא
כלקהם: ונח מצא חן בעיני יהוה: ונח אשכח רחמין קדם יי: ונח וגד חצא ענד טלה:

פ קמו פסוקים סימן חמציה מימן דרו פ

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח: אלין תולדת
נח נח גבר זכי שלים הוה בדרוהי בדחלתא דיי הליך נח: הדי שרח תואליד נח
נח לגלא צאלחא צחיחא פי אגיאלה פי טאעת טלה סלך נח: ויולד נח שלשה בנים את
שם את חם ואת יפת: ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת: ואולד נח תלאתה
שם וחם ויפת: ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס: ואתחבלת ארעא מן
קדם יי ואתמליאת ארעא חטופין: ואנפסדת ארץ בין ידי טלה ואמתלת צלמא: וירא
אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ: וחזא יי ית
ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בשרא אנש אורחיה על ארעא: וראהא אר אנפסדת
ואנפסד כל בשרי טריקה עליהא:
ויאמר אלהים לנח קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם
את הארץ: ואמר יי לנח קצא דכל בשרא על לקדמי ארי אתמליאת ארעא חטופין
מן קדם עובדיהון בישיא והא אנא מחבליהון עם ארעא: פקל טלה לנח קד דנא אגל
כל בשרי בין אר אמתלת טלה מן קבלהם צלמא והאנא מהלכהם מנהא: עשה לך

רשי

לשון כנוי: מאדם עד בהמה: אף הם השחיתו דרכם: ד״א הכל נברא בשביל האדם וכיון שהוא כלה מה צורך באלו: כי נחמתי כי עשיתים:
הפבתי מה לעשות על אשר עשיתים:
חסלת בראשית: ברב״י ע״ו בו״ש:

אלה תולדת נח נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק הואיל והזכירו ספר בשבחו שנ׳ זכר צדיק לברכה. ד״א למדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים
מעשים טובים: בדורותיו יש מרבותינו דורשים אותו לשבח כל שכן שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר: ויש שדורשים אותו
לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום: את האלהים התהלך נח ובאברהם הוא אומר אשר התהלכתי לפניו נח היה
צריך סעד לתמכו אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו: התהלך לשון עבר וזה שמושו של למ״ד בלשון כבד משמשת להבא ולשעבר
בלשון אחד: קום התהלך להבא: התהלך נח לשעבר: והתפלל בעד עבדיך להבא: ובאו והתפללו אל הבית הזה לשעבר אלא שהוי״ו הופכו
להבא: ותשחת הארץ ערוה וע״ז כמו כי תשחיתון השחית כל בשר: ותמלא הארץ חמס גזל: כי השחית כל בשר אפילו בהמה חיה ועוף
נזקקין לשאינן מינן: קץ כל בשר כל מקום שאתה מוצא זנות אנדרלומוסיא באה לעולם והורגת טובים ורעים: כי מלאה הארץ חמס
לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל: את הארץ כמו מן הארץ ודומה לו כצאתי את העיר מן העיר: חלה את רגליו מרגליו: ד״א את
הארץ עם הארץ שאף ג׳ טפחים של עומק המחרישה נמוחו ונטשטשו: עשה לך תבה הרבה ריוח והצלה לפניו ולמה הטריחו

הבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מבית ומחוץ בכפר : עביד לך
תיבתא דאעין דקדרום מדורין תעביד ית תיבתא ותחפי יתה מגיו ומברא בכופרא
אצנע לך תאבות מן כשב שמשאר ואצנעהא טבקאת יקפרהא מן דאכל
ומן כארג בלקפר : וזה אשר תעשה אתה שלש מאות אמה ארך התבה
חמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתה : ודין דתעביד יתה תלת מאה אמין
ארכה דתיבתא חמשין אמין פותיה ותלתין אמין רומה : והדי מקדאר מא
תצנעהא תלאת מאיה דראע טולהא וכמסין ערצהא ולי סמכהא : צהר
תעשה לתבה ואל אמה תכלנה מלמעלה ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים
ושלשים תעשה : נהור תעביד לתיבותא ולאמתא תשכללנה מלעילא ותרעה
דתיבותא בסטרה תשוי מדורין ארעין תנינין ותליתאין תעבדינה : אצנע להא
ציאא ועלי דראע תכמלהא מן פוקהא וציר להא באבא פי גאנבהא אספלא
ותואניא ותואלתא תצנעהא : ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ לשחת
כל בשר אשר בו רוח חיים מתחת השמים כל אשר בארץ יגוע : ואנא האנא
מיתי ית טופנא מיא על ארעא לחבלא כל בשרא דביה רוחא דחיי מתחות
שמיא כל דבארעא ימות : ואנא אתי בטופאן מא עלי אלארץ לאהלאך כל
בשר פיה רוח אלחיוה מן תחת אלסמא וכל מא פי אלארץ יתופא : והקמתי את ס כשרא
בריתי אתך ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך : ואקים ית
קימי עמך ותיעול לתיבתא את ובנך ואתתך ונשי בנך עמך : ואתבת עהדי
מעך ואדכול אלא אלתאבות אנת ובניך וזוגתך ונסא בניך מעך : ומכל החי מכל
בשר שנים מכל תביא אל התבה להחית אתך זכר ונקבה יהיו : ומכל דחי מכל
בסרא תרין מכולא תעיל לתיבותא לקימא עמך דכר ונוקבא יהון : ומן כל חי מן גמיע
אלבשר אזואגא מן אלכל תדכלהא אלתאבות ליחיון מעך דכר ואנתא יכונו :
מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה מכל רמש האדמה למינהו שנים מכל יבאו אליך
להחיות : מעופא לזנוהי ומן בעירא לזנה מכל רחשא דארעא לזנוהי תרין מכולא יעלון לותך לקיימא : מן אלטאיר לאצנאפה
ומן אלבהאים לאצנאפהא ומן סאיר דביב אלארץ לאצנאפה אזואגא מן אלכל ידכלו
[illegible] ליחיון : ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם
לאכלה

רשי

לפניו ולמה הטריחו בבנין הזה כדי שלא יראוהו אנשי דור המבול עוסק בה קכ שנה ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד
הקבה להביא מבול לעולם אולי ישובו : עצי גפר כך שמו ולמה ממין גפר זה על שם גפרית שנגזר עליהם למחותם : קנים מדורים מדורים
לכל בהמה וחיה : בכפר זפת בלשון ארמי ומצינו בגמרא כופרא בתיבה של משה על ידי שהיו המים תשים ריה בחמר מבפנים וזפת מבחוץ
ועוד כדי שלא יריח אותו צריך ריח רע של זפת : אבל כאן מפני חוזק המים זפתה מבית ומבחוץ : צהר יש אומרים חלון ויש אומרים אבן טובה המאירה להם
ואל אמה תכלנה מלמעלה כסויה משופע ועולה עד שהוא קצר מלמעלה ועומד על אמה כדי שיזובו המים למטה מכאן ומכאן : בצדה תשים
שלא ינזקו הנשמים בה : תחתים שנים ושלשים ג עליות זו על גבי זו : עליונים לאדם אמצעיים למדור תחתיים לזבל : ואני הנני מביא הנני מוכן
להסכים עם אותם שזרזוני כבר מה אנוש כי תזכרנו : מבול שבלה את הכל שבלבל את הכל שהוביל את הכל מן הגבוה לנמוך וזהו אונקלוס
שתרגם טופנא שהציף את הכל והביא לבבל שהיא עמוקה ולכן נקראת שנער שננערו שם כל מתי מבול : והקמותי את בריתי ברית היה
צריך על הפירות שלא ירקבו ויעפשו ושלא יהרגוהו רשעים שבדור : אתה ובניך ואשתך האנשים לבד והנשים לבד מכאן שנאסרו בתשמיש
המטה : מכל החי אפילו שדים : שנים מכל מן הפחות שבהם לא פחתו משנים אחד זכר ואחד נקבה : מהעוף למינהו אותן שדבקו במיניהם
ולא השחיתו דרכם ומאליהם באו וכל שהתיבה קולטתו הכניס בה : ויעש נח זה בנין התיבה : ראיתי צריך היה לאמר צדיק תמים מכאן שאומרים
מקצת שבחו של אדם בפניו וכלו שלא בפניו : הטהורה העתידה להיות טהורה לישראל למדנו שלמד נח תורה שבעה שבעה כדי שיקריב
מהן קרבן בצאתו : כי לימים עוד ז' אלו ז' ימי אבלו של מתושלח
הצדיק

לאכלה׃ ואת תסב לך מכל מיכל דמתאכיל ותכניש לותך ויהי לך ולהון למיכל׃ ואנת
ואנת כד לך מן טעאם יוכל וצמה אליך יכון ולהם מאכלא׃ ויעש נח ככל אשר
צוה אתו אלהים כן עשה׃ ועבד נח ככל דפקיד יתיה יי כן עבד׃ ועמל נח
בגמיע מא אמרה אללה כדאך צנע׃ ויאמר יהוה לנח ~~עול את וכל אנש ביתך~~
~~לתיבותא ארי יתך חזיתי זכאי קדמי בדרא הדין~~׃ וקאל אללה לנח אדכל אנת וגמיע
אהל ביתך אלי אלתאבות פאני ראיתך צאלחא בין ידי פי הדא אלגיל׃ מכל הבהמה הטהורה תקח
לך שבעה שבעה איש ואשתו ומן הבהמה אשר לא טהרה היא שנים איש
ואשתו׃ מכל בעירא דכיא תסב לך שבעא שבעא דכר ונוקבא ומן בעירא דליתוהי
דכיא תרין דכר ונוקבא׃ מן גמיע אלבהאים אלטאהרה תאכד סבעה סבעה דכורא
ואנאתא ומן אלבהאים אלתי ליסת בטאהרה זוגין דכורא ואנאתא׃ גם מעוף
השמים שבעה שבעה זכר ונקבה לחיות זרע על פני כל הארץ׃ אף מעופא
דשמיא שבעה שבעה דכר ונוקבא לקיימא זרעא על אפי כל ארעא׃ ואיצא מן
טאיר אלסמא סבעה סבעה דכורא ואנאתא ליחיא נסלהם עלי וגה אלארץ׃ כי
לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי
את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה׃ ארי לזמן יומין עוד שבעא אנא
מחית מטרא על ארעא ארבעין יממין וארבעין לילוון ואמחי ית כל יקומא דעבדית
מעל אפי ארעא׃ פאן לי ז׳ איאם אנא אממטר עלי מ׳ יום ומ׳ ליליה ואמחו גמיע
אלאנאם אלדי צנעתהם ען וגה אלארץ׃ ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה׃ ועבד נח ככל
דפקדיה יי׃ וצנע נח בגמיע מא אמרה אללה׃ ונח בן שש מאות שנה והמבול
היה מים על הארץ׃ ונח בר שית מאה שנין וטופנא הוה מיא על ארעא׃ וכאן
נח אבן סת מאיה סנה חין כאן אלטופאן עלי אלארץ׃ ויבא נח ובניו ואשתו
ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול׃ ועל נח ובנוהי ואתתיה ונשי בנוהי עמיה
לתיבותא מן קדם מי טופנא׃ ודכל נח ובניה וזוגתה ונסא בניה מעה אלי אלתאבות
מן קבל מא אלטופאן׃ מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף
וכל אשר רמש על האדמה׃ מן בעירא דכיא ומן בעירא דליתוהי דכי ומן עופא
וכל דרחיש על ארעא׃ ומן אלבהאים אלטאהרה ואלבהאים אלתי ליסת בטאהרה
ומן אלטאיר וסאיר אלדאב עלי אלארץ׃ שנים שנים באו אל נח אל התבה זכר
ונקבה כאשר צוה אלהים את נח׃ תרין תרין עלו עם נח לתיבותא דכר ונוקבא
כמא דפקיד יי ית נח׃ אזואגא אזואגא דכלו אלי אלתאבות דכור ואנאת
כמא אמרה אללה׃ ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ׃ והוה לזמן׃

בוא אתה וכל ביתך אל התבה כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ... לנח עול את וכל אנש ביתך לתיבותא ארי יתך חזיתי זכאי קדמי בדרא הדין

רשי

הצדיק שחס הקב״ה על כבודו ועכב את הפרענות צא וחשוב שנותיו של מתושלח ותמצא שהם כלים בשנת שש מאות
שנה לחיי נח׃ כי לימים עוד שבעה. מהו עוד זמן אחר זמן זה נוסף על ק״כ שנה ארבעים יום כנגד יצירת הולד שקלקלו
להטריח ליוצרם לצור צורת ממזרים׃ ויעש נח זה ביאתו לתיבה׃ נח ובניו האנשים לבד והנשים לבד לפי שנאסרו
בתשמיש המטה מפני שהעולם שרוי בצער׃ מפני מי המבול אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבוא
המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקוהו המים׃ באו אל נח מאליהן׃ שנים שנים כלם השוו במנין אחד הפחותים בשנים׃ בארץ

יומין ומי טופנא הוו על ארעא: ולמא כאן בעד ז' איאם כאן מא אלטופאן
עלי אלארץ: בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה
עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו:
בשנת שית מאה שנין לחיי נח בירחא תנינא בשבעת עסרא יומא לירחא
ביומא הדין אתבזעו כל מבועי תהום רבא וכוי רשמיא אתפתחא: פי
סנה' סתמאיה סנה מן עמר נח פי אלשהר פי יום סבעה' עשר מנה פי דלך
אליום תשקקת עיון אלגמר אלעטאם ורואזן אלסמא אנפתחת: ויהי הגשם
על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה: והוה מטרא נחית על ארעא מ'
יממין וארבעין לילון: ואקאם אלמטר עלי אלארץ מ' יומא ומ' לילא:
בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלשת נשי בניו
אתם אל התבה: בכרן יומא הדין על נח ושם וחם ויפת בני נח ואתת נח ותלת
נשי בנוהי עמהון לתיבתא: פי דאת דלך אליום דכל נח ושם וחם ויפת בניה
וזוגתה ותלת נסוה בניה מעהם אלי אלתאבות: המה וכל החיה למינה וכל הבהמה
למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל
כנף: אנון וכל חיתא לזנה וכל בעירא לזנה וכל רחשא דרחיש על ארעא
לזנוהי וכל עופא לזנוהי כל צפור כל פרח: הם וגמיע אלוחש לאצנאפה וגמיע
אלבהאים לאצנאפהא וגמיע אלדביב אלדב עלי אלארץ לאצנאפה וגמיע אלטאיר
לאצנאפה כל טאיר ד'ו גנאח: ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים מכל הבשר
אשר בו רוח חיים: ועלו עם נח לתיבתא תרין תרין מכל בסרא דביה רוחא
דחיי: ודכלו אלי נח אלי אלתאבות אזואגא אזואגא מן כל בשרי פיה רוח
אלחיוה: והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים
ויסגר יהוה בעדו: ועליא דכר ונוקבא מכל בסרא עלו כמא דפקיד יתיה
משה ואגין יי עלוהי: ואלדאכלין דכור ואנאת מן כל בשרי דכלו במא
אמרה אללה וחגב אללה דונה: ויהי המבול ארבעים יום על הארץ
וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ: והוה טופנא ארבעין יומין
על ארעא וסגיאו מיא ונטלו ית תיבתא ואתרמת מעל ארעא: ולמא אקאם
אלטופאן מ' יום עלי אלארץ כתר אלמא פחמל אלתאבות וארתפעת עלי אלארץ:

ויגברו

רש"י

השני רבי אליעזר אומר זה מרחשון רבי יהושע אומר זה אייר: נבקעו להוציא מימיהן: תהום רבה מדה כנגד
מדה, הם חטאו ברבה רעת האדם ולקו בתהום רבה: ויהי הגשם על הארץ ולהלן הוא אומר ויהי המבול אלא כשהורידן
הורידן ברחמים שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה כשלא חזרו היו למבול: ארבעים יום אין יום ראשון מן המנין לפי
שאין לילו עמו שהרי כתיב ביום הזה נבקעו כל מעינות נמצאו ארבעים יום כלים בכ"ח בכסליו לרבי אליעזר שהחדשים
נמנין כסדרן אחד מלא ואחד חסר הרי י"ב ממרחשון וכ"ח מכסליו: בעצם היום הזה לימדך הכתוב שהיו בני דורו אומרים אילו אנו
רואים אותו נכנס לתיבה אנו שוברים אותה והורגין אותו אמר הקב"ה אני מכניסו לעיני כולם ונראה דבר מי יקום: צפור כל כנף
רבותא היא ציפור של כל מין לרבות חגבים: ויסגור יי בעדו הגין עליו שלא שברוה הקיפה התיבה דובים ואריות והיו הורגים מהם
ופשוטו של מקרא סגר כנגדו מן המים וכן כל בעד שבמקרא לשון כנגד הוא בעד כל רחם בעדך ובעד ביתך עורו בעד עור מגן
בעדי התפלל בעד עבדיך כנגד עבדיך: ותרם מעל הארץ משוקעת היתה במים י"א אמה כספינה טעונה שמשוקעת מקצתה
במים ומקראות שלפנינו יוכיחו: ויגברו וכסו יהון: חמש עשרה אמה מלמעלה למעלה של גבוה כל ההרים לאחר שהשוו

המים

ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים : ותקיפו מיא וסגיאו
לחדא על ארעא ומהלכא תיבותא על אפי מיא : ולמא עט'ם ﭏמא וכתר גדא עלי ﭏ
ארץ סארת ﭏתאבות עלא וגה ﭏמא : והמים גברו מאד מאד על הארץ ויכסו כל
ההרים הגבהים אשר תחת כל השמים : ומיא תקיפו לחדא לחדא על ארעא ואתחפיאו
כל טוריא רמיא דתחות כל שמיא : ועט'ם ﭏמא עלי ﭏארץ גדא וגטא גמיע ﭏגבאל
ﭏשאמכה ﭏדי תחת גמיע ﭏסמא : חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו
ההרים : חמיש עשרה אמין מלעילא תקיפו מיא ואתחפיאו טוריא : ולמא עט'ם
ﭏמא טו דראע עלי ﭏארץ ותגטת ﭏגבאל : ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף
ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם : ומית כל בסרא דרחיש
על ארעא בעופא ובבעירא ובחיתא ובכל רחשא דרחיש על ארעא וכל אנשא :
תופא כל בשרי דאבעלי ﭏארץ מן טאיר ﭏבהימה ﭏוחש וסאיר ﭏדביב ﭏדאב
עלי ﭏארץ וכל ﭏנאס : כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו :
כל דנשמת רוח חיין באנפוהי מכל דביבשתא מיתו : כל מן נסמת רוח ﭏחיוה פי
אנפה מן כל מא פי ﭏגפאף מאתו : וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם
עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו
בתבה : ומחא ית כל יקומא דעל אפי ארעא מאנשא עד בעירא עד רחשא
ועד עופא דשמיא ואתמחיאו מן ארעא ואשתאר ברם נח ודעמיה בתיבותא :
ומחא כל ﭏנאס ﭏדי עלי וגה ﭏארץ מן אנסאן ﭏי בהימה ﭏי דביב ﭏי טאיר
ﭏסמא ואמתחו מן ﭏארץ ותבקא נח פקט ומן מעה פי ﭏתאבות : ויגברו המים
על הארץ חמשים ומאת יום : ותקיפו מיא על ארעא מאה וחמשין יומין : ודמא
עט'ם ﭏמא עלי ﭏארץ מאיה ונ' יומא : ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל
הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו המים : ודכיר ייי ית
נח וית כל חיתא וית כל בעירא דעמיה בתיבותא ואעבר ייי רוחא על ארעא ונחו מיא :
וד'כר ﭏלה נח וגמיע ﭏוחש וﭏבהאים ﭏדי מעה פי ﭏתאבות פאמר ﭏלה ריח עלי
ﭏארץ פסכן בהא ﭏמא : ויסכרו מעינות תהום וארבת השמים ויכלא הגשם מן השמים :

רש"י

המים לראשי ההרים : נשמת רוח חיים נשמה של רוח חיים : אשר בחרבה ולא דגים שבים : וימח לשון ויפעל הוא ואינו
לשון ויפעל והוא מגזרת ויכוונו כל תיבה שסופה ה"א כגון בנה מחה קנה כשהוא נותן וי"ו יו"ד בראשה בקורין תחת היו"ד : אך
נח לבד נח : זהו פשוטו ומדרש אגדה גונח דם מטורח הבהמות והחיות וי"א שאיחר מזונות לארי והכישו ועליו נאמר הן צדיק בארץ
ויזכור אלהים זה השם מדת הדין ונהפכה למדת רחמים ע"י תפלת צדיקים ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת
הדין שנ' וירא ה' כי רבה רעת האדם : ויאמר ה' אמחה והוא שם מדת רחמים : וישכו כמו כשוך חמת המלך לשון הנחת חמה :
ויזכור אלהים את נח מה זכר להם לבהמות זכות שלא השחיתו דרכם קודם לכן ושלא שמשו בתבה : ויעבר אלהים רוח רוח תנחומין
והנחה עברה עליו : על הארץ על עסקי הארץ : ויסכרו מעינות כשנפתחו כל מעיינות וכאן אין כתיב כל לפי שנשתיירו מהם אותן
שיש בהם צורך לעולם כגון חמי טבריא וכיוצא בהן : ויכלא וימנע כמו לא תכלא רחמיך לא יכלא ממך : מקצה חמשים ומאת
יום התחילו לחסור והוא אחד בסיון כיצד בכ"ז בכסליו פסקו הגשמים הרי ג' מכסליו וכ"ט מטבת הרי ל"ב ושבט ואדר וניסן ואייר
קי"ח הרי ק"נ : בחדש השביעי סיון והוא ז' לכסליו שבו פסקו הגשמים : בשבעה עשר יום מכאן אתה למד שהיתה התיבה משוקעת
במים י"א אמה שהרי כתיב בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים זה אב שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים והם גבוהים
על ההרים ט"ו אמה וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב ט"ו אמה לששים יום הרי אמה לד' ימים נמצא שבי"ו בסיון לא חסרו
אלא ד' אמות ונחה התיבה ליום המחרת למדת שהיתה משוקעת י"א אמה במים שעל ראשי ההרים : בעשירי נראו ראשי ההרים זה

ואסתכרו מבועי תהומא וכוי דשמיא ואתכלי מטרא מן שמיא: ואנסדת עיון אלגמ׳
ורואזן אלסמא ואנחבס אלמטר מן אלסמא: וישבו המים מעל הארץ הלוך ושוב ויחסרו
המים מקצה חמשים ומאת יום: ותבו מיא מעל ארעא אזלין ותייבין וחסרו מסוף מאה וח׳
יומין: ותראגע אלמא עלי אלארץ כל מא מר רגע ונקץ אלמא בעד קׄנׄ יומא: ותנח התבה
בחדש השביעי בשבעה עשר יום לחדש על הרי אררט: ונחת תיבתא בירחא שביעאה
בשבעת עסר יומא לירחא על טורי קרדו: פאסתקרת אלתאבות פי אלשהר אלז׳ פי יום יז׳
עלי גבל קרדא: והמים היו הלוך וחסור עד החדש העשירי בעשירי באחד לחדש
נראו ראשי ההרים: ומיא הוו אזלין וחסרין עד ירחא עסיראה בעסיראה בחד
לירחא אתחזיאו רישי טוריא: וכאן אלמא כל מא מר נקץ אלי אלשהר אלי׳ פי יום ואחד
מנה צהרת רוס אלגבאל: ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח את חלון התבה אשר עשה: והוה
מסוף ארבעין יומין ופתח נח ית כות תיבתא דעבד: ולמא כאן בעד מ׳ יום פתח נח כות
אלתאבות אלדי צנעהא: וישלח את הערב ויצא יצוא ושוב עד יבשת המים מעל הארץ:
ושלח ית עורבא ונפק מיפק ותאיב עד דיבישו מיא מעל ארעא: ואטלק אלגראב פכאן
יכרג וירגע אלי אן יבס אלמא ען אלארץ: וישלח את היונה מאתו לראות הקלו המים
מעל פני האדמה: ושלח ית יונה מלותיה למחזי אם קלו מיא מעל אפי ארעא:
פאטלק אלחמאמה מן ענדה לתנצר הל כף אלמא ען וגה אלארץ: ולא מצאה היונה
מנוח לכף רגלה ותשב אליו אל התבה כי מים על פני כל הארץ וישלח ידו ויקחה
ויבא אתה אליו אל התבה: ולא אשכחת יונה מנח לפרסת רגלהא ותבת לותיה לתיבתא
ארי מיא על אפי כל ארעא: ואושיט ידיה ונסבהא ואעיל יתה לותיה לתיבתא:
ולם תגד אלחמאמה מקרא לקדמהא פרגעת אליה אלי אלתאבות אד כאן אלמא עלי
וגה אלארץ פמד ידה ואכדהא ואדכלהא אלי אלתאבות: ויחל עוד שבעת ימים אחרים
ויסף שלח את היונה מן התבה: ואוריך עוד שבעה יומין אחרנין ואוסיף שלח ית יונה
מן תיבותא: ותצבר איצא ז׳ איאם ועאוד אטלקהא מן אלתאבות: ותבא אליו היונה
לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ: ואתת לותיה
יונה לעדן רמשא והא טרף זיתא תביר מחת בפומהא וידע נח ארי קלו מיא מעל ארעא:
פגאת אליה וקת אלעשא ואדא בורקה זיתון מקטועה פי פאהא פעלם נח אן אלמא קד
כף

רש״י

זה אב שהוא עשירי למרחשון לירידת גשמים והם היו גבוהים על ההרים ט״ו אמה וחסרו מיום אחד בסיון עד אחד באב ט״ו אמה לשני ימים אמה הרי אמה לד׳ ימים נמצא שבי״ו בסיון לא חסרו אלא ד׳ אמות ונחה התבה ליום המחרת למדת שהיתה משוקעת י״א אמה במים שעל ראשי ההרים: בעשירי נראו ראשי ההרים. זה אב שהוא עשירי למרחשון שהתחיל הגשם ואם תאמר אלול ועשירי לכסליו שפסק הגשם כשם שאתה אומר בחדש השביעי סיון והוא שביעי להפסקה אי אפשר לומר כן על כרחך שביעי אי אתה מונה אלא להפסקה שהרי לא כלו מ׳ של ירידת גשמים ומאה וחמשים של תגבורת המים עד אחד בסיון ואם אתה אומר שביעי לירידה אין זה סיון והעשירי אי אפשר למנות אלא לירידה שאם אתה אומר להפסקה והוא אלול אי אתה מוצא בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל הארץ שהרי מקץ מ׳ יום שלח את העורב וכ״א יום הוחיל בשליחות היונה הרי ס״א יום משנראו ראשי ההרים עד שחרבו פני האדמה ואם באלול נראו נמצא שחרבו במרחשון והוא קורא אותו ראשון ואין זה אלא תשרי שהוא ראשון לבריאת עולם ולרבי יהושע הוא ניסן: מקץ מ׳ יום משנראו ראשי ההרים: את חלון התבה אשר עשה לצהר ולא זה פתח התבה העשוי לביאה ויציאה: יצוא ושוב הולך ומקיף סביבות התבה ולא הלך בשליחותו שהיה חושדו על בת זוגו כמו ששנינו באגדת חלק: עד יבשת המים פשוטו כמשמעו אבל מ״א מוכן היה העורב לשליחות אחרת בעצירת גשמים בימי אליהו שנ׳ והערבים מביאים לו לחם ובשר: וישלח את היונה לסוף שבעה ימים שהרי כתיב ויחל עוד שבעת ימים אחרים מכלל זה אתה למד שאף בראשונה הוחיל ז׳ ימים: וישלח אין זה לשון שליחות אלא לשון שלוח שלחה ללכת לדרכה ובזו יראה אם קלו המים שאם תמצא מנוח לא תשוב אליו: ויחל
לשון

כף ען וגה טארץ: וייחל עוד שבעת ימים אחרים וישלח את היונה ולא יספה
שוב אליו עוד: ואוריך עוד שבעה יומין אחרנין ושלח ית יונה ולא אוסיפת
למיתב לותיה עוד: וצבר איצא זאיאם אכר כאטלקהא ולם תעאוד טרגוע איה
איצא: ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון באחד לחדש חרבו המים מעל
הארץ ויסר נח את מכסה התבה וירא והנה חרבו פני האדמה: והוה בשירת
מאה וחדא שנין בקדמאה בחד לירחא נגובו מיא מעל ארעא ואעדי נח
ית חופאה דתיבותא וחזא והא נגובו אפי ארעא: פלמא כאן פי סנה אחדא
וסת מאיה פי אול יום מן אלשהר אלאול נשף אלמא ען אלארץ פנזע נח גטא
אלתאבות ונצר פאדא קד נשף אלמא ען אלארץ: ובחדש השני בשבעה ועשרים
יום לחדש יבשה הארץ: ובירחא תנינא בעסרין ושבעה יומין לירחא
יבישת ארעא: ופי אלשהר אלתאני פי יום סבעה ועשרין מנה גפת אלארץ:

וידבר אלהים אל נח לאמר: ומליל ייי עם נח ב
למימר: פכלם אללה נח קאילא: צא מן התבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך:
פוק מן תיבותא את ואתתך ובנך ונשי בנך עמך: אכרג מן אלתאבות אנת וזוגתך
ובניך ונסא בניך מעך: כל החיה אשר אתך מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל
הרמש הרמש על הארץ הוצא אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו על הארץ: כל
חיתא דעמך מכל בסרא בעופא ובבעירא ובכל רחשא דרחיש על ארעא
אפיק עמך ויתילדון בארעא ויפשון ויסגון על ארעא: וגמיע אלוחש אלדי
מעך מן כל בשר מן אלטאיר ואלבהאים וסאיר אלדביב אלדאב עלא אלארץ
אכרגהם מעך יתולדו פי אלארץ ויתמרו ויכתרו עליהא: ויצא נח ובניו
אתו ואשתו ונשי בניו [illegible]: ונפק נח ובנוהי ואתתיה ונשי בנוהי עמיה:
פכרג נח ובניה וזוגתה ונסא בניה מעה: כל החיה כל הרמש וכל העוף כל
רומש על הארץ למשפחתיהם יצאו מן התבה: כל רחשא כל חיתא וכל
עופא כל דרחיש על ארעא לזרעיתהון נפקו מן תיבותא: וגמיע אלוחוש ואלטאר

רש"י

לשון המתנה, וכולי שמעו ויחלו והרבה יש במקרא: טרף בפיה אומר אני שזכר היה לשון קורהו כשמים לשון זכר
ופעמים לשון נקבה לפי שכל יונה שבמקרא לשון נקבה, כמו כיונים על אפיקי מים רוחצות כיוני הגאיות כלם הומות
וכמו כיונה פותה: טרף חטף: ומאמר לשון מזון ודרשו בפיה לשון מאמר אמרה היונה יהיו מזונותי מרורין כזית ובידו של
הקב"ה ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם: וייחל הוא לשון ויחל אלא שזה לשון ויפעל וזה לשון ויתפעל ויחל ויתחל וימתן וימתן
וייחל ויתחתן: בראשון לרבי אליעזר הוא תשרי ולרבי יהושע הוא ניסן: חרבו נעשה כמין טיט שקרמו פניו שלמעלה: יבשה
נעשה גריד כהלכתה: בשבעה ועשרים וירידתן בחדש השני בי"ז אלו י"א ימים שהחמה יתירה על שנת הלבנה שמשפט דור המבול
שנה תמימה היה: אתה ואשתך איש ואשתו כאן התיר להם תשמיש המטה: הוצא היצא כתיב הוצא קרי היצא אמור להם שיצאו
הוצא אם אינם רוצים לצאת הוציאם אתה: ושרצו בארץ ולא בתיבה מגיד שאף הבהמה והעוף נאסרו בתשמיש המטה: למשפחתיהם
קבלו עליהם על מנת לידבק במינן: מכל הבהמה הטהורה אמר לא צוה לי הקב"ה להכניס מאלו ז' אלא כדי להקריב קרבן מהם:
מנעריו מנעוריו כתיב משננער לצאת ממעי אמו נתן בו יצר הרע: לא אוסיף ולא אוסיף כפל הדבר לשבועה הוא שכתוב
אשר נשבעתי מעבור מי נח ולא מצינו בה שבועה אלא זו [illegible] במסכת שבועות: עוד כל ימי הארץ: ששת עתים
שני חדשים לכל אחד וחצי כפי שפירשנו חצי תשרי ומרחשון וחצי כסליו זרע: חצי כסליו וטבת וחצי שבט קור כו' קור קשה
מחורף: חורף עת זרע שעורים קטניות החריפין להתבשל מהר והוא חצי שבט ואדר וחצי ניסן: קיץ הוא זמן לקיטת תאנים
וזמן שמייבשין אותן בשדות ושמו קיץ כמו והלחם והקיץ לאכול הנערים: חום הוא סוף ימות החמה חצי אב ואלול

ופאיר דביב אלארץ לאגנאסהם כרגו מן אלתאבות : ויבן נח מזבח ליהוה ויקח מכל
הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור ויעל עולת במזבח : ובנא נח מדבחא קדם יי ונסיב
מכל בעירא דכיא ומכל עופא דכיא ואסיק עלון על מדבחא : פבנא נח מדבחא ללה
ואכד מן כל אלבהאים אלטאהרה ומן כל אלטאיר אלטאהר וקרב צואעדא עליה :
וירח יהוה את ריח הניחח ויאמר יהוה אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור
האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אסף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי :
וקביל יי ית קרבניה ברעוא ואמר יי במימריה לא אוסיף עוד למלט ית ארעא בדיל
חובי אנשא ארי יצרא ליבא דאנשא ביש מזעוריה ולא אוסיף עוד למימחי ית
כל דחי כמא דעבדית : פקבל אללה אלמרצי וקאל סרה מן דאתה לא עוד לען אלארץ
איצא בסבב אלאנסאן על אן כאטר קלב אלאנסאן רדי מן צגרה ולא אעוד
זיאדה קתל כל חי כמא צנעת : עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר וחם וקיץ וחרף
ויום ולילה לא ישבתו : עוד כל יומי ארעא זרועא וחצדא וקורא וחומא וקיטא עיר
וסתוא ויממם ולילי לא יבטלון : ואבדא טול עמר אלארץ [illegible] זרע וחצאד וקר
וחמא וקיץ ושתא ונהאר וליל לא יעטלון : ויברך אלהים את נח ואת בניו
ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ : ובריך יי ית נח וית בנוהי ואמר להון
פושו וסגו ומלו ית ארעא : ובארך אללה פי נח ובניה וקאל להם אתמרו ואכתרו
ואמלאו אלארץ : ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל
אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו : ודחלתכון ואימתכון תהי על
כל חית ארעא ועל כל עופא דשמיא בכל דתרחיש ארעא ובכל נוני ימא בידכון מסירין :
וכופכם ורעבכם יכון עלי כל חיואן אלארץ וטאיר אלסמא וכל מא ידב עלי
אלארץ וסמך אלבחר [illegible] מן [illegible] : כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה
כירק עשב נתתי לכם את כל : כל רחשא דהוא חי לכון יהי למיכל כירוק עסבא יהבית
לכון ית כולא : וכל דביב טאהר חי יכון לכם מאכלא כבקל אלעשב אעטיתכם אלכל :
אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו : ברם בסרא בנפשיה דמיה לא תיכלון : ואמא
אללחם פלא תאכלוה בדמה טאלמא נפסה : ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל
חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם : וברם ית דמכון
לנפשתכון אתבע [illegible] מיד כל חיתא אתבעיניה ומיד אנשא מיד גבר
דיישוד ית דמא דאחוהי אתבע ית נפשא דאנשא : ואמא דמאיכם מן אנפסכם

טאלב

רש״י

וחציתם שהעולם חם ביותר כמו ששנינו במסכת יומא שלהי דקיטא קשה מקיטא : ויום ולילה לא ישבתו מכלל ששבתו
כל ימות המבול שלא שמשו המזלות ולא ניכר בין יום ובין לילה : לא ישבתו לא יפסקו כל אלה מלהתנהג כסדרן : וחתכם ומוראכם
כשהתינוק חתת ויראה לשון חיות שכל זמן שתינוק בן יומו חי אין צריך לשמרו מן העכברים עוג מלך הבשן מת צריך לשמרו מן
העכברים שנ' ומוראכם וחתכם יהיה ומתי יהיה מוראכם על החיות כל זמן שאתם חיים : לכם יהיה לאכלה שלא הרשתי לאדם
הראשון אלא ירק עשב ולכם כירק עשב שהפקרתי לאדם הראשון נתתי לכם את כל : בנפשו דמו אסר להם אבר מן החי כלומר כל
זמן שנפשו בדמו לא תאכלו הבשר בנפשו דמו בעוד נפשו בו :
בשר בנפשו לא תאכלו אבר מן החי : ואף דמו לא תאכלו הדם מן החי : ואך את דמכם אע״פ שהתרתי לכם נטילת נשמה בבהמה את
דמכם אדרוש השופך דם עצמו : לנפשתיכם אף החונק את עצמו אע״פ שלא יצא ממנו דם : מיד כל חיה לפי שחטאו דור המבול
והפקרו למאכל חיות רעות לשלוט בהן שנ' נמשל כבהמות נדמו לכך הוצרך להזהיר עליהן את החיות : מיד האדם מיד ההורג במזיד
ואין עדים אני אדרוש : מיד איש אחיו שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג אני אדרוש אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל שאף השוגג צריך
כפרה

פאטלבהא בט׳מנע ומן יד קאיר ט׳חיואן כאטלבהא בט׳לכה ומן יד ט׳נאס פאטלבהא
בט׳אמר אי אנסאן קתל אכיה פטאלבתה בנפסה : שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ כִּי
בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם : דְּיֵישׁוּד דְּמָא דֶּאֱנָשָׁא בְּסָהֲדִין מִמֵּימַר דַּיָּינַיָּא דְּמֵיהּ
יִתְאֲשַׁד אֲרֵי בְּצַלְמָא אֱלֹהִים עֲבַד יָת אֱנָשָׁא : אן יכון סאפך דם ט׳אנסאן באנסאן
דמה יספך לאן בצורה ט׳לה מפרטא כלקא : וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׁרְצוּ בָאָרֶץ וּרְבוּ
בָהּ : וְאַתּוּן פּוּשׁוּ וּסְגוּ אִתְיַלִּידוּ בְאַרְעָא וּסְגוּ בַהּ : ואנתם אתמרו ואכתרו ואסעו
פי ט׳ארץ ואתכתרו פיהא : וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל נֹחַ ג
וְאֶל בָּנָיו אִתּוֹ לֵאמֹר : וַאֲמַר יְיָ לְנֹחַ וְלִבְנוֹהִי עִמֵּיהּ לְמֵימַר : פקט׳ ט׳לה לנח ולבניה
מעה קאילא : וַאֲנִי הִנְנִי מֵקִים אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֶת זַרְעֲכֶם אַחֲרֵיכֶם : וַאֲנָא הָאֲנָא
מְקֵים יָת קְיָמִי עִמְּכוֹן וְעִם בְּנֵיכוֹן בַּתְרֵיכוֹן : האנא מתבת עהדי מעכם ומע בניכם
מן בעדכם : וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם בָּעוֹף בַּבְּהֵמָה וּבְכָל חַיַּת הָאָרֶץ אִתְּכֶם
מִכֹּל יֹצְאֵי הַתֵּבָה לְכֹל חַיַּת הָאָרֶץ : וְעִם כָּל נַפְשָׁא חַיְתָא דְּעִמְּכוֹן בְּעוֹפָא בִּבְעִירָא
וּבְכָל חַיַּת אַרְעָא דְּעִמְּכוֹן מִכֹּל נָפְקֵי תֵיבוּתָא לְכֹל חַיַּת אַרְעָא : ומע גמיע נפוס ט׳חיואן
ט׳די מעכם מן טאיר ט׳י בהמה וגמיע וחש ט׳ארץ ט׳די מעכם מן גמיע ט׳כארגין
מן ט׳תאבות לגמיע וחש ט׳ארץ : וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר
עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ : וַאֲקֵים יָת קְיָמִי עִמְּכוֹן וְלָא
יִשְׁתֵּיצֵי כָּל בִּסְרָא עוֹד מִמֵּי טוֹפָנָא וְלָא יְהֵי עוֹד טוֹפָנָא לְחַבָּלָא אַרְעָא :
ואתבת עהדי מעכם ולא ינקטע כל בשרי איצ׳א מן מא ט׳טופאן ולא
יכון איצ׳א טופאן ליהלך ט׳ארץ : וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר
אֲנִי נֹתֵן בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין כָּל נֶפֶשׁ חַיָּה אֲשֶׁר אִתְּכֶם לְדֹרֹת עוֹלָם : וַאֲמַר יְיָ דָּא
אָת קְיָם דַּאֲנָא יָהֵיב בֵּין מֵימְרִי וּבֵינֵיכוֹן וּבֵין כָּל נַפְשָׁא חַיְתָא דְּעִמְּכוֹן לְדָרֵי
עָלְמָא : וקט׳ ט׳לה הדה על אמה ט׳עהד ט׳די אנא גאעלה ביני ובינכם
ובין כל נפס חייה ט׳די מעכם לאגיל ט׳דהר : אֶת קַשְׁתִּי נָתַתִּי בֶּעָנָן וְהָיְתָה
לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ : יָת קַשְׁתִּי יְהָבִית בַּעֲנָנָא וּתְהֵי לְאָת קְיָם בֵּין
מֵימְרִי וּבֵין אַרְעָא : קוסי קד תבתתהא פי ט׳גמאם ותציר עלאמה ביני
בי ט׳גמאם ובין אהל ט׳ארץ : וְהָיָה בְּעַנְנִי עָנָן עַל הָאָרֶץ וְנִרְאֲתָה הַקֶּשֶׁת בֶּעָנָן :
וִיהֵי בְּעַנָּנוּתִי עֲנָנָא עַל אַרְעָא וְתִתַּחֲזֵי קַשְׁתָּא בַּעֲנָנָא : פיכון אד׳י גיימת גמאמא

רש״י

כפרה. ולא אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנס הקב״ה דורש ממנו כמו שדרז״ל והאלהים אנה לידו במסכת מכות הקב״ה מזמנן לפונדק אחד : באדם דמו ישפך אם יש עדים המיתוהו ואתם למה כי בצלם אלהים עשה את האדם ומקרא חסר עשה העושה את האדם וכן הרבה במקרא : ואתם פרו ורבו לפי פשוטו הראשונה לברכה וכאן לצווי ולפי מדרשו להקיש מי שאינו עוסק בפריה ורביה לשופך דמים : ואני הנני מקים עמך שהיה נח דואג לעסוק בפריה ורביה עד שהבטיחו הקב״ה שלא לשחת העולם עוד וכן עשה באחרונה א״ל הנני מסכים לעשות קיום וחזוק ברית להבטחתי ואתן לך אות : חית הארץ להביא המזיקין שאינן בכלל החיה אשר אתכם שאין הולכין עם הבריות : והקמתי אעשה קיום לבריתי ומהו קיומו את הקשת כמו שמפרש והולך : לדרת עולם נכתב חסר שיש דורות שלא הוצרכו לאות לפי שצדיקים גמורים היו כמו דורו של חזקיהו מלך יהודה ודורו של רבי שמעון : בעננִי ענן כשתעלה במחשבה לפני להביא חשך ואבדון לעולם : בין אלהים ובין כל נפש חיה בין מדת הדין שלמעלה וביניכם שהיה לו לכתוב ביני ובין נפש חיה אלא זהו מדרשו כשתבא מדת הדין לקטרג עליכם לחייב אתכם אני רואה את האות ואזכר : זאת אות הברית הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי :

עלי אלארץ צחרת אלקוס פי אלגמאם: וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם
ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר: ודכירנא ית
קימי דבין מימרי וביניכון ובין כל נפשא חיתא בכל בסרא ולא יהי עוד מיא ל
לטופנא לחבלא כל בסרא: ואדכר עהדי אלדי ביני וביניכם ובין כל נפס חיה לכל
בשרי ולא יציר איצא אלמא טופאנא ליהלך כל בשרי: והיתה הקשת בענן
וראיתיה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר אשר על הארץ:
ותהי קשתא בעננא ואחזינה לדכרא קים עלם בין מימרא דיי ובין כל נפשא חיתא
בכל בסרא דעל ארעא: פתציר אלקוס פי אלגמאם אנטרהא אדכר לאמאן אלדהר מן
אללה לכל נפס חיה מן כל בשרי אלדי עלי אלארץ: ויאמר אלהים אל נח זאת אות
הברית אשר הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ: ואמר יי לנח דא את
קימא דקימית בין מימרי ובין כל בסרא דעל ארעא: תם קאל אללה לנח הדה עלאמת אלעהד
אלדי תבתת ביני ובין כל בשרי אלדי עלי אלארץ:

ד ויהיו בני נח היצאים מן התבה שם וחם ויפת וחם הוא אבי כנען: והוו בני נח דנפקו
מן תיבתא שם וחם ויפת וחם הוא אבוהי דכנען: וכאן בני נח אלכארגין מן
אלתאבות שם וחם ויפת וכאן חם יכנא אבא כנען: שלשה אלה בני נח ומאלה
נפצה כל הארץ: תלתא אלין בני נח ומאלין אתבדרו בכל ארעא: הולאי אלתלאתה בנו
נח ומנהם אפתרקת אלארץ פי אלארץ: ויחל נח איש האדמה ויטע כרם: ושרי נח
גבר פלח בארעא ונצב כרמא: ואבתדא נח בפלאחה אלארץ וגרס כרמא: וישת מן
היין וישכר ויתגל בתוך אהלה: ושתי מן חמרא ורוי ואתגלי בגו משכניה: ושרב
מן אלכמר וסכר ותכשף פי כבאה: וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני
אחיו בחוץ: וחזא חם אבוהי דכנען ית עריתא דאבוהי וחוי לתרין אחוהי בשוקא: וראא
חם אבא כנעאן סואה אביה פאכבר אכויה פי אלסוק: ויקח שם ויפת את השמלה
וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות
אביהם לא ראו: ונסיב שם ויפת ית כסותא ושויאו על כתף תרויהון ואזלו מאחורין
וכסיאו ית עריתא דאבוהון ואפיהון מאחורין ועריתא דאבוהון לא חזו: פאכד שם
ו ויפת תובא וגעלאה עלי מנכביהמא ומשיא מסתדברין וגטיא סואה אביהמא
וגוההמא מסתדברה וסואה אביהמא לם יריא: וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה
לו בנו הקטן: ואתער נח מחמריה וידע ית דעבד ליה בריה זעירא: ורמא אנק נח
מן

רש"י

וחם הוא אבי כנען למה הוצרך לומר כאן לפי שהפרשה עסוקה ובאה בשכרותו של נח שקלקל בה חם ועל ידו נתקלל כנען ועדיין לא כתב תולדות חם ולא ידענו שכנען בנו לפיכך הוצרך לומר כאן וחם הוא אבי כנען: ויחל עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת: איש האדמה אדני האדמה כמו איש נעמי: ויטע כרם כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים: אהלה אהלו כתיב רמז לעשרת השבטים שנקראו ע"ש שומרון שנקראת אהלה שגלו על עסקי יין שנ' השותים במזרקי יין: ויתגל לשון ויתפעל: וירא חם אבי כנען יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאביו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו יש אומרים סרסו ויש אומרים רבעו: ויקח שם ויפת אין כתיב ויקחו אלא ויקח לומר על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו שנ' אתן לגוג מקום שם קבר וחם שביזה את אביו אמר בזרעו כן ינהג מלך אשור את שבי מצרים ואת גלות כוש נערים וזקנים ערום ויחף וחשופי שת ערות מצרים: ופניהם אחורנית למה נאמר פעם שניה ללמד שכשקרבו אצלו והוצרכו להפוך לעצמם לכסותו הפכו פניהם אחרנית: בנו הקטן הפסול והבזוי כמו הנה קטן נתתיך בגוים בזוי: ארור כנען אתה גרמת לי שלא אוליד בן רביעי אחר לשמשני ארור בנך הד'

להיות

מן קברה עלספי א צנע בה אבנה אצגר ׃ ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה
לאחיו ׃ ואמר ליט כנען עבד פלח יהי לאחוהי ׃ פקאל מלעון אבא כנעאן עבדא
מסתעבא יכון לאכותה ׃ ויאמר ברוך יהוה אלהי שם ויהי כנען עבד למו ׃ ואמר
בריך יי אלהא דשם ויהי כנען עבדא להון ׃ פקאל תבארך אללה אלאה שם ויכון אבא כנעאן
עבדא לה ׃ יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו ׃ יפתי יי ליפת וישרי
שכינתיה במשכני שם ויהי כנען עבדא להון ׃ יחסן אללה ליפת ויסכן פי אכביה שם
ויכון אבא כנעאן עבדא לה ׃ ויחי נח אחר המבול שלש מאות שנה וחמשים שנה ׃
וחיא נח בתר טופנא תלת מאה וחמשין שנין ׃ פעאש נח בעד אלטופאן תלאת מאיה
וג׳ סנה ׃ ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמשים שנה וימת ׃ והוו כל יומי נח תשע
מאה וחמשין שנין ומית ׃ פצאר גמיע עמרה תסע מאיה וכמסין סנה תם מאת ׃
י ואלה תולדת בני נח שם חם ויפת ויולדו להם בנים
אחר המבול ׃ ואלין תולדת בני נח שם חם ויפת ואתילידו להון בנין בתר טופנא ׃ והדי
שרח תואליד בני נח שם חם ויפת אד ולד להם בנין בעד אלטופאן ׃ בני יפת גמר
ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס ׃ בני ׃ בני יפת אלתרך ויאגוג ומאהאת ואליונאניה
ואלציון וכראסן ופארס ׃ ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה ׃ ובני גמר אלסקאלבה ופרנגה
ואלברגאן ׃ ובני יון אלישה ותרשיש כתים ודדנים ׃ ובני ׃ ובני יון אלמציצה וטרסס
ואקברס ואדנה ׃ מאלה נפרדו איי הגוים בארצתם איש ללשנו למשפחתם בגויהם ׃
מאלין אתפרשו נגוות עממיא בארעהון גבר ללישניה לזרעיתהון בעממיהון ׃
מן הולאי תפרקת כזאיר אלאמם פי בלדאנהם כל פריק ללגתה לעשאירהם ואממהם ׃
ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען ׃ ובני ׃ ובני חם אלחבשה ומצר ותפת וכנעאן ׃
ובני כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן ׃ ובני ובני
כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה אלסנד ואלהנד ׃ וכוש ילד את
נמרד הוא החל להיות גבר בארץ ׃ וכוש אוליד ית נמרוד הוא שרי למהוי גיבר
בארעא ׃ וכוש אולד נמרד הו אבתדא אן יכון גבארא פי אלבלד ׃ הוא היה גבר ציד
לפני יהוה על כן יאמר כנמרד גבור ציד לפני יהוה ׃ הוא הוא גבר תקיף קדם יי על כין
יתאמר כנמרוד גיבר תקיף קדם יי ׃ והו כאן גבארא מכוופא בין ידי אללה ולדלך יקאל
הדי כנמרד גבארא מכוופא בין ידי אללה ׃ ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד
וכלנה בארץ שנער ׃ והות ריש מלכותיה בבל וארך ואכד וכלנה בארעא דבבל ׃ וכאן

רש״י

ליהות משכנא את זרעם של אלו הגדולים שבוטל עליהם טורח עבדות ומעתה ומהראה חם שמרמו לאמר להם לאחיו ארם הרח שאן
שני בשם הילד והרגו זה את זה בשביל ירושת העולם ואבינו ישלו שלשה בנים ועודנו מבקש בן רביעי ׃ ברוך יי אלהי שם שעתיד
לשמור הבטחתו לזרעו לתת להם את ארץ כנען ויהי להם כנען לעבד למס עובד ׃ יפת אלהים ליפת מתורגם יפתי ירחיב וישכן באהלי שם ישרה
שכינתיה בישראל ומדרש חז״ל אעפ״י שיפת אלהים ליפת סבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני לא שרתה השכינה והיכן שרתה במקדש
ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם ׃ ויהי כנען עבד למו אף משגלו בני שם ימכרו להם עבדים מבני כנען ׃ תירס זו פרס ׃ להיות גבור
להמריד כל העולם על הקב״ה בעצת דור הפלגה ׃ גבור ציד צד דעתן של בריות בפיו ומטען למרוד במקום ׃ לפני יי מתכוין להקניטו
על פניו ׃ על כן יאמר על כל אדם מרשיע בעזות פנים יודע רבונו ומתכוין למרוד בו ׃ יאמר זה כנמרוד גבור ציד מן הארץ ההיא
שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד מורדין במקום לבנות המגדל יצא מתוכם ׃ העיר הגדולה היא נינוה ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים ׃
להכים שפניהם דומה ללהב ׃ פתרוסים וכסלוחים אשר יצאו משם פלשתים משניהם יצאו שהיו פתרוסים וכסלוחים מחליפין נשותיהם אלו לאלו
ויצאו משם פלשתים ׃ ואחר נפצו משפחות הכנעני ׃ גבול סוף ארץ כל גבול לשון סוף וקצה ׃ באכה שם דבר ולא נראה כאדם
האומר לחבירו גבול זה מגיע עד אשר תבא לגבול פלוני ׃ ללשונותם בארצותם אעפ״י שנחלקו ללשונות ולארצות כלם בני חם הם ׃

אול מלכה באבל ואכרס ואכרך ואכותה פי בלד אשינור : מִן הָאָרֶץ הַהִוא יָצָא אַשּׁוּר וַיִּבֶן
אֶת נִינְוֵה וְאֶת רְחֹבֹת עִיר וְאֶת כָּלַח : מִן אַרְעָא הַהִיא נְפַק אַתּוּרָאָה וּבְנָא יָת נִינְוֵה וְיָת
רְחוֹבוֹת קַרְתָּא וְיָת כָּלַח : מִן דַּאךְ אלבלד כרג אשור ובנא נינוה ורחבה אלקריה ואכלה :
וְאֶת רֶסֶן בֵּין נִינְוֵה וּבֵין כָּלַח הִוא הָעִיר הַגְּדֹלָה : וְיָת רֶסֶן בֵּין נִינְוֵה וּבֵין כָּלַח הִיא קַרְתָּא
רַבְּתָא : ואמראן בין נינוה ובין כלח היא אלקריה אלכבירה : וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת לוּדִים וְאֶת
עֲנָמִים וְאֶת לְהָבִים וְאֶת נַפְתֻּחִים : וּמִצְרַיִם אוֹלִיד יָת לוּדָאֵי וְיָת עֲנָמָאֵי וְיָת לְהָבָאֵי וְיָת נַפְתּוּחָאֵי : ואת להבים
ומצרים אולד אתניסיין ואאספנדראניין ואבהנסיין ואפרמיין : וְאֶת פַּתְרֻסִים וְאֶת
כַּסְלֻחִים אֲשֶׁר יָצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת כַּפְתֹּרִים : וְיָת פַּתְרוֹסָאֵי וְיָת כַּסְלוּחָאֵי דִּנְפַקוּ
מִתַּמָּן פְּלִשְׁתָּאֵי וְיָת קַפּוּטְקָאֵי : ואלבימיין ואלצשריין אלדי כרג מנהם אלרמטיניין ו
ואלדמיאטיין :
וּכְנַעַן יָלַד אֶת צִידֹן בְּכֹרוֹ וְאֶת חֵת : וּכְנַעַן
אוֹלִיד יָת צִידוֹן בֻּכְרֵיהּ וְיָת חֵת : וכנען אולד צידן בכרה וחת : וְאֶת הַיְבוּסִי וְאֶת הָאֱמֹרִי
וְאֵת הַגִּרְגָּשִׁי : וְיָת יְבוּסָאֵי וְיָת אֱמוֹרָאֵי וְיָת גִּרְגָּשָׁאֵי : ואליבוסיין ואלאמוריין ואלגרגשיין :
וְאֶת הַחִוִּי וְאֶת הַעַרְקִי וְאֶת הַסִּינִי : וְיָת חִוָּאֵי וְיָת עַרְקָאֵי וְיָת אַנְתּוֹסָאֵי : ואלחויין ואלערקיין
ואטרבלוסיין : וְאֶת הָאַרְוָדִי וְאֶת הַצְּמָרִי וְאֶת הַחֲמָתִי וְאַחַר נָפֹצוּ מִשְׁפְּחוֹת הַכְּנַעֲנִי :
וְיָת אַרְוָדָאֵי וְיָת צְמָרָאֵי וְיָת חֲמָתָאֵי וּבָתַר כֵּן אִתְבַּדַּרוּ זַרְעִית כְּנַעֲנָאֵה : ואארודיין
ואלחמציין ואלחמאויין ובעד דאך תפרקת עשאיר אלכנאנעיין : וַיְהִי גְּבוּל הַכְּנַעֲנִי
מִצִּידֹן בֹּאֲכָה גְרָרָה עַד עַזָּה בֹּאֲכָה סְדֹמָה וַעֲמֹרָה וְאַדְמָה וּצְבֹיִם עַד לָשַׁע : וַהֲוָה
תְּחוּם כְּנַעֲנָאָה מִצִּידוֹן מַטֵּי לִגְרָר עַד עַזָּה מַטֵּי לִסְדוֹם וַעֲמוֹרָה וְאַדְמָה וּצְבוֹיִם עַד
עַזָּה מַטֵּי לִסְדוֹם לָשַׁע : וכאן תכם אלכנאעניין מן צידא אלי אן תגי אלי אלכלוץ ואלי
גזה ואלי אן תגי אלי סדום ועמורה ואדמה וצבוים אלי לשע : אֵלֶּה בְנֵי חָם לְמִשְׁפְּחֹתָם לִלְשֹׁנֹתָם
בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵהֶם : אִלֵּין בְּנֵי חָם לְזַרְעֲיָתְהוֹן לְלִישָׁנֵיהוֹן בְּאַרְעָתְהוֹן בְּעַמְמֵיהוֹן :
הולאי בני חם לעשאירהם ולגאתהם פי בלדאנהם לאממהם :
וּלְשֵׁם יֻלַּד גַּם הוּא אֲבִי כָּל בְּנֵי עֵבֶר אֲחִי יֶפֶת הַגָּדוֹל : וּלְשֵׁם אִתְיְלִיד
אַף הוּא אֲבוּהוֹן דְּכָל בְּנֵי עֵבֶר אֲחוּהִי דְּיֶפֶת רַבָּא : וולד לשם הו איצא אבו גמיע
בני עבר אכי יפת אלאכבר : בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשַׁד וְלוּד וַאֲרָם : בְּנֵי שֵׁם :
בני שם כהזתאן ואמוצל וארפ ולור וארם : וּבְנֵי אֲרָם עוּץ וְחוּל וְגֶתֶר וָמַשׁ :
ובני : ובני ארם אלגוטה ואחולה ואלגראמקה ואלמישא : וְאַרְפַּכְשַׁד יָלַד אֶת
שָׁלַח וְשֶׁלַח יָלַד אֶת עֵבֶר : וְאַרְפַּכְשַׁד אוֹלִיד יָת שָׁלַח וְשָׁלַח אוֹלִיד יָת עֵבֶר :
וארפכשר אולד שלח ושלח אולד עבר : וּלְעֵבֶר יֻלַּד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי

רשי

בימין

אבי כל בני עבר : הנהר עבר היה שם : אחי יפת הגדול : איני יודע אם יפת הגדול אם שם כשהוא אומר שם בן מאת שנה : שנתים אחר המבול הוי אומר יפת הגדול שהרי בן חמש מאות שנה היה נח כשהתחיל להוליד והמבול היה בשנת שש מאות שנה ושם לא היה בן מאה עד שנתים אחר המבול אחי יפת ולא אחי חם שלא שניהם כבדו את אביהם וזה ביזהו : נפלגה נתבלבלו הלשונות ונפוצו מן הבקעה ונפלגו בכל העולם למדנו שהיה עבר נביא שם בנו על שם העתיד ושנינו בסדר העולם שבסוף ימיו נתפלגו שאם תאמרו בתחלת ימיו הרי יקטן אחיו צעיר ממנו והוליד כמה משפחות קודם לכן שנ' ויקטן ילד ואח"כ ויהי כל הארץ ואת באמצע ימיו לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש הא למדת שבשנת מות פלג נתפלגו : יקטן שהיה עניו ומקטין את עצמו לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו : חצרמות על שם מקומו : ובדרי אגדה : שכולם לסון הדבר : ודברים אחרים באו בעצה אחת ואמרו לא כל הימנו שיבור לו את העליונים נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה : ר"א על יחידו של עולם : ד"א ודברים אחרים אמרו אחת לאלף ותרנ"ו שנים הרקיע מתמוטט כמו שעשה בימי המבול בואו ונעשה לו סמיכות ד"א בנסעם מקדם שהיו יושבים שם ברבה למעלה ויהי מושבם : הדקדם וגו' ... לתור להם מקום להחזיק את כולם ולא מצאו אלא שנער :

בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן : ולעבר איתילידו תרין בנין שום חד פלג ארי
ביומוהי אתפליגת ארעא ושום אחוהי יקטן : וולד לעבר אבנאן אסם אחדהמא פלג לאן
פי איאמה אנקסמת אלבלד ואסם אכיה קחטאן : ויקטן ילד את אלמודד ואת שלף
ואת חצרמות ואת ירח : ויקטן אוליד ית אלמודד וית שלף וית חצרמות וית ירח : וקחטאן
אולד אלמודד ואלסלף וחצרמות ואלקמר : ואת הדורם ואת אוזל ואת דקלה : והדורם
ואזל ודקל : ואת עובל ואת אבימאל ואת שבא : ושובל : ואת אופר ואת חוילה ואת יובב
כל אלה בני יקטן : ואת אופיר וית חוילה וית יובב כל אלין בני יקטן : ואופר וחוי ויובב
כל הולאי בני קחטאן : ויהי מושבם ממשא באכה ספרה הר הקדם : והוה מותבניהון
ממישא מטי לספר טור מדנחא : וכאן מסכנהם מן מכה אלי אן תגי אלי מדינה
אלבל אלשרקי : אלה בני שם למשפחתם ללשנתם בארצתם לגויהם : אלין בני
שם לזרעיתהון ללישנהון בארעתהון לעממיהון : הולאי בני שם לעשאירהם
ולגאתהם פי בלדאנהם לאממהם : אלה משפחות בני נח לתולדתם בגויהם
ומאלה נפרדו הגוים בארץ אחר המבול : אלין זרעית בני נח לתולדתהון בעממיהון
ומאלין אתפרשו עממיא בארעא בתר טופנא : הולאי עשאיר בני נח לתואלדהם
ואממהם ומנהם תפרקת אלאמם פי אלארץ בעד אלטופאן :

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים : והוה כל ארעא לישן חד וממלל חד : ו'
וכאן גמיע אהל אלארץ לגה ואחדה וכלאם ואחד : ויהי בנסעם מקדם וימצאו
בקעה בארץ שנער וישבו שם : והוה במטלהון בקדמיתא ואשכחו בקעתא
בארעא דבבל ויתיבו תמן : ולמא רחלו מן אלמשרק וגדו בקעה פי בלד שנער פאקאמו
תם : ויאמרו איש אל רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם
הלבנה לאבן והחמר היה להם לחמר : ואמרו גבר לחבריה הבו נרמי לבנין
ונשרופינון בנורא והות להון לבינתא לאבנא וחימרא הוה להון לישע : וקאל
בעצהם לבעץ תעאלו נלבן לבנא ונצנעה טביכא וכאן להם אללבן חגארא ואלקר
כאן להם מלאטא : ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה
לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ : ואמרו הבו נבני לנא קרתא ומגדלא ורישיה
מטי עד צית שמיא ונעביד לנא שום דלמא נתבדר על אפי כל ארעא : וקאלו
תעאלו נבני לנא קריה ומגדלא וראסה יואזי אלסמא ונצנע לנא אסמא כלא נתבדד
עלי וגה אלארץ : וירד יהוה לראת את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם :
ואתגלי יי לאתפרעא על עובד קרתא ומגדלא דבנו בני אנשא : פאנחדר אללה

רשי

ואשר לרעהו תוכה לאומה מצרים לכוש וכוש לפוט ופוט לכנען : הבה הזמינו עצמכם כל הבה לשון הזמנה הוא לעז :
הוא שמכינים עצמן ומתחברין למלאכה או לעצה או למשא : הבה הזמנה : אפרקלמה בלעז : לבנים שאין אבנים בבבל שהיא
בקעה : ונשרפה לשריפה כך עושין הלבנים שקורין טיול"ש שורפין אותן בכבשן : לחמר לטוח הקיר : פן נפוץ שלא יביא עלינו
שום מכה להפיצנו מכאן : וירד ה' לראות לא הוצרך לכך אלא בא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו ממדרש
רבי תנחומא : בני האדם אלא בני מי שמא בני חמורים וגמלים אלא בני אדם הראשון שכפה את הטובה ואמר האשה אשר נתת עמדי
אף אלו כפו בטובה למרוד במי שהשפיעם טובה ומלטם מן המבול : הן עם אחד כל טובה זו יש עמהם שעם אחד הן ושפה

אמרא מונלא לינצר אלקריה ולמגדל אלדי בנאה בני ארם : ויאמר יהוה הן עם אחד
ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות :
ואמר יהוה הא עמא חד ולישן חד לכולהון ודין דשריאו למעבד וכען לא יתמנע
מנהון כל דחשיבו למעבד : פקט אלה הרי הם בשעב ואחד ולגה ואחדה לגמיעהם
והדי מא אבתדו אן יפעלו וטאן לא יפותהם גמיע מא המו בה אן יצנעה : הבה
נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו : הבו נתגלי ונבלבל תמן
לישנהון דלא ישמעון אנש לישן חבריה : לכנה נורד אמרא אשתת בה לגאתהם
חתי לא יפהם עכל פריק לגה צאחבה : ויפץ יהוה אתם משם על פני כל הארץ ויחדלו
לבנות העיר : ובדר יהוה יתהון מתמן על אפי כל ארעא ואתמנעו מלמבני קרתא :
פבדדהם אלה מן תם עלי וגה אלארץ ואנתהו ען בנא אלקריה : על כן קרא שמה
בבל כי שם בלל יהוה שפת כל הארץ : על כן קרא שמה בבל ארי תמן בלבל יהוה ית
לישן כל ארעא ומתמן בדרנון יהוה על אפי כל ארעא : ולדלך סמית באבל לאן תם
שתת אלה לגה אהל אלארץ ומן תם בדדהם אלה עלי גמיע וגההא :

אלה תולדת שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד
שנתים אחר המבול : אלין תולדת שם שם בר מאה שנין ואוליד ית ארפכשד תרתין
שנין בתר טופנא : הדי שרח תואליד שם למא כאן שם אבן מאיה סנה אולד
ארפכשד לסנתיין בעד אלטופאן : ויחי שם אחרי הולידו את ארפכשד חמש מאות
שנה ויולד בנים ובנות : וחיא שם בתר דאוליד ית ארפכשד חמש מאה שנין ואוליד
בנין ובנן ועאש בעד דלך כמסמאיה סנה אולד פיהא בנין ובנאת :
וארפכשד חי חמש ושלשים שנה ויולד את שלח :
וארפכשד חיא תלתין וחמש שנין ואוליד ית שלח : ועאש ארפכשד כמסה ול
סנה אולד שלח : ויחי ארפכשד אחרי הולידו את שלח שלש שנים וארבע מאות
שנה ויולד בנים ובנות : וחיא ארפכשד בתר דאוליד ית שלח ארבע מאה ותלת
שנין ואוליד בנין ובנן : ועאש בעד דלך ארבעמאיה וג סנין אולד פיהא בנין ו
ובנאת : ושלח חי שלשים שנה ויולד את עבר : ושלח חיא
תלתין שנין ואוליד ית עבר : פעאש שלח ל סנה אולד עבר : ויחי שלח אחרי
הולידו את עבר שלש שנים וארבע מאות שנה ויולד בנים ובנות : וחיא שלח
בתר דאוליד ית עבר ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנן : ועאש בעד דלך
ארבעמאיה וג סנין אולד פיהא בנין ובנאת : ויחי עבר
ארבע ושלשים שנה ויולד את פלג : וחיא עבר תלתין וארבע שנין ואוליד ית פלג :
פעאש עבר לד סנה אולד פלג : ויחי עבר אחרי הולידו את פלג שלשים שנה
וארבע

רש״י

הן עם אחד ושפה אחת לכלם ודבר זה החלו לעשות : החלם כמו החלו להתחיל הם לעשות : לא יבצר בתמיה יבצר לשון מניעה כתרגומו ו
ודומה לו יבצור רוח נגידים : הבה נרדה בבית דינו נמלך מענותנותו יתירה הבה מדה כנגד מדה הם אמרו הבה נבנה והוא כנגדם
מדד ואמר הבה נרדה ונבלה ונבלבל נון משמש בלשון רבים וה״א אחרונה יתירה כה״א של נרדה : לא ישמעו זה שואל לבנה
וזה מביא טיט וזה עומד עליו ופוצע את מוחו : ויפץ יהוה אותם משם בעולם הזה מה שאמרו פן נפוץ נתקיים עליהם היא
שאמר שלמה מגורת רשע היא תבואנו : ויחדלו לבנות ומה חטאו של זה ושל זה זה היו עובדי עבודה זרה ואלו מרדו ובקשו
שלא פשטו ידם בעיקר ולא נאבדו מן העולם אלו של דור הפלגה היו גדולים והירחה
מריבה

בנות:
וארבע מאות שנה ויולד בנים: וחיא עבר בתר דאוליד ית פלג תלתין שנין ואוליד
בנין ובנן: ועאש בעד דלך ארבע מאיה ול סנין אולד פיהא בנין ובנאת:
ויחי פלג שלשים שנה ויולד את רעו: וחיא פלג תלתין
שנין ואוליד ית רעו: כעאש פלג ל סנה אולד רעו: ויחי פלג אחרי הולידו את רעו
תשע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות: וחיא פלג בתר דאוליד ית רעו מאתן ו
ותשע שנין ואוליד בנין ובנן: ועאש בעד דלך ר' וט' סנין אולד פיהא בנין ובנאת:
ויחי רעו שתים ושלשים שנה ויולד את שרוג: וחיא
רעו תלתין ותרתין שנין ואוליד ית שרוג: כעאש רעו אתנין ול סנה אולד סרוג:
ויחי רעו אחרי הולידו את שרוג שבע שנים ומאתים שנה ויולד בנים ובנות: וחיא
רעו בתר דאוליד ית שרוג מאתן ושבע שנין ואוליד בנין ובנן: ועאש בעד דלך ר'
וז' סנין אולד פיהא בנין ובנאת: ויחי שרוג שלשים שנה
ויולד את נחור: וחיא שרוג תלתין שנין ואוליד ית נחור: כעאש סרוג ל סנה אולד
נחור: ויחי שרוג אחרי הולידו את נחור מאתים שנה ויולד בנים ובנות: וחיא שרוג
בתר דאוליד ית נחור מאתן שנין ואוליד בנין ובנן: ועאש בעד דלך ר' סנה אולד
פיהא בנין ובנאת: ויחי נחור תשע ועשרים שנה ויולד
את תרח: וחיא נחור עשרין ותשע שנין ואוליד ית תרח: כעאש נחור תסעה וכ'
סנה אולד תרח: ויחי נחור אחרי הולידו את תרח תשע עשרה שנה ומאת שנה
ויולד בנים ובנות: וחיא נחור בתר דאוליד ית תרח מאה ותשע עשרי שנין ואוליד
בנין ובנן: ועאש בעד דלך מאיה ויט' סנה אולד פיהא בנין ובנאת:
ויחי תרח שבעים שנה ויולד את אברם את נחור
ואת הרן: וחיא תרח שבעין שנין ואוליד ית אברם ית נחור וית הרן: כעאש
תרח ע' סנה אולד אברם ונחור והרן: ואלה תולדת תרח תרח הוליד את אברם את
נחור ואת הרן והרן הוליד את לוט: ואלין תולדת תרח תרח אוליד ית אברם
ית נחור וית הרן והרן אוליד ית לוט: והדי שרח תואליד תרח אר' אולד אברם
ונחור והרן והרן אולד לוט: וימת הרן על פני תרח אביו בארץ מולדתו: ומית
הרן על אפי תרח אבוהי בארע ילדותיה באור דכסדאי: ומאת הרן בחצרה תרח
אביה פי בלד מולדה פי אתון לכסדאניין: ויקח אברם ונחור להם נשים שם
אשת אברם שרי ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה:
ונסיב אברם ונחור להון נשין שום אתת אברם שרי ושום אתת נחור מלכה בת

באור כשדים

רשי

מריבה ביניהם ולא היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם שנ' שפה אחת ודברים אחדים למדת ששנאוי המחלוקת וגדול השלום: שם
בן מאת שנה כשהוליד את ארפכשד שנתים אחר המבול: על פני תרח אביו: בחיי אביו: ומדרש אומרת שעל ידי אביו מת שקבל תרח
על אברם לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש והרן יושב ואומר בלבו אם אברם נוצח אני משלו ואם נוצח
אני משלו וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל מי אתה אמר להם הרן משל אברם אני השליכוהו לכבשן האש ונשרף וזהו אור כשדים
ומנחם פירש אור בקעה וכן באורים כבדו ה' וכן מאורת צפעוני כל חור ובקע עמוק קרוי אור: יסכה זו שרה שסוכה ברוח
הקדש ושהכל סוכין ביפיה. ולשון נסיכות כמו שרה לשון שררה: ויצאו אתם ויצאו תרח ואברם עם לוט ושרי: וימת תרח בחרן לא
לאחר שיצא אברם מחרן ובא לארץ כנען יותר משנים שנה שהרי כתוב ואברם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן ותרח בן שבעים
שנה היה כשנולד אברם הרי קמה לתרח כשיצא אברם מחרן עדיין נשארו משנותיו הרבה ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו

הרן אבוהא דמלכא ואבוהא דיסכה: פתאכר אברם ונחור להם נסאא אסם
זוגה אברם שרי ואסם זוגה נחור מלכה אבנה הרן אבו מלכה ואבו יסכה: ותהי
שרי עקרה אין לה ולד: והות שרי עקרא אין להוולד: וכאנת שרי עאקר ליס לה
ולד: ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו אשת אברם
בנו [redacted] מאור כשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד חרן וישבו שם: ודבר
תרח ית אברם בריה וית לוט בר הרן בר בריה וית שרי כלתיה אתת אברם בריה ונפקו
עמהון מאור דכסדאי למיזל לארעא דכנען ואתו עד חרן ויתיבו תמן: פאכד
תרח אברם אבנה ולוט אבן הרן אבן אבנה ושרי כנתה זוגה אברם אבנה וכרגו
מעהם מן אתון דכסדאניין לימצו איבלד כנען פגאו איחרן ואקמו תם: ויהיו ימי
תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בחרן: והוו יומי תרח מתן וחמש שנין ומית
תרח בחרן: וכאן עמר תרח מאיתין וכמס סנין ומאת תרח בחרן:

קנג פסוקים סימן בצלאל זהר

ויאמר יהוה אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך:
ואמר יי לאברם איזיל לך מארעך ומילודתך ומבית אבוך לארעא דאחזינך: פקאל
לאברם אמץ מן ארצך ומולדך ובית אביך אלי אלבלד אלדי אוריך: ואעשך לגוי
גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה: ואעבדנך לעם סגי ואברכנך ואר' בי
שמך ותהי מברך: ואצנע מנך אמה כבירה ואבארך פיך ואעצם אסמך ותכון
ברכה: ואברכה מברכיך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה: ואבריך
מברכך ומלטטך לוט ויתברכון בדילך כל זרעית ארעא: ואבארך מבארכך
ולען שאתמך ויתבארך בך גמיע עשאיר אלארץ: וילך אברם כאשר דבר
אליו יהוה וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן:
ואזל אברם כמא דמליל עמיה יי ואזל עמיה לוט ואברם בר שבעים וחמש
שנין במפקיה מחרן: פמצא כמא קאל לה אללה ומצא מעה לוט וכאן אברם אבן
ה ו ע סנה חין כרג מן חרן: ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת
כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה
כנען

רש"י

של אברהם שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו שהניחו זקן והלך לו לכך קראו הכתוב מת
שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים והצדיקים אף במיתתן קרויים חיים שנ' ובניהו בן יהוידע בן איש חי: בחרן נון הפוכה
לומר לך עד אברם היה חרון אף של מקום: חסלת אלה תולדות נח: פרשת לך לך:

פרשת לך לך

לך לך להנאתך ולטובתך ושם אעשך לגוי גדול וכאן אי אתה זוכה לבנים ועוד שאודיע טבעך בעולם:
ואעשך לגוי גדול לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את
השם לכך הוזקק לשלש ברכות הללו שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם ואברכך בממון כו': והיה ברכה
הברכות נתונות בידך עד עכשיו היו בידי ברכתי לאדם ונח ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ כו': ד"א ואעשך לגוי גדול
זה שאומרים אלהי אברהם: ואברכך זה שאומרים אלהי יצחק: ואגדלה שמך זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהיו חותמין בכולן ת"ל
והיה ברכה בך חותמין ולא בהם: מארצך והלא כבר יצא משם עם אביו ובא לחרן אלא כך אמר לו התרחק עוד וצא משם ולך מבית
אביך:
אשר

כנען ויבאו ארצה כנען ; ודבר אברם ית שרי אתתיה וית לוט בר אחוהי
ית כל קניניהון דקנו וית כל נפשתא דשעבידו לאוריתא בחרן ונפקו למיזל
לארעא דכנען ואתו לארעא דכנען ; פאכד אברם שרי זוגתה ולוט אבן אכיה
וגמיע סרחהם אלדי מלכוה ואלנפוס אלדי אכתסבוהא פי חרן וכרגו ימצון אלי
בלד כנען פגאו אליה ; ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני
אז בארץ ; ועבר אברם בארעא עד אתר שכם עד מישר מורה וכנענאה בכין
באר' ; פגתאז אברם פי אלבלד אלי מוצע נאבלוס אלי מרג מורה ואלכנעאניון חינייד פיה ;
וירא יהוה אל אברם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת ויבן שם מזבח ליהוה הנראה
אליו ; ואתגלי יי לאברם ואמר לבנך אתין ית ארעא הדא ובנא תמן מדבחא קדם יי
דאתגלי ליה ; פתגלא אללה לאברם וקאל לנסלך אעטי הדה אלבלד ובנא תם מדבחא ללה
אלמתגלי לה ; ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם
ויבן שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה ; ואסתלק מתמן לטורא ממדנחא לבית אל ו
פרסיה למשכניה בית אל ממערבא ועי ממדנחא ובנא תמן מדבחא קדם יי וצלי בשמא
דיי ; ואנתקל מן תם אלי גבל מן משרק בית אל ומד כבאיה בית אל מן אלמגרב ועי
מן אלמשרק ובנא תם מדבחא ללה ודעא באסמה ; ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה ;
ונטל אברם אזל ונטיל לדרומא ; ורחל אברם וכאן כלמא ירחל אלי אלקבלה ;
ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור
שם כי כבד הרעב בארץ ; והוה כפנא בארעא ונחת אברם למצרים לאתותבא
תמן ארי תקיף כפנא בארעא ; פכאן גוע פי אלבלד פאנחדר אברם אלי מצר ליסכן
תם לאשתדאד אלגוע פי אלבלד ; ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי
אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את ; והוה כד קריב למיעל למצרים
ואמר לשרי אתתיה הא כען ידענא ארי אתתא שפירת חיזו את ; פלמא קרב מן
דכול אלי מצר קאל לשרי זוגתה אנא אעלם אנך אמראה חסנה אלמנטר ; והיה כי
יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו ; ויהי ארי יחזון יתיך
מצראי ויימרון אתתיה דא ויקטלון יתי ויתיך יקיימון ; פאכאף אן יראך אלמצריון
קאלו הדה זוגתה פיקתלוני ויסתבקוך ; אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך
וחיתה נפשי בגללך ; אימרי כען דאחת את בדיל דייטב לי בדיליך ותתקיים
נפשי בפתגמיכי ; קולי אני אכתי ליקבל אן יחסן אלי בסבבך ותחיא נפסי

רש"י

אשר אראך ולא גלה לו הארץ מיד כדי לחבבה בעי' ולתת לו שכר על כל דבור ודבור כיוצא בו את בנך את יחידך אשר אהבת כיוצא
בו על אחד ההרים כיוצא בו וקרא עליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך ; ונברכו בך יש אגדות רבות וזהו פשוטו אדם אומר
לבנו תהא כאברהם וכבל ונברכו בך שבמקרא וזה מוכיח בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה ; אשר עשו בחרן
שהכניסן תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאום ופשוטו של מקרא
עבדים ושפחות שקנו להם כמו עשה את כל הכבוד הזה וישראל עושה חיל לשון קונה וכונס ; ויעבר אברם בארץ נכנס לתוכה עד
מקום שכם להתפלל על בני יעקב כשיבאו לשכם ; אלון מורה הוא שכם הראהו הר גריזים והר עיבל ששם קבלו ישראל שבועת התורה
והכנעני אז בארץ ; ד"א והכנעני אז בארץ אז רמז לו שאין בניו נכנסין לארץ עד אחר שמונה דורות אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם

בנגידתך: ויהי כבוא אברם מצרימה ויראו המצרים את האשה כי יפה הוא
מאד: והוה כד על אברם למצרים וחזו מצראי ית אתתא ארי שפירא הוא
לחדא: ולמא דכל אברם מצר אראו מצריון לאמראה אנה אחסנה גדא:
ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה: וחזו יתה
רברבי פרעה ושבחו יתה לפרעה ואדברת אתתא לבית פרעה: וראוהא רדויסא
פרעון ומדחוהא ענדה ואכרת אלי מנזלה: ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו
צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים: ולאברם אוטיב בדילהא והוו
ליה ען ותורין וחמרין ועבדין ואמהן ואתנן וגמלין: ואחסן אלי אברם בסבבהא
וצאר לה גנם ובקר וחמיר ועביד ואמא ואתן ונמל: וינגע יהוה את פרעה נגעים
גדלים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם: ואיתי יי׳ מכתשין על פרעה רברבין
ועל אנש ביתיה על עיסק שרי אתת אברם: ותעואר אלה פרעון בבלאיא עצימה
ואלה בסבב שרי זוגת אברם: ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי למה
לא הגדת לי כי אשתך הוא: וקרא פרעה לאברם ואמר מא דא עבדת לי למא לא
חוית לי ארי אתתך היא: פדעא פרעון לאברם וקאל לה מא דא צנעת בי ולם לם
תכברני אנה זוגתך: למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה
אשתך קח ולך: למה אמרת אחת היא ודברית יתה לי לאנתו וכען הא אתתך
דבר ואיזיל: ולם קלת הי אכתי חתי אתכדתהא לי זוגה ואן הוד כדהא ואמץ:
ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו: ופקיד עלוהי
פרעה גברין ואלויאו יתיה וית אתתיה וית כל דליה: ומכר עליה פרעון קומא פוריקו
בה וכלמא לה: ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו
הנגבה: וסליק אברם ממצרים הוא ואתתיה וכל דליה ולוט עמיה לדרומא:
פצעד אברם מן מצר הו וזוגתה וכל מא לה ולוט מעה אלקבלה: ואברם כבד
מאד במקנה בכסף ובזהב: ואברם תקיף לחדא בגיתא בכספא ובדהבא: ואבר
עצים גדא באמאשיה ובפצה ובדהב: וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום
אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי: ואזל למטלנוהי מדרומא
ועד בית אל עד אתרא דפרסיה תמן למשכניה בקדמיתא בין בית אל ובין עי:
ומצא פי מרחלה מן אלקבלה אלי בית אל אלי אלמוצע אלדי כאן תם כבאיה אולא

רשי
תרא

[illegible]
[illegible]
[illegible]
בתחלה נטה את אהלו ... ויבן שם מזבח ... על עון עכן ...
הלוך ונסוע ... יושב ... ונוטה אהלו במקום אחר וכל מסעיו הנגבה ללכת לדרומה של ארץ ישראל ...
ירושלים ... של יהודה ... הר המוריה ... : רעב בארץ באותה הארץ לבדה לנסותו אם
יהרהר אחר דבריו של הקב״ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה: הנה נא ידעתי מדרש אגדה עד עכשיו לא הכיר בה
מתוך צניעות שביניהם ועכשיו הכיר בה על ידי מעשה: ד״א מנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה וזאת עמדה ביפיה:
ופשוטו של מקרא הנה נא ידעתי מה׳ ועכשיו הגיעה שעה לדאוג על יפיך ידעתי זה ימים כי יפת מראה את ועכשיו אנו באים
בין אנשים שחורים ומכוערים אחיה של כושים ולא הורגלו באשה יפה: ואמרו לי בשבילך: למען ייטב לי בעבורך: יתנו
לי

צריכהו א יהו צריך לכולא. ואף אנשא יהי צריך ליה דעל אפי כלא חוזי ישדי ; והו יכון וחשיא
מן אנאס ידה פי אכל ויד אכל פיה ובחצרה אכותה יסכן ; ותקרא שם יהוה הדבר אליה אתה אל
ראי כי אמרה הגם הלם ראיתי אחרי ראי ; וצליאת בשמא דייי דאתמלל עמה אמרת את
הוא אלהא חזי כולא ארי אמרת אף אנא שריתי חזיא בתר דאתגלי לי ; פסמת אסם אלה
מתגלי להא אנת אלטאיק אלנאצר לאנהא קאלת אני ראית הנא רחמתך בעד רואיתקא ;
על כן קרא לבאר באר לחי ראי הנה בין קדש ובין ברד ; על כן קרא לבירא בירא דמלאך
קיימא אתחזי עלה הא היא בין רקם ובין חגרא ; לדלך סמית אביר ביר אלחי אלנאצר הוי
הו בין קדש ובין ברד ; ותלד הגר לאברם בן ויקרא אברם שם בנו אשר ילדה הגר ישמעאל ;
וילידת הגר לאברם בר וקרא אברם שום בריה דילידת הגר ישמעאל ; פולדת הגר לאברם ובנא
פסמא אברם אבנה אלדי ולדתה הגר אסמאעיל ; ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת
הגר את ישמעאל לאברם ; ואברם בר תמנן ושית שנין כד ילידת הגר ית ישמעאל לאברם ;
וכאן אברם בן סתה ותמאנין סנה חין ולדת לה הגר אסמאעיל ; ויהי
אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך
לפני והיה תמים ; והוה אברם בר תשעין ותשע שנין ואתגלי ייי לאברם ואמר ליה אנא אל
שדי פלח קדמי והוי שלים ; פלמא צאר אברם בן תסעה ותסעין סנה תגלא לה אללה וקאל לה
אנא אלטאיק אלכאפי אסלך פי טאעתי וכן צחיחא ; ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך
במאד מאד ; ואתין קימי בין מימרי ובינך ואסגי יתך לחדא לחדא ; ואגעל עהדי ביני ובינך
ואכתרך גדא גדא ; ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר ; ונפל אברם על אפוהי
ומליל עמיה ייי למימר ; פורע אברם על וגהה וכאטבה אללה קאילא ; אני הנה בריתי אתך
והיית לאב המון גוים ; אנא [illegible] קימי עמך ותהי לאב סגי עממין ; האנא עאהדך
עהדי מעך ותכון אבא גמהור אמם ; ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם
כי אב המון גוים נתתיך ; ולא יתקרי עוד ית שמך אברם ויהי שמך אברהם ארי לאב סגי
עממין יהבתך ; ולא יסמא אסמך איצא אברם בל יכון אסמך אברהם לאני געלתך אבא
גמהור אמם ; והפרתי אותך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו ; ואפיש יתך

רשיי

העיט מלך יון וישראל נמשלו לבני יונה שנ' יונתי בחגוי הסלע לכ"כ בהר הבהמות ואת הצפור לא בתר כמו שיהיו ישראל קיימין
עולם ; שיטהוא עוף ועט שהוא טט ועולה את הנבלות לטוש עליהם לאכל כמו ותעט אל השלל ; על הפגרים על הבתרים ; וישב לשון נשיבה
כרוח, ישבחהו רמז שיבא בן דוד לכלותם ואין מניחין אותו מן השמים עד שיבא המלך המשיח ; והנה אימה רמז לצרות וחשך של
גליות ; כי גר יהיה זרעך משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה כיצד יצחק בן ששים שנה כשנולד יעקב ויעקב
כשירד למצרים אמר לפרעה שני מגורי שלשים ומאת שנה הרי ק"צ ובמצרים היו מאתים ועשר כמנין רד"ו הרי ארבע מאות שנה
וקהת מיורדי מצרים היה צא וחשוב שנותיו של קהת ושל עמרם ושמונים של משה שהיה כשיצאו ישראל ממצרים אין אתה מוצא
אלא שלש מאות וחמשים ואתה צריך להוציא מהם כל השנים שחיה קהת אחר לידת עמרם ושחיה עמרם אחר לידת משה ; בארץ לא להם
ולא נאמר בארץ מצרים אלא לא להם ומשנולד יצחק ויגר אברהם ; ויצחק ויגר בגרר ויעקב גר בארץ כנען לגור בארץ באנו ; וגם את
הגוי לרבות ארבע מלכיות שאף הן כלין על שעבדו את ישראל ; דן אנכי בעשר מכות ; ברכוש גדול בממון גדול כמו שנ' וינצלו את
מצרים ; ואתה תבוא אל אבותיך ולא תראה כל אלה אל אבותיך אביו עובד ; בשיבה טובה בשרו שיעשה ישמעאל תשובה בימיו ולא יצא לתרבות רעה בימיו ; ולכ"כ מת חמש שנים קודם זמנו ובו ביום
ודור רביעי לאחר שיגלו למצרים יהיו שם שלשה דורות ורביעי ישובו לארץ הזאת לפי שבארץ כנען היה מרבה עמו

לחדא לחדא ואתנינך לכנישן ומלכין דשלטין בעממיא מנך יפקון ׃ ואנמן נדא נדא
ואגעל מנך אממא ומלוך מן צלבך יכרגון ׃ והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך
לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך ׃ ואקים ית קימי בין ממרי ובינך ובין
בנך בתרך לדריהון לקים עלם למהוי לך לאלה ולבנך בתרך ׃ ואתבת עהדי ביני ובינך ובין נסלך
בעדך לאגיאלהם עהד אדהר לאכון לך אלאהא ולנסלך בעדך ׃ ונתתי לך ולזרעך אחריך את
ארץ מגוריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים ׃ ואתין לך ולבנך בתרך ית
ארע תותבותך ית כל ארע דכנען לאחסנת עלם ואהוי להון לאלה ׃ ואעטי לך ולבניך בעדך
בלד תגרבך בלד כנעאן חוז דהר ואכון להא אלאהא ׃ ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את
בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם ׃ ואמר יי לאברהם ואת ית קיימי תטר את
ובנך בתרך לדריהון ׃ תם קאל אללה לה ואנת תחפט עהדי אנת ונסלך בעדך לאגיאלהם ׃ זאת
בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר ׃ דין קיימי דתטרון
בין ממרי וביניכון ובין בנך בתרך מגזר לכון כל דכורא ׃ הדי עהדי אלדי תחפטונה ביני
וביניכם ונסלך בעדך אן יכתתן מנכם כל דכר ׃ ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות
ברית ביני וביניכם ׃ ותגזרון ית בסרא דעורלתכון ויהי לאת קים בין ממרי וביניכון ׃ פאדא
תכתנון קלפה מן אבדאנכם תכון עלאמה עהד דהר ביני וביניכם ׃ ובן שמנת ימים ימול
לכם כל זכר לדרתיכם יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא ׃ ובר תמניא
יומין יגזר לכון כל דכורא לדריכון יליד ביתא וזבין כספא מכל בר עממיא דלא מבנך הוא ׃
ואבן תמאניה יכתתן כל דכר מנכם לאגיאלכם אלמולוד פי מנזלכם ואלמשתרא בתמן מן
כל גריב ליס הו מן נסלך ׃ המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך והיתה בריתי בבשרכם
לברית עולם ׃ מגזר יתגזר יליד ביתך וזבין כספך ויהי קימי בבסרכון לקים עלם ׃ ואד כתאן
יכתתן אלמולוד פי ביתך ואלמשתרא ויכון עהדי פי אבדאנכם עהד דהר ׃ וערל זכר אשר לא
ימ

רש״י

ומה ברית זו כתכתיב לתתלך את הארץ הזאת לרשתה וכן היה יעקב גלה למצרים ... [illegible]
[illegible]

[illegible]

ר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר ׃ וגבר דכורא דלא יגזר
ר ערלתיה וישתיצי אנשא ההוא מעמיה ית קימי אשני ׃ ואירלא אקלף ילם
לפה מן ברנה ינקט עד דאו אנקאן מן קומה למא פסק עהדי ׃
אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה ׃
ית לאברהם שרי אתתך לא תקרי ית שמה שרי ארי שרה שמה ׃ תם קט
לאברהים שרי זונתך לא תסמיהא שרי מל שרה יכון אסמהא ׃ וברכתי אתה וגם
נתתי לך בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי עמים ממנה יהיו ׃ ואברך יתה ואף א
לך בר ואברכנה ותהי לכנישן מלכין דשלטין בעממיא מנה יהון ׃ פאני אבאר
ואר זקן מנהא אבנאו אבארך פיהא ויכון מנהא ומלוך שעוב מנהא יכונו ׃ ויפל
הם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה
לאברהם על אפוהי וחדי ואמר בלביה הלבר מאה שנין יהי וולד ואם שרה הבת
שנין תליד ׃ פוקע אברהים עלא ונהר ויצחק וקל הל אבן ק סנה יולד או ירד
ע סנה תלד ׃ ויאמר אברהם אל האלהים לו ישמעאל יחיה לפניך ׃ ואמר
אברהם קדם יי לוי ישמעאל יתקיים קדמך ׃ פקל אברהים בין ידי אלה לית אסמאעיל
בין ידיך ׃ ויאמר אלהים אבל שרה אשתך ילדת לך בן וקראת את שמו יצחק
מתי את בריתי אתו לברית עולם לזרעו אחריו ׃ ואמר ייי בקשטא שרה אתתך
לך בר ותקרי ית שמיה יצחק ואקים ית קימי עמיה לקים עלם לבנוהי בתרוהי
לכן שרה זונתך סתלד לך אבנא ותסמיה יצחק ׃ עהדי מעה עהד דהר
לה בערה ׃ ולישמעאל שמעתיך הנה ברכתי אתו והרביתי אתו במאד
שנים עשר נשיאם יוליד ונתתיו לי ׃ קבלית צלותך הא בריכיה

[illegible]

יתיה ואפי שית יתיה ... סגיתי יתיה לחדא לחדא תרי עסר רברבין יוליד ואתנינה
ופי אסמאעיל קד שפעתך האנא מבארך פיה ואנמיה ואכתרה קא גדא יב שו
ואגעל מנה אמה כבירה ; ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה בשנה
וית קימי אקים עם יצחק דתליד לך שרה בשתא אחרנתא ; ועהדי אתבתה מע
תלדה לך שרה פי מתל הדא אלוקת מן סנה אלאכרה ; ויכל לדבר אתו ויעל אלה
אברהם ; ושיצי למללא עמיה ואסתלק יקרא דיי מעלוהי דאברהם ; פלמא פ
מכאטבתה ארתפע נור אלה ען אברהים ; ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת
ביתו ואת כל מקנת כספו כל זכר באנשי בית אברהם וימל את בשר ערלתם בעצם
כאשר דבר אתו אלהים ; ודבר אברהם ית ישמעאל בריה וית כל ביתיה וית כל זבינ
כל דכורא באנשי בית אברהם וגזר ית בשר ערלתהון בכרן יומא הדין כמא
עמיה יי ; פאכד אברהם אסמאעיל אבנה ונמיע מולודין פי מנזלה ואל ש
בתמן כל דכר מן אהל בית אברהים פכתן קלפה מן אבדאנהם פי דאת דלך אליום
אמרה אלה ; ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו ; ואברהם בר ת
ותשע שנין כד גזר בסרא דערלתיה ; וכאן אברהים אבן תסעה ותסעין כתן א
מן בדנה ; וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו בשר ערלתו ; וישמעאל
בר תלת עסרי שנין כד גזר ית בסרא דערלתיה ; ואסמאעיל אבנה אבן יג סנה ח
קלפה מן בדנה ; בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו ; בכרן יומא הדין
אברהם וישמעאל בריה ; וג ... ליומ ... אברהים ואסמאעיל אבנה ;
אנשי ביתו יליד בית ומקן ... ואתבו ... תן ; וכל אנשי ביתיה ילידי ב

אחריך ; המול כמו להמול כמו ושחות
לבריקים כגון של נושע ונון של נופל ;
היכה בבית ; מקנת כסף שקנאו מש
בית ; נמול לאחר בעקבת כמו שמנ
לנקבה ; הערלה ימול משמע לכל שנ
קודם זמנו : לא תקרא את שמה שרי דמ
הברמה שאחרה לבעודתה שגה יתה כי שר
אמופי מן השוך אומרים בעננו הוא יהבי
בר רמזו במקצת ; ויפל אברהם על פני
במאמין ושמח ושדי לא ה אמינה וזכ
הבגלה גליתי הרואה אתה אף זו קיימא ת
ברי ליולד ואשני סרודות הראשונים היו
יצא ולבר משעדה דורות שמונה ועשר
ישמעאל אינברהי לקבל מתן וכרבבה
אשמים אנחנו אבל בין אילה ; וקרא
שימול זה שנה של אברהם ; ואת בריתי
מעל לשון נקי ...
... לה לו נח ...
... זו של ...
... א חתוך ...
... הוא כלפי השכ ... ולא
לא מן הגרים ולא מן
וימל לשון ויפעל ;
... נתמני על ידי אתו ומיש
יום שמלו לאברה

... לאם בסרו ומלתם כגון ונותירה לשון ויסוד הנו
ימול לשון יפעל כמו ועשה יפעל יאכל ; וליד בית מי
... כאן כפל לו ולא אמר לו לשמונה ימים ללמדך ש
... כבר כאן לימד שהמילה באותו מקום שהוא מבדיל בין
... עליו כרת אבל עבר בעשה ; ונכרתה הנפש ההוא ער
... סתם שמה שתהא שרה על כל ; וברכתי אותה ...
... ערתה ... אבל אחרים ...
נה ; וברכתיה בהנקת שדים כשנעשה לכך ביום משתה יצחק שהיו מרננים על ...
... ה כל אחת בנה עמה ומניקתה לא הבית והיא הניקה את כלם ... המקבב
ויצחק זה תרגום אונקלוס לשון שמחה וחדוי ושל שרה לשון מחוך למדת שלבה
לכה שזהו שהקפיד הקב"ה של שרה ולא הקפיד על אברהם ; הלבן יש תמיה את שהיו ...
ך אמר בלבו הנעשה חסד בה לאחרמה שהקב"ה עושה לי ולם שרה הבת תשעים ש ...
מולידים בני חמש מאות שנה בימי אברהם נתמעטו השנים כבר ובא התמות כח לש...
אברהם שטהרו תולדותיהן בשלשים ובני שבעים ; לו ישמעאל יחיה הלואי ש...
יהיה לפניך יחיה ביראתך במו התהלך לפני כלא קדמי אבל לשון אמתרבים ובן
... שמו על שם הצחוק ועל שם ה ... עשרה ... ונות ותשעים שנה ; של יצחק ...
... תה מילה תהא מסורה לזרעו ; שנים עשר נשיאים כנענים יכלו ... אים ...
זרעו שהצדיקים מרכבתו של מקום ; בעצם היום הזה בו ביום שנצטוה ביום ...
הליצנים ופלא היו אויביו ובני דורו אומרים אלו ראינוהו ולא הנחנוהו למול ולי ...
בהמילו בהפעלו כמו בהברהם את בשר ערלתו באברהם לא נאמר אלא בי שלא ה...
... אבל ישמעאל שהיה ילד הזדקק לחתוך ערלה ולפרוע המילה לכך נאמר ...
ותשעים ותשע שנה ולי ... של שלש עשרה שנה כמול ... ישמעאל בנו ; תמ ...

וירא

סכנרבי גרה

בין בית אל ובין עי: אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשנה ויקרא שם אברם
בשם יהוה: לאתר מדבחא דעבד תמן בקדמיתא וצלי תמן אברם בשמא דיי׳:
מוצע אלמדבח אלדי צנעה תם אולא פדעא תם אברם באסם אללה: וגם ללוט ההלך את
אברם היה צאן ובקר ואהלים: ואף ללוט דאזיל עם אברם הוו ען ותורין ומשכנין: ואיצא
ללוט אלסאיר מע אברם כאן גנם ובקר ואכביה: ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי היה
רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: ולא סוברת יתהון ארעא למיתב כחדא ארי הוה קנינהון סגי
ולא יכלו למיתב כחדא: ולא יחתמלהמא אלבלד אן יקימא פיה גמיעא אד כאן ס
מאלהמא כתיר ולם יטיקו אן יקימו גמיעא: ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה
לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ: והות מצותא בין רעי בעירא דאברם ובין רעי בעירא
דלוט וכנענאה ופרזאה בכן יתיב בארעא: וכאנת כצומה בין רעאת מאשיה אברם ובין
רעאת מאשיה לוט ואלכנעאניין ואלפרזיין חינד מקימין פי אלבלד: ויאמר אברם אל לוט
אל נא תהי מריבה ביני וביניך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו:
ואמר אברם ללוט לא כען תהי מצותא בינא ובינך ובין רעותי ובין רעותך ארי גברין
אחין אנחנא: פקאל אברם ללוט לא תכון כצומה ביני ובינך ובין רעאתי ורעאתך לאנא
קום דוו קראבא: הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין
ואשמאילה: הלא כל ארעא קדמך אתפרש כען מלותי אם את לצפונא אנא לדרומא
ואם את לדרומא [illegible]: אלא אן גמיע אלבלד בין ידיך אנפרד עני אמא יסרה
פאתיאמן ואמא ימנה פאתיאסר: וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כלה
משקה לפני שחת יהוה את סדום ואת עמרה כגן יהוה כארץ מצרים באכה צער: וזקף
לוט ית עינוהי וחזא ית כל מישר ירדנא ארי כולה בית שקיא קדם חבלות יי׳ ית סדום
וית עמרה כגנתא דיי׳ כארעא דמצרים מטי לצער: פרפע לוט עיניה וראי גמיע
מרג אלארדן אן כלה מסקי קבל אן יהלך אללה סדום ועמרה כגנאן אללה כארץ מצר
אלי אנתהי אלא זגר: ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש
מעל אחיו: ובחר ליה לוט ית כל מישר ירדנא ונטל לוט בקדמיתא ואתפרשו
גבר מלות אחוהי: פאכתאר לוט גמיע מרג אלארדן ורחל מן אלמשרק ואנפרד
כל אמר מן אכיה: אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדום:

רש״י

[illegible]

אברם יתיב בארעא דכנען ולוט יתיב בקרוי מישרא ופרס עד סדום: אברם אקאם פי
בלד כנען ולוט אקאם פי קרי אלמרג וצ'רב כ'ימה אלי סדום: ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה
מאד: ואנשי סדום בישין בממונהון וחיבין בגויתהון קדם יי לחדא: ואהל סדום אשראר
מכ'טיין ללה גדא: ויהוה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה
מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: ויי אמר לאברם בתר דאתפרש
לוט מעמיה זקוף כען עינך וחזי מן אתרא דאת תמן לציפונא ולדרומא ולמדנחא
ולמערבא: פקאל אללה לאברם בעד מא פארקה לוט ארפע עיניך ואנצ'ר מן מוצ'ע
אלד'י אנת תם שמאלא וגנובא ושרקא וגרבא: כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך
אתננה ולזרעך עד עולם: ארי ית כל ארעא דאת חזי לך אתננה ולבנך עד עלמא:
אן גמיע אלארץ' אלתי תראהא לך אעטיהא ולנסלך אלי אלדהר: ושמתי את זרעך כעפר
הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה: ואשוי ית
בנך סגיאין כעפרא דארעא כמא דלית אפשר לגבר למימני ית עפרא דארעא אף בנך לא
יתמנון: ואציר נסלך כתראב אלארץ' חתי אן ימכן אנסאן אן יחצי תראב אלארץ' פנסלך
איצ'א יחצא: קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה: קום הליך בארעא
לארכה ולפתיה ארי לך אתננה: קום פאמש פי אלארץ' טולהא וערצ'הא פאני לך
אעטיהא: ויאהל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח ליהוה:
ופרס אברם ואתא ויתיב במישרי ממרא דבחברון ובנא תמן מדבחא קדם יי: פכ'יים
אברם וגא ואקאם פי מרג ממרא אלד'י פי חברון ובנא תם מדבחא ללה:

ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם ותדעל
מלך גוים: והוה ביומי אמרפל מלכא דבבל אריוך מלכא דאלסר כדרלעמר מלכא
דעילם ותדעל מלכא דעממי: ולמא כאן פי איאם אמראפל מלך שנער ואריוך
מלך אלסר וכדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלאמם: עשו מלחמה את ברע
מלך סדום ואת ברשע מלך עמרה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צביים ומלך
בלע היא צער: עבדו קרבא עם ברע מלכא דסדום ועם ברשע מלכא דעמורה
שנאב מלכא דאדמה ושמאבר מלכא דצבוים ומלכא דבלע היא צוער: אנהם
חארבו ברע מלך סדום וברשע מלך עמרה ושנאב מלך אדמה ושמאבר מלך
צבוים ומלך בלע הי זגר: כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח: כל אלין

רש"י

תשב לא אתרחק ממך ואעמוד לך למגן ולעזר וסוף דבר הוצרך לו שנ' וישמע אברם כי נשבה אחיו: ואם הימנה. אימינה כמו ואימינה
עצמי כמו ואשמאלה. אשמאיל את עצמי ואת היה לו לינקד ואימינה כך מצינו במקום אחר אם ימינו להימין ואין נקוד
כולה משקה. ארץ נחלי מים לפני שחת יי' את סדום ואת עמורה: היה אותו מישור כגן יי' לאילנות: כארץ מצרים לזרעים
באכה צוער עד צוער ומ"א דור אורגלי יצר שהיה שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם במסכת הוריות: ככר מישור כתרגומו
נסע מאצל אברם והלך לו למערבו של אברם נמצא נוסע ממזרח למערב ומ"א הסיע את עצמו מקדמונו של עולם
אפשי לא באברם ולא באלהיו: ויאהל נוטה אהלים לרעיו ולמקניהם עד סדום ואנשי סדום רעים ואעפ"י לא נמנע לוט מלי
ורבותינו למדו מכאן שם רשעים ירקב: רעים בגופם וחטאים בממונם: ליי' מאד יודעים רבונם ומתכוונים למרוד
אחרי הפרד לוט כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו: אשר אם יוכל איש כשם שא"א לעפר למנות כך זרעך

אתכנשו למישר חקליא הוא אתר ימא דמלחא: כל הולאי אצטלחו אלי עמק
אלסדרין הי אלבחירה אלמייתה: שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעמר ושלש עשרה
שנה מרדו: תרתא עשרי שנין פלחו ית כדרלעמר ותלת עשרה שנין מרדו: יב
סנה אשטאו כדרלעמר ופי אלתאלתה עשר עצוה: ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר
והמלכים אשר אתו ויכו את רפאים בעשתרת קרנים ואת הזוזים בהם ואת האימים
בשוה קריתים: ובארבע עשרי שנין אתא כדרלעמר ומלכיא דעימיה ומחו ית
גבריא דבעשתרות קרנים וית תקיפיא דבהמתא וית אימתני דבשוה קריתים:
ופי סנה יד אקבל כדרלעמר ואלמלוך אלדין מעה פקתלו אלשגעה אלדי פי
עשתרות קרנים ואלדהקיין אלדי פיהם ואלהיובין אלדי פי שוה קריתים: ואת החרי
בהררם שעיר עד איל פארן אשר על המדבר: וית חוראי דבטורא דשעיר עד
מישר פארן דסמיך על מדברא: ואלחוריין אלדי פי גבל אלשראה אלי מרג פארן אלדי
פי טרף אלברייה: וישבו ויבאו אל עין משפט הוא קדש ויכו את כל שדה העמלקי
וגם את האמרי הישב בחצצן תמר: ותבו ואתו למישר פלוג דינא היא רקם ומחו ית
כל חקלי עמלקאה ואף ית אמוראה דיתיב בעין גדי: פרגעו וגאו אלי עין אלחכם הי רקים
פקתלו כל מן כאן פי ציאע אלעמאלקה ואיצא אלאמוריין אלמקימין פי אלתאף אלנברו
ויצא מלך סדום ומלך עמרה ומלך אדמה ומלך צביים ומלך בלע היא צער ויערכו
אתם מלחמה בעמק השדים: ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמרה ומלכא דאדמה
ומלכא דבלע היא צוער וסדרו עמהון קרבא במישר חקליא: פברז מלך סדום ומלך
עמורה ומלך אדמה ומלך בלע הי זגר וצאפוהם לחרב פי עמק אלסדרין: את
כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים ואמרפל מלך שנער ואריוך מלך אלסר
ארבעה מלכים את החמשה: עם כדרלעמר מלכא דעילם ותדעל מלכא [illegible]
דעממי ואמרפל מלכא דבבל ואריוך מלכא דאלסר ארבעה מלכין לקביל חמשה:
מע כדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלאמם ואמרפל מלך אלשינער ואריוך
מלך אלסר ארבעה מלוך לאלכמסה: ועמק השדים בארת בארת חמר וינסו מלך סדם
ועמרה ויפלו שמה והנשארים הרה נסו: ומישר חקליא בירין בירין מסקן חימרא
ערקו מלכא דסדום ועמורה ונפלו תמן ודאשתארו לטורא ערקו: ועמק אלסדרין פיה

רשי

הוא עם אחרים: אמרפל הוא נמרוד שאמר לאברהם פול לתוך כבשן האש: מלך גוים מקום יש ששמו גוים ע״ש שנקבצו שמה
מה אומות ומקומות והמליכו איש עליהם ושמו תדעל: שנאב שונא אביו שבשמים: שמאבר שם אבר לשוט ולקפוץ
בלע שם העיר: עמק השדים כך שמו על שם שהיו בו שדות הרבה: הוא ים המלח לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה
ים המלח ומדרש אומר שנתבקעו הצורים סביבותיו ונמשכו יאורים לתוכו: שתים עשרה שנה עבדו: חמשה מלכים הללו את
כדרלעומר ובארבע עשרה שנה למרדן בא כדרלעומר לפי שהוא היה בעל המעשה נכנס בעובי הקורה: והמלכים אשר אתו
אלו שלשה מלכים: זוזים הם זמזומים: בהררם בהר שלהם: איל פארן כתרגומו מישור ואומר אני שאין איל לשון מישור
אלא מישור של פארן איל שמו ושל ממרא אלוני שמו ושל ירדן ככר שמו ושל שטים אבל שמו אבל השטים וכן בעל
גד נשמו וכולן מתרגמין מישר וכל אחד שמו עליו: ר״א איל פארן הנחמים באילים: על המדבר אצל המדבר כמו
ואחריו מטה מנשה: עין משפט הוא קדש ע״ש העתיד שעתידים משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין והם מי מריבה
והכנע

אברם יתיב בארע דכנען ולוט יתיב בקרוי מישר ואפרס עד סדום ; אברם אקאם פי
בלד כנען ולוט אקאם פי קרי אלמרג וכ׳ים אלי סדום ; ואנשי סדם רעים וחטאים ליהוה
מאד ; ואנשי סדום בישין בממוניהון וחייבין בגויתהון קדם יי לחדא ; ואהל סדום אשראר
מכטיין ללה גדא ; ויהוה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה
מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה ; ויי אמר לאברם בתר דאתפרש
לוט מעמיה זקוף כען עינך וחזי מן אתרא דאת תמן לציפונא ולדרומא ולמדנחא
ולמערבא ; פקאל אללה לאברם בעד מא פארקה לוט ארפע עיניך ואנצר מן אלמוצ׳ע
אלדי אנת תם שמאלא וגנובא ושרקא וגרבא ; כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך
אתננה ולזרעך עד עולם ; ארי ית כל ארעא דאת חזי לך אתנינה ולבנך עד עלמא ;
אן גמיע אלארץ׳ אלתי תראהא לך אעטיהא ולנסלך אלי אלדהר ; ושמתי את זרעך כעפר
הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה ; ואשוי ית
בנך סגיאין כעפרא דארעא כמא דלית אפשר לגבר למימני ית עפרא דארעא אף בנך לא
יתמנון ; ואצייר נסלך כתראב אלארץ׳ חתי אן ימכן אנסאן אן יחצי תראב אלארץ׳ פנסלך
איצ׳א יחצא ; קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ; קום הליך בארעא
לארכה ולפתיה ארי לך אתנינה ; קום פאמש פי אלארץ׳ טולהא וערצ׳הא פאני לך
אעטיהא ; ויאהל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח ליהוה
ופרס אברם ואתא ויתיב במישרי ממרא דבחברון ובנא תמן מדבחא קדם יי ; כ׳ים
אברם וגא ואקאם פי מרג ממרא אלדי פי חברון ובנא תם מדבחא ללה ;

ויהי בימי אמרפל מלך שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם ותדעל
מלך גוים ; והוה ביומי אמרפל מלכא דבבל אריוך מלכא דאלסר כדרלעמר מלכא
דעילם ותדעל מלכא דעממי ; ולמא כאן פי איאם אמרפל מלך אלשינער ואריוך
מלך אלסר וכדרלעמר מלך כהוסתאן ותדעל מלך אלאמם ; עשו מלחמה את ברע
מלך סדום ואת ברשע מלך עמרה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך צביים ומלך
בלע היא צער ; עבדו קרבא עם ברע מלכא דסדום ועם ברשע מלכא דעמורה
שנאב מלכא דאדמה ושמאבר מלכא דצבוים ומלכא דבלע הוא צוער ; אנהם
חארבו ברע מלך סדום וברשע מלך עמורה שנאב מלך אדמה ושמאבר מלך
צבוים ומלך בלע הי זגר ; כל אלה חברו אל עמק השדים הוא ים המלח ; כל אלין
אתכנשו

רש״י

תשב לא אתרחק ממך ואעמוד לך למגן ולעזר וסופו שהוצרך לו שנ׳ וישמע אברם כי נשבה אחיו : ואימינה אימין את
עצמי כמו ואשמאלה אשמאיל את עצמי ולא היה לו לינקד ואימינה כך מצינו במקום אחר אם יש להימין ואין נקוד להימין
כי כלה משקה ארץ נחלי מים לפני שחת יי׳ את סדום ואת עמורה : היה אותו מישור כגן יי׳ לאילנות : כארץ מצרים לזרעים :
באכה צוער עד צוער ומ״א דורשוהו רבותינו על שטופי זמה בחר לו לוט כשבנותם במסכת הוריות : ככר מישור כתרגומו : מקדם
נסע מאצל אברם והלך לו למערבו של אברם נמצא נוסע ממזרח למערב ומ״א הסיע את עצמו מקדמונו של עולם אמר אי
אפשי לא באברם ולא באלהיו : ויאהל נטה אהלים לרעיו ולמקניהם עד סדום : ואנשי סדום רעים ואעפ״כ לא נמנע לוט מלשכון עמהם :
ורבותינו למדו מכאן שם רשעים ירקב : רעים בגופם וחטאים בממונם : ליי׳ מאד יודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו :
אחרי הפרד לוט כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו : אשר אם יוכל איש כשם שא״א לעפר למנות כך זרעך לא ימנה :

ממרא

אתכנשו למישר חקליא הוא אתר ימא דמלחא׃ כל הולאי אצטבחו לי עמק
סדרין הי אבחירה אמייתה׃ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָבְדוּ אֶת כְּדָרְלָעֹמֶר וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
שָׁנָה מָרָדוּ׃ תרתא עשרי שנין פלחו ית כדרלעמר ותלת עשרה שנין מרדו׃ יב
סנה אשטאו כדרלעמר וכי תלתה עשר עצוה׃ וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּא כְדָרְלָעֹמֶר
וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּכּוּ אֶת רְפָאִים בְּעַשְׁתְּרֹת קַרְנַיִם וְאֶת הַזּוּזִים בְּהָם וְאֵת הָאֵימִים
בְּשָׁוֵה קִרְיָתָיִם׃ ובארבע עסרי שנין אתא כדרלעמר ומלכיא דעימיה ומחו ית
גבריא דבעשתרות קרנים וית תקיפיא דבהמתא וית אימתני דבשוי קריתים׃
ופי סנה יד סנה אקבל כדרלעמר ואלמלוך אלדין מעה פקתלו אלשנעה אלדי פי
עשתרות קרנים ואלהקיין אלדי פיהם ואלהיובין אלדי פי שוה קריתים׃ וְאֶת הַחֹרִי
בְּהַרְרָם שֵׂעִיר עַד אֵיל פָּארָן אֲשֶׁר עַל הַמִּדְבָּר׃ וית חוראי דבטורא דשעיר עד
מישר פארן דסמיך על מדברא׃ ואלחוריין אלדי פי גבר אלשראה אלי מרג פארן אלדי
פי טרף אלברייה׃ וַיָּשֻׁבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל עֵין מִשְׁפָּט הִוא קָדֵשׁ וַיַּכּוּ אֶת כָּל שְׂדֵה הָעֲמָלֵקִי
וְגַם אֶת הָאֱמֹרִי הַיֹּשֵׁב בְּחַצְצֹן תָּמָר׃ ותבו ואתו למישר פלוג דינא היא רקם ומחו ית
כל חקלי עמלקאה ואף ית אמוראה דיתיב בעין גדי׃ פרגעו וגאו אלי עין אלחכם הי רקים
פקתלו כל מן כאן פי ציאע אלעמלקה ואיצא אלאמוריין אלמקימין פי אלתטאף אלנבדו
וַיֵּצֵא מֶלֶךְ סְדֹם וּמֶלֶךְ עֲמֹרָה וּמֶלֶךְ אַדְמָה וּמֶלֶךְ צְבֹיִים וּמֶלֶךְ בֶּלַע הִוא צֹעַר וַיַּעַרְכוּ
אִתָּם מִלְחָמָה בְּעֵמֶק הַשִּׂדִּים׃ ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמרה ומלכא דאדמה
ומלכא דבלע היא צער וסדרו עמהון קרבא במישר חקליא׃ פברז מלך סדום ומלך
עמרה ומלך אדמה ומלך בלע היי זגר וצאפוהם לחרב פי עמק סדרין׃ אֵת
כְּדָרְלָעֹמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעָל מֶלֶךְ גּוֹיִם וְאַמְרָפֶל מֶלֶךְ שִׁנְעָר וְאַרְיוֹךְ מֶלֶךְ אֶלָּסָר
אַרְבָּעָה מְלָכִים אֶת הַחֲמִשָּׁה׃ עם כדרלעמר מלכא דעילם ותדעל מלכא כעירבם
דעממי ואמרפל מלכא דבבל ואריוך מלכא דאלסר ארבעה מלכין לקביל חמשה׃
מע כדרלעמר מלך כוזסתאן ותדעל מלך אלאמם ואמרפל מלך אלשינער ואריוך
מלך אלסר ארבעה מלוך לאלכמסה׃ וְעֵמֶק הַשִּׂדִּים בֶּאֱרֹת בֶּאֱרֹת חֵמָר וַיָּנֻסוּ מֶלֶךְ סְדֹם
וַעֲמֹרָה וַיִּפְּלוּ שָׁמָּה וְהַנִּשְׁאָרִים הֶרָה נָּסוּ׃ ומישר חקליא בירן בירן מסקן חימרא
ועדקו מלכא דסדום ועמורה ונפלו תמן ודאשתארו לטורא ערקו׃ ועמק אלסדין פיה

רש״י

אמרפל שם אחרים׃ אמרפל הוא נמרוד שאמר לאברהם פול לתוך כבשן האש׃ מלך גוים מקום יש ששמו גוים ע״ש שנקבצו שמה
מכמה אומות ומקומות והמליכו איש עליהם ושמו תדעל׃ שנאב שונא אב שבשמים׃ שמאבר שם אבר לעוף ולקפוץ
ולמרוד בהקב״ה׃ בלע שם העיר׃ עמק השדים כך שמו על שם שהיו בו שדות הרבה׃ הוא ים המלח לאחר זמן נמשך הים לתוכו ונעשה
ים המלח ומדרש אומר שנתבקעו הצורין סביבותיו ונמשכו יאורים לתוכו׃ שתים עשרה שנה עבדו׃ חמשה מלכים הללו את
כדרלעומר ובארבע עשרה שנה למרדן בא כדרלעומר לפי שהוא היה בעל המעשה נכנס בעובי הקורה׃ והמלכים אשר אתו
אלה שלשה מלכים׃ זוזים הם זמזומים׃ בהררם בהר שלהם׃ איל פארן כתרגומו מישור ואומר אני שאין איל לשון מישור
אלא מישור של פארן איל שמו ושל ממרא אלוני שמו ושל ירדן ככרו שמו ושל שטים אבל שמו אבל השטים וכן בעל
גד בעל שמו וכולן מתרגמין מישרא וכל אחד שמו עליו׃ ר״א איל פארן הנקראים באילים׃ על המדבר אצל המדבר כמו
ועליו מטה מנשה׃ עין משפט ע״ש העתיד שעתידים משה ואהרן להשפט שם על עסקי אותו העין והם מי מרי

אבאר חמר פהרב מלך סדום ועמרה ווקעו תם ואלבאקין הרבו אלגבל

ויקחו את כל רכש סדם ועמרה ואת כל אכלם וילכו ׃ ושבו ית כל קנינא דסדום

ועמורה וית כל מיכלהון ואזלו ׃ פאכדו נמיע סרח סדום ועמרה וגמיע טעאמהם

ומצו ׃ ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברם וילכו והוא ישב בסדם ׃ ושבו

ית לוט וית קניניה בר אחוהי דאברם ואזלו והוא יתיב בסדום ׃ ואכדו לוט אבן אכי אברם

וסרחה ומצו והו מקים פי סדום ׃ ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והוא שכן באלני

ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי ברית אברם ׃ ואתא משיזבא וחוי

לאברם עבראה והוא שרי במישרי ממרא אמוראה אחוהי דאשכל ואחוהי דענר ואנון

אנש קימיה דאברם ׃ פגא אלפלית ואכבר אברם אלעבראני והו מקים פי מרג ממרא אלאמורי

אכי אשכל ואכי ענר והם דוי עהד אברם ׃ וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו

ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן ׃ ושמע אברם ארי אשתבי אחוהי

וזריז ית עולימוהי ילידי ביתיה תלת מאה ותמנת עסר ורדף עד דן ׃ פלמא סמע אבר

אן קד סבי קריבה כרד גלמאנה אלמולדין פי ביתה תלאת מאיה ויח וכלבהם אלי באניאס ׃

ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק ׃

ואתפליג עליהון בליליא הוא ועבדוהי ומחנון ורדפינון עד חובה דמצפונא לדמשק ׃

פתפרק עליהם לילא הו ועבידה פכלבהם וקתלהם אלי חובה אלתי ען יסאר דמשק ׃

וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם ׃

ואתיב ית כל קנינא ואף ית לוט אחוהי וקניניה אתיב ואף ית נשיא וית עמא ׃ פרד

גמיע אלסרח ולוט קריבה וסרחה רדהמא ואלנסא איצא וסאיר אלקום ׃ ויצא מלך

סדם לקראתו אחרי שובו מהכות את כדר לעמר ואת המלכים אשר אתו אל עמק

שוה הוא עמק המלך ׃ ונפק מלכא דסדום לקדמותיה בתר דתב מלממחי ית כדרלעמר

וית מלכיא דעמיה למישר מפנא הוא בית ריסא דמלכא ׃ פכרג מלך סדום

תלקאה בעד רגועה מן קתל כדרלעמר ואלמלוך אלדין מעה אלי עמק שוה הו אלעב

מרעב אלמלך ׃ ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון ׃ ומלכי

צדק מלכא דירושלם אפיק לחים וחמר והוא משמיש קדם אלאה ׃ ומלכי צדק

מלך דאר אלסלאם אכרג לה טעאמא ושראבא והו אמאם לאללה אלעאלי ׃

ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ ׃ ובריכיה ואמר בריך אברם ל...

רש״י

והנשארים הרה נסו כאותו מקום שהיו בני המדינה מתקבצים שם לכל משפט כמו השופטים : שדין לא נולד ונקרא ע״ש העתיד : בחצצון תמר [illegible]

הוא עין גדי מקרא מלא בדברי הימים ביהושפט : ארבעה מלכים את החמשה נצחו המועטים להודיעך שגבורים היו ואעפ״כ לא נמנע אברם [illegible]

לרדוף אחריהם : בארות בארות חמר : בארות הרבה היו שם שנוטלין משם אדמה [illegible] ומ״א שהיה הטיט [illegible] ונעשה נס למלך

סדום שיצא משם לפי שהיו באומות מקצתן שלא היו מאמינים [illegible] וכיון שיצא זה מן החמר האמינו

באברהם למפרע : הרה נסו להר נסו הרה כמו להר כל תיבה שצריכה למ״ד בתחלתה הטיל לה ה״א בסופה [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] הרפאים

18

לאל עלאה דקניניה שמיא וארעא ; פבארכה וקאל יכון אברם מבארכא ללטאיק
אלעלי מלך אלסמאואת ואלארץ ; וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך ויתן לו
מעשר מכל ; ובריך אל עלאה דמסר סנאך בידך ויהב ליה חד מן עסרא מכולא ;
ותבארך אלטאיק אלעלי אלדי אסלם אעדאך פי ידך פאעטאה אלעשר מן כל שי ;
ויאמר מלך סדום אל אברם תן לי הנפש והרכש קח לך ; ואמר מלכא דסדום לאברם
הב לי נפשתא וקניינא סב לך ; פקאל מלך סדום לאברם אעטני אלנפוס ואסרח כרוהלך ;
ויאמר אברם אל מלך סדם הרמתי ידי אל יהוה אל עליון קנה שמים וארץ ; ואמר
אברם למלכא דסדום ארימית ידי בצלו קדם ייי אלהא עלאה דקניניה שמיא וארעא ;
פקאל לה אברם רפעת ידי באלדעא ללה אלטאיק אלעלי מלך אלסמאואת ואלארץ ;
אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את
אברם ; אם מחוטא ועד ערקת מסנא ואם אסב מכל דילך ולא תימר אנא עתרית
ית אברם ; מן כיט אלי שסע נעל ואן אכ'ד מן גמיע מא לך ולא תקול אנא
אגנית אברם ; בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו
אתי ענר אשכל וממרא הם יקחו חלקם ; בר מדאכלו עולימיא וחולק
גבריא דאזלו עמי ענר אשכל וממרא אינון יקבלון חולקהון ; גירמא אכלה
אלגלמאן ונציב אלקום אלדי מצ'ו מעי ענר אשכל וממרא הם יאכ'דו נציבהם ;
אחר הדברים האלה היה דבר יהוה אל אברם
במחזה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד ; בתר פתגמיא
האלין הוה פתגמא דייי עם אברם בנבואה למימר לא תדחל אברם מימרי תקוף
לך אגרך סגי לחדא ; בעד הדה אלאמור כאן קול אללה אלי אברם בחזוי קאילא לא
תכאף יא אברם אנא תרסך אגרך עצים גדא ; ויאמר אברם אדני יהוה מה תתן לי
ואנכי הולך ערירי ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר ; ואמר אברם ייי אלהים
מה תתן לי ואנא אזיל דלא ולד ובר פרנסא הדין דבביתי הוא דמדמשק אליעזר ;
קאל אללהם יא רב מא תעטני ואנא מאץ עקימא ווכיל מנזלי הוא אליעזר
אלדמשקי ; ויאמר אברם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אתי ; ואמר אברם

רש"י

בעשתרות קרנים תנחומא ; ומדרש ב"ר זה עוג שפלט מדור המבול וזהו מיתר הרפאים שהנפילים היו בארץ ומתכוון שיהרג אברהם וישא את שרה ; העברי שבא מעבר הנהר ; בעלי ברית אברם שכרתו עמו ברית ; וירק ודריק וכן והריקותי אחריכם חרב לשון בחרבי עליכם וכן הריק חרבי וכן יהדריק חניכית וסגור ; חניכיו כתיב זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה וכן חנוך לנער חנכת המזבח חנכת הבית ; שמנה עשר ; רבותינו אמרו אליעזר לבדו היה והוא מנין גימטריא של שמו ; עד דן שם תשש כחו שראה שעתידים בניו להעמיד שם עגל ; ויחלק עליהם לפי פשוטו סרס המקרא ויחלקהו ועבדיו עליהם לילה כדרך הרודפים שמתחלקים אחר הנרדפים שבורחין זה לכאן וזה לכאן ; בלילה אחד עמו שבה לא נמנע ; מלרדפם ומ"א שנחלק הלילה ובחצות ראשון נעשה לו נס וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים ; עד חובה אין מקום ששמו חובה ודן קורא חובה ע"ש ע"ז שעתידה להיות שם ; עמק שוה כן שמו כתרגומו למישר מפנא פנוי מאילנות ומכל מכשול ; עמק המלך בית רים ד' מלכה בית רים אחד שהוא של עשים קנים שהוא מיוחד למלך לצחק שם ; ומ"א עמק שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברם עליהם לנשיא אלהים ולקצין ; ומלכי צדק מ"א זה שם בן נח ; לחם ויין כך עושים ליגעי מלחמה והראה לו שאין בלבו עליו

על

דא לי לא אידבית ולד והא בר ביתי ירית יתי: קאל אר לם תרזקני נסלא פאן אבן אל
פי מנזלי ירתני: והנה דבר יהוה אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך
הוא יירשך: והא פתגמא דיי עמיה למימר לא יירתנך דין אלהין בר דתוליד
הוא יירתנך: פאדי בקול אלה קאילא לא ירתך הדא אלא מן יכרג מן צלבך הו ירתך:
ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר
אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: ויאמר: ואפיק יתיה לברא ואמר אסתכי כען
לשמיא ומני כוכביא אם תכול למימני יתהון ואמר ליה כדין יהון בנך: פאכרג'ה
אלי ברא וקאל לה אנט'ר אלי אלסמא ואחצא אלכואכב הל תטיק אן תחציהם
פקאל לה כדי יכון נסלך: והאמן ביהוה ויחשבה לו צדקה: והימין במימרא דיי
וחשבה ליה לזכו: פאמן באלה וכתבהא לה חסנה: ויאמר אליו אני יהוה אשר
הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: ואמר ליה אנא יי דאפקתך
מאור דכשדאי למתן לך ית ארעא הדא למירתה: פקאל לה אנא אלה אלדי אכרג'תך מן אתון א
כסדאניין לאעטיך הדה אלבלד לתחוזה: ויאמר אדני יהוה במה אדע כי אירשנה:
ואמר יי אלהים במה אדע ארי אירתנה: קאל רבי במאדא אעלם אני אחוזהא
ויאמר אליו קחה לי עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגוזל: ואמר ליה
קריב קדמי עגלין תלתא ועזין תלתא ודכרין תלתא ושפנינא ובר יונא: קאל להם קרם
עגלא מתלתא וענזא מתלתא וכבשא מתלתא ושפנינא ופרך חמאם: ויקח לו את כל
אלה ויבתר אתם בתוך ויתן איש בתרו לקראת רעהו ואת הצפר לא בתר: וקריב קדמוהי
ית כל אלין ופליג יתהון בשוי ויהב פלגיא פלג לקביל חבריה וית עופא לא פליג: פקרב
לה גמיע דלך וסטרהא פי אוסאטהא פגעל כל סטר תלקא צאחבה ואלטאיר לם
יסטרה: וירד העיט על הפגרים וישב אתם אברם: ונחת עופא על פלגיא ואפריד
יתהון אברם: פוקע אלטאיר עלי אלאנסאר וחרכהא אברם פתחרכת: ויהי השמש
לבוא ותרדמה נפלה על אברם והנה אימה חשכה גדלה נפלת עליו: והוה שמשא
למיעל ושינתא נפלת על אברם פאדי בהיבה צלמה עצימה קד וקעת עליה:
ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע
מאות שנה: ואמר לאברם מדע תדע ארי דיירין יהון בנך בארעא דלא דילהון ויפלחון
בהון ויענון יתהון ארבע מאה שנין: פקאל לאברם אעלם אן נסלך סיכון גריבא פי בלד

רש״י

של שהרג את בניו: ומה רבה לו על המחנות ועל הנכסים שיקריבו שם בניו: קונה שמים וארץ כמו עושה שמים וארץ על ידי עשייתן
קנאן להיות שלו: מעשר מכל אשר היה לו לפי שהיה כהן ויתן לו אברהם מעשר מכל: ויתן לו אברהם מעשר מכל הנכסים
אלי מה נצלת: הרימותי ידי לשון שבועה מרים אני ידי לאל עליון וכן בי נשבעתי
נשבעתי וכן נתתי כסף השדה קחה ממני נותן אני לו כסף השדה וקחהו ממני: אם מחוט ועד שרוך נעל אעכב לעצמי מן
השבי: ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם שהקב״ה הבטיחני לעשרני שנ׳
וירדוף עד דן ועניר והכירו ישבו על הכלים לשמור: הם יקחו חלקם ומכאן למד דוד שאמר כחלק היורד למלחמה וכחלק
היושב על הכלים יחדו יחלוקו ולכך נאמר ויהי מהיום ההוא ומעלה וישימה לחק ולא נאמר והלאה לפי שכבר
נתן החוק בימי אברהם: אחר הדברים האלה כל מקום שנ׳ אחר סמוך אחרי מופלג אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים
והיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי לכך אמר לו המקום אל תירא: אנכי מגן לך מן העונש שלא תענש על
כל

ליס להם ויסתברמונהלם וישׂבונהם ארבעמאיה סנה ׃ וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ
אָנֹכִי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל ׃ ואף ית עמא דיפלחון בהון דאין אנא ובתר כן
יפקון בקנינא סגי ׃ ואקום אדי יסתכרמונהם פאחכם עליהם ובעד דלך בסרח עצים
וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה ׃ ואת תתכניש לות אבהתך
בשלם תתקבר בשיבא טבא ׃ ואנת תציר אלי אבאיך בסלאם ותדפן בשיבה צאלחה ׃
וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא שָׁלֵם עֲוֹן הָאֱמֹרִי עַד הֵנָּה ׃ ודרא רביעאה יתובון
הלכא ארי לא שלים חובא דאמוראה עד כען ׃ ואלגיל אלראבע ירגעו אלי ההנא אד
לם יכמל דנב אלאמוריין אלאן ׃ וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וַעֲלָטָה הָיָה וְהִנֵּה תַנּוּר עָשָׁן
וְלַפִּיד אֵשׁ אֲשֶׁר עָבַר בֵּין הַגְּזָרִים הָאֵלֶּה ׃ והות שמשא עלת וקבלא הוה והא תנור
דתנן ובעור דאישא דעבר בין פלגיא האלין ׃ פלמא גאבת אלשמש וכאנת
אלדהמה פאדי בשיבה דכאן תנור ופליל נאר גאז בין תלך אלסטור ׃ בַּיּוֹם הַהוּא
כָּרַת יְהוָה אֶת אַבְרָם בְּרִית לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ נָתַתִּי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד
הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פְּרָת ׃ ביומא ההוא גזר יי ית אברם קים למימר לבנך ארתין
ית ארעא הדא מנהר מצרים עד נהרא רבא נהרא פרת ׃ פי דלך אליום עהד אללה מע
אברם עהדא קאילא לנסלך אעטי הדה אלבלד מן נהר מצר אלי אלנהר אלכביר נהר אלפראת ׃
אֶת הַקֵּינִי וְאֶת הַקְּנִזִּי וְאֵת הַקַּדְמֹנִי ׃ ית שלמאי וית קנזאי וית קדמונאי ׃ אלקיניין ואלקנזיין
ואלקדמוניין ׃ וְאֶת הַחִתִּי וְאֶת הַפְּרִזִּי וְאֶת הָרְפָאִים ׃ וית חתאי וית פרזאי וית גבריא ׃ ואלחתיין
ואלפרזיין ואלגבאבירה ׃ וְאֶת הָאֱמֹרִי וְאֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַגִּרְגָּשִׁי וְאֶת הַיְבוּסִי ׃ וית אמוראי וית
כנענאי וית גרגשאי וית יבוסאי ׃ ואלאמוריין ואלכנעניין ואלגרגשיין ואליבוסיין ׃
וְשָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית וּשְׁמָהּ הָגָר ׃ ושרי ה
אתת אברם לא ילידת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הגר ׃ ושרי אמראת אברם לם תלד
לה ולהא אמה מצריה אסמהא הגר ׃ וַתֹּאמֶר שָׂרַי אֶל אַבְרָם הִנֵּה נָא עֲצָרַנִי יְהוָה מִלֶּדֶת
בֹּא נָא אֶל שִׁפְחָתִי אוּלַי אִבָּנֶה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרָי ׃ ואמרת שרי לאברם הא
כען מנעני יי מלמילד עול כען לות אמתי מאים אתבני מנה וקביל אברם למימר שרי ׃
פקאלת לאברם הודי קד חבסני אללה מן אלולאד אדכל אלי אמתי לעל יבנא ביתי מנהא פקבל אברם
קול אבדם ׃ וַתִּקַּח שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם אֶת הָגָר הַמִּצְרִית שִׁפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת אַבְרָם
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה ׃ ודברת שרי אתת אברם ית הגר מצריתא

רשי

כל נדקתי לכך אמר לו המקום אל תירא ׃ אנכי מגן לך מן העונש שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת ומה שאתה דואג על קבול שכרך הרבה מאד ׃
הולך ערירי מנחם בן סרוק פירשו לשון יורש וחבר לו עד ועונה ערירי בלא יורש כאשר תאמר ובכל תבואתי תשרש תערער שרשיה כי לשון ערירי
חסר בנים ולי נראה עד ועונה מגזרת ולביא עד ערירי לשון חורבן וכן ערו ערו וכן ערות יסוד עד עד התערער וכן כי ארזה ערה ׃ ובן משק
ביתי כתרגומו שכל ביתי נזון על פיו ואליעזר לי היה בני ממונה על שלי ׃ דמשק לפי התרגום מדמשק היה ולפי מדרש אגדה לכי עד
המלכים עד דמשק ׃ ובגמרא שלנו דורשו נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים ׃ הן לי לא נתת זרע ומה תועלת בכל אשר תתן לי ׃
ויוצא אותו החוצה לפי פשוטו הוציאו מאהלו לחוץ לראות הככבים ׃ ולפי מדרשו אמר לו צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך
עתיד להעמיד בן אברם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן ׃ שרי לא תלד אבל שרה תלד אני קורא לכם שם אחר וישתנה המזל ׃ ד"א שהוציאו

אמתהא מסוף עשר שנין למיתב אברם בארעא דכנען ויהבית יתה לאברם בעלה ליה לאנתו
פאכדת שרי זוגה אברם הגר אלמצרייה אמתהא בעד עשר סנין מן מקאם אברם בבלד
כנען פאעטתהא לאברם זוגהא לתכון לה זוגה ׃ ויבא אל הגר ותהר ותרא כי הרתה ותקל
גברתה בעיניה ׃ ועל לות הגר ועדיאת וחזת ארי עדיאת וקלת רבונתה בעינהא ׃ פדכ
אלי הגר פחמלת פלמא ראת אנהא קד חמלת האנת סיידתהא ענדהא ׃ ותאמר שרי
אל אברם חמסי עליך אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניה ישפט יה
ביני וביניך ׃ ואמרת שרי לאברם דין לי עלך אנא יהבית אמתי לך וחזת ארי עדיאת
וקלית בעינהא ידין יי בינא ובינך ׃ פקאלת שרי לאברם צלמי עליך אנא אעטי
אמתי לך פלמא ראת אנהא קד חמלת הנת ענדהא חכם אללה ביני ובינך ׃ ויאמר
אברם אל שרי הנה שפחתך בידך עשי לה הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח מפני
ואמר אברם לשרי הא אמתיך בידיך עבידי לה דתקין בעינכי ועניתה שרי וערקת
קדמהא ׃ קאל להא הודי אמתך פי ידך אצנעי בהא מא חסן ענדך פעדבתהא שרי הר
הרבת מן בין ידיהא ׃ וימצאה מלאך יהוה על עין המים במדבר על העין בדרך שור ׃
ואשכחה מלאכא דיי על עינא דמיא במדברא על עינא באורחא דחגרא ׃ פוגד
מלך אללה עלי עין מא פי אלברייה עלי אלעין אלדי פי טריק אלגפאר ׃ ויאמר הגר שפח
שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת ׃ ואמר הגר אמת
דשרי מנן את אתיא ולאן את אזלא ואמרת מן קדם שרי רבונתי אנא ערקא ׃ פקאל י
הגר אמת שרי מן אין גיתי ואלי אין תמציין קאלת מן בין ידי שרה סיידתי אנא הארבה
ויאמר לה מלאך יהוה שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה ׃ ואמר לה מלאכא דיי תובי
לרבונתיך ואשתעבידי תחות ידהא ׃ קאל להא מלך אללה ארגעי אלי סיידתך ואסתכדי תח
ידיהא ׃ ויאמר לה מלאך יהוה הרבה ארבה את זרעך ולא יספר מרב ׃ ואמר לה מלא
דיי אסגאה אסגי ית בנכי ולא יתמנון מסגי ׃ פקאל להא לאכתרן נסלך חתי לא יחצי
מן כתרה ׃ ויאמר לה מלאך יהוה הנך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע יה
אל עניך ׃ ואמר לה מלאכא דיי הא את מעדיא ותלידין בר ותקרין שמיה ישמעאל ארי
ית צלותיך ׃ קאל להא הא אנא חאמל סתלדין אבנא ותסמיה אסמעיל אד סמע אללה
והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכן ׃ והוא יהי מרוד באנשא

רש״י

מחללו של עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים וזהו לשון הבטה מלמעלה למטה ׃ והאמין בה׳ לא שאלו זאת אבל על ירושת הארץ
אות ואמר לו במה אדע ׃ ויחשבה לו צדקה הקב״ה חשבה לאברהם לזכות ולצדקה על האמנה שהאמין בו ד״א במה אדע ל״א שאל
אלא אמר לו הודיעני באיזו זכות יתקיימו בה ואמר לו הקב״ה בזכות הקרבנות ׃ עגלה משלשת שלשה עגלים רמז לשלשה פרים
הכפורים ופר העלם דבר של צבור ועגלה ערופה ׃ ועז משולשת רמז לשעיר הנעשה בפנים ושעירי המוספין של מועד ושעיר חטאת
ואיל משלש אשם ודאי ואשם תלוי וכבשה של חטאת יחיד ׃ ותור וגוזל תורים ובני יונה ׃ ויבתר אותם חלק כל אחד לשני חלקים
המדרש יוצא מידי פשוטו לפי שהיה כורת ברית עמו לשמור הבטחתו להוריש לבניו את הארץ כדכתיב ביום ההוא כרת יה׳
ברית לאמר ודרך כורתי ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה כמה שנ׳ להלן העוברים בין בתרי העגל אף כאן תנור עשן ולפיד אש
בין הגזרים הוא שלוחו של שכינה שהוא אש ׃ ואת הצפור לא בתר שנ׳ סבבוני פרים רבים ואומר האיל אשר ראית בעל הקרנים

תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע ׃ ואמר יי לאברהם לא
יבש בעינך על עולימא ועל אמתך כל דתימר לך שרה קביל מנה ארי ביצחק
לך בנין ׃ פקא׳ אללה לה לא ישק עליך אמר אלצבי ואמתך כל מא
לך שרה אקבל מנהא פאן מן יצחק ידעא לך נסל ׃ וגם את בן האמה לגוי
כי זרעך הוא ׃ ואף ית בר אמתא לעמא אשוינה ארי ברך הוא ׃ ואבן
אמה איצ׳א אציירה אמה לאנה נסלך ׃ וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת
הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע ׃
אברהם בצפרא ונסיב לחמא ורקבא דמיא ויהב להגר שוי על כתפה וית
שלחה ואזלת וטעת במדבר באר שבע ׃ פאדלג אברהם גדאה ואכד
קרבא מא ודפעה אלי הגר צ׳יירה עלי עאתקהא ואט׳עהא אלצבי ואטלקהא
מצ׳את וצ׳לת פי בריה ביר סבע ׃ ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד תחת
שיחים ׃ ושלימו מיא מן רקבא ורמת ית רביא תחות חד מן אילניא ׃ פפני אלמא
בה פטרחת אלצבי תחת בעץ׳ אלשגר ׃ ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת
אל אראה במות הילד ותשב מנגד ותשא את קלה ותבך ׃ ואזלת ויתיבת לה
ארחיקת כמיגד בקשתא ארי אמרת לא אחזי במותיה דרביא ויתיבת מקביל
ית קלה ובכת ׃ ומצ׳ת וגלסת חדאה מן בעיד כגלוה קוס לאנהא קאלת לא אראה מות
גלסת חדאה ורפעת צותהא ובכת ׃ וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך
אל הגר מן השמים ויאמר לה מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער
הוא שם ׃ ושמיע קדם יי ית קליה דרביא וקרא מלאכא דיי להגר מן שמיא ואמר לה מא
לא תדחלין ארי שמיע קדם יי ית קליה דרביא באתר דהוא תמן ׃ פסמע אללה צות אלצבי
מלך אללה בהגר מן אלסמא וקאל להא מא לך הגר לא תכ׳אפי אן אללה קד סמע צות
ת הוא ׃ קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו ׃ קומי טולי
ואתקיפי ית ידיך ביה ארי לעם סגי אשוינה ׃ קומי פאחמליה ואשדדי ידך עליה
ר מנה אמה כבירה ׃ ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את
מים ותשק את הנער ׃ וגלא יי ית עינהא וחזת בירא דמיא ואזלת ומלת ית רקבא
שקיאת ית רביא ׃ פאכשף אללה ען בצרהא ואבצרת מא פמצ׳ת ומלאת אלקרבה

רש״י

לחם וחמת מים ולא כסף וזהב לפי שהיה שונאו על שיצא לתרבות רעה ׃ ואת הילד שם על שכמה שהכניס בו
ע ואחזתו חמה ולא יכול לילך ברגליו ׃ ותלך ותתע חזרה לגלולי בית אביה ׃ ויכלו המים לפי שדרך חולים לשתות הרבה ׃
כמטחוי קשת כשתי טיחות והוא לשון יריית חץ בלשון המשנה שהטיח בה שתו וכו׳ ׃ ולא תאמר היה לו לכתוב כמטחי
ונכנס לכאן כמו בחגוי הסלע מגדדת והיתה חרמית יהודה למצרים חגא ומגדרת יחוגו וינועו כשכור וכן קצוי ארץ מגזרת
גר כיון שקרב למות הוסיפה להתרחק ׃ את קול הנער מכאן שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו והיא קודמת ל
שם שהוא ׃ לפי מעשיו שהוא עכשיו הוא נדון ולא לפי מה שעתיד לעשות לפי שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים רבונו של עולם מי
את בניך בצמא אתה מעלה לו באר והוא משיב עכשיו מה הוא צדיק או רשע אמרו לו צדיק אמר להם לפי מעשיו של עכשיו אני דנו

מא ופקת׳ צבי : ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת : והוה כ
ריי׳ בסעדיה דרביא ורבא ויתיב במדברא והוה רבי קשתא : וכאן אלה מעה חי א
כבר ואקאם פי אלבריה וכאן גלאם ראם : וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מ ו
מצרים : ויתיב במדברא דפארן ונסיבת ליה אמיה איתתא מארעא דמצרים : פאקאם י
בריה פרן ואכדת לה אמה זוגה מן בלד מצר :
ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך ב
אשר אתה עשה : והוה בעדנא ההוא ואמר אבימלך ופיכל רב חיליה לאברהם למי
מימרא דיי׳ בסעדך בכל דאת עבד : ודמא כאן פי דלך אלוקת קאל אבימלך ופיכל
גישה לאברהים קאילין אללה מעך פי גמיע מא אנת צנעה : ועתה השבעה לי
הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ
גרתה בה : וכען קיים לי במימרא דיי׳ הכא דלא תשקר בי ובברי ובר ברי כטיבותא
דעבדית עמך תעביד עמי ועם ארעא דאתותבת בה : ואן אחלף לי באלה הה
לא תגדר בי ובנסלי ובעקבי כאחסאן אלדי צנעתה מעך אצנעה מעי ומע בלד
סכנתאה : ויאמר אברהם אנכי אשבע : ואמר אברהם אנא אקיים קאל אברהים אנ
אחלף : והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך
ואוכח אברהם ית אבימלך על עיסק בירא דמיא דאנסו עבדי אבימלך : פובך
אבימלך בסבב ביר אלמא אלדי נצבוהא עבידה : ויאמר אבימלך לא ידעתי מי
עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום : ואמר א
לא ידעית מן עבד ית פתגמא הדין ואף את לא חויתא לי ואף אנא לא שמעית אלהין י
דין : פקאל לא אעלם מן צנע הדי אלאמר ואנת פלם תכברני ואנא איצא לם א
אלא אליום : ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית : ודבר א
ען ותורין ויהב לאבימלך וגזרו תרויהון קים : פאכד אברהים גנמא ובקרא ואעט
אבימלך ועהדא גמיעא עהדא : ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן לבדהן : וא
אברהם ית שבע חורפן דען בלחודיהון : ואוקף אברהם ז׳ נעאג מן אלגנם וחדה
ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה : ואמר א
לאברהם מא אנון שבע חורפן אלין דאקמתא בלחודיהון : פקאל לה אבימלך מא הד

רש״י

את רביהו והוה באותו הוא שם והכין המית את ישראל בצמא כשהגלם נבוכדנצר שנ׳ משא בערב לקראת צמא התיומים בארץ
אצל ערבים היו ישראל אומרים לשבאים נבקשה מכם הוליכונו אצל בני דודינו ישמעאל וירחמו עלינו שנ׳ אורחות דדנים ...
דודים ואלו יוצאין לקראתם ומוציאין להם בשר מליח ונודות נפוחים כסבורים ישראל שהם מלאים מים וכשמכניסו לתוך
נכנסת בגופו ומת : רובה קשת יורה חצים בקשת : עם הלומות עמהו נמל צייר לבב השין מורגשת היה יושב במדבר ו
עוברים הוא שנ׳ ידו בכל : מארץ מצרים ממקום גידוליה שנ׳ ולה שפחה מצרית היינו דאמרי אינשי זרוק חוטרא לאוירא
אלהים עמך לפי שראו שיצא משכונת סדום בשלום ועם המלכים נלחם ונפלו בידו ונפקדה אשתו לזקונו : ...
אין רחמי האב על הבן : כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי שאמרתי לך הנה ארצי לפניך : והוכיח נתוכח עמו על ...

ל יוגד תם עשרין קאל לא אהלכהם בסבב אלכ׳ ; ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם
אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה ; ואמר לא כען יתקף רוגזא דיי
ואמליל ברם זמנא מאם ישתכחון תמן עשרא ואמר לא אחבל בדיל עשרא ; קאל לא
ישתד בין ידי אללה אן אתכלם הדה אלמרה לעל יוגד תם עשרה קאל לא אהלכהם בסבב
אלי ; וילך יי׳ כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו ; ואסתלק יקרא דיי׳ כד
שיצי למללא עם אברהם ואברהם תב לאתרה ; וארתפע נור אללה כמא פרג מן מכאטבתה
ואברהים רגע אלי מוצעה ; ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא
לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה ; ועלו תרין מלאכיא לסדום ברמשא ו
לוט יתיב בתרעא דסדום וחזא לוט וקם לקדמותהון וסגיד על אנפוהי על ארעא ; פגא
אלמלכאן אלי סדום וקת אלעשא ולוט גאלס עלי באבהא פלמא ראהם חאצ׳ר תלקאהם
וסגד עלי וגהה עלי אלארץ ; ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו
רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין ; ואמר בבעו כען רבוני
זורו כען לבית עבדכון וביתו ואסחו ריגליכון ותקדמון ותהכון לארחכון ואמרו לא
ארי בשוקא נבית ; וקאל יא סיידאי מילא אלי בית עבדכמא וביתא ואגסלא ארגלכמא
ותדלגא ותמציא טריקכמא קאלא לא בל נבית פי אלרחבה ; ויפצר בם מאד ויסרו אליו
ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו ; ואתקיף בהון לחדא וזרו לותיה
ועלו לביתיה ועבד להון משתיא ופטיר אפא להון ואכלו ; פלח עליהמא גדא כמא מאלא אליה
ודכלא אלי מנזלה פצנע להם מגלסא וכבז להם פטירא פאכלו ; טרם ישכבו ואנשי העיר
אנשי סדום נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה ; עד לא שכיבו ואנשי קרתא
אנשי סדום אקיפו על ביתא מעולימא ועד סבא כל עמא מסופיה ; קבל אן ינצ׳געו פאדי
באהל אלקריה אהל סדום קד אחאטו באלבית מן צגיר אלי כביר גמיע אלקום אלדי פי נואחיהא ;
ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה
אתם ; וקרו ללוט ואמרו ליה אן גבריא דאתו לותך בליליא אפקינון לותנא ונדע יתהון ;

רש״י

הדרך לביתו ; ומצות אפה פסח היה ; טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדום כך נדרש בב״ר טרם ישכבו ואנשי העיר אנשים היו בעיניהם שלמלאכים
היו שואלים ללוט מה טיבם ומעשיהם והוא אומר להם רובם רשעים ; עודם מדברים בהם ואנשי העיר אנשי סדום ופשוטו של מקרא ואנשי העיר
אנשי רשע נסבו על הבית על שהיו רשעים נקראים אנשי סדום כמו שאמר הכתוב ואנשי סדום רעים וחטאים כל העם מקצה ; מקצה העיר עד
הקצה שאין אחד מוחה בידם שאפילו צדיק אחד אין בהם ; ונדעה אותם במשכב זכר כמו אשר לא ידעו איש ; הל כמו הלא ; [illegible] כן באו כי הטובה
הזאת תעשו לכבודי של אשר באו בצל קורתי תרגם בטלל שריתי תרגום של קורה שריתא ; גש הלאה קרב להלאה [illegible] הלקח [illegible] הרחק ממנו
וכן כל הלאה שבמקרא לשון ריחוק כמו [illegible] הלאה וכמו הנה החצי ממך והלאה ; גש הלאה המשך להלאה [illegible] אם הוא צדיק תהרגנו [illegible]
[illegible]

[illegible]

מא וסקתה צבי: ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת: והוה מ
ריי בסעדיה דרביא ורבא ויתיב במדברא והוה רבי קשתא: וכאן אללה מעה ח א
כבר ואקאם פי אלברייה וכאן נאם ראם: וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה ו ו
מצרים: ויתיב במדברא דפארן ונסיבת ליה אמיה איתתא מארעא דמצרים: פאקאם י
בריה פרן ואכדת לה אמה זוגה מן בלד מצר:

ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך ב
אשר אתה עשה: והוה בעדנא ההוא ואמר אבימלך ופיכל רב חיליה לאברהם למ
מימרא דיי בסעדך בכל דאת עבד: ודמא כאן פי דלך אלוקת קאל אבימלך ופיכ
גישה לאברהים קאילין אללה מעך פי גמיע מא אנת צאנעה: ועתה השבעה לי
הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הא
ערת הנה: וכען קיים לי במימרא דיי הכא דלא תשקר בי ובברי ובר ברי כטיבות
דעבדית עמך תעביד עמי ועם ארעא דאתותבת בה: ואן אחלף לי באללה הא
לא תגדר בי ובנסלי ובעקבי כאלאחסאן אלדי צנעתה מעך אצנעה מעי ומע אל ב
סכנתאה: ויאמר אברהם אנכי אשבע: ואמר אברהם אנא אקיים: קאל אברהים א
אחלף: והוכח אברהם את אבימלך על אדות באר המים אשר גזלו עבדי אבימל
ואוכח אברהם ית אבימלך על עיסק בירא דמיא דאנסו עבדי אבימלך: פובך
אבימלך בסבב ביר אלמא אלדי גצבוהא עבידה: ויאמר אבימלך לא ידעתי מי
עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: ואמר
לא ידעית מן עבד ית פתגמא הדין ואף את לא חויתא לי ואף אנא לא שמעית אלהין י
דין: פקאל לא אעלם מן צנע הדי אלאמר ואנת פלם תכברני ואנא איצא לם א
לא אליום: ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית: ודבר א
ען ותורין ויהב לאבימלך וגזרו תרויהון קים: פאכד אברהים גנמא ובקרא ואעט
אבימלך ועהדא גמיעא עהדא: ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן לבדהן: וא
אברהם ית שבע חורפן דען בלחודיהון: ואוקף אברהם ז נעאג מן אלגנם וחדהן
אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה: ואמר א
לאברהם מא אנון שבע חורפן אילין דאקימתא בלחודיהון: פקאל לה אבימלך מא הד

רש״י

תני רניהו והוו בחגר הוא שם והכין המית את ישראל בצמא כשהגלם נבוכד נצר שנ׳ משא בערב לקראת צמא התיו מים בארץ מ
אצל ערבים היו ישראל אומרים לשבאים בבקשה מכם הוליכונו אצל בני דודינו ישמעאל וירחמו עלינו שנ׳ אורחות דדנים תר
דודים והיו יוצאין לקראתם ומוציאין להם בשר מליח ונודות נפוחים כסבורים ישראל שהם מלאים מים וכשמכניסו לתוך
גבו נכנס בגופן ומת: רובה קשת יורה חצים בקשת: עם האומנות עמו חסר במל צייד לפני השין מורגשת היה יושב במדבר
עוברים הוא שנ׳ ידו בכל: מארץ מצרים ממקום גידוליה שנ׳ ולה שפחה מצרית הינו דאמרי אינשי זרוק חוטרא לאוי
אלהים עמך לפי שראו שיצא משכונת סדום בשלום ועם המלכים נלחם ונפלו בידו ונפקדה אשתו לזקונו: ולנ
ין רחמי הלב עלהבן: כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי שאמרתי לך הנה ארצי לפניך: והוכיח נתוכח עמו על כ

יוגד תם עשרין קט׳ לא אהלכהם במבב ט׳כ : ויאמר אל נא יחר לאדני ואדברה אך הפעם
אולי ימצאון שם עשרה ויאמר לא אשחית בעבור העשרה : ואמר לא כען יתקף רגזא דיי׳
ואמליל ברם זמנא מאם ישתכחון תמן עשרא ואמר לא אחבל בדיל עשרא : קט׳ לא
[illegible] בין ידי לה אן אתכלם הדה מדה לעל יוגד תם עשרה קט׳ לא אהלכהם במבב
וילך יי׳ כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו : ואסתלק יקרא דיי׳ כד
שיצי למללא עם אברהם ואברהם תב לאתרה : וארתפע נור אלה כמא פרג מן מכאטבתה
אברהים רגע אלי מוצעה : ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא
לוט ויקם לקראתם וישתחו אפים ארצה : ועלו תרין מלאכיא לסדום ברמשא
ולוט יתיב בתרעא דסדום וחזא לוט וקם לקדמותהון וסגיד על אפוהי על ארעא : פגאא
אלמלכאן אלי סדום וקת משא ולוט גאלס עלא באבהא פלמא ראהם תאצר תלקאהם
וסגד עלי וגהה עלי אלארץ : ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו
רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין : ואמר בבעו כען רבוני
זורו כען לבית עבדכון וביתו ואסחו רגליכון ותקדמון ותהכון לארחכון ואמרו לא
ארי בפתאה נבית : וקט׳ יא סיידאי מילא אלי בית עבדכמא וביתא ואגסלא ארגלכמא
ובכרא ותמציא טריקכמא קט׳א לא לא נבית פי אלרחבה : ויפצר בם מאד ויסרו אליו
ויבאו אל ביתו ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו : ואתקיף בהון לחדא וזרו לותיה
ועלו לביתיה ועבד להון משתיא ופטיר אפה להון ואכלו : פלח עליהמא גדא במא אליה
ודכלא אלי מנזלה פצנע להם מגלסא וכבז להם פטירא פאכלו : טרם ישכבו ואנשי העיר
אנשי סדום נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה : עד לא שכיבו ואנשי קרתא
אנשי סדום אקיפו על ביתא מעולימא ועד סבא כל עמא מסופיה : קבל אן ינצגעו פאדי
אהל אלקריה אהל סדום קד אחאטו באלבית מן צגיר אלי כביר גמיע אלקום אלדי פי נואחיהא
ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה
אתם : וקרו ללוט ואמרו ליה אן גבריא דאתו לותך בליליא אפיקינון לותנא ונדע יתהון

רש״י

[illegible] לתוך ביתו : ומצות אפה פסח היה : טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי סדום כך נדרש בב״ר טרם ישכבו ואנשי העיר [illegible] בפיהם שלמלאכים
[illegible] שואלים ללוט מה טיבם ומעשיהם והוא אומר להם רובם רשעים : עודם מדברים בהם ואנשי העיר אנשי סדום ובפשוטו של מקרא ואנשי העיר
אנשי רשע נסבו על הבית על שהיו רשעים נקראים אנשי סדום כמו שאמר הכתוב ואנשי סדום רעים וחטאים כל העם מקצה : מקצה העיר עד
הקצה שאין אחד מוחה בידם שאפילו צדיק אחד אין בהם : ונדעה אותם במשכב [illegible] : כמו אשר לא ידעו איש : הא׳ כמו הזה [illegible] כל בהו כי התשובה
[illegible] תשמו לכבודי של אשר באו בצל קורתי תרגם בטלל [illegible] תרגום של קורת [illegible] : גש הלאה קרב להלאה [illegible] והרחק ממנו :
[illegible] כל הלאה שבמקרא לשון ריחוק כמו [illegible] הלאה וכמו הנה החצי ממך והלאה : גש הלאה המשך להלאה [illegible] ואחור
[illegible] אנוהו [illegible] לך [illegible] ומה לו קרב אליך [illegible] תגעיבי וכן גשה לי ואשובה [illegible] לצדדין בעבורי [illegible]
[illegible]

פרשו גלוט וקאלו לה אין אלרגאל אלדי דכלו אליך אללילה אכרגהם אלינא חתי נואקעהם ׃ ויצא אליהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו ׃ ונפק לותהון לוט לתרעא ודשא אחד בתרוהי ׃ פכרג אליהם לוט אלי באב ואגלק אלמצראע וראה ׃ ויאמר אל נא אחי תרעו ׃ ואמר בבעו כען אחי לא תבאשון ׃ וקאל יא אכותי לא תסו אליהם ׃ הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קרתי ׃ הא כען לי תרתין בנן דלא ידעונו גבר אפיק כען יתהון לותכון ועבידו להון כד תקין בעיניכון לחוד לגבריא האלין לא תעבדון מדעם ארי על כן עלו בטלל שריתי ׃ הודי לי אבנתאן לם יערפאן רגל אכר נהמא אליכם אצנעו בהמא מא חסן ענדכם ושרי בהולי אלקום לא תצנעון שיא לאנהם קד דכלו לאנהם תחת צלל סקפי ׃ ויאמרו גש הלאה ויאמרו האחד בא לגור וישפט שפוט עתה נרע לך מהם ויפצרו באיש בלוט מאד ויגשו לשבר הדלת ׃ ואמרו קרב להלאה ואמרו חד אתא לאתותבא והא דאין דינא כען נבאיש לך מדילהון ואתקיפו בגברא בלוט לחדא וקריבו למתבר דשא ׃ פקאלו תקדם אליהם פקאלו ואחד גא ליסכן מעאנא צאר יחכם עלינא לאן נסי אליך אכתר מנהם פחאלו עלי לוט גדא ותקדמו ליכסרו אלמצראע ׃ וישלחו האנשים את ידם ויביאו את לוט אליהם הביתה ואת הדלת סגרו ׃ ואושיטו גבריא ית ידיהון ואעילו ית לוט לותהון לביתא וית דשא אחדו ׃ פמד אלקום אידהם ואדכלו לוט אליהם ואגלקו אלמצראע ׃ ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח ׃ וית גבריא דבתרע ביתא מחו בשברריא מזעירא ועד רבא ולאו לאשכחא תרעא ׃ ואלקום אלדי פי באב אלבית צרבוהם בעשא מן שאב אלי שיך פענזו ען וגוד אלבאב ׃ ויאמרו האנשים אל לוט עד מי לך פה חתן ובניך ובנתיך וכל אשר לך בעיר הוצא מן המקום ׃ ואמרו גבריא ללוט עוד מאן לך הכא חתנא ובנך ובנתך וכל דלך בקרתא אפיק מן אתרא ׃ וקאלו אלקום ללוט מן לך ההנא מן צהר ובניך ובנאתך וגמיע מא לך פי אלבלד אכרגה מן הדא אלמוצע ׃ כי משחתים אנחנו את המקום הזה כי גדלה צעקתם את פני יהוה וישלחנו יהוה לשחתה ׃ ארי מחבלין אנחנא ית אתרא הדין ארי סגיאת קבילתהון קדם יי ושלחנא יי לחבלותה ׃ לאננא מהלכין הדי אלמוצע למא עט̇ם צראכהם בין ידי אללה פבעת בנא לנהלכהם ׃ ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנתיו ויאמר קומו צאו מן המקום הזה

רשי

אל תביט אחריך אתה הרשעת עמהם ובזכות אברהם אתה ניצול ... בכל הככר ככר הירדן ׃ ההרה המלט ... אצל אברהם ... ושב בהר ... משם ההרה ... המקום אשר היה שם אהלה בתחלה ... ויא ההר ... ונמשכו עד חברון ׃ המלט לשון המטה ... וכן והמליטה זכר ... הכרם ׃ ... [illegible]

הזה כי משחית יהוה את העיר ויהי כמצחק
בעיניה ואמר קומו פוקו מן אתרא הדין ארי מ
פכרג לוט וכלם אצהארה למתזוגין בנאה
מהלכה פכאן ענדהם כאלעאב : וכמו ה
קח את אשתך ואת שתי בנתיך הנמצאת
מלאכיא בלוט למימר קום דבר ית אתתך
תלתי בחובי קרתא : פלמא כאן ענד טלוע
זוגתך ואבנתיך למוגודתאן כלא תנסאף
ויחזקו האנשים בידו וביד אשתו וביד שתי בנתיו בחמלת יהוה
גבריא בידיה וביד אתתיה וביד תרתין בנ
לקרתא : פתלבתו פאמסך אלקום בידה וביד
זוג ואבנתיה לעטף אללה בה ואכרגוה וצ
כארג אלקריה : ויהי כהוציאם אתם
אחריך ואל תעמד בכל הככר ההרה המלט
ואמר חוס על נפשך לא תסתכי לאחורך ו
תלקי : פלמא אכרגוהם אלי ברא קאל לה אנ
למרג ותכרג אלי אלגבל כלא תנסאף : ויאמר
ית : קאל להמא לא יא רסול : הנה נא מצא
להחיות את נפשי ואנכי לא אוכל להמלט
שבקך רחמין קדמך ואסגיתא טיבותך דע
לא אשתיזבא לטורא דלמא תערענני ב
וכתרת פצלך אלדי צנעתה מעי לתחיא נפ
אלבלייה פאהלך : הנה נא העיר הזאת קרבה
מצער הוא ותחי נפשי : האכען קרתא הדא
כען לתמן הלא זעירא היא ותתקיים נפש
והי סגירה אתכלץ אליהא ועלי אנהא צג
גם לדבר הזה לבלתי הפכי את העיר אשר ד

בגללך : הנני הופך אני כמו שרבאו אחרי רגלי מדי רגלי בו : כי
עצמן לפיכך לא זזו משם עד שהוזקקו לומר שאין הדבר ברשותן : כי
שלוחים בדבר אחד : על כן קרא שם העיר צוער : על שם והוא מעט
השחר כמו שנ' וכמו השחר עלה שעה שהלבנה עומדת ברקיע עם החמה
ביום יהיו עובדי לבנה אומרים אם לבנה מושלת לא היינו חריבין כלנו
מושלת לא היינו חריבים לכך כתוב וכמו השחר עלה נפר עמהם בשעה
אש : מאת יהוה דרך מקראות לדבר כן כמו נשי למך ולא אמר נשי ובנו
אשם המלך ולא בשמי אף כאן מאת יהוה ולא אמר מאתו : מן השמים
עליהם אש מן השמים כמו שעשה לאדום וכשבא להוריד המן כמי
בסלע אחר והפכן מלמעלה למטה שנ' בחלמיש שלח ידו : ותבט א
קהה אמרה לה תגי מעט מלח לאורחים הללו אמרה לו אף המנהג הרע
רלסג : ר . . . חטיר: ששורפין בה את האבנים לסיד וכן כל כבשן שבוי

ללא אמר פיהדי שפעתך יקר להוורי קט
שמה באך עד בבל לעשות אוכל כי לא זה
צוער ; דקרתא שמה קרא על כן תמן
זגר ; אקריה סמיה לדין אן תרכלהא אלי א
לצוער ; ולוט על ארעא על נפק משא
גפרית עמרה ועל על סדום מטיר יהוה
מן ואישתא גופריתא עמורא ועל יום
אלסמא ; מן עגדה ונאר כברית א
ית והפך ; הארמה וצמח הערים ישבי
אלקריא תלך פקלב ; דארעא וצמחה ג
; מלח נציב ותהי מאחריו אשתו ותבט ;
פצארת וראה מן זוגתה פאלתפתת ; לחא
; יהוה את פני שם עמד אשר המקום
אלי נראה בט אברהם וארלג ; קיית נצלו
הככר ארץ פני כל ועל ועמרה סדום פני
ועל ועמורא סדום אפי על ואסתכי ; ין
פאשר ; דאתונא כתננא דארעא א
ויהי ; אתון אל כרטאן צער קד ברכאנה ארי
ההפכה מתוך את לוט וישלח את אברהם
ית אל ורכיר שרא מי קרוי ית אל בתבלות
פלמא ; לוט בהון יתיב דהוה קרויא ית
מ בער אלמקלב וסט מן לוט פבלע
כי עמו בנתיו ושתי בהר וישב מצוער ט
א בט ויתיב מצוער לוט וסליק ; בנתיו ;
פצער ; בנתיה ותרתין הוא במערתא ויתיב י
לוט

אחותי היא ולא על הדבר שהיה חס עלין לטב חס הקב"ה עלין : כי יר
: שהיה ישות לא יפטור מהולד ; ואיש אין בארץ מבורות היו אבל כי נל
כמו שתי אומות ; ותשכב את אביה והצעירה כתב ותשכב עמו צע
. בותה אבל בכירה שפתחה בזנות פרסמה הכתוב במפורש ; ובקומ
ת ; ותהרין אשני שאין האשה מתעברת מביאה ראשונה או מלשון בנס
שה פירשה שמואב הוא אבל צעירה קראתו בלשון נקייה וקבלה שכ
ולא ילדה גם אבל לצערים התירלו ; ויסע משם אברהם כש
פ"ג ויצא עליו שם רע שבא על בנותיו ; ויאמר אברהם בין
נשי

לוט מן זגר ואקאם פי אלגבל ואבנתיה מעה אד כאף אן יקים פי זגר ואקאם פי אלמגארה הו
הו ואבנתיה ; וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל הַצְּעִירָה אָבִינוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בָּאָרֶץ לָבוֹא עָלֵינוּ כְּדֶרֶךְ
כָּל הָאָרֶץ ; ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב וגבר לית בארעא למיעל עלנא כאורח כל
ארעא ; פקאלת אלכברא לל צגרא אבונא שאך וליס רגל פי אלבלד ידכל עלינא כסביל
אלנסא ; לְכָה נַשְׁקֶה אֶת אָבִינוּ יַיִן וְנִשְׁכְּבָה עִמּוֹ וּנְחַיֶּה מֵאָבִינוּ זָרַע ; איתא נשקי ית אבונא
חמרא ונשכוב עמיה ונקיים מאבונא בנין ; תעאלי נסקי אבינא כמרא ונצאגעה ונסתבקי
מנה נסלה ; וַתַּשְׁקֶיןָ אֶת אֲבִיהֶן יַיִן בַּלַּיְלָה הוּא וַתָּבֹא הַבְּכִירָה וַתִּשְׁכַּב אֶת אָבִיהָ וְלֹא יָדַע
בְּשִׁכְבָהּ וּבְקוּמָהּ ; ואשקיאה ית אבוהון חמרא בליליא הוא ועלת רבתא ושכיבת עם
אבוהא ולא ידע במשכבה ובמקימה ; פסקיתהא אביהמא כמרא פי תלך אללילה פאתת
אלכברי וצאגעתה ולם יעלם בנאימהא וקיאמהא ; וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל
הַצְּעִירָה הֵן שָׁכַבְתִּי אֶמֶשׁ אֶת אָבִי נַשְׁקֶנּוּ יַיִן גַּם הַלַּיְלָה וּבֹאִי שִׁכְבִי עִמּוֹ וּנְחַיֶּה מֵאָבִינוּ
זָרַע ; והוה ביומא דבתרוהי ואמרת רבתא לזעירתא הא שכיבית רמשי עם אבא נשקיניה
חמרא אף בליליא ועולי שכובי עמיה ונקיים מאבונא בנין ; ולמא כאן מן גד קאלת
אלכברי לל צגרי הודיקד צאגעת אמס אבי נסקיה כמרא אללילה ותעאלי צאגעיה
ונסתבקי מנה נסלה ; וַתַּשְׁקֶיןָ גַּם בַּלַּיְלָה הַהוּא אֶת אֲבִיהֶן יָיִן וַתָּקָם הַצְּעִירָה וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ
וְלֹא יָדַע בְּשִׁכְבָהּ וּבְקֻמָהּ ; ואשקיאה אף בליליא ההוא ית אבוהון חמרא וקמת זעירתא
ושכיבת עמיה ולא ידע במשכבה ובמקימה ; פסקתא פי תלך אללילה אביהמא כמרא
וקאמת אלצגרא פצאגעתה ולם יעלם בנאימהא וקיאמהא ; וַתַּהֲרֶיןָ שְׁתֵּי בְנוֹת לוֹט מֵאֲבִיהֶן ;
ועדיאה תרתין בנת לוט מאבוהון ; פחמלתא אבנתא לוט מן אביהמא ; וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה בֵּן
וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאָב הוּא אֲבִי מוֹאָב עַד הַיּוֹם ; וילידת רבתא בר וקרת שמיה מואב הוא אבוהון
דמואבאי עד יומא דין ; פולדת אלכברא אבנא ואסמתה מואב הו אבי אלמואביין אלי אליום ;
וְהַצְּעִירָה גַם הִיא יָלְדָה בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶּן עַמִּי הוּא אֲבִי בְנֵי עַמּוֹן עַד הַיּוֹם ; וזעירתא אף
היא ילידת בר וקרת שמיה בר עמי הוא אבוהון דבני עמון עד יומא דין ; ואלצגרי הי איצא
ולדת אבנא ואסמתה אבן עמי הו אבו בני עמון אלי אליום ; ויסע משם

רש״י

...ל רשות א״א על כרחה שלא בטובתה לפי לוקחה מכסת שרה על ידי כן ; על שרה אשתו על שרה אשתו וכן יוצא בן אל הלקח חרון האלהים ונאמר
...מיה שנהם בלשון על : לא קרב אליה המלאך מנעו כמו שנ׳ לא נתתיך לנגוע אליה : הגוי גם צדיק תהרוג אף אם הוא צדיק תהרגנו שמא כך
דרכך לאבד אומות חנם כך עשית לדור המבול ולדור הפלגה אף אני אומר שהרגתם על לא דבר כשם שאתה אומר להרגני : גם היא לרבות
עבדים וגמלים וחמרים שלא את כלם שאלתי ואמרו לי אחיה הוא : בתם לבבי שלא דמיתי לחטא : ובנקיון כפי נקי אני מן החטא שלא נגעתי בה
ידעתי כי בתם לבבך אמת שלא דמית מתחלה לחטא אבל נקיון כפים אין כאן שלא נגעת בה ... אלא אני חשכתי אותך מחטא לא נתתיך
נתתי לך כח וכן כל לא נתנו אלהים וכן לא נתנו אביך לבא : השב אשת האיש ואל תהא סבור שתתגנה בעיניו לא יקבלנה ולא יתפלל עליך : כי נביא הוא ויודע
... נגעת בה לכך ויתפלל בעדך : מעשים אשר לא יעשו מכה אשר לא הורגלה לבא על בריה באה לנו על ידך עצירת כל נקבים של זרע ושל רעי
... ונשיו ואוזניהם : רק אין יראת אלהים אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתיה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו אשתך היא
... אחותך היא : אחתי בת אבי היא ובת אב מותרת לבן נח שאין אבות לגוי ... להשמיע הדברים ... היתה בת אחיו ...
... ...רית בתו של תרח ... אומר ללוט כי אנשים אחים אנחנו : אך לא בת אמי ... ויהי כאשר התעו : את ...

אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר : ונטל מתמן אברהם לארע דרומא
ויתיב בין רקם ובין חגרא ואתותב בגרר : פרחל מן תם אברהם אלי בלד אלקבלה פאקאם בין
רקים ובין אלג'פאר וסכאן פי אלכלוץ : ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא וישלח
אבימלך מלך גרר ויקח את שרה : ואמר אברהם על שרה אתתיה אחת היא ושלח אבימלך
מלכא דגרר ודבר ית שרה : למא קאל אברהים ען שרה זוגתה הי אכתי פבעת אבימלך מלך
אלכלוץ פאכד'הא : ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה
אשר לקחת והוא בעלת בעל : ואתא מימר מן קדם יי לות אבימלך בחלמא דליליא ואמר
ליה האת מאית על עסק אתתא דדברתא והיא אתת גבר : פגא מלך אללה אלי אבימלך
פי חלם אלליל וקאל לה אנך מאית בסבב אלמרה אלדי אתכד'תהא והי דאת בעל : ואבימלך לא
קרב אליה ויאמר אדני הגוי גם צדיק תהרג : ואבימלך לא קריב לותה ואמר יי העם אף
זכי תקטול : ואבימלך לם ידן מנהא פקאל יא רב אנספאן צאלח תקתל : הלא הוא אמר לי
אחתי הוא והיא גם היא אמרה אחי הוא בתם לבבי ובנקיון כפי עשיתי זאת : הלא הוא אמר
לי אחתי היא והיא אף היא אמרת אחי הוא בקשיטות לבי ובזכאות ידי עבדית דא : אליס הו קאל
לי הי אכתי והי איצא קאלת הו אכי בצחת קלבי ונקא כפי צנעת דלך : ויאמר אליו האלהים
בחלם גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי על כן לא
נתתיך לנגע אליה : ואמר ליה מלאכא דיי אף קדמי גלי ארי בקשיטות לבך עבדת דא
ומנעית אף אנא יתך מלמחטי קדמי על כן לא שבקתך למקרב לותה : פקאל לה מלך אללה
פי אלחלם אנא איצא קד עלמת אנך בצחת קלבך צנעת דלך פצחנך טתעריק מן אן תכטי
לי ולדלך לם אדעך אן תדנו מנהא : ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך
וחיה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך : וכען אתיב אתת גברא ארי
נביא הוא ויצלי עלך ותיחי ואם ליתך מתיב דע ארי ממת תמות את וכל דלך : ואלאן רד
זוגה אלרג'ל אנה נבי וידעו לך ותחיא ואן לם תרדהא אעלם אנך הלך אנת וגמיע מא לך
וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה באזניהם וייראו
האנשים מאד : ואקדים אבימלך בצפרא וקרא לכל עבדוהי ומליל ית כל פתגמיא האלין
קדמיהון ודחילו גבריא לחדא : פאדלג אבימלך באלגדאה ודעא בג'מיע קואדה וכלמהם
בהד'א אלכלאם כלה פכ'אף אלקום ג'דא : ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה
חטאת

רש"י

עוד דבר רביר על אפניו כשהוציאני הקב"ה מבית אבי להיות משוטט ונד ממקום למקום וידעתי שאעבור במקום רשעים ואמר לה זה חסדך : כל
התעו לשון רבים ואל תתמה כי הרבה מקומות לשון אלהות ולשון מרות קרוי בלשון רבים אשר הלכו אלהים חיים אלהים קדושים וכל לשון רבים
אדוני יוסף אדוני הארץ אדונים קשה וכן בעליו עמו והועד בבעליו, ואת"ה מה לשון התעו כל הגולה ממקומו ואינו מיושב קרוי תועה
תעיתי כשה אובד יתעו לבלי אוכל יצאו ויתעו לבקש אוכלם : אמרי לי עלי וכמו זכרו אנשי המקום לאשתו על אשתו וכן ואמר פרעה לבני
בני ישראל פן יאמרו לי אשה הרגתהו : ויתן לאברהם כדי שיתפייס ויתפלל עליו : הנה ארצי לפניך אבל פרעה אמר לו הנה אשתך קח ולך
שהמצרים שטופי זמה : ולשרה אמר אבימלך לכבודה כדי לפייסה הנה עשיתי לך כבוד זה נתתי ממון לאחיך שאמרת עליו אחי הוא
והכבוד הזה לך כסות עינים : לכל אשר אתך יכסו עיניהם שלא יקילוך שאם השיבותיך ריקנית יש להם לומר לאחר שנתעלל בה החזירה
שהוצרכתי לבזבז ממון ולפייס יודעים הם שעל כרחי השיבותיך על ידי נס : ואת כל ועם כל באי עולם ונוכחת : יהא לך פתחון פה
ולהראות

חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדולה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי
וקרא אבימלך לאברהם ואמר ליה מא עבדת לנא ומא חטאית לך ארי איתיתא עלי ועל
מלכותי חובא רבא עובדין דלא כשרין לאתעבדא עבדת עמי : פדעא באברהם וקל לה מא
דא צנעת בנא ומא אכטאת לך אד גלבת עלי ועלי ממלכתי כטיה עצימה ואעמא
לם ינבג מתלהא צנעתהא מעי : ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את
הדבר הזה : ואמר אבימלך לאברהם מא חזיתא ארי עבדתא ית פתגמא הדין : וקל איצא
מא ראית אד צנעת הדי אלאמר : ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום
הזה והרגוני על דבר אשתי : ואמר אברהם ארי אמרית לחוד לית דחלתא דיי באתרא הדין
ויקטלונני על עיסק אתתי : פקאל לה אני קלת לעל ליס כוף אללה פי הדי אלמוצע פיקתלוני
בסבב זוגתי : וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה : וברם בקושטא
אחתי בת אבא היא ברם לא בת אמא והות לי לאתו : ובאלחקיקה הי קריבתי מן אבי לכן ליס הי
מן אמי פצארת לי זוגה : ויהי כאשר התעו אתי אלהים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר
תעשי עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא : והוה כד טעו עממיא בתר
עובדי ידיהון ויתי קריב ייי לדחלתיה מבית אבא ואמרית לה דא טיבותיך דתעבדין עמי לכל
אתר דנהך לתמן אימרי עלי אחי הוא : פלמא אכתלעני אללה מן בית אבי קלת להא הדי
פצלך אלתי תצנעיה מעי פי כל מוצע נדכל אליה קולי עני הו אכי : ויקח אבימלך צאן ובקר
ועבדים ושפחת ויתן לאברהם וישב לו את שרה אשתו : ודבר אבימלך ענן ותורין ועבדין
ואמהן ויהב לאברהם ואתיב ליה ית שרה אתתיה : פאכד אבימלך גנמא ובקרא ועבידא
ואמא ואעטא אברהים ורד לה שרה זוגתה : ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך
שב : ואמר אבימלך הא ארעי קדמך בדתקין בעינך תיב : וקל אבימלך הודי בלדי בין ידיך אין
מא חסן לך קם פיה : ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך הנה הוא לך כסות עינים לכל אשר
אתך ואת כל ונכחת : ולשרה אמר הא יהבית אלף סלעין דכסף לאחייך הא הוא ליך כסות דיקר
חלף דשלחית דברתיך וחזית יתיך וית כל דעמיך ועל כל מא דאמרת אתוכחת : וקל לשרה
הודי קד אעטית אכיך אלף דרהם תכון לך כסוה חסנה לכל מן מעך והודי אלכל חיאך :
ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהתיו וילדו : וצלי אברהם
קדם ייי ואסי ייי ית אבימלך וית אתתיה ואמהתיה ואתרווחו : תם דעא אברהים אללה פשפא אללה
אבימלך וזוגתה ואמאה וולדו : כי עצר עצר יהוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה

רש״י

אלה הדברים נבררים הללו ולשון תוכחה בכל מקום בירור דברים [illegible] ואונקלוס תרגם בפנים אחרים ולשון המקרא כך הוא נופל על התרגום [illegible] הוא לך כסות של כבוד על העינים שלטה בך ובכל אשר אתך ועל כן תרגם וחזית יתיך וית כל דעמיך [illegible] מדרשי אגדה אבל ישוב לשון המקרא [illegible] : וילדו כתרגומו ואתרווחו נפתחו נקביהם והוציאו והיא לידה שלהם : בעד כל רחם כנגד כל פתח : על דבר שרה על פי דבורה של שרה : וה׳ פקד את שרה סמך פרשה זו ללמדך שכל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה שנאמר ויתפלל [illegible] וה׳ פקד [illegible] כבר [illegible] שרפאת את אבימלך : פקד שרה בהריון [illegible] ומה היה האמירה והיכן היה הדבור [illegible] ויאמר אלהים אבל שרה אשתך [illegible] [illegible] אברהם בברית בין הבתרים שם נאמר לא יירשך זה והביא היורש משרה : ויעש ה׳ לשרה כאשר דבר לאברהם : אשר דבר אותו [illegible] המועד [illegible] כשאמר לו למועד אשוב אליך [illegible] לו שריטה בכותל [illegible] לו כשתגיע חמה לשריטה זו בשנה האחרת תלד : יצחק לי ישמח עלי [illegible] הרבה עקרות נפקדו עמה הרבה חולים נתרפאו בו ביום הרבה תפלות נענו עמה ורב שחוק היה בעולם [illegible] לאברהם לשון [illegible]

אשת אברהם : ארי מחד אחד יי' באפי כל פתח ולדא לבית אבימלך על עיסק שרה את אברהם :
לאן אלה כאן קד תואשר מחנם כל רחם מן אל אבימלך בסבב שרה זוגה אברהים :
ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר :
ויי' דכיר ית שרה כמא דאמר ועבד יי' לשרה כמא דמליל : תדכר אלה שרה כמא קאל
וצנע להא כמא ושר : ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים :
ועדיאת וילידת שרה לאברהם בר לסיבתוהי לזמנא דמליל יתיה יי' : פחמלת וולדת שרה
לאברהים פי שיכוכתה פי אלוקת אלדי ידכרה אלה : ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו
שרה יצחק : וקרא אברהם ית שום בריה דאתיליד ליה דילידת שרה יצחק : פסמא אברהים
אבנה אלמולד לה אלדי ולדת לה שרה יצחק : וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים
כאשר צוה אתו אלהים : וגזר אברהם ית יצחק בריה בר תמניא יומין כמא דפקיד יתיה יי' : וכתנ
אבן תמאניה איאם כמא אמרה אלה : ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו :
ואברהם בר מאה שנין כד אתיליד ליה ית יצחק בריה : וכאן אברהים במאיה סנה חין ולד
לה יצחק אבנה : ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי : ואמרת שרה
חדוא עבד לי יי' כל דשמע יחדי לי : פקאלת שרה קד צנע אלה לי סרורא כל מן סמע פרח
לי : ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקניו : ואמרת מהימן
דאמר לאברהם וקיים דתוניק בנין שרה ארי ילידת בר לסיבתוהי : פקאלת קד צדק מן קאל
לאברהם אן שרה סתרצע אבנא אד ולדת אבנא פי שיכוכתה ויגדל הילד ויגמל ויעש
אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק : ורבא רביא ואתחסיל ועבד אברהם משתא
רבא ביומא דאתחסיל יצחק : פכבר אלצבי ופטם וצנע אברהים מגרסא עצימה פי
יום פטם יצחק : ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק : וחזת
שרה ית בר הגר מצריתא דילידת לאברהם מחייך : פראת שרה אבן הגר אלמצריה אלדי
ולדת לאברהם לאעבא : ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש
בן האמה הזאת עם בני עם יצחק : ואמרת לאברהם תריך אמתא הדא וית ברה ארי
לא יירת בר אמתא הדא עם ברי עם יצחק : פקאלת לה אטרד הדה אלאמה ואבנהא
פאנה לא ירת מע אבני יצחק : וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו : ובאיש
פתגמא לחדא בעיני אברהם על עיסק בריה : פשק דלך אלאמר גדא עלי אברהים
בסבב אבנה : ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל
אשר

רש"י

מיהוה וכמה הוה גדול אומר הבטחה ומבטיח ועושה : מלל שינה הכתוב ולא אמר דבר גימטריא שלו מאה כלומר לסוף מאה לאברהם
היניקה בנים שרה ומהו בנים לשון רבים ביום המשתה הביאו נשים שהיו אומרות לא ילדה שרה אלא אסופי הביאו מן השוק
והיניקה אותם : ויגמל לסוף כד חודש : משתה גדול שהיו שם גדולי הדור שם ועבר ואבימלך : מצחק לשון עבודה זרה כמו קמו ויקומו לצחק
לשון גלוי עריות כמו לצחק בי : ד"א לשון רציחה יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו היה מריב עם יצחק על הירושה ואומר אני
נוטל פי שנים ויוצאין בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים כמו דאת אמר כמתלהלה היורה זיקים ואמר הלא מצחק אני : עם בני עם
יצחק כיון שהוא בני אפילו אם אינו הגון כיצחק אפילו אינו בני אין זה כדאי לירש עמו קל וחומר עם בני עם יצחק
בר : על אודות בנו ששמע שיצא לתרבות רעה ופשוטו על שאומרת לו שלחו : שמע בקולה למדנו שהיה אברהם טפל
בשרה

מן
כי
מקבל
ואריכות
צבי פי
אלהי
באש
ליך
ונאר
צבי
ית רבי
פאנאצ
החכמת
מיאה

שרה בני
בין רעה
בנגד
קצת מ
קשר ק

אשת אברהם : ארי מחד אחד יי׳ באפי כל פתח ולדא לבית אבימלך על עיסק שרה אתת אברהם :
לאן אלה כאן קד תואער בחנס כל רחם מן אל אבימלך בסבב שרה זוג אברהים :
ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר :
ויי׳ דכיר ית שרה כמא דאמר ועבד יי׳ לשרה כמא דמליל : תדכר אלה שרה כמא קאל
וצנע להא כמא ושר : ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים :
ועדיאת וילידת שרה לאברהם בר לסיבתוהי לזמנא דמליל יתיה יי׳ : פחמלת וולדת שרה
לאברהים ני שיכוכתה פי ואוקת אלדי קאלה אלה : ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו
שרה יצחק : וקרא אברהם ית שום בריה דאתליד ליה די ילידת שרה יצחק : פסמא אברהים
אבנה אלמולד לה אלדי ולדת לה שרה יצחק : וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים
כאשר צוה אתו אלהים : וגזר אברהם ית יצחק בר תמניא יומין כמא דפקיד יתיה יי׳ : וכתנ
אבן תמאניה איאם כמא אמרה אלה : ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו :
ואברהם בר מאה שנין כד אתיליד ליה ית יצחק בריה : וכאן אברהים בן מאיה סנה חין ולד
לה יצחק אבנה : ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי : ואמרת שרה
חדוא עבד לי יי׳ כל דשמע יחדי לי : פקאלת שרה קד צנע אלה לי סרורא כל מן סמע פרח
לי : ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי ילדתי בן לזקניו : ואמרת מהימן
דאמר לאברהם וקיים דתוניק בנין שרה ארי ילידת בר לסיבתוהי : פקאלת קד צדק מן קאל
לאברהם אן שרה סתרצע אבנא אד ולדת אבנא פי שיכוכתה : ויגדל הילד ויגמל ויעש
אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק : ורבא רביא ואתחסיל ועבד אברהם משתא
רבא ביומא דאתחסיל יצחק : פכבר אלצבי ופטם וצנע אברהים מגרסא עצימה פי
יום פטם יצחק : ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק : וחזת
שרה ית בר הגר מצריתא די ילידת לאברהם מחייך : פראת שרה בן הגר אלמצריה אלדי
ולדת לאברהם לאעבא : ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש
בן האמה הזאת עם בני עם יצחק : ואמרת לאברהם תריך אמתא הדא וית ברה ארי
לא יירת בר אמתא הדא עם ברי עם יצחק : פקאלת לה אטרד הדה אלאמה ואבנהא
פאנה לא ירת מע אבני יצחק : וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו : ונאיש
פתגמא לחדא בעיני אברהם על עיסק בריה : פשק דלך אלאמר גדא עלי אברהים
בסבב אבנה : ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל
אשר

רשי

מיהוא ובמה הוא גדול שאומר הבטחה ומבטיח ועושה ; מלל שינה הכתוב ולא אמר דבר גימטריא שלו מאה כלומר לסוף מאה לאברהם
היניקה בנים שרה ומהו בנים לשון רבים ביום המשתה הביאו שרות עמהן בניהן שהיו אומרות לא ילדה שרה אלא אסופי הביאו מן השוק
והיניקה אותם ; ויגמל לסוף כד חודש ; משתה גדול שהיו שם גדולי הדור שם ועבר ואבימלך ; מצחק לשון ע״א כמו שנ׳ ויקומו לצחק ; ד״א
לשון גלוי עריות כמה דתימא לצחק בי ; ד״א לשון רציחה יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו היה מריב עם יצחק על הירושה ואומר אני
נוטל פי שנים ויוצאין בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים כמה דאת אמר כמתלהלה היורה זיקים ואמר הלא משחק אני ; עם בני עם
יצחק כיון שהוא בני אפילו אם אינו הגון כיצחק או הגון כיצחק אפילו אינו בני אין זה כדאי לירש עמו קו׳ שכני עם יצחק מ״מ
בו ; על אודות בנו ששמע שיצא לתרבות רעה ופשוטו על שאומרת לו לשלחו ; שמע בקולה למדנו שהיה אברהם טפל
בשרה

לי בעגאת אלדי אוקפתהא וחדהא ; ויאמר כי את שבע כבשת תקח מידי בעבור תהיה
לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת ; ואמר ארי ית שבע חורפן תקביל מן ידי בדיל דתהי
לי לסהדו ארי חפרית ית בירא הדין ; קאל אן תאכדהא מן ידי לקבל אן תכון לי ש
אהדה אני חפרת הדי אלביר ; על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם ;
על כן קרא לאתרא ההוא באר שבע ארי תמן קיימו תרויהון ; לדלך סמי אלמוצע ביר סבע
אד הם כמיעא חלפותם ; ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו
אל ארץ פלשתים ; וגזרו קים בבאר שבע וקם אבימלך ופיכל רב חיליה ותבו לארע פלשתאי ;
פלמא תעאהדו פי ביר סבע קאם אבימלך ופיכל כיס גישה ורגעא אלי בלד פלסטין ; ויטע
אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהוה אל עולם ; ונצב נצבא בבאר שבע וצלי תמן בשמא
דיי אלה עלמא ; ונצב נצבא פי ביר סבע ודעא תם באסם אללה רב אלעאלם ; ויגר אברהם בארץ
פלשתים ימים רבים ; ואתותב אברהם בארע פלשתאי יומין סגיאין ; פסכן אברהים פי בלד
ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה ז
פלסטין מדה טוילה ;
את אברהם ויאמר אליו אברהם הנני ; והוה בתר פתגמיא האלין ויי נסי ית אברהם ואמר ליה
אברהם ואמר האנא ; ולמא כאן בעד הדא אלאמור אמתחן אללה אברהים וקאל לה יא אברהם
קאל לביך ; ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה
והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך ; ואמר דבר כען ית ברך ית יחידך
דרחמתא ית יצחק ואיזיל לך לארע פולחנא ואסקהי תמן לעלתא על חד מן טוריא דאימר
לך ; קאל כד אבנך וחידך אלדי תחבה הו יצחק ואמץ בה אלי בלד אלעבאדה ואצעדה תם
ללקרבאן עלי אחד אלגבאל אלדי אקול לך ; וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמורו ויקח
את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו
האלהים ; ואקדים אברהם בצפרא וזריז ית חמריה ודבר ית תרין עולימוהי עמיה וית
יצחק בריה וצלח אעי לעלתא וקם ואזל לאתרא דאמר ליה יי ; פאדלג אברהים
אלגדאה ואסרג חמארה ואכד גלאמיה מעה ויצחק אבנה ושקק חטבא ללקרבאן וקאם
ומצא אלי אלמוצע אלדי קאל לה אללה ; ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את
המקום מרחוק ; ביומא תליתאה וזקף אברהם ית עינוהי וחזא ית אתרא מרחיק ; ולמא כאן פי
אליום אלג רפע אברהים עינה וראי אלמוצע מן בעיד ; ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם

רש"י

לי לעדה זאת לעדה ; לשון עדות של נקבה כמו ועדה המצבה ; כי חפרתי את הבאר מריבים עליהם רועי אבימלך ואומרים אנו חפרנוהו ו
ביניהם כל מי שיעלו המים על הבאר ויעלו המים לקראתו שלו היא ועלו לקראת אברהם ; ויטע אשל רב ושמואל חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לס
לאורחים בסעודה ; וחד אמר פונדק לאכסניא ובו כל מיני פירות ומצינו לשון נטיעה באהלים שנ' ויטע אהלי אפדנו ; ויקרא שם על ידי אותו אשל
נקרא שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים אומר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם משלי אכלתם משל מי שאמר
והיה העולם אכלתם ; ימים רבים מרובים על של חברון בחברון עשה כה שנה וכאן כו שהרי בן שבעים וחמש שנה היה בצאתו מחרן אותה שנה
ויבא וישב באלוני ממרא שלא מצינו קודם לכן שנתישב אלא שם שבכל המקומות באורח אוהל ונוסע והולך שנ' ויעבר אברם ויעתק משם ויהי
רעב וירד אברם מצרים ובמצרים לא עשה אלא שלשה חדשים שהרי שלחו פרעה מיד וילך למסעיו עד ויבא וישב באלוני ממרא אשר בחברון
שם ישב עד שנהפכה סדום מיד ויסע משם אברהם מפני בושה של לוט ובא לארץ פלשתים ובן צט שנה היה שהרי בשלישי למילתו באו אצלו מלאכים
הרי כה שנה וכאן כתוב ימים רבים מרובים על הראשונים ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש ואם היו מרובים עליהם שתי שנים או יותר היה מפרש על

פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ׃ ואמר אברהם לעולימוהי
אוריכו לכון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד כא ונסגוד ונתוב לותכון ׃ וקאל (ותכון)
לגלאמיה אגלסא אהנא מע אלחמאר ואנא ואלגלאם נמצ'י אלי תם ונסגד ונרגע אליכם ׃
ויקח אברהם את עצי העולה וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו שניהם
(ונסיב) יחדו ׃ ונסיב אברהם ית אעי דעלתא ושוי על יצחק בריה ונסיב בידיה ית אישתא וית סכינא
ואזלו תרויהון כחדא ׃ ואכ'ד אברהים חטב אלקרבאן וצ'יירה עלי יצחק אבנה ואכ'ד מעה
אלנאר ואלסכין ומציא גמיעא ׃ ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני
ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעולה ׃ ואמר יצחק לאברהם אבוהי ואמר אבא
ואמר האנא ברי ואמר הא אישתא ואעיא ואן אמרא לעלתא ׃ פקאל יצחק לאברהים
אביה יא אבה קאל לביך יא אבני קאל הודי אלנאר ואלחטב ואין אלחמל לאלקרבאן ׃ ויאמר
אברהם אלהים יראה לו השה לעלה בני וילכו שניהם יחדו ׃ ואמר אברהם קדם יי גלי אמרא
לעלתא ברי ואזלו תרויהון כחדא ׃ קאל אברהים אללה יכ'תאר אלחמל לאלקרבאן יא אבני
ומציא גמיעא ׃ ויבאו אל המקום אשר אמר לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבח
ויערך את העצים ויעקד את יצחק בנו וישם אתו על המזבח ממעל לעצים ׃ ואתו
לאתרא דאמר ליה יי ובנא תמן אברהם ית מדבחא וסדר ית אעיא ועקד ית יצחק בריה
ושוי יתיה על מדבחא עיל מן אעיא ׃ חתי גאוא אלמוצע אלדי קאל לה אללה ובנא תם אברהם
אלמדבח ונצ'ד אלחטב וכתף יצחק אבנה וצ'יירה עלי אלמדבח פוק אלחטב ׃ וישלח
אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחט את בנו ׃ ואושיט אברהם ית ידיה ונסיב ית
סכינא למכס ית בריה ׃ פמד אברהם ידה ואכ'ד אלסכין לידבח אבנה ׃ ויקרא אליו מלאך
יהוה מן השמים ויאמר אברהם אברהם ויאמר הנני ׃ וקרא ליה מלאכא דיי מן שמיא
ואמר אברהם אברהם ואמר האנא ׃ פנאדאה מלך אללה מן אלסמא וקאל יא אברהים
יא אברהים קאל לביך ׃ ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי
כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני ׃ ואמר לא תושיט ידך בעולימא
(ר"ש) ולא תעביד ליה מדעם ארי כען ידעית ארי דחלא דיי את ולא מנעתא ית ברך ית יחידך
מני ׃ קאל לא תמד ידך אלי אלגלאם ולא תנאלה בשיא לאן ערפת אלאן אנך תקי ללה ולם

רש"י ז"ל

ברחק חיים יתרים יותר משנה הרי כו' שנה מיד יצא משם וחזר לחברון ואותה שנה קדמה לפני עקידתו של יצחק י"ב שנים כך שנויה בסדר עולם ׃ ויהי אחר הדברים האלה ׃ יש מרבותינו אומרים אחר דבריו של שטן שהיה מקטרג ואומר מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד אמר לו כלום עשה אלא בשביל בנו אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא היה מעכב ׃ ד"א אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב ׃ הנני כך היא ענייתם של חסידים לשון ענוה הוא ולשון זמון ׃ קח נא אין נא אלא לשון בקשה אמר לו בבקשה ממך עמוד לי בזה הנסיון שלא יאמרו הראשונות לא היה בהן ממש ׃ את בנך אמר לו שני בנים יש לי אמר לו את יחידך אמר לו זה יחיד לאמו וזה יחיד לאמו אמר לו אשר אהבת אמר לו שניהם אני אוהב אמר לו את יצחק ולמה לא גילה לו מתחלה שלא לערבבו פתאום ותזוח דעתו עליו ותטרף וכדי לחבב עליו את המצוה וליתן לו שכר על כל דבור ודבור ׃ ארץ המוריה ירושלים וכן בדברי הימים לבנות בית ה' בהר המוריה ורז"ל פירשו על שם שמשם הוראה יוצאה לישראל ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטרת שיש בו מור נרד ושאר בשמים ׃ והעלהו לא אמר לו שחטהו לפי שלא היה הקב"ה חפץ לשחטו אלא להעלהו להר לעשותו עולה ומשהעלהו אמר לו הורידהו ׃ אחד ההרים הקב"ה מתהא הצדיקים ואח"כ מגלה להם וכל זה כדי להרבות שכרן וכן אל הארץ אשר אראך וכן ביונה קרא עליה את הקריאה ׃ וישכם בבקר נזדרז למצוה ׃ ויחבש הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שהאהבה מקלקלת השורה ׃ את שני נעריו ישמעאל ואליעזר שאין אדם חשוב רשאי לצאת לדרך בלא שני אנשים ... ויבקע תרגומו ... לשון בירוע ... ביום השלישי למה איחר מלהראותו מיד כדי שלא יאמרו הממו וערבבו פתאום וטרף דעתו ואילו היה לו שהות להמלך אל לבו לא היה עושה ׃ וירא את המקום ראה ענן

בסבך

תצר אבנך וחידך ענ׳ ; וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם
ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו ; וזקף אברהם ית עינוהי בתר אלין וחזא והא דכרא אחיד
באילנא בקרנוהי ואזל אברהם ונסיב ית דכרא ואסקיה לעלתא חלף בריה ; פרפע בעד
ראלך אברהים עיניה ונצר ואד׳ בכבש מלתחמה פי שעב׳ שגר קרנאה פמצא ואכ׳דה
וקלבה קרבאנא בדל אבנה ; ויקרא אברהם שם המקום ההוא יהוה יראה אשר יאמר
היום בהר יהוה יראה ; ופלח וצלי אברהם תמן באתרא ההוא אמר קדם י״י הכא יהון פלחין דריא
בכין יתאמר ביומא הדין בטורא הדין אברהם קדם י״י פלח ; פסמא אברהים אסם דאך אלמוצע
אללה אלמתגלי לכן יקאל כ׳ מתל הד׳ אליום פי הד׳ אלגבל אללה יתגלא ; ויקרא מלאך יהוה
אל אברהם שנית מן השמים ; וקרא מלאכא דיי׳ לאברהם תנינות מן שמיא ; פדעא מלך
אללה אברהים תאניה מן אלסמא ; ויאמר בי נשבעתי נאם יהוה כי יען אשר עשית את הדבר
הזה ולא חשכת את בנך את יחידך ; ואמר במימרי קיימית אמר י״י אדי חלף דעבדתא ית
פתגמא הדין ולא מנעת ית ברך ית יחידך ; קאל באסמי אקסמת יקול אללה אנך לאגל מא
צנעת הדא אלאמר ולם תצן אבנך וחידך ; כי ברך אברכך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי ה
השמים וכחול אשר על שפת הים וירש זרעך את שער איביו ; ארי ברכא אברכינך ואסגאה
אסגי ית בנך ככוכבי שמיא וכחלא דעל כיף ימא ויירתון בנך ית קרוי סנאיהון ; לאבארכנ
ך ואכתר נסלך ככואכב אלסמא וכאלרמל אלדי עלא שאטי אלבחר ויחוז נסלך קרא אעאדיך ;
והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקלי ; ויתברכון בדיל בנך כל עממי ארעא
חלף דקבילתא למימרי ; ויתבארך בנסלך גמיע אמם אלארץ כדא מא קבלת קולי ; וישב אברהם
אל נעריו ויקמו וילכו יחדו אל באר שבע וישב אברהם בבאר שבע ; ותב אברהם לות עולימוהי
וקמו ואזלו כחדא לבאר שבע ויתיב אברהם בבאר שבע ; פרגע אברהים אלי גלאמיה ודהבו
ומצו אגמעין אלי ביר סבע ואקאם תם ; ויהי אחרי הדברים האלה ויגד
לאברהם לאמר הנה ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור אחיך ; והוה בתר פתגמיא האלין ואתחוה
לאברהם למימר הא ילידת מלכה אף היא בנין לנחור אחוך ; וכאן בעד הדה אלאמור אברה׳
וקיל לה הודי קד ולדת מלכא הי איצא בנין לנחור אחיך ; את עוץ בכורו ואת בוז אחיו ואת

רש״י ז״ל

ענן קשור על ההר : שרבה כלומר דרך מועט למקום אשר לפנינו : ומה אלה היכן הוא מה שאמר לי המקום כה יהיה זרעך : ונשובה נתנבא שישובו
שניהם : המאכלת סכין על שם שאוכלת את הבשר כמה דת׳ מה וחרבי תאכל בשר ; ושמאכשרת גבר לאכילה : ד״א נקראת מאכלת ע״ש שישר׳
אוכלין מתן שכרה : וילכו שניהם יחדו אברהם שהיה יודע שהולך לשחוט את בנו היה הולך ברצון ובשמחה כיצחק שלא היה מרגיש בדבר : יראה לו השה
כלומר יראה ויבחר לו השה ואם אין שה לעולה בני ואע״פ שהבין יצחק שהוא הולך ליִשחט וילכו שניהם יחדו בלב שוה : ויעקד ידיו ורגליו מאחוריו הידים
והרגלים ביחד היא העקידה והוא לשון עקודים שהיו קרסוליהם לבנים מקום שעוקדים אותן בו היה ניכר : אברהם אברהם לשון חבה : הוא שכופל את שמו : אל
תשלח לשחוט אמר לו א״כ לחנם באתי כאן אעשה בו חבלה ואוציא ממנו מעט דם אמר לו ואל תעש לו מאומה אל תעש בו מום כי עתה ידעתי א״ר אבא אמר לו
אברהם אפרש לפניך שיחתי אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע וחזרת ואמרת קח נא את בנך עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער אמר לו
הקב״ה לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה כשאמרתי לך קח מוצא שפתי לא אשנה לא אמרתי לך שחטהו אלא העלהו אסקיתיה אחיתיה : כי עתה ידעתי
מעתה יש לי מה להשיב לשטן ולאומות התמהים מה היא חבתי אצלך יש לי פתחון פה עכשיו שרואים כי ירא אלהים אתה : והנה איל מוכן היה לכך מששת
ימי בראשית : אחר אחרי שאמר לו המלאך אל תשלח ידך ראהו כשהוא נאחז בה הוא מתרגמינן ודקף אברהם עינוהי בתר אלין : בסבך אילן : בקרניו שהיה
רץ אצל אברהם והשטן סובכו ומערבבו באילנות : תחת בנו מאחר שכתוב ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום מה תחת בנו על כל עבודה ועבודה שעשה
ממנו היה מתפלל ואומר יהי רצון שתהא זו כאלו היא עשויה בבני כאלו בני שחוט כאלו בני זרוק דמו כאלו בני מופשט כאלו הוא נקטר ונעשה דשן : יי׳ יראה פשוטו

קמואל אבי ארם: ית עוץ בוכריה וית בוז אחוהי וית קמואל אבוהי דארם: עוץ בכרה ובוז אכיה וקמואל אבו ארם: ואת כשד ואת חזו ואת פלדש ואת ידלף ואת בתואל: וית כשד וית חזו וית פלדש וית ידלף וית בתואל: וכשד וחזו ופלדש וידלף ובתואל: ובתואל ילד את רבקה שמנה אלה ילדה מלכה לנחור אחי אברהם: ובתואל אוליד ית רבקה תמניא אלין ילידת מלכה לנחור אחוהי דאברהם: ובתואל אולד רבקה הולאי אתמאניה ולדתהם מלכה לנחור אכי אברהים: ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם הוא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה: ולחינתיה ושמה ראומה וילידת אף היא ית טבח וית גחם וית תחש וית מעכה: ואמתה אסמתה ראומה וולדת הי איצא טבח ונחם ותחש ומעכה:

פ פ פ

קמ״ז פסוקים סימן לכלו״ה מנחה ההו״

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה: והוו חיי שרה מאה ועשרין ושבע שנין שני חיי שרה: וכאן עמר שרה מאיה וז׳ ב״ן ועשרין סנה סני חיותהא: ותמת שרה בקרית ארבע הוא חברון בארץ כנען ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה: ומיתת שרה בקרית ארבע היא חברון בארעא דכנען ואתא אברהם למספד לשרה ולמבכה: פמאתת שרה פי קרית ארבע היה חברון פי בלד כנעאן טארבל אברהם ינדבהא ויבכיהא: ויקם אברהם מעל פני מתו וידבר אל בני חת לאמר: וקם אברהם מעל אפי מתיה ומליל עם בני חת למימר: וקאם אברהם מן חצרה מייתה וכלם בני חת קאילא: גר ותושב אנכי עמכם תנו לי אחזת קבר עמכם ואקברה מתי מלפני: דייר ותותב אנא עמכון הבו לי אחסנת קבורא עמכון ואקבר מיתי מן קדמי: אנא גריב או ציף מעכם אעטוני חוז קבר מעכם אדפן מיתי מן בין ידי: ויענו בני חת את אברהם לאמר לו: ואתיבו בני חתאה ית אברהם למימר ליה: פאגבוה בני חת וקאלו לה: שמענו אדני נשיא אלהים אתה בתוכינו במבחר קברינו קבר את

רש״י

תרגומו. ית יבחר וידאה לו המקום הזה להשרות שכינתו ולהקריב כאן קרבנות: אשר יאמר היום יאמרו לו מי הדורות עליו בהר זה יראה הקב״ה לעמו: היום הזמים העתידין כמו עד היום הזה שבכל המקרא שכל הדורות הבאים הקוראים המקרא הזה אומרים עד היום הזה על יום שעומדים בו: ומ״א יראה עקידה זו לסלוח לישראל בכל שנה שנה ולהצילם מן הפורענות כדי שיאמרו היום הזה בכל הדורות הבאים בהר ה׳ יראה אפרו של יצחק צבור ועומד לכפרה: ברך אברכך אחת לאב ואחת לבן: וישב אברהם בבאר שבע לא ישיבה ממש שהרי בחברון היה ישב י״ב שנה לפני עקידתו של יצחק יצא מבאר שבע ובא לו לחברון כמה שאמר ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים מרובים משל חברון הראשונים והם כ״ו שנים כמו שפירש למעלה: אחר הדברים האלה ויגד בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר בלבו אלו היה בני שחוט כבר הולך בלא בנים היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכל וממרא בשרו הקב״ה שנולדה רבקה בת זוגו זהו הדברים האלה הרהורי דברים שהיו על ידי עקידה: גם היא אף היא השוה משפחותיה למשפחות אברהם מה אברהם י״ב שבטים שיצאו מיעקב שמונה בני הגבירות וארבעה בני השפחות אף זו שמונה בני גבירות וארבעה בני פילגש: ובתואל ילד את רבקה כל היחוסין הללו לא נכתבו אלא בשביל פסוק זה:

פרשת ויר״א חסל״ה

פרשת ויהיו חיי שרה

ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו בת מאה כבת עשרים לחטא מה בת עשרים לא חטאת שהרי אינה בת עונשין אף בת מאה בלא חטא ובת עשרים כבת שבע ליופי: שני חיי שרה כולן שוין לטובה: בקרית ארבע ע״ש ארבעה ענקים שהיו שם אחימן ששי ותלמי ואביהם: ד״א ארבעה זוגות שנקברו שם איש ואשתו אדם וחוה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה: ויבא אברהם מבאר שבע: לספוד לשרה ולבכתה ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק לפי שעל ידי בשורת העקידה שנזדמן בנה לשחיטה ושכמעט שלא נשחט פרחה נשמתה ממנה ומתה: גר ותושב אנכי עמכם גר מארץ אחרת ונתיישבתי עמכם: ומ״א אם תרצו הריני גר ואם לאו אהיה תושב ואטלנה מן הדין שאמר לי הקב״ה לזרעך אתן את הארץ: אחזת קבר אחזת קרקע לבית הקברות: לא יכלה לא ימנע כמו לא תכלא רחמיך: ויכלא הגשם: נפשכם רצונכם: ופגעו לי לשון בקשה כמו אל תפגעי בי: המכפלה בית ועליה על גביו: ד״א שכפולה בזוגות: בכסף מלא שלם כל שוויה עליה רבן דוד אמר לארונה בכסף מלא: ועפרון ישב כתיב חסר אותו היום מנוהו שוטר עליהם מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו עלה לגדולה: לכל באי שער עירו שכולן בטלו ממלאכתן ובאו לגמול חסד לשרה: לא אדוני לא תקנה אותה בדמים: נתתי לך הרי היא כמו שנתתיה לך: אך אם אתה לו שמעני אתה אומר לי להתעכב

את מתך. איש ממנו את קברו לא יכלה ממך מקבר מתך : אסמעמנא יא סידנא אנת שריף
אלה פימא בינא פי כיאר קבורנא ארפן מייתך וכל רגל מנא לא יבכל עלך בקברה אן
תדפן : קביל מננא רבוננא רב קדם יי את בינגא בשפר קברנא קבר ית מיתך. אנש מננא ית
קבריה. לא ימנע מנך מלמקבר מיתך : ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני חת : וקם
אברהם. וסגיד לעמא דארעא לבני חתאה : פקאם אברהם וסגד שכרא לאהל אלבלד בני חת :
וידבר אתם לאמר אם יש את נפשכם לקבר את מתי מלפני שמעוני ופגעו לי בעפרון בן צחר :
ומליל עמהון למימר. אם איתר רעוא נפשכון. למקבר ית מיתי מן קדמי. קבילו מני. ובעו לי
מן עפרון בר צחר : פכלמהם וקאל להם אן שאת אנפסכם אן ארפן מיתי מן בין ידי אסמעו
מני ואשפעו לי עד עפרון בן צחר : ויתן לי את מערת המכפלה אשר לו אשר בקצה שדהו
בכסף מלא יתננה לי בתוככם לאחזת קבר : ויתן לי ית מערת כפילתא דליה דבסטר חקליה.
בכסף שלים יתנינה לי. ביניכון לאחסנת קבורא : ויעטיני אלמגארה אלמצאעפה אלתי לה
אלתי פי טרף צ׳יעתה בתמן כאמל יעטינהא פימא בינכם חוז קבר : ועפרון ישב בתוך
בני חת ויען עפרון החתי את אברהם באזני בני חת לכל באי שער עירו לאמר :
ועפרון יתיב בגו בני חתאה. ואתיב עפרון חתאה ית אברהם קדם בני חתאה לכל עלי תרע
קרתיה למימר : וכאן עפרון גאלס פימא בינהם פאגאבה עפרון אלחתי בחצרתהם וסאיר
מן יכל מן באב קריתה קאילא : לא אדני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך
נתתיה לעיני בני עמי נתתיה לך קבר מתך : לא רבוני קביל מני חקלא יהבית לך. ומערתא
דביה לך יהבתה. לעיני בני עמי יהבתה לך קבר מיתך : יא סידי אסמע מני אלצ׳יעה
קד אעטיתהא לך ואלמגארה אלתי פיהא בחצרה בני עמי אעטיתהא לך ארפן פיהא
מייתך : וישתחו אברהם לפני עם הארץ : וסגיד אברהם קדם עמא דארעא : פסגד אברהם
שכרא בחצרה אהל אלבלד : וידבר אל עפרון באזני עם הארץ לאמר אך אם אתה לו
שמעני נתתי כסף השדה קח ממני ואקברה את מתי שמה : ומליל עם עפרון קדם עמא
דארעא למימר. ברם. אם את עביד לי טיבו קביל מני. אתין. דמי חקלא סב מני. ואקבר ית מיתי
תמן : פכלמה בחצרתהם קאילא אמא אנת בל ליתך תקבל מני אעטיך תמן אלצ׳יעה
אקבלה מני ארפן מייתי תם : ויען עפרון את אברהם לאמר לו : ואתיב עפרון ית אברהם
למימר ליה : פאגאבה עפרון וקאל לה : אדני שמעני ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני

רשי

ך ותיקחהו גם אני אי אפשי בכך אך אם אתה לו שמעני הלואי ותשמעני : נתתי דונ״ש בלע״ז מוכן הוא אצלי הלואי נתתיו לך כבר : ביני ובינך בין שני
אוהבים כמונו מה היא חשובה לכלום אלא הנח את המכר ואת קבור מתך : וישקול אברהם לעפרון חסר וי״ו לפי שאמר הרבה ואפילו מעט לא עשה שנטל
ממנו שקלים גדולים שהן קנטרין שנ׳ עובר לסוחר שמתקבלים בשקל בכל מקום ויש מקום ששקליהן גדולים שהן קנטרין צנטרי״ש בלע״ז : ויקם
שדה עפרון תקומה היתה לו שיצאה מיד הדיוט ליד מלך ופשוטו של מקרא ויקם השדה והמערה אשר בו וכל עץ לאברהם למקנה : בכל
בא שער עירו בקרב כלם ובמעמד כלם הקנהו לו : ברך את אברהם בכל בכל בגימטריא בן ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה :
זקן ביתו לפי שהוא דבוק נקוד זקן : תחת ירכי לפי שהנשבע צריך ליטול בידו חפץ של מצוה כגון ספר תורה או תפלין והמילה היתה
מצוה ראשונה לו ובאה לו על ידי צער והיתה חביבה עליו ונטלה : וי״י אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ולא אמר ואלהי הארץ וכאשר
אמר ואשביען אמר לו עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות אבל כשלקחני מבית אבי היה אלהי השמים ולא אלהי׳

ובינך מה הוא ואת מתך קבר ׃ רבוני קביל מני ארע שויא ארבע מאה סלעין דכסף בינא
ובינך מא היא וית מיתך קבר ׃ יא סידי אקבל מני רוצה תסוא ארבע מאיה מתקאל פצה
ביני ובינך מא היא אדפן פיהא מייתך ׃ וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרן
את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עבר לסחר ׃ וקביל אברהם
מן עפרון ותקל אברהם לעפרון ית כספא דמליל קדם בני חתאה ארבע מאה סלעין
דכסף מתקבל סחורא בכל מדינא ׃ פלמא סמע מנה דלך וזן לה אלפצה אלדי דכרה אמ
בחצרתהם ארבע מאיה מתקאל פצה גאיזה פי אלתגארה ׃ ויקם שדה עפרון אשר
במכפלה אשר לפני ממרא השדה והמערה אשר בו וכל העץ אשר בשדה אשר
בכל גבלו סביב ׃ וקם חקל עפרון דבכפילתא דקדם ממרא חקלא ומערתא דביה וכל
אילני דבחקלא דבכל תחומיה סחור ׃ פוגבת צ׳יעה עפרון אלמערופה אלתי בחצרה ממרא
אלצ׳יעה ואלמגארה אלתי פיהא ופי גמיע תכומהא מסתדירא ׃ לאברהם למקנה לעיני בני
חת בכל באי שער עירו ׃ לאברהם לזבינוהי לעיני בני חתאה בכל עלי תרע קרתיה ׃
שראא לאברהים בחצרת בני חת וכל מן דכל מן באב קריתהם ׃ ואחרי כן קבר אברהם
את שרה אשתו אל מערת שדה המכפלה על פני ממרא הוא חברון בארץ כנען ׃
ובתר כן קבר אברהם ית שרה איתתיה במערת חקל כפילתא על אפי ממרא היא
חברון בארעא דכנען ׃ ובעד דלך דפן אברהים שרה זוגתה פי מגארה אלצ׳יעה אלמצאע
עפה בחצרת ממרא הי חברא פי בלד כנעאן ׃ ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם
לאחזת קבר מאת בני חת ׃ וקם חקלא ומערתא דביה לאברהם לאחסנת קבורא מן בני
חתאה ׃ פתבתת אלצ׳יעה ואלמגארה אלתי פיהא לאברהים חוזקבר מן בני חת ׃

ואברהם זקן בא בימים ויהוה ברך את אברהם בכל ׃
ואברהם סיב על ביומין וי״י בריך ית אברהם בכלא ׃ ולמא שאך אברהים ותען פי
אלסן בארכה אללה פי כל שי ׃ ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר
לו שים נא ידך תחת ירכי ׃ ואמר אברהם לעבדיה סבא דביתיה דשליט בכל דליה
שוי כען ידך תחות ירכי ׃ קאל לעבדה שיך מנזלה אלמסלט עלי גמיע מאלה אום בידך
אלי עהדי ׃ ואשביעך ביי אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני
מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבו ׃ ואקיים עלך במימרא דיי אלהא דשמיא

רש״י

אלהי הארץ שלא היו באי עולם מכירים בו : מבית אב מחרן : ומארץ מולדתי : מאור כשדים : ואשר דבר לי לערבי : כמו אשר דבר עלי וכן כל לי
[illegible]

דהא דארעא דלא תסב אתתא לברי מבנת כנענאי דאנא יתיב בינהון : ואחלף כל דהרב
סמא וארץ אן לא ואכד זוגה לאבני מן בנאת כנענא עניין עד יאנא מקים בינהם:
כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק : אלהין לארעי ולילדותי תזיל ותסב
אתתא לברי ליצחק : לא אי בלדי מולודי תמן ותכד זוגה לבני ליצחק : ויאמר אליו
העבד אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת ההשב אשיב את בנך אל הארץ
אשר יצאת משם : ואמר ליה עבדא מאם לא תיבי אתתא למיתי בתרי לארעא הדא האתבא
אתיב ית ברך לארעא דנפקתא מתמן : פקל לה עבד לעל לא תשא אמראה אן תתבעני
הדי בלד הל ארד אבנך אלי בלד שדי כרגת מנה : ויאמר אליו אברהם השמר לך פן תשיב
את בני שמה : ואמר ליה אברהם אסתמר לך דלמא תתיב ית ברי לתמן : קאל לה אברהם
אחדר אן תרד אבני אתם : יהוה אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי
ואשר דבר לי ואשר נשבע לי לאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת הוא ישלח מלאכו
לפניך ולקחת אשה לבני משם : יי אלהא דשמיא דדברני מבית אבא ומארע ילדותי
דמליל לי ודקיים לי למימר לבנך אתין ית ארעא הדא הוא ישלח מלאכיה קדמך ותסב
אתתא לברי מתמן : אלה אלה סמא אלדי אכרגני מן בית אבי ומן ארץ מולדי ואלדי קאל
לי ואקסם לי קאילא לנסלך אעטי הדי אלבלד הו יבעת במלכה בין ידיך והאכד זוגה לאבני
מן תם : ואם לא תאבה האשה ללכת אחריך ונקית משבעתי זאת רק את בני לא תשב
שמה : ואם לא תיבי אתתא למיתי בתרך ותהי זכא ממומתי דא לחוד ית ברי לא תתיב
לתמן : ואן לם תשא אמראה אן תתבעך טאנת ברי מן יסינו הארה שרא אבנו לא
תרדה אלי תם : וישם העבד את ידו תחת ירך אברהם אדניו וישבע לו על הדבר הזה :
ושוי עבדא ית ידיה תחות ירכא דאברהם רבוניה וקיים ליה על פתגמא הדין : טאומא
אלעבד בידה אלי עהר אברהים מולאה והלף לה עלי הדי אלאמר : ויקח העבד עשרה נ
גמלים מגמלי אדניו וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם וילך אל ארם נהרים אל עיר
נחור : ודבר עבדא עסרא גמלין מגמלי רבוניה ואזל וכל טוב בידיה וקם ואזל לארם
דעל פרת לקרתא דנחור : פאכד אלעבד עשרה גמל מן גמל מולאה ומצא וכל
כיד מולאה מעה ומצא אלי ארם נהרים אלי קריה נחור : ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל
באר המים לעת ערב לעת צאת השאבת : ואשרי גמליא מברא לקרתא עם בירא דמיא
לעידן רמשא לעדן דנפקא מליתא : טאנאך אלגמאל ארג אלקריה עלי ביר אלמא וקת
עשא וקת כרוג אלנסא יסתקין : ויאמר יהוה אלהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום

רשי

הגמלים ; משתאה לשון שתיה כמו שאו ערים תשאה שממה ; משתאה משתומם ומתבהל על שראה דבריו קרובים להצליח אבל אינו יודע אם
משפחת אברהם היא אם לאו ואל תתמה בתיו של משתאה שאין לך תיבה שתחלתה שין ומדברת בלשון מתפעל שאין תיו מפרידה בין שתי אותיות
של עיקר היסוד כגון משתאה משתולל מגזרת שולל וישתומם מגזרת שממה [illegible] משתאה מגזרת שאה
[illegible]
[illegible]
השם דרכו ואין לתרגם [illegible] לשון שתיה [illegible] ; משתאה לה [illegible] משתומם עליה כמו [illegible]

ועשה חסד עם אדני אברהם : ואמר יי אלהא דרבוני אברהם זמין כען קדמי יומא דין
ועביד טיבו עם רבוני אברהם : וקאל אללהם יא אלאה מולאי אברהם ופק בין ידי אליום
ואחסן אלא מולאי אברהם : הנה אנכי נצב על עין המים ובנות אנשי העיר יצאת לשאב
מים : הא אנא קאים על עינא דמיא ובנת אנשי קרתא נפקן למימלי מיא : האנא ואקף
עלי עין אלמא ובנאת אהל אלקריה יכרג'ן ליסתקין מאא : והיה הנער אשר אמר
אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הוכחת לעבדך ליצחק
ובה אדע כי עשית חסד עם אדני : ותהי עולימתא דאימר לה ארכיני כען קולתיך ואשתי
ותימר אשתא ואף גמלך אשקי יתה זמינתא לעבדך ליצחק ובה אידע ארי עבדת טיבו
עם רבוני : פאלגאריה אלתי אקול להא מילי גרתך חתי אשרב פתקול אשרב ואיצא
אסקי גמאלך תכון קד קיצתהא לעבדך ליצחק ובהא אעלם אנך קד אחסנת אלי מולאי : ויהי הוא
טרם כלה לדבר והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם
וכדה על שכמה : והוה הוא עד לא שיצי למללא והא רבקה נפקת דאתילידת לבתואל
בר מלכה אתת נחור אחוהי דאברהם וקולתה על כתפה : פכאן קבל אן יפרג מן כלאמה
אד'א ברבקה קד כרג'ת אלתי ולדת לבתואל בן מלכה זוג' נחור אכי אברהים וג'רתהא
עלי כתפהא : והנער טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה ותרד העינה ותמלא כדה
ותעל : ועולימתא שפירא למחזי לחדא בתולתא וגבר לא ידעה ונחתת לעינא ומלת
קולתה וסליקת : ואלגאריה חסנה אלמנצר גדא בכר ורג'ל לם יערפהא פנזלת אלי אלעין ומלת
גרתהא וצעדת : וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמיאיני נא מעט מים מכדך : ורהט עבדא
לקדמותה ואמר אשקיני כען זעיר מיא מקולתיך : פבאדר אלעבד תלקאהא וקאל אסקיני
קליל מא מן גרתך : ותאמר שתה אדני ותמהר ותרד כדה על ידה ותשקהו : ואמרת
אישתי רבוני ואוחיאת ואחיתת קולתה על ידה ואשקיתיה : פקאלת אשרב יא
סידי פאסרעת ואנזלת גרתהא עלי ידהא ואסקתה : ותכל להשקתו ותאמר גם
לגמליך אשאב עד אם כלו לשתת : ושיציאת לאשקיותיה ואמרת אף לגמלך
אמלי עד דיספקון למשתי : ופרגת מן סקיה וקאלת איצא גמאלך אסקי אלי אן יפרג'ו שרבהם :
ותמהר ותער כדה אל השקת ותרץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו : ואוחיאת
ונפצת קולתה לבית שקיא ורהטת עוד לבירא למימלי ומלת לכל גמלוהי : ואסרעת
ואכפת גרתהא אלי אלסאקיה וחצרת איצא אלי אלביר לתסתקי פאסתקת לכל גמאלה : ו
והאיש משתאה לה מחריש לדעת ההצליח יהוה דרכו אם לא : וגברא שהי ובדיק
מסתכל שתיק למדע האצלח יי אורחיה אם לא : והרג'ל מסתקי להא ממסך ליעלם

רש"י

אנשי המקום לתושבו : בקע רמז לשקלי ישראל בקע לגלגלת : ושני צמידים רמז לשני לוחות מצומדות : עשרה זהב משקלם רמז לעשרת הדברות שבהן : [illegible] כי היה בטוח בזכותו של אברהם שהצליח הקב"ה דרכו : ללין לינה אחת : לין שם דבר זהיה אמרה לנון כמה לינות : בת בתואל השיבתו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון : מספא כל מאכל הגמלים כמו מספא בגון [illegible] ותושיה ושעורים : ברוך דרך המזומן דרך הישר בא לותו דרך [illegible] וכן כל בית ולמד ולמ"ד המשמשים בראש התיבה ונקודים בפתח מוברים בדבר הפשוט שנזכר כבר במקום אחר [illegible] מבורר ונזכר במקום אחר : לבית אמה דרך היתה להיות להוציא ליושב בו למלכתו [illegible] הבת מגדת [illegible] וירץ לבן למה וירץ ועל מה רץ ויהי כראות את הנזם אמר עשיר הוא זה ונתן עיניו בממון : על הגמלים כשמור כמו והוא עומד עליהם לשמשם : פניתי : פניתיה בית מע"ז : ויפתח התיר זמם שלהם שהיה סותם את פיהם : שלא ירעו בדרך ובשדות אחרים : עד אם דברתי הרי אם משמש בלשון אשר ובלשון כי כמו עד כי יבא שילה וזה שאמרו רז"ל כי משמש בארבע לשונות

הל אנגח אללה טריקה אם לא: ויהי כאשר כלו הגמלים לשתות ויקח האיש נזם זהב בקע
משקלו ושני צמידים על ידיה עשרה זהב משקלם: והוה כד ספיקו גמליא למשתי ונסיב
גברא קדשא דדהבא תקלא מתקליה ותרין שירין על ידהא מתקל עסר סלעין דדהבא
מתקלהון: פלמא פרגת אלגמאל מן שרבהא אכד אלרגל שנף מן דהב וזנה נצף מתקאל
וגעל סואריין עלי ידיהא וזנהמא י׳ מתאקיל מן דהב: ויאמר בת מי את הגידי נא לי היש בית
אביך מקום לנו ללין: ואמר בת מן את חוי כען לי האית בית אבוייך אתר כשר לנא
למבת: בעד מא קאל להא אכברני אבנה מן אנת הל נגד פי בית אביך מוצעא לנא נבית פיה:
ותאמר אליו בת בתואל אנכי בן מלכה אשר ילדה לנחור: ואמרת ליה בת בתואל אנא בר
מלכה דילידת לנחור: קאלת לה אנא אבנת בתואל בן מלכה אלדי ולדתה לנחור: ותאמר אליו גם
תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון: ואמרת ליה אף תבנא אף כספא סגי עמנא אף אתר
כשר למבת: פקאלת אלתבן ואלקת כתיר ענדנא ואיצא מוצע אלמבית: ויקד האיש וישתחו
ליהוה: וכרע גברא וסגיד קדם יי: ויאמר ברוך יהוה אלהי אדני אברהם אשר לא עזב
חסדו ואמתו מעם אדני אנכי בדרך נחני יהוה בית אחי אדני: ואמר בריך יי אלהא דרבוני
אברהם דלא מנע טיבותיה וקשטיה מן רבוני אנא באורח תקנא דברני יי לבית אחוהי
דרבוני: וקאל תבארך אללה אלאה מולאי אברהם אלדי לם יכל פצלה ואחסאנה מן מולאי
ופיירני פי טריק מסתקים אלי בית אכי מולאי: ותרץ הנערה ותגד לבית אמה כדברים האלה:
ורהטת עולימתא וחויאת לבית אמה כפתגמיא האלין: פאחצרת אלגאריה ואכברת פי מנזל אמהא
בגמיע הדה אלאמור: ולרבקה אח ושמו לבן וירץ לבן אל האיש החוצה אל העין: ולרבקה אחא
ושמיה לבן ורהט לבן לות גברא לברא לעינא: וכאן לרבקה אך אסמה לבן פחאצר אלי אלרגל אלי
ברא אלי אלעין: ויהי כראת את הנזם ואת הצמידים על ידי אחתו וכשמעו את דברי רבקה
אחתו לאמר כה דבר אלי האיש ויבא אל האיש והנה עמד על הגמלים על העין: והוה כד חזא
ית קדשא וית שיריא על ידי אחתיה וכד שמע ית פתגמי רבקה אחתיה למימר כדין מליל
עמי גברא ואתא לות גברא והא קאים עלוי גמליא על עינא: ולמא ראא אלשנף ואלסוארין
עלי ידי אכתה וסמע כלאמהא קאילא כדי קאל לי אלרגל מצא אליה פאראה ואקפא עלי
אלגמאל עלי אלעין: ויאמר בוא ברוך יהוה למה תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים:
ואמר עול בריכא דיי למא את קאים בברא ואנא פניתי ביתא ואתר כשר לגמליא:
קאל אדכל יא מבארך אללה לם תקף ברא ואנא קד נגלת אלבית ואצלחת מוצעא לגמאל: ויבא

רש״י

והאחר אל יזהיה במקום א״ם: ויתן לו את כל אשר לו ושטר מתנה בידו: לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אם לא תלך תחלה אל בית אבי ולא תאבה ללכת אחריך:
אולי לא תלך האשה אלי כתיב בתה ותהא לו לאליעזר והיה מחזר ללכת אחריה למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו אמר לו אברהם
בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך: ואבוא היום היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ א״ר אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני
המקום מתורתן של בנים שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה: גם אתה גם לרבות אנשים שעמו: הוכיח
ברר והודיע וכן כל הוכחה שבמקרא ברור דבר: טרם אכלה טרם שאני מכלה וכן כל לשון הווה פעמים שהוא מדבר בלשון עבר ופעמים
שמדבר בלשון עתיד כמו כי אמר איוב הרי לשון עבר ככה יעשה איוב הרי לשון עתיד ופירוש שניהם לשון הווה כי אמר איוב אולי חטאו בני ככה
היה עושה כך: ואשאל ואשים שינה הסדר שהרי הוא תחלה נתן ואחר כך שאל אלא שלא יתפסוהו בדבריו ויאמרו היאך נתת לה ועדיין אינך יודע מי היא:

ככר ארגל וסגד לגה ::

ויבא האיש הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן ומספוא לגמלים ומים לרחוץ רגליו ורגלי האנשים
אשר אתו: ועל גברא לביתא ושרי זממי גמליא ויהב תבנא וכסתא לגמליא ומיא לאסחאה
רגלוהי ורגלי גבריא דעמיה: ודכל אלרגל אלי אלבית וחל ען אלגמאל וטרח תבנא וקתא לאלגמאל
ומאא ליגסל רגליה וארגל אלקום אלדין מעה: ויושם לפניו לאכל ויאמר לא אכל עד אם
דברתי דברי ויאמר דבר: ושויאו קדמוהי למיכל ואמר לא איכול עד דאמליל פתגמי ואמר
מליל: פצייר בין ידיה ליאכל פקאל לא אכל חתי אקול כלאמי קאל תכלם: ויאמר עבד אברהם
אנכי: ואמר עבדא דאברהם אנא: קאל אנא עבד אברהים: ויהוה ברך את אדני מאד
ויגדל ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב ועבדים ושפחת וגמלים וחמרים: וייי בריך ית רבוני
לחדא ורבא ויהב ליה ען ותורין וכספא ודהבא ועבדין ואמהן וגמלין וחמרין: ואללה בארך
למולאי גדא פכתר ואעטאה גנם ובקר ופצה ודהב ועביד ואמא וגמאל וחמיר: ותלד
שרה אשת אדני בן לאדני אחרי זקנתה ויתן לו את כל אשר לו: וילידת שרה איתת
רבוני בר לרבוני בתר דסיבת ויהב ליה ית כל דליה: פולדת שרה זוג מולאי אבנא לה פי
שיכוכתה ואעטאה גמיע מא לה: וישבעני אדני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות
הכנעני אשר אנכי ישב בארצו: וקיים עלי רבוני למימר לא תסב איתתא לברי מבנת
כנענאה דאנא יתיב בארעהון: פאחלפני מולאי לא תאכד זוגה לאבני מן בנאת אלכנעניין
אלדי אנא סאכן פימא בינהם: אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי ולקחת אשה
לבני: אלהין לבית אבא תיזיל ולזרעיתי ותסב איתתא לברי: לא אלי בית אבי תמצי ואלי
עשירתי ותאכד זוגה לאבני: ואמר אל אדני אלי לא תלך האשה אחרי: ואמרית לרבוני
מאם לא תיתי איתתא בתרי: פקלת למולאי לעל לא תתבעני אלמראה: ויאמר אלי יהוה
אשר התהלכתי לפניו ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך ולקחת אשה לבני ממשפחתי ומבית
אבי: ואמר לי ייי דפלחית קדמוהי ישלח מלאכיה עמך ויצלח אורחך ותסב איתתא לברי
מזרעיתי ומבית אבא: פקאל לי אללה אלדי סלכת פי טאעתה יבעת במלכה בין ידיך וינגח
טריקך ותאכד זוגה לאבני מן עשירתי ומן בית אבי: אז תנקה מאלתי כי תבוא אל
משפחתי ואם לא יתנו לך והיית נקי מאלתי: בכין תהי זכי ממומתי ארי תהך לזרעיתי
ואם לא יתנון לך ותהי זכי ממומתי: חינאד תברו מן חרגי אדי צרת אלי עשירתי ואן
לם יעטוך כנת בריא מן חרגי: ואבא היום אל העין ואמר יהוה אלהי אדני אברהם ה
אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה: ואתית יומא דין לעינא ואמרית ייי
אלהא דרבוני אברהם אם איתך כען רעוא קדמך לאצלחא אורחי דאנא אזיל עלה: פגית

רש״י

על ימין מבנות ישמעאל: על שמאל מבנות לוט שהיה יושב לשמאלו של אברהם כו': ויען לבן ובתואל לבן רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו: לא נוכל
דבר אליך לסרב בדבר הזה לא על ידי תשובת דבר רע ולא על ידי תשובת דבר הגון ונכר לפי שמיהם יצא הדבר לפי דבריך שזימנה לך: וישתחו ארצה
מכאן שמודים על בשורה טובה: ומגדנות לשון מגדים שהביא עמו מיני פירות של ארץ ישראל: וילינו כל לינה שבמקרא לינת לילה אחת: ויאמר
אחיה ואמה ובתואל היכן היה רוצה היה לעכב ובא מלאך והמיתו: ימים שנה כמו ימים תהיה גאלתו שכך נותנין לבתולות זמן י״ב חדש לפרנס
עצמה בתכשיטיה: או עשור עשרה חדשים ואם תאמר מעט ימים אין דרך המבקשים לבקש דבר מועט ואם לא תרצה תולנו מרובה מזה: ונשאלה
את פיה מכאן שאין משיאין האשה אלא מדעתה: ותאמר אלך מעצמי ואף אם אינכם רוצים: את היי לאלפי רבבה את ודרעך תקבלי אותה ברכה שנא׳
לאברהם בהר המוריה הרבה ארבה את זרעך יהי רצון שיהא אותו הזרע ממך ולא מאשה אחרת: מבא באר לחי ראי שהלך להביא הגר לאברהם אבינו
לשאת לו: ויושב בארץ הנגב קרוב לאותו באר שנ׳ ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ושם היה הבאר שנ׳ הנה בין קדש ובין שור: לשוח לשון תפלה כמו ישפך שיחו

ם לי׳עין וקלת ללהם יא לאה מולאי אברהים אן כנת מנגח טריקי לדי אנא סאיר פיה :
אנכי נצב על עין המים והיה העלמה היצאת לשאב ואמרתי אליה השקיני נא מעט מים
כדך : הא אנא קאים על עינא דמיא ותהי עולימתא דתפוק לממלי ואימר לה אשקיני כען
ר מיא מקולתיך ; ואנא ואקף עלי עין למא פאיאת גאליה תכרג לתסתקי פאקול להא אסקיני
ל מא מן גרתך ; ואמרה אלי גם אתה שתה וגם לגמליך אשאב הוא האשה אשר הוכיח יהוה
ארני ; ותימר לי אף את אישתי אף לגמלך אמלי היא אתתא דזמין יי לבר רבוני ; ותקול
אשרב ואיצא אסקי לגמלך הי לאמרה לתי ופקהא ללה לאבן מולאי ; אני טרם אכלה
בר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא
אנא עד לא שיציתי למללא מלבי והא רבקה נפקת וקלתה על כתפה ונחתת לעינא ומלת
מריתלה אשקיני כען ; אנא קבל אן אפרג מן לכלאם פי נפסי פאד׳י ברבקה כארגה וגרתהא
י כתפה פאנחדרת לי לעין פאסתקת וקלת להא אסקיני איצא ; ותמהר ותורד כדה מעליה
אמר שתה וגם גמליך אשקה ואשת וגם הגמלים השקתה ; ואוחיאת ואחיתת קולתה
נה ואמרת אישת ואף גמלך אשקי ושתיתי ואף גמליא אשקיאת ; פאסרעת ואנזלת
תהא ענהא וקלת אשרב ואיצא גמלך אסקי פשרבת וסקת לגמל ; ואשאל אתה ואמר
ת מי את ותאמר בת בתואל בן נחור אשר ילדה לו מלכה ואשם הנזם על אפה והצמידים
ל ידיה ; ושאילת יתה ואמרית בת מן את ואמרת בת בתואל בר נחור דילידת ליה מלכה ;
שויתי קדשא על אפה ושיריא על ידהא ; פסאלתהא וקלת אבנה מן אנת קלת אבנה בתואל בן
חור לדי ולדת לה מלכה פצ׳ירת לשנף עלי אנפהא ולסוארין עלי ידיהא ; ואקד ואשתחוה
יהוה ואברך את יהוה אלהי ארני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי ארני
בנו ; וכרעית וסגידת קדם יי ובריכית ית יי אלהיה דרבוני דדברני באורח קשוט למסב ית בת
אחוהי דרבוני לבריה ; פכרית וסגדת וברכת ללה לאה מולאי לדי סיירני פי טריק מסתקים
אכד אבנה אכי מולאי לאבנה ; ועתה אם ישכם עשים חסד ואמת את ארני הגידו לי ואם
א הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל ; וכען אם איתיכון עבדין טיבו וקשוט עם רבוני
חוו לי ואם לא חוו לי ואתפני על ימינא או על סמלא ; ואלאן אן כנתם צאנעין פצ׳לא ואחסא
ע מולאי אכברוני ולא אכברוני חתי אולי ימנה או יסרה ; ויען לבן ובתואל ויאמרו מיהוה
יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב ; ואתיב לבן ובתואל ואמרו מן קדם יי נפק פתגמא ליר
אנחנא יכלין למללא עמך ביש או טב ; פאגאבה לבן ובתואל וקאלו מן ענד ללה כרג הדי לאמר

רש״י

חי ; ותרא את יצחק ראתה אותו הדור ותווה מכען ; ותפול השמיטה עצמה לארץ בתרגומו ואתרכינת הטתה עצמה לארץ ודומה לו כי יפול לא יוטל כלו
יטה לארץ ולא הגיעה לארץ כמו הטי נא כדך ארכיני ויט שמים וארכין לשון מוטה לארץ ודומה לו מגלם לא יגיע עד הרקיע ; ותתכם לשון ותתכנע כמו
רכר ותשבר ; ויספר העבד גלה לו נסים שנעשו לו שקפצה לו הארץ ונזדמנה לו רבקה בתפלתו ; האהלה שרה אמו ; ויביאה האהלה ונעשית דוגמת שרה
מו כלומר והרי היא שרה אמו שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מערב שבת לע״ש וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל ומשמתה פסקו וכשבאת
רו בֹר ; אחרי אמו דרך ארץ כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא אצלה ומשמתה הוא מתנחם באשתו ; קטורה זו הגר שנקראת קטורה ע״ש שנאים
עשיה כקטורת ושקשרה פתחה שלא נזדווגה לאדם מיום שפירשה מאברהם ; אשורים ולטושים שם ראשי אומות ותרגום של אונקלוס אין לו ליישבו על
ברה ; ויתן אברהם את כל אשר לו אמר ר׳ נחמיה ברכה דיאתיקי שלו נתן לו שאמר לו הקב״ה לאברהם והיה ברכה הברכות מסורות בידך לברך את מי שירצה ואברהם מסרן
לגשים חסר כתיב שלא היתה אלא פלגש אחת היא הגר היא קטורה נשים בכתובה פילגשים בלא כתובה כדאמרינן בסנהדרין בנשים ופילגשים דדוי

לא נטיק אן נכלמך בה בשר ולא בכיר ׃ הנה רבקה לפניך קח ולך ותהי אשה לבן אדניך כא
דבר יהוה ׃ הא רבקה קדמך דבר ואיזיל ותהי אתתא לבר רבונך כמא דמליל ית הוי רבנ
בין ידיך כדהא ואמץ תכון זוגה לאבן מולאך כמא וצק אלה ׃ ויהי כאשר שמע עבד ז
אברהם את דבריהם וישתחו ארצה ליהוה ׃ והוה כד שמע עבדא דאברהם ית פתגמיהון וס
על ארעא קית ׃ פלמא סמע עבד אברהים כלאמהם סגד עלי אלארץ ללה ׃ ויוצא העבד
כלי כסף וכלי זהב ובגדים ויתן לרבקה ומגדנות נתן לאחיה ולאמה ׃ ואפיק עבדא מנ
דכסף ומנין דדהב ולבושין ויהב לרבקה ומגדנין יהב לאחוהא ולאמה ׃ ואברג אלעבד אנ
פצה ואניה דהב ותיאבא ואעטא רבקה ומואהבא אעטא אכיהא ואמהא ׃ ויאכלו וישת
הוא והאנשים אשר עמו וילינו ויקמו בבקר ויאמר שלחני לאדני ׃ ואכלו ושתי
הוא וגבריא דעמיה ובתו וקמו בצפרא ואמר שלחוני לות רבוני ׃ ואכלו ושרבו הו ואק
דימעה יבאתו פלמא קאמו בגדאה קאל אטלקוני אלי מולאי ׃ ויאמר אחיה ואמה
תשב הנערה אתנו ימים או עשור אחר תלך ׃ ואמר אחוהא ואמה תתיב עולימתא
עמנא עדן בעדן או עסרא ירחין בתר כן תיזיל ׃ פקאל אכיהא ואמהא תקים אלגאריה מע
חולא או עשרא בשר דלך תמצי ׃ ויאמר אליהם אל תאחרו אתי ויהוה הצליח דרכי שלח
וארכה לאדני ׃ ואמר להון לא תאחרון יתי ויי אצלח אורחי שלחוני ואהך לות רבוני ׃ ק
להם לא תוכרוני ואלה קד אנגח טריקי אטלקוני ואמצי אלי מולאי ׃ ויאמרו נקרא לנע
ונשאלה את פיה ׃ ואמרו נקרי לעולימתא ונשמע מה דהיא אמרא ׃ וקאל נדעי אלגארי
ונסתברא ען קולהא ׃ ויקראו לרבקה ויאמרו אליה התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך
וקרו לרבקה ואמרו ליה התיזלין עם גברא הדין ואמרת איזיל ׃ פדעו ברבקה וקאלו לה
את מצין מע הדא אלרגל קאלת נעם ׃ וישלחו את רבקה אחותם ואת מנקתה ואת עבד אברה
ואת אנשיו ׃ ושלחו ית רבקה אחתהון וית מינקתה וית עבדא דאברהם וית גברוהי ׃ כאטל
רבקה אכתהם ודאיתהא ועבד אברהים ורגאלה ׃ ויברכו את רבקה ויאמרו לה אחתנו א
היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער שנאיו ׃ ובריכו ית רבקה ואמרו לה אחתנא את הוא
ה
ין ולרבון ויירתון בנכי ית קרוי סנאהון ׃ ובארכוהא וקאלו לה יא אכתנא כוני לאלוף ורבואת
ויחוז נסלך קרא אעדאיה ׃ ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש
ויקח העבד את רבקה וילך ׃ וקמת רבקה ועולימתהא ורכיבא על גמליא ואזלא בתר
גברא ודבר עבדא ית רבקה ואזל ׃ פאקמת רבקה וגואריהא ורכבו עלי אלגמאל ומצין
אלעבד רבקה ומצא ׃ ויצחק בא מבוא באר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב ׃ ויצחק
אל גמיתוהי מבירא דמלאך קימא אתחזי עלה והוא יתיב בארע דרומא ׃ וכאן יצחק

רש"י

ומגדנות פירשו רז"ל שם עוד וזה מפרש לבד ׃ מלת שנה ושבעה שנה וחמש שנים בן מאה כבן שבעים ובן שבעים כבן חמש בלא חטא ׃ ימים
באימעון מכאן שעשה ישמעאל תשובה והוליך אותו יצחק לפנו. והוא שיבה טובה שנאמרה באברהם ׃ ויהי אחרי מות אברהם ויברך ניחמו תנחומי אבלים
אמפר הקב"ה את הברכות לאברהם ונמסרו לברך את יצחק מפני שצפה את עשו יוצא ממנו אמר יבא בעל העולם ויברך את אשר ייטב בעיניו

31

...אתיתה מן טריק אלביר אלתי לאלחי אלנאצר והו מקים פי בלד אלקבלה ; ויצחק לצ׳ ; ויצ
...ה בשדה לפנות ערב וישא עיניו וירא והנה גמלים באים ; ונפק יצחק ל...
בחקלא לעדן רמשא וזקף עינוהי וחזא והא גמליא אתן ; פכרג יצחק ליצלי פי א...
...גר תולא אליל פרפע עיניה ונצר ראי בגמאל מקבלה ; ותשא רבקה את עיניה ותרא
...ותפל מעל הגמל ; וזקפת רבקה ית עינהא וחזת ית יצחק ואתרכינת מעל גמלא ;
...ת רבקה עינהא ראת יצחק כארת אן תסקט מן אלגמל ; ותאמר אל העבד מי האיש
...ההלך בשדה לקראתנו ויאמר העבד הוא אדני ותקח הצעיף ותתכס ; ואמרת לעבדא
...א דין דמהליך בחקלא לקדמותנא ואמר עבדא הוא רבוני ונסיבת עיפא ואתכסיאת ;
...לעבד מן הדי אלרגל אלמאשי פי אלצחרא תלקאנא קאל אלעבד הו מולאי פאכד...
...ע ותגטת בה ; ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה ; ואשתעי עבדא
...חק ית כל פתגמיא דעבד ; פקץ אלעבד עלי יצחק גמיע אלאמור אלדי צנעהא ;
...ה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי
...י אמו ; ואעלה יצחק למשכנא וחזא והא תקנין עובדהא כעובדי שרה אמיה
...ב ית רבקה והות ליה לאנתו ורחמה ואתנחם יצחק בתר אמיה ; פאדכלהא יצחק
...בא שרה אמה ואכד רבקה פצארת לה זוגה ואחבהא ותעזא יצחק עלי אמה ;
ויסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה ; ואוסיף אברהם ונסיב
...ושמה קטורא ; פעאוד אברהים ותזוג זוגה אסמהא קטורה ; ותלד לו את זמרן
...שן ואת מדן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח ; וילידת ליה ית זמרן וית יקשן וית מדן
...מ׳ וית ישבק וית שוח ; פולדת לה זמ׳ ויק׳ ומ׳ ומ׳ ויש׳ ושוח ; ויקשן ילד את שבא ואת
...ן ובני דדן היו אשורם ולטושם ולאמים ; ויקשן אוליד ית שבא וית דדן ובני דדן הוו
...רין ולשכונין ולנגוון ; ויקשן אולד שבא וד׳ ובני דדן כאנו אשו׳ ולט׳ ולאו׳ ; ובני מדין
...פה ועפר וחנך ואבידע ואלדעה כל אלה בני קטורה ; ובני מדין עי׳ ועפ׳ וח׳ וא׳ וא׳ כל אלין
...קטורה ; ובני מדין עי׳ וע׳ וח׳ וא׳ וא׳ כל הולאי בני קטורה ; ויתן אברהם את כל אשר לו
...צחק ; ויהב אברהם ית כל דליה ליצחק ; פאעטא אברהים גמיע מאלה ליצחק ; ולבני
...ילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חי קדמה
...אל ארץ קדם ; ולבני לחינתא דלאברהם יהב אברהם מתנן ושלחינון מעל יצחק בריה עד
...א קיים לקדומא לארע מדנחא ; ולבני אלאמה אלדי לאברהים והב אברהים הבאת
...רהם ען יצחק אבנה ועארה באקי שרקא אלי בלד אלשרק ; ואלה שני חיי אברהם

רש״י

...ה ...כשמותם לתולדתם ... לירתן זה אחר זה ; בחצריהם כרכים שאין להם חומה ותרגומו בפצחיהון שהם מני צח...
...יחה מכו פצחנורגנו ; ואלה שני חיי ... כדי ליחס בם שנותיו של יעקב ... של ישמעאל ... יעקב בבית...
...שנה כשהיה מולכין קודם ... לבן שהרי כשנפרד יעקב ... מלכיו ... ישמעאל ...
...נקיה ; ויגוע לא נאמר ... שכן כמו מדין ועמלק ובני קדם ... גמלים ... כל ... לשון ...

אשר חי מאת שנה ושבעים שנה וחמש שנים: ואלין יומי שני חיי אברהם
דחיא מאה ושבעין וחמש שנין: והדה איאם סני חיוה אברהם אלדי עאש מאיה וכמסה
וסבעין סנה: ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו: ואתנגיד ו
מית אברהם בסיבו טבא סיב ושבע ואתכניש לעמיה: תופא ומאת בשיבה צא
כיר שבעמן עמר וצאר אלי קומה: ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו אל מערת
המכפלה אל שדה עפרן בן צחר החתי אשר על פני ממרא: וקברו יתיה יצחק וישמעאל בנוהי
במערת כפילתא בחקל עפרן בן צחר חתאה דעל אפי ממרא: ודפנוה יצחק ואסמאעיל אב
אלמגארה אלמצאעפה פי צ׳יעה עפרון בן צוחר אלחתי אלתי קבאלה ממרא: השדה
אשר קנה אברהם מאת בני חת שמה קבר אברהם ושרה אשתו: חקלא דזבן אברהם מן
תמן אתקבר אברהם ושרה אתתיה: אלצ׳יעה אלתי אשתראהא אברהים מן בני חת תם
אברהים ושרה זוגתה: ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק
עם באר לחי ראי: והוה בתר דמית אברהם ובריך יי ית יצחק בריה ויתיב יצחק ע
במלגץ קיימא אתחזי עלה: ולמא כאן בעד מות אברהים באר אלה יצחק א
ואקאם יצחק ענד אלביר אלדי לאלחי אלנאצר:

ואלה תלדת ישמעאל בן אברהם אשר ילדה הגר המצרית שפחת שרה לאברהם:
תולדת ישמעאל בר אברהם דילידת הגר מצריתא אמתה דשרה לאברהם: ודריה
תוליד אסמאעיל אבן אברהים אלדי ולדתה הגר אלמצריה אמת שרה לאברהים:
ואלה שמות בני ישמעאל בשמתם לתולדתם בכר ישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם:
ואלין שמהת בני ישמעאל בשמהתהון לתולדתהון בוכריה דישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם:
והדה אסמא בני אסמאעיל באסמאיהם לתואלידהם בכרה נביות וקדר ואדבאל ומבשם: ומשמע
ודומה ומשא: ומשמע ודומה ומשא: חדד ותימא יטור נפיש וקדמה: חדד ותימא יטור נפיש וקדמה: אלה הם בני ישמעאל
ואלה שמתם בחצריהם ובטירתם שנים עשר נשיאם לאמתם: אלין אנון בני ישמעאל
ואלין שמהתהון בפצחיהון ובכרכיהון תריעשר רברבין לאומיהון: הולאי הם בני אסמאעיל
והדה אסמאיהם בדיאריהם וחצונהם יקצורהם יב שריפא לאממהם: ואלה שני חיי ישמעאל
מאת שנה ושלשים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אל עמיו: ואלין שני חיי ישמעאל
מאה ותלתין ושבע שנין ואתנגיד ומית ואתכניש לעמיה: והדה סני חיוה אסמאעיל
מאה ותלתין וסבע סנה ותופי ומאת וצאר אלי קומה: וישכנו מחוילה עד שור אשר על פני מצרים באכה
אשורה על פני כל אחיו נפל: ושרו מחוילה עד חגרא דעל אפי מצרים מעלך לאתור על
אפי כל אחוהי שרא: וסכנו מן זוילה אלי גפאר אלתי בחצרה מצר לאותי אלי מוצל בחצרה
אלתה סכן:

קה ... פיסן יהודייש דויב ...

פרשת תולדות ... יצחק ...

[illegible]

37

[אב]רהם למימרי ונטר מטרת מימרי פקודי קימי ואוריתי ; כדא מא קבל אברהם קולי וחפט מא
[א]סתחפט(?) צ׳תה מן וצאיאי ורסומי ושראעי ; וישב יצחק בגרר ; ויתיב יצחק בגרר ; פאקאם יצחק
[ב]כלוץ ; וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחתי הוא כי ירא לאמר אשתי פן יהרגני
[א]נשי המקום על רבקה כי טובת מראה הוא ; ושאילו אנשי אתרא על
[א]יתתיה ואמר אחת היא ארי דחיל למימר אתתי דלמא יקטלנני אנשי אתרא
[ע]ל רבקה ארי שפירת חיזו היא ; פלמא סאלוה אהל אלמוצ׳ע ען זוג׳תה קאל היא אכתי לאנה
[כ]אף אן יקול הי זוג׳תי קאילא כלא יקתלוני אהל אלבלד בסבבהא אד הי חסנה אלמנצ׳ר ;
[וי]הי כי ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך מלך פלשתים בעד החלון וירא והנה יצחק
[מ]צחק את רבקה אשתו ; והוה כד סגיאו ליה תמן יומיא ואסתכי אבימלך מלכא דפלשתאי
[מ]ן חרכא וחזא והא יצחק מחייך עם רבקה אתתיה ; פלמא טאלת איאם מקאמה אטלע
[א]בימלך מלך פלסטין מן כוה לה פנצ׳ר יצחק ילאעב רפקה ; ויקרא אבימלך ליצחק
[וי]אמר אך הנה אשתך היא ואיך אמרת אחתי הוא ויאמר אליו יצחק כי אמרתי פן אמות עליה ;
[וק]רא אבימלך ליצחק ואמר ברם הא אתתך היא ואיכדין אמרת אחת היא ואמר ליה יצחק ארי
[א]מרית דלמא אתקטיל עלה ; פדעא אבימלך ביצחק וקאל לה אד הי זוג׳תך ולם קלת הי אכתי
[קא]ל לאני תכוופת אן אקתל בסבבהא ; ויאמר אבימלך מה זאת עשית לנו כמעט שכב אחד
[ה]עם את אשתך והבאת עלינו אשם ; ואמר אבימלך מא דא עבדת לנא כזעיר פון שכיב ד[illegible]
[ד]מיחד בעמא עם אתתך ואיתיתא עלנא חובא ; פקאל לה אבימלך מא דא צנעת בנא ען קליל
[כ]אן צ׳אגע אחד קומנא זוג׳תך כלבת עלינא את[illegible]מא ; ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנגע
[בא]יש הזה ובאשתו מות יומת ; ופקיד אבימלך ית כל עמא למימר דינזיק לגברא הדין ולאתתיה
[אתק]טלא יתקטיל ; פנאדא אבימלך בג׳מיע קומה וקאל מן אדא הד׳א אלרג׳ל וזוג׳תה פליקתל
[קתל]א ; ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים ויברכהו יהוה ; וזרע
[יצח]ק בארעא ההוא ואשכח בשתא ההוא על חד מאה בדשערוהי ובריכיה יי ; פזרע יצחק
[פ]י תלך אלארץ׳ פוג׳ד פי תלך אלסנה מאיה בתקדיר ובארכה אללה ; ויגדל האיש וילך
[הלוך וג]דל עד כי גדל מאד ; ורבא גברא ואזל אזיל סגי ורבי עד דרבא לחדא ; פעצ׳ם אלרג׳ל
[ו]כל מא מר עצם גדא ; ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה רבה ויקנאו אתו פלשתים ;
[והוו]ליה גיתי ענא וגיתי תורי ופלחנא סגי וקניאו ביה פלשתאי ; וצאר לה מאשיה גנם ובקר
[וחש]ם כתיר פחסדוה אלפלסטיניין ; וכל הבארת אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו

רשי

[illegible]

סתמום פלשתים וימלאום עפר: וכל בירי דחפרו עבדי אבוהי ביומי אברהם אבוהי טמונון
פלשתאי ומלונון עפרא: וגמיע אלאבאר אלתי חפרוהא עביד אביה פי עהד אברהם אביה כאן
קד סדהא אלפלסטיניין: ויאמר אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד:
ואמר אבימלך ליצחק איזיל מעמנא ארי תקיפת מננא לחדא: פקאל אבימלך ליצחק אמץ
ענא לאנך קד עצמת מנא גדא: וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם: ואזל מתמן
יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן: פמצא מן תם יצחק ונזל פי ואדי גרר ואקאם תם:
וישב יצחק ויחפור את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו ויסתמום פלשתים
אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות כשמות אשר קרא להן אביו: ותב יצחק וחפר ית
בירי דמיא דחפרו קרי להון אבוהי: פעאד וחפר אלאבאר אלתי כאנת מחפורה עלי
עהד אבר אביה וכאן קד סדהא אלפלסטיניין בעד מותה וסמאהא באסמא כמא כאן
סמאהא אביה: ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים: וחפרו עבדי יצחק
בנחלא ואשכחו תמן ביר דמיין נבעין: ולמא חפרו עביד יצחק פי אלואדי וגדו תם ביר מא
נאבע: ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו
עמו: ונצו רעותא דגרר עם רעותא דיצחק למימר דילנא מיא וקרא שמה דבירא עסק
ארי אתעסקו עמיה: פכאצמו רעאה אלגרר רעאה יצחק קאילין לנא אלמא פסמאהא
שגלא למא אשתגלו מעה: ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה:
וחפרו באר אחרי ונצו אף עלה וקרא שמה שטנה: פחפרו ביר אכרי וכאצמוה עליהא
ואת אלענאר: ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר
כי עתה הרחיב יהוה לנו ופרינו בארץ: ואסתלק מתמן וחפר ביר אחרי ולא נצו עלה
וקרא שמה רחובות ארי כען אפתי יי לנא ויפשיננא בארעא: פאנתקל מן תם וחפר ביר
אכרא ולם יכאצמוה עליהא פסמאהא דאת אלסעה קאל אלאן יוסע אללה לנא וינמינא פי
אלבלד: ויעל משם באר שבע: ואסתלק מתמן לבאר שבע: וצעד מן תם אלי ביר סבע:
וירא אליו יהוה בלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי
וברכתיך והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי: ואתגלי ליה יי בליליא ההוא ואמר
אנא אלהיה דאברהם אבוך לא תדחל ארי בסעדך מימרי ואברכנך ואסגי ית בנך בדיל
אברהם עבדי: פתגלי לה אללה פי תלך אללילה וקאל אנא אלאה אברהם אביך לא תכאף
פאני מעך אבארך פיך ואכתר נסלך בסבב אברהם עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא בשם יהוה
ויט שם אהלו ויכרו שם עבדי יצחק באר: ובנא תמן מדבחא ודעא באסם אללה ומד תם
כבא

רש"י

ובהכירש לעשו: יודע ציד לצוד ולרמות את אביו בפיו ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח והיאך מעשרין את התבן כסבור שהוא מדקדק במצות: [illegible]
שדה כמשמעו אדם בטל וצודה בקשתו חיות ועופות: תם אינו בקי בכל אלה כלבו כן פיו מי שאינו חריף לרמות קרוי תם: יושב אהלים אהלו
של שם ואהלו של עבר: בפיו כתרגומו בפיו של יצחק ומדרשו בפיו של יצחק עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו: ויזד לשון בישול כתרגומו
והוא עיף ברציחה כמה דתימא כי עיפה נפשי להורגים: הלעיטני אפתח פי ושפוך הרבה לתוכה כמו ששנינו אין אובסין את הגמל אבל
מלעיטין אותו: מן האדום האדום עדשים אדומות ואותו היום מת אברהם שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה ואין זו שיבה [illegible]
שהבטיחו הקב"ה לכך קצר הקב"ה חמש שנים משנותיו שיצחק חיה ק"פ שנה וזה קע"ה ובישל יעקב עדשים להברות את האבל ולמה עדשים [illegible]
בגלגל שהאבילות גלגל שחוזר בעולם: כיום כתרגומו כיום דלהון כיום שהוא ברור כך מכור לי מכירה ברורה: בכורתך לפי שהעבודה [illegible]
בבכורות אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה: הנה אנכי הולך למות אמר עשו מה טיבה של עבודה זו אמר לו כמה אזהרות [illegible]
ועונשין ומיתות תלוין בה כאותה ששנינו אלו הן שבמיתה שתויי יין ופרועי ראש אמר אני הולך למות על ידה אם כן מה חפץ לי בה.

ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרסיה תמן למשכניה
וכרו תמן עבדי יצחק בירא

כבאיה ולמ[illegible]ם וברותם עביד יצחק בירא; ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת ופיכל שר
צבאו; ואבימלך אזל לותיה מגרר ומיעת רחמוהי ופיכול רב חיליה; ואבימלך מצא אליה
מן אלגרץ ואחזת נדימה ופיכל רייס גישה; ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם
שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם; ואמר להון יצחק מדין אתיתון לותי ואתון סניתון יתי
ושלחתוני מלותכון; פקאל להם יצחק מא באלכם גיתם אלי ואנתם שניתמוני וטרדתמוני מן
ענדכם; ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך
ונכרתה ברית עמך; ואמרו מחזא חזינא ארי הוה מימרא דיי בסעדך ואמרנא תתקיים
כען מומתא דהות בין אבהתנא בינגא ובינך ונגזר קיים עמך; וקאלו אנא ראינא אן אללה מעך
פקלנא יכון חרג בינגא ובינך ונעאהדך עהדא; אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך
וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך יהוה; אם תעביד עמנא בישא
כמא דלא אנזקינך וכמא דעבדנא עמך לחוד טב ושלחנך בשלם אתכען בריכא דיי;
אלא תצנע בנא שרא כמא לם נזרך וכמא צנענא מען כירא מחצא ואטלקנאך בסלאם
אנת אלאן מבארך אללה; ויעש להם משתה ויאכלו וישתו; ועבד להון משתיא
ואכלו ושתיאו; פצנע להם מולמא אכלו פיה ושרבו; וישכימו בבקר וישבעו איש לאחיו
וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום; ואקדימו בצפרא וקיימו גבר לאחוהי ושלחינון יצחק ואזלו
מלותיה בשלם; ואדלגו בכרה וחלף כל אמר לאכיה ואטלקהם יצחק ומצו מן ענדה בסלאם;
ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים; והוה
ביומא ההוא ואתו עבדי יצחק וחויאו ליה על עיסק בירא דחפרו ואמרו ליה אשכחנא מיא; פלמא
כאן פי דלך אליום גאו עביד יצחק ואכברוה בסבב אלביר אלדי חפרוה קאלו קד וגדנא מאא; ויקרא
אתה שבעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה; וקרא יתה שבעה דקרתא באר שבע עד
יומא הדין; פסמאהא סבעה לדלך אסם אלקריה ביר סבע אלי הדי אליום;

ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת אילן החתי; והוה
עשו בר ארבעין שנין ונסיב אתתא ית יהודית בת בארי חתאה וית בסמת בת אילון חתאה; פלמא
כאן עשו בן מ סנה תזוג באמרה אסמהא יהודית אבנה בארי אלחתי ובסמת אבנה אילון אלחתי; ו
תהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה; והואה מסרבן ומרגזן על מימר יצחק ורבקה; פאכנתא מטלמא
לאי יצחק ורבקה; ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את
עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני; והוה כד סיב יצחק וכהיא עינוהי מלמחזי וקרא ית

רש״י

[illegible]יר הכתוב על רשעו עבודה עבודה שלמקום: אל תרד מצרימה שהיה דעתו לרדת מצרים כמו שירד אביו בימי הרעב: אל תרד מצרימה שאתה
עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך: האל כמו האלה: והתברכו בזרעך אדם אומר לבנו יהא זרעך כזרעו של יצחק וכן בכל המקרא וזה אב לכולן בזרעך
[illegible]ישו לאמר ואף לענין הקללה מצינו כן והיתה האשה לאלה בקרב עמה שהמקלל שונאו אומר תהא כפלונית וכן והנחתם שמכם לשבועה לבחירי שהנשבע
אומר אהיה כפלוני אם עשיתי כך וכך: עקב אשר שמע אברהם בקולי כשנסיתי אותו: וישמור משמרתי גזירות להרחקה על אזהרות שבתורה כגון שניות לעריות
[illegible]בות לשבת: מצותי דברים שאלו לא נכתבו ראוין הם להצטוות כגון גזל ועריות ושפיכות דמים: חקותי דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבין
עליהם כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז שאין טעם בדבר אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו: ותורותי להביא תורה שבעל פה הלכה למשה מסיני
[illegible] על אשתו וכמו אמרי לי אחי הוא: כי אל כו אמור מעתה אין לי לדאג מאחר שלא הגיעוהו עד עכשיו ולא נזהר להיות נשמר: וישקף אבימלך
[illegible] עם המיוחד בעם זה המלך: והבאת עלינו אשם שכבר הבאת עלינו אשם: בארץ ההיא אף על פי שאינה חשובה כארץ
[illegible] שבעה גויים: בשנה ההוא אף על פי שאינה בתקנה שהיתה שנת רעבון: מאה שערים שאמדוה כמה היא ראויה לעשות ועשתה על אחד

עשו בריה רבא ואמר ליה ברי ואמר ליה האנא ; ולמא שאך יצחק וקאמתהא עיני
מן אן ינצר נטרא בעשו אבנה אלאכבר וקאל לה יא אבני קאל לביך ; ויאמר הנה נא ז
זקנתי לא ידעתי יום מותי ; ואמר הא כען סבית ליתאנא ידע יום מותי ; קאל הודי אנא קד
שכת לם אעלם יום מותי ; ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי צידה ; וכען
סב כען זינך סיפך וקשתך ופוק לחקלא וצוד לי צידא ; ואלאן אחמל אלתך סלאחך סיפך וקוסך
ואכרג אלצחרא וצד לי צידא ; ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור
תברכך נפשי בטרם אמות ; ועביד לי תבשילין כמא דרחמית ואעיל לי ואיכול בדיל ד
תברכנך נפשי עד לא אמות ; ואצלחה לי אלואנא כמא אחב ואיתיני בה אכל מנה לכי
תבארך נפסי קבל אן אמות ; ורבקה שמעת בדבר יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה
לצוד ציד להביא ; ורבקה שמעת כד מליל יצחק עם עשו בריה ואזל עשו לחקלא למצד
צידא לאיתאה ; פסמעת רבקה חין כלם יצחק בדלך עשו אבנה פלמא מצא עשו
צחרא ליצטאד צידא יאתיבה ; ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך
מדבר אל עשו אחיך לאמר ; ורבקה אמרת ליעקב ברה למימר הא שמעית מן אבוך ממליל
עם עשו אחוך למימר ; קאלת ליעקוב אבנהא קד סמעת אבך יכלם עשו אכיך קאילא
הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברככה לפני יהוה לפני מותי ; איתא לי צידא
ועביד לי תבשילין ואיכול ואברכנך קדם יי קדם מותי ; איתני בציד ואצלחה לי אלואנא אכל מ
חתי אברכך בין ידי אללה קבל מותי ; ועתה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך ; וכען ברי קביל מ
למא דאנא מפקדא יתך ; ואלאן יא אבני אקבל מני גמיע מא אמרך בה ; לך נא אל הצאן וק
לי משם שני גדיי עזים טובים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב ; איזל כען לענא
וסב לי מתמן תרין גדיי עזין טבין ואעביד יתהון תבשילין לאבוך כמא דרחים ; אמץ אלי אל
וכד לי מן תם גדיין מן אלמעז גיידין אצלחהמא אלואנא לאביך כמא יחב ; והבאת לאביך
בעבור אשר יברכך לפני מותו ; ותעיל לאבוך וייכול בדיל דיברכנך קדם מותיה ; ותד כלהמ
אביך ויאכל מנהמא לכי יבארכך קבל מותה ; ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש
שער ואנכי איש חלק ; ואמר יעקב לרבקה אימיה הא עשו אחי גבר סערן ואנא גבר ש
קאל להא הודי עשו אכי רגל שעראני ואנא רגל אנרד ; אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמ

רש"י

שאמדוה כמה ראויה לעשות ורבותינו אמרו אומד זה למעשרות היה : בארץ ההיא בשנה ההיא שנים. למה לאמר שהארץ קשה והשנה קשה ; שהיו אומרים זבל פרדותיו של יצחק ולא כספו וזהבו של אבימלך : ועבודה רבה פעולה רבה בלשון לעז עבודה משמע עבודה אחת מעשה פעולה רבה : סתמום פלשתים מפני שאמרו תקלה הם לנו מפני הגייסות הבאות עלינו טמונין פלשתאי לשון סתימה ובלשון את הלב : בנחל גרר רחוק מן העיר : וישב ויחפר את הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו ופלשתים סתמום קודם שנסע יצחק ויחפרו : עשק ערער כי התעשקו עמו נתעסקו עליה במריבה וער ער : שטנה ; ויפרינו בארץ כתרגומו ונפוש בארעא ; ולאחזת וסיעת מרחמוהי סיעת מאוהביו : ושל תחת ה של אחזת ולעמו שאין תיבה סמוכה יש דוגמתה במקרא עדת מצר ושטרת ולא מיין ; והגורה שנאחזין יחד ; ראה ראינו ראה באביך ראינו בך : תהי נא אלה בינותינו מימי אביך תהי גם עתה בינינו ובינך ; לא נגענוך כשאמרנו את כם אתה עתה ברוך ; שבעה על שם הברית בן ארבעים שנה עשו היה נמשל לחזיר ... אומר ראו שאני טהור כך אלו גוזלים וחומסים ומראים עצמם כשרים כל ארבעים שנה היה עשו צד נשים תחת בעליהן ... ליצחק ולרבקה שהיו עובדות ע"ז : ותכהין נשא אשה אף הוא כן ; מורת רוח לשון ממרים ... כל מעשיהם היו לעצבון ; יערב את הברכות : לא ידעתי יום מותי אמר ר' יהושע בן קרחה אם מגיע אדם לפרק אבותיו ידאג חמש שנים לפניו וחמש לאחריו ... אמר שמא לפרק אמי אני מגיע והיא מתה בת קכ"ז שנה והריני בן קכ"ג ... שחנה לשון השחזה ... אבל משיחה על גבי חברתה ... הגיד חרבך שחדד כתבותה ;

והבאתי עלי קללה ולא ברכה: מאם ימושנני אבא ואהי בעינוהי כמתעתע ואיתי עלי לוטין
ולא ברכן: לעל אבי אן יגסני פאכון ענדה כמתלאעב ואגלב עלי נפסי לענה ולא ברכה:
ויאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקלי ולך קח לי: ואמרת ליה אמיה עלי אתאמר
בנבואה דלא ייתון לווטיא עלך ברי ברם קביל מני ואיזיל סב לי: וקאלת לה אמה עלי יא
אבני לענתך יא אבני לכן אקבל מני ואמץ כד לי דאך: וילך ויקח ויבא לאמו ותעש
אמו מטעמים כאשר אהב אביו: ואזל ונסיב ואיתי לאמיה ועבדת אמיה תבשילין כמא
דרחים אבוהי: פמצא ואכד דלך ואתא בה אלי אמה וצנעתה אלואנא כמא יחב אביה: ותקח
רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמדת אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן: ונסיבת
רבקה ית לבושי עשו ברה רבא דכיתא דעמה בביתא ואלבישת ית יעקב ברה זעירא: ואכדת
רבקה תיאב עשו אבנהא אלאכבר אלפאכרה אלתי ענדהא פי אלבית ואלבסתהא יעקב אבנהא אל
אצגר: ואת ערת גדיי העזים הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו: וית משכי דגדי בני עזי
אלבישת על ידוהי ועל שעיעות צורִיה: וגלוד אלגדא אלבסתהא עלי ידיה ועלי מלוסת חלקה:
ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה: ויהבית ית תבשילא וית לחמא
דעבדית בידא דיעקב ברה: ודפעת אלאלואן ואלכבז אלדי צנעת ביד יעקב אבנהא: ויבא אל
אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני: ועל לות אבוהי ואמר אבא ואמר האנא מן את
ברי: פדכל אלי אביה וקאל יא אבה קאל לבייך מן אנת יא אבני: ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו
בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך: ואמר
יעקב לאבוהי אנא עשו בוכרך עבדית כמא דמלילתא עמי קום כען אסתחר ואיכול מצידי
בדיל דתברכינני נפשך: קאל אנא עשו בכרך צנעת אלאן כמא אמרתני קם אלאן אגלס וכל מן
צידי לכי תבארכני נפסך: ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יהוה
אלהיך לפני: ואמר יצחק לבריה מה דין אוחיתא לאשכחא ברי ואמר ארי זמין יי אלהך קדמי:
פקאל לה מא הדא אסרעת אלוגוד יא אבני קאל לאן אללה רבך ופק בין ידי: ויאמר יצחק אל יעקב גשה נא
ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא: ואמר יצחק ליעקב קרב כען ואמושנך ברי האת דין ברי
עשו אם לא: קאל תקדם חתי אגסך יא אבני הל אנת אבני עשו אם לא: ויגש יעקב אל יצחק אביו

רש"י

נבלה: ועוד לי מן ההפקר ולא מן הגזל: לפני ה' ברשותו שיסכים על ידי: לצוד ציד להביא מה ולהביא אם לא ימצא ציד יביא מן הגזל:
הם ולא אנסים שכן כתב לה יצחק בכתובתה ליטול שני גדיי עזים בכל יום בכל: שני גדיי עזים וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק
הקריב בפסח ... והאחר עשה מטעמים ... כאשר אהב כי טעם הגדי כטעם הצבי: איש שעיר בעל שער: ימושני
בגדים החמודות הנקיות דכיתא כתרגומו: ד"א שחמד אותן מן נמרוד: אשר אתה בבית והלא כמה נשים היו לו והוא מפקיד אצל אמו
בקי במעשיהן וחשדן: אנכי עשו המביא לך ועשו הוא בכורך: עשיתי כמה דברים אשר דברת לי: שבה לשון מיסב על השלחן לכך מתרגם
הנה ... אמר בלבו אין דרך עשו להזכיר שם שמים שגור בפיו וזה אומר כי הקרה ה' אלהיך: קול יעקב שמדבר בלשון תחנונים
עשו בלשון קנטוריא דבר יקום אבי: אני ולא אמר אני עשו אלא אנכי: וירח והלא אין ריח רע יותר משטף העזים אלא מלמד שנכנס
שדה: כריח שדה אשר ברכו ה' שנתן בו ריח טוב וזהו שדה תפוחים כך דרז"ל: ויתן לך יתן ויחזור ויתן ברכות ולפי פשוטו מוסב בענין
ריח בני שנתן לו הקב"ה כריח שדה ויתן לך מטל השמים כמשמעו ומדרשי אגדה יש הרבה לפנים כמים: בני אמך ויעקב אמר בני אביך
שהיו לו בנים מכמה אמהות וכאן שלא נשא אלא אשה אחת אומר בני אמך: אורריך ארור ומברכיך ברוך ובלעם הוא אומר מברכיך ברוך
הצדיקים תחלתן יסורין וסופן שלוה ואורריהם ומצעריהם קודמים למברכיהם לפיכך יצחק הקדים קללת אוררים לברכת מברכים והרשעים
וסופן יסורין לפיכך בלעם הקדים ברכה לקללה: יצא יצא זה יוצא וזה בא: ויחרד כתרגומו ומדרשו ראה גיהנם פתוחה מתחתיו:

וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו: וקריב יעקב לות יצחק אבוהי ומשיה
ואמר קלא קליה דיעקב וידיא ידי עשו: וקריב יעקב פתקדם ליה ונלה וקא. צות צות יעקב
וידין ידי עשו: ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שערת ויברכהו: ולא אשתמודעיה
ארי הואה ידוהי כידי עשו אחוהי שערנן וברכיה: ולם יתכתה אד כאנת ידיה כידי עשו אכיה
שעראני תאן ובארכה: ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני: ואמר את דין ברי עשו
ואמר אנא: כל קל לה אנת אבני עשו קל אנא הו: ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען
תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת: ואמר קריב קדמי ואיכול מצידא דברי בדיל
דתברכינך נפשי וקריב ליה ואכל ואעיל ליה חמרא ושתי: קל קדם לי חתי אכל מן ציד אבני
לכי תבארכך נפסי. פקדם לה ואכל ואתאה בכמר ושרב: ויאמר אליו יצחק אביו גשה
נא ושקה לי בני: ואמר ליה יצחק אבוהי קרב כען ושק לי ברי: פקל לה תקדם קבלני אבני
ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהוה:
וקריב ונשיק ליה וארח ית ריח לבושוהי וברכיה ואמר חזי ריחא דברי כריח חקלא דברכיה יי:
פתקדם לה וקבלה ושם ראיחה תאנה כראיחה רוצה קד בארכהא אלה: ויתן לך האלהים
מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש: ויתין לך יי מטלא דשמיא ומטובא דארעא
וסגיות עבור וחמר: יעטיך אלה מן טל אסמא ודסם אארץ. וכתר ה' אבר ול עציר: יעבדוך
עמים וישתחוו לך לאמים הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך ארריך ארור ומברכיך
ברוך: יפלחונך עממין וישתעבדון לך מלכון הוי רב לאחוך ויסגדון לך בני אמך ליטך יה
ליטין ומבריכך יהון בריכין: יכדמך אאמם ותכצע לך אלאמם תכון מולא אכותך ויכצע
בני אמך לאענך מלעון ומבארכך מבארך: ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא
יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: והוה כד שיצי יצחק לברכא ית יעקב והוה
ברם מפק נפק יעקב מן קדם יצחק אבוהי ועשו אחוהי על מצידיה: פלמא פרג יצחק מן תברי
יעקוב כמא כרג מן בין ידיה ועשו אכיה אקבל מן צידה: ויעש גם הוא מטעמים ויבא
לאביו ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר תברכני נפשך: ועבד אף הוא
תבשילין ואעיל לאבוהי ואמר לאבוהי יקום אבא וייכול מצידא דבריה בדיל דתברכנני
נפשך: פצנע הו איצא לונא ואתא בהא לאביה וקל יקום אבי ויכל מן ציד אבנה כי
תברכני נפסך: ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנך בכרך עשו: ואמר ליה יצחק
אבוהי מן את ואמר אנא ברך בוכרך עשו: פקל לה מן אנת קל אנא אבנך בכרך עשו: ויחרד
יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא
ואברכהו גם ברוך יהיה: ותוה יצחק תווהא רבא עד לחדא ואמר מן הוא דיכי דצד ציד
ואע

רש"י

מי אפוא. לשון לעצמו משמש עם כמה דברים. איפוא איה פה הצד ציד. ואוכל מכל. מכל טעמים שבקשתי לטעום טעמתי בו: גם ברוך
יהיה. שלא תאמר אלו שרמה יעקב לאביו לא נטל הברכה. לכך הסכים וברכו מדעתו: במרמה בחכמה: הכי קרא. שמו לשון תימה הוא כמו הכי אחי
אתה. לכך נקרא שמו יעקב על סופו שהוא עתיד לעקבני. תנחומא: למה חרד יצחק אמר מה עון יש בי שבירכתי קטן לפני גדול ושניתי סדר
היחס. התחיל עשו מצעק ויעקבני זה פעמים א"ל אביו מה עשה לך א"ל את בכורתי לקח אמר בכך הייתי מצר וחרד שמא עברתי על שורת הדין עכשיו
לבכור ברכתי גם ברוך יהיה: ויעקבני. כתרגומו וכמני וארבני וכמן ויש מתרגמין וחכמני נתחכם לי: אצלת. לשון הפרשה כמו
הן גביר. ברכה זו שביעית היא והוא עושה אותה ראשונה אמר לו מה תועלת לך בברכה אם תקנה נכסים שלהם הם שהרי גביר שמתיו

ואעיל לי ואכלית מכולא עד לא תיעול וברכתה אף בריך יהי : פז עג יצחק דעגה עצימה
גדא וקאל מן הו אד' אצטאד צידא ואתאני בה ואכלת מנה קבל אן תגי ובארכתה פליכון
מבארך : כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר לאביו
ברכני גם אני אבי : כד שמע עשו ית פתגמי אבוהי וצוח צוחא רבא ומרירא עד לחדא
ואמר לאבוהי ברכני אף לי אבא : פלמא סמע כלאם אביה צרך צרכה עצימה ומרה גדא
וקאל לה בארכני אנא איצא יא אבה : ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך : ואמר על אחוך
בחכמה וקביל ברכתך : קאל גא אכוך במכר ואכד ברכתך : ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני
זה פעמים את בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא אצלת לי ברכה : ואמר יאות
קרא שמיה יעקב וחכמני דנן תרתין זמנין ית בכירותי נסיב והא כען קביל ברכתי ואמר הלא שבקת
לי ברכן : קאל נעמא אסמה יעקוב אד תעקבני מרתין אולא אכד בכורתי ואלאן אכד ברכתי קאל
אמ בקית לי ברכה : ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי לו לעבדים ודגן
ותירש סמכתיו ולכה אפוא מה אעשה בני : ואתיב יצחק ואמר לעשו הא רב שויתיה לך וית כל
אחוהי יהבית לה לעבדין ובעבור ובחמר סעדתיה ולך כען מא אעביד ברי : פאגאבה יצחק וקאל
הודי קד צירתה מולאך וגמיע אכותה געלתהם לה עבידא ובטעאם וש' עציר אסנתה ולך אלאן מא
אצנע יא אבני : ויאמר עשו אל אביו הברכה אחת היא לך אבי ברכני גם אני אבי וישא עשו
קלו ויבך : ואמר עשו לאבוהי הברכתא חדא היא לך אבא בריכני אף לי אבא וארים עשו קליה
ובכא : פקאל אברכה ואחדה הי לך יא אבה בארכני אנא איצא יא אבה ורפע צותה ובכא : ויען
יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל : ואתיב יצחק
אבוהי ואמר ליה הא מטובא דארעא יהי מותבך ומטלא דשמיא מלעילא : פאגאבה יצחק
אביה וקאל לה מן דסם אלארץ יכון מסכנך ומן טל אלסמא מן עלו : ועל חרבך תחיה ואת אחיך
תעבד והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך : ועל חרבך תיחי וית אחוך תפלח ויהי כד יעברון
בנוהי על פתגמי אוריתא ותעדי נירה מעל צורך : ועלי סיפך תחיא ואכיך תכדם ויכון אדא
אסתולית פככת אצרה מן ענקך : וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר
עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי : ונטר עשו דבבו ליעקב על ברכתא
דברכיה אבוהי ואמר עשו בליביה יקרבון יומי אבליה דאבא ואקטול ית יעקב אחי : פחקד עשו
עלי יעקוב בסבב אלדי בארכה וקאל פי נפסה סתקרב איאם חזן אבי ואקתל יעקוב אכי : ויגד לרבקה
את דברי עשו בנה הגדל ותשלח ותקרא ליעקב בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו אחיך מתנחם
לך להרגך : ואתחוה לרבקה ית פתגמי עשו ברה רבא ושלחת וקרת ליעקב ברה זעירא ואמרת
ליה הא עשו אחוך כמין לך למקטלך : פאכברת רבקה בכלאם עשו אבנהא אלאכבר פבעתת
ודעת ביעקוב אבנהא אלאצגר וקאלת לה הודי עשו אכיך מתואעד ליקתלך : ועתה בני שמע
בקלי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה : וכען ברי קביל מני וקום איזיל לך לות לבן אחי לחרן : ואלאן יא

רש"י

...ה מקנה שעבד קנה רבו : ולך אפוא מה אעשה איה אבקש מה לעשות לך : הברכה אחת היא זו משמשת לשון תמיהה כמו ההכמחנים והשמנה
ההכמחנה ... הבל ומשמני הארץ ... ויון : והיה כאשר תריד לשון צער כמו אריד בשיחי כלומר כשיעברו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטער
הברכה ... ופרקת עלו : יקרבו ימי אבל אבי כמשמעו שלא אצער את אבא : והוא לכמה פנים יש : ויגד לרבקה ברוח הקדש הוגד לה מה שעשו
...ין : מתנחם לך נחם על האחוה לחשוב במחשבה אחרת להתנכר לך ולהרגך : והוא כבר אתה מת בעיניו ושתה עליה כוס של תנחומים : ומדרשו

אבני אקבל מני וקם אמץ אלא לבן אכי אלי חרן ׃ וישבת עמו ימים אחדים עד אשר תשוב
חמת אחיך ׃ ותתיב עמיה יומין דעירין עד דתתוב רוגזא חמתא דאחוך ׃ ואקם ענדה איאמא
יסירה אלאן תרגע חמיה אכיך ׃ עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו ושלחתי
ולקחתיך משם למה אשכל גם שניכם יום אחד ׃ עד דיתוב רוגזא דאחוך מנך ויתנשי ית דעבדת
ליה ואשלח ואדברנך מתמן למה אתכול אף תרויכון יומא חד ׃ אלאן ירגע גצבה ענך וינס
מא צנעת בה ואבעת פאכדך מן תם למאדא אתכלכמא פי יום ואחד ׃ ותאמר רבקה אל
יצחק קצתי בחיי מפני בנות חת אם לקח יעקב אשה מבנות חת כאלה מבנות הארץ למה לי
חיים ׃ ואמרת רבקה ליצחק עקית בחיי מן קדם בנת חתאה אם נסיב יעקב אתתא מבנת חתאה
כאלין מבנות חתאה ארעא למא לי חיין ׃ פקאלת רבקה ליצחק קד צגרת פי חיותי מן קבל בנאת
חת פאן תזוג יעקב באמרה מנהם אומן בנאת אהל אלבלד פלמא לי חיוה ׃ ויקרא יצחק
אל יעקב ויברך אתו ויצוהו ויאמר לו לא תקח אשה מבנות כנען ׃ וקרא יצחק ליעקב ובריך
יתיה ופקדיה ואמר ליה לא תסב אתתא מבנת כנען ׃ פדעי יצחק ביעקוב ובארכה ואוצאה וק
לה לא תאכד זוגה מן בנאת כנעאן ׃ קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח לך משם
אשה מבנות לבן אחי אמך ׃ קום איזיל לפדן דארם לבית בתואל אבוהא דאמך וסב לך מתמן
אתתא מבנת לבן אחוהא דאמך ׃ קם אמץ אלי פדן ארם אלי בית בתואל גדך ותזוג אמראה מן
לבן כאלך ׃ ואל שדי יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים ׃ ואל שדי יברך יתך ויפשינך ויס
ותהי לכנשת שבטין ׃ ואלטאיק אלכאפי יבארך פיך וינמיך ויכתרך ויכון מנך מק אמם
ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגריך אשר נתן אלהים
לאברהם ׃ ויתן לך ית ברכתא דאברהם לך ולבנך עמך למירתך ית ארע תותבותך דיהב יי
לאברהם ׃ ויעטיך ברכה אברהם לך ולנסלך בעדך אן תחוז בלד סכנאך אלדי אעטאה אל
לאברהם ׃ וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם
יעקב ועשו ׃ ושלח יצחק ית יעקב ואזל לפדן דארם לות לבן בר בתואל ארמאה אחוה
דרבקה אימיה דיעקב ועשו ׃ פבעת יצחק ביעקב ומצא אלי לבן בן בתואל אלארמאני אכ
רבקה אם יעקב ועשו ׃ וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב ושלח אתו פדנה ארם לקחת לו משם
אשה בברכו אתו ויצו עליו לאמר לא תקח אשה מבנות כנען ׃ וחזא עשו ארי בריך יצחק
יעקב ושלח יתיה לפדן דארם למסב ליה מתמן אתתא כד בריך יתיה ופקיד עלוהי למימר
תסב אתתא מבנת כנען ׃ פלמא עלם עשו אן יצחק בארך יעקב ובעתה אלא פדן ארם ליתכד לה
תם זוגה ואד בארכה ואוצאה וקאל לה לא תתזווג באמראה מן בנאת כנעאן ׃ וישמע יעקב
ואש

רש״י

מתנחם הוא על הברכות בהריגתך ׃ אחדים מועטים ׃ למה אשכל אהיה שכולה משניכם הקובר את בניו קרוי שכול
באין תנחומים ... עמדו בניו והרגוהו ... נבואה נזרקה בה ותנבאת שביום אחד ימותו
ואמר כאשר שכלתי שכלתי ׃ גם שניכם ... ביתה כמו לביתה כל תיבה שצריכה למ״ד בתחלתה
שמפורש בהמקנה ... קצתי בחיי מאסתי בחיי ... ויתן לך את ברכת אברהם ... והתברכו בזרעך
ואל שדי ... לבניו ... יעקב ועשו איני יודע מה מלמדנו וישמע יעקב
אותן ברכות האמורות בשביל ... יצא אתו הנוי ... אל לבן והלך פדנה ארם וכי רעות בנות כנען והלך
וירא עשו כי ברך יצחק ... וישמע יעקב ... קודם נשואין והשיאה נביות אחיה ולמד נשאה
יש... איני יודע ... אחות נביות ... מחלת בת ישמעאל ...

אביו ואל אמו וילך פדנה ארם׃ וקביל יעקב מן אבוהי ומן אמיה ואזל לפדן דארם׃
וקבל יעקב מן אביה ואמה ומצא אלי פדן ארם׃ וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני
יצחק אביו׃ וחזא עשו ארי בישן בנת כנען בעיני יצחק אבוהי׃ פעלם עשו אן בנאת
כנען שראר ענד יצחק אביה׃ וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל בן
אברהם אחות נביות על נשיו לו לאשה׃ ואזל עשו לות ישמעאל ונסיב ית מחלת ברת
ישמעאל בר אברהם אחתיה דנביות על נשוהי ליה לאתו׃ פמצא אלי אסמעיל אסמעיל אבן אברהים פתזוג
מחלת אבנתה אכת נביות פצארת לה זוגה מע נסאיה׃ פ פ פ

קו פסוקים סימן יהללאל דדה

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה׃ ונפק יעקב מבאר שבע ואזל לחרן׃ פכרג יעקוב מן
באר סבע לימצי אלי חרן׃ ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם
מראשתיו וישכב במקום ההוא׃ וערע באתרא ובת תמן ארי על שמשא ונסיב מאבני
אתרא ושוי איסדוהי ושכיב באתרא ההוא׃ פואפא אלמוצע פבאת פיה אד גאבת
אלשמש פאכד מן חגארתה וגעלהא מתוסדה ונאם פיה׃ ויחלם והנה סלם מצב ארצה
וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו׃ וחלם והא סלמא נעיץ
בארעא ורישיה מטי עד צית שמיא והא מלאכיא דיי סלקין ונחתין ביה׃ פראא חלמא
אן סלם מנתצבא על אלארץ וראסה ידאני אלסמא ומלאיכה אללה תצעד ותנזל
בה׃ והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ אשר
אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך׃ והא יקרא דיי מעתד עלוהי ואמר אנא יי אלהיה
דאברהם אבוך ואלהיה דיצחק ארעא דאת שכיב עלה לך אתננה ולבנך׃ וארי בנור לה

רש״י

שנים שהרי ישמעאל בן ע״ד שנים היה כשנולד יעקב. וי״ד שנה היה גדול ישמעאל מיצחק ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם הרי שבעים וד׳ ושנות חיי ישמעאל נמצא יעקב בשעת מיתת ישמעאל בן ס״ג היה ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר י״ד שנה ואחר הלך לחרן שהרי לא שהה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא י״ד שנה שנ׳ עבדתיך י״ד שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך ושכר הצאן משנולד יוסף היה שנאמר ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וכתיב ויוסף בן שלשים שנה היה בשמלך ומשם עד שירד יעקב למצרים ט׳ שנה ושבע של שבע ושתים של רעב ויעקב אמר לפרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה צא וחשוב י״ד של לפני לידת יוסף ושלשים של יוסף ותשע משמלך עד שבא יעקב וכשפירש מאביו היה בן ס״ג הרי קי״ו והוא אומר שלשים ומאת שנה הרי חסרים י״ד שנה הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר י״ד שנה׃ על נשיו הוסיף רשעה על רשעתו שלא גרש את הראשונות׃ חסלת תולדות יצחק׃

פרשת ויצא יעקב

ויצא יעקב לפי שבשביל שרשעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל הפסיק הענין בפרשתו של יעקב וכתב. וירא עשו כי רעות וגו׳ ומשגמר חזר לענין הראשון׃ ויצא לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה ולמה הזכיר יציאתו אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה יצא משם פנה זיוה פנה הדרה וכן ותצא מן המקום האמור בנעמי ורות׃ וילך חרנה יצא ללכת לחרן׃ ויפגע במקום לא הזכיר הכתוב באיזה מקום אלא במקום הנזכר במקום אחר הוא הר המוריה שנ׳ בו וירא את המקום מרחוק׃ ויפגע כמו ופגע ביריחו ופגע בדבשת ורבותינו פירשו לשון תפלה כמו ואל תפגע בי ולמדנו שתקן תפלת ערבית ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל ללמדך שקפצה לו הארץ כמו שמפורש בפרק גיד הנשה׃ כי בא השמש היה לו לכתוב ויבא השמש וילן שם כי בא השמש משמע שבא לו השמש פתאום שלא בעונתו כדי שילין שם׃ וישם מראשותיו עשאן כמין מרזב סביב לראשו שירא מפני חיות רעות התחילו מריבות זו את זו זו אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזו אומרת עלי יניח מיד עשאן הקב״ה אבן אחת וזהו שנ׳ ויקח את האבן אשר שם מראשותיו׃ וישכב במקום ההוא לשון מיעוט באותו מקום

דאקף אמאמה פקל אנא אלה אבר אביך ואלה יצחאק אלארץ אלי אנת
נאים עליהא לך אעטיהא ולנסלך׃ והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה
וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך׃ ויהון בלך סניאין כעפרא
דארעא ותתקף למערבא ולצפונא ולמדנחא ולדרומא ויתברכון בדילך כל
זרעית ארעא ובדיל בנך׃ ויכון נסלך כתראב אלארץ ותנמו גרבא ושרקא ושמאלא
וגנובא ויתבארך בך גמיע עשאיר אלארץ ובנסלך׃ והנה אנכי עמך ושמרתיך
בכל אשר תלך והשבתיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר אם
עשיתי את אשר דברתי לך׃ והא מימרי בסעדך ואטרנך בכל אתר דתהך
ואתיבנך לארעא הדא ארי לא אשבקנך עד דאעביד ית דמלילית לך׃
והא אנא מעך אחפצך אין מא סלכת ואלרדך אלי הדי אלבלד ולא אתרכך אלי אן
אפי לך במא ועדתך׃ וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהוה במקום
הזה ואנכי לא ידעתי׃ ואתער יעקב משינתיה ואמר בקושטא יקרא דיי שרי
באתרא הדין ואנא לא הוית ידע׃ תם אסתיקץ יעקוב מן נומה וקאל אן
נור אלה פי הדי אלמוצע ואנא לם אעלם׃ ויירא ויאמר מה נורא המקום
הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים׃ ודחיל ואמר מא דחילו
אתרא הדין לית דין אתר הדיוט אלהין אתר דרעוא ביה מן קדם יי׳ ודין תרע קביל
שמיא׃ פכאף וקאל מא אכווף הדי אלמוצע מא הדי אלא בית אלה והדי באב
אלסמא׃ וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשתיו וישם
אתה מצבה ויצק שמן על ראשה׃ ואקדים יעקב בצפרא ונסיב ית אבנא
דשוי איסדוהי ושוי יתה קמא ואריק משחא על רישה׃ פאדלג יעקוב
בראה ואכד אלחגר אלדי געלהא מתוסדה וגעלהא רכה וצב דהנא עלי

רחמנא

רש״י

מקום שכב אבל י״ד שנה ששימש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה׃ עולים ויורדים ב׳ עולים תחלה ואח״כ יורדים מלאכים שליווהו בארץ

[illegible]

הוא: ויקרא את שם המקום ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר לראשנה: וקרא ית שמיה דאתרא ההוא בית אל
ם לוז שמה דקרתא מלקדמין: פסמא דלך אלמוצע בית אל ואנמא אסם אלקריה אוולא לוז: וידר יעקב נ
ר אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש: וקיים יעקב
למימר אם יהי מימרא דיי בסעדי ויטרנני באורחא הדא דאנא אזיל ויתן לי לחים למיכל וכסו למלבש:
ר יעקב נדרא קאילא אן כאן אלה מעי וחפצני פי הדי אלטריק אלדי אנא סאלכה ורזקני כבזא אכלה ותובא
: ושבתי בשלום אל בית אבי והיה יהוה לי לאלהים: ואתוב בשלם לבית אבא ויהי מימרא דיי לי לאלה:
עת בסלאם אלי בית אבי וכאן אלה לי וליא: והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר
לי עשר אעשרנו לך: ואבנא הדא דשויתי קמא תהי דאיהי פלח עלה קדם יי וכל דתתן לי חד מן עסרא
רשנה קדמך: והדה אלחגר אלדי געלתהא דלה יכון לי בית אלה וגמיע מא תרזקניה אעשרה לך: וישא
לגליו וילך ארצה בני קדם: ונטל יעקב לגלוהי ואזל לארע בני מדינחא: תם רפע יעקב רגליה ומצא אלי בלד אהל
רק: וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רבצים עליה כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים והאבן גדלה
על פי הבאר: וחזא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דען רביעין עלה ארי מן בירא ההיא משקן עדריא
א ואבנא רבתא על פומא דבירא: פראי פאדי בביר פי צחרא ואדי בתלאתה קטוע מן גנם ראבצה עליהא לאן
הא יסקון אלקטוע וצכרה עטימה עלא פאהא: ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן מעל פי הבאר
קו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר למקמה: ומתכנשין לתמן כל עדריא ומגנדרין ית אבנא
על פומא דבירא ומשקן ית ענא ומתיבין ית אבנא על פומא דבירא לאתרה: פאדי אגתמעו אלי תם כ
את אלקטוע ודחרגו אלחגר ען פם אלביר וסקו אלגנם תם רדוהא אלי מוצעהא: ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם
מלו מחרן אנחנו: ואמר להון יעקב אחי מנן אתון ואמרו מחרן אנחנא: קאל להם יע מן אין אנתם יא אכוה
נחן מן חרן: ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו: ואמר להון הידעתון ית לבן בר נחור
אלו ידענא: קאל להם אתעלמון לבן בן נחור קאלו נעם: ויאמר להם השלום לו ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה
הצאן: ואמר להון השלם ליה ואמרו שלם והא רחל ברתה אתיא עם ענא: קאל אסלאם הו קאלו נעם והדיא
אבנתה גאיה מע אלגנם: ויאמר הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה השקו הצאן ולכו רעו: ואמר הא עוד
ה סגי לא עדן למכנש בעיר אשקו ענא ואזילו רעו: קאל הודי אלנהאר עאליה כביר וליס הו וקת אגתמאע אל
שיה אסקו אלגנם ואמצו ארעוהא: ויאמרו לא נוכל עד אשר יאספו כל העדרים וגללו את האבן מעל פי
הבאר והשקינו הצאן: ואמרו לא נכול עד דיתכנשון כל עדריא ויגנדרון ית אבנא מעל פומא דבירא ונשקי
קאלו לא נטיק דלך אלי אן יגתמעו גמיע אלקטוע וידחרגו אלחגר ען פם אלביר ונסקי אלגנם: עודנו מדבר
ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רעה הוא: עד דהוא ממליל עמהון ורחל אתת עם ענא דלאבוהא
רעיתא היא: בינמא הו יכאטבהם אד גאת רחל מע גנם אביהא לאנהא ראעיה: ויהי כאשר ראה יעקב
רחל בת לבן אחי אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר וישק את צאן
לבן אחי אמו: והוה כד חזא יעקב ית רחל בת לבן אחוהא דאמיה וית ענא דלבן אחוהא דאמיה וקריב
יעקב וגנדר ית אבנא מעל פומא דבירא ואשקי ית ענא דלבן אחוהא דאמיה: פלמא ראי יע רחל אבנה
כאלה וגנם לבן כאלה תקדם ודחרג אלחגר ען פם אלביר וסקא אלגנם: וישק יעקב לרחל וישא את קלו ויבך:
ונשיק יעקב לרחל וארים ית קליה ובכא: תם קבל יע רחל ורפע צותה ובכא: ויגד יעקב לרחל כי אחי

[illegible]

הוא וכי בן רבקה הוא ותרץ ותגד לאביה וחוי יעקב לרחל ארי בר אחת אבוהא הוא וארי בר רבקה הוא וה
לאבוהא ואכברהא אנה אבן עמתהא ן רבקה פחא צדת ואכברת אביהא ויהי כשמע לבן את שמ
יעקב בן אחתו וירץ לקראתו ויחבק לו וינשק לו ויביאהו אל ביתו ויספר ללבן את כל הדברים האלה והוה
שמע לבן ית שמע יעקב בר אחתיה ורהט לקדמותיה וגפיף ליה ונשיק ליה ואעליה לביתיה ואשתעי ל
ית כל פתגמיא האלין פלמא סמע לבן כבר יעק ן אכתה חאצר תלקאה ועאנקה וקבלה וארכלה אלי מנזלה וקץ
גמיע הדה אמור ויאמר לו לבן אך עצמי ובשרי אתה וישב עמו חדש ימים ואמר ליה לבן ברם קריבי ו
את ויתיב עמיה ירח יומין קאל לה לבן אמא אנת עצמי ולחמי פמכת ענדה שהרא ויאמר לבן ליעקב ה
אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך ואמר לבן ליעקב המדאחי את ותפלחנני מגן חוי לי מא א
קאל לה לבן ואן כנת קריבי פתכדמני מגאנא אכברני מא אגרתך וללבן שתי בנות שם הגדלה לאה ושם
הקטנה רחל וללבן תרתין בנן שום רבתא לאה ושום זעירתא רחל וכאן ללבן אבנתאן אסם אלכבירה לא
יוצגרי רחל ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה ועיני לאה יאין ורחל הות שפירא בריוא וא
בהוא ועיני לאה חסנאואן ורחל כאנה חסנה אלחליה ולמנצר גמיעא ויאהב יעקב את רחל ויאמר אעב
שבע שנים ברחל בתך הקטנה ורחים יעקב ית רחל ואמר אפלחנך שבע שנין ברחל ברתך זעיר
פאחב יע רחל וקאל אכדמך זסנין באבנתך רחל אצגרי ויאמר לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה לאיש
שבה עמדי ואמר לבן טב דאתין יתה לך מדאתין יתה לגבר אחרן תיב עמי קאל אצלח אן אעטיהא לך
אן אעטיהא לרגל אכר קם ענדי ויעבד יעקב ברחל שבע שנים ויהיו בעיניו כימים אחדים באהב
אתה ופלח יעקב ברחל שבע שנין והוו בעינוהי כיומין זעירין בדרחים יתה פכדמה יע ברחל סבע
וכאנה ענדה כאיאם יסירה מן מחבתה להא ויאמר יעקב אל לבן הבה את אשתי כי מלאו ימי ואב
אליה ואמר יעקב ללבן הב ית אתתי ארי שלימו יומי פלחני ואיעול לותה קאל לה יע אעטני זוגתי אד ק
כמלת איאם כדמתי ואדכל אליהא ויאסף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה וכנש לבן ית כל א
אתרא ועבד משתיא פגמע לבן גמיע אהל אלמוצע וצנע מגלסא ויהי בערב ויקח את לאה בתו וי
אתה אליו ויבא אליה והוה ברמשא ודבר ית לאה ברתיה ואעיל יתה לותיה ועל לותה ולמא כאן באלעש
לאה אבנתה יזפהא אליה ודכל אליהא ויתן לבן לה את זלפה שפחתו ללאה בתו שפחה ויהב לבן לה ית ז
אמתיה ללאה ברתיה לאמה ואעטאהא זלפה אמתה לתכון להא אמה ויהי בבקר והנה הוא לאה ויאמר
לבן מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני והוה בצפרא והא היא לאה ואמר ללבן מ
עבדת לי הלא ברחל פלחית עמך ולמא שקרת בי ולמא כאן באלגדאה קאל ללבן מא הדא צנעת בי אלס
כדמתך ולם וארבתני ויאמר לבן לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה ואמר לבן לא ית
כדין באתרנא למתן זעירתא קדם רבתא קאל לא יצנע כדא פי בלדנא אן תתזווג אלצגירה קבל אלכבירה
שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבדה אשר תעבד עמדי עוד שבע שנים אחרות אשלים
דא ונתן לך אף ית דא בפלחנא דתפלח עמי עוד שבע שנין אחרנין ... אכמל אסבוע הדה ו
הדה איצ בכדמה תכדמני ז סנין אכר ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לא
ועבד יעקב כן ואשלים שבועתא דא ויהב ליה ית רחל ברתיה ליה לאתו פצנע יע כדאך ואכמ
לאהתם אעטאה רחל אבנתה זוגה ויתן לבן לרחל בתו את בלהה שפחתו לה לשפחה ויהב לבן לה
ית בלהה אמתיה לה לאמה פאעטאה אבלהה אמתה לתכון להא אמה ויבא גם אל רחל ויאהב גם את
מלאה ויעבד עמו עוד שבע שנים אחרות ועל אף לות רחל ורחים אף ית רחל מלאה ופלח עמיה עוד שב
אחרנין פלמא דכל אלי רחל אחבהא אכתר מן לאה תם כדמה זסנין אכר וירא ידוד כי שנואה לאה

[illegible]

ורחל עקרה

את רחמה: וחזא יי אלי סנואתא לאה והב לה עלוי ורחל עקרא: פעלם אלה אולאה משניה לדקהא ולדא ורחל
עקר: ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי עתה יאהבני אישי: ועדיאת לאה
וילידת בר וקרת שמיה ראובן אלי אמרת אלי יגלי יי עלבצע אלי לען ירחמנני בעלי: פחמלת לאה וולדת אבנא
סמתה ראובן לאנהא קאלת קד נצר אלה לצעפי ואן יחבני לגלי: ותהר עוד ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי
שנואה אנכי ויתן לי גם את זה ותקרא שמו שמעון: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת ארי שמיע קדם יי ארי
סנואתא אנא והב לי אף ית דין וקרת שמיה שמעון: פחמלת איצׄא וולדת אבנא וקאלת קד סמע אלה אנ...
שניה פרזקני הדא איצׄא ואסמתה שמעון: ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה
בנים על כן קרא שמו לוי: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת הדא זמנא יתחבר לי בעלי ארי ילידית ליה יתחבר לי בעלי
תלתא בנין על כין קרא שמיה לוי: פחמלת איצׄא וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה ינעטף עלי בעלי אד ולדת לה
תלתה בנין ואסמאה לוי: ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את יהוה על כן קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:
ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת הדא זמנא אודי קדם יי על כין קרת שמיה יהודה וקמת מלמילד: פחמלת איצׄא
וולדת אבנא וקאלת הדה אלמרה אשכר אלה לדׄלך אסמתה יהודה ווקפת ען אלולאד: ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב
ותקנא רחל באחתה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי: וחזת רחל ארי לא ילידת ליעקב וקניאת
רחל באחתה ואמרת ליעקב הב לי בנין ואם לא מיתא אנא: פלמא ראת רחל אנהא לם תלד ליעקוב חסדת
אכׄתהא וקאלת ליעקב אסתרזק לי ולדא ואלא פאנא מאיתה: ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלהים אנכי
אשר מנע ממך פרי בטן: ותקיף רגזא דיעקב ברחל ואמר המני את בעיא הלא מן קדם יי תבעין דמנע מניך ולדא
מעי: פאשתד גצׄבה עליהא וקאל אמן חן אלה אנא אלדׄי מנעך תמר אלבטן: ותאמר הנה אמתי בלהה בא אליה ותלד
על ברכי ואבנה גם אנכי ממנה: ואמרת הא אמתי בלהה עול לותה ותליד ואנא אלבי ואתבני אף אנא מנה: קאלת
הדה אמתי בלהה אדכׄל אליהא תלד פי חג׳רי ואבני ביתי אנא איצׄא מנהא: ותתן לו את בלהה שפחתה לאשה ויבא
אליה יעקב: ויהבת ליה ית בלהה אמתה לאנתו ועל לותה יעקב: פאעטתה בלהה אמתהא זוג׳ה פדכׄל אליהא יע': ותהר
בלהה ותלד ליעקב בן: ועדיאת בלהה וילידת ליעקב בר: פחמלת בלהה וולדת ליע' אבנא: ותאמר רחל דנני
אלהים וגם שמע בקלי ויתן לי בן על כן קראה שמו דן: ואמרת רחל דנני יי ואף קביל צלותי ויהב לי בר על כין
קרת שמיה דן: פקאלת רחל קד חכם אלה לי ואיצׄא סמע צותי ורזקני אבנא פאסמתה דן: ותהר עוד ותלד
בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב: ועדיאת עוד וילידת בלהה אמתא דרחל בר תנין ליעקב: פחמלת איצׄא
וולדת בלהה אמה רחל אבנא תאניא ליעקוב: ותאמר רחל נפתולי אלהים נפתלתי עם אחתי גם יכלתי ותקרא
שמו נפתלי: ואמרת רחל קביל יי בעותי באתחננותי בצלותי חמידית דיהי לי ולד כאחתי אף אתיהיב לי וקרת
שמיה נפתלי: פקאלת רחל עטׄפה מן ענד אלה אנעטפת מע אכׄתי וטקת דׄלך ואסמתה נפתלי: ותרא לאה כי
עמדה מלדת ותקח את זלפה שפחתה ותתן אתה ליעקב לאשה: וחזת לאה ארי קמת מלמילד ודברת ית זלפה
אמתה ויהבת יתה ליעקב לאנתו: פלמא ראת לאה אנהא לם תלד ליע' אכׄדׄת זלפה אמתהא ואעטתהא ליע' זוג׳ה:
ותלד זלפה שפחת לאה ליעקב בן: וילידת זלפה אמתה דלאה ליעקב בר: פולדת לה אבנא: ותאמר לאה בגד
ותקרא את שמו גד: ואמרת לאה אתא גד וקרת ית שמיה גד: פקאלת לאה קד צח אלכבר ואסמתה גד: ותלד
זלפה שפחת לאה בן שני ליעקב: וילידת זלפה אמתה דלאה בר תנין ליעקב: פולדת לה אבנא תאניא: ותאמר
לאה באשרי כי אשרוני בנות ותקרא את שמו אשר: ואמרת לאה תושבחא הות לי ארי בכין ישבחון לי נשיא וקרת
שמיה אשר: קאלת לאה במן וצפיאן יצפונני אלנסא ואסמתה אשר: וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים

[illegible]

דודאים בשדה ויבא אתם אל לאה אמו ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך ואזל ראובן
חצד חטי ואשכח יברוחין בחקלא ואיתי יתהון ללאה אמיה ואמרת רחל ללאה הבי כען לי מיברוחי ב
תם מצא ראובן פי איאם חצאד אלחנטה פוגד לפאחא פי אלצחרי פאתי בהא אלי לאה אמה. ק
אעטיני מנהא ותאמר לה המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני ותאמר רחל לכן ישכב עמך
הלילה תחת דודאי בנך ואמרת לה הזעיר דדברת ית בעלי ולמסב אף ית יברוחי דברי ואמרת רחל בכין יש
עמיך בליליא חלף יברוחי דבריך קאלת להא מא כפאך אן אכדת זוגי חתי תאכדין לפאח אבני קאלת לה
לכנה ינאם ענדך אללילה בדל דאך ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא
שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב עמה בלילה הוא ועל יעקב מן חקלא ברמשא ונפקת לאה לקדמותה וא
לותי תיעול ארי מיגר אגרתך ביברוחי דברי ושכיב עמה בליליא הוא פלמא גא יע מן אלצחרא עשאא פ
לאה תלקאה וקאלת אלי תדכל לאני אסתחקיתך בלפאח אבני פנאם ענדהא תלך אללילה וישמע אלהים
לאה ותהר ותלד ליעקב בן חמישי ושמיע קדם יי צלותה דלאה ועדיאת וילידת ליעקב בר חמישאה
פסמע אללה להא פחמלת וולדת ליע אבנא כאמסא ותאמר לאה נתן אלהים שכרי אשר נתתי
שפחתי לאישי ותקרא שמו יששכר ואמרת לאה יהב יי אגרי דיהבית אמתי לבעלי וקרת שמ
יששכר קאלת לאה קד אעטאני אללה אגרי כמא אעטית אמתי לרגלי ואסמתה יששכר ותהר עו
לאה ותלד בן ששי ליעקב ועדיאת עוד לאה וילידת בר שתיתאי ליעקב פחמלת וולדת לה אב
סאדסא ותאמר לאה זבדני אלהים אתי זבד טוב הפעם יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה בנים ותק
את שמו זבולון ואמרת לאה יהב יי יתי לי חולק טב הדא זמנא יהי מדוריה דבעלי לותי ארי יל
ליה שתה בנין וקרת ית שמיה זבולון קאלת לאה קד פוצני אללה תפויץ ליה הדה אלמרה יסאכנני רגלי א
ולדת לה סתה בנין ואסמתה זבולון ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה ובתר כין ילידת ברתא וקר
ית שמה דינה ובעד דלך ולדת אנתי ואסמתהא דינה ויזכר אלהים את רחל וישמע אליה אלהים
ויפתח את רחמה ועל דכרנה דרחל קדם יי וקביל צלותה ויהב לה עדוי תם דכר אללה רחל וסמע להא
ורזקהא ולדא ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלהים את חרפתי ועדיאת וילידת בר ואמרת כנש יי
ית חסדי פחמלת וולדת אבנא וקאלת קד צם אללה ענ עארי ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף יהוה לי בן
וקרת ית שמיה יוסף למימר יוסיף יי לי בר אחרן ואסמתה יוסף קאילא יזידני אללה אבנא אכרא ויהי כא
ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי והוה כד ילידת רחל ית יוס
ואמר יעקב ללבן שלחני ואהך לאתרי ולארעי ולמא ולדת רחל יוסף קאל יע ללבן אטלקני ואמצי אל
מולדי תנה את נשי ואת ילדי אשר עבדתי אתך בהן ואלכה כי אתה ידעת את עבדתי אשר עבדת
הב ית נשי וית בני דפלחית יתך בהון ואיזיל ארי את ידעת ית פלחני דפלחתך אעטני נסאי ואולא
אלדי כדמתך בהם חתי אמצי פאנך תעלם כדמתי אלדי כדמתך ויאמר אליו לבן אם נא מצאתי ח
בעיניך נחשתי ויברכני יהוה בגללך ואמר ליה לבן אם כען אשכחית רחמין בעינך נסיתי וב
יי בדילך קאל לה לבן אן וגדת חטוה ענדך קד פאלני קד גרבת וסאדכני אללה בגרידתך ויאמר נקבה
שכרך עלי ואתנה ואמר פריש אגרך עלי ואתין קאל בין לי אגרתך חתי אעטיך ויאמר אליו אתה
ידעת את אשר עבדתיך ואת אשר היה מקנך אתי ואמר ליה את ידעת ית דפלחתך וית דהוה בעי
עמי קאל לה אנת תעלם כיף כדמתך וכיף כאנה מאשיתך ענדי כי מעט אשר היה לך לפני ויפ
לרב ויברך יהוה אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם אנכי לביתי ארי זעיר דהוה לך קדמי ותקיף לס
ובריך יי יתך בדילי וכען אמתי אעביד אף אנא לביתי פאנה כאנה קליל לה ונמאת כתרה ובארך א
לך בסבבי ואן מתא אצנע איצא לביתי ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם

[illegible]

39

שה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמר ׃ ואמר מא אתין לך ואמר יעקב לא תתן לי מדעם אם תעביד לי
כמא הדין אתוב ארעי ענך אטר ׃ קאל מא אעטיך קאל לה יעקוב לא תעטיני שיא בל אן צנעת לי הדא א׳
ר ארגע ארעא גנמך אחפצהא ׃ אעבר בכל צאנך היום הסר משם כל שה נקד וטלוא וכל שה חום
בכשבים וטלוא ונקד בעזים והיה שכרי ׃ אעבר בכל ענך יומא דין אעדי מתמן כל אמר נמור ורקוע
ל אמר שחום באמריא ורקוע ונמור בעזיא ויהי אגרי ׃ והו אן אמר פי גמיע גנמך איוס ואעזל מנהא
מנקט ואבלק וכל חמא פי צאן ואבלק ומנקט מן אמאעז ויכון דלך אגרתי ׃ וענתה בי צדקתי ביום מחר
תבוא על שכרי לפניך כל אשר איננו נקד וטלוא בעזים וחום בכשבים והיה שכרי ׃ ותסהיד ע—
ותי ביום מחר ארי תיעול על אגרי קדמך כל דליתוהי נמור ורקוע בעזיא ושחום באמריא גניבא
שהד עליי עדלי גדא כל מא ליס הו מנקט ואבלק מן אמאעז וחמא פי צאן פהו מסלוק ענדי ׃
אמר לבן הן לו יהי כדברך ׃ ואמר לבן ברם לוי יהי כפתגמך ׃ קאל לבן נעם ליתיכון כמא קלת ׃ ויסר ביום
ההוא את התישים העקדים והטלאים ואת כל העזים הנקדות והטלאות כל אשר לבן בו וכל חום בכשבים
ויתן ביד בניו ׃ ואעדי ביומא ההוא ית תישיא רגוליא ורקועיא וית כל עזיא נמורתא ורקועתא כל דחיור ביה
כל דשחום באמריא ויהב ביד בנוהי ׃ פעזל פי דלך אליום אתיוס אמחגלה ואמנקטה וגמיע אענז אמנקטה
ואבלק כל מא פיה ביאץ וכל חמא פי צאן ואעטא דלך בניה ׃ וישם דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב ויעקב רעה
את צאן לבן הנותרות ׃ ושוי מהלך תלתא יומין בינוהי ובין יעקב ויעקב רעי ית ענא דלבן דאשתארא ׃ פציר
מסאפה ג׳ איאם בינה ובין יעקוב וכאן יעקוב ירעא גנם לבן אבאקיה ׃ ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז וערמון ויפצל
הן פצלות לבנות מחשף הלבן אשר על המקלות ׃ ונסיב ליה יעקב חטרין דלבן רטיבן ודלוז ודדלוב וקליף בהון
פין חיורין קלוף חיורא דעל חטריא ׃ פאתכד לה יעקוב עצי לבנא רטבא וחור ודלב וקשרהא אקשר אביץ
א קשט אביאץ אלדי עליהא ׃ ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים אשר תבאן
הצאן לשתות לנכח הצאן ויחמנה בבאן לשתות ׃ ודעיץ ית חטריא דקליף ברטיא אתר בית שקיא דמיא
אתר דאתיין ענא למשתי לקבלהון דענא ולאתחמן במיתיהון למשתי ׃ פוצע אעצי אלתי קשרהא פי א
אץ פי מסאקי אמא חתא תגי אגנם לתשרב פתכון חיאלהא פתתווחם ענד דלך ׃ ויחמו הצאן אל המקלות
ותלדן הצאן עקדים נקדים וטלאים ׃ ואתחמא ענא בחטריא וילידן ענא רגולין נמורין ורקועין ׃ פאריתווחמת
אגנם באעצי ולדת מחגלה ומנקטה ובלקא ׃ והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אל עקד וכל חום בצאן
לבן וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן ׃ ואמריא אפריש יעקב ויהב בריש ענא כל דרגול וכל
שחום בענא דלבן ושוי ליה עדרין בלחודוהי ולא עריבנון עם ענא דלבן ׃ ולמא אפרד יעקוב אצאן געל פי
אול אגנם כל מנקט ואבלק וחמא פי צאן לבן וגעל לה קטועא וחדהא ולם יציפהא אלי גנם לבן ׃ והיה בכל יחם
הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות לעיני הצאן ברהטים ליחמנה במקלות ׃ והוי בכל עדן דמתיחמן
ענא מבכרתא ומשוי יעקב ית חטריא לעיני ענא ברטיא ליחמותהון בחטריא ׃ וכאן יעקוב פי כל וקת וחאם
אגנם ארביעיה יציר אעצי חדאהא פי אחיאץ לתתווחם ענד דלך ׃ ובהעטיף הצאן לא ישים והיה העטפים
ללבן והקשרים ליעקב ׃ ובלקישות ענא לא משוי והוו לקישיא ללבן ובכיריא ליעקב ׃ ואדא כלפת אגנם
דלך פתציר אכריפיה ללבן וארביעיה ליעקוב ׃ ויפרץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות ושפחות
ועבדים וגמלים וחמרים ׃ ותקיף גברא לחדא לחדא והוו ליה ען סגיאן ואמהן ועבדין וגמלין וחמרין ׃ פאיסר א
רגל גדא גדא פצאר לה גנם כתיר ואמא ועביד וגמאל וחמיר ׃ וישמע את דברי בני לבן לאמר לקח יעקב
את כל אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל הכבד הזה ׃ ושמע ית פתגמי בני לבן למימר נסיב יעקב

[illegible]

ית כל דלאבונא ומדי לאבונא קנא ית כל נכסיא האלין פסמע בני לבן יקולון קד אכד יעק גמיע מא לאבינא ומן מא ל
אכתסב גמיע הדי ליסאר : וירא יעקב את פני לבן והנה איננו עמו כתמול שלשם : וחזא יעקב ית סבר אפי לבן והא
ליתנון עמיה כמאתמלי וכמדקמוהי : פראי יעק וגה לבן ואד ליס הו מעה מתל אמס ומא קבלה : ויאמר יהוה אל יעקב
שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך : ואמר יי ליעקב תוב לארע אבהתך ולילדותך ויהי מימרי בסעדך
קאל אלה ליעק ארגע אלי בלד אבאיך ומולדך ואכון מעך : וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו : ושלח
יעקב וקרא לרחל וללאה לחקלא לות עניה : פבעת יעקוב ודעא ברחל ולאה אלי אלצחרא אלי גנמה : ויאמר להן ראה
אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמול שלשם ואלהי אבי היה עמדי : ואמר להון חזי אנא ית סבר אבוכון ארי ליתו
עמי כמאתמלי ומדקמוהי ואלהא דאבא הוה בסעדי : וקל להן הודי ארא וגה אביכן ליס הו מעי מתל אמס ומא ק
ואלה אבי לם יזל מעי : ואתנה ידעתן כי בכל כחי עבדתי את אביכן : ואתון ידעתון ארי בכל חילי פלחת
ית אבוכון : ואנתן תעלמן אני כדמתה בגמיע קותי : ואביכן התל בי והחלף את משכרתי עשרת מני
ולא נתנו אלהים להרע עמדי : ואבוכון שקר בי ואשני ית אגרי עסר זמנין ולא שבקיה יי לאבאשא עמי
ואביכן סכר בי ובדל אגרתי עשרה אעראד ולם ידעה אללה אן יסי בי : אם כה יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו
כל הצאן נקדים ואם כה יאמר עקדים יהיה שכרך וילדו כל הצאן עקדים : אם כדין הוה אמר נמורין יהי אגרך
וילידן כל ענא נמורין ואם כדין הוה אמר רגולין יהי אגרך וילידן כל ענא רגולין : אן קאל כדא תכון אגרתך מחו
ולד גמיע אלגנם כדאך ואן קאל מנקטה ולד גמיע אלגנם כדאך : ויצל אלהים את מקנה אביכם ויתן לי : ואפריש יי
מן בעירא דאבוכון ויהב לי : פאפאד אללה מן גנם אביכן ואעטאני : ויהי בעת יחם הצאן ואשא עיני וארא בחל
והנה העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים : והוה בעדן דאתיחמא ענא וזקפית עיני וחזית בחלמא
והא תישיא דסלקין על ענא רגולין נמורין ופציחין : ולמא כאן פי וקת וחאם אלגנם רפעת עיני וראית פי
מנאם כאן אלתיוס אלצאעדה עליהא מחגלה ומנקטה וכלנגיה : ויאמר אלי מלאך האלהים בחלם יעק
ויאמר הנני : ואמר לי מלאכא דיי בחלמא יעקב ואמרית האנא : פקאל לי מלך אללה פי אלמנאם יא יעק
לביך : ויאמר שא נא עיניך וראה כל העתדים העלים על הצאן עקדים נקדים וברדים כי ראיתי את כל אש
לבן עשה לך : ואמר זקוף כען עינך וחזי כל תישיא דסלקין על ענא רגולין נמורין ופציחין ארי גלי קדמי ית
כל דלבן עביד לך : קאל ארפע עיניך ואנט' גמיע אלתיוס אלצאעדה עלא אלגנם מחגלה ומנקטה וכלנגי
לאני קד ראית גמיע מא לבן צאנע בך : אנכי האל בית אל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי ש
נדר עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך : אנא אלהא דאתגליתי עלך בבית אל
דמשחתא תמן קמא דקיימתא קדמי תמן קים כען קום פוק מן ארעא הדא ותוב לארע ילדותך : אנא
אלטאיק אלמבשרך פי בית אללה אלדי מסחת לי תם אלנצבה ונדרת לי תם אלנדר אלאן קם אכרג מן הדא אלבל
וארגע אלי בלד מולדך : ותען רחל ולאה ותאמרנה לו העוד לנו חלק ונחלה בבית אבינו : ואתיבת רחל ולאה
ואמרא ליה העוד לנא חולק ואחסנא בבית אבונא : פאגאבת רחל ולאה וקאלתא לה הל בקי לנא נציב ונחלה פ
בית אבינא : הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו ויאכל גם אכול את כספנו : הלא נכראן אתחשיבנא לי
ארי זבננא ואכל אף מיכל ית כספנא : אלא אן כאלגרבא חסבנא ענדה וכאנה באענא ואכל תמננא
כי כל העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו ועתה כל אשר אמר אלהים אליך עשה : ארי כל
עתרא דאפריש יי מאבונא דילנא הוא ודבננא וכען כל דאמר יי לך עביד : אן גמיע אליסאר אלדי אפאד א
מן אבינא הו לנא ולבנינא ואלאן גמיע מא קאל אללה לך אצנעה : ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על
הגמלים : וקם יעקב ונטל ית בנוהי וית נשוהי על גמליא : פקאם יעק וחמל בנה ונסאה עלא אלגמאל : וינה

[illegible]

40

תכל מקנהו ואת כל רכשו אשר רכש מקנה קנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען׃
ברית כל גיתוהי ויתכל קנינה דקנא גיתוהי וקנינה דקנא בפדן ארם למיתי לות יצחק אבוהי לארעא דכנען׃
סאק גמיע מאשיתה וגמיע סרחה אלדי מלכה מע מאשיתה וסאיר מלכה אלדי מלכה פי פדן ארם ליגי אלי יצחק
אביה אלי בלד כנעאן׃ ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה׃ ולבן אזל למגז ית ענה
ונסיבת רחל ית צלמניא דלאבוהא׃ וכאן לבן קד מצא ליגז גנמה פאלפת רחל אלתמאתיל אלדי לאביה
ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי ברח הוא׃ וכסי יעקב מן לבן ארמאה על דלא חוי ליה ארי
אזיל הוא׃ פכתם יעקב מן לבן אלארמי ולם יכברה באנה מנצרף׃ ויברח הוא וכל אשר לו ויקם ויעבר את
הנהר וישם את פניו הר הגלעד׃ ואזל הוא וכל דליה וקם ועבר ית פרת ושוי ית אפוהי לטורא דגלעד׃ פאנצרף הו
וגמיע מאלה וקאם ועבר אלפראת וגעל קצדה גבל גרש׃ ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב׃ ואתחוה ללבן
ביומא תליתאה ארי אזל יעקב׃ פאכבר לבן פי אליום אלת׳ באן יעקב קד אנצרף׃ ויקח את אחיו עמו וירדף
אחריו דרך שבעת ימים וידבק אתו בהר הגלעד׃ ודבר ית אחוהי עמיה ורדף בתרוהי מהלך שבעה
יומין ואדביק יתיה בטורא דגלעד׃ פאכד אצחאבה מעה וכלב וראה מסאפה ז׳ איאם ולחקה פי גבל גרש׃
ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע׃ ואתא
מימר מן קדם י״י לות לבן ארמאה בחלמא דליליא ואמר ליה אסתמר לך דלמא תמליל עם יעקב מטב עד
ביש׃ פגא מלך אללה אלי לבן אלארמי פי חלם אליל וקאל לה אחדר אן תכלם יעקב מן כיר אלי שר׃ וישג
לבן את יעקב ויעקב תקע את אהלו בהר ולבן תקע את אחיו בהר הגלעד׃ ואדביק לבן ית יעקב ויעקב
פרס ית משכניה בטורא ולבן אשרי ית אחוהי בטורא דגלעד׃ פלחק לבן יעקוב וכאן יעקב קד צרב
כבאיה פי אלגבל ולבן נזל אכותה פי גבל גרש׃ ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את לבבי ותנהג את
בנותי כשביות חרב׃ ואמר לבן ליעקב מא עבדתא וכסיתא מני ודברת ית בנתי כשבית חרב׃ פקאל לבן ליעקוב
מא צנעת אד כתמתני וסקת בנאתי כאלמסביאת באלסיף׃ למה נחבאת לברח ותגנב אתי ולא הגדת לי ו
ואשלחך בשמחה ובשרים בתף ובכנור׃ למא אטמרתא למיזל וכסיתא מני ולא חוית לי ושלחתך פון
בחדוא ובתשבחן בתפין ובכנרין׃ ולם אלפית פאנצרפת וכתמתני ולם תכברני פכנת אשייעך בפרח וגנא
ודפוף וטנאביר׃ ולא נטשתני לנשק לבני ולבנתי עתה הסכלת עשו׃ ולא שבקתני לנשקא לבני ולבנתי
כען אסכילתא למעבד׃ ולם תדעני אן אקבל בניי ובנאתי לאן קד גהלת פי מא צנעת׃ יש לאל ידי לעשות
עמכם רע ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע׃ אית חילא
בידי למעבד עמכון בישא ואלהא דאבוכון ברמשא אמר לי למימר אסתמר לך ממללא עם יעקב
מטב עד ביש׃ מוגוד פי ידי טאקה אן אצנע בכם שרא לולא אן אלה אביכם אלבארחה קאל לי אחדר אן
תכלם יעקב מן כיר אלי שר׃ ועתה הלך הלכת כי נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלהי׃ וכען מיזל
אזלתא ארי חמדא חמידתא לבית אבוך למא נסיבתא ית דחלתי׃ ואן מצית מציא אד אשתקת אלי בית אביך
לם סרקת מעבודי׃ ויען יעקב ויאמר ללבן כי יראתי כי אמרתי פן תגזל את בנותיך מעמי׃ ואתיב יעקב ואמר
ללבן ארי דחילית ארי אמרית דלמא תינוס ית בנתך מני׃ פאגאבה וקאל לאני תכוופת וקלת כלא תגצב
עלא בנאתך׃ עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה נגד אחינו הכר לך מה עמדי וקח לך ולא ידע יעקב כי רחל
גנבתם׃ אתר דתשכח ית דחלתך לא יתקיים קדם אחנא אשתמודע לך מא דעמי וסב לך ולא ידע יעקב ארי
רחל נסיבתנון׃ ומן וגדת מעבודך מעה לא יחיא חדא אצחאבנא אתבת אי שי הו לך מעי וכדה ולם יעלם יעקב
אן רחל אכפתהם׃ ויבא לבן באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי האמהות ולא מצא ויצא מאהל לאה
ויבא באהל רחל׃ ועל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה ובמשכנא דתרתין לחינתא ולא אשכח

[illegible]

זבאו לקראתו׃ חסלת ויצא בס״ד

ונפק מן משכנא דלאה ועל במשכנא דרחל · פדכל לבן כבא לאה וכבא לאמהתין ולם יגד ש"א פכרג מן כבא
לאה ודכל אלי כבא רחל · ורחל לקחה את התרפים ותשמם בכר הגמל ותשב עליהם וימשש לבן את כל האהל ולא
מצא · ורחל נסיבת ית צלמניא ושויאתנון בעביטא דגמלא ויתבת עליהון ומשיש לבן ית כל משכנא ולא
אשכח · והי קד אכדת אלתמאתיל וצירתהא פי קתב אלגמל וגלסת עליה פגסס לבן גמיע אלכבא ולם יגד ש"א
ותאמר אל אביה אל יחר בעיני אדני כי לוא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את התרפים
ואמרת לאבוהא לא יתקף בעיני רבוני ארי לא איכול למקם מן קדמך ארי אורח נשין לי ובלש ולא
אשכח ית צלמניא · פקאלת לאביהא לא ישתד עלא סידי פאני לא אטיק אן אקום מן בין ידיך אד
סביל אלנסא קד עדני · פפתש ולם יגד אלתמאתיל · ויחר ליעקב וירב בלבן ויען יעקב ויאמר ללבן מה פשעי
מה חטאתי כי דלקת אחרי · ותקיף ליעקב ונצא עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובי מה סורחני ארי
רדפתא בתרי · פאשתד עלא יע וכאצמה ואגאבה וקאל לה מא גרמי מא כטיתי אד דהקתני · כי משמשת את
כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך שים כה נגד אחי ואחיך ויוכיחו בין שנינו · ארי משישתא ית כל מני מא
אשכחתא מכל מני ביתך שוי הכא קדם אחי ואחך ויוכחון בין תרוינא · וקד גססת גמיע אניתי מא וגדת מן גמיע
אניה ביתך צירה הה הנא חדא אצחאבי ואצחאבך ויחכמוא עלא אלעדל · זה עשרים שנה אנכי עמך רחליך
ועזיך לא שכלו ואילי צאנך לא אכלתי · דנן עסרין שנין אנא עמך רחלך ועזך לא אתכילו ודכרי ען
לא אכלית · הודי לי עשרין סנה מעך רכלך ומואעזך לם תתכל וכבאש גנמך לם אכל · טרפה לא הבאתי
אליך אנכי אחטנה מידי תבקשנה גנבתי יום וגנבתי לילה · דתבירא לא איתיתי לך דהות שגיא ממנינא מני
את בעי לה נטרית ביממא ונטרית בליליא · ופריסה לם ארפעהא אליך ומא אסתהלכתהא מן ידי תטלבה
כדית נהארא ולילא · הייתי ביום אכלני חרב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני · הויתי ביממא אכלני שרבא
וגלידא נחית עלי בליליא ונדת שינתי מעיני · וכנת בלנהאר יחרקני אלסמום ואלגליד פי אלליל ונפר נומי מן עיני
זה לי עשרים שנה בביתך עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנתיך ושש שנים בצאנך ותחלף את
משכרתי עשרת מנים · דנן לי עסרין שנין בביתך פלחתך ארבע עסרי שנין בתרתין בנתך ושית שנין בענך
ואשניתא ית אגרי עסר זמנין · הודי לי עשרין סנה פי ביתך כדמתך יד סנה באבנתיך וסת סנין בגנמך ובדלת
אגרתי עשרה אעראד · לולי אלהי אבי אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי כי עתה ריקם שלחתני את עניי
ואת יגיע כפי ראה אלהים ויוכח אמש · אלולא אלהיה דאבא אלהיה דאברהם ודדחיל ליה יצחק הוה בסעדי
ארי כען ריקן שלחתני ית עמלי וית ליאות ידי גלי קדם יי ואוכח ברמשא · לולא אלה אבי אלה אברהים ו
יצחק כאן לי עונא לכנת קד אטלקתני פארגא לצעפי ותעב כפיי נצר אלה וונבך אלבארחה · ויען לבן ויאמר
אל יעקב הבנות בנתי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה ראה לי הוא ולבנתי מה אעשה לאלה היום
או לבניהן אשר ילדו · ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא בנתי ובניא בני ועאנא עני וכל דאת חזי דילי הוא
ולבנתי מא אעביד לאלין יומא דין או לבניהון דילידא · פאגאב לבן וקאל אלבנאת בנאתי ואלאולאד אולאדי
ואלגנם גנמי וכל מא תראה פהו לי פמא עסא אן אצנע בבנאתי אליום או באולאדהן אלדי ולדן · ועתה לכה נכרתה
ברית אני ואתה והיה לעד ביני ובינך · וכען איתא נגזר קים אנא ואת ויהי לסהיד בינא ובינך · ואלאן תעאל נשהד
עהדא אנא ואנת ויכון שאהדא בינו ובינך · ויקח יעקב אבן וירימה מצבה · ונסיב יעקב אבנא וזקפה קמא · פא
יעק חגרא ונצבהא דכה · ויאמר יעקב לאחיו לקטו אבנים ויקחו אבנים ויעשו גל ויאכלו שם על הגל
ואמר יעקב לאחוהי לקוטו אבנין ונסיבו אבנין ועבדו דגורא ואכלו תמן על דגורא · פקאל יעק לאצחאב
אגמעו חגארה פגמעו חגארה וצנעו רגמא ואכלו תם עלא רגם · ויקרא לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא
לו גלעד · וקרא ליה לבן יגר סהדותא ויעקב קרא ליה גלעד · פסמאה לבן רגם אלשהאדה ויעק סמאה באלעב
גלעד · ויאמר לבן הגל הזה עד ביני ובינך היום על כן קרא שמו גלעד · ואמר לבן דגורא הדין סהיד בינא ובינך

ומא דין על כן קרא שמה גלעד · פקאל לבן הדי אלגם שאהד בינו ובינך אליום לדלך סמאה גלעד · והמצפה אשר
אמר יצף יהוה ביני ובינך כי נסתר איש מרעהו · וסכותא דאמר יסך מימרא דיי בינא ובינך ארי נתכסי גבר מחבריה ·
ואלמטלע אלדי קאל יטלע אללה ביני ובינך פאן ננסתר כל אמרי ען צאחבה · אם תענה את בנתי ואם תקח נשים
על בנתי אין איש עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך · אם תעני ית בנתי ואם תסב נשין על בנתי לית אנש עמנא
חזי מימרא דיי סהיד בינא ובינך · אן לא תעכב בנאתי ולא תתכד עליהן נסאא ליס מענא אנסאן גיר אנט'ר אללה
שאהד ביני ובינך · ויאמר לבן ליעקב הנה הגל הזה והנה המצבה אשר יריתי ביני ובינך · ואמר לבן ליעקב הא
דגורא הדין והא קמתא דאקימית בינא ובינך · קאל לה לבן הדא אלגם שאהד ואלנצבה אלתי זרותהא בינו ובינך · עד
הגל הזה ועדה המצבה אם אני לא אעבר אליך את הגל הזה ואם אתה לא תעבר אלי את הגל הזה ואת
המצבה הזאת לרעה · סהיד דגורא הדין וסהדא קמתא אם אנא לא אעבר לותך ית דגורא הדין ואם את לא תעבר
לותי ית דגורא הדין וית קמתא הדא לבישו · הוא אלגם שאהד ואלנצבה עליי אן לא תגוזהמא אליי לשר · אלהי
אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק · אלהיה דאברהם ואלהיה דנחור
ידינון בינגא אלהא דאבוהון וקיים יעקב בדדחיל ליה אבוהי יצחק · אלאה אבר ואלאה נחור יחכמון בינגא אלאה
אביהמא וחלף יעקוב בפזע אביה יצחק · ויזבח יעקב זבח בהר ויקרא לאחיו לאכל לחם ויאכלו לחם וילינו בהר ·
ונכס יעקב נכסתא בטורא וקרא לאחוהי למיכל לחמא ואכלו לחמא ובתו בטורא · תם דבח יעקוב דביחא
פי אלגבל ודעא באצחאבה ליאכלו טעאמא פאכלו טעאמא ובאתו פי אלגבל · וישכם לבן בבקר וינשק לבניו
ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב לבן למקמו · ואקדים לבן בצפרא ונשיק לבנוהי ולבנתיה ובריך יתהון
ואזל ותב לבן לאתריה · פאדלג לבן בגדאה פקבל בניה ובנאתה ודעא להם ומצא ורגע אלי מוצעה ·
ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים · ויעקב אזל לאורחיה וערעו ביה מלאכיא דיי · ויעקב מצא אלי
טריקה פאגתה מלאיכה אללה · ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה ויקרא שם המקום ההוא
מחנים · ואמר יעקב כד חזנון משרי מן קדם יי הדא וקרא שמיה דאתרא ההוא מחנים · קאל יעקב למא ראהם
הדא עסכר אללה פסמי דלך אלמוצע אלעסכרין ·

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום · ושלח יעקב אזגדין קדמוהי לות
עשו אחוהי לארע דשעיר לחקלי אדום · תם בעת יעקב ברסל בין ידיה אלי עשו אכיה אלי בלד אלשראה בלד
אדום · ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה · ופקיד
יתהון למימר כדין תימרון לרבוני לעשו כדנן אמר עבדך יעקב עם לבן דרית ואוחרית עד כען ·
ואוצאהם וקאל להם כדא קולו לסידי לעשו כדא קאל עבדך יעקוב אני סכנת ענד לבן ותאכרת אלי אלאן · ויהי
לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך · והוו לי תורין וחמרין ען
ין ואמהן ושלחית לחואה לרבוני לאשכחא רחמין בעינך · פצאר לי בקר וחמיר וגנם ועביד
ובעתת לאכבר סידי לאגד חטא ענדך · וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל
עשו וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו · ותבו אזגדיא לות יעקב למימר אתינא לות אחוך לות עשו
ואף אתי לקדמותך וארבע מאה גברא עמיה · פרגע אלרסל אלי יעקוב קאילין צרנא אלי אכיך אלי עשו ואיצא הו
[illegible]י תלקאך ומעה ארבע מאיה רגל · ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת ה[illegible]
[illegible]ר והגמלים לשני מחנות · ודחיל יעקב לחדא ועקת ליה ופליג ית עמא דעמיה וית ענא וית תורי וגמליא
[illegible]תין משרין · פכאף יעקוב גדא וצאק בה אלאמר וקסם אלאולאד אלדין מעה ואלגנם ואלבקר ואלגמאל עלא עסכרין ·
[illegible] אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה · ואמר אם ייתי עשו למשרית
[illegible]א ויכחינה ותהי משריתא דתשתאר לשיזבא · קאל אן גא עשו אלי אחדהמא פאהלכה צאר אלעסכר
[illegible] פליתה · ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האמר אלי שוב לארצך ולמולדתך
ואיטיבה עמך · ואמר יעקב אלהיה דאבא אברהם ואלהיה דאבא יצחק יי דאמר לי תוב לארעך ולילדותך

רשי

[illegible]

ואוטיב עמך: קאל יע׳ יא אלאה גדי אבר׳ ואלאה אבי יצחק יא אלה אלדי קלת לי ארגע אלי בלדך ומולדך ואלון
מעך: קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי
לשני מחנות: זעירן זכותי מכל חסדין ומכל טבון דעבדת עם עבדך ארי יחידאי עברית ית ירדנא הדין וכען
הויתי לתרתין משרין: אנא אקל מן אסתחק מן גמיע אלפצל ואלאחסאן אלדי צנעתה מע עבדך לאן בעצאי
עברת הדי אלארדן ואלאן קד צרת לי עסכרין: הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן יבוא והכני
אם על בנים: שיזבני כען מידא דאחי מידא דעשו ארי דחיל אנא מניה דלמא ייתי וימחינני אמא
על בניא: אסאלך אן תכלצני מן יד אכי מן יד עשו לאני אכאפה כלא יאתי ויקתל מני אלאם מע אל
בנין קסוה: ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתי את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרב: ואת אמרת
אוטבא אוטיב עמך ואשוי ית בנך סגיאין כחלא דימא דלא יתמנון מסגי: ואנת קלת אני אלון מעך
ואציר נסלך כרמל אבחר אלדי לא יחצא מן כתרה: וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה
לעשו אחיו: ובת תמן בליליא ההוא ונסיב מן דאתי בידיה תקרבתא לעשו אחוהי: פבאת תם פי תלך
אלליה ואכד ממא גא בה מעה הדייה לעשו אכיה: עזים מאתים ותישים עשרים רחלים מאתים ואילים
עשרים: עזי מאתן ותישיא עסרין רחלי מאתן ודכרי עסרין: מאיתי ענז ועשרין תיס מאיתי נעגה
ועשרין כבש: גמלים מיניקות ובניהם שלשים פרות ארבעים ופרים עשרה אתנת עשרים ועירים
עשרה: גמלי מינקתא ובניהון תלתין תורתא ארבעין ותורי עסרא אתנן עסרין ועלי עסרא: תלאתין
נאקה מרצעה מע אולאדהא וארבעין בקרה ועשרה תיראן עשרין אתאן ועשרה גחאש: ויתן ביד
עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר: ויהב ביד עבדוהי
עדרא עדרא בלחודוהי ואמר לעבדוהי עיברו קדמי ורוחא תשוון בין עדרא ובין עדרא: ואעטאהא
עבידה קטיעא קטיעא עלא חדה וקאל להם תקדמוני וצירו פרגה בין קטיע וקטיע: ויצו את
הראשון לאמר כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך: ופקיד
ית קדמאה למימר ארי יערענך עשו אחי וישאלנך למימר דמן את ולאן את אזיל ולמן אלין
דקדמך: ואמר לאלאול איצא קאילא אדי פאגאך עשו אכי וסאלך וקאל לך למן אנת ואין תמצי
ולמן הולאי אלדי בין ידיך: ואמרת לעבדך ליעקב מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הוא
אחרינו: ותימר דעבדך דיעקב תקרבתא היא דמשלחא לרבוני לעשו והא אף הוא אתי בתרנא:
פקל לעבדך ליעקוב הי הדייה מבעותה לסיידי לעשו והודא הו איצא ורانא: ויצו גם את השני
גם את השלישי גם את כל ההלכים אחרי העדרים לאמר כדבר הזה תדברון אל עשו במצאכם
אתו: ופקיד אף ית תנינא אף ית תליתאה אף ית כל דאזלין בתר עדריא למימר כפתגמא הדין
תמללון עם עשו כד תשכחון יתיה: ואמר אלתאני איצא כדאך ולתאלת וסאיר אלמאשין
קאילא כדא קולו לעשו אדא ואפיתמוה: ואמרתם גם הנה עבדך יעקב אחרינו כי אמר אכפרה פניו
במנחה ההלכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני: ותימרון אף הא עבדך יעקב אתי בתרנא
ארי אמר אניחנוניה לרגזיה בתקרבתא דאזלא קדמי ובתר כין אחזי אפוהי מאים יסב אפי: וקולו
איצא הודא עבדך יעק׳ ורانא לאנה קאל אתרצאה אולא באלהדייה אלמתקדמה בין ידיי ובעד דלך אנצר אלי וגהה
לעלה אן ישפעני: ותעבר המנחה על פניו והוא לן בלילה ההוא במחנה: ועברת תקרבתא על אפוהי והוא
בת בליליא ההוא במשריתא: פתקדמת אלהדייה ובאת הו תלך אלליה פי אלעסכר: ויקם בלילה הוא ויקח
את שתי נשיו ואת שתי שפחתיו ואת אחד עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק: וקם בליליא הוא ודבר ית תרתין
נשוהי וית תרתין לחינתיה וית חד עסר בנוהי ועבר ית מעבר יובקא: פקאם פי תלך אלליה ואכד זוגתיה
ואמתיה ואחד עשר אבנא לה ועבר בהם עבר יבק: ויקחם ויעבירם את הנחל ויעבר את אשר לו

[illegible]

ויתירנון ואעבר ית דליה׃ פאכדהם ועבר בהם אלואד ועבר בגמיע מאלה׃ ויותר יעקב לבדו
ויאבק איש עמו עד עלות השחר׃ ואשתאר יעקב בלחודוהי ואשתדל גברא עמיה עד דסליק צפרא׃ פבקי יעק'
פי דלך מנפרד וגאנב חדה מצארעה לגל אן מתלע אלפגר׃ וירא כי לא יכל לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו
עמו׃ וחזא ארי לא יכיל ליה וקריב בפתי ירכיה וזע פתי ירכא דיעקב באשתדלותה עמיה׃ פלאי אלה ליס
יטיקה דנא מן חק ורכה פזאל חק ורך יעקוב מן מצארעתה לה׃ ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא
אשלחך כי אם ברכתני׃ ואמר שלחני ארי סליק צפרא ואמר לא אשלחנך אלהין בריכתני׃ קאל אטלקני אד'
קד טלע אלפגר קאל לא אטלקך דון אן תבארכני׃ ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב׃ ואמר ליה מן שמך
ואמר יעקב׃ קאל לה מא אסמך קאל יעק'׃ ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים
ועם אנשים ותוכל׃ ואמר לא יעקב יתאמר עוד שמך אלהין ישראל ארי רב את קדם יי ועם גבריא ויכילתא׃
קאל לא יסמא אסמך אבדא יעק' פקט לא אסמך לאנך תרווסת ענד אלה וענד אלנאס וטקת דלך׃ וישאל יעקב
ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אתו שם׃ ושאיל יעקב ואמר חוי כען שמך ואמר
למא דין את שאיל לשמי ובריך יתיה תמן׃ פסאלה יעק' וקאל אכברני מא אסמך קאל ומא סואלך ען אסמי למא
בארכה תם׃ ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי ראיתי אלהים פנים אל פנים ותנצל נפשי׃ וקרא יעקב שמיה דאתרא ב
פניאל ארי חזיתי מלאכא דיי אפין באפין ואשתזבת נפשי׃ פסמא יעק' אסם אלמוצע פניאל לאני ראית מלך
אלה שפאהא פתכלצת נפסי׃ ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו׃ ודנח ליה שמשא
כד עבר ית פנואל והוא מטלע על ירכיה׃ פאשרקת לה אלשמס כמא עבר פנואל וכאן הו וקתה דאך יצלע מן
רכבה׃ על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה׃
על כן לא אכלין בני ישראל ית גידא נשיא דעל פתי ירכא עד יומא הדין ארי קריב בפתי ירכא דיעקב בגידא
נשיא׃ לדלך לא יאכלו בני אסראיל ערק אלנסא אלדי מע חק אלורך אלי הדא אליום למא דנא בחק ורך יעקוב בערק
אלנסא׃ וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את הילדים על לאה ועל רחל ועל
שתי השפחות׃ וזקף יעקב עינוהי וחזא והא עשו אתי ועמיה ארבע מאה גברין ופליג ית בניא על לאה
ועל רחל ועל תרתין לחינתא׃ פרפע יעק' עינה וראי פאדי בעשו אקבל ומעה ארבע מאיה רגל פקסם
אלאולאד עלא לאה ורחל ואלאמתין׃ וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשנה ואת לאה וילדיה אחרנים ואת
רחל ואת יוסף אחרנים׃ ושוי ית לחינתא וית בניהון קדמאה וית לאה ובנהא בתראין וית רחל וית יוסף בתראין׃
וציר אלאמתין ואולאדהן אולא תם לאה ואולאדהא בעד דלך ורחל ויוסף בעד דלך׃ והוא עבר לפניהם וישתחו
ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו׃ והוא עבר קדמיהון וסגיד על ארעא שבע זמנין עד מקרביה עד אחוהי׃
תקדמהם וסגד עלא אלארץ סבע מראר אלי אן דנא מן אכיה׃ וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צואריו
וישקהו ויבכו׃ ורהט עשו לקדמותיה וגפפיה ונפל על צוריה ונשקיה ובכו׃ פחאצר עשו תלקאה ועאנקה
ואנכב עלא ענקה וקבלה ובכיא׃ וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים
אשר חנן אלהים את עבדך׃ וזקף ית עינוהי וחזא ית נשיא וית בניא ואמר מן אילין לך ואמר בניא דחן יי ית
עבדך׃ פרפע עינאה וראי אלנסא ואלאולאד פקאל מן הולאי לך קאל אלאולאד אלדי רזקהם אללה לעבדך׃ ותגשן
השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין׃ וקריבא לחינתא אנין ובניהון וסגידא׃ פתקדמת אלאמתין ואולאדהן וסגדן׃ ותגש
גם לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש יוסף ורחל וישתחוו׃ וקריבת אף לאה ובנהא וסגידו ובתר כן קריב
יוסף ורחל וסגידו׃ פתקדמת לאה ואולאדהא וסגדו ובעד דלך תקדם יוסף ורחל וסגדו׃ ויאמר מי לך כל
המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדני׃ ואמר מא לך כל משריתא הדא דערעית ואמר
לאשכחא רחמין בעיני רבוני׃ קאל למא לך כל הדי אלעסכר אלדי פאגיתה קאל לאגד חטוה ענד סידי׃ ויאמר
עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך׃ ואמר עשו אית לי סגי אחי אהא דילך דילך׃ קאל עשו מוגוד לי אכתר מן דלך

[illegible]

בכי לך יא אכי מאלך: ויאמר יעקב אל נא אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי
פניך כראות פני אלהים ותרצני: ואמר יעקב בבעו אם כען אשכחית רחמין בעינך ותקביל תקרובתי מן
ידי ארי על כין חזיתנון לאפך כחיזו אפי רברביא ואתרעית לי: קאל יעקוב אן וגדת חצוה ענדך אקבל
הדייתי מן ידי לאני קד ראית וגהך כלויא וגה אשראף פארצ עני: קח נא את ברכתי אשר הבאת לך כי
חנני אלהים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח: קביל כען ית תקרובתי דאתותיאת לך ארי רחים עלי יי וארי אית
לי כולא ואתקיף ביה וקביל: אקבל הדייתי אלתי גאת לך פאן אללה קד לאטפני ומוגוד לי כתיר פלח עליה חתי
קבלהא: ויאמר נסעה ונלכה ואלכה לנגדך: ואמר טול ונהך ואהך לקבלך: קאל לה נרחל ונמצי ואסיר מעך
ויאמר אליו אדני ידע כי הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן: ואמר ליה
רבוני ידע ארי ינקיא רכיכין ועאנא ותורי מינקתא עלי ואם אדחוקנון יומא חד וימותון כל ענא: קאל לה סיידי
יעלם אן אלאולאד רכאך ואלגנם ואלבקר מרצעאת ענדי פאן כדדתהא יומא ואחדא תמאות כתיר מנהא: יעבר
נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבא אל אדני
שעירה: יעבר כען רבוני קדם עבדיה ואנא אדבר בניח לרגל עבידתא דקדמי ולרגל ינקיא עד דאיעול לות
רבוני לסעיר: יתקדם סיידי עבדה ואנא אסוקהם רוידא רוידא לקבל אלמלך אלדי בין ידי ומן אגל אלאולאד
אן אגי אלי סיידי אלי אלשראה: ויאמר עשו אציגה נא עמך מן העם אשר אתי ויאמר למה זה אמצא חן בעיני
אדני: ואמר עשו אשבוק כען עמך מן עמא דעמי ואמר למא דנן אשכח רחמין בעיני רבוני: קאל עשו
אכלף מעך מן הולאי אלקום אלדין מעי קאל למא אנא כל הדי אחצא ענד סיידי: וישב ביום ההוא עשו
לדרכו שעירה: ותב ביומא ההוא עשו לאורחיה לסעיר: פרגע פי דלך אליום עשו אלי טריקה אלי אלשראה
ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת על כן קרא שם המקום סכות: ויעקב נטל לסכות ובנא
ליה ביתא ולבעירה עבד מטלן על כין קרא שמיה דאתרא סכות: ויעקוב רחל אלי סכות ובנא לה ביתא וצנע
למאשיתה עריסא לדלך סמי אלמוצע סכות: ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ
כנען בבאו מפדן ארם ויחן את פני העיר: ואתא יעקב שלים לקרתא דשכם דבארעא דכנען במיתוהי מפדן ג
ארם ושרא לקביל קרתא: תם דכל יעקב סאלמא אלי קרית נאבלוס אלתי פי בלד כנען מן מגיה מן פדן ארם ונזל
קבאלה קריה: ויקן את חלקת השדה אשר נטה שם אהלו מיד בני חמור אבי שכם במאה קשיטה: וזבן ית
אחסנת חקלא דפרסיה תמן למשכניה מיד בני חמור אבוהי דשכם במאה חורפן: ואבתאע חדיקה אלתי
אלתי צרב תם כבאיה מן יד בני חמור אבו שכם במאיה נעגה: ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל: ואקים
תמן מדבחא ופלח עלוהי קדם אלהא דישראל: ונצב תם מדבחא ודעא אסמה באסם אלטאיק אלה אסר
ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ: ונפקת דינה בת לאה דילידת ליעקב ד
למחזי בבנת ארעא: תם כרגת דינה אבנה ליאה אלתי ולדת ליעקב לתנטר אלי בנאת אהל אלארץ: וירא אתה שכם
בן חמור החוי נשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה: וחזא יתה שכם בר חמור חואה רבא דארעא ודבר
יתה ושכיב יתה ועניה: פראהא שכם בן חמור אלחוי שריף אלבלד פאכדהא ואצגעהא ואדלהא: ותדבק נפשו
בדינה בת יעקב ויאהב את הנער וידבר על לב הנער: ואתרעיאת נפשיה בדינה בת יעקב ורחים ית עולימתא
ומליל על לבה דעולימתא: פשגפת נפסה בהא ואחבהא ולאטפהא: ויאמר שכם אל חמור אביו לאמר קח לי
את הילדה הזאת לאשה: ואמר שכם לחמור אבוהי למימר סב לי ית עולימתא הדא לאנתו: פקאל לחמור אביה
כד לי הדה אלצביה זוגה: ויעקב שמע כי טמא את דינה בתו ובניו היו את מקנהו בשדה והחרש יעקב
עד באם: ויעקב שמע ארי סאיב ית דינה ברתיה ובנוהי הוו עם גיתוהי בחקלא ושתיק יעקב עד
מיתיהון: ולמא סמע יעקוב אן קד נגס דינה אבנתה וכאן בנוה מע מאשיתה פי אלצחרא פאמסך יעקוב
אלי מגייהם: ויצא חמור אבי שכם אל יעקב לדבר אתו: ונפק חמור אבוהי דשכם לות יעקב למללא
עמיה: פכרג חמור אבו שכם אלי יעקוב ליכלמה ברתך: ובני יעקב באו מן השדה כשמעם ויתעצבו

[illegible]

האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה׃ ובני יעקב עלו מן חקלא 43
כד שמעו ואתנסיסו גבריא ותקיף להון לחדא ארי קלנא עבד בישראל למשכב עם בת יעקב וכן לא כשר
לאתעבדא׃ ובני יעקב גאו מן אלצחרא כמא סמעו פאשתד עליהם גדא לאנה צנע פאחשה פי אסראיל אד צאגע
אבנתה וכדא לא יצנע׃ וידבר חמור אתם לאמר שכם בני חשקה נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה׃ ומליל
חמור עמהון למימר שכם ברי אתרעיאת נפשיה בברתכון הבו כען יתה ליה לאתו׃ פכלמהם חמור
קאילא אן שכם אבני קד שעפת נפסה באבנתכם פאעטוהא לה זוגה׃ והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו לנו ואת
בנתינו תקחו לכם׃ ואתחתנו בנא בנתכון תתנון לנא וית בנתנא תסבון לכון׃ וצאהרונא אעטונא בנאתכם וכד
בנאתנא׃ ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם שבו וסחרוה והאחזו בה׃ ועמנא תתבון וארעא תהי קדמיכון תיבו ועבידו
בה סחורתא ואחסינו בה׃ וקימו מענא והדי אלבלד בין אידיכם אגלסו ואתגלו פיה וחוזוה׃ ויאמר שכם אל
אביה ואל אחיה אמצא חן בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן׃ ואמר שכם לאבוהא ולאחהא אשכח
רחמין בעיניכון ודתימרון לי אתין׃ פקאל שכם לאביהא ואכותהא אגד חצוא עינדכם ומא תקולו לי א
אעטיכם׃ הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו אלי ותנו לי את הנער לאשה׃ אסגו עלי
לחדא מהרין ומתנן ואתין כמא דתימרון לי והבו לי ית עולימתא לאתו׃ כתרו עלי מן אלמהר ואלעטא
אעטיכם כמא תקולו לי ואעטוני אלגאריה זוגה׃ ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה וידברו
אשר טמא את דינה אחתם׃ ואתיבו בני יעקב ית שכם וית חמור אבוהי בחכמא ומלילו דסאיב ית דינה
אחתהון׃ פאגאבוה בני יעקוב במכר קאילין כמא נגס דינה אכתהם׃ ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות
הדבר הזה לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו׃ ואמרו להון לא נכול למעבד פתגמא
הדין למתן ית אחתנא לגבר דליה עורלא ארי חסדא היא לנא׃ קאלו להמא לא נטיק אן נצנע הדא אלאמר
אן נעטי אכתנא לרגל לה קלפה לאנה עאר עלינא׃ אך בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו להמל לכם
כל זכר׃ ברם בדא נתפיס לכון אם תהון כותנא למגזר לכון כל דכורא׃ לכן בהדה נטאבקכם אן כנתם מ
מתלנא ואכתתן מנכם כל דכר׃ ונתנו את בנתינו לכם ואת בנתיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לעם אחד׃
ונתין ית בנתנא לכון וית בנתכון נסב לנא ונתיב עמכון ונהי לעמא חד׃ אעטיאכם בנאתנא ונתזוג בנאתכם
ונקים מעכם וצרנא אמה ואחדה׃ ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו את בתנו והלכנו׃ ואם לא תקבלון מננא
למגזר ונדבר ית ברתנא ונזיל׃ ואן לם תקבלו מנא אן תכתתנון אכדנא אבנתנא ומצינא׃ וייטבו דבריהם בעיני
חמור ובעיני שכם בן חמור׃ ושפרו פתגמיהון בעיני חמור ובעיני שכם בר חמור׃ פחסן כלאמהם ענד חמור
ושכם אבנה׃ ולא אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא נכבד מכל בית אביו׃ ולא אוחר עולימא
למעבד פתגמא ארי אתרעי בבת יעקב והוא יקיר מכל בית אבוהי׃ ולם יוכר אלגלאם אן יצנע הדא אלאמר
לאנה מריד אבנה יעקב והו אכרם מן גמיע בית אביה׃ ויבא חמור ושכם בנו אל שער עירם וידברו אל אנשי
עירם לאמר׃ ואתא חמור ושכם בריה לתרע קרתהון ומלילו עם אנשי קרתהון למימר׃ פדכל חמור ושכם
אבנה אלי באב קריתהם וכאטבו אהלהא קאילין׃ האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו אתנו ויסחרו בארץ
אתה והארץ הנה רחבת ידים לפניהם את בנתם נקח לנו לנשים ואת בנתינו נתן להם׃ גבריא האילין שלם
אינון עמנא ויתבון בארעא ויעבדון בה סחורתא וארעא הא פתית ידין קדמיהון ית בנתהון נסב לנא לנשין וית
בנתנא נתין להון׃ הולאי אלקום מסאלמין הם לנא אן יגלסו פי אלבלד ויתגרון פיה והודאה ואסע אלאמכאן בין אידיהם
נתזוג בנאתהם ונזוגהם בנאתנא׃ אך בזאת יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות לעם אחד בהמול לנו
כל זכר כאשר הם נמלים׃ ברם בדא יתפיסון לנא גבריא למתב עמנא למהוי לעמא חד במגזר לנא כל
דכורא כמא דאנון גזירין׃ לכן בהדה יטאבקונא אלקום אן יקימו מענא ונציר אמה ואחדה אן יכתתן מנא
כל דכר כמא הם מכתונין׃ מקנהם וקנינם וכל בהמתם הלוא לנו הם אך נאותה להם וישבו אתנו׃ גיתיהון וקנינהון

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

וכל בעיריהון הלא דילנא אנון כרם נתפיס להון ויתבון עמנא ׃ מואשיהם ובהאימהם וסאיר מלכהם אנמא
הו לנא ערא נתאבקהם עלא דלך ויקימו מענא ׃ וישמעו אל חמור ואל שכם בנו כל יצאי שער עירו
וימלו כל זכר כל יצאי שער עירו ׃ וקבילו מן חמור ומן שכם בריה כל נפקי תרע קרתיה וגזרו כל
דכורא כל נפקי תרע קרתיה ׃ פקבלו מן חמור ומן שכם אבנה כל מן כרג מן באב קריתה ואכתתן מנהם
כל דכר ׃ ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ויקחו בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויבאו על
העיר בטח ויהרגו כל זכר ׃ והוה ביומא תליתאה כד תקיפו עליהון כיביהון ונסיבו בני יעקב שמעון ולוי אחי
דינה גבר חרביה ועלו על קרתא דיתבא לרחצן וקטלו כל דכורא ׃ ולמא כאן פי אליום אלתאלת והם וגעון אבני שמעון
ולוי אכוי דינה כל אמר סיפה ודכלא עליהמא והם מטמאנון וקתלו כל דכר ׃ ואת חמור ואת שכם בנו הרגו
לפי חרב ויקחו את דינה מבית שכם ויצאו ׃ וית חמור וית שכם בריה קטלו לפתגם דחרב ודברו ית דינה מבית שכם
ונפקו ׃ וחמור ושכם אבנה קתלוהמא בחד אלסיף ואכרגו דינה מן בית שכם וכרגו ׃ בני יעקב באו על החללים ויבזו
העיר אשר טמאו אחותם ׃ בני יעקב עלו לחלצא קטיליא ובזו קרתא דסאיבו אחתהון ׃ בני יעק דכלא על
אלצרעא וגנמו מא פי אלקריה כמא נגסו אכתהם ׃ את צאנם ואת בקרם ואת חמריהם ואת אשר בעיר
ואת אשר בשדה לקחו ׃ ית ענהון וית תוריהון וית חמריהון וית דבקרתא וית דבחקלא בזו ׃ גנמהם ובקרהם
וחמירהם ומא פי אלקריה ומא פי אלציאע אכדוה ׃ ואת כל חילם ואת כל טפם ואת נשיהם שבו ויבזו ואת
כל אשר בבית ׃ וית כל נכסיהון וית כל טפלהון וית נשיהון שבו ובזו וית כל דבביתא ׃ וגמיע אמואלהם
ואטפאלהם ונסאהם סבוהא וגנמוהא וסאיר מא פי אלמנאזל ׃ ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם
אתי להבאישני בישב הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והכוני ונשמדתי אני וביתי ׃
ואמר יעקב לשמעון וללוי עכרתון יתי למתן דבבו ביתבי ארעא בכנענאה ובפרזאה ואנא עם
דמנין ויתכנשון עלי וימחונני ואשתיצי אנא ואנש ביתי ׃ פקל יעק לשמעון ולוי קד פצחתמאני ואפסדתמאני
חאלי מע אהל אלבלד אלכנעניין ואלפרזיין ואנא רהט דו אחצא פיגתמעון עלי ויקתלוני ואהלך אנא ואהלי ׃ ויאמרו
הכזונה יעשה את אחותנו ׃ ואמרו הכנפקת ברא יתעביד [illegible] אחתנא ׃ קאלו אכזאניה יצנע באכתנא ׃

ויאמר אלהים אל יעקב קום עלה בית אל ושב שם ועשה שם מזבח לאל הנראה אליך בברחך
מפני עשו אחיך ׃ ואמר יי ליעקב קום סק לבית אל ותיב תמן ועביד תמן מדבח לאל דאתגלי לך במערקך מן קדם
עשו אחוך ׃ תם קאל אללה ליעקוב קם אצעד אלי בית אל וקם תם ואצנע תם מדבחא ללטאיק אלמתגלי לך
פי הרובך מן בין ידי עשו אכיך ׃ ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו הסירו את אלהי הנכר אשר
בתוככם והטהרו והחליפו שמלתיכם ׃ ואמר יעקב לאנש ביתיה ולכל דעמיה אעדו ית טעות עממיא
דביניכון ואדכו ושנו כסותכון ׃ פקאל יעק לאהלה וסאיר מן מעה אנזעו מעבודאת אלגרבא אלתי מעכם ותטהרו
ובדלו תיאבכם ׃ ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי ׃ ונקום ונסק
לבית אל ואעביד תמן מדבח לאל דקביל צלותי ביומא דעקתי והוה מימריה בסעדי באורחא דאזלית ׃
ונקום ונצעד אלי בית אל ואצנע תם מדבחא ללטאיק אלמגיב לי פי יום שדתי וכאן מעי פי אלטריק אלתי סלכת ׃
ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אשר בידם ואת הנזמים אשר באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת האלה
אשר עם שכם ׃ ויהבו ליעקב ית כל טעות עממיא דבידהון וית קדשיא דבאודניהון וטמר יתהון יעקב תחות
בטמא דעם שכם ׃ פדפעו אלי יעקוב גמיע מעבודאת אלגרבא אלתי מעהם ואלשנוף אלתי פי אדאנהם ודפנהא
תחת אלבטמה אלתי בחצרה ׃ ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי
בני יעקב ׃ ונטלו והות דחלא מן קדם יי על עממיא דבקרויא סחרניהון ולא רדפו בתר בני יעקב ׃ ולמא רחלו
ה כאן דער אללה עלא אלאמם אלדין חואליהם ולם יכלבו בני יע ׃ ויבא יעקב לוזה אשר בארץ כנען היא בית
אל הוא וכל העם אשר עמו ׃ ואתא יעקב ללוז דבארע דכנען היא בית אל הוא וכל עמא דעמיה ׃ תם [illegible]

[illegible]

44 לוז אלדי פי בלד כנעאן הי ביתאל הו וג׳מיע אלקום אלדין מעה׃ ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו
האלהים בברחו מפני אחיו׃ ובנא תמן מדבחא וקרא לאתרא אל בית אל ארי תמן אתגלי ליה יי׳ במערקיה מן קדם
אחוהי׃ פבנא תם מדבחא ודעא פי אלמוצע אל בית אל אלטאיק לאן תם תגלא לה אללה פי הרובה מן בין ידי
אכיה׃ ותמת דבורה מינקת רבקה ותקבר מתחת לבית אל תחת האלון ויקרא שמו אלון בכות׃ ומיתת דבורה
מינקתה דרבקה ואתקברת מלרע לבית אל בשפולי מישרא וקרא שמיה מישר בכיתא׃ ומאתת דבורה
דאיה רבקה ודפנת אספל מן בית אל דון אלמרג וסמאה מרג אלבכא׃ ויֵרא אלהים אל יעקב עוד
בבאו מפדן ארם ויברך אתו׃ ואתגלי יי׳ ליעקב עוד במיתוהי מפדן ארם ובריך יתיה׃ ותם תגלא אללה ליעקב
איצא פי מגיה מן פדן ארם ובארך פיה׃ ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל
יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל׃ ואמר ליה יי׳ שמך יעקב לא יתקרי שמך עוד יעקב אלהין ישראל יהי
יב שמך וקרא ית שמיה ישראל׃ וקאל לה אסמך יעקב לא יסמא אבדא אסמך יעקוב פקט בל אסרא׳ פסמאה
אסרא׳ ויאמר לו אלהים אני אל שדי פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלציך יצאו׃ ואמר ליה
אנא אל שדי פוש וסגי עם וכנשת שבטין יהון מנך ומלכין דשלטין בעממיא מנך יפקון׃ ותם קאל לה אנא
אלטאיק אלכאפי אנם ואכתר אמה בעד גוק אמם תכון מנך ומלוך מן צלבך יכרגון׃ ואת הארץ אשר נתתי
לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריך אתן את הארץ׃ וית ארעא דיהבית לאברהם וליצחק לך אתננה
ולבנך בתרך אתין ית ארעא׃ ואלבלד אלדי אעטיתהא לאבר׳ ויצ׳ לך אעטיהא ולנסלך מן בעדך׃ ויעל מעליו
אלהים במקום אשר דבר אתו׃ ואסתלק מעלוהי יקרא דיי׳ באתרא דמליל עמיה׃ ותם ארתפע מנה נור
אללה פי אלמוצע אלדי כאטבה׃ ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עליה נסך ויצק
נקבי עליה שמן׃ ואקים יעקב קמתא באתרא דמליל עמיה קמת אבנא ונסיך עלה נסכין ואריק עלה מישחא׃
ו ונצב יעקוב נצבה פי אלמוצע אלדי כאטבה דלה מן חגארה ורש עליהא מזאגא וצב עליהא דהנא׃ ויקרא
יעקב את שם המקום אשר דבר אתו שם אלהים בית אל׃ וקרא יעקב ית שמא דאתרא דמליל עמיה
תמן יי׳ בית אל׃ וסמא אסם אלמוצע אלדי כאטבה אללה תם ביתאל׃ ויסעו מבית אל ויהי עוד כברת
הארץ לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש בלדתה׃ ונטלו מבית אל והוה עוד כרוב ארעא למיעל לאפרת
וילידת רחל וקשיאת במילדה׃ ותם רחלו מן ביתאל ובקי להם מיל מן אלמסאפה אלי דכול אפרת פולדת
רחל וצעב ולאדהא׃ ויהי בהקשתה בלדתה ותאמר לה המילדת אל תיראי כי גם זה לך בן׃ והוה בקשיותה
במילדה ואמרת לה חיתא לא תדחלין ארי אף דין ליך בר׃ פלמא צעב ולאדהא קאלת להא אלקאבלה
לא תכאפין פאן הדא לך אבן׃ ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין׃ והוה
במפק נפשה ארי מיתא וקרת שמיה בר דוי ואבוהי קרא ליה בנימין׃ פכאן עגד כרוג נפסהא והי מאיתה
אסמתה אבן תרחי ואביה סמאה בנימין׃ ותמת רחל ותקבר בדרך אפרתה הוא בית לחם׃ ומיתת רחל
ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם׃ פמאתת רחל ודפנת פי טריק אפרת היא בית לחם׃ ויצב יעקב
מצבה על קברתה הוא מצבת קברת רחל עד היום׃ ואקים יעקב קמתא על קבורתה היא קמת
קבורתא דרחל עד יומא דין׃ ונצב יעקוב נצבה עלי קברהא הי תסמא נצבה רחל אלי אליום׃ ויסע
ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר׃ ונטל ישראל ופרסיה למשכנא מהלאה למגדלא דעדר׃

[illegible]

תם רחל אסל ומ̇ר כבאה הנאך מן מגדל עדר׃ ויהי בשכן ישראל בארץ ההוא וילך ראובן וישכב את בלהה
פילגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר׃ והוה כד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל
ראובן ושכיב ית בלהה לחינתא דאבוהי ושמע ישראל והון בני יעקב תרי עסר׃ ולמא סכן אסל תלך
אבלד מצא ראובן וצׄאגע בלהה אמה אביה פסמע בדׄלך אסל וכאן בנו יעקב ביוסף אתני עשר
בני לאה בכור יעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולן׃ בני לאה בוכריה דיעקב ראובן ושמעון
ולוי ויהודה ויששכר וזבולן׃ בנו לאה בכר יעק ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויש וזב׃ בני רחל יוסף ובנימן
ובני בלהה שפחת רחל דן ונפתלי׃ ובני בלהה אמתה דרחל דן ונפתלי׃ ובנו בלהה אמה לרחל דן ונפ
ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן ארם׃ ובני זלפה אמתה דלאה
גד ואשר אלין בני יעקב דאתילידו ליה בפדן ארם׃ ובנו זלפה אמה לאה גד ואשר הולאי בנו יעק
ולדו לה פי פדן ארם׃ ויבא יעקב אל יצחק אביו ממרא קרית הארבע הוא חברון אשר גר שם אברהם
ויצחק׃ ואתא יעקב לות יצחק אבוהי לממרא קרית ארבע היא חברון דדר תמן אברהם ויצחק׃ תם גא יע
אלי יצחק אביה אלי ממרא קרית ארבע הי חברא אלדׄי סכן תם אבר ויצח׃ ויהיו ימי יצחק מאת שנה ושמנים
שנה׃ והוו יומי יצחק מאה ותמנן שנין׃ וכאן עמר יצח מאיה ותמאנין סנה׃ ויגוע יצחק וימת ויאסף א
עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו׃ ואתנגיד יצחק ומית ואתכניש לעמיה סיב ו
יומין וקברו יתיה עשו ויעקב בנוהי׃ פתופא יצחק ומאת ואנצׄם אלי קומה שיכׄא קד שבע מן
ודפנה עשו ויעקו אבנאה׃ ואלה תולדת עשו הוא אדום׃ ואלין תולדת עשו הוא אדום
והדׄי שרח תואליד עשו הו אדום׃ עשו לקח את נשיו מבנות כנען את עדה בת אילון החתי ואת אהליבמה
בת ענה בת צבעון החוי׃ עשו נסיב ית נשוהי מבנת כנען ית עדה בת אילון חתאה וית אהליבמה בת ענה
בת צבעון חואה׃ וכאן עשו אתכׄד נסאא מן בנאת כנעאן עדה אבנה אילון אלחתי ואהליבמה אבנה ענ
אבנה צבעון אלחוי׃ ואת בשמת בת ישמעאל אחות נביות׃ וית בסמת בת ישמעאל אחתיה דנביות׃
ובסמת אבנה אסמעיל אכׄת נביות׃ ותלד עדה לעשו את אליפז ובשמת ילדה את רעואל׃ וילידת
עדה לעשו ית אליפז ובסמת ילידת ית רעואל׃ פולדת עדה לעשו אליפז ובסמת ולדת רעואל׃ ואהליב
ילדה את יעוש ואת יעלם ואת קרח אלה בני עשו אשר ילדו לו בארץ כנען׃ ואהליבמה ילידת ית
יעוש וית יעלם וית קרח אלין בני עשו דאתילידו ליה בארעא דכנען׃ ואהליבמה ולדת יעוש ויעלם וק
הולאי בנו עשו אלדׄי ולדו לה פי בלד כנעאן׃ ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות
ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב
אחיו׃ ודבר עשו ית נשוהי וית בנוהי וית בנתיה וית כל נפשת ביתיה וית גיתוהי וית כל בעירה וית קנ
בארעא דכנען ואזל לארעא אחרי מן קדם יעקב אחוהי׃ פאכׄד עשו נסאה ובניה ובנאתה וכל נפס מן
ומאשיתה וסאיר בהאימה וסאיר מלכה אלדׄי מלכה פי בלד כנעאן ומצׄא אלי בלד גׄירה מן קבל יעק
אכׄיה׃ כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם׃ ארי הוה קנ
סגי מלמתב כחדא ולא יכילת ארע תותבותהון לסוברא יתהון מן קדם גיתיהון׃ לאן כׄראהם כאן אכתׄר מן אן
גמיעא ולם יטיק בלד סכנאהם אן יחתמלהם מן קבל מואשיהם׃ וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום
ויתיב עשו בטורא דשעיר עשו הוא אדום׃ פסכן עשו אליהו אלאחמרי פי גבל סעיר׃ ואלה תולדת ע
אבי אדום בהר שעיר׃ ואלין תולדת עשו אבוהון דאדומאי בטורא דשעיר׃ והדׄא שרח תואליד עשו
אלאחמריין פי גבל סעיר׃ אלה שמות בני עשו אליפז בן עדה אשת עשו רעואל בן בשמת אשת עשו

[illegible]

סליק פ׳ וישלח

אבגד הוז חטי
לךמס נן כע פף צ
קרוש

בני עשו אליפז בר עדה אתת עשו רעואל בר בסמת אתת עשו ׃ הדה אסמא בני עשו אין שנ
זוגתה רעואל בסמת זוגתה ׃ ויהיו בני אליפז תימן אומר צפו וגעתם וקנז ׃ והוו בני אליפז
צפו וגעתם וקנז ׃ וכאן בני אליפז תימן או צ וגו ׃ ותמנע היתה פילגש לאליפז בן עשו תימן ואו
ותלד לאליפז את עמלק אלה בני עדה אשת עשו ׃ ותמנע הות לחינתא לאליפז בר עשו וילידת
לאליפז ית עמלק אלין בני עדה אתת עשו ׃ ותמנע כאנה אמה לאליפז ן עשו פולדת לה עמלק הולאי בני
עדה זוגה עשו ׃ ואלה בני רעואל נחת וזרח שמה ומזה אלה היו בני בשמת אשת עשו ׃ ואלין בני רעואל
נחת וזרח שמה ומזה אלין הוו בני בסמת אתת עשו ׃ והולאי כאנו בני רעואל נחת וזרח שמה ומזה הולאי בני בסמת זוגה
עשו ׃ ואלה היו בני אהליבמה בת ענה בת צבעון אשת עשו ותלד לעשו את יעוש ואת יעלם ואת
קרח ׃ ואלין הוו בני אהליבמה בת ענה בת צבעון אתת עשו וילידת לעשו ית יעוש וית יעלם וית קרח ׃
והולאי כאנו בני אהליבמה אבנה ענה אבנה צבעון זוגה עשו פולדת לה יעוש ויעלם וקרח ׃ אלה אלופי
בני עשו בני אליפז בכור עשו אלוף תימן אלוף אומר אלוף צפו אלוף קנז ׃ אלין רברבי בני עשו בני
אליפז בוכרא דעשו רבא תימן רבא אומר רבא צפו רבא קנז ׃ הולאי צנאדיד בני עשו בני אליפז בכר ה
תימן צנדיד אומר צנ צפו צנדיד וקנז צנ ׃ אלוף קרח אלוף געתם אלוף עמלק אלה אלופי אליפז בארץ
אדום אלה בני עדה ׃ רבא קרח רבא געתם רבא עמלק אלין רברבי אליפז בארעא דאדום אלין בני עדה ׃ וקרח
צנ וגעתם צנ ועמלק צנ הולאי צנאדיד אליפז פי בלד אדום הולאי בני עדה ׃ ואלה בני רעואל בן
עשו אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה אלוף מזה אלה אלופי רעואל בארץ אדום אלה בני בשמת
אשת עשו ׃ ואלין בני רעואל בר עשו רבא נחת רבא זרח רבא שמה רבא מזה אלין רברבי רעואל בארעא דאדום אלין
בני בסמת אתת עשו ׃ והולאי בני רעואל ן עשו נחת צנ וזרח צנ ושמה צנ ומזה צנ הולאי צנאדיד רעואל
פי בלד אדום הם בני בשמת זוגה עשו ׃ ואלה בני אהליבמה אשת עשו אלוף יעוש אלוף יעלם אלוף
קרח אלה אלופי אהליבמה בת ענה אשת עשו ׃ ואלין בני אהליבמה אתת עשו רבא יעוש רבא יעלם
רבא קרח אלין רברבי אהליבמה בת ענה אתת עשו ׃ והולאי בני אהליבמה זוגה עשו יעוש צנ ויעלם צנ
וקרח צנ הולאי צנאדיד אהליבמה אבנה ענה ׃ אלה בני עשו ואלה אלופיהם הוא אדום ׃ אלין
בני עשו ואלין רברבניהון הוא אדום ׃ והולאי בני עשו והולאי צנאדידהם והם אלאחמריין ׃
אלה בני שעיר החרי ישבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענה ׃ אלין בני שעיר חוראה יתבי ארעא לוטן
ושובל וצבעון וענה ׃ הולאי בני שעיר אלחוריין סכאן אלבלד לוטן ושובל וצבע וענה ׃ ודישון ואצר ודישן
אלה אלופי החרי בני שעיר בארץ אדום ׃ ודישון ואצר ודישן אלין רברבי חוראי בני שעיר בארעא דאדום ׃
ודישון ואצר ודישן הולאי צנאדיד אלחוריין בני שעיר פי בלד אדום ׃ ויהיו בני לוטן חרי והימם ואחות לוטן
תמנע ׃ והוו בני לוטן חורי והימם ואחתיה דלוטן תמנע ׃ וכאן בני לוטן חורי והימם ואכתה תמנע ׃
ואלה בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם ׃ ואלין בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם ׃
הולאי בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו ואונם ׃ ואלה בני צבעון ואיה וענה הוא ענה אשר מצא את הימם
במדבר ברעתו את החמרים לצבעון אביו ׃ ואלין בני צבעון ואיה וענה הוא ענה דאשכח ית גיבריא
במדברא כד הוה רעי ית חמריא לצבעון אבוהי ׃ והולאי בני צבעון ואיה וענה הו ענה אלדי רכב אלבגאל
... כאן ירעא חמיר צבעון אביה ׃ ואלה בני ענה דשן ואהליבמה בת ענה ׃ ואלין בני ענה דישן
ואהליבמה בת ענה ׃ וכאן בני ענה דישן ואהליבמה אבנה ענה ׃ ואלה בני דישן חמדן ואשבן ויתרן
וכרן ׃ ואלין בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן ׃ והולאי בני דישן חמדן ואשבן ויתרן וכרן ׃ אלה בני אצר

[illegible]

בלהן ונעון ועקן: אין בני אצר הולאי בני אצר: אלה בני דישן עוץ וארן: אין בני דישן
אלה אלופי החרי אלוף לוטן אלוף שובל אלוף צבעון אלוף ענה: אין רברבי חוראי רבא לוטן
ר צבע ר ענה: הולאי צנאדיד אלחוריין לוטן צ׳ ושובל צ׳ וצבע צ׳ וענה צ׳: אלוף דישן אלוף
אלוף דישן אלה אלופי החרי לאלפיהם בארץ שעיר: רבא דישן ר אצר ר דישן אין רברבי חוראי
לרברבניהון בארע דשעיר: ודישון צ׳ ואצר צ׳ ודישן צ׳ הולאי צנאדיד אלחוריין פי בלד שעיר:
ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל: ואלין מלכיא דמלכו
בארעא דאדום קדם דימלוך מלכא לבני ישראל: הולאי אלמלוך אלדי מלכו פי בלד אדום קבל אן ימלך מלך
לבני אסר: וימלך באדום בלע בן בעור ושם עירו דנהבה: ומלך באדום בלע בר בעור ושום קרתיה דנהבה
ומלך פי אדום בלע בן בעור ואסם קריתה דנהבה: וימת בלע וימלך תחתיו יובב בן זרח מבצרה: ומית
בלע בלע ומלך תחותוהי יובב בר זרח מבצרה: ומאת ומלך בעדה יובב בן זרח מן בצרה: וימת יובב וימלך
תחתיו חושם מארץ התימני: ומית יובב ומלך תחותוהי חושם מארע דרומא: ומאת ומלך בעדה
חושם מן בלד אלימן: וימת חשם וימלך תחתיו הדד בן בדד המכה את מדין בשדה מואב ושם
עוית: ומית חושם ומלך תחותוהי הדד בר בדד דקטיל ית מדיאי בחקלי מואב ושום קרתיה עוית
ומאת ומלך בעדה הדד בן בדד אלדי קתל אלמדיאניין פי צחרא מואב ואסם קריתה עוית: וימת הדד
וימלך תחתיו שמלה ממשרקה: ומית הדד ומלך תחותוהי שמלה ממשרקה: ומאת ומלך בעדה
שמלה ממשרקה: וימת שמלה וימלך תחתיו שאול מרחבות הנהר: ומית שמלה ומלך תחותוהי
שאול מרחבות דעל פרת: ומאת ומלך בעדה שאול מן רחבה אלפראת: וימת שאול וימלך תחתיו
בעל חנן בן עכבור: ומית שאול ומלך תחותוהי בעל חנן בר עכבור: ומאת ומלך בעדה בעל חנן בן עכבור
וימת בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו הדר ושם עירו פעו ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי
זהב: ומית בעל חנן בר עכבור ומלך תחותוהי הדר ושום קרתיה פעו ושום אתתיה מהיטבאל בת מטרד
בת מצריף דהבא: ומאת ומלך בעדה הדר ואסם קריתה פעו ואסם זוגתה מהיטבאל אבנה מטרד
מא אלדהב: ואלה שמות אלופי עשו למשפחתם למקמתם בשמתם אלוף תמנע אלוף עלוה
יתת: ואלין שמהת רברבי עשו לזרעיתהון לאתריהון בשמהתהון רבא תמנע רבא עלוה רבא
והדה אסמא צנאדיד עשו לעשאירהם פי מואצעהם באסמאיהם תמנע צ׳ ועלוה צ׳
אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף פינן: ר אהליבמה ר אלה ר פינן: ואהליבמה צ׳ ואלה צ׳ ופינן צ׳
קנז אלוף תימן אלוף מבצר: ר קנז ר תימן ר מבצר: וקנז צ׳ ותימן צ׳ ומבצר צ׳: אלוף מגדיאל
אלוף עירם אלה אלופי אדום למושבתם בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום: רבא מגדיאל ר עירם
אין רברבי אדום למותבניהון בארע אחסנתהון הוא עשו אבוהון דאדומאי: ומגדיאל צ׳ ועירם צ׳
הולאי צנאדיד אלאחמריין פי מסאכנהם פי בלד חוזהם הו עשו אבו גמיעהם:
וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען: ויתיב יעקב בארע תותבות אבוהי
בארע דכנען: תם סכן יעקוב פי בלד סכנא אביה פי בלד כנעאן: אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע
עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את
דבתם רעה אל אביהם: אין תולדת יעקב יוסף בר שבע עסרי שנין הוה רעי עם אחוהי בענא והוא
רבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אבוהי ואיתי יוסף ית דבהון בישא לאבוהון: והוא שרח
יעקוב לבנאא כאן יוסף ז׳ יז סנה וכאן ירעא מע אכותה אלגנם וכאן נאשיא מע בני בלהה ובני זלפה

[illegible]

46

נסוה אביה פאתי יוסף בשאעה רדייה ענהם אלי אביהם: וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים
הוא לו ועשה לו כתנת פסים: וישראל רחים ית יוסף מכל בנוהי ארי בר חכים הוא ליה ועבד ליה כתונא
דפסי: וכאן אסר יחב יוסף אכתר מן גמיעהם לאנה לה אבן שיכוכה וצנע לה תוניה דיבאג: ויראו
אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלום: וחזו אחוהי ארי יתיה רחים
אבוהון מכל אחוהי וסנו יתיה ולא צבן למללא עמיה שלם: פלמא ראו אכותה אן אביה יחבה אכתר מן
גמיעהם שנוה ולם יטיקו אן יסלמו עליה: ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו עוד שנא אתו: וחלם
יוסף חלמא וחוי לאחוהי ואוסיפו עוד סנו יתיה: ת(ם) אן יוסף ראי רויא פאכבר בה אכותה פאזדאדו איצ׳י שנאה
לה: ויאמר אלהם שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי: ואמר להון שמעו כען חלמא הדין דחלמית: קאל
להם אסמעו הד׳ה אלרויא אלתי ראיתהא: והנה אנחנו מאלמים אלמים בתוך השדה והנה קמה אלמתי וגם נצבה
והנה תסבינה אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי: והא אנחנא מאסרין אסרן בגו חקלא והא קמת אסרתי ואף
אזדקיפת והא מסתחרן אסרתכון וסגדן לאסרתי: כאנא נגית גרזא פי וסט אלצחרא וכאן גרזהי וקפת ואנתצבת
ואנתצבת וכאן גרזכם תחיט בהא ותסגד להא: ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו אם משול תמשל
בנו ויוספו עוד שנא אתו על חלמתיו ועל דבריו: ואמרו ליה אחוהי המלכו את מדמי למלך
עלנא או שלטן את סביר למשלט בנא ואוסיפו עוד סנו יתיה על חלמוהי ועל פתגמוהי: קאלו לה
אכותה אמלכא תתמלך עלינא או סלטאנא תתסלט עלינא ואזדאדו איצ׳י שנאה לה עלי אחלאמה
ועלי כלאמה: ויחלם עוד חלום אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר הנה חלמתי חלום עוד והנה השמש והירח
ואחד עשר כוכבים משתחוים לי: וחלם עוד חלמא אחרנא ואשתעי יתיה לאחוהי ואמר הא חלמית
חלמא עוד והא שמשא וסיהרא וחד עסר כוכביא סגדין לי: פראי איצ׳י רויא אכרא וקצהא עלי
אכותה וקאל הודי קד ראית רויא אכרא כאן אלשמס ואלקמר ואחדא עשר כוכבא סאגדין לי: ויספר אל
אביו ואל אחיו ויגער בו אביו ויאמר לו מה החלום הזה אשר חלמת הבוא נבוא אני ואמך ואחיך ל
השתחות לך ארצה: ואשתעי לאבוהי ולאחוהי ונזף ביה אבוהי ואמר ליה מא חלמא הדין דחלמתא
המיתא ניתי אנא ואמך ואחך למסגד לך על ארעא: ולו קצהא עלי אביה ואכותה זגרה אביה וקאל לה מא
הד׳ה אלרויא אלתי ראיתהא הל נגי אנא ואמך ואכותך לנסגד לך עלי אלארץ: ויקנאו בו אחיו ואביו שמר
את הדבר: וקניאו ביה אחוהי ואבוהי נטר ית פתגמא: פחסדוה עלי דלך אכותה ואביה חפט׳ כלאמה:
וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם: ואזלו אחוהי למרעי ית ענא דאבוהון בשכם: פמצו
אכותה לירעו גנם אביהם פי נאבלוס: ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רעים בשכם לכה
ואשלחך אליהם ויאמר לו הנני: ואמר ישראל ליוסף הלא אחך רען בשכם איתא ואשלחנך לותהון
ואמר ליה האנא: פקאל אסר׳ ליוסף הודי אכותך ירעון פי נאבלוס תעאל אבעתך אליהם קאל לה נעם:
ויאמר לו לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום הצאן והשבני דבר וישלחהו מעמק חברון ויבא
שכמה: ואמר ליה איזיל כען חזי ית שלם אחך וית שלם ענא ואתיבני פתגמא ושלחיה ממישר
חברון ואתא לשכם: פקאל לה אמצ׳ אעדף סלאמה אכותך וסלאמה אלגנם ורד עלי גואבא פבעתה בה
מן עמק חברא ואתי נאבלוס: וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש:
ואשכחיה גברא והא טעי בחקלא ושאליה גברא למימר מא את בעי: פוגדה רגל צ׳אל פי צ׳יעה
פסאלה וקאל לה מא תטלב: ויאמר את אחי אנכי מבקש הגידה נא לי איפה הם רעים: ואמר ית אחי אנא
בעי חוי כען לי איכא אנון רען: קאל אנא אטלב אכותי אכברני אין הם ירעון: ויאמר האיש נסעו

[illegible]

מה כי שמעתי אמרים נלכה דתינה וילך יוסף אחר אחיו וימצאם בדתן ׃ ואמר גברא נטלו מכא ארי שמעית
דאמרין ניזיל לדותן ואזל יוסף בתר אחוהי ואשכחנון בדותן ׃ קאל ארחלו מן הֹהנא ופסמעתהם
יקולון נמצי אלי דותן פמצא יוסף ורא אכותה פוגדהם פי דותן ׃ ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם
ויתנכלו אתו להמיתו ׃ וחזו יתיה מרחיק ועד לא קריב לותהון וחשיבו עלוהי למקטליה ׃ פראוה מן בעיד
וקבל אן יקרב אליהם אחתאלו ליקתלוה ׃ ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה בא ׃ ואמרו גבר
לאחוהי הא מרי חלמיא דכי אתי ׃ פקאל בעצהם לבעץ הודי צאחב תלך אלאחלאם גאי ׃ ועתה לכו
ונהרגהו ונשלכהו באחד הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו ונראה מה יהיו חלמתיו ׃ וכען איתו ונקט
ונרמיניה בחד מן גוביא ונימר חיתא בישתא אכלתיה ונחזי מא יהי בסוף חלמוהי ׃ תעאלו אלאן נקתלה
ונטרחה פי בעץ אלאבאר ונקול וחש רדי אכלה ונרי מא יכון מן אחלאמה ׃ וישמע ראובן ויצלהו
מידם ויאמר לא נכנו נפש ׃ ושמע ראובן ושיזביה מידהון ואמר לא נקטליניה נפש ׃ פסמעהם ראובן
וכלצה מן אידיהם וקאל לא נקתל אנפס ׃ ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור
הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו ׃ ואמר להון ראובן
לא תשדון דם רמו יתיה לגובא הדין דבמדברא ויד לא תושטון ביה בדיל לשיזבא יתיה מידהון
לאתבותיה לות אבוהי ׃ קאל להם ראובן לא תספכו דמא אטרחוה פי הדי אלביר אלדי פי אלבר ולא תמדו
אידיכם אליה ליקבל אן יכלצה מן אידיהם ליךדה אלי אביה ׃ ויהי כאשר בא יוסף אל אחיו ויפשיטו
את יוסף את כתנתו את כתנת הפסים אשר עליו ׃ והוה כד אתא יוסף לות אחוהי ואשלחו ית יוסף ית
כתונה ית כתונא דפסי דעלוהי ׃ ולמא גא יוסף אלי אכותה סלבוה תוניתה תוניה אלדיבאג אלדי עליה
ויקחהו וישלכו אתו הבורה והבור רק אין בו מים ׃ ונסבוהי ורמו יתיה לגובא וגובא ריקן לית ביה מיא
פאכדוה וטרחוה פי אלגב וכאן אלגב פארגא ליס פיה מא ׃ וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה
ארחת ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם נשאים נכאת וצרי ולט הולכים להוריד מצרימה ׃ ואס
למיכל לחמא וזקפו עיניהון וחזו והא שירת ערבאי אתיא מגלעד וגמליהון טעינן שעף וקט
ולטום אזלין לאחתא למצרים ׃ פגלסו ליאכלו טעאמא פרפעו עיונהם ונצרו פאדי בקאפלה
אעראב גאיה מן גלעד וגמאלהם מחמלה כרכב ותריאק ושהבלוט מאדין לינחדרו אלי מצר
ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרג את אחינו וכסינו את דמו ׃ ואמר יהודה לאחוהי מא ממ
נתהני לנא ארי נקטול ית אחונא ונכסי על דמיה ׃ פקאל יהודה לאכותה מא אלמנפעה אן נקת
אכינא ונכתם דמה ׃ לכו ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל תהי בו כי אחינו בשרנו הוא וישמעו
אחיו ׃ איתו ונזבניניה לערבאי וידנא לא תהי ביה ארי אחונא בסרנא הוא וקבילו מניה אחוהי ׃ ת
נביעה לאלאעראב וידנא לא תבטש בה לאנה אכונא כלחמנא פקבלו מנה אכותה ׃ ויעברו אנש
מדינים סחרים וימשכו ויעלו את יוסף מן הבור וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כס
ויביאו את יוסף מצרימה ׃ ועברו גברי מדינאי תגרי ונגדו ואסיקו ית יוסף מן גובא וזבינו ית
לערבאי בעסרין כסף ואיתיאו ית יוסף למצרים ׃ פלמא מר בהם תגאר אלמדיאניין אתנאה
גדבו יוסף ואצעדוה מן אלגב ובאעוה להם בעשרין דרהם ואתו בה מצרא ׃ וישב ראובן אל ה
והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו ׃ ותב ראובן לגובא והא לית יוסף בגובא ובזע ית לבושוהי ׃ פר
ראובן אלי אלגב ואד ליס יוסף פיה פכרק תיאבה ׃ וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואני אנה אני בא ׃ ות
אחוהי ואמר עולימא ליתוהי ואנא לאן אנא אתי ׃ פרגע אלי אכותה וקאל אלגלאם ליס הו ואנא אי
אמצי ׃ ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם ׃ ונסיבו ית כתונא
ונכסו צפיר בר עזי וטבלו ית כתונא בדמא ׃ פאכדו תוניה יוסף וצבחו עתודא מן אלמאעז וג
פי דמה ׃ וישלחו את כתנת הפסים ויביאו אל אביהם ויאמרו זאת מצאנו הכר נא הכתנת בנך

[illegible]

אם לא: ושלחו ית כתונא דפסי ואיתיאו לאבוהון ואמרו דא אשכחנא אשתמודע כען הכתונא ד[illegible]
א אם לא: ובעתו בהא מע מן אתי בהא לי אביהם וקאלו וגדנא הדה אתבת הל הי תוניה אבנך אם
לא: ויכירה ויאמר כתנת בני חיה רעה אכלתהו טרף טרף יוסף: ואשתמודעה ואמר כתונא דברי
חיותא בישתא אכלתיה מקטל קטיל יוסף: פאתבתהא וקאל הי תוניה אבני וחש רדי אכלה פריסא
אפתרס יוסף: ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים: ובזע יעקב
לבושוהי ואסר סקא בחרציה ואתאבל על בריה יומין סגיאין: פכרק יעקוב תיאבה ושד מסוחא
פי חקויה וחזן עלא אבנה מדה טוילה: ויקמו כל בניו וכל בנתיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי
ארד אל בני אבל שאולה ויבך אתו אביו: וקמו כל בנוהי וכל בנתיה לנחמותיה וסריב לקבלא
תנחומין ואמר ארי איחות לות ברי כד אבילנא לשאול ובכא יתיה אבוהי: פקאם גמיע בניה ובנאתה
ליעזוה פאבא אן יתעזא וקאל בל אנזל לי אלתרא ואנא חזין עלא אבני תם בכא עליה אבוה
והמדנים מכרו אתו אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה שר הטבחים: ומדינאי זבינו יתיה למצרים לפוטיפר
רבא דפרעה רב קטוליא: ואלמדיאניין באעוה לי מצר לפוטיפר כאדם פרעון רייס אלסייאפין:
ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו ויט עד איש עדלמי ושמו חירה: והוה בעדנא ההוא ונחת
יהודה מלות אחוהי וסטא לות גברא עדלמאה ושמיה חירה: ולמא כאן פי דלך אלוקת אנחדר יהודה
מן ענד אכותה פמשי לי רגל עדלמי אסמה חירה: וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע
ויקחה ויבא אליה: וחזא תמן יהודה בת גבר תגר ושמיה שוע ונסבה ועל לותה: פראי תם יהודה
אבנה רגל כנעני אסמה שוע פתזוג בהא ודכל אליהא: ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער: ועדיאת
וילידת בר וקרא ית שמיה ער: פחבלת וולדת אבנא ואסמאה ער: ותהר עוד ותלד בן ותקרא
את שמו אונן: ועדיאת עוד וילידת בר וקרת ית שמיה אונן: פעאודת איצא וולדת אבנא ואסמתה
אונן: ותסף עוד ותלד בן ותקרא את שמו שלה והיה בכזיב בלדתה אתו: ואוסיפת עוד
וילדת בר וקרת ית שמיה שלה והוה בכזיב כד ילידת יתיה: פעאודת איצא וולדת אבנא ואסמתה
שלה וכאן יהודה פי כזיב חין ולדתה: ויקח יהודה אשה לער בכורו ושמה תמר: ונסיב יהודה אתתא
לער בכריה ושמה תמר: פאתכד יהודה זוגה לער בכרה אסמהא תמר: ויהי ער בכור יהודה רע בעיני
יהוה וימיתהו יהוה: והוה ער בכריה דיהודה ביש קדם יי ואמיתיה יי: וכאן ער בכר יהודה רדיא בין ידי
אללה פאהלכה: ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אתה והקם זרע לאחיך: ואמר יהודה
לאונן עול לות אתת אחוך ויבם יתה ואקים זרעא לאחוך: פקאל יהודה לאונן אדכל לי זוגה אכיך
ואבן בהא ואקים נסלא לאכיך: וידע אונן כי לא לו יהיה הזרע והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת
ארצה לבלתי נתן זרע לאחיו: וידע אונן ארי לא על שמיה מתקרי זרעא והוה כד עליל לות
אתת אחוהי ומחביל אורחיה על ארעא בדיל דלא לאקמא זרעא לאחוהי: פעלם אונן אן ליס
ינסב אלנסל פכאן אדא דכל לי זוגה אכיה אפסד דלך עלא אלארץ ללא יגעל נסלא לאכיה:
וירע בעיני יהוה אשר עשה וימת גם אתו: ובאיש קדם יי דעבד ואמית אף יתיה: פסא עינד אללה
מא פעל פאמאתה איצא: ויאמר יהודה לתמר כלתו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני
כי אמר פן ימות גם הוא כאחיו ותלך תמר ותשב בית אביה: ואמר יהודה לתמר כלתיה תיבי ארמלא
בית אבוייך עד דירבי שלה ברי ארי אמר דלמא ימות אף הוא כאחוהי ואזלת תמר ויתיבת בית
אבוהא: פקאל יהודה לתמר כנתה אגלסי ארמלה פי בית אביך אלי אן יכבר שלה אבני לאנה קאל
לא ימות הו כאכותה פמצת תמר וגלסת פי בית אביהא: וירבו הימים ותמת בת שוע אשת
יהודה וינחם יהודה ויעל על גזזי צאנו הוא וחירה רעהו העדלמי תמנתה: וסגיאו יומיא ומיתת
בת שוע אתת יהודה ואתנחם יהודה וסליק על גזזי ענה הוא וחירה רחמיה עדלמאה לתמנת:

[illegible]

הגסטלות אלאיאם ומאתת אבנה שוע זוגה יהודה פתעזא בעדהא וצעד אלי גזאזי גנמה הו וחירה צאח
אלעדלמי אלי תמנת ׃ ויגד לתמר לאמר הנה חמיך עלה תמנתה לגז צאנו ׃ ואתחוה לתמר למימר הא
חמויך סליק לתמנת למגז ענה ׃ פאכברת תמר קאילא הודי חמוך צאעד אלי תמנת ליגז גנמה ׃ ותסר
בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה כי ראתה כי
גדל שלה והוא לא נתנה לו לאשה ׃ ואעדיאת לבושי ארמלותה מנה ואתכסיאת בעיפא ואתקנדרת
ויתיבת בפרשות עינים דעל אורח תמנת ארי חזת ארי רבא שלה והיא לא אתיהיבת ליה לאנתו ׃
פנזעת תיאב חזנהא ענהא ותגטת בטכמאר ותנקבת וגלסת פי מגמע עלא טריק תמנת למא ראת
אן שלה קד כבר והי לם תעטא זוגה ׃ ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה ׃ וחזה יהודה וחשבה
כנפקת ברא ארי כסיאת אפהא ׃ פראהא יהודה וחסבהא ממתעה לאנהא כאנת תגטי וגההא ׃
ויט אליה אל הדרך ויאמר הבה נא אבוא אליך כי לא ידע כי כלתו היא ותאמר מה תתן לי כי תבוא
אלי ׃ וסטא לותה לאורחא ואמר הבי כען איעול לותיך ארי לא ידע ארי כלתה היא ואמרת מא תתן
לי ארי תיעול לותי ׃ פמאל אליהא אלי אלטריק פקאל אן שית אדכל אליך לאנה לם יעלם אנהא כנתה קאלת מא
תעטיני חתי תדכל אלי ׃ ויאמר אנכי אשלח גדי עזים מן הצאן ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך ׃ ואמר
אנא אשדר גדי בר עזי מן ענא ואמרת אם תתין משכונא עד דתשלח ׃ קאל אנא אבעת בגדי מן א[illegible]
גנם קאלת אעטני רהנא אלי אן תבעתה ׃ ויאמר מה הערבון אשר אתן לך ותאמר חתמך ופתילך ומטך
אשר בידך ויתן לה ויבא אליה ותהר לו ׃ ואמר מא משכונא דאתין ליך ואמרת עזקתך ושושיפך
וחוטרך דבידך ויהב לה ועל לותה ועדיאת ליה ׃ קאל מא אלרהן אלדי אעטיך קאלת כאתמך ומפתולך ועצאך א[illegible]
פי ידך פאעטאהא דלך ודכל אליהא פחמלת לה ׃ ותקם ותלך ותסר צעיפה מעליה ותלבש בגדי אלמנותה ׃
וקמת ואזלת ועדיאת עיפה מנה ולבישת לבושי ארמלותה ׃ פקאמת ומצת ונזעת במא והא ענהא
ולבסת תיאב חזנהא ׃ וישלח יהודה את גדי העזים ביד רעהו העדלמי לקחת הערבון מיד האשה ולא
מצאה ׃ ושדר יהודה ית גדיא בר עזי ביד רחמיה עדולמאה למסב משכונא מידא דאתתא ולא אשכחה
פבעת יהודה בגדי מע צאחבה אלעדלמי ליפתך אלרהן מן יד אלמראה ולם יגדהא ׃ וישאל את אנשי מקמה
לאמר איה הקדשה היא בעינים על הדרך ויאמרו לא היתה בזה קדשה ׃ ושאיל ית אנשי אתרה
למימר אן מקדשתא דהיא בעינים על אורחא ואמרו לא הות הכא מקדשתא ׃ פסאל אה[illegible]
מוצעהא קאילא אין אלמתעה אלתי פי אלמגמע עלא אלטריק קאלוא כאנת הנא קט מתעה ׃ וישב
אל יהודה ויאמר לא מצאתיה וגם אנשי המקום אמרו לא היתה בזה קדשה ׃ ותב לות יהודה ואמר לא
אשכחתה ואף אנשי אתרא אמרין לית הכא מקדשתא ׃ פרגע אלי יהודה וקאל לם אגדהא ואיצא אהל
אלמוצע קאלו לם תכן הנא קט מתעה ׃ ויאמר יהודה תקח לה פן נהיה לבוז הנה שלחתי הגדי הזה
ואתה לא מצאתה ׃ ואמר יהודה תסב לה דלמא נהי חוך הא שדרית גדיא הדין ואת לא אשכחתה
קאל יהודה כל תאכדה להא אלגדי משאורא כלא נציר לאזלא הודי קד בעתת בהדי אלגדי ואנת פלם
תגדהא ׃ ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר כלתך וגם הנה הרה לזנונים ויאמר
יהודה הוציאוה ותשרף ׃ והוה כתלתות ירחיא ואתחוה ליהודה למימר זניאת תמר כלתך ואף הא
מעדיא מזנותה ואמר יהודה אפקוהא ותתוקד ׃ ולמא מצת ג׳ אשהר אכבר יהודה וקיל לה קד זנת תמר
כנתך והודי הי חאמל מן אלזנא קאל אכרגוהא פתחרק ׃ היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר
אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה ׃ היא מתפקא והיא שלחת לחמוה
למימר לגבר דאלין דיליה מניה אנא מעדיא ואמרת אשתמודע כען דמן עזקתא ושושיפא וחוטרא

[illegible]

הלין: ביעאה תכרג וגיבעתה איה וקאלת מן ארגל אדי אלעלאק לה מנה אנא חאמל תס קאלת אתבית
48 למן הדי אלכאתם ואלמפתולה ואלעצא: ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא
יסף עוד לדעתה: ואשתמודע יהודה ואמר זכאה מני מעדיא אלי על כין לא יהבתה לשלה בריו ולא
אוסיף עוד למדעה: פאתבת יהודה וקאל קד צדקת דאך מני ולדלך לם אזוגהא לשלה אבני ולם יעאוד
איצא אן יואקעהא: ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה: והוה בעידן מילדה והא תיומין במעהא:
ולמא כאן וקת ולאדהא פאדי בתאמין פי בטנהא: ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו
שני לאמר זה יצא ראשנה: והוה במילדה ויהב ידא ונסיבת חייתא וקטרת על ידיה זהוריתא למימר
דין נפק קדמותא: פלמא ולדת אכרג אחדהמא ידה פאכדת אלקאבלה קרמזא ועקדתה עליהא וקאלת
הדי כרג אולא: ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ ויקרא שמו פרץ: והוה
כד אתיב ידיה והא נפק אחוהי ואמרת מא תקוף סגי עלך למתקף וקרא שמיה פרץ: ולמא רד ידה
כרג אכוה פקאלת מא אחסן נמווך יא נאמי ואסמאה פרץ: ואחר יצא אחיו אשר על ידו השני ויקרא
שמו זרח: ובתר כין נפק אחוהי דעל ידיה זהוריתא וקרא שמיה זרח: ובעד דלך כרג אכוה אלדי עלא
ידה אלקרמז ואסמאה זרח:
ה ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר
הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה: ויוסף אתחת למצרים וזבניה
פוטיפר רבא דפרעה רב קטוליא גברא מצראה מידא דערבאי דאחתוהי לתמן: ויוסף הבטל
מצרא פאשתראה פוטיפר כאדם פרעון רייס אלסיאפין רגל מצרי מן יד אלערב אלדי אחדרוה
אלי תם: ויהי יהוה את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדניו המצרי: והוה ממרא דיי בסעדיה
דיוסף והוה גבר מצלח והוה בבית רבונה מצראה: וכאן אללה מע יוסף וכאן רגלא מנג'חא ואקאם פי
בית מולאה אלמצרי: וירא אדניו כי יהוה אתו וכל אשר הוא עשה יהוה מצליח בידו: וחזא רבוניה ארי
מימרא דיי בסעדיה וכל דהוא עביד יי מצלח בידיה: פלמא ראי מולאה אן אללה מעה וגמיע מא
יעמלה אללה מנג'חה פי ידה: וימצא יוסף חן בעיניו וישרת אתו ויפקדהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו:
ואשכח יוסף רחמין בעינוהי ושמיש יתיה ומניה על ביתיה וכל דאית ליה מסר בידיה: פוגד יוסף
חטוה ענדה פוכלה עלא מנזלה וגמיע מאלה געלה פי ידה: ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל
אשר יש לו ויברך יהוה את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברכת יהוה בכל אשר יש לו בבית ובשדה:
והוה מעדן דמני יתיה בביתיה ועל כל דאית ליה ובריך יי ית בית מצראה בדיל יוסף והות ברכתא
דיי בכל דאית ליה בביתא ובחקלא: ולמא כאן מן חין וכלה עלא מנזלה וגמיע מאלה באוך אללה
פי בית אלמצרי בסבב יוסף וכאן ברכתה חאלה פי גמיע מאלה פי אלמנזל ואלצ'יאע: ויעזב כל אשר
לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה:
ושבק כל דליה בידא דיוסף ולא ידע עמיה מדעם אלהין לחמא דהוא אכיל והוה יוסף שפיר
בריוא ויאי בחזוא: ותרך כל מאלה פי ידה ולם יפתקד מן מא מעה שיא לא אלטעאם אלדי הו יאכלה
וכאן יוסף חסין אלחליה ואלמנצר גמיעא: ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה
אל יוסף ותאמר שכבה עמי: והוה בתר פתגמיא האילין וזקפת אתת רבוניה ית עינהא לות יוסף ואמרת
שכוב עמי: ולמא כאן בעד הדה אלאמור רפעת אמראה מולאה עינהא אלי יוסף וקאלת צ'אגעני: וימאן
ויאמר אל אשת אדניו הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי: וסריב ואמר לאתת רבוניה

[illegible]

הא לבוני לא ידע עמי מא בביתא וכל דאית ליה מסר בידי · פאנא וקד להא הודי מולאי לם יערף מעי מא
פי אלמנזל וגמיע מאלה געלה פי ידי · איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך באשר
את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים · ליתיה רב בביתא הדין מני ולא מנע מני
מדעם אלהין יתיך בדיל דאת אתתיה ואיכדין אעביד בישתא רבתא הדא ואחוב קדם יי · וליס הו אכבר פי הדא אלבית
באפצל מני ולם יצד עני שיא לא אנת לאנך זוגתה פכיף אצנע הדה אלסיה אלעצימה ואכטי ללה · ויהי
כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה · והוה כד מלילת עם יוסף יום יום ולא
קביל מנה למשכב לותה למהוי עמה · ולמא כלמתה יומא בעד יום ולם יקבל מנהא ליגאמעהא ליכון מעה
ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית · והוה כיומא הדין ועל
לביתא למבדק בכתבי חושבניה ולית אנש מאנשי ביתא תמן בביתא · ולמא כאן פי בעץ אלאיאם
דכל אלי אלבית ליצנע צנאעה לאנה לה ולם יכן אחד מן אהל אלבית פיה · ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה
עמי ויעזב בגדו בידה וינס ויצא החוצה · ואחדתיה בלבושיה למימר שכוב עמי ושבקיה ללבושיה בידה
ועדק ונפק לשוקא · פתעלקת בה בקמיצה קאילה צאגעני תלך קמיצה פי ידהא והרב וכרג אלי אלסוק
ויהי כראותה כי עזב בגדו בידה וינס החוצה · והוה כד חזת ארי שבקיה ללבושיה בידה ועדק לשוקא
ולמא ראת אנה קד תרך קמיצה פי ידהא והרב אלי אלסוק · ותקרא לאנשי ביתה ותאמר להם לאמר ראו
הביא לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי לשכב עמי ואקרא בקול גדול · וקרת לאנשי ביתה ואמרת
להון למימר חזו איתי לנא גברא עבראה לחייכא בנא על לותי למשכב עמי וקרית בקלא רמא
פרעת באהל ביתהא וקאלת להם קאילא אנצרו כיף גא נא ברגל עבראני ליתלעב בנא אתאני ליצאגעני
פנאדית בצות עאל · ויהי כשמעו כי הרימתי קולי ואקרא ויעזב בגדו אצלי וינס ויצא החוצה
והוה כד שמע ארי ארימית קלי וקרית ושבקיה ללבושיה לותי ועדק ונפק לשוקא · ולמא סמ
רפעת צותי ונאדית תרך קמיצה פי ידי פהרב וכרג אלי אלסוק · ותנח בגדו אצלה עד בוא אדניו אל
ביתו · ואחתתיה ללבושיה לותה עד דעל רבוניה לביתיה · פודעת קמיצה ענדהא אלי אן דכל מולא
אלי מנזלה · ותדבר אליו כדברים האלה לאמר בא אלי העבד העברי אשר הבאת לנו לצחק בי · ומליל
עמיה כפתגמיא האלין למימר על לותי עבדא עבראה דאיתיתא לנא לחייכא בי · פכלמתה מת
הדי אלכלאם קאילא אתאני ארגל אלעבראני אלדי גיתנא בה ליתלעב בי · ויהי כהרימי קולי ואק
ויעזב בגדו אצלי וינס החוצה · והוה כד ארימית קלי וקרית ושבקיה ללבושיה לותי ועדק לשוקא
ולמא רפעת צותי ונאדית תרך קמיצה פי ידי והרב אלי אלסוק · ויהי כשמע אדניו את דברי אש
אשר דברה אליו לאמר כדברים האלה עשה לי עבדך ויחר אפו · והוה כד שמע רבוניה ית
פתגמי אתתיה דמלילת עמיה למימר כפתגמיא האלין עבד לי עבדך ותקיף רגזיה · ולמא סמ
כלאם זוגתה אלדי כלמתה מתל הדי קאילה צנע בי עבדך אשתד גצבה עליה · ויקח אדני
יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר · ודבר רבוני
דיוסף יתיה ויהביה בבית אסירי אתר דאסירי מלכא אסירין והוה תמן בבית אסירי · פאכדה ו
פי אלסגן מוצע אסרא אלמלך מחבוסין פאקאם תם פי אלסגן · ויהי יהוה את יוסף ויט אליו חסד ויתן
חנו בעיני שר בית הסהר · והוה מימרא דיי בסעדיה דיוסף ונגד ליה חסדא ויהביה לרחמין בעיני ר
בית אסירי · פכאן אלה מעה ומאיל לה פצלא ורזקה חצוא ענד רייס אלסגן · ויתן שר בית הסה
ביד יוסף את כל האסירים אשר בבית הסהר ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה · ויהב

ויהי כהיום הזה · כלומר ויהי כאשר הגיע יום צחוק יום חגם שלהם שהלכו כולם לבית עז אמרה אין לי יום הגון ליזקק
ליוסף היום כהיום הזה אמרה להם חולה אני ואיני יכולה לילך · לעשות מלאכתו · רב ושמואל חד אמר מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו ע
אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאי' במס' סוטה · ראו הביא לנו · הרי זה לשון קצרה הביא לנו ולא פי' מי הביאו ועל בעלה היא אומרת כן
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ויהב רב בית אסירי בידא דיוסף ית כל אסיריא דבבית אסירי וית כל דעבדין תמן ממימריה
הוה מתעביד ׃ פכלא מעל תחת ידה גמיע אסרא אלדי פי אלסגן וכל מא כאנו יצנעוה תם הו כאן ידבר
אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר יהוה אתו ואשר הוא עשה יהוה מצליח ׃ ליתוהי
רב בית אסירי חזי ית כל סורחן בידיה במא דמימרא דיי בסעדיה ודהוא עביד יי מצלח ׃ לים רייס אלסגן
ירא שייא מנכרא עליה ממא אלה מעה ומא יעמלה אללה מנגחה ׃ ויהי אחר הדברים
האלה חטאו משקה מלך מצרים והאפה לאדניהם למלך מצרים ׃ והוה בתר פתגמיא האלין סרחו
שקיא דמלכא דמצרים ונחתומא לרבונהון למלכא דמצרים ׃ ולמא כאן בעד הדה אלאמור
אקי מלך מצר ולכבאזה אדנבא לסידהמא מלך מצר ׃ ויקצף פרעה על שני סריסיו על שר
המשקים ועל שר האפים ׃ ורגיז פרעה על תרין רברבנוהי על רב שקי ועל רב נחתומי ׃ פסכט פרעון
עלא כאדמיה רייס אלסקאה ורייס אלכבאזין ׃ ויתן אתם במשמר בית שר הטבחים אל בית הסהר מקום אשר
יוסף אסור שם ׃ ויהב יתהון במטרת בית רב קטוליא בבית אסירי אתרא
יוסף אסיר תמן ׃ ודעהמא פי חפץ מנזל רייס אלסיאפין פי אלסגן אלדי יוסף מחבוס פיה ׃ ויפקד שר
הטבחים את יוסף אתם וישרת אתם ויהיו ימים במשמר ׃ ומני רב קטוליא ית יוסף עמהון ושמיש
יתהון והוו יומין במטרא ׃ פוכל רייס אלסקאה יוסף עליהמא ליכדמהמא פאקאמו מדה פי אלסגן ׃ ויחלמו
חלום שניהם איש חלמו בלילה אחד איש כפתרון חלמו המשקה והאפה אשר למלך מצרים אשר
אסורים בבית הסהר ׃ וחלמו חלמא תרויהון גבר חלמיה בליליא חד גבר כפשרון חלמיה שקיא ונחתומא
דמלכא דמצרים דאסירין בבית אסירי ׃ ואן ראיא רויא גמיעא כל ואחד עלא חדה פי לילה ואחדה
רויא כל ואחד חסב תפסירה ׃ ויבא אליהם יוסף בבקר וירא אתם והנם זעפים ׃ ואתא לותהון יוסף
בצפרא וחזא יתהון והאנון נסיסין ׃ פדכל אליהמא יוסף בכגדאה וראי וגוההמא כלחין ׃ וישאל את
סריסי פרעה אשר אתו במשמר בית אדניו לאמר מדוע פניכם רעים היום ׃ ושאיל ית רברבי
פרעה דעמיה במטרת בית רבוניה למימר מדין אפיכון בישין יומא דין ׃ פסאל כאדמי פרעון
אלדין מעה פי חפץ בית מולאה קאילא מא באל וגוההכמא מתגירה אליום ׃ ויאמרו אליו חלום חלמנו
ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלוא לאלהים פתרנים ספרו נא לי ׃ ואמרו ליה חלמא חלמנא
ופשר לית ליה ואמר להון יוסף הלא מן קדם יי פשרן חלמיא אשתעו כען לי ׃ קאלו לה ראינא רויא
ולים להא מפסר קאל להמא יוסף אלא אן אלתפאסיר ללה לכן קצוהא עלי ׃ ויספר שר המשקים
את חלמו ליוסף ויאמר לו בחלומי והנה גפן לפני ׃ ואשתעי רב שקי ית חלמיה ליוסף ואמר
ליה בחלמי והא גופנא קדמי ׃ פקץ רייס אלסקאה רויאה עלא יוסף וקאל לה ראית כאן גפן בין ידי ׃
ובגפן שלשה שריגים והוא כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלתיה ענבים ׃ ובגופנא תלתא
שבשין והיא כד אפרחת אפיקת לבלבין אניצת נץ בשילו אתכלהא הוו ענבין ׃ ופי אלגפן
ג קצבאן והי כמא פרעת צעד נוארהא וכמגת ענאקידהא וצארת ענבא ׃ וכוס פרעה
בידי ואקח את הענבים ואשחט אתם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה ׃ וכסא דפרעה
בידי ונסיבית ית ענביא ועצרית יתהון לכסא דפרעה ויהבית ית כסא על ידא דפרעה ׃ וכאן כאס
פרעון פי ידי פאכדת אלענב ועצרתה פיה ונאולתה לה ׃ ויאמר לו יוסף זה פתרנו שלשת השריגם
שלשת ימים הם ׃ ואמר ליה יוסף דין פשרניה תלתא שבשין תלתא יומין אנון ׃ קאל לה יוסף הדא
תפסירהא ג קצבאן ג איאם ׃ בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך והשיבך על כנך ונתת
כוס פרעה בידו כמשפט הראשון אשר היית משקהו ׃ בסוף תלתא יומין ידכרנך פרעה

וב כתר איש כפתרון חלמו כל א' חלם חלום הדומה לפתרון העתיד לבוא עליהם ׃ זועפים ׃ עצבים כמו סר וזעף [illegible]
[illegible]

ויתיבנך על שמושך ותתין כסא דפרעה בידיה כהלכתא קדמיתא דהויתא משקי ליה: אי תלתה
איאם ידכרך פרעון וירדך אלי מרתבתך ותנאולה כאסה כאלסירה אלאולא אלתי כנת סאקיה: כי אם
זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה: אלהן
תדכרנני עמך כד ייטב לך ותעביד כען עמי טיבו ותדכר עלי קדם פרעה ותפקנני מן בית אסירי הדין: א
אן תדכרני מעך אלא טאב אמרך ואצטנע אלי מערופא ואלדכרני ענד פרעון ואכרגני מן הדי אלבי
כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה כי שמו אתי בבור: ארי מגנב גניבנא מא
עבראי ואף הכא לא עבדית מדעם ארי שויאו יתי בבית אסירי: לאני סרקת מן בלד אלעבראניין וה
לם אצנע שיא אסתחקית אן אגעל בסבבה פי אלחבס: וירא שר האפים כי טוב פתר ויאמר אל
יוסף אף אני בחלומי והנה שלשה סלי חרי על ראשי: וחזא רב נחתומי ארי יאות פשר ואמר
ליוסף אף אנא בחלמי והא תלתא סלין דחורי על רישי: פלמא ראי רייס אלכבאזין אנה קד פסרהא לה
לכיר פקאל ליוסף ראית אנא איצא כאן ג' סלל חואלי עלא ראסי: ובסל העליון מכל מאכל פרעה
מעשה אפה והעוף אכל אתם מן הסל מעל ראשי: ובסלא עלאה מכל מיכלא דפרעה עובד נחת
ועופא אכיל יתהון מן סלא מעלוי רישי: ופי אלסלה אלעליא מן גמיע טעאם פרעון מא יצנעה
אלכבאז וכאן אלטיר יאכל מנהא מן אלסל מן פוק ראסי: ויען יוסף ויאמר זה פתרנו שלשת הסלים
שלשת ימים הם: ואתיב יוסף ואמר דין פשרניה תלתא סלין תלתא יומין אנון: פאגאב יוסף וקאל הד
תפסירה אלג' סלל ג' איאם: בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך ותלה אתך על עץ ואכל
העוף את בשרך מעליך: בסוף תלתא יומין יעדי פרעה ית רישך מנך ויצלוב יתך על צליבא ויי
עופא ית בסרך מנך: אלי ג' איאם ינזע פרעון ראסך ען בדנך ויצלבך עלא כשבה ויאכל אלטאיר
חמך: ויהי ביום השלישי יום הלדת את פרעה ויעש משתה לכל עבדיו וישא את ראש שר
המשקים ואת ראש שר האפים בתוך עבדיו: והוה ביומא תליתאה יום בית ולדא דפרעה ועבד
משתיא לכל עבדוהי ואדכר ית ריש רב שקיא וית ריש רב נחתומי בגו עבדוהי: ולמא כאן פי
אליום אלג' והו מתל יום ולאדה פרעון צנע מגלסא לגמיע קואדה פדכר רייס אלסקאה ורייס אלכבאזי
בינהם: וישב את שר המשקים על משקהו ויתן הכוס על כף פרעה: ואתיב ית רב שקי על
שקיותיה ויהב כסא על ידא דפרעה: פרד רייס אלסקאה עלא סקייה ונאולה כאסה: ואת שר
האפים תלה כאשר פתר להם יוסף: וית רב נחתומי צלב כמא דפשר להון יוסף: וצלב רייס אלכבא
כמא פסר להמא יוסף: ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו: ולא אדכר רב שקי ית יוסף ואנש
ולם ידכר רייס אלסקאה יוסף ולם ידכרה: קיב פסו' סי' בקי ויהי מקץ
שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר: והוה מסוף תרתין שנין ופרעה חלים והא קאים על נה
ולמא מצ'א סנתין ראי פרעון כאנה ואקף עלא שאטי אלניל: והנה מן היאר עלת שבע פרות יפות
מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו: והא מן נהרא סלקן שבע תורן שפירן למחזי ופטימן בסר ורעין
באחוא: וכאן קד צעד מנה ז' בקראת חסאן אלמנטר וסמאן אללחם ורעת פי אלקרט: והנה שבע פרות
אחרות עלות אחריהן מן היאר רעות מראה ודקות בשר ותעמדנה אצל הפרות על שפת היאר:

[illegible]

שבע תורן אחרן בישן בתריהן מן נהרא בישן למחזי וחסירן בסר וקמא לקבלהון ותורתא של כף נהרא:
וכאן סבע בקראת אכר קד צעדן וראהן מן אלנהר קביחאת אלמנצר ורקיקאת אללחם פוקפת אלי גאנבהן עלי שאטי
אלניל: ותאכלנה הפרות רעות המראה ודקת הבשר את שבע הפרות יפת המראה והבריאת. וייקץ פרעה: ואכלא
תורתא דבישן למחזי וחסירן בסר ית שבע תורתא דשפירן למחזי ופטימתא ואתער פרעה: פאכלת אלבקראת
אלקביחאת אלמנצר אלרקיקאת אללחם אלסבע אלבקראת אלחסאן אלסמאן ואסתיקט פרעון: ויישן ויחלם שנית והנה
שבע שבלים עלות בקנה אחד בריאות וטבות: ודמוך וחלם תנינות והא שבע שבלין סלקן בקנא חד פטימן
וטבן: תם נאם תאניה ואדא סבע סנבלאת קד צעדן פי קצבה ואחדה מלא גאר: והנה שבע שבלים דקות
ושדופת קדים צמחות אחריהן: והא שבע שבלין לקין ושקיפן קדום צמחן בתריהון: ואדא סבע סנבלאת דקאק
משוטבה בסמום קד נבתן וראהן: ותבלענה השבלים הדקות את שבע השבלים הבריאות והמלאות וייקץ
פרעה והנה חלום: ובלעא שבליא לקיתא ית שבע שבליא פטימתא ומליתא ואתער פרעה והא חלמא:
פבלעת אלסנבלאת אלדקאק אלסבע אלסנבלאת אלצכמות אלמלא פאסתיקט פרעון ואדא בה חלם: ויהי בבקר
ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטמי מצרים ואת כל חכמיה ויספר פרעה להם את חלמו ואין
פותר אותם לפרעה: והוה בצפרא ומטרפא רוחיה ושלח וקרא ית כל חרשי מצרים וית כל חכימהא
ואשתעי פרעה להון ית חלמיה ולית דפשר יתהון לפרעה: פלמא כאן באלגדאה כלבת רוחה פבעת ודעא
גמיע עלמא מצר וגמיע חכמאיהא וקץ עליהם רויאה ולם יכן מן פסרהא להם: וידבר שר המשקים
את פרעה לאמר את חטאי אני מזכיר היום: ומליל רב שקי עם פרעה למימר ית סרחני אנא מדכר
יומא דין: פתכלם רייס אלסקאה בין ידיה וקאל אנא לאדכר אליום כטאי: פרעה קצף על עבדיו ויתן אתי
במשמר בית שר הטבחים אתי ואת שר האפים: פרעה רגיז על עבדוהי ויהב יתי במטרת בית רב
קטוליא יתי וית רב נחתומי: ואנך אן פרעון כאן קד סכט עלי עבידה פוצעני פי חבס מנזל רייס
אלסייאפין ואנא ורייס אלכבאזין: ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון חלמו חלמנו: וחלמנא
חלמא בליליא חד אנא והוא גבר כפשרון חלמיה חלמנא: פראינא חלמא פי לילה ואחדה אנא והו
כאן [illegible] כל [illegible] ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את
חלמתינו איש כחלמו פתר: ותמן עמנא עולים עבראי עבדא לרב קטוליא ואשתעינא ליה ופשר לנא ית
חלמנא גבר כחלמיה פשר: וכאן הנאך מעבנא גלאם עבראני עבדא לרייס אלסייאפין פקצצנאה עליה
פעבר לנא [illegible] ויהי כאשר פתר לנו כן היה אתי השיב על כני ואתו תלה:
והוה כמא די פשר לנא כן הוה יתי אתיב על שמושי ויתיה צלב: פכמא פסר לנא כדאך כאן רדני אלמלך
אלי מרתבתי וצלב דאך: וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו ויבא אל
פרעה: ושלח פרעה וקרא ית יוסף ואריהטוהי מן בית אסירי וספר ושני כסותיה ועאל לות פרעה: פבעת
פרעון ודעי ביוסף פאחצרוה מן אלחבס וחלק שערה ובדל תיאבה ודכל אלי פרעון: ויאמר פרעה אל יוסף
חלום חלמתי ופתר אין אתו ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו: ואמר פרעה ליוסף
חלמא חלמית ומפשר לית ליה ואנא שמעית עלך למימר דאת שמע חלמא ומפשר ליה: קאל
פרעון קד ראית רויא וליס להא מפסר וקד סמעת ענך אנך אדא סמעת רויא פסרתהא: ויען יוסף את
פרעה לאמר בלעדי אלהים יענה את שלום פרעה: ואתיב יוסף ית פרעה למימר לא מן חכמתי אלהין
קדם יי יתותב שלמא דפרעה: פאגאבה יוסף וקאל מן [illegible] אללה יגיב פרעון בסלאם: וידבר פרעה אל
יוסף בחלמי הנני עמד על שפת היאר: ומליל פרעה עם יוסף בחלמי האנא קאים על כיף נהרא:

[illegible]

בלמה פרעון וקד ראית כאני ואקף עלי שאטי אלניל׃ והנה מן היאר עלות שבע פרות בריאות בשר ויפת תאר
ותרעינה באחו׃ והא מן נהרא סלקן שבע תורן פטימן בסר ושפירן למחזי ורעיין באחוא׃ וכאן קד צער מנה
סבע בקראת צמאת ללחם והסנאת אלחליה ורעת פי אלקרט׃ והנה שבע פרות אחרות עלות אחריהן דלות
ורעות תאר מאד ורקות בשר לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע׃ והא שבע תורן אחרנין סלקא
בתריהון חסיכן ובישן למחזי לחדא וחסירן בסר לא חזיתי דכותהן בכל ארעא דמצרים לבישו׃ וכאן סבע
בקראת אכר קד צעדן וראהן מהזולה קביחאת אלחליה גדא רקיקאת ללחם לם ארא מתלהא פי גמיע בלד מצר
פי אלקבח׃ ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות הראשנות הבריאות׃ ואכלא תורתא
חסיכתא ובישתא ית שבע תורתא קדמיתא פטימתא׃ פאכלת אלבקראת אלרקאק אלקביחאת אלסבע אל
בקראת אלאואיל אלסמאת׃ ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראיהן רע כאשר
בתחלה ואיקץ׃ ועלא למעיהון ולא אתידע ארי עלא למעיהון ומחזיהון ביש כד בקדמיתא ואתערית׃
פדכלת פי בטונהא ולם יתבין אנהא קד דכלת ומנטרהא קביח כמא כאן אולא תם אסתיקצת וארית בחלמי
והנה שבע שבלים עלת בקנה אחד מלאות וטבות׃ וחזית בחלמי והא שבע שבלין סלקן בקנא חד מליין
וטבן׃ תם ראית כאן סבע סנבלאת קד נבתן פי קצבה ואחדה מלא גיאד׃ והנה שבע שבלים צנמות דקות
שדפות קדים צמחות אחריהם׃ והא שבע שבלין נצן לקין שקיפן קדום צמחן בתריהון׃ וכאן סבע סנבלאת
צאויאת דקאק משוובה בריח אלקבול קד נבתן וראהן׃ ותבלען השבלים הדקות את שבע השבלים הטבות
ואמר אל החרטמים ואין מגיד לי׃ ובלעא שבליא לקיתא ית שבע שבליא טבתא ואמרית לחרשיא ולית
דמחוי לי׃ פבלעת אלסנבלאת אלרקאק אלסבע אלסנבלאת אלגיאד פקלת דלך לאלעלמא ולם יכברוני בשי׃
ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא את אשר האלהים עשה הגיד לפרעה׃ ואמר יוסף לפרעה
חלמא דפרעה חד הוא ית דיי עתיד למעבד חוי לפרעה׃ קאל לה יוסף רויא פרעון ואחד אלדי סיצנעה אללה
אוראה פרעון׃ שבע פרת הטבת שבע שנים הנה ושבע השבלים הטבת שבע שנים הנה חלום אחד הוא׃ שבע
תורתא טבתא שבע שניא אנון ושבע שבליא טבתא שבע שניא אנון חלמא חד הוא׃ אלסבע אלבקראת
אלגיאד ואלסבע אלסנבלאת אלגיאד הי סבע סנין כיר הדא חלם ואחד׃ ושבע הפרות הרקות והרעות העלת
אחריהן שבע שנים הנה ושבע השבלים הרקות שדפות הקדים יהיו שבע שני רעב׃ ושבע תורתא
חסיכתא ובישתא דסליקן בתריהון שבע שניא אנון ושבע שבליא לקיא דשקיפן קדום יהויין שבע
שני כפנא׃ ואלסבע אלבקראת אלרקאק אלקביחאת אלצאעדה וראהן ואלסבע אלסנבלאת אלפארגה אלמ[illegible]
בריח אלקבול הי תכון סבע סנין גוע׃ הוא הדבר אשר דברתי אל פרעה אשר האלהים עשה הראה את
פרעה׃ הוא פתגמא דמלילית עם פרעה דיי עתיד למעבד אחזי ית פרעה׃ הו אלכלאם אלדי קלתה לפרעון
אלדי סיצנעה אללה אוראה פרעון׃ הנה שבע שנים באות שבע גדול בכל ארץ מצרים׃ הא שבע שניא
אתין סבעא רבא בכל ארעא דמצרים׃ סתאתיכם סבע סנין יכון שבע כתיר פי גמיע בלד מצר׃ וקמו שבע
שני רעב אחריהן ונשכח כל השבע בארץ מצרים וכלה הרעב את הארץ׃ ויקומון שבע שני כפנא בתריהון
ויתנשי כל סבעא בארעא דמצרים וישיצי כפנא ית עמא דארעא׃ תם תאתי בעדהא סבע סנין גוע מ
בעדהא פינסא גמיע אלשבע אלדי כאן פי בלד מצר ויבאד אלגוע אהל אלבלד׃ ולא יודע השבע
בארץ מפני הרעב ההוא אחרי כן כי כבד הוא מאד׃ ולא יתידע סבעא בארעא מן קדם כפנא ה[illegible]
דיהי בתר כן ארי תקיף הוא לחדא׃ ולם יתבין אלשבע פי אלבלד מן קבל אלגוע אלאתי בעדה לאנה
עצים גדא׃ ועל השנות החלום אל פרעה פעמים כי נכון הדבר מעם האלהים וממהר האלהים לעשתו׃
ועל דאתני חלמא לפרעה תרתין זמנין ארי תקין פתגמא מן קדם יי ומוחי יי למעבדיה׃ ואמא אעאדה[illegible]

[illegible]

51 רוא עלי פרעון מדתין פלאן שאמר תאבת מן ענד אללה והו מסרע אן יצנעה: ועתה ירא פרעה איש
בון וחכם וישיתהו על ארץ מצרים: וכען יחזי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים:
אן יתצר פרעון רגלא פהמא חכימא יוליה עלי בלד מצר: יעשה פרעה ויפקד פקדים על הארץ וחמש
את ארץ מצרים בשבע שני השבע: יעביד פרעה וימני מהימנין על ארעא ויזרזון ית ארעא דמצרים
בשבע שני סבעא: ויטלקלה אן יוכל וכלא עלי שבלד חתי יעבון גלה בלד מצר פי סבע סני שבע:
ויקבצו את כל אכל השנים הטבות הבאות האלה ויצברו בר תחת יד פרעה אכל בערים ושמרו:
ויכנשון ית כל עבור שניא טבתא דאתין אלין ויצברון עבורא תחות יד מהימני פרעה עבורא בקרויא
ויטרון: ויגמעו טעאם הדה סני שלך שאתיאת ויכזנון בדהא תחת יד וכלא פרעון ויחפצון טעאמהא
פי קראהא: והיה האכל לפקדון לארץ לשבע שני הרעב אשר תהיין בארץ מצרים ולא תכרת
הארץ ברעב: ויהי עבורא גניז לעמא דארעא לשבע שני כפנא דיהוין בארעא דמצרים ולא
שתיצי עמא דארעא בכפנא: ילון ודיעה פיהא לסבע סני שגוע שלי תכון פי בלד מצר ולא
ינקטע אהל שבלד מן שגוע: וייטב הדבר בעיני פרעה ובעיני כל עבדיו: ושפר פתגמא בעיני
פרעה ובעיני כל עבדוהי: פחסן כלאמה ענד פרעון וענד גמיע קואדה: ויאמר פרעה אל עבדיו
הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו: ואמר פרעה לעבדוהי: הנשכח כדין גברא דרוח נבואה
מן קדם יי ביה: תם קאל פרעון לקואדה הל נגד מתל הדי רגל פיה רוח אלה עלנא: ויאמר פרעה אל
יוסף אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך: ואמר פרעה ליוסף בתר
דהודע יי יתך ית כל דא ליה סכלתן וחכים כותך: תם קאל לה בעד מא ערפך אללה כל הדא
ליס מאחד חכים מתלך: אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי רק הכסא אגדל
ממך: את תהי ממנא על ביתי ועל מימרך יתזן כל עמי לחוד כרסי מלכותא הדין איהי יקיר
מנך: אנת תכון עלי ביתי ועלי אמרך ינקאד גמיע קומי לא אשלף עליך אלא בלכרסי פקט:
ויאמר פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך על כל ארץ מצרים: ואמר פרעה ליוסף חזי דמניתי יתך
על כל ארעא דמצרים: קאל לה פרעון אנטר קד וליתך עלי גמיע בלד מצר: ויסר פרעה את טבעתו
מעל ידו ויתן אתה על יד יוסף וילבש אתו בגדי שש וישם רבד הזהב על צוארו: ואעדי פרעה ית
עזקתיה מעל ידיה ויהב יתה על ידא דיוסף ואלביש יתיה לבושין דבוץ ושוי מניכא דדהבא על צוריה:
תם נזע פרעון כאתמה מן ידה וגעלהא עלי יד יוסף ואלבסה תיאב עשר ועל סוק מן דהב עלי
ענקה: וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו ויקראו לפניו אברך ונתון אתו על כל ארץ מצרים:
וארכיב יתיה ברתיכא תנייתא דיליה: ואכריזו קדמוהי דין אבא למלכא ומני יתיה על כל ארעא
דמצרים: וארכבה בנבתה ונודי בין ידיה שטריק הדא שריף אמלך וולאה עלי גמיע בלד מצר: ויאמר
פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים: ואמר פרעה ל
יוסף אנא פרעה: ובר ממימרך לא ירים גבר ית ידיה למיחד זין וית רגליה למרכב על סוסיא בכל
ארעא דמצרים: תם קאל לה ועלי אנא פרעון פמן גיר ראיך לא ימד אנסאן ידה פי קלם ולא רגלה פי
רכאב פי גמיע בלד מצר: ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן און
לאשה: ויצא יוסף על ארץ מצרים: וקרא פרעה שום יוסף גברא דמטמרן גלין ליה ויהב ליה ית אסנת בת
פוטי פרע רבא דאון לאנתו: ונפק יוסף שליט על ארעא דמצרים: וסמאה מטהר אלכפאיא וזוגה באסנת
אבנה פוטיפרע אמאם און וכרג יוסף ואליא עלא גמיע בלד מצר: ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני

[illegible]

אכל

פרעה מלך מצרים ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים: ויוסף בר תלתין שנין כד קם קדם פרעה
מלכא דמצרים ונפק יוסף מן קדם פרעה ועבר בכל ארעא דמצרים: וכאן יוסף אבן תלאתין סנה חין וקף
בין ידי פרעון מלך מצר ולמא כרג מן בין ידיה טאף גמיע בלד מצר: ותעש הארץ בשבע שני השבע
לקמצים: ועבדו דיירי ארעא בשבע שני סבעא עבורא לאוצרין: ואנבתת אלארץ פי סבע סני אלשבע
מל אלמכאזן: ויקבץ את כל אכל שבע שנים אשר היו בארץ מצרים ויתן אכל בערים אכל שדה
העיר אשר סביבתיה נתן בתוכה: וכנש ית כל עבור שבע שני דהואה בארעא דמצרים ויהב
עבורא בקרויא עבור חקל קרתא דבסחרנהא יהב בגוה: פגמע טעאם אלסבע אלסנין אלתי כאנת פי
בלד מצר וגעלה פי קראהא בעל טעאם צ'יאע כל קריה אלתי חואליהא פי וסטהא: ויצבר יוסף בר
כחול הים הרבה מאד עד כי חדל לספר כי אין מספר: וכנש יוסף עבורא כחלא דימא סגי לחדא
עד דפסק מלממני ארי לית מנין: פגמע יוסף מן אלבר שביה ברמל אלבחר כת'רה גדא חתי אנתהא
מן אן יחציה ממא לא אחצא לה: וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב אשר ילדה לו
אסנת בת פוטיפרע כהן און: וליוסף אתילידו תרין בנין עד לא עלת שתא דכפנא די ילידת ליה אסנת
בת פוטיפרע רבא דאון: וולד ליוסף אבנאן קבל אן תדכל סנה אלגוע ולדתהמא לה אסנת אבנה
פוטיפרע אמאם און: ויקרא יוסף את שם הבכור מנשה כי נשני אלהים את כל עמלי ואת כל
בית אבי: וקרא יוסף ית שום בכרא מנשה ארי אנשיני יי ית כל עמלי וית כל בית אבא: פסמא
אלבכר מנשה קאל אן אללה קד אנסאני גמיע שקאי ומא כאן מנה פי בית אבי: ואת שם השני
קרא אפרים כי הפרני אלהים בארץ עניי: וית שום תנינא קרא אפרים ארי אפשני יי בארע
שעבודי: וסמא אלתאני אפרים קאל אן אללה אנמאני פי בלד [illegible]: ותכלינה שבע שני השבע
אשר היה בארץ מצרים: ושלימא שבע שני סבעא דהוה בארעא דמצרים: פפנית סבע סני
אלשבע אלתי כאן פי בלד מצר: ותחלינה שבע שני הרעב לבוא כאשר אמר יוסף ויהי רעב בכל
הארצות ובכל ארץ מצרים היה לחם: ושריאה שבע שני כפנא למיתי כמא דאמר יוסף והוה כפנא
בכל ארעתא ובכל ארעא דמצרים הוה לחמא: ובדאת סבע סני אלגוע אן תגי כמא קאל יוסף פכאן גוע
פי גמיע אלבלדאן ופי גמיע בלד מצר כאן טעאם: ותרעב כל ארץ מצרים ויצעק העם אל פרעה ללחם
ויאמר פרעה לכל מצרים לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו: וכפינת כל ארעא דמצרים וצוח עמא
קדם פרעה על לחמא ואמר פרעה לכל מצראי איזילו לות יוסף דיימר לכון תעבדון: פלמא גאע אהל
בלד מצר וצרך אלקום אלי פרעון בסבב אלטעאם פקאל להם אמצו אלי יוסף מא קאל לכם אצנעוה: והרעב
היה על כל פני הארץ ויפתח יוסף את כל אשר בהם וישבר למצרים ויחזק הרעב בארץ מצרים
וכפנא הוה על כל אפי ארעא ופתח יוסף ית כל אוצריא דבהון עבורא וזבין למצרים ותקיף כפנא בארעא
דמצרים: ולמא אנבסט אלגוע עלי וגה אלארץ ופתח יוסף גמיע מא פיה ואמאר אלמצריין ואשתד אלגוע
פי בלד מצר: וכל הארץ באו מצרימה לשבר אל יוסף כי חזק הרעב בכל הארץ: וכל דירי ארעא אתו
למצרים למזבן עבורא מן יוסף ארי תקיף כפנא בכל ארעא: ואתי מן אהל אלבלדאן גאו אלי מצר
ימתארו מן יוסף אד אשתד אלגוע פי אלבלדאן כלהא: וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב
לבניו למה תתראו: וחזא יעקב ארי אית עבור מזדבן במצרים ואמר יעקב לבנוהי למא תתחזון
פסמע יעקב אן אלמירה מוגודה במצר פקאל לבניה לא תתואנו: ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר
במצרים רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות: ואמר הא שמעית ארי אית עבור מזדבן

[illegible] יעקב [illegible]
[illegible] שלא יהרגוהו [illegible]
[illegible] וכולם בכורים [illegible]
[illegible] ויכר יוסף [illegible]
[illegible] ויכר יוסף את אחיו [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ואנחנו לא נתגררנו בעיר [illegible]

במצרים חותו לתמן וזבונו לנא מתמן ונחי ולא נמות: קאל הודא קד סמעת אן אמיריה מוגודה במצר
אנחדרו אליהא ואמתארו מנהא ונחיא ולא נמות: וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים: ונחתו
אחי יוסף עסרא למזבן עבורא ממצרים: ואנחדרו אכוה יוסף עשרה לימתארו בלא מן מצר: ואת
בנימין אחי יוסף לא שלח יעקב את אחיו כי אמר פן יקראנו אסון: וית בנימן אחוהי דיוסף לא שלח
יעקב עם אחוהי ארי אמר דלמא יערעניה מותא: ובנימן אכו יוסף לם יבעתה יעקוב מע אכותה לאנה
קאל כלא תלחקה אמניה: ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען: ואתו בני
ישראל למזבן עבורא בגו עלליא ארי הוה כפנא בארעא דכנען: פלמא דכלו בנו אסר לימתארו פי מא
בין אלדאכלין אד כאן אלגוע פי בלד כנעאן: ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם הארץ
ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה: ויוסף הוא שליט על ארעא הוא מזבין עבורא לכל עמא ד
ארעא ואתו אחי יוסף וסגידו ליה על אפיהון על ארעא: ויוסף הו סלטאן אלבלד והו אלממיר לגמיע קומה
פגאו אכותה פסגדו לה עלי וגוההם עלי אלארץ: וירא יוסף את אחיו ויכרם ויתנכר אליהם וידבר אתם ד
קשות ויאמר אלהם מאין באתם ויאמרו מארץ כנען לשבר אכל: וחזא יוסף ית אחוהי ואשתמודעינון
וחשיב מא דימליל עמהון ומליל עמהון קשיאן ואמר להון מן אן אתיתון ואמרו מארעא דכנען למזבן
עבורא: פראי יוסף אכותה פאתבתהם ותנכר להם וכלמהם בצעובה וקאל להם מן אין גיתם קאלו מן בלד
כנעאן נמתאר טעאם: ויכר יוסף את אחיו והם לא הכרהו: ואשתמודע יוסף ית אחוהי ואנון לא
אשתמודעוהי: ואתבת יוסף אכותה מחקקא והם לא יתבתוה: ויזכר יוסף את החלמות אשר חלם להם
ויאמר אלהם מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם: ואדכר יוסף ית חלמיא דהוה חלים להון
אמר להון אלילי אתון למחזי ית בדקה דארעא אתיתון: ולמא דכר יוסף אלאחלאם אלתי ראהא להם קאל
להם אנתם גואסיס אנמא גיתם לתבצרו כבר אלבלד: ויאמרו אליו לא אדני ועבדיך באו לשבר אכל:
ואמרו ליה לא רבוני ועבדך אתו למזבן עבורא: קאלו לה לא יא סידי אנמא גאו עבידך לימתארו
טעאמא: כלנו בני איש אחד נחנו כנים אנחנו לא היו עבדיך מרגלים: כלנא בני גברא חד נחנא כיני
נחנא לא הוו עבדך אלילי: ונחן כלנא בנו רגל ואחד ונחן תקאת מא כאן קט עבידך גואסיס: ויאמר
אלהם לא כי ערות הארץ באתם לראות: ואמר להון לא ארי בדקה דארעא אתיתון למחזי: קאל להם
לא בל אנמא גיתם לתבצרו כבר אלבלד: ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו בני איש אחד בארץ
כנען והנה הקטן את אבינו היום והאחד איננו: ואמרו תרי עסר עבדך אחין אנחנא בני גברא חד בארעא
דכנען והא זעירא עם אבונא יומא דין וחד ליתוהי: קאלו כהן עבידך אתני עשר אך בני רגל ואחד פי בלד
כנעאן ואצגרנא אליום ענד אבינא וואחד מפקוד: ויאמר אלהם יוסף הוא אשר דברתי אליכם לאמר
מרגלים אתם: ואמר להון יוסף הוא דמלילית עמכון למימר אלילי אתון: קאל להם יוסף הו מא קלת לכם אנכם
גואסיס: בזאת תבחנו חי פרעה אם תצאו מזה כי אם בבוא אחיכם הקטן הנה: בדא תתבחנון חיי פרעה
אם תפקון מכא אלהין במיתי אחוכון זעירא הכא: בהדה אלה תמתחנון חיוה פרעון אן כרגתם מן ההנא
אלא במגי אכיכם אלאצגר אלי ההנא: שלחו מכם אחד ויקח את אחיכם ואתם האסרו ויבחנו דבריכם
האמת אתכם ואם לא חי פרעה כי מרגלים אתם: שלחו מנכון חד וידבר ית אחוכון ואתון תתאסרון ויתבחנון
פתגמיכון הקשוט אתון אמרין ואם לא חיי פרעה ארי אלילי אתון: אבעתו מנכם ואחד יאתי באכיכם ואנתם
תחבסון חתי ימתחן כלאמכם הל אלחק מעכם ואלא פחיוה פרעון אנכם גואסיס: ויאסף אתם אל משמר
שלשת ימים: וכנש יתהון לבית מטרא תלתא יומין: פצמהם אלי אלחבס תלתה איאם: ויאמר אלהם יוסף

[illegible]

ביום השלישי זאת עשו וחיו. את האלהים אני ירא. ואמר להון יוסף ביומא תליתאה דא עבידו ואתקימו
מן קדם יי אנא דחיל: פקאל להם פי אליום אלתאלת אצנעו כדא תחיו באלה אנא אתקי: אם כנים אתם
אחיכם אחד יאסר בבית משמרכם ואתם לכו הביאו שבר רעבון בתיכם: אם כנין אתון אחוכון חד יתאסר
בבית מטרתכון ואתון איזילו אובילו עבורא דחסיר בבתיכון: אן כנתם תקאת פואחד מנכם יחבס פי בית
חפצכם ואנתם אמצו ודו מירת קות מנאזלכם: ואת אחיכם הקטן תביאו אלי ויאמנו דבריכם
ולא תמותו ויעשו כן: וית אחוכון זעירא תיתון לותי ויתהימנון פתגמיכון ולא תמותון ועבדו כן: ואיתו
באכיכם אצגר אלי חתי יתחקק כלאמכם ולא תהלכו פפעלו כדאך: ויאמרו איש אל אחיו אבל
אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו
הצרה הזאת: ואמרו גבר לאחוהי בקושטא חייבין אנחנא על אחונא דחזינא עקת נפשיה כד הוה
מתחנן לנא ולא קבילנא מניה על כין אתת לנא עקתא הדא: תם קאל בעצהם לבעץ לכנא אתמין פי
אכינא אלדי ראינא נפסה פי שדה יתצרע אלינא ולם נקבל מנה לדלך גאתנא הדה אלשדה: ויען
ראובן אתם לאמר הלוא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד ולא שמעתם וגם דמו הנה נדרש
ואתיב ראובן יתהון למימר הלא אמרית לכון למימר לא תחובון בעולימא ולא קבילתון ואף דמיה הא
מתבעי: פאגאבהם ראובן קאילא אלם אקול לכם לא תכטו עליה פלם תקבלו ואן הודי כד
מטלבין צומה: והם לא ידעו כי שמע יוסף כי המליץ בינתם: ואנון לא ידעין ארי שמיע יוסף ארי
מתרגמן הוה ביניהון: והם לם יעלמון אן יוסף יפהם דלך לאנה אוקף הדגמאנא בינה ובינהם: ויסב
מעליהם ויבך וישב אליהם וידבר אלהם ויקח מאתם את שמעון ויאסר אתו לעיניהם: ואסתחר מלותהון
ובכא ותב לותהון ומליל עמהון ודבר מלותהון ית שמעון ואסר יתיה לעיניהון: פאסתדאר ענהם ובכא
תם רגע אליהם וכאטבהם ואכד מן בינהם שמעון וחבסה בחצרתהם: ויצו יוסף וימלאו את כליהם
בר ולהשיב כספיהם איש אל שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן: ופקיד יוסף ומלו ית מניהון
עבורא ולאתבא כספהון גבר לסקיה ולמתן להון זודין לאורחא ועבד להון כן: תם אמר יוסף פמלו
אועיתהם ברא ורדת פצצהם כל אמר אלי בולקה ואעטה זאדא לטריק פלמא צנע בהם כדאך: וישאו
את שברם על חמריהם וילכו משם: ונטלו ית עבורהון על חמריהון ואזלו מתמן: חמלו מירתהם ד'
עלא חמיהם ומצו מן תם: ויפתח האחד את שקו לתת מספוא לחמרו במלון וירא את כספו
והנה הוא בפי אמתחתו: ופתח חד ית סקיה למתן כסתא לחמריה בבית מבתא וחזא ית כספיה והא
הוא בפום טעניה: תם פתח אחדהמא בולקה ליטרח קתא לחמארה פי אלמבית פראי פצתה כאי
בהם פי ועאיה: ויאמר אל אחיו הושב כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו
לאמר מה זאת עשה אלהים לנו: ואמר לאחוהי אתותב כספי ואף הא בפום טעני ונפק מדע לבהון
ותוהו גבר לאחוהי למימר מא דא עבד יי לנא: פקאל לאכותה קד רדת פצתי ואיצ בהא פי ועאי פנפר
קלובהם וזעגו כל ואחד מע אכיה קאילין מא דא צנע אלה בנא: ויבאו אל יעקב אביהם ארצה כנען
ויגידו לו את כל הקרת אתם לאמר: ואתו לות יעקב אבוהון לארעא דכנען וחויאו ליה ית כל
דערעא יתהון למימר: וגאו אלי יעקוב אביהם אלי בלד כנען פאכברוה בגמיע מא נאלהם קאי
דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות ויתן אתנו כמרגלים את הארץ: מליל גברא רבונא דארעא עמנא
קשין ויהב יתנא כמאללי ארעא: כאטבנא אלרגל מולא אלבלד בצעובה ואתהמנא בגסס
אלבלד: ונאמר אליו כנים אנחנו לא היינו מרגלים: ואמרנא ליה כנין אנחנא לא הוינא אללי: וק

אמר בכור שוטה הוא זה הוא אומר להמית בניו ובניו הם בניו ולא בני כאשר כלו לאכול [illegible] לבקן [illegible]
[illegible] כר [illegible] ולהתרגם כך [illegible] טועה כאשר כלו הבמטס לשבות מתורגם כד סקיקו כאשר [illegible] הוא [illegible]
[illegible] אבל זה כאשר כלו לאכול אשר [illegible] ומתרגמינן כד שיציאו עד העיר [illegible] בו בני עדים [illegible]
[illegible] רד [illegible] בעם לא תראו כי בלתי אחיכם אתכם ואת לית כד אחוכון עמכון שבהדבק על [illegible] ולא דקדק [illegible]
אחר לשון המקרא [illegible]
על פי שאלוהו אשר על הוזקקנו [illegible] אשר [illegible] כי משמש בלשון אם [illegible] משמש בלשון אשר הרי זה [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

נחן אתנא עשר אך בני אבינא אחדנא מפקוד ואצגר ענד אבינא אליום פי בלד כנעאן

...הנחן תקאת ולם נכון קט גואסיס׃ שְׁנֵים עָשָׂר אֲנַחְנוּ אַחִים בְּנֵי אָבִינוּ הָאֶחָד אֵינֶנּוּ וְהַקָּטֹן הַיּוֹם אֶת אָבִינוּ
...רץ כנען׃ תרי עסר אנחנא אחין בני אבונא חד ליתוהי וזעירא יומא דין עם אבונא בארעא דכנען׃
...אליכו׃ ויאמר אליהם האיש אדני הארץ בזאת אדע כי כנים אתם אחיכם האחד הניחו אתי ואת רעבון בתיכם קחו
...ו׃ ואמר להון גברא רבונא דארעא בדא אדע ארי כינין אתון אחוכון חד שבוקו לותי וית עבורא דחוסר
...תיכון סבו ואיזילו׃ פקאל לנא אלרג׳ל ... אעלם אנכם תקאת דעו ... ואחד מנכם וכ׳דו קות מנאזלכם
...מצו׃ והביאו את אחיכם הקטן אלי ואדעה כי לא מרגלים אתם כי כנים אתם את אחיכם אתן לכם ואת
...ארץ תסחרו׃ ואיתו ית אחוכון זעירא לותי ואדע ארי לא אלילי אתון ארי כינין אתון ית אחוכון אתן לכון
...אלשא תעברון בה סחורתא׃ ואיתוני באכ׳יכם ... אעלם אנכם תקאת וליס בגואסיס ואעטיכם
...כם ואתגרו פי אלבלד׃ ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו ויראו את צררות כספיהם
...הם ואביהם וייראו׃ והוה אנון מריקין סקיהון והא גבר צרר כספיה בסקיה וחזו ית צררי כספיהון ... אנון
...בוהון ודחילו׃ פבינאהם יפרגון אועיתהם פאד׳א בצרה כל רג׳ל פי ועאיה פלמא ראו צרר פצ׳צ׳הם הם
...בוהם פזעו׃ ויאמר אלהם יעקב אביהם אתי שכלתם יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימן תקחו עלי
...כלנה׃ ואמר להון יעקב אבוהון יתי אתכילתון יוסף ליתוהי ושמעון לא הוה כאית ובנימין תדברון עלי
...אה כלהון׃ פקאל להם יעקוב אביהם אתכלתמוני יוסף מפקוד ושמעון מחבוס ובנימין מטלוב עלי תגתמעת
...כלהא׃ ויאמר ראובן אל אביו לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי ואני
...אשיבנו אליך׃ ואמר ראובן לאבוהי למימר ית תרין בני תמית אם לא איתיניה לך הב יתיה על ידי ואנא
...תיבניה לך׃ פקאל לה ראובן אקתל אבני אן לם אג׳יבה אליך אעטנה ואנא אלרדה אליך׃ ויאמר לא ירד
...עמכם כי אחיו מת והוא לבדו נשאר וקראהו אסון בדרך אשר תלכו בה והורדתם את שיבתי ביגון
...אולה׃ ואמר לא ייחות ברי עמכון ארי אחוהי מית והוא בלחודוהי אשתאר ויערעניה מותא בארחא
...דתהכון בה ותחתון ית סיבתי בדוונא לשאול׃ פקאל לא ינחדר אבני מעכם לאן אכ׳אה מאת ובקי הו וחדה
...אן ואצאבתה שמניה פי אלטריק אלדי תמצון פיה אנזלתם שיבתי בחסרה אלי אלת׳רא׃ והרעב כבד בארץ
...וכפנא תקיף בארעא׃ ואלגוע שדיד פי אלבלד׃ ויהי כאשר כלו לאכל את השבר אשר הביאו ממצרים
...ויאמר אליהם אביהם שבו שברו לנו מעט אכל׃ והוה כד שיציאו למיכל ית עיבורא דאיתיאו ממצרים
...מר להון אבוהון תובו זבונו לנא זעיר עיבורא׃ פלמא פרגו מן אכל אלמירה אלתי אתו בהא מן מצר קאל להם
...בוהם ארג׳עו אמתארו לנא קלילא מן טעאם׃ ויאמר אליו יהודה לאמר העד העד בנו האיש לאמר
...לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם׃ ואמר ליה יהודה למימר אסהדא אסהיד בנא גברא למימר לא תחזון
...אפי בלא אחוכון עמכון׃ קאל לה יהודה אן אלרג׳ל באשהדנא וקאל ... לא נאכ׳לכם ... אם ישך
...משלח את אחינו אתנו נרדה ונשברה לך אכל׃ אם איתך משלח ית אחונא עמנא ניחות ונזבון לך עיבורא׃
...אן בעתת באכ׳ינא מענא אנחדרנא ואמתרנא לך טעאם׃ ואם אינך משלח לא נרד כי האיש אמר
...אלינו לא תראו פני בלתי אחיכם אתכם׃ ואם ליתך משלח לא ניחות ארי גברא אמר לנא לא תחזון אפי
...בלא אחוכון עמכון׃ ואן לם תבעתה לא ננחדר לאן אלרג׳ל קאל לנא לא תרו וג׳הי ... ואכ׳יכם מעכם׃
...ויאמר ישראל למה הרעתם לי להגיד לאיש העוד לכם אח׃ ואמר ישראל למא אבאישתון לי לחואה
...לגברא העוד לכון אחא׃ פקאל ... ולם אסאתם לי ואכ׳ברתם אלרג׳ל אן קד בקי לכם אך׃ ויאמרו שאול שאל
...האיש לנו ולמולדתנו לאמר העוד אביכם חי היש לכם אח ונגד לו על פי הדברים האלה הידוע נדע

[illegible]

כי יאמר הורידו את אחיכם: ואמרו שאלא שאיל גברא לנא ולילדותנא למימר העוד כען אבוכון קיים האית
לכון אחא וחוינא ליה על מימר פתגמיא האלין המידע הוינא ידעין ארי יימר אחיתו ית אחוכון: קאלו אנה
שׂא ועןתיתינא קאילא הל עאד אבוכם באקי והל בקי לכם אך פאכברנאה עלא סביל הדי אלכלאם הל עלמ[נא]
אנה סיקול אחדרו אכאכם: ויאמר יהודה אל ישראל אביו שלחה הנער אתי ונקומה ונלכה ונחיה ולא
נמות גם אנחנו גם אתה גם טפנו: ואמר יהודה לישראל אבוהי שלח עולימא עמי ונקום ונזיל ונחי ולא
נמות אף אנחנא אף את אף טפלנא: תם קאל יהודה לאסראיל אביה אבעת אלגלאם מענא נקום ונמצי ונחיא
ולא נמות נחן ואנת ואטפאלנא: אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאתיו אליך והצגתיו לפניך
וחטאתי לך כל הימים: אנא מערבנא ביה מן ידי תבעניה אם לא איתיניה לך ואקימניה קדמך ואהי חטי
לך כל יומיא: אנא אצמנה מן ידי תטלבה אן לם אתי בה אליך ואצעה בין ידיך כנת כאטיא לך טול אלזמאן
כי לולא התמהמהנו כי עתה שבנו זה פעמים: ארי אלו לא מן בוא אתעכבנא ארי כען תבנא דנן תרתין
זמנין: לולא אנא תלבתנא לכנא קד רגענא מרתין: ויאמר אלהם ישראל אביהם אם כן אפוא זאת עשו ו
קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים
ואמר להון ישראל אבוהון אם כין הוא דא עבידו סבו ממשבח בארעא במניכון ואחיתו לגברא
תקרובתא זעיר קטף וזעיר דבש שעף ולטום בטמין ושגדין: קאל להם אסראיל אביהם אן כאן הכדא
פאצנעו כדו מן פאכהת אלבלד פי אועיתכם ואחדרוהא ללרגל הדיה קליל תריאק וקליל עסל
וצמג וכלוט ובטמא ולוז: וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב בפי אמתחתיכם תשיבו
בידכם אולי משגה הוא: וכספא על חד תרין סבו בידכון וית כספא דאתותב בפום טעוניכון תתיבון בידכון
דלמא שלותא הות: ופצה מן אצעאפה כדוה מעכם ואלפצה אלמרדודה פי פואה אועיתכם רדוהא מעכם לעל
באן סהוא: ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש: וית אחוכון דברו וקומו תובו לות גברא: ודברו אכאכם
קומו ארגעו אלי אלרגל: ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין
ואני כאשר שכלתי שכלתי: ואל שדי יתן לכון רחמין קדם גברא ויפטר לכון ית אחוכון אחרנא וית בנימין
ואנא כמא דתכלית תכלית: ואלטאיק אלכאפי יעטיכם רחמה בין ידיה חתי יטלק לכם אכיכם אלאכר
מע בנימין ואנא אכאף אן אתכל כמא תכלת: ויקחו האנשים את המנחה הזאת ומשנה כסף לקחו בידם נס בו
ואת בנימן ויקמו וירדו מצרים ויעמדו לפני יוסף: ונסיבו גבריא ית תקרובתא הדא ועל חד תרין כספא נסיבו בידהון
ודברו ית בנימין וקמו ונחתו למצרים וקמו קדם יוסף: פאכד אלקום הדה אלהדיה וצעף מן אלפצה אכדוה מעה[ם]
ובנימין וקאמו ואנחדרו אלי מצר ווקפו בין ידי יוסף: וירא יוסף אתם את בנימין ויאמר לאשר על ביתו
הבא את האנשים הביתה וטבח טבח והכן כי אתי יאכלו האנשים בצהרים: וחזא יוסף עמהון ית
ית בנימין ואמר לדממנא על ביתיה אעיל ית גבריא לביתא וכוס נכסתא ואתקן ארי עמי אכלין גבריא
בשירותא: פלמא ראי יוסף אן בנימין מעהם קאל לאלוכיל אדכל אלקום אלי אלבית ואדבח דביחא ואצלחהא
לאן אלקום יאכלון מעי פי אלטהירה: ויעש האיש כאשר אמר יוסף ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף
ועבד גברא כמא דאמר יוסף ואעיל גברא ית גבריא לבית יוסף: פצנע אלרגל כמא קאל יוסף ואדכל אלקום
אלי מנזלה: וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף ויאמרו על דבר הכסף השב באמתחתינו בתחלה
אנחנו מובאים להתגלל עלינו ולהתנפל עלינו ולקחת אתנו לעבדים ואת חמרינו: ודחילו גבריא ארי
אתעלו לבית יוסף ואמרו על עסק כספא דאתותב בטוענא בקדמיתא אנחנא מתעלין לאתרברבא
עלנא ולאסתקפא עלנא ולמקני יתנא לעבדין ולמדבר ית חמרנא: פכאפו אלקום אד אדכלו אלי מנזל
יוסף וקאלו בסבב אלפצה אלתי רדת פי אועיתנא באלאבתדא נחן מדכלין ליתסבב בנא עלינא ויתגנא עלינא

ויקדו ויקדר נטרקין · ויקדו וישתחוו על שבטא שלום · קידה כריעת קידה · השתחואה משתטח לארץ · אלהים יחנך בני · כאשר
חנינה חשרתין · אלהים את עבדך · ובנימין עדיין לא נולד לכך ברכו · יוסף בחננה · כי נכמרו רחמיו · שעבן יש לך אח מאם

אכלנא עבידה והמיתנה מלכא : ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף וידברו אליו פתח הבית :
בן לות גבלא ומלמא על בית יוסף ומליל ליה בתרע ביתא : פתקדמו אלי חאכב יוסף וכלמוה
באב אלבית : ויאמרו בי אדני ירד ירדנו בתחלה לשבר אכל : ואמרו בבעו רבונ מיחת
נחתנא בקדמיתא למזבן עבורא : וקאלו יא סידי אנא אנחדרנא באלאבתדא נמתאר טעאם : ויהי כי
אנו אל המלון ונפתחה את אמתחתינו והנה כסף איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשב אתו
ידנו : והוה כד אתינא לבית מבתא ופתחנא ית טעוננא והא כסף גבר בפום טעניה כספנא במתקליה
אתיבנא יתיה בידנא : פלמא צרנא אלי אלמבית פתחנא אועיתנא כאדי בפצה כל רגל פי ועאיה פצתנא
עינא פרדדנאהא מענא : וכסף אחר הורדנו בידנו לשבר אכל לא ידענו מי שם כספנו באמתחתינו :
וכספא אחרנא אחיתנא בידנא למזבן עבורא לא ידענא מן שוי כספנא בטעננא : וכצה אכרא אנזלנא
מענא לנמתאר טעאמא כנלם מן ציר פצתנא פי אועיתנא : ויאמר שלום לכם אל תיראו אלהיכם
ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם כספכם בא אלי ויוצא אלהם את שמעון : ואמר שלם
לכון לא תדחלון אלהכון ואלהא דאבוכון יהב לכון סימן בטעניכון כספכון אתא לותי ואפיק לותהון ית
שמעון : קאל להם סלאם לכם לא תכאפו אלאהכם ואלה אביכם רזקכם כנזא פי אועיתכם ואתמנא
ז עלכם פקד צאר אלי תם אכרג אליהם שמעון : ויבא האיש את האנשים ביתה יוסף ויתן מים וירחצו
רגליהם ויתן מספוא לחמוריהם : ואעיל גברא ית גבריא לבית יוסף ויהב מיא ואסחו רגליהון ויהב כסתא
לחמריהון : פלמא אדכל אלרגל אלקום אלי מנזל יוסף אעטאהם מא פגסלו ארגלהם וטרח קרטא
לחמירהם : ויכינו את המנחה עד בוא יוסף בצהרים כי שמעו כי שם יאכלו לחם : ואתקינו ית
תקרובתא עד דיעול יוסף בשירותא ארי שמעו ארי תמן יאכלון לחמא : והיאו אלהדיה אלי אן גא יוסף
אלטהירה לאנהם סמעו אנהם יאכלון טעאמא : ויבא יוסף הביתה ויביאו לו את המנחה
אשר בידם הביתה וישתחוו לו ארצה : ועל יוסף לביתא ואעילו ליה ית תקרובתא דבידיהון
לביתא וסגידו ליה על ארעא : ולמא גא יוסף אלי מנזלה אדכלו אלהדיה אלתי מעהם אליה וסגדו לה
עלי אלארץ : וישאל להם לשלום ויאמר השלום אביכם הזקן אשר אמרתם העודנו חי : ושאיל
להון לשלם ואמר השלם אבוכון סבא דאמרתון העד כען קיים : פסאלהם ען סלאמתהם וקאל הל
אבוכם אלשיך אלדי קלתם באקי והל הו סלם : ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עודנו חי ויקדו
וישתחוו : ואמרו שלם לעבדך לאבונא עד כען קיים וכרעו וסגידו : קאלו עבדך אבונא באק והו
סלם תם כרו וסגדו : וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו ויאמר הזה אחיכם הקטן אשר
אמרתם אלי ויאמר אלהים יחנך בני : וזקף עינוהי וחזא ית בנימין אחוהי בר אמיה ואמר הדין
אחוכון זעירא דאמרתון לי ואמר מן קדם יי יתרחם עלך ברי : תם רפע עינה ונצר בנימין אכאה
בן אמה פקאל הדי אכוכם אלאצגר אלדי קלתם לי תם קאל אללה ירופק יא אבני : וימהר יוסף כי נכמרו
רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה : ואוחי יוסף ארי אתגוללו רחמוהי על
אחוהי ובעא למבכי ועל לאדרון בית משכבא ובכא תמן : פאסרע יוסף למא האגת רחמתה
עלי אכיה פטלב אן יבכי ודכל אלי אלכדר ובכא תם : וירחץ פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו לחם : ואסחי אפוהי ונפק ואתחסן ואמר שוו לחמא : תם גסל וגהה וכרג ותגלד וקאל קדמו

[illegible]

שטעאם. וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את
העברים לחם כי תועבה הוא למצרים: ושויאו ליה בלחודוהי ולהון בלחודיהון ולמצראי דאכלין
עמיה בלחודיהון ארי לא יכלין מצראי למיכל עם עבראי לחמא ארי בעירא דמצראי דחלין ליה עבראי
אכלין: פקדמו לה וחדה ולהם וחדהם ולאלמצריין אלדי יאכלון מעה וחדהם לאן אלמצריין לא יסתגיזון
אן יאכלון מע אלעבראניין טעאם לאן טעאמהם מכלוה ענדהם. וישבו לפניו הבכר כבכרתו והצעיר
כצערתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו: ואסחרו קדמוהי רבא כרבותיה וזעירא כזעירותיה
ותמהו גבריא גבר בחבריה: פאגלסהם בין ידיה אלכביר פי מרתבתה ואלצגיר פי מרתבתה ואבהת
אלקום בעצהם לבעץ. וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש
ידות וישתו וישכרו עמו: ונטל חולקין מן קדמוהי לקדמיהון וסגי חולקא דבנימן מחולקי כלהון
חמשה חולקין ושתיאו ורויאו עמיה: וחמל אלאת מן בין ידיה אליהם פכאנת אלאת בנימן אכתר
מן אלאתהם כמסה אצעאף ושרבו מעה חתי סכרו. ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את
אמתחת האנשים אכל כאשר יוכלון שאת ושים כסף איש בפי אמתחתו: ופקיד ית דממני
על ביתיה למימר מלי ית טעני גבריא עבורא כמא דיכלין למטען ושוי כסף גבר בפום טעניה
ואמר אלדי עלי בניתה וקאל אמלא אועיה אלקום טעאם כמא יטיקון חמלה וציר פצה כל רגל פי ועאיה
ואת גביעי גביע הכסף תשים בפי אמתחת הקטן ואת כסף שברו ויעש כדבר יוסף אשר
דבר: וית כלידי כלידא דכספא תשוי בפום טענא דזעירא וית כסף זבינוהי ועבד כפתגמא
די יוסף דמליל: וגאמי גאם אלפצה צירה פי ועא אלאצגר מע פצה מירתה פצנע כמא קאל לה
יוסף: הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם: צפרא נהר וגבריא אתפטרו אנון וחמריהון
פלמא אצא אלצבאח אטלק אלקום הם וחמירהם: הם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר
לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אלהם למה שלמתם רעה תחת
טובה: אנון נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר לדממנא על ביתיה קום רדוף בתר גבריא
ותדביקנון ותימר להון למא שלימתון בישתא חלף טבתא: פהם קד כרגו מן אלקריה ולם יבעדו
אד קאל יוסף לוכילה קם פאלחקהם פאדא לחקתהם קל להם לם כאפיתם שרא בדל כיר: הלוא זה
אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש בו הרעתם אשר עשיתם: הלא דין דשתי רבוני ביה והוא
בדקא מבדיק ביה: אבאשתון דעבדתון: אליס הדא אלדי ישרב בה מולאי והו אנמא אמתחנכם בה
לקד אסאתם מא צנעתם. וישגם וידבר אלהם את הדברים האלה: ואדביקנון ומליל עמהון ית
פתגמיא האלין: פלחקהם וכלמהם בדלך. ויאמרו אליו למה ידבר אדני כדברים האלה חלילה לעבדיך

שבאו אל׳ גרא שנתב״ד באכקסא ויגמן שב״ב ענים ביותר מחי ורחא אתי ה״ב ונ״שו ה״ה מופים מתי אבי למדרי

פש בק
י ואשו
אסמיוע
גבר עלי
יהגיה ואי
זהוא ערבו
פוקשו בוידיו

כטעאם׃ וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את
העברים לחם כי תועבה הוא למצרים׃ ושויאו ליה בלחודוהי ולהון בלחודיהון ולמצראי דאכ[לין]
עמיה בלחודיהון ארי לא יכלין מצראי למיכל עם עבראי לחמא ארי בעירא דמצראי דחלין ליה ע[בראי]
אכלין׃ פקדמו לה וחדה ולהם וחדהם ולאלמצריין אלדי יאכלון מעה וחדהם לאן אלמצריין לא יסתג[יזון]
אן יאכלון מע אלעבראניין טעאם לאן טעאמהם מכרוה ענדהם׃ וישבו לפניו הבכר כבכרתו והצעיר
כצערתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו׃ ואסחרו קדמוהי רבא כרבותיה וזעירא כזעירותיה
ותווהו גבריא גבר בחבריה׃ פאגלסהם בין ידיה אלכביר פי מרתבתה ואלצגיר פי מרתבתה ואבהת
אלקום בעצהם לי בעץ׃ וישא משאת מאת פניו אלהם ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש
ידות וישתו וישכרו עמו׃ ונטל חולקין מן קדמוהי לקדמיהון וסגי חולקא דבנימן מחולקי כלה[ון]
חמשה חולקין ושתיאו ורויאו עמיה׃ וחמל אלאת מן בין ידיה אליהם פכאנת אלאת בנימן אכ[תר]
מן אלאתהם כמסה אצעאף ושרבו מעה חתי סכרו׃ ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את
אמתחת האנשים אכל כאשר יוכלון שאת ושים כסף איש בפי אמתחתו׃ ופקיד ית דממ[נא]
על ביתיה למימר מלי ית טעני גבריא עבורא כמא דיכלין למטען ושוו כסף גבר בפום טע[ניה]
ותם אמר וכילה וקאל אמלא אועיה אלקום טעאם כמא יטיקון חמלה וציר פצה כל רגל פי פ[...]
ואת גביעי גביע הכסף תשים בפי אמתחת הקטן ואת כסף שברו ויעש כדבר יוסף
דבר׃ וית כלידי כלידא דכספא תשוי בפום טענא דזעירא וית כסף זבינוהי ועבד כפ[תגמא]
דיוסף דמליל׃ וגאמי גאם אלפצה צירה פי ועא אלאצגר מע פצה מירתה פצנע כמא
יוסף׃ הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמריהם׃ צפרא נהר וגבריא אתפטרו אנון
פלמא אצׄא אלצבאח אטלק אלקום הם וחמירהם׃ הם יצאו את העיר לא הרחיקו וי׳
לאשר על ביתו קום רדף אחרי האנשים והשגתם ואמרת אלהם למה שלמתם
טובה׃ אנון נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר לדממנא על ביתיה קום רדוף
ותדביקנון ותימר להון למא שלימתון בישתא חלף טבתא׃ פהם קד כרגו מן אלק[ריה]
אד קאל יוסף לוכילה קם פאתבעהם פאדא לחקתהם קל להם לם כאפיתם שרא בכיר
אשר ישתה אדני בו והוא נחש ינחש בו הרעתם אשר עשיתם׃ הלא דין דשתי
בדקא מבדיק ביה׃ אבאשתון דעבדתון׃ אליס הדי אלדי ישרב בה מולאי והו אנמא
לקד אסאתם מא צנעתם׃ וישגם וידבר אלהם את הדברים האלה׃ ואדביקנו[ן]
ומליל עמהון ית פתגמיא האלין׃ פלחקהם וכלמהם בדלך׃ ויאמרו אליו למה ידבר אדני כדברים

שבעא אל׳ גרא שנתבייד באכקסא ויגנמן שביב ענים ביוהד מחי ורחא אתי הי׳ב ורש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך
דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוך כפרעה: וקריב
לותיה יהודה ואמר בבעו רבוני ימליל כען עבדך פתגמא קדם
רבוני ולא יתקף רגזך בעבדך ארי כפרעה כן את: פתקדם אליה
יהודה וקאל יא סידי יתכלם עבדך כלאמא בחצרה' סידי ולא ישתד
גצבך עלא עבדך לאנך מתל פרעון: אדני שאל את עבדיו לאמר
היש לכם אב או אח: רבוני שאיל ית עבדוהי למימר האית לכון אבא או
אחא: אן סידי סאל עבידה קאילא הל מוגוד לכם אב או אך: ונאמר אל
אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו
אהבו: ואמרנא לרבוני אית לנא אבא סבא ובר סיבתין זעיר ואחוהי מית
ואשתאר הוא בלחודוהי לאמיה ואבוהי רחים ליה: פקלנא לסידי מוגוד
לנא אב שיך ואבן שיכוכה צגיר ואכיה קד מאת ובקי הו וחדה לאמה
ואביה יחבה: ותאמר אל עבדיך הורידהו אלי ואשימה עיני עליו: ואמרת
לעבדך אחתוהי לותי ואשוי עיני עלוהי: פקלת לעבידך אחדרוה אלי
אגעל עניאתי פיה: ונאמר אל אדני לא יוכל הנער לעזב את אביו ועזב
את אביו ומת: ואמרנא לרבוני לא יכול עולימא למשבק ית אבוהי ואם
ישבוק ית אבוהי ימות: פקלנא לסידי לא יטיק אלגלאם אן יתרך אביה
פאן הו תרכה מאת: ותאמר אל עבדיך אם לא ירד אחיכם הקטן אתכם
לא תוספון לראות פני: ואמרת לעבדך אם לא ייחות אחוכון זעירא עמכון
לא תוספון למחזי אפי: פקלת לעבידך אן לם ינחדר אכיכם אלצגיר מעכם
לא תעאודו אן תרו וגהי: ויהי כי עלינו אל עבדך אבי ונגד לו את דברי
אדני: והוה כד סליקנא לות עבדך אבא וחוינא ליה ית פתגמי רבוני
פלמא צעדנא אלי עבדך אבינא אכברנאה בכלאם סידנא: ויאמר אבינו
שובו

ויגש אליו. דבר באזני אדני. יכנסו דברי באזניך. ואל יחר אפך. מכאן אתה למד שדבר אליו קשות. כי כמוך
כפרעה. חשוב אתה בעיני כמלך זהו פשוטו. ומדרשו סופך ללקות עליו בצרעת כמו שלקה פרעה על ידי
זקנתי שרה על לילה אחת שעכבה. ד"א מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה אף אתה כן וכי זו היא שימת
עין שאמרת לשום עינך עליו. ד"א כי כמוך כפרעה אם תקניטני אהרוג אותך ואת אדוניך. אדני שאל את עבדיו. מתחלה
באת עלינו בעלילה. למה היה לך לשאול כל אלה. בתך היינו מבקשים או אחותינו אתה מבקש. ואעפ"כ ונאמר אל
אדני לא כחדנו ממך דבר. ואחיו מת. מפני היראה היה מוציא דבר שקר מפיו. אמר אם אומר לו שהוא קיים
יאמר הביאוהו אצלי. לבדו לאמו. מאותה האם אין לו אח. ועזב את אביו ומת. אם יעזוב את אביו. דואגים אנו שמא
ימות בדרך שהרי אמו בדרך מתה. וקרהו אסון. שהשטן מקטרג בשעת הסכנה. והורדתם את שיבתי. ועכשיו כשהוא אצלי
אני מתנחם בו על אמו ועל אחיו ואם ימות זה דומה עלי ששלשתן מתו ביום אחד. והיה כראותו כי אין הנער ומת

אר:

שובו שברו לנו מעט אכל ׃ ואמר אבונא תובו זבונו לנא זעיר עבורא ׃ קאל
אבינא ארגעו אמתארו לנא קלילא מן טעאם ׃ ונאמר לא נוכל לרדת אם יש
אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא נוכל לראות פני האיש ואחינו הקטן איננו אתנו
ואמרנא לא נכול למיחת אם אית אחונא זעירא עמנא וניחות ארי לא ניכול
למחזי אפי גברא ואחונא זעירא ליתוהי עמנא ׃ פקלנא לא נטיק אן ננחדר
אלא אן כאן אכונא אלאצגר מענא אנחדרנא לאנא לא נטיק אן נרא וגה
אלרגל ואכונא אלאצגר ליס הו מענא ׃ ויאמר עבדך אבי אלינו אתם ידעתם
כי שנים ילדה לי אשתי ׃ ואמר עבדך אבא לנא אתון ידעתון ארי תרין
ילידת לי אתתי ׃ קאל עבדך אבינא לנא אנתם תעלמון אן זוגתי אנמא
ולדת לי אתנין ׃ ויצא האחד מאתי ואמר אך טרף טרף ולא ראיתיו עד
הנה ׃ ונפק חד מלותי ואמרית ברם מקטל קטיל ולא חזיתיה עד כען ׃ פכ
אחדהמא מן ענדי פקלת לעלה קד אפתרס ולם אראה אלי אלאן ׃ ולקחתם
גם את זה מעם פני וקרהו אסון והורדתם את שיבתי ברעה שאולה ׃
ותדברון אף ית דין מן קדמי ויערעניה מותא ותחתון ית סיבתי בבישתא
לשאול ׃ פאן אנתם דברתם הדא מן ענדי ואצאבתה אלמניה אנזלתם שיבתי
בשר אלי אלתרא ׃ ועתה כבאי אל עבדך אבי והנער איננו אתנו ונפשו
קשורה בנפשו ׃ וכען כמיתא לות עבדך אבא ועולימא ליתוהי עמנא
ונפשיה חביבא ליה כנפשיה ׃ ואלאן אן צרת אלי עבדך אבי ואלגלאם ליס
הו מענא ונפסה מעקודה בנפסה ׃ והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו
עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה ׃ ויהי כד יחזי ארי לית עולימא
וימות ויחתון עבדך ית סיבת עבדך אבונא בדונא לשאול ׃ פכמא יראה אן
ליס מענא ימות ויכון עבידך קד אנזלו שיבת עבדך אבינא בחסרה אלי
אלתרא ׃ כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך
וחטאתי לאבי כל הימים ׃ ארי עבדך מערב בעולימא מן אבא למימר
אם לא איתיניה לך ואיהי חטי לאבא כל יומיא ׃ לאן עבדך צמן אלגלאם
מן אבי קאילא אן לם אגי בה אליך לכנת כאטיא לאבי טול אלזמאן ׃ ועתה

ישב

אבי תעדהו כי עבדך ערב את הנער אם תאמר למה אני נכנס לתגר יותר משאר אחי הם כולם מבחוץ ואני נתקשרתי בקשר
... לה זה תהיה בשני עולמות ישב נא עבדך וגו׳ לכל דבר אני מעולה ממנו לגבורה ...
... יהי יכול ... נצבים על ... שאחיו ... להם ... ביתו ... כלומר ...
... אין זה ... כי ... ישראל ... יהודה ... נבהלו מפני ... נגש נא אלי ראה ...

לפני פרעה: ומקצת אחוהי דבר חמשא גברין ואקימנון קדם פרעה: ואכד
כמסה אנאס מן אכותה ואוקפהם בין ידי פרעון: ויאמר פרעה אל אחיו
מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו:
ואמר פרעה לאחוהי מא עובדיכון ואמרו לפרעה רעי ענא עבדך אף
אנחנא אף אבהתנא: קל פרעון לאכותה מא צנעתכם קאלו לה עבידך
רעא גנם נחן ואבאינא: ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה
לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך
בארץ גשן: ואמרו לפרעה לאתותבא בארעא אתינא ארי לית רעיא
לענא דלעבדך ארי תקיף כפנא בארעא דכנען וכען יתבון כען עבדך
בארעא דגשן: קאלו לה גינא לנסכן פי בלדך אד ליס מרעא לגנם עבידך אד
אשתד אלגוע פי בלד כנעאן ואלאן יקים עבידך פי בלד אלסדיר: ויאמר פרעה
אל יוסף לאמר אביך ואחיך באו אליך: ואמר פרעה ליוסף למימר אבוך
ואחך אתו לותך: קאל פרעון ליוסף קד גאך אבאך ואכותך: ארץ מצרים
לפניך הוא במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך ישבו בארץ גשן
ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי: ארעא
דמצרים קדמך היא בדשפיר בארעא אותיב ית אבוך וית אחך יתבון בארעא
דגשן ואם ידעת ואית בהון גברין דחילא ותמנינון רבני גיתי על דילי: הודא
בלד מצר בין ידיך אסכנהם פי אגודה ודלך אן יקימו פי בלד אלסדיר ואן
ואן כנת תעלם אנהם דוי חיל פולהם ריסא אוכלא אלדי עלא מאשיי:
ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה:
ואיתי יוסף ית יעקב אבוהי ואקימיה קדם פרעה ובריך יעקב ית פרעה:
פאדכל יוסף יעקוב אביה ואוקפה בין ידי פרעון וסלם עליה: ויאמר
פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך: ואמר פרעה ליעקב כמה יומי שני
חייך: קאל לה פרעון כם סני חיותך: ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי

מקצה שאותן שבכלל חמשה שאותן הם החלשים ואותם הביא לפני פרעה ויהודה שהוכפל שמו לא הוכפל ... חלשות לא טעם יש בדבר כדאי בבבא קמא ובברייתא דספרי שנינו בה בזאת הברכה כמו נמחא ... אנשי חיל בקיאין באומנותם לרעות צאן על אשר לי על צאן שלי ויברך יעקב היא שאלת שלום כדרך כל הנראים לפני המלכים לפרקים ... מגורי ימי גירותי כל ימי הייתי גר בארץ ולא השגו בטובה ויברך ... כדרך כל הנפטרים מלפני השרים מברכים אותם ונוטלים רשות ומה ברכה בירכו שיעלה נילוס לרגליו ...

שלשים ומאת שנה מעט ורעים היו ימי חיי ולא השיגו את ימי
שני חיי אבתי בימי מגוריהם: ואמר יעקב לפרעה יומי שני
תותבותי מאה ותלתין שנין זעירין ובישין הוו יומי שני חיי ולא
אדביקו ית יומי שני חיי אבהתי ביומי תותבותהון: קאל לה יעקוב
סני עמרי מאיה ותלאתין סנה וכאנה קלילה רדייה ולם תלחק בסני
חיוה אבאי חסב איאם סכנאהם: ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני
פרעה: ובריך יעקב ית פרעה ונפק מן ק' פרעה: תם דעא לה וכרג
מן בין ידיה: ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחזה בארץ
מצרים במיטב הארץ בארץ רעמסס כאשר צוה פרעה: ואותיב
יוסף ית אבוהי וית אחוהי ויהב להון אחסנא בארעא דמצרים בשפר
בארעא בארע רעמסס כמא דפקיד פרעה: ואסכן יוסף אביה ואכותה
ואעטאהם חוזא פי בלד מצר פי אגודה והו בלד עין שמס כמא אמר
פרעון: ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי
הטף: וזן יוסף ית אבוהי וית אחוהי וית כל בית אבוהי לחמא לפום
טפלא: ומאן יוסף אביה ואכותה וסאיר אל אביה טעאמא עלא קדר
אטפאלהם: ולחם אין בכל הארץ כי כבד הרעב מאד ותלה ארץ מצרים
וארץ כנען מפני הרעב: ולחמא לית בכל ארעא ארי תקיף כפנא
לחדא ואשתלהי עמא דארעא דמצרים ועמא דארעא דכנען
מן ק' כפנא: וטעאם ליס פי גמיע אלבלד ממא אשתד אלגוע גדא
חתי כל אהל בלד מצר ואהל בלד כנעאן מן קבל אלגוע: וילקט
יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ובארץ כנען בשבר
אשר הם שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה: ולקיט יוסף ית
כל כספא דאשתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעבורא
דזבנ

שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה אותה ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא על נילוס
והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ ׳ תנחומ׳ ׳ רעמסס ׳ מארץ גשן היא ׳ לפי הטף ׳ לפי הצריך להם לכל בני
ביתם ׳ ולחם אין בכל הארץ ׳ חוזר לענין הראשון לתחלת שני הרעב ׳ ותלה ׳ כמו ותלאה ׳ לשון עייפות כהרגומו
ודומה לו כמתלהלה היורה זקים ׳ בשבר אשר הם שברים ׳ ונותנין לו את הכסף ׳ אכס ׳ כתרגו׳ שלים ׳ ויהלם ׳ כתוו
וינהלם ׳ ודומה לו אין מנהל לה על מי מנוחות ינהלני ׳ בשנה השנית ׳ לפני הרעב ׳ כי אם תם הכסף ׳ כי אשר אם

עודך חי: ואמר ישראל ליוסף אן אמות מאיתמנא הדא מנהם אנא בתר
חזיתנון לאפך ארי עד כען קיים את: פקאל אסראיל ליוסף אמות אלאן בעד
ראית וגהך אן עאדך באקי: ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה
אמרה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו
לי: ואמר יוסף לאחוהי ולבית אבוהי אסק ואחוי לפרעה ואימר ליה
אחי ובית אבא דבארעא דכנען אתו לותי: פקאל יוסף לאכותה ולאל אביה
אצעד ואכבר פר׳ ואקול לה אכותי ואל אבי אלדי פי בלד כנעאן קד גאו
אלי: והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרם וכל
אשר להם הביאו: וגבריא רען ענא ארי גברי מרי גיתי הוו ועניהון
ותוריהון וכל דילהון איתיאו: ואלקום רעאה גנם לאנהם כאנו דוי מאשיה
וגנמהם ובקרהם וגמיע מאלהם אתו בה: והיה כי יקרא לכם פרעה
ואמר מה מעשיכם: ויהי ארי יקרי לכון פרעה ויימר מא עובדיכון:
ואדא דעא בכם פרעון וקאל מא צנעתכם: ואמרתם אנשי מקנה
היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבתינו בעבור תשבו
בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן: ותימרון גברי מרי גיתי
הוו עבדיך מזעורנא ועד כען אף אנחנא אף אבהתנא בדיל דתתבון
בארעא דגשן ארי מרחקין מצראי כל רעי ענא: קולו עבידך רעאה גנם
מן צגרנא אלי אלאן נחן ואבאינא לקבל אן תקימו פי בלד אלסדיר לאן
אלמצריין יכרהון כל ראעי גנם: ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי
וצאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן: ואתא
יוסף וחוי לפרעה ואמר אבא ואחי ועניהון ותוריהון וכל דילהון אתו
מארעא דכנען והא אנון בארעא דגשן: פדכל יוסף אלי פרעון ואכברה
אן אבי ואכותי וגנמהם ובקרהם וגמיע מאלהם קד גאו מן בלד כנען
והא הם פי בלד אלסדיר: ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם
לפני:

ם שהיה ארץ מרעה ושתאתו: לו שאין אתם בקיאים במלאכה אחרת ירחיקכם מעליו וישיבכם שם כי תועבת
כל רועה צאן לפי שהם להם אלוה׳ ומקצה אחיו מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראין גבורים שאם
ם גבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו ואלה הם ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין אותן שלא כפל משה
ברכן אבל שמות הגבורים כפל וזאת ליהודה שמע ה׳ קול יהודה ולגד אמר ברוך מרחיב גד ולנפתלי
ולדן אמר דן וכן לזבולון וכן לאשר זהו לשון ב״ר שהיא אגדת א״י אבל בגמרא בבלית שלנו
מצינו

ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים וחפים וארד: אלה בני רחל אשר
ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר: אן בני רחל אלדי ולדיה ליעקב כ
נפשתא ארבעה עשר: הולאי בני רחל אלדי ולדו ליעקב גמיעהם
נפסא: ובני דן חשים: ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: אלה בני
בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש ש
אן בני בלהה דיהב לבן לרחל בלתיה וילידת אן ליעקב כל נפש
שבעה: הולאי בני בלהה אלדי אעטאהא לבן לרחל אבנתה גמיע מ
ולדתה ליעקוב סבעה נפוס: כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה י
ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושש: כל נפשא
דעלא ליעקב למצרים נפקי ירכיה: בר מנשי בני יעקב כל נפש
שתין ושית: גמיע אלנפוס אלדאכלה מן אל יעקב אלי מצר מא כרג
צלבה ולדלך סוא נסוה בניה גמיעהם סתה וסתין נפסא: ובני יוס
אשר ילד לו במצרים נפש שנים כל הנפש לבית יעקב הבאה
מצרימה שבעים: ובני יוסף דאתילידו ליה במצרים נפשתא
כל נפשתא לבית יעקב דעלא למצרים שבעין: ויוסף ואבני
אלדי ולדו לה במצר נפסאן גמלה אלנפוס אלדאכלה אלי מצר תב
ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפ
גשנה ויבאו ארצה גשן: וית יהודה שלח קדמוהי לות יוסף לפנ
קדמוהי לגשן ואתו לארעא דגושן: ובעת ביהודה בין ידיה אלי יוס
לידלה עלא בלד אלסדיר וגאו אליה: ויאסר יוסף מרכבתו ויעל ל
ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו
ודקיס יוסף רתכוהי וסליק לקדמות ישראל אבוהי לגשן ואתחזי
ונפל על צוריה ובכא על צוריה עוד: פאסרג יוסף ואבתה וצעד
אבי אביה אלי אלסדיר פלמא צהר לה אנכב עלא ענקה ובכא ע
הויא: ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את

לכבוד אביו: וירא אליו: יוסף נראה אל אביו: ויבך על צואריו עוד: לשון הרבות בבכיה וכן כי לא על איש י
לשון רבוי הוא איננו שם עליו עלילות נוספות על חטאיו אף כאן הרבה והוסיף בבכי יותר על הרגיל. אבל יעק
על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע: אמותה הפעם: פשוטו כתרגומו ומדרשו ס
מיתות שתי מיתות בעה"ז ולעה"ב שנסתלקה ממני שכינה והייתי סבור שיתבענו הקב"ה מיתתך עכשיו
אמות אלא פעם אחת: ואמר אליו אחי וכו' ועוד אומר לו והוא אינו יודע בעבור תשבו בארץ ג

דאנון זבנין ואיתי יוסף ית כספא לבית פרעה ׃ פגמע יוסף גמיע אורק אל
מוגוד פי בלד מצר ובלד כנעאן באלמירה אלדי כאנו ימתארונהא ואדכלה
אלי בית מאל פרעון ׃ ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען ויבאו כל מצרים
אל יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה נמות נגדך כי אפס כסף ׃ ושלים כספא
מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו כל מצראי לות יוסף למימר הב
לנא לחמא ולמא נמות לקבלך ארי שלים כספא ׃ ופני אורק מן בלד מצר
ובלד כנעאן פגאו גמיע אלמצריין אלי יוסף קאילין אעטנא טעאמא ולא
נמות חדאך אד פני אורק ׃ ויאמר יוסף הבו מקניכם ואתנה לכם במקניכם
אם אפס כסף ׃ ואמר יוסף הבו גיתיכון ואתין לכון בגיתיכון אם שלים כספא ׃
קאל יוסף האתו מאשיתכם ואעטיכם בהא אד פני אורק ׃ ויביאו את
מקניהם אל יוסף ויתן להם יוסף לחם בסוסים ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר
ובחמרים וינהלם בלחם בכל מקנהם בשנה ההוא ׃ ואיתיאו ית גיתיהון
לות יוסף ויהב להון יוסף לחמא בסוסותא ובגיתי ענא ובגיתי תורי ובחמריא
וזנינון בלחמא בכל גיתהון בשתא ההיא ׃ פאתו במאשיתהם אלי יוסף
ואעטאהם יוסף טעאמא באלכיל ומאשיה אלגנם ואלבקר ואלחמיר
ומאנהם באלטעאם במאשיתהם פי תלך אלסנה ׃ ותתם השנה ההוא ויבאו
אליו בשנה השנית ויאמרו לו לא נכחד מאדני כי אם תם הכסף ומקנה
הבהמה אל אדני לא נשאר לפני אדני בלתי אם גויתנו ואדמתנו ׃
ושלימת שתא ההיא ואתו לותיה בשתא תניתא ואמרו ליה לא נכסי מן
רבוני אלהין שלים כספא וגיתי בעירא לות רבוני לא אשתאר קדם רבוני
אלהין גויתנא וארענא ׃ פלמא פנת תלך אלסנה גאו אליה פי אלסנה אלתאניה
וקאלו לה לא נכתם מן סידנא אד פני אורק ואלמואשי מן אלבהאים ענד
סידנא ולם יבק בין ידיה אלא אבדאננא וריאענא ׃ למה נמות לעינינו גם

תם הכסף והמקנה ובא הכל אל יד אדוני ׳ בלתי אם גויתנו ׳ כמו אם לא גוייתנו ׳ ותן זרע ׳ לזרוע האדמה ׳ ואעפ״י
שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר מכיון שבא יעקב למצרים באה ברכה לרגליו והתחילו לזרוע
וכלה הרעב וכן שנינו בתוספתא דסוטה ׳ לא תשם ׳ לא תהא שוממה ׳ לא תבור ׳ לשון שדה בור שאינו חרוש ותהיה
הארץ לפרעה ׳ קנויה לו ׳ ואת העם העביר ׳ יוסף מעיר לעיר לזכרון שאין להם עוד חלק בארץ והושיב שלעיר
זו בחברתה ׳ ולא הוצרך הכתוב לכתוב זאת אלא להודיענו שבחו שליוסף שנתכוון להסיר חרפה מעל אחיו שלא
יהו קורין אותן גולים ׳ מקצה גבול מצרים וגו׳ כן עשה לכל הערים אשר במלכות מצרים מקצה גבולה ועד
קצה ׃

אעלנו גם אדמתנו קנה אתנו ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו ואדמתנו עבדים לפרעה
[illegible] ותן זרע ונחיה ולא נמות והאדמה לא תשם: למא נמות לעינך
אף אנחנא אף ארענא קני יתנא וית ארענא בלחמא ונהי אנחנא
וארענא עבדין לפרעה והב בר זרעא ונחי ולא נמות וארעא לא תבור:
כלא נמות בחצ'רתך נחן וריאצ'נא אשתרנא וריאצ'נא בט'עאם ונכון
נחן וריאצ'נא עבידא לפרעון ואעטנא חבא נחיא בה ולא נמות
ותצ'אר ... לא תכל: ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו
מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה: וקנא
יוסף ית כל ארעא דמצרים לפרעה ארי זבינו מצראי גבר חקליה
ארי תקיף עליהון כפנא והות ארעא לפרעה: פאשתרא יוסף גמיע
ריאץ' אלמצריין לפרעון לאנהם באעו כל רג'ל צ'יעתה אד' אשתד
עליהם אלג'וע פצארת אלצ'יאע לפרעון: ואת העם העביר אתו לערים
מקצה גבול מצרים ועד קצהו: וית עמא אעבר יתיה מקרוי לקרוי
מסוף תחום מצרים ועד סופיה: ונקל אלקום מן קראהם מן טרף תכ'ם
מצר אלי טרפה: רק אדמת הכהנים לא קנה כי חק לכהנים מאת
פרעה ואכלו את חקם אשר נתן להם פרעה על כן לא מכרו את
אדמתם: לחוד ארע כמריא לא קנא ארי חולקא לכמריא מן קדם
פרעה ואכלין ית חולקהון דיהב להון פרעה על כין לא זבינו ית
ארעהון: עדא ריאץ' אימתהם פאנה לם ישתריהא לאן ארזקכאן
לאימתהם מן ענד פרעון וכאנו יאכלון רזקהם אלד'י יעטיהם פרעון
לד'לך לא יחתאג'ו אן יביעו ריאצ'הם: ויאמר יוסף אל העם הן קניתי
אתכם היום ואת אדמתכם לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את האדמה:
ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכון יומא דין וית ארעכון לפרעה הא
לכון

קנה בכולה · הכהנים · הכומרים · כל לשון כהן משרת לאלהות הוא · חוץ מאותן שהם לשון גדולה כגון כהן מדין כהן און · חוק לכהנים · חוק כך וכך לחם ליום · הא · כמו הנה · לזרע השדה · שבכל שנה ושנה · ולאשר בבתיכם · לאכול העבדים והשפחות אשר בבתיכם · ולטפכם · הבנים קטנים · נמצא חן · לעשות לנו זאת כמו שאמרת · והיינו עבדים לפרעה · להעלות לו החמש בכל שנה · על חק · עד היום · וישב ישראל בארץ מצרים · והיכן בארץ גשן · שהיא מארץ מצרים ··

ויחי

לכון בר זרעא ותזרעון ית ארעא׃ ק׳ט יוסף לאקום הולא קד שריתכם אליום
וריאצכם לפרעון הא לכם חבא תזרעונה פי אארץ׳ והיה בתבואת ונתתם
חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר
בבתיכם ולאכל לטפכם׃ ויהי בעאשולי עללתא ותתנון חד מן חמשא
לפרעה וארבע חולקין יהון לכון לבר זרע חקלא ולמיכלכון ולאנש
בתיכון ולמיכל לטפלכון׃ פאלי [illegible]ת אלגלאת פאעטו אלכמס לפרעון
וארבעה אגזא תכון לכם לבזר אלציאע ולמאכלכם ומן פי מנאזלכם
ואטפאלכם׃ ויאמרו החיתנו נמצא חן בעיני אדני והיינו עבדים לפרעה׃
ואמרו קיימתנא נשכח רחמין בעיני רבוני ונהי עבדין לפרעה׃ קאלו קד
אחייתנא נגד חטאא ענד סידנא ונכון עבידא לפרעון׃ וישם אתה
יוסף לחק עד היום הזה על אדמת מצרים לפרעה לחמש רק אדמת
הכהנים לבדם לא היתה לפרעה׃ ושוי יתה יוסף לגזירא עד יומא הדין
על ארעא דמצרים דיהון יהבין חד מן חמשא לפרעה לחוד ארע
כומריא בלחודיהון לא הות לפרעה׃ פציירהא יוסף רסמא אלי הדא
אליום עלא בלד מצר אן יעטו אלכמס לפרעון עדא ריאץ׳ אימתהם
פאנהא להם וחדהם לם תציר לפרעון׃ וישב ישראל בארץ
מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד׃ ויתיב ישראל
בארעא דמצרים בארעא דגשן ואחסינו בה ונפישו וסגיאו לחדא׃
פאקאם [illegible] פי בלד מצר [illegible] וחאזוה ואתמרו וכתרו
גדא׃ [illegible] מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי
יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה׃ וחיא יעקב
בארעא

ויחי יעקב׃ למה פרשה [illegible] אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל
מצרת השעבוד [illegible] שבקש לגלות את הקץ לבניו ונסתם ממנו׃ ויק׳ ימי
ישראל למות׃ כל מי שנאמר בו קריבה למות לא הגיע לימי אבותיו׃ ויקרא לבנו ליוסף׃ למי שהי׳
בידו יכולת לעשות׃ שים נא ידך׃ והשבע׃ חסד ואמת׃ חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת שאינו [illegible]
מצפה לתשלום גמול׃ [illegible] עפר וכנים ושאין מיתי ח״ל חיים אלא בצער גלגול
מחילות ושלא יעשוני המצרים ע״ז׃ ושכבתי עם אבותי׃ וי״ו זו מחובר למעלה לתחלת המקרא׃ שים נא ידך
תחת ירכי והשבע׃ ואני סופי לשכב עם אבותי [illegible] ממצרים ואין לומר ושכבתי עם אבותי
השכיבני עם אבותי במערה שהרי כתיב ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם ועוד מצינו בכל
מקום לשון שכיבה עם אבותיו היא הגויעה ולא הקבורה׃ וישכב דוד עם אבותיו ואח״כ ויקבר בעיר דוד׃
וישתחו ישרא׳ ׃ תעלא בעידניה סגיד ליה׃ על ראש המטה׃ הפך עצמו לצד שכינה מכאן אמרו [illegible]
למעלה׃

בארעא דמצרים שבע עסרי שנין והוו יומי יעקב שני חיוהי מאה
וארבעין ושבע שנין ועאש יעקוב פי בלד מצר סבעה
עשר סנה פצאר גמיע עמרה סני חיותה מאיה וסבעה וכמ
סנה ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם
נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד
ואמת אל נא תקברני במצרים קריבו יומי ישראל לממת וקרא
לבריה ליוסף ואמר ליה אם כען אשכחית רחמין בעינך שוו כען
ידך תחות ירכי ותעביד עמי טיבו וקשוט לא כען תקברנני
במצרים ולמא קרב אגל אסראן ימות דעא באבנה יוסף וקל לה
אן וגדת חצאה ענדך אוס בידך תי עהדי ואצנע לי פצלא
ואחסאנא באן לא תדפנני במצר ושכבתי עם אבתי ונשאתני
ממצרים וקברתני בקברתם ויאמר אנכי אעשה כדברך
ואשכוב עם אבהתי ותטלנני ממצרים ותקברנני בקבורתהון
ואמר אנא אעביד כפתגמך בלאדא צרת אלי אבאי פאחמלני
מן מצר ואדפנני פי מקברתהם קאל אנא אצנע כמא קלת
ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה
ואמר קיים לי וקיים ליה וסגיד ישראל על ריש ערסא ואמר
קאל אחלף לי פחלף לה וסגד אסראל עלא טרף אלסריר שכרא
ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך
חלה ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים והוה בתר
פתגמיא האילין ואמר ליוסף הא אבוך מרע ודבר ית תרין בנוהי עמיה
ית מנשה וית אפרים ולמא באן בעד הדא אלאמור קיל ליוסף אן
אביך מריץ פאכד אבניה מעה מנשה ואפרים ויגד ליעקב ויאמר
הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה וחוי
ליעקב ואמר הא בלך יוסף אתא לותך ואתתקף ישראל ויתב על
ערסא

לחלות מודעה שות... ישלחילה ירא על ראש המטה על שהית מטתו שלמה ולא היה בה
... שהדי ... ועוד שישבה לבין הגוים והרי הוא עומד בגדלו ויאמר ליוסף אחד
... עקרא קמ ... אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד תורה וכשחלה בארץ כנען
... ה ... אמרו

אפרים׃ ולמא כאן בעד דׄלך׳ אמור קיל ליוסף אן אביך מריץ׳ פאכׄד אבניה מעה ... הׄ ואפרים׃ ויגד ליעקב
ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה׃ וחוי ליעקב ואמר הא ברך יוסף אתי לותך ואתקף
ישראל ויתיב על ערסא׃ פאכׄבר יעק׳ וקיל לה הודׄי אבנך יוסף גאי אליך פתקוא אסר וגלס עלא אלסריר׃ ויאמר
יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלוז בארץ כנען ויברך אתי׃ ואמר יעקב ליוסף אל שדי איתגלי לי בלוז
בארץ דכנען ובריך יתי׃ פקאל יעק׳ ליוסף אעלם אן אלטאיק אלכאפי תגלא לי פי לוז פי בלד כנעאן ובארך פיי׃
ויאמר אלי הנני מפרך והרביתיך ונתתיך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחזת
עולם׃ ואמר לי האנא מפיש לך ומסגי לך ואתנינך לכנשת שבטין ואתין ית ארעא הדא לבנך בתרך
אחסנת עלם׃ פקאל לי האנא מתמרך ומכתרך ואגעל מנך גוק אמם ואעטי הדׄי אלבלד לנסלך בעדך
חוז דהר׃ ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה
כראובן ושמעון יהיו לי׃ וכען תרין בנך דאתילידו לך בארץ דמצרים עד מיתי לותך למצרים דילי אנון
אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהון קדמי׃ ואלאן אבנאך אלדׄי ולדא לך פי בלד מצר אלי אן אתיתך אלי
מצר המא ינסבאן אלי׃ יכון אפרים ומנשה מתל ראובן ושמעון׃ ומולדתך אשר הולדת אחריהם
לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם׃ ובנין דתוליד בתריהון דילך יהון על שום אחיהון יתקרון באחסנתהון׃
ואלדׄי ילדך אלדׄי יולד לך בעדהם אליך ינסבון ואלי אסמא אכׄותהם ינצאפון פי נחלתהם׃ ואני בבאי מפדן
מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבוא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית
לחם׃ ואנא במיתי מפדן מיתת עלי רחל בארע דכנען באורחא בעוד כרוב ארעא למיעל לאפרת
וקברתה תמן באורח אפרת היא בית לחם׃ ואמא אנא פפי מגיי מן פדן מאתת עליי רחל פי בלד כנעאן
פי אלטריק וקד בקי מן אלמסאפה אלי דכׄול אפרת פדפנתהא תם פי טריק אפרת הי בית לחם ולם יולד
בעד דׄלך שיא׃ וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה׃ וחזא ישראל ית בני יוסף ואמר מן אלין׃ פלמא ראא
אסראיל בני יוסף קאל מן הולאי׃ ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם
ואמר יוסף לאבוהי בני אנון דיהב לי ייי הכא ואמר קריבנון כען לותי ואבריכנון׃ פקאל יוסף לאביה המא אבני
אלדׄי רזקניהמא אללה ההנא קאל קדמהמא אלי חתי אבארך פיהמא׃ ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש
אתם אליו וישק להם ויחבק להם׃ ועיני ישראל יקרא מסיבו לא יכול למחזי וקריב יתהון לותיה ונשיק להון וגפיף
להון׃ וכאנתא עינא אסר קד תקלתא מן אלשיכׄוכׄה לם יטיק אן ינצר פקדמהמא אליה וקבלהמא ועאנקהמא׃
ויאמר ישראל אל יוסף ראה פניך לא פללתי והנה הראה אתי אלהים גם את זרעך׃ ואמר ישראל ליוסף מיחזי
אפך לא סברית והא אחזי יתי ייי אף ית בנך׃ פקאל אסר ליוסף אלנצר אליך לם אמל והודׄא קד אראני
אללה נסלך איצׄא׃ ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה׃ ואפיק יוסף יתהון מן קדמוהי וסגיד
על אפוהי על ארעא׃ תם אכׄרגהם יוסף מן ענד חגרה וסגד עלא וגהה עלא אלארץ׃ ויקח יוסף את שניהם את
אפרים בימינו משמאל ישראל ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל ויגש אליו׃ ודבר יוסף ית תרויהון
ית אפרים בימיניה מסמלא דישראל וית מנשה בסמליה מימינא דישראל וקריב לותיה׃ פאכׄד יוסף
כלאהמא ותרך אפרים בימינה עׄן יסאר אסר ומנשה בסאלה עׄן ימין אסר וקדמהמא אליה׃ וישלח ישראל
את ימינו וישת על ראש אפרים והוא הצעיר ואת שמאלו על ראש מנשה שכל את ידיו כי מנשה הבכור׃
ואושיט ישראל ית ימיניה ושוי על רישא דאפרים והוא זעירא וית סמליה על רישא דמנשה אחכימנון לידוהי ארי
מנשה בכרא׃ פמד אסר ימינה וגעלהא עלא ראס אפרים והו אלאצגר ויסארה עלא ראס מנשה אחכם יואר
יד עלא אן מנשה אלבכר׃ ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבתי לפניו אברהם ויצחק האלהים
הרעה אתי מעודי עד היום הזה׃ ובריך ית יוסף ואמר ייי דפלחו אבהתי קדמוהי אברהם ויצחק ייי דזן יתי מדאנא ...

[illegible]

עד יומא הדין: ובארך פי יוסף וקאל אללה אלדי סלך אבאי פי טאעתה אבר׳ ויצחק הו אללה אלדי רעאני מנד
כנת אלי הדא אליום: המלאך הגאל אתי מכל רע יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבתי אברהם
ויצחק וידגו לרב בקרב הארץ: מלאכא דפרק יתי מכל בישא יברך ית עולימיא ויתקרי בהון שמי ושום
אבהתי אברהם ויצחק וכנוני ימא יסגון בגו בני אנשא על ארעא: במלך פכני מן כל שר הו יבארך פי הדין
אלגלאמין ויסמאן באסמי ואסם אבאי אבר׳ ויצחק ויכתרון כתרה פי ארץ: וירא יוסף כי ישית אביו יד
ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה:
וחזא יוסף ארי שוי אבוהי יד ימיניה על רישא דאפרים ובאיש בעינוהי וסעדה ליד אבוהי לאעדאה יתה
מעל רישא דאפרים לאנחותה על רישא דמנשה: פלמא ראי יוסף אן אביה קד געל ידה אליומנא עלי
אפרים סאה דלך פאסנדהא ליזילהא ען ראס אפרים אלי ראס מנשה: ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי
זה הבכר שים ימינך על ראשו: ואמר יוסף לאבוהי לא כין אבא ארי דין בוכרא שוי ימינך על רישיה
קאל ליס כדא יא אבה בל הדא אלבכר צייר ימינך עלי ראסה: וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא
יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים: וסריב אבוהי ואמר ידענא
ברי ידענא אף הוא יהי לעם ואף הוא יסגי וברם אחוהי זעירא יסגי מניה ובנוהי יהון שלטין בעממיא
פאבא וקאל קד עלמת יא אבני אן הדא יכתר איצ׳ ויתכון מנה אמה ואמא אכיה אלאצגר יכתר מנה ויכון נסלה
מל׳ אלאמם שבה: ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל לאמר ישמך אלהים כאפרים וכמנשה
וישם את אפרים לפני מנשה: וברכינון ביומא ההוא למימר בך יברך ישראל למימר ישוינך יי׳ כאפרים
וכמנשה ושוי ית אפרים קדם מנשה: ובארכהמא פי דלך אליום קאילא בך יבארך בנו אסר׳ קאילין בעץ׳ לבע׳
יצירך אללה מת׳ל אפרים ומנשה וקדם אפרים עלי מנשה: ויאמר ישראל אל יוסף הנה אנכי מת
והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבתיכם: ואמר ישראל ליוסף הא אנא מאית ויהי מימרא
דיי׳ בסעדכון ויתיב יתכון לארע אבהתכון: פקאל אסר׳ ליוסף הא אנא מאית וסיכון אללה מעכם וירדכם
בלד אבאיכם: ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי: ואנא
יהבית לך חולק חד יתיר על אחך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי ובבעותי: ואנא קד אעטיתך חצה
זאידה עלי אכותך אלתי אכדתהא מן יד אלאמוריין בסיפי וקוסי: ויקרא יעקב אל בניו
ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים: וקרא יעקב לבנוהי ואמר איתכנשו
ואחוי לכון ית דיערע יתכון בסוף יומיא: ת׳ם דעא יעקב בניה וקאל אגתמעו חתי אכברכם מא יואפי
אלכם פי אכר אלאיאם: הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם: איתכנשו ושמעו בני יעקב
וקבילו אולפן מן ישראל אבוכון: אגתמעו ואסמעו דלך יא בני יעקוב ואקבלו מן אסר׳ אביכם: ראובן
בכרי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז: ראובן בוכרי את חילי וריש תוקפי לך הוה חזי למסב
תלתא חולקין בכירותא כהונתא ומלכותא: יא ראובן אנת בכרי וקותי ואול נילי מפצל פי אלשרף
ומפצל פי אלעז: פחז כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה: על דאזלת לקביל
אפך היא כמיא אבדתא לא אהניתא הולך יתיר לא תסב חולקא בית משכבי אבוך בכין אחילתא
לשוויי ברי סליקתא: ולאן בגהלה מן מא לם תפצל אד צעדת אלי מצגע אביך פחיניד מא תבדלת
פראש תבדל [illegible] שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם: שמעון ולוי אחין גברין גיברין בארע
תותבותהון עבדו גבורא: שמעון ולוי אכואן פי אלה אלצלם סלאחהמא: בסדם אל תבא נפשי בקהלם אל
תחד כבדי כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור: ברזהון לא הות נפשי באתכנושהון למיהך לא [illegible]

[illegible]

קריאלי בלגהון קטלו קטול וברעותהון תרעו שור סור׃ פי עצבתהם לם תדכל נפסי ופי תגווהרם לכם
נתמע דאתי לאן בגצבהם קתלו אמה וברצאהם קלעו סורהא׃ ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב
ואפיצם בישראל׃ ליט תקהון ארי תקיף ורוגזהון ארי קשיא אפליגנון ביעקב ואבדרנון בישראל׃ ומעלום גצבהמא
אנה עזיז וסכטהמא מא אצעבהא אקסמהמא פי אל יעקוב ואבדדהמא פי אל אסר׃ יהודה אתה יודוך אחיך
ידך בערף איביך ישתחוו לך בני אביך׃ יהודה את אודיתא ולא בהיתתא בך יודון אחך ידך תתקף על בעלי דבבך
יתבדרון סנאיהון מתחוי קדל קדמך יהון מקדמין למשאל בשלמך בני אבוך׃ ואנת יא יהודה יחמדך אכותך ויד
פי קפא אעדאיך ויכצע לך בני אביך׃ גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו׃ שלטון
יהי בשירויא ובסופא יתרבא מלכא מדבית יהודה ארי מדין קטלא ברי נפשך סליקתא ייחות ישרי בתקוף כאריא
וכליתא ולית מלכו דתזעזענה׃ תכון יא יהודה כשבל אסד לאנך כלצת אבני מן אלקתל אלי ארא גתא ורבץ כאסד
ולבו מן דא יתירה׃ לא יסור שבט מיהודה ומחקק מבין רגליו עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים׃ לא יעדי עביד
שלטן מדבית יהודה וספרא מבני בנוהי עד עלמא עד דייתי משיחא דדיליה היא מלכותא וליה ישתמעון עממיא׃
לא יזול קציב אלמלך מן יהודה ולא אלרסם מן תחת אמרה אלי אן יגי אלדי הו לה ולה תגתמע אלשעוב׃ אסרי לגפן
עירה ולשרקה בני אתנו כבס ביין לבשו ובדם ענבים סותו׃ יסחר ישראל לקרתיה עמא יבנון היכליה יהון
צדיקיא סחור סחור ליה ועבדי אוריתא באלפן עמיה יהי ארגון טב לבושיה וכסותיה מילא מילא צבע זהורי
וצבעונין׃ ראבטא לעגפן גחאשה ולשריק בני אתאנה גאסלא באלכמר לבאסה ובדם אלענב כסותה׃ חכלילי
עינים מיין ולבן שנים מחלב׃ יסמקון טורוהי בכרמוהי יטופון נעווהי בחמר יחוורן בקעתיה בעבור ובעדרי
ענא׃ אזור אלעינין אכתר מן אלכמר ואביץ אלאסנאן אכתר מן אללבן׃ זבולן לחוף ימים ישכן והוא
לחוף אניות וירכתו על צידן׃ זבולון על ספר ימא ישרי והוא יכביש מחוזין בספינן וטוב ימא ייכול ותחומיה יהי
מטי על צידון׃ זבולון עלא סאחל אלבחר יסכן ופי סאחלה ספן וטרף תכמה אלי צידא׃ יששכר חמור
גרם רבץ בין המשפתים׃ יששכר עתיר בנכסין אחסנתיה בין תחומיא׃ ויששכר כגסם מנפרד לאבץ בין אלצכ...
וירא מנחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבל ויהי למס עבד׃ וחזא חולקא ארי טב וית ארעא ארי
מעבדא פירין ויכביש מחוזי עממיא וישיצי ית דיריהון ודישתארון בהון יהון ליה פלחין ומסקי מסין׃ תם יראה
מא אנודהא ואלארץ מא אנעמהא פימד ענקה לאלחמל ויציר כעבד פארח׃ דן ידין עמו כאחד שבטי
ישראל׃ דבית דן יתבחר ויקום גברא ביומוהי ויתפריק עמיה ובשנוהי ינוחון כחדא שבטיא דישראל׃ ודן יהלך קומה
בגמלה סבט מן בני אסר׃ יהי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור׃ יהי גברא
דיתבחר ויקום מדבית דן אימתיה תתרמי על עממיא ומחתיה תתקף בפלשתאי כחוי חרמן ישרי על אורחא וכפתנא
יכמון על שבילא יקטיל גיברי משרית פלשתאי פרשין עם רגלאין יעקר סוסון ורתכין ימגר רכביהון לאחורא׃ ויכון דן
... עלא אלטריק וכאלמטרון עלא אלסכה אלאסע עקב אלפרס ויקע ראכבה אלי ורא׃ לישועתך קויתי יהוה׃ לפורקנך
סבריית יי׃ ... גד גדוד יגודנו והוא יגד עקב׃ דבית גד משריין מזיינין כד יעברון ית ירדנא ...
סניאין ויתובון לארעהון׃ וגד אלי כרדוס תכרדס עליה והו יכר אעקאבה׃ מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני
מלך׃ דאשר טבא ארעיה והיא מרביא תפנוקי מלכין׃ ואשר טעאמה סמין והו יעטי מלאד אלמלוך׃ נפתלי
אילה שלחה הנתן אמרי שפר׃ נפתלי בארע טבא יתרמי עדביה ואחסנתיה תהי מעבדא פירין יהון מודן ומברכין
עליהון׃ ונפתלי כאילה מרסלה תלד אקואל חסנא׃ בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור׃ ברי
דסגי יוסף ברי דיתברך כגופן דנציב על עינא דמיא תרין שבטין יפקון מבנוהי יקבלון חולקא ואחסנתא׃ ויוסף אבן מתנמי
כגפן מתנמי עלא עין כמא לה עלוק קד אמתדת עלא סור׃ וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חצים׃ ואתמררו עמיה ונקמו
ליה גברין גיברין בעלי פלגותיה׃ פאמרוה וכתלו ותהדדוה אצחאב אלסהאם׃ ותשב באיתן קשתו ויפזו זרעי ידיו

[illegible]

דיאביר יעקב משם רעה אבן ישראל: תתבה בהון נביותיה על דקיים אוריתא בסתרא ושוי תוקפא
רתניה בכין אתרמא דהב על דרעוהי אחסין מלכותא ותקיף דא הות ליה מן קדם תקיפא דיעקב דבמימריה
ן אבהן ובנין זרעא דישראל: פתבתת קוסה פי צלאבה ופאזא דראעיה מן טאעתה גליל יעקוב ומן תם רעא ואת
אבל מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך ברכת שמים מעל ברכת תהום רבצת תחת ברכת שדים ורחם מ
אהא דאבוך יהי בסעדך ודת שדי ויברכנך ברכן דנחתן מטלא דשמיא מלעילא וברכן דנגדן ממעמקי ארעא מל
ברכתא דאבוך ודאמך: אסלמן טאיק אביך או יעינך ומן אכאפי אן יבארך פין ברכאת אסמא מן אפלו ברכאת
אלמר אלמאיצה ספלא וברכאת אתראיא ואלבטון: ברכת אביך גברו על ברכת הורי עד תאות גבעת עולם תהיין לראש
יוסף ולקדקד נזיר אחיו: ברכתא דאבוך יתוספן לך על ברכתא דבריכו אבהתי דחמידו להון רברביא דמן עלמא
יהוין כל אלין לרישא דיוסף גברא פרישא דאחוהי: וברכאת אביך תנציף אלי ברכאת אסלאפי ואלי מא אשתהי
אדהריכון אגמיע עלא ראס יוסף והאמה נאסך אכותה: בנימן זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק
שלל: בנימן בארעיה תשרי שכינתא ובאחסנתה יתבני מקדשא בצפרא ובפניא יהון מקרבין כהניא קרבנא ולעי
רמשא יהון מפלגין מותר חולקהון משאר קודשיא: ובנימין כדיב יפתרס באגדאה יאכל נהבא ובאלעשי יקסם סלבא
כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אתם איש אשר כברכתו ברך אתם: כל אי
שבטיא תרי עסר ודין דמליל להון אבוהון ובריך יתהון גבר דכברכתיה בריך יתהון: כל הולאי אסבאט אסר יב והדא מא
קאל להם אביהם ובארך פיהם כל אמר חסב אסתחקאקה באדך עליהם: ויצו אתם ויאמר אלהם אני נאסף אל ע
קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי: ופקיד יתהון ואמר להון אנא מתכניש לעמי קברו יתי
ות אבהתי למערתא דבחקל עפרון חתאה: ואוצאהם וקאל להם אנא מנצם אלי קומי אדפנוני מע אבאי פי אלמגארה
אלתי פי צ׳יעה עפרון אלחתי: במערה אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השד
לאחזת קבר מאת עפרון החתי לאחזת קבר: במערתא דבחקל כפילתא דעל אפי ממרא בארעא דכנען דזבן אברהם ית
חקלא מן עפרון חתאה לאחסנת קבורא: פי אלמגארה אלתי פי צ׳יעה אלמזדוג׳ה אלתי בחצ׳רה ממרא פי בלד כנע
אלתי אשתראהא אבר׳ מן עפרון אלחתי תרבא קבר: שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת
רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה: תמן קברו ית אברהם וית שרה אתתיה תמן קברו ית יצחק וית רבקה אתתיה
ותמן קברית ית לאה: תם דפנו אבר׳ ושרה זוגתה תם דפנו יצחק ורבקה זוגתה ותם דפנת לאה: מקנה השדה והמ
אשר בו מאת בני חת: זביני חקלא ומערתא דביה מן בני חתאה: שרא אלציעה ואלמגארה אלתי פיהא מן ב
חת: ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו: ושיצי יעקב לפקדא ית בנוהי
וכנש רגלוהי לערסא ואתנגיד ואתכניש לעמיה: ולמא פרג יעקוב מן וציתה לבניה צם רגליה אלי אל
ותופא וצאר אלי קומה: ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו: ונפל יוסף על אפי אבוהי ובכא עלוהי
ונשיק ליה: פאנכב יוסף עלא וגה אביה ובכא עליה וקבלה: ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את
אביו ויחנטו הרפאים את ישראל: ופקיד יוסף ית עבדוהי ית אסותא למחנט ית אבוהי וחנטו אסותא
ישראל: פאמר יוסף עבידה אלאטבא אן יחנטו אביה פחנטת אלאטבא אסר׳: וימלאו לו ארבעים יום כי כן
ימלאו ימי החנטים ויבכו אתו מצרים שבעים יום: ושלימו ליה ארבעין יומין ארי כין שלמין יומי חנוט
ובכו יתיה מצראי שבעין יומין: פר׳ לו אן כמל לה ארבעין יום לאנה כדאך כאנה תכמל איאם אלמחנ
פבכא עליה אלמצריון סבעין יומא: ויעברו ימי בכיתו וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי
בעינ

[illegible]

בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר ׃ ועברו יומי בכיתיה ומליל יוסף עם בית פרעה למימר אם כען אשכחית
רחמין בעיניכון מלילו כען קדם פרעה למימר ׃ ולמא גאזת איאם בכאיה כלם יוסף אל פרעון קאילא אן וגדת חטוה ענדכם
כלמו פרעון וקולו לה ׃ אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה
אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה ׃ אבא קיים עלי למימר הא אנא מאית בקברי דאתקינית לי בארעא דכנען תמן
תקברנני וכען אסק כען ואקבר ית אבא ואתוב ׃ אן אבי כאן אסתחלפני וקאל לי ארפנני פי קברי אלדי כריתה לי פי
בלד כנעאן ופם תרפנני ואלאן אצעד אדפן אבי וארגע ׃ ויאמר פרעה עלה וקבר את אביך כאשר השביעך
ואמר פרעה סק וקבר ית אבוך כמא דקיים עלך ׃ קאל פר אצעד אדפן אביך כמא אחלפך ׃ ויעל יוסף לקבר
את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים ׃ וסליק יוסף למקבר ית אבוהי וסליקו
עמיה כל עבדי פרעה סבי ביתיה וכל סבי ארעא דמצרים ׃ פצעד יוסף לידפן אביה פצעד מעה גמיע קואד פר
ושיוך אלה וגמיע שיוך בלד מצר ׃ וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפם וצאנם ובקרם עזבו בארץ
גשן ׃ וכל בית יוסף ואחוהי ובית אבוהי לחוד טפלהון ועאנהון ותוריהון שבקו בארעא דגשן ׃ וגמיע אל יוסף
ואכותה ואל אביה גירא אטפאלהם וגנמהם ובקרהם תרכוהא פי בלד כנעאן אלסדיר ׃ ויעל עמו גם רכב גם
פרשים ויהי המחנה כבד מאד ׃ וסליק עמיה אף רתכין אף פרשין והות משריתא סגיאה לחדא ׃ פצעד
מעה אכיל ופרסאן וכאן אלעסכר עצים גדא ׃ ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מ
מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים ׃ ואתו עד בית אדרי דאטד דבעברא דירדנא
וספדו תמן מספד רב ותקיף לחדא ועבד לאבוהי אבלא שבעה יומין ׃ פגאו אלי אנדר אלעוסג אלדי פי עבר
אלארדן ונדבו תם נדבא עצימא גדא וצנע לאביה חזנא ז' איאם ׃ וירא יושב הארץ הכנעני את האבל
בגרן האטד ויאמרו אבל כבד זה למצרים על כן קרא שמה אבל מצרים אשר בעבר הירדן ׃ וחזא
יתיב ארעא כנענאה ית אבלא בבית אדרי דאטד ואמרו אבל תקיף דין למצראי על כין קרא שמה אבל
מצרים דבעברא דירדנא ׃ פראי סאכן אלבלד אלכנעני אלחזן פי אנדר אלעוסג פקאלו הדא חזן עצים
למצריין לדלך סמי חזן אלמצריין אלדי פי עבר אלארדן ׃ ויעשו בניו לו כן כאשר צום ׃ ועבדו בנוהי
ליה כין כמא דפקידינון ׃ פצנעו לה בנוה כגמיע מא אוצאהם ׃ וישאו אתו בניו ארצה כנען ויקברו אתו
במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחזת קבר מאת עפרן החתי על פני ממרא ׃
ונטלו יתיה בנוהי לארעא דכנען וקברו יתיה במערת חקל כפילתא דזבן אברהם ית חקלא לאחסנת קבורא מן
עפרון חתאה על אפי ממרא ׃ פחמלוה בנוה אלי בלד כנען ודפנוה פי מגארה צ'יעה אלמצאעפה אלתי
אשתראהא אבל חוז קבר מן עפרון אלחתי בחצ'רה ממרא ׃ וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העלים אתו
לקבר את אביו אחרי קברו את אביו ׃ ותב יוסף למצרים הוא ואחוהי וכל דסליקו עמיה למקבר ית אבוהי
בתר דקבר ית אבוהי ׃ פרגע יוסף אלי מצר הו ואכותה וסאיר מן צעד מעה לידפן אביה בעד מא דפנה ׃ ויראו
אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו ׃ וחזו אחי יוסף
ארי מית אבוהון ואמרו דלמא יטר לנא דבבו יוסף ואתבא יתיב לנא ית כל בשתא דגמלנא יתיה ׃ פלמא ראו
אכוה יוסף אן אביהם קד מאת פקאלו כלא יתהדדנא יוסף ויכאפינא בגמיע אלשר אלדי אוליניאה ׃ ויצוו אל
יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר ׃ ופקידו לות יוסף למימר אבוך פקיד קדם מותיה למימר ׃ פאמרו מן
קאל ליוסף אן אביך אוצא קבל מותה קאילא ׃ כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם כי רעה
גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברם אליו ׃ כדין תימרון ליוסף בבעו שבוק כען לחובי
אחך ולחטאיהון ארי בישתא גמלוך וכען שבוק כען לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף במללותהון עמיה ׃
כדא קולו ליוסף יא יוסף אצפח דנב אכותך וכטיתהם פקד אולוך שרא ואלאן נסלך אן תצפח דנב עביד אלה אביך
פבכא יוסף חין כלמוה בדלך ׃ וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים ׃ ואזלו אף אחוהי ונפלו קדמוהי ואמרו
האנחנא לך לעבדין ׃ פמצו איצ'א אכותה ווקעו בין ידיה וקאלו הא נחן לך עבידא ׃ ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת

וילכו גם אחיו: מוסף על שליחות. כי התחת אלהים אני: שמא במקומו אני בתמיה אם הייתי רוצה להרע לכם כלום אני יכול והלא אתם כולכם חשבתם
על רעה והקב"ה חשבה לטובה: והיאך אני לבדי יכול להרע לכם. וידבר על לבם: דברים המתקבלים על הלב עד שלא ירדתם לכאן היו מרננים עלי
עבד [illegible] נודע שאני בן חורין ואני הורג אתכם מה הבריות אומרים כת של בחורים ראה ונשתבח בהם [illegible] ולבסוף הרג אותם [illegible]
[illegible] עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד וכו' על כרכי יוסף [illegible]

בראשית חסר לף

אלהים אני׃ ואמר להון יוסף לא תדחלון ארי דחלא דיי אנא׃ קאל להם יוסף לא תכאפו פאני אתקי אללה פיכם׃ ואתם
חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטבה למען עשה כיום הזה להחית עם רב׃ ואתון חשבתון עלי בישא מן קדם יי׳
אתחשיבת לטבא בדיל למעבד כיומא הדין לקיימא עם סגי׃ אנתם קדרתם עלי שרא ואללה קדר כירא לכי
יצנע מא תרוה אליום ויחיי קומא כתירין׃ ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אתם וידבר על
לבם׃ וכען לא תדחלון אנא אזון יתכון וית טפלכון ונחים יתהון ומליל תנחומין על לבהון׃ ואלאן לא תכאפו
אנא אמונכם ואטפאלכם ועזאהם ודאראהם׃ וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים׃
ויתב יוסף במצרים הוא ובית אבוהי וחיא יוסף מאה ועסר שנין׃ פאקאם יוסף במצר הו ואל אביה ועאש מאיה
ועשר סנין׃ פאקאם יוסף במצר הו ואל אביה ועאש מאיה ועשר סנין׃ וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר
בן מנשה ילדו על ברכי יוסף׃ וחזא יוסף לאפרים בנין תליתאין אף בני מכיר בר מנשה אתילידו ורבי יוסף׃ חתי
ראי לאפרים בנין תותא ואיצא בני מכיר ן מנשה ולדו פי חגרה׃ ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלהים פקד יפקד
אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב׃ ואמר יוסף לאחוהי אנא
מאית ויי׳ מדכר דכיר יתכון ויסיק יתכון מן ארעא הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב׃ פקאל יוסף לאכותה אנא
מאית ואללה סידכרכם ויצעדכם מן הדה אלבלד אלי אלבלד אלדי קסם לאברהים ויצחק ויעקב׃ וישבע יוסף את בני ישראל
לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה׃ ואומי יוסף ית בני ישראל למימר מדכר דכיר יי׳ יתכון
ותסקון ית גרמי מכא׃ פאחלף יוסף בני אסר׳ קאילא אדא דכרכם אללה פאצעדו בעצאמי מן הנא׃ וימת יוסף בן
מאה ועשר שנים ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים׃ ומית יוסף בר מאה ועסר שנין וחנטו יתיה ושמוהי בארונא במצר
ומאת יוסף ן מאיה ועשר סנין והנטוה וציר פי צנדוק במצר׃

חזק ונתחזק

סכום פסוקי ספר בראשית אלף וחמש מאות ושלשים וארבע [illegible]

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו׃ ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים עם
יעקב גבר ואנש ביתיה עלו׃ והדה אסמא בני אסראיל אלדאכלין אלי מצר מע יעקוב כל רגל ואהלה דכלו׃ ראובן שמעון לוי
ויהודה׃ יששכר זבולן ובנימן׃ דן ונפתלי גד ואשר׃ ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים׃
והוה כל נפשתא נפקי ירכא דיעקב שבעין נפשן ויוסף דהוה במצרים׃ וכאן גמיע אנפס אלדאכלה מן צלב
יעקב סבעין נפסא מע יוסף אלדי כאן במצר׃ וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא׃ ומית יוסף וכל אחוהי וכל דרא
ההוא׃ פמאת יוסף וגמיע אכותה וסאיר אהל דלך אלגיל׃ ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד
ותמלא הארץ אתם׃ ובני ישראל נפישו ואתילדו וסגיאו ותקיפו לחדא לחדא ואתמליאת ארעא מנהון׃ ובני אסר׳
אתמרו ותנאסלו וכתרו ועצמו גדא גדא ואמתלא דלך אלבלד מנהם׃ ויקם מלך חדש על מצרים
אשר לא ידע את יוסף׃ וקם מלכא חדתא על מצרים דלא מקיים גזירת יוסף׃ פקאם מלך גדיד עלא
מצר כאן לם ישאהד יוסף׃ ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו׃ ואמר לעמיה הא
עמא בני ישראל סגן ותקיפין מננא׃ פקאל לקומה הודי קום בני אסר׳ אכתר ואעצם מנא׃ הבה נתחכמה
לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ׃ הבו נתחכם
להון דלמא יסגון ויהי ארי יערעננא קרבא ויתוספון אף אנון על סנאנא ויגיחון בנא קרב ויסקון מן ארעא׃
תעאונו נתחתל להם כילא יכתרון פיכון אלי אן יפאגא חרב אנצאפו הם איצא אלא אעדאינא ויחארבונא ויכ׳
מן אלבלד׃ וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת
רעמ

ואלה שמות בני ישראל [illegible]

רעמסס: ומניאו עליהון שלטונין מבאשין בדיל לענואיהון בפלחנהון ובנו קרוי בית אוצרי לפרעה ית פיתום
ית רעמסס: פצירו עליהם ולאת ומה לקבל אן יעדבונהם במלהם פבנו קרא מכאדן לפרעון פי אפיום ופי עין
שמס: וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל: וכמא דמענן להון כן סגן וכן תקפין ועקת
למצראי מן קדם בני ישראל: וכמא יעדבונהם כאך יכתרון ויסרון חתי צגרו מן קבל בני אסר: ויעבידו מצרים
את בני ישראל בפרך: ואפלחו מצראי ית בני ישראל בקשיו: פאסתכדם אלמצריון בני אסראיל באקמא: וימררו את
חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך: ואמרו ית
חייהון בפלחנא קשיא בטינא ובלבני ובכל פלחנא בחקלא ית כל פלחנהון דאפלחו בהון בקשיו: פאמרו חיותהם
במה צעבה באלטין ואללבן וסאיר אעמאל אלצחרא גמיע כדמתהם אלי אסתכדמוהם באקמא: ויאמר
מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה: ואמר מלכא דמצרים לחיתא
יהודיתא דשום חדא שפרה ושום תנייתא פועה: וקאל מלך מצר לקואבל אלעבראניאת אלי אסם אחד
א שפרה ואלאכרא פועה: ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם
בת היא וחיה: ואמר כד תהוין מילדן ית יהודיתא ותחזין על מתברא אם ברא הוא ותקטלן יתיה ואם ברתא
היא תקימונה: וקאל אדא קבלתן אלעבראניאת פאנצרן ענד אלמתבר אן כאן אבן פאקתלוה ואן כאנת אבנה
פאסתבקוהא: ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים:
ודחילא חיתא מן קדם יי ולא עבדא כמא דמליל עמהון מלכא דמצרים וקימא ית בניא: פכאפת אלקואבל
אללה ולם יצנען כמא קאל להן מלך מצר ואסתבקין אלבנין: ויקרא מלך מצרים למילדת ויאמר להן מדוע
עשיתן הדבר הזה ותחיין את הילדים: וקרא מלכא דמצרים לחיתא ואמר להן מדין עבדתין פתגמא
דין וקיימתין ית בניא: פדעא בהן מלך מצר וקאל להן מא באלכן צנעתן הדא אלאמר ואסתבקיתן אלבנין:
ותאמרן המילדת אל פרעה כי לא כנשים המצרית העברית כי חיות הנה בטרם תבוא אליהן המילדת
וילדו: ואמרא חיתא לפרעה ארי לא כנשיא מצריתא יהודיתא ארי חכימן אנין עד לא עלת לותהון חיתא
ילדן: פקלן לה אן ליס כנסא אלמצריאת אלעבראניאת כל הן בציראת קבל אן תדכל אליהן אלקאבלה ילדן:
וייטב אלהים למילדת וירב העם ויעצמו מאד: ואוטיב יי לחיתא וסגי עמא ותקיפו לחדא: פאחסן אללה אלי
אלקואבל פעצם אלקום וכתרו גדא: ויהי כי יראו המילדת את האלהים ויעש להם בתים: והוה כד דחילא חיתא
מן קדם יי ועבד להון בתין: פלמא כאפת אלקואבל אללה צנע להן ביותא חסנה: ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל
הבן הילוד היארה תשליכהו וכל הבת תחיון: ופקיד פרעה לכל עמיה למימר כל ברא דיתיליד ליהודאי בנהרא ת
רמוניה וכל ברתא תקימון: פאמר פרעון גמיע קומה קאילא כל אבן יולד להם אטרחוה פי אלניל וכל אבנה
פאסתבקוהא: ב וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי: ואזל גברא מדבית לוי ונסיב ית בת לוי: תם מצי
רגל מן אל לוי ותזוג באבנה לוי: ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים: ועדיאת איתתא
וילידת ברא וחזת יתיה ארי טב הוא וטמרתיה תלתא ירחין: פחמלת אלמראה וולדת אבנא פלמא ראתה חסנא
כבאתה ג אשהר: ולא יכלה עוד הצפינו ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד ותשם
בסוף על שפת היאר: ולא יכילת עוד לאטמרותיה ונסיבת ליה תיבותא דגמא וחפתה בחימרא ובזפתא ושויאת
ית רביא ושויאתה ביערא על כיף נהרא: ולם תטיק אן תכבאה אכתר פאתכדת לה תאבותא מן ברדי וקירתהא
בקאר ואספלת וצירתה פיהא וצירתהא פי ארץ עלא שאטי אלניל: ותתצב אחתו מרחק לדעה מה יעשה
לו: ואתעתדת אחתיה מרחיק למדע מא יתעביד ליה: פוקפת אכתה מן בעיד לתנצר מא יצנע בה: ותרד בת

[illegible]

פרעה לרחץ על היאר ונערתיה הלכת על יד היאר ותרא את התבה בתוך הסוף ותשלח את אמתה ותקחה
ונחתת בת פרעה למסחי על נהרא ועולימתהא מהלכן על כיף נהרא וחזת ית תיבתא בגו יערא ואושיטת
ית אמתה ונסיבתה: פנזלת אבנה פרעון לתגתסל פי אלניל וכאן גואריהא ימשין עלא שאטיה פראת אלתאבות
פי וסט אלאריס פמדת ידהא ואכדתהא: ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה ותחמל עליו ותאמר מילדי
העברים זה: ופתחת וחזת ית רביא והא עולימא בכי וחסת עלוהי ואמרת מבני יהודאי הוא דין: פפתחת
וראת פאדי בצבי יבכי פשפקת עליה וקאלת הדא מן אולאד אלעבראניין: ותאמר אחתו אל בת פרעה ה
האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות ותינק לך את הילד: ואמרת אחתיה לבת פרעה האיזיל ואקרי לך א
מינקתא מן יהודייתא ותוניק ליך ית רביא: קאלת להא אכתה אאמצי ואדעו לך באמראה מרצעה מ
אלעבראניאת תרצעה לך: ותאמר לה בת פרעה לכי ותלך העלמה ותקרא את אם הילד: ואמרת לה ב
פרעה איזילי ואזלת עולימתא וקרת ית אמיה דרביא: קאלת להא אבנה פרעון אמצי פמצת אלגאריה
ודעת באם אלצבי: ותאמר לה בת פרעה היליכי את הילד הזה והניקהו לי ואני אתן את שכרך
ותקח האשה הילד ותניקהו: ואמרת לה בת פרעה הליכי ית רביא הדין ואוניקיהו לי ואנא אתן
ית אגריך ונסיבת אתתא רביא ואוניקתיה: קאלת להא אבנה פרעון האך הדא אלצבי ארצעיה לי
ואנא אעטיך אגרתך פאכדת אלמראה אלצבי וארצעתה: ויגדל הילד ותביאהו לבת פרעה
ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו: ורבא רביא ואיתיתיה לבת פ
והוה לה לבר וקרת שמיה משה ואמרת ארי מן מיא שחלתיה: פלמא כבר אלצבי גאת בה א
אבנה פרעון וצאר להא כאבן ואסמתה מוסי קאלת לאני נשלתה מן אלמא: ויהי בימים ההם
ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו: והוה ב
האנון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחזא בפלחנהון וחזא גבר מצרי מחי לגבר יהודאי מא
ולמא כאן פי תלך אלאיאם אן מוסי כבר וכרג אלי אכותה ונצר פי נקלהם פאדי ברגל מצרי
יצרב רגל עבראני מן אכותה: ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחו
ואתפני לכא ולכא וחזא ארי לית אנש ומחא ית מצראה וטמריה בחלא: פאלתפת ימנה ויסר
פראי אנה ליס אנסאן פצרב אלמצרי ומאת ודפנה פי אלרמל: ויצא ביום השני והנה שנ
אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: ונפק ביומא תניינא והא תרין גברין יהודא
נצן ואמר לחייבא למא את מחי לחברך: פכרג פי אליום אלתאני פאדי ברגלין עבראניין יתנא
פקאל ללטאלם מא להמא לם תצרב צאחבך: ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרג
אתה אמר כאשר הרגת את המצרי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: ואמר מן שויך לגבר
רב ודיין עלנא הלמקטלי את אמר כמא דקטלתא ית מצראה ודחיל משה ואמר בקושט
אתידע פתגמא: מן צירך רגלא רייסא וחאכמא עלינא אתריד אן תקתלני כמא קתל
אלמצרי פפזע מוסי וקאל איקינא קד ערף אלכבר: וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להר
את משה ויברח משה מפני פרעה וישב בארץ מדין וישב על הבאר: ושמע פרעה ית
פתגמא הדין ובעא למקטל ית משה וערק משה מן קדם פרעה ויתיב בארעא דמדין ויתיב ע
בירא: פלמא סמע פרעון בהדא אלכבר טלב אן יקתל מוסי פהרב מוסי מן בין ידיה וצאר אלי ב
מדין וגלס עלא אלביר: ולכהן מדין שבע בנות ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את הרהטים ל

[illegible]

להשקות צאן אביהן: ולרבא דמדין שבע בנן ואתאה ודלאה ומלאה ית רטיא לאשקאה ענא דאבוהון:
ולכאהן מדין ז' בנאת פגאת ודלאת ומלאת אלחיאץ לתסקי גנם אביהן: ויבאו הרעים ויגרשום
ויקם משה ויושען וישק את צאנם: ואתו רעיא וטרדונין וקם משה ופרקנין ואשקי ית ענהון: פגאה אל
רעאה וטרדוהן פקאם מוסי ואנגאהן וסקא גנמהן: ותבאנה אל רעואל אביהן ויאמר מדוע מהרתן בא
היום: ואתאה לות רעואל אבוהן ואמר מה דין אוחיתן למיתי יומא דין: פגאת אלי רעואל אביהן פקאל מא באלכן
אסרעתן בלמגי אליום: ותאמרן איש מצרי הצילנו מיד הרעים וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן: ואמרא גברא
מצראה שיזבנא מידא דרעיא ואף מדלא דלא לנא ואשקי ית ענא: קאלת לה רגל מצרי כלצנא מן יד אלרעאה וסקא
גנם: ויאמר אל בנתיו ואיו למה זה עזבתן את האיש קראן לו ויאכל לחם: ואמר לבנתיה ואן הוא למא דנן שבקתין
ית גברא קרין ליה וייכול לחמא: פקאל להן ואין הו ואדעונה יאכל טעאמא: ויואל משה לשבת את האיש ויתן את צפרה
בתו למשה: וצבי משה למתב עם גברא ויהב ית צפורה ברתיה למשה: פלמא אמעון מוסי פי אלמקאם ענד ארגל
זוגה בצפרה אבנתה: ותלד בן ויקרא את שמו גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: וילידת בר וקרא ית שמיה
גרשם ארי אמר דייר הויתי בארע נוכראה: פולדת אבנא ואסמאה גרשם לאנה קאל צרת גריבא פי בלד גרבה:
ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל
האלהים מן העבדה: והוה ביומיא סגיאיא האינון ומית מלכא דמצרים ואתאנחו בני ישראל מן פלחנא דהוה קשי
עליהון וזעיקו וסליקת קבילתהון לקדם יי מן פלחנא: ולמא כאן פי תלך אלאיאם אלטוילה אן מלך מצר מאת פתנהדו בנו
אסר' מן כדמתהם וצרכו פצעד תגוותהם אלי אללה מן אלכדמה: וישמע אלהים את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו
את אברהם את יצחק ואת יעקב: ושמיע קדם יי ית קבילתהון ודכיר יי ית קימיה דעם אברהם דעם יצחק ודעם
יעקב: פסמע אללה שהיקהם פדכר עהדה אלי מע אברהם ויצחק ויעקב: וירא אלהים את בני ישראל וידע אלהים: וגלי
קדם יי שעבודא דבני ישראל ואמר במימריה למפרקהון: ונצר אללה להם והתמהם: ומשה היה רעה
את צאן יתרו חתנו כהן מדין וינהג את הצאן אחר המדבר ויבא אל הר האלהים חרבה: ומשה הוה רעי ית ענא
דיתרו חמוהי רבא דמדין ודבר ית ענא לאתר שפר רעיא למדברא ואתא לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי לחורב
מוסי ירעא גנם יתרו חמוה אמאם מדין פסאקהם אלי טרף אלבריה חתי גא אלי גבל אללה אלחריב: וירא מלאך יי אליו
בלבת אש מתוך הסנה וירא והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל: ואתגלי מלאכא דיי ליה בשלהובית
אשתא מגו אסנא וחזא והא אסנא בער באשתא ואסנא ליתוהי מתאכיל: פתגלא לה מלך אללה בצרים נאר מן
וסט אלסנא פראי אלסנא משתעלא באלנאר והו ליס יחתרק: ויאמר משה אסרה נא ואראה את המראה הגדל
הזה מדוע לא יבער הסנה: ואמר משה אתפני כען ואחזי ית חזונא רבא הדין מדין לא מתוקד אסנא:
קאל מוסי אמיל ואנצר הדא אלמנצר אלעגיב מא באל אלסנא ליס יחתרק: וירא יי כי סר לראות ויקרא
אליו אלהים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני: וחזא יי ארי אתפני למחזי וקרא ליה יי מגו אסנא
ואמר משה משה ואמר האנא: פעלם אללה אנה קד מאל לינצר פנאדאה אללה מן אלסנא וקאל יא מוסי יא מוסי
קאל לביך: ויאמר אל תקרב הלם של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא:
ואמר לא תקרב הלכא שרי סינך מעל רגלך ארי אתרא דאת קאים עלוהי אתר קדיש הוא: קאל לא תתקדם
אלי ההנא אנזע נעלך מן רגליך לאן אלמוצע אלדי אנת קאים עליה מקדס: ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי
אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים: ואמר אנא אלהא דאבוך אלהא דאברהם
אלהא דיצחק ואלהא דיעקב וכסי משה לאפוהי ארי הוה דחיל מלאסתכלא בצית יקרא דיי: קאל אנא אלאה אביך
אלאה אברהם ויצחק ויעקב פסתר מוסי וגהה אד כאף אן ינצר אלי נור אללה: ויאמר יי ראה ראיתי את עני עמי אשר
במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נגשיו כי ידעתי את מכאביו: ואמר יי מגלא גלי קדמי שעבוד עמי
דבמצרים וית קבילתהון שמיע קדמי מן קדם מפלחיהון ארי גלי קדמי כיביהון: קאל אללה קד נצרת לצעקה קומי אלדי
במצר וסמעת צראכהם מן קבל גלאותהם ועלמת באונא עהם: וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ

[illegible]

ההוא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי : ואתגליתי
ליה לשיזבותהון [illegible] מידא דמצראי ולאסקותהון מן ארעא ההיא לארע טבא ופתיא לארע עבדא חלב ודבש לאתר
כנענאי וחתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי : פתגלית לאכלצהם מן יד אלמצריין ואצעדהם מן הדי אלבלד אלי בלד
גייד ואסע אלי מוצע אלכנעניין ואלחתיין ואלאמוריין ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין : ועתה הנה צעקת בני ישראל באה
אלי וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם : וכען הא קבילת בני ישראל עלת לקדמי ואף גלי קדמי דוחקא
דמצראי דחקין להון : ואלאן הודי צראך בני אסראיל קד צאר אלי וראית איצא אלצגט אלדי אלמצריין צאגטוהם : ועתה לכה
ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים : וכען איתא ואשלחנך לות פרעה ואפיק ית עמי
בני ישראל ממצרים : ואלאן תעאל אבעתך אלי פרעון ואכרג קומי בני אסראיל מן מצר : ויאמר משה אל האלהים מי אנכי
כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים : ואמר משה קדם יי מן אנא ארי איזיל לות פרעה וארי
אפיק ית בני ישראל ממצרים : קאל מוסי ללה מן אנא אד אמצי אלי פרעון ואכרג בני אסראיל מן מצר : ויאמר כי אהיה עמך
וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה : ואמר ארי יהי מימרי
בסעדך ודין לך אתא ארי אנא שלחתך באפקותך ית עמא ממצרים תפלחון קדם יי על טורא הדין : קאל אני אכון מעך
והדה לך איה אני בעתתך אד אכרגת אלקום מן מצר תעבדון אללה עלי הדא אלגבל : ויאמר משה אל האלהים הנה
אנכי בא אל בני ישראל ואמרתי להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהם : ואמר משה
קדם יי הא אנא אתי לות בני ישראל ואימר להון אלהא דאבהתכון שלחני לותכון ויימרון לי מן שמיה מא אימר להון :
מוסי ללה האנא צאיר אלי בני אסראיל ואקול להם אלאה אבאיכם בעתני אליכם פאן קאלו לי מא אסמה מא אקול להם
ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם : ואמר יי למשה
אהיה אשר אהיה ואמר כדנן תימר לבני ישראל אהיה שלחני לותכון : קאל אללה למוסי אלאזלי אלדי לא יזול קאל כדא
קל לבני אסראיל אלאזלי בעתני אליכם : ויאמר עוד אלהים אל משה כה תאמר אל בני ישראל יהוה אלהי אבתיכם
אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי לדר דר : ואמר עוד יי למשה כדנן
תימר לבני ישראל יי אלהא דאבהתכון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב שלחני לותכון דין שמי לעלם
ודין דוכרני לכל דר ודר : פקאל לה איצא כדא קל לבני אסראיל אללה אלאה אבאיכם אלאה אבר' ויצחק ויעקב בעתני
אליכם הדא אסמי אלי אלדהר והדא דכרי אלי גיל ואגיל : לך ואספת את זקני ישראל ואמרת אלהם יהוה אלהי אבתיכם נראה אלי
אלהי אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם במצרים : איזיל ותכנוש ית סבי ישראל ותימר להון
יי אלהא דאבהתכון אתגלי לי אלהיה דאברהם יצחק ויעקב למימר מדכר דכירנא יתכון וית דאתעביד לכון במצרים
[illegible]ץ ואגמע שיוך בני אסר' וקל להם אללה אלאה אבאיכם תגלא לי אלאה אבר' יצחק ויעקב קאילא קד דכרתכם
וצנע בכם במצר : ואמר אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי אל ארץ
זבת חלב ודבש : ואמרית אסיק יתכון משעבוד מצראי לארע כנענאי וחתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי
לארע עבדא חלב ודבש : פקלת אצעדכם מן עדאב אלמצריין אלי בלד אלכנעניין ואלאמוריין ואלפרזיין ואלחויין ...ין
ואליבוסיין אלי בלד יפיץ אלבן ואלעסל : ושמעו לקלך ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו
יהוה אלהי העבריים נקרה עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה ליהוה אלהינו : ויקבלון מנך
ותיעול את וסבי ישראל לות מלכא דמצרים ותימרון ליה יי אלהא דיהודאי אתקרי עלנא וכען ניזיל כען מהלך תלתא יומין
במדברא ונדבח קדם יי אלהנא : פאדי קבלו מנך פאדכל אנת ושיוך בני אסר' וקולו לה אללה אלאה אלעבראניין ואפא
אמרה ואלאן נסיר מסאפה ג' איאם פי אלבר ונדבח ללה רבנא : ואני ידעתי כי לא יתן אתכם מלך מצרים להלך
ולא ביד חזקה : וקדמי גלי ארי לא ישבוק יתכון מלכא דמצרים למיזל ולא מן קדם דחילה תקיפא : ואנא אעלם
אן מלך מצר לא ידעכם אן תמצון ולא ביד ואחדה שדידה : ושלחתי את ידי והכיתי את מצרים בכל נפלאתי
אשר אעשה בקרבו ואחרי כן ישלח אתכם : ואשלח ית מחת גבורתי ואמחי ית מצראי בכל פרישן
דאעביד ביניהון ובתר כן ישלח יתכון : ואבסט באפתי ואצרב אלמצריין בגמיע אעגובאתי אלתי אצנעהא
פימא בינהם ובעד דלך יטלקכם : ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים והיה כי תלכון לא תלכו ריקם

ולא ביד חזקה : ולא בשביל שידו חזקה כי מאז אשלח את ידי והכיתי את מצרים וגו' [illegible]
[illegible]

ית עמא הדין בעיני מצראי ויהי ארי תהכון לא תהכון ריקנין: ואעטי אקום חצוא ענד אלמצריין
פאדי מצירם לא תמצו פרגא: ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת
ושמתם על בניכם ועל בנתיכם ונצלתם את מצרים: ותשאל איתתא משיבבתה ומקריבת ביתה מאני
דכסף ומנין דדהב ולבושין ותשוון על בניכון ועל בנתכון ותרוקנון ית מצרים: חתי תסתוהב אמראה
מן מסאכנתהא ונאזלתהא אניה פצה ואניה דהב ותיאבא תצ״לוהא עלא בניכם ובנאתכם ותנתספון אלמצריין
ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך יהוה: ואתיב משה
ואמר והא לא יהימנון לי ולא יקבלון למימרי ארי יימרון לא אתגלי לך יי: פאגאב מוסי וקאל ואן לא יומנו
בי ולא יקבלו מני אד יקולון לם יתגלא לך אללה: ויאמר אליו יהוה מזה בידך ויאמר מטה: ואמר ליה
מא דין בידך ואמר חטרא: קאל לה אללה מא דא בידך קאל עצא: ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה
ויהי לנחש וינס משה מפניו: ואמר רמיהי לארעא ורמהי לארעא והוה לחויא וערק משה מן קדמוהי: קאל
אטרחהא עלא אלארץ פטרחהא פצארת תעבאנא פהרב מוסי מן בין ידיה: ויאמר יהוה אל משה שלח ידך
ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: ואמר יי למשה אושיט ידך ואחוד בדנביה ואושיט ידיה
ואתקיף ביה והוה לחטרא בידיה: פקאל אללה למוסי מד ידך ואמסך בדנבה פמד ידה ואמסך בה פצאר
עצא פי ידה: למען יאמינו כי נראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
בדיל דיהימנון ארי אתגלי לך יי אלהא דאבהתהון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב: לכי יומנו
אן קד תגלא לך אללה אלאה אבאיהם אלאה אברהים ויצחק ויעקב: ויאמר יהוה לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא
ידו בחיקו ויוציאה והנה ידו מצרעת כשלג: וקאל לה איצא אדכל ידך אלי כמך פאדכלהא תם אכרגהא
פאדי בהא ביצא כאלתלג: ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוציאה מחיקו והנה שבה
כבשרו: ואמר אתיב ידך לעטפך ואתיב ידיה לעטפיה ואפקה מעטפיה והא תבת הות כבסריה:
קאל רד ידך אלי כמך פארדהא וקד עאדת כסאיר בדנה: והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האות
הראשון והאמינו לקל האת האחרון: ויהי אם לא יהימנון לך ולא יקבלון לקל אתא קדמאה ויהימנון לקל
אתא בתראה: פאן הם לם יומנו בך ולם יקבלו מן אלאיה אלאולי פיומנון באלאיה אלאכירה: והיה אם לא יאמינו
גם לשני האתות האלה ולא ישמעון לקלך ולקחת ממימי היאר ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח
מן היאר והיו לדם ביבשת: ויהי אם לא יהימנון אף לתרין אתיא האלין ולא יקבלון מנך ותסב ממיא
דבנהרא ותישוד ליבשתא ויהון מיא דתסב מן נהרא ויהון לדמא ביבשתא: ואן לם יומנון באיתין
ולם יקבלו מנך פכד מן מא אלניל ואצבבה עלא אליבאס פאנה יקלב ויציר דמא עלא
אליבאס: ויאמר משה אל יהוה בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם
גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי: ואמר משה קדם יי בבעו יי לא גבר דמלול אנא
אף מאתמלי אף מדקמוהי אף מעדן דמלילתא עם עבדך ארי יקיר ממלל ועמיק לישן אנא: קאל
מוסי לרבה יא רבי לים אנא דו נטק מן אמס ומא קבלה ולא מן חין כאטבת עבדך אני תקיל אלפם ואללסאן
נמיעא: ויאמר יהוה אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי יהוה:
ואמר יי ליה מן שוי פומא לאנשא או מן שוי אלמא או חרשא או פתיחא או עוירא הלא אנא יי:
קאל אללה לה מן געל נטק אלאנסאן או מן כלק אלאכרס או אלאצם או אלבציר או אלאעמא אליס אנא אללה:
ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר: וכען איזיל ומימרי יהי עם פומך ואלפינך
דתמליל: ואלאן אמץ ואנא אכון מע קולך וארלך עלא מא תתכלם בה: ויאמר בי אדני שלח נא ביד
תשלח: ואמר בבעו יי שלח כען ביד מן דכשר למשלח: קאל אלהם יא רבי אבעת כמן אנת באעתה:

[illegible]

ויחר אף יהוה במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך
ושמח בלבו: ותקיף רוגזא דיי במשה ואמר הלא אהרן אחוך ליואה גלי קדמי ארי ממללא ימליל הוא ואף הא
הוא נפיק לקדמותך ויחזינך ויחדי בלביה: פאשתד גצב אללה במוסי וקאל אליס הרון אכיך אללואני אנא עלם
אנה מתכלם והוא הו כארג תלקאך ויבצרך ויסר פי קלבה: ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה
עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון: ותמליל עמיה ותשוי ית פתגמיא בפומיה ומימרי יהי עם
פומך ועם פומיה ואליף יתכון ית דתעבדון: פכלמה ותציר אלכלאם פי פאה ואנא אכון מע קולך וקולה ואדלכם
עלא מא תצנעון: ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים: וימליל הוא לך עם עמא
ויהי הוא יהי לך למתורגמן ואת תהי ליה לרב: פיכלמהו לך לקום ויכון הו לך תרגמאנא ואנת תכון לה אסתאדא: ואת
המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת: וית חטרא הדין תסב בידך דתעביד ביה ית אתיא: וכד הדה אלעצא
פי ידך תצנע בהא אלמעגזאת: וילך משה וישב אל יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי
אשר במצרים ואראה העודם חיים ויאמר יתרו למשה לך לשלום: ואזל משה ותב לות יתר חמוהי ואמר ליה
איזיל כען ואתוב לות אחי דבמצרים ואחזי העד כען קיימין ואמר יתרו למשה איזיל לשלם: פמצא מוסי ורגע
אלי יתר חמוה וקאל לה אמצי אלאן וארגע אלי אכותי אלדין במצר ואנצר הל הם באקון קאל לה יתרו אמץ בסלאם:
ויאמר יהוה אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך: ואמר יי למשה במדין
איזיל תוב למצרים ארי מיתו כל גבריא דבעו למקטלך: תם קאל אללה למוסי במדין אמץ ארגע אלי מצר פאן
קד מאת אלרגאל אלטאלבין נפסך: ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכבם על החמר וישב ארצה מצרים ויקח
משה את מטה האלהים בידו: ודבר משה ית אתתיה וית בנוהי וארכבנון על חמרא ותב לארעא דמצרים ונסיב
משה ית חטרא דאתעבידו ביה נסין מן קדם יי בידיה: פאכד מוסי זוגתה ובניה וארכבהם עלא אלחמאר ורגע אלי
בלד מצר ואכד אלעצא אלתי אמרה אללה בהא פי ידה: ויאמר יהוה אל משה בלכתך לשוב מצרימה ראה כל
המופתים אשר שמתי בידך ועשיתם לפני פרעה ואני אחזק את לבו ולא ישלח את העם: ואמר יי למשה
במהכך למתב למצרים חזי כל מופתיא דשויתי בידך ותעבידנון קדם פרעה ואנא אתקיף ית ליביה ולא ישלח ית
עמא: תם קאל אללה למוסי פי מציך לתרגע אלי מצר אנצר גמיע אלבראהין אלתי געלתהא פי ידך אצנעהא כלהא בין ידי
פרעון ואנא אשדד קלבה ולא יטלק אלקום: ואמרת אל פרעה כה אמר יהוה בני בכרי ישראל: ותימר לפרעה
כדנן אמר יי ברי בוכרי ישראל: וקל לה כדא קאל אללה מתשרפא אבני בכרי אסראיל: ואמר אליך שלח את בני
ויעבדני ותמאן לשלחו הנה אנכי הרג את בנך בכרך: ואמרית לך שלח ית ברי ויפלח קדמי ומסרב את
לשלחותיה הא אנא קטיל ית ברך בוכרך: פקלת לך אטלק אבני יעבדני פאן אבית אן תטלקה האנא
קאתל אבנך בכרך: ויהי בדרך במלון ויפגשהו יהוה ויבקש המיתו: והוה באורחא בבית מבתא וערע
ביה מלאכא דיי ובעא למקטליה: ולמא כאן פי אלטריק פי אלמבית פאגאה מלך אללה ותלב
קתלה: ותקח צפרה צר ותכרת את ערלת בנה ותגע לרגליו ותאמר כי חתן דמים אתה לי: ונסיבת צפרה טנרא
וגזרת ית ערלת ברה וקריבת לקדמוהי ואמרת בדמא דמהולתא הדין אתיהיב חתנא לנא: פאכדת צפורה צוא
וקטעת קלפה אבנהא וקדמתה בין ידיה וקאלת כאד אלערוס אן יכון מקתולא: וירף ממנו אז אמרה חתן
דמים למולת: ונח מניה בכין אמרת אלולי דמא דמהולתא הדין אתיהיב חתנא קטול: פכף ענה חיניד קאלת
צאר אלערוס למא הו מכתונא: ויאמר יהוה אל אהרן לך לקראת משה המדברה וילך ויפגשהו
בהר האלהים וישק לו: ואמר יי לאהרן איזיל לקדמות משה למדברא ואזל וערעיה בטורא דאתגלי עלוהי יקרא
דיי ונשיק ליה: תם קאל אללה להרון אמץ תלקא מוסי אלי אלבר פמצא ופאגאה פי גבל אללה וקבלה: ויגד משה לאהרן
את כל דברי יהוה אשר שלחו ואת כל האתת אשר צוהו: וחוי משה לאהרן ית כל פתגמיא דיי דשלחיה וית כל

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ויפגשהו [illegible] חתני היה נרצח על ידך [illegible]
[illegible] אמרה חתן דמים למולות: חתני היה נרצח על דבר המילה: למולת על דבר המולות [illegible] משה בלשון [illegible]

אתא דפקדיה׃ פאקבלה מוסי בגמיע כלאם אללה אלדי בעתה בה וגמיע אלאיאת אלתי אמרה׃ וילך משה ואהרן
ויאספו את כל זקני בני ישראל׃ ואזל משה ואהרן וכנשו ית כל סבי בני ישראל׃ פמצא מוסי והרון וגמעא גמיע
שיוך בני אסראיל׃ וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר יהוה אל משה ויעש האתת לעיני העם׃ ומליל אהרן
ית כל פתגמיא דמליל יי׳ עם משה ועבד אתיא לעיני עמא׃ פכלמהם הרון בגמיע אלכלאם אלדי כלם אללה
מוסי וצנע אלאיאת בחצרה אלקום׃ ויאמן העם וישמעו כי פקד יהוה את בני ישראל וכי ראה את ענים ויקדו
וישתחוו׃ והימין עמא ושמעו ארי דכיר יי׳ ית בני ישראל וארי גלי קדמוהי שעבודהון וכרעו וסגידו׃ פאמן
קום אד סמעו אן אללה קד דכר בני אסראיל ונצר לצעפהם פכרו וסגדו׃ ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה
כה אמר יהוה אלהי ישראל שלח את עמי ויחגו לי במדבר׃ ובתר כין עלו משה ואהרן ואמרו לפרעה
כדנן אמר יי׳ אלהא דישראל שלח ית עמי ויחגון קדמי במדברא׃ ובעד דלך דכל מוסי והרון וקאלו לפרעון כדא קאל אללה
אלאה אסראיל אטלק קומי יחגו לי פי אלבר׃ ויאמר פרעה מי יהוה אשר אשמע בקלו לשלח את ישראל לא
ידעתי את יהוה וגם את ישראל לא אשלח׃ ואמר פרעה שמא דיי׳ לא אתגלי לי דאקביל למימריה לשלחא
ית ישראל לא אתגלי לי שמא דיי׳ ואף ית ישראל לא אשלח׃ קאל פרעון מן אללה חתי אקבל מנה ואטלק בני אסראיל לא
אערף אללה ולא אטלק בני אסראיל איצא׃ ויאמרו אלהי העברים נקרא עלינו נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר
ונזבחה ליהוה אלהינו פן יפגענו בדבר או בחרב׃ ואמרו אלהא דיהודאי אתקרי עלנא נזיל כען מהלך
תלתא יומין במדברא ונדבח קדם יי׳ אלהנא דלמא יערעננא במותא או בקטלא׃ קאלו אלאה אלעבראניין ואפאנא אמרה
נסיר אלן מסאפה תלתה איאם פי אלבר ונדבח ללה רבנא כלא יפאגינא בובא או בסיף׃ ויאמר אלהם מלך מצרים
למה משה ואהרן תפריעו את העם ממעשיו לכו לסבלתיכם׃ ואמר להון מלכא דמצרים למא משה ואהרן ית
תבטלון ית עמא מעבידתהון איזילו לפלחנכון׃ קאל להם מלך מצר לם יא מוסי והרון תבטלאן אלקום מן עמלהם
אמצו אלי נקלכם׃ ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ והשבתם אתם מסבלתם׃ ואמר פרעה הא סגיאין
כען עמא דארעא ותבטלון יתהון מפלחנהון׃ קאל פרעון אן כתרה אלקום חתי תעטלונהם מן נקלהם׃ ויצו פרעה
ביום ההוא את הנגשים בעם ואת שטריו לאמר׃ ופקיד פרעה ביומא ההוא ית שלטוני עמא וית סרכוהי למימר׃
פאמר פי דלך אליום גלאוזה אלקום ועדפאהם קאילא׃ לא תאספון לתת תבן לעם ללבן הלבנים כתמול שלשום הם
ילכו וקששו להם תבן׃ לא תוספון למתן תבנא לעמא למרמי לבנין כמאתמלי ומדקמוהי אנון יהכון ויגבבון
להון תבנא׃ לא תעודו אן תעטו אלקום תבנא ליבנון אללבן מתל אמס ומא קבלה הם ימצון ויקמשון להם
תבנא׃ ואת מתכנת הלבנים אשר הם עשים תמול שלשם תשימו עליהם לא תגרעו ממנו כי נרפים הם על
כן הם צעקים לאמר נלכה נזבחה לאלהינו׃ וית סכום לבניא דאנון עבדין מאתמלי ומדקמוהי תמנון עליהון
לא תמנעון מנה ארי בטלנין אנון על כין אנון מצוחין למימר נזיל נדבח קדם אלהנא׃ ומא צראיב אללבן
אלתי הם יצנעון מן אמס ומא קבלה תצירונהא עליהם לא תנקצוהא מנהם לאנהם מרפהון לדלך הם
צאיחין נמצי נדבח לרבנא׃ תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר׃ תתקף פלחנא על
גבריא ויתעסקון בה ולא יתעסקון בפתגמין בטילין׃ יתקל אלעמל עלא אלקום וישתגלו בה ולא ישתגלו
באמור באטלה׃ ויצאו נגשי העם ושטריו ויאמרו אל העם לאמר כה אמר פרעה אינני נתן לכם תבן׃
ונפקו שלטוני עמא וסרכוהי ואמרו לעמא למימר כדנן אמר פרעה ליתנא יהיב לכון תבנא׃ פכרג
גלאוזה אלקום ועדפאהם וקאלו להם כדא קאל פרעון ליס אעטיכם תבנא׃ אתם לכו קחו לכם תבן מאשר
תמצאו כי אין נגרע מעבדתכם דבר׃ אתון איזילו סבו לכון תבנא מאתר דתשכחון ארי לא מתמנע
מפלחנכון מדעם׃ אנתם אמצו כדו לכם תבנא מן חית תגדון לאנה לא ינקץ מן עמלכם שיא׃ ויפץ
העם בכל ארץ מצרים לקשש קש לתבן׃ ואתבדר עמא בכל ארעא דמצרים לגבבא גלי לתבנא׃ פתבדד

[illegible]

יקום פי גמיע בלד מצר ליקמשו קשא לאתבן: והנגשים אצים לאמר כלו מעשיכם דבר יום ביומו כאשר
בהיות התבן: ושלטוניא דחקין למימר אשלימו עבידתכון פתגם יום ביומיה כמא דהויתון עבדין כד
כד הוה יהיב לכון תבנא: ואלגלאוזה מלחין קאילא כמלו עמלכם אמר יום ביומה כמא כאן פי וקת אעטא אלתבן
ויכו שטרי בני ישראל אשר שמו עליהם נגשי פרעה לאמר מדוע לא כליתם חקכם ללבן כתמול
שלשום גם תמול גם היום: ולקו סרכי בני ישראל דמניאו עליהון שלטוני פרעה למימר מא דין לא אשלמתון
גזירתכון למרמי לבנין כמא דאתמלי ומדקמוהי אף תמלי אף יומא דין: פצרב ערפא בני אסר אלדין
ולאהם גלאוזה פרעון קאילין מא באלכם לם תכמלו עמלכם אן תלבנון אללבן מתל אמס ומא קבלה
אמס ואליום: ויבאו שטרי בני ישראל ויצעקו אל פרעה לאמר למה תעשה כה לעבדיך: ואתו סרכי
בני ישראל וצוחו קדם פרעה למימר למא תעביד כדין לעבדך: פגא ערפא בני אסר ואסתגאתו אלי פר
קאילא לם תצנע כדא לעבידך: תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו והנה עבדיך מכים
וחטאת עמך: תבנא לא מתיהיב לעבדך ולבניא אמרין לנא עבידו והא עבדך לקן וחטן עליהון עמך
תבן לם יעט לעבידך ויקולון לנא אעמלו לבנא והודי עבידך מצרובין ומא יכטון עליהם קומך:
ויאמר נרפים אתם נרפים על כן אתם אמרים נלכה נזבחה ליהוה: ואמר בטלנין אתון בטלנין על
כין אתון אמרין ניזיל נדבח קדם יי: קאל אנתם מרפהון לדלך תקולון נמצי נדבח לרבנא: ועתה לכו עבדו
ותבן לא ינתן לכם ותכן לבנים תתנו: וכען איזילו פלחו ותבנא לא מתיהיב לכון וסכום לבניא תתנון
ואלאן אמצו אעמלו ותבן לא יעט לכם ותאדיבכם תוופון: ויראו שטרי בני ישראל אתם ברע
לאמר לא תגרעו מלבניכם דבר יום ביומו: וחזו סרכי בני ישראל יתהון בביש למימר לא תמנעון
מלבניכון פתגם יום ביומיה: פנצר ערפא בני אסר אנהם בשר קאילא לא תנקצו מן לבנכם אמר
יום ביום: ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה: וערעו ית משה וית
אהרן קימין לקדמותהון במפקהון מלות פרעה: פצאדפו מוסי והרון קאימין תלקאהם ענד כרוגהם מן ענד
פר: ויאמרו אלהם ירא יהוה עליכם וישפט אשר הבאשתם את ריחנו בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב
בידם להרגנו: ואמרו להון יתגלי יי עליכון ויתפרע דאבאישתון ית ריחנא בעיני פרעה ובעיני עבדוהי למתן חרבא
בידהון למקטלנא: קאלו להמא ינצר אללה עליכם ויחכם כמא אפסדתמא חאלנא ענד פר וקואדה חתי לו אן פי ידיהם
סיף לקתלנא: וישב משה אל יהוה ויאמר אדני למה הרעתה לעם הזה למה זה שלחתני: ותב משה לקדם יי ואמר
יי למא אבאישתא לעמא הדין למא דנן שלחתני: פרגע מוסי אלי אללה וקאל יא רב לם אבלית הולאי אלקום
ולמא דא בעתתני: ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך: ומעדן
דעלית לות פרעה למללא בשמך אבאיש לעמא הדין ושיזבא לא שיזבתא ית עמך: ומן חין דכלת אלי
פ לאכאטבה באסמך אסא אליהם ולם תכלצהם מן [illegible]: ויאמר יהוה אל משה עתה תראה אשר אעשה
לפרעה כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו: ואמר יי למשה כען תחזי דאעביד לפרעה ארי
בידא תקיפא ישלחנון ובידא תקיפא יתריכנון מארעיה: קאל אללה למוסי אלאן תנצר מא אצנע בפר אנה
מן [illegible] שדידה ויטרדהם מן בלדה ביד שדידה:
וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני יהוה: ומליל יי עם משה ואמר ליה אנא יי: תם כלם אללה מוסי וקאל
אנא אללה: וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהוה לא נודעתי להם: ואתגליתי לאברהם
ליצחק וליעקב באל שדי ושמי יי לא הודעית להון: שדי תגליתי לאבר ויצחק ויעק באלקאדר אלכאפי ואסמי אללה

[illegible]

[illegible] לה אעטיהם: וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה: ואף
קימית ית קימי עמהון למתן להון ית ארעא דכנען ית ארע תותבותהון דאתותבו בה: ואיצא תבתת עהדי מעהם
אעטיהם בלד כנעאן בלד סכנאהם אלדי סכנוה: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים
אתם ואזכר את בריתי: ואף קדמי שמיע ית קבלת בני ישראל דמצראי מפלחין בהון ודכירנא ית קימי:
ואיצא קד סמעת שכואת בני אסר אלדין אלמצריון יסתעבדונהם ודכרת עהדי: לכן אמר לבני ישראל אני
יהוה והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים
גדלים: בכין אימר לבני ישראל אנא יי ואפיק יתכון מגו דחוק פלחן מצראי ואשיזיב יתכון מפלחנהון ואפרוק
יתכון בדרע מרמם ובדינין רברבין: לדלך קל לבני אסר אנא אללה לאכרג'כם מן תחת תנקיל אלמצריין ואכלצכם
מן כ'דמתהם ואפככם בדראע ממדודה ואחכאם עט'ימה: ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים
וידעתם כי אני יהוה אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים: ואקריב יתכון קדמי לעמא ואהוי לכון לאלה
ותדעון ארי אנא יי אלהכון דאפיק יתכון מגו דחוק פלחן מצראי: ואתכ'דכם לי אמה ואכון לכם אלאהא ותעלמון
אני אללה רבכם אלמכ'רג'כם מן תחת תנקיל אלמצריין: והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה
לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני יהוה: ואעיל יתכון לארעא דקיימית במימרי למתן
יתה לאברהם ליצחק וליעקב ואתין יתה לכון ירותא אנא יי: ואדכ'לכם אלי אלבלד אלדי אקסמת באמרי אן אעטיה
אברהים ויצחק ויעקוב ואעטיה לכם חוזא אנא אללה: וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר
רוח ומעבדה קשה: ומליל משה כן עם בני ישראל ולא קבילו מן משה מעקת רוחא ומפלחנא דהוה קשי עליהון:
פקאלהם מוסי כדלך בני אסר ולם יקבלו מנה מן ציק ארואחהם ומן כ'דמתהם אלצעבה: וידבר יהוה אל
משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר: תם כלם אללה מוסי תכלימא: בא דבר אל פרעה מלך מצרים וישלח
את בני ישראל מארצו: עול מליל עם פרעה מלכא דמצרים וישלח ית בני ישראל מארעה: אדכ'ל כלם פרעון מלך
מצר פי אן יטלק בני אסר מן בלדה: וידבר משה לפני יהוה לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני
פרעה ואני ערל שפתים: ומליל משה קדם יי למימר הא בני ישראל לא קבילו מני ואכדין יקביל מני פרעה ואנא
יקיר ממלל: קאל מוסי בין ידי אללה הודי בני אסר לם יקבלו מני פכיף יקבל מני פר' ואנא אתג אלפם:
וידבר יהוה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל
מארץ מצרים: ומליל יי עם משה ולאהרן ופקידנון לות בני ישראל ולות פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני
ישראל מארעא דמצרים: ותם כלם אללה מוסי והרון ואוצאהם בסבב בני אסר ובסבב פר' מלך מצר אן יכ'רג'א בני
אסר מן בלד מצר: [illegible] וידבר משה לפני יהוה לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים:
ומליל משה קדם יי למימר הא בני ישראל לא קבילו מני ואכדין יקביל מני פרעה ואנא יקיר ממלל: פקאל מוסי בין
ידי אללה האולא בני אסר לם יקבלו מני פכיף יקבל מני פר' ואנא אתג אלפם)
אלה ראשי בית
אבתם בני ראובן בכר ישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלה משפחת ראובן: אלין רישי בית אבהתהון בני ראובן
בוכרא דישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלין זרעית ראובן: הולאי רוסא בית אבאיהם בני ראובן בכר אסר חנוך
ופלוא חצרון וכרמי הולא עשאירה: ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול בן הכנענית אלה משפחת
שמעון: ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין וצחר ושאול בר כנעניתא אלין זרעית שמעון: ובני שמעון ושאול
[illegible] אלכנעאניה הולא עשאירה: ואלה שמות בני לוי לתלדתם גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי שבע ושלשים
ומאת שנה: ואלין שמהת בני לוי לתולדתהון גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי מאה ותלתין ושבע שנין: והדה
אסמא בני לוי [illegible] גרשון וקהת ומררי וסני חיוה לוי מאיה ו' ול' סנה: בני גרשון לבני ושמעי
למשפחתם: בני גרשון לבני ושמעי לזרעיתהון: בני גרשון לבני ושמעי לעשאירהם: ובני קהת עמרם ויצהר
וחברון ועזיאל ושני חיי קהת שלש ושלשים ומאת שנה: ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל ושני חיי קהת
מאה ותלתין ותלת שנין: ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל וסני חיוה קהת מאיה וג' ול' סנה: ובני מררי מחלי
[illegible] משפחת הלוי לתלדתם: ובני מררי מחלי ומושי אלין זרעית לוי לתולדתהון: ובני מררי מחלי

וידבר אלהים אל משה דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה הרעות לעם הזה: ויאמר אליו אני ה' נאמן לשלם שכר טוב
למתהלכים לפני ולא לחנם שלחתיך כי אם לקיים דברי שדברתי לאבות הראשונים ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה
מקומות: אני ה' נאמן ליפרע כשהוא אומר אצל עונש כגון וחללת את שם אלהיך אני ה' וכשהוא אומר אצל קיום מצות כגון ושמרתם
מצותי ועשיתם אותם אני ה' נאמן לשלם שכר: וארא אל האבות: באל שדי הבטחתים הבטחות ובכולן אמרתי להם אני אל שדי:
ושמי ה' לא נודעתי להם לא נכרתי להם במדת אמתות שלי שעליה נקרא שמי ה' נאמן לאמת דברי שהרי הבטחתים ולא קיימתי:
וגם הקמתי וגו' וגם כשנראיתי להם באל שדי הקמתי בריתי ביני וביניהם לתת להם את ארץ כנען לאברהם בפרשת מילה
נאמר אני אל שדי וגו' ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגוריך ליצחק כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל והקימותי את השבועה
אשר נשבעתי לאברהם אביך ליעקב אני אל שדי פרה ורבה וגו' ואת הארץ אשר [illegible] הרי עשיתי להם ולא קיימתי וגם אני
[illegible] הברית [illegible] לקיים [illegible] את נאקת בני ישראל הנואקים אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ואלין בני ... לתולדתהון ובני מררי מחלי ומושי הדה עשאיר אללאוי לולדהם ויקח עמרם את
יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה ונסיב עמרם ית
יוכבד אחת אבוהי ליה לאנתו וילידת ליה ית אהרן וית משה ושני חיי עמרם מאה ותלתין ושבע שנין ותזוג עמרם ביוכבד
עמתה קבל אן תחרם עליה פולדת לה הרון ומוסי וכאן עמר עמרם מאיה וז׳ וסבעין סנה ובני יצהר קרח ונפג וזכרי ובני
עזיאל מישאל ואלצפן וסתרי ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את נדב ואת
אביהוא את אלעזר ואת איתמר ונסיב אהרן ית אלישבע בת עמינדב אחתיה דנחשון ליה לאנתו וילידת ליה ית נדב וית
אביהוא ית אלעזר וית איתמר ותזוג הרון באלישבע אבנה עמינדב אכת נחשון פולדת לה נדב ואביהוא ואלעזר
ואיתמר ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחת הקרחי ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלין זרעית קרח
ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף הדה עשאיר אלקרחיין ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס
אלה ראשי אבות הלוים למשפחתם ואלעזר בר אהרן נסיב ליה מבנת פוטיאל ליה לאנתו וילידת ליה ית פינחס אלין רישי
אבהת ליואי לזרעיתהון ואלעזר בן הרון תזוג באמראה מן בנאת פוטיאל פולדת לה פינחס הולאי ריוס אבא אללאויין
לעשאירהם הוא אהרן ומשה אשר אמר יהוה להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם הוא אהרן
ומשה דאמר יי להון אפיקו ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון המא הרון ומוסי אלדי קאל אללה להמא אכרגא בני
אסראיל מן בלד מצר עלא גיושהם הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל ממצרים הוא
משה ואהרן אנון דממללין עם פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן המא אלמכאטבאן
פרעון מלך מצר אן יכרגא בני אסראיל מן מצר המא מוסי והרון ויהי ביום דבר יהוה אל משה בארץ מצרים והוה ביומא
דמליל יי עם משה בארעא דמצרים ולמא כאן פי יום כאטב אללה מוסי פי בלד מצר וידבר יהוה אל משה
לאמר אני יהוה דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דבר אליך ומליל יי עם משה למימר אנא יי
מליל עם פרעה מלכא דמצרים ית כל דאנא ממליל עמך תם כלם אללה מוסי וקאל לה אנא אללה כלם פרעון
מלך מצר בגמיע מא אקולה לך ויאמר משה לפני יהוה הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה ואמר משה
קדם יי הא אנא יקיר ממלל ואיכדין יקביל מני פרעה קאל מוסי ללה הודא אנא אתקל אלפם פכיף יקבל מני פר׳
ויאמר יהוה אל משה ראה נתתיך אלהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך ואמר יי למשה חזי דמנתך רב לפרעה
ואהרן אחוך יהי מתורגמנך תם קאל אללה למוסי אנט׳ר קד געלתך אסתאדא פי אמר פרעון והרון אכוך יכון תרגמאנך
אתה תדבר את כל אשר אצוך ואהרן אחיך ידבר אל פרעה ושלח את בני ישראל מארצו את תמליל ית כל
דאפקדינך ואהרן אחוך ימליל עם פרעה וישלח ית בני ישראל מארעיה אנת תכלם הרון ואכוך והו יכלם פרעון
טלק בני אסראיל מן בלדה ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים ואנא
אקשי ית לבא דפרעה ואסגי ית אתותי וית מופתי בארעא דמצרים ואנא אצעב קלב פרעון ואכת׳ר איאתי ובראהיני
פי בלד מצר ולא ישמע אליכם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל
מארץ מצרים בשפטים גדלים ולא יקביל מנכון פרעה ואתין ית מחת גבורתי במצרים ואפיק ית חילי ית עמי
בני ישראל מארעא דמצרים בדינין רברבין ולם יקבל מנכמא פרעון חתי אחל אפאתי במצר ואכרג גיושי קומי בני
אסראיל מן בלד מצר באחכאם עט׳ימה וידעו מצרים כי אני יהוה בנטתי את ידי על מצרים והוצאתי את בני
ישראל מתוכם וידעון מצראי ארי אנא יי כד ארים ית מחת גבורתי על מצרים ואפיק ית בני ישראל מביניהון
ויעלם אלמצריון אני אללה אדא מדדת ידי עליהם ואכרגת בני אסראיל מן בינהם ויעש משה ואהרן כאשר
צוה יהוה אתם כן עשו ועבד משה ואהרן כמא דפקיד יי יתהון כן עבדו פצנע מוסי והרון כמא אמרהמא אללה
כדאך צנעו ומשה בן שמנים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בדברם אל פרעה ומשה בר תמנן שנין
ואהרן בר תמנן ותלת שנין במללותהון עם פרעה וכאן מוסי אבן תמאנין סנה והרון אבן ת... ופסנה חין
כלמא פר׳ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר ואמר יי למשה ולאהרן למימר תם קאל אללה
למוסי והרון קאילא כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני
פרעה יהי לתנין ארי ימליל עמכון פרעה למימר הבו לכון אתא ותימר לאהרן סב ית חטרך ורמי קדם פרעה יהי
תנינא אדא כלמכמא פרעון קאילא אעטוני ברהאנא פקל להרון כד עצאך ואטרחהא בין ידי פרעון תציר
תנינא ויבא משה ואהרן אל פרעה ויעשו כן כאשר צוה יהוה וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ו...

[illegible]

לתנין: ועאל משה ואהרן לות פרעה ועבדו כין כמא [illegible] ורמא אהרן ית חטריה קדם פרעה וקדם
עבדוהי והוה לתנינא: פדכל מוסי והרון אלי פרעה. וצנעא כדאך כמא קאל אללה וטרח הרון עצאה בין ידי פרעון
ועבידה פצארת תנינא: ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי מצרים בלהטיהם
כן: וקרא אף פרעה לחכימיא ולחרשיא ועבדו אף אנון חרשי מצרים בלחשיהון כין: פדעא פרעון גמיע אלחכמא
ואלסחרה פצנעו הם איצ'א כדאך בכפיהם: וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה אהרן את
מטתם: ורמו גבר חטריה והוו לתנינין ובלע חטרא דאהרן ית חטריהון: פטרח כל רגל עצאה פצארת
תנאנין ואבתלעת עצא הרון עציהם: ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ואתקף לבא
דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי: פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
ויאמר יהוה אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם: ואמר יי למשה יקיר לבא דפרעה סריב לשלחא
עמא: תם קאל אללה למוסי קד תקל קלב פרעון ואבא אן יטלק אלקום: לך אל פרעה בבקר הנה יצא המימה
ונצבת לקראתו על שפת היאר והמטה אשר נהפך לנחש תקח בידך: איזיל לות פרעה בצפרא הא נפיק
למיא ותתעתד לקדמותיה על כיף נהרא וחטרא דאתהפך לחויא תסב בידך: אמץ' אלי פרעון בגדאה
והוא כארג אלי אלמא וקף תלקאה עלי שאטי אלניל ואלעצא אלתי אנקלבת תעבאנא כ'דהא בידך: ואמרת
אליו יהוה אלהי העברים שלחני אליך לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה: ותימר
ליה יי אלהא דיהודאי שלחני לותך למימר שלח ית עמי ויפלחון קדמי במדברא והא לא קבילתא עד כען:
וקל לה אללה אלאה אלעבראניין בעתני אליך קאילא אטלק קומי יעבדוני פי אלבר והודאך לם תקבל אלי אלאן:
כה אמר יהוה בזאת תדע כי אני יהוה הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר ונהפכו
לדם: כדנן אמר יי בדא תדע ארי אנא יי הא אנא מחי בחטרא דבידי על מיא דבנהרא ויתהפכון לדמא:
הכדא קאל אללה בהדה תעלם אני אללה אלמעאקב האנא צ'ארב באלעצא אלתי פי ידי אלמא אלדי
פי אלניל פינקלב דמא: והדגה אשר ביאר תמות ובאש היאר ונלאו מצרים לשתות מים מן היאר: ונוני
דבנהרא ימותון ויסרי נהרא וילאון מצראי למשתי מיא מן נהרא: ואלסמך אלדי פי אלניל ימות וינתן
אלניל ויעגז אלמצריין אן ישרבון מאא מן אלניל: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן
קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם
ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים: ואמר יי למשה אימר לאהרן סב חטרך וארים
ידך על מיא דמצראי על נהריהון על אריתיהון ועל אגמיהון ועל כל בית כנישת מימיהון ויהון דמא
ויהי דמא בכל ארעא דמצרים ובמני אעא ובמני אבנא: תם קאל אללה למוסי קל להרון כ'ד עצאך ומד
ידך עלי מיאה אלמצריין ואנהארהם וכלגאנהם ואגאמהם וסאיר מגאמע מיאהם ויצירו דמא ויכון
דם פי גמיע בלד מצר ופי אואני אלכשב ואלחגארה: ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה וירם
במטה ויך את המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם: ועבדו
כן משה ואהרן כמא דפקיד יי ואריס בחטרא ומחא ית מיא דבנהרא לעיני פרעה ולעיני עבדוהי ואתהפיכו
כל מיא דבנהרא לדמא: ופעלא כדאך מוסי והרון כמא קאל אללה ורפע אלעצא וצרב אלמא אלדי פי אלניל
בחצרה פרעון וקואדה פאנקלב אלמא אלדי פי אלניל דמא: והדגה אשר ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים
לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים: ונוני דבנהרא מיתו וסרי נהרא ולא יכילו מצראי למשתי
מיא מן נהרא והוה דמא בכל ארעא דמצרים: ואלסמך אלדי פי אלניל מאת ונתן אלניל ולם יטיק אלמצריין
אן ישרבו מאא מן אלניל וצאר אלדם פי גמיע בלד מצר: ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה
ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ועבדו כין חרשי מצרים בלחשיהון ואתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון
כמא דמליל יי: פצנעו כדאך עלמא מצר בכפיהם פאשתד קלב פרעון ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת: ואתפני פרעה ועאל לביתיה ולא שוי לביה אף לדא: תם ולי

[illegible]

פי והכד אי מנזלה ולם יגעל באלה אלי הדי איצא ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות כי לא יכלו לש
ממימי היאר: וחפרו כל מצראי סחרנות נהרא מיא למשתי ארי לא יכילו למשתי ממיא דבנהרא
פאחתפר גמיע אלמצריין חואלי אלניל אבארא לישרבו מנהא מאא אד לם יטיקו אן ישרבו מן מא
וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהוה את היאר: ושלימו שבעה יומין בתר דמחא יי ית נהרא: ול
כמלת ז איאם בעד מא צ̇רב אללה אלניל בד̇לך: ויאמר יהוה אל משה בא אל פר
ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח את עמי ויעבדני: ואמר יי למשה עול לות פרעה ותימר ל
כדנן אמר יי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: תם קאל אללה למוסי אדכ̇ל אלי פרעון וקל לה הכדא קאל אל
אטלק קומי יעבדוני: ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים: ואם
מסרב את לשלחא הא אנא מחי ית כל תחומך בעורדעניא: ואן אבית אן תטלקהם האנא צאר
תכמך באלצפאדע: ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך וב
עבדיך ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך: וירבי נהרא עורדעניא ויסקון וייעלון בביתך ובאדרון
בית משכבך ועל ערסך ובבית עבדך ובעמך ובתנורך ובאצוותך: פתפיץ̇ מן אלניל אלצפאדע ות
ותדכ̇ל פי ביתך ופי כ̇דור מצ̇געך ועלא סרירך ופי בּיות קואדך ואהל קומך ופי תנאנירך ומעאג
ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים: ובך ובעמך ובכל [redacted] יסקון עורדעניא: ובך ובק
וגמיע קואדך תצעד אלצפאדע: ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את ידך במטך על הנה
על היארים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים: ואמר יי למשה אימר לאהרן אר
ית ידך בחטרך על נהריא על אריתיא ועל אגמיא ואסיק ית עורדעניא על ארעא דמצרים: תם קאל אללה
למוסי קל להרון מד ידך בעצאך עלא אלאנהאר ואלכ̇לגאן ואלאגאם ואצער אלצפאדע עלא בלד מ
ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים: וארים אהרן ית ידיה על
מיא דמצראי וסליקו עורדעניא וחפו ית ארעא דמצרים: ויעשו כן החרטמים בלטיהם ויעלו את הצפרדע
על ארץ מצרים: ועבדו כין חרשיא בלחשיהון ואסיקו ית עורדעניא על ארעא דמצרים: פצנעו כד̇אך וע
בלפיהם ואצעדו אלצפאדע עלא בלד מצר: ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אל יהוה ויסר
הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו ליהוה: וקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר צלו קדם
ויעדי עורדעניא מני ומעמי ואשלח ית עמא וידבחון קדם יי: פדעא פרעון במוסי והרון וקאל אשפעא אלי אללה
אן יזיל אלצפאדע עני ועין קומי חתי אטלק להם ידבחון ללה: ויאמר משה לפרעה התפאר על
למתי אעתיר לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאר תשארנה: ואמר
משה לפרעה שאל לך גבורא הב לך זמן לאמתי אצלי עלך ועל עבדך ועל עמך לשיצאה עורדעניא
מנך ומבתך להוד דבנהרא ישתארון: קאל לה מוסי אקתרח עלי מתי תשא אן אשפע לך ולקואדך
וקומך אן תזול אלצפאדע ענך ועין מנאזלך ותבקא פי אלניל פקט: ויאמר למחר ויאמר כדברך למ
תדע כי אין כיהוה אלהינו: ואמר למחר ואמר כפתגמך בדיל דתדע ארי לית כיי אלהנא: קאל גדא
קאל כמא קלת לכי תעלם אן ליס כאללה רבנא: וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך ומעבדיך ומעמך
רק ביאר תשארנה: [illegible] ויעדון עורדעניא מנך
ומבתך ומעבדך ומעמך להוד דבנהרא ישתארון: קאל גדא קאל כמא קלת לכי אלי תזול אלצפא
ענך ועין מנאזלך וקואדך וקומך ותבקא פי אלניל פקט: ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק
משה אל יהוה על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה: ונפק משה ואהרן מלות פרעה וצלי משה
על עסק עורדעניא דשוי לפרעה: פכ̇רג מוסי והרון מן ענד פרעון וצ̇ג מוסי אלי אללה בסבב אלצפאדע

וגו' [illegible] יוסף [illegible] אהרן [illegible]
[illegible] על צבאותם [illegible]
[illegible] על חרב [illegible]
[illegible] ויהי ביום דבר [illegible]
[illegible] לפרעה [illegible]
[illegible] אדם [illegible] דברי תוכחות [illegible]
[illegible] ואהרן אחיך [illegible] פרעה [illegible]

אל יי אלהא בפרעה: ויעש יהוה כדבר משה וימתו הצפרדעים מן הבתים מן החצרת ומן השדת: ועבד
יי כפתגמא דמשה ומיתו עורדעניא מן בתיא ומן דרתא ומן חקלתא: פצנע אללה כמא קאל מוסי ותמותו
אלצפאדע מן אלביות ואלדור ואלצחרא: ויצברו אתם חמרם חמרם ותבאש הארץ: וכנשו יתהון דגורין
דגורין וסריאת ארעא: וגמעוהא אנאבירא אנאבירא פנתנת אלארץ מנהא: וירא פרעה כי היתה הרוחה
והכבד את לבו ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: וחזא פרעה ארי הות רוחתא ויקר ית לביה ולא קביל מנהון
כמא דמליל יי: פלמא ראי פרעה אן אלפרג קד כאנה תקל קלבה ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכנם בכל ארץ מצרים:
ואמר יי למשה אימר לאהרן ארים ית חטרך ומחי ית עפרא דארעא ויהי לקלמתא בכל ארעא דמצרים:
תם קאל אללה למוסי קל להרון מד עצאך ואצרב תראב אלארץ ויציר קמלא פי גמיע בלד מצר: ויעשו
כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ותהי הכנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים
בכל ארץ מצרים: ועבדו כן וארים אהרן ית ידיה בחטריה ומחא ית עפרא דארעא והות קלמתא באנשא
ובבעירא כל עפרא דארעא הוה קלמתא בכל ארעא דמצרים: פצנעו כדאך ומד הרון ידה בעצאה ואצרב תראב
אלארץ פצאר אלקמל פי אלנאס ואלבהאים גמיע תראב אלארץ צאר קמלא פי גמיע בלד מצר: ויעשו כן
החרטמים בלטיהם להוציא את הכנים ולא יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה: ועבדו כן חרשיא בלחשיהון
לאפקא ית קלמתא ולא יכילו והות קלמתא באנשא ובבעירא: פצנעו כדאך אלעלמא בכפיהם ליכרגו אלקמל
פלם יטיקו פתבת אלקמל פי אלנאס ואלבהאים: ויאמרו החרטמים אל פרעה אצבע אלהים הוא ויחזק לב פרעה
ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה: ואמרו חרשיא לפרעה מחא מן קדם יי היא ואתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון
כמא דמליל יי: פקאל אלעלמא לפרעה הדה צריבה מן ענד אללה פאשתד קלב פרעה ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה:
ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה הנה יוצא המימה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח
עמי ויעבדני: ואמר יי למשה אקדים בצפרא ואתעתד קדם פרעה הא נפיק למיא ותימר ליה כדנן אמר יי שלח עמי
ויפלחון קדמי: תם קאל אללה למוסי אדלג בגדאה וקף בין ידי פרעון והוא כארג אלי אלמא וקל לה כדא קאל אללה אטלק
קומי יעבדוני: כי אם אינך משלח את עמי הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובבתיך את הערב ומלאו בתי
מצרים את הערב וגם האדמה אשר הם עליה: ארי אם ליתך משלח ית עמי האנא משלח בך ובעבדך ובעמך
ובבתך ית עירובא ויתמלון בתי מצראי ית עירובא ואף ארעא דאנון עלה: פאנך אן אבית אן תטלק קומי האנא
מרסל פיך ופי עבידך וקומך ובביותך אכלאט אלסבאע ותמתלי מנה ביות אלמצריין ואלארץ אלתי הם עליהא איצא: והפליתי
ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני יהוה בקרב הארץ:
ואפריש ביומא ההוא ית ארעא דגשן דעמי שרי עלה בדיל דלא למהוי תמן עירובא בדיל דתדע ארי אנא יי שליט בגו
ארעא: ואבין פי דלך אליום בלד גסיר אלדי קומי מקים פיה ללא יכון תם וחש לכי תעלם אני אללה מסלט עלי
גמיע אלעאלם: ושמתי פדת בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה: ואשוי פרקן לעמי ועל עמך איתי מחא למחר
יהי אתא הדין: ואציר פדא לקומי ממא יחל בקומך גדא תכון הדה אלאיה: ויעש יהוה כן ויבא ערב כבד ביתה פרעה
ובית עבדיו ובכל ארץ מצרים תשחת הארץ מפני הערב: ועבד יי כן ואתא עירובא תקיף לבית פרעה ולבית עבדוהי
ובכל ארעא דמצרים אתחבלת ארעא מן קדם עירובא: פצנע אללה כדאך ואדכל וחש כתיר אלי בית פרעה ובית עבידה ופי גמיע בלד
מצר אנפסד מן קבל אלבוע: ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר לכו זבחו לאלהיכם בארץ: וקרא פרעה למשה
ולאהרן ואמר איזילו דבחו קדם אלהכון בארעא: פדעא פרעה בכ[…]סי והרון וקאל אמצו אדבחו לרבכם פי הדה אלבלד:
ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח ליהוה אלהינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו: ואמר משה לא תקין למעבד כן ארי בעירא דמצראי דחלין ליה אנחנא נדבח ית בעירא דמצראי דחלין ליה
[…] ולא רגמין לנא: פקאל מוסי לא נכון לדבחא קדם […] אן נצנע כדאך לאנה מא יכרהונה אלמצריין נדבח ללה רבנא פהל נדבח מא יכרהונה בחצרתהם
לנא נדבח קדמוהי ית בעירא דמצראי דחלין ליה ואנון חזן הלא ימרון למרגמנא:
[…] ואלא ירגמונא: דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו ליהוה אלהינו כאשר יאמר אלינו: מהלך תלתא יומין ניזיל

[illegible]

יר במדברא ונדבח ק' יי אלהנא כמא דיימר לנא: לכן מסאפה ג' איאם נסיר פי אלבר ונדבח ללה רבנא כמא

יאמרנא: ויאמר פרעה אנכי אשלח אתכם וזבחתם ליהוה אלהיכם במדבר רק הרחק לא תרחיקו ללכת העתירו

בעדי: ואמר פרעה אנא אשלח יתכון ותדבחון ק' יי אלהכון במדברא לחוד ארחקא לא תרחקון למיזל צלו עלי:

קל פר' אנא אטלקכם תדבחון ללה רבכם פי אלבר גיר אבעאדא לא תבעדו פי אלמסיר אשפעו פי: ויאמר משה

הנה אנכי יוצא מעמך והעתרתי אל יהוה וסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק אל יסף פרעה התל

לבלתי שלח את העם לזבח ליהוה: ואמר משה הא אנא נפיק מעמך ואצלי קדם יי ויעדי ערובא מפרעה מעבדוהי

ומעמיה מחר לחוד לא יוסף פרעה לשקרא בדיל דלא לשלחא ית עמא לדבחא קדם יי: קאל מוסי הא אנא כארג

מן ענדך ואשפע אלי אללה פיזול אלוחוש ען פר' וקואדה וקומה גדא גיר אלא יעאודהא פר' עולגה

ילא יטלק אלקום ידבחון ללה: ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל יהוה: ונפק משה מלות פרעה וצלי קדם יי: פכרג

מן ענדה ושפע אלי אללה: ויעש יהוה כדבר משה ויסר הערב מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר אחד

ועבד יי כפתגמא דמשה ואעדי ערובא מפרעה מעבדוהי ומעמיה לא אשתאר חד: פצנע אללה כמא קאל

מוסי וזאל אלוחש ען פר' וקואדה וקומה לם יבק ואחד: ויכבד פרעה את לבו גם בפעם הזאת ולא שלח את העם

ויקר פרעה ית לביה אף בזמנא הדא ולא שלח ית עמא: פתקל פר' קלבה הדה אלמרה איצ' ולם יטלק אלקום

ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה ודברת אליו כה אמר יהוה אלהי העברים שלח את עמי

ויעבדני: ואמר יי למשה עול לות פרעה ותמליל עמיה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי

ויפלחון קדמי: תם קאל אללה למוסי אדכל אלי פר' וקל לה כדא קאל אללה אלאה אלעבראניין אטלק קומי

יעבדוני: כי אם מאן אתה לשלח ועודך מחזיק בם: ארי אם מסריב את לשלחא ועד כען את מתקיף

בהון: פאנך אן אבית אן תטלקהם ועאדך מתמסך בהם: הנה יד יהוה הויה במקנך אשר בשדה

בסוסים בחמרים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד: הא מחא מן קדם יי הויא בבעירך דבחקלא

בסוסותא בחמרי בגמלי בתורי ובענא מותא סגי לחדא: פאן אפה מן ענד אללה כאינה פי מואשיך אלתי

פי אלצחרי פי אלכיל ואלחמיר ואלגמאל ואלבקר ואלגנם ובא עט'ימא גדא: והפלה יהוה בין מקנה ישראל ובין

מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר: ויפריש יי בין בעירא דישראל ובין בעירא דמצראי

ולא ימות מכולא דבני ישראל מדעם: ויבין אללה בין מואשי בני אסר' ומואשי אלמצריין ולא ימות מן מואשי

בני אסר' שיא: וישם יהוה מועד לאמר מחר יעשה יהוה הדבר הזה בארץ: ושוי יי זמנא למימר

מחר יעביד יי פתגמא הדין בארעא: פצייר אללה וקתא קאילא גדא יצנע אללה הדי אלאמר פי אלבלד:

ויעש יהוה את הדבר הזה ממחרת וימת כל מקנה מצרים וממקנה בני ישראל לא מת אחד: ועבד יי

ית פתגמא הדין ביומא דבתרוהי ומית כל בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל לא מית חד: פצנע

אללה הדי אלאמר מן גד ומאת אכתר מואשי אלמצריין ומן מואשי בני אסר' לם ימות שיא: וישלח

פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם: ושלח פרעה והא

לא מית מבעירא דישראל עד חד ואתיקר לבא דפרעה ולא שלח ית עמא: פבעת' פר' ואדא לם

ימות מן מואשי בני אסר' ולא ואחד פתקל קלבה ולם יטלק אלקום:

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן קחו לכם מלא חפניכם פיח כבשן וזרקו משה השמימה

לעיני פרעה: ואמר יי למשה ולאהרן סבו לכון מלי חופניכון פיח דאתונא ויזרקניה משה

לצית שמיא לעיני פרעה: ותם קאל אללה למוסי והרון כדו לכם מל חפניכמא מן פיח אלאתון

ויהוי בה מוסי פי

בחצ'רה פר': והיה לאבק על כל ארץ מצרים והיה על האדם ועל הבהמה לשחין פרח אבעבעת

בכל ארץ מצרים: ויהי לאבקא על כל ארעא דמצרים ויהי על אנשא ועל בעירא לשחין סגי אבעבעין

בכל ארעא דמצרים: ויציר גבארא פי גמיע בלד מצר ויציר פי אלנאס ולבהאים קרח מתנפט פי

[illegible]

גלד ממנה: ויקחו את פיח הכבשן ויעמדו לפני פרעה ויזרק אתו משה השמימה ויהי שחין אבעבעת
פרח באדם ובבהמה: ונסיבו ית פיח דאתונא וקמו קדם פרעה וזרק יתיה משה לצית שמיא והוה שחין
אבעבועין סגי באנשא ובבעירא: פאכדוא מן פיח אלאתון ווקפו בין ידי פר והלח בה מוסי פי אלהוא פצאר
קרח נאבת מתנפט פי אלנאס ואלבהאים: ולא יכלו החרטמים לעמד לפני משה מפני השחין כי
היה השחין בחרטמים ובכל מצרים: ולא יכילו חרשיא למיקם קדם משה מן קדם שחנא ארי הוה שחנא
בחרשיא ובכל מצראי: ולם יטיק אלעלמא אן יקפו בין ידי מוסי מן קבל אלקרח לאנה כאן פיהם ופי
סאיר אלמצריין: ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה אל משה: ותקיף יי ית לבא
דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי עם משה: פשדד אללה קלב פר ולם יקבל מנהמא כמא קאל אללה
למוסי: ויאמר יהוה אל משה השכם בבקר והתיצב לפני פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה
אלהי העברים שלח את עמי ויעבדני: ואמר יי למשה אקדים בצפרא ואתעתד קדם פרעה ותימר
ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: ותם קאל אללה למוסי אדלג באלגדאה וקף בין ידי
פר וקל לה כדא קאל אללה אלאה אלעבראניין אטלק קומי יעבדוני: כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי
אל לבך ובעבדיך ובעמך בעבור תדע כי אין כמני בכל הארץ: ארי בזמנא הדא אנא שלח ית כל
מחתי בלבך ובעבדך ובעמך בדיל דתדע ארי לית דכותי בכל ארעא: לאני פי הדה אלמרה אנא באעת
בכתיר מן אפאתי פי קלבך וקואדך וקומך לכי תעלם אן ליס מתלי פי גמיע אלעאלם: כי עתה שלחתי
את ידי ואך אותך ואת עמך בדבר ותכחד מן הארץ: ארי כען קריב קדמי דשלחית מן ית מחת
גבורתי ומחית יתך וית עמך במותא ואשתיצתא מן ארעא: לאני לו אטלקת ידי לקתלתך וקומך
באלובא ואנקטעת מן אלבלד: ואולם בעבור זאת העמדתיך בעבור הראתך את כחי ולמען ספר
שמי בכל הארץ: וברם בדיל דא קיימתך בדיל לאחזיותך ית חילי ובדיל דיהון משתען גבורת
שמי בכל ארעא: לכן בכלה בקיתך לכי אוריך קוותי ולכי יקץ אסמי פי גמיע אלעאלם: עודך מסתולל
בעמי לבלתי שלחם: עד כען את כביש בה בעמי בדיל דלא לשלחותהון: ואנמא עאנדך מהדבן
בקומי ללא תטלקהם: הנני ממטיר כעת מחר ברד כבד מאד אשר לא היה כמהו במצרים למן
היסדה ועד עתה: האנא מחית בעדנא הדין מחר ברדא תקיף לחדא דלא הוה דכותיה במצרים למן
יומא דאשתכללת ועד כען: האנא ממטר פי מתל הדא אלוקת מן גד ברדא עטימא גדא מא לם
יכן מתלה פי מצר מן יום אססת אלי אלאן: ועתה שלח העז את מקנך ואת כל אשר לך בשדה כל
האדם והבהמה אשר ימצא בשדה ולא יאסף הביתה וירד עליהם הברד ומתו: וכען שלח כנוש
ית בעירך וית כל דלך בחקלא כל אנשא ובעירא דישתכח בחקלא ולא יתכניש לביתא ויחות
עליהון ברדא וימותון: ואלאן אבעת פגמע מאשיתך וגמיע מאלך פי אלצחרא פאי אנסאן או בהימה
וגד פי אלצחרא ולם יגמע אלי אלמנזל פינזל עליהם אלברד וימותון: הירא את דבר יהוה מעבדי
פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים: דדחיל מפתגמא דיי מעבדי פרעה כניש ית עבדוהי
וית בעירה לבתיא: פמן כאף מן כלאם אללה מן קואד פר אהרב עבידה ומאשיתה אלי אלביות: ואשר לא
שם לבו אל דבר יהוה ויעזב את עבדיו ואת מקנהו בשדה: ודלא שוי לביה לפתגמא דיי ושבק ית
עבדוהי וית בעיריה בחקלא: ומן לם יגד באלה אלי כלאם אללה תרך עבידה ומאשיתה פי אלצחרא:
ויאמר יהוה אל משה נטה את ידך על השמים ויהי ברד בכל ארץ מצרים על האדם ועל הבהמה
ועל כל עשב השדה בארץ מצרים: ואמר יי למשה ארים ית ידך על צית שמיא ויהי ברדא בכל ארעא דמצרים
על אנשא ועל בעירא ועל כל עסבא דחקלא בארעא דמצרים: ותם קאל אללה למוסי מד ידך נחו אלסמא פיכון

[illegible]

בלד מצר עלי אלנאס ואלבהאים ועשב אלצחרא פי גמיע בלד מצר ׃ ויט משה את מטהו על
השמים ויהוה נתן קלת וברד ותהלך אש ארצה וימטר יהוה ברד על ארץ מצרים ׃ ואריס משה ית חוטריה
על צית שמיא ויי יהב קלין וברד ומהלכא אישתא על ארעא ואמטר יי ברדא על ארעא דמצרים ׃ פמד מוסי עצאה
נחו אלסמא פאנזל אללה אצואתא וברדא ואנחדר אלנאר עלי אלארץ ואמטר אללה ברדא עלי בלד מצר ׃
ויהי ברד ואש מתלקחת בתוך הברד כבד מאד אשר לא היה כמהו בכל ארץ מצרים מאז היתה לגוי ׃
והוה ברדא ואישתא משתלהבא בגו ברדא תקיף לחדא דלא הוה דכותיה בכל ארעא דמצרים מעדן דהות
לעם ׃ פכאן אלברד ואלנאר מתלהבה פי וסטה עטים גדא מא לם יכן מתלה פי גמיע בלד מצר מנד
צארת אמה ׃ ויך הברד בכל ארץ מצרים את כל אשר בשדה מאדם ועד בהמה ואת כל עשב השדה
הכה הברד ואת כל עץ השדה שבר ׃ ומחא ברדא בכל ארעא דמצרים ית כל דבחקלא מאנשא ועד בעירא
וית כל עסבא דחקלא מחא ברדא וית כל אילני חקלא תבר ׃ פצרב אלברד פי גמיע בלד מצר גמיע מא
פי אלצחרא מן אלנאס אלי אלבהאים ואלצרב גמיע עשבהא וכסר גמיע שגרהא ׃ רק בארץ גשן אשר שם
בני ישראל לא היה ברד ׃ לחוד בארעא דגשן דתמן בני ישראל לא הוה ברדא ׃ עדא בלד אלסדיר אלדי
הם בני אסראיל לם יכון ברד ׃ וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי הפעם יהוה
הצדיק ואני ועמי הרשעים ׃ ושלח פרעה וקרא למשה ולאהרן ואמר להון חבית זמנא הדא יי
זכאה ואנא ועמי חיבין ׃ פבעת פרעון ודעא במוסי והרון וקאל להמא קד אכטית הדה אלמרה אללה אלעדל
ואנא וקומי אלטאלמון ׃ העתירו אל יהוה ורב מהית קלת אלהים וברד ואשלחה אתכם ולא תספון לעמד ׃
צלו קדם יי וסגי קדמוהי דלא יהון עלנא קלין דלוטא כאלין מן קדם יי וברדא ואשלח יתכון ולא תוספון לאתעכבא
אלי אללה וחסבנא אן יכון אצואת אללה וברד עלינא חתי אטלקכם ולם תעאודו אן תקפו ׃ ויאמר
אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל יהוה הקלות יחדלון והברד לא יהיה עוד למען תדע
כי ליהוה הארץ ׃ ואמר ליה משה כמפקי מן קרתא אפרוס ית ידי בצלו קדם יי קליא יתמנעון וברדא
לא יהי עוד בדיל דתדע ארי דיי ארעא ׃ קאל לה מוסי אדא כרגת מן אלקריה אבסט ידי אלי אללה פתנקטע
אלאצואת ואלברד לא יכון איצא לכי תעלם אן אלארץ ללה ׃ ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני
יהוה אלהים ׃ ואת ועבדך ידענא ארי עד כען לא אתכנעתון מן קדם יי אלהים ׃ ואמא אנת וקומך
פאעלם אנכם קבל אן תכאפו מן בין ידי אללה ׃ והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב
והפשתה גבעל ׃ וכתנא וסערי לקו ארי סעריא אביב וכתנא בעא לבעולין ׃ אן אלכתאן ואלשעיר קד
אנצאב לאן אלשעיר כאן פריכא ואלכתאן מסלפא ׃ והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה ׃ וחטי
וכונתיא לא לקאה ארי אפילתא אנין ׃ ואלחנטה ואלכרסנה לם יצבא לאנהמא אפילתאן ׃ ויצא משה
מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל יהוה ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה ׃ ונפק משה
מלות פרעה ית קרתא ופרס ידוהי בצלו קדם יי ואתמנעו קליא וברדא ומטרא דהוה נחית לא מטא ארעא
פכרג מוסי מן ענד פר׳ ומן קריתה בסט ידיה אלי אללה פאנקטעת אלאצואת ואלברד ולם ינזל
עלא אלארץ ׃ וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלת ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו ׃ וחזא פרעה
ארי אתמנע מטרא וברדא וקליא ואוסיף למחטי ויקר ליביה הוא ועבדוהי ׃ פלמא ראי פרעון
אן אלמטר ואלברד ואלאצואת קד אנקטעת אעאד פתקל קלבה הו וקומה ׃ ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל
כאשר דבר יהוה ביד משה ׃ ואתקף לבא דפרעה ולא שלח ית בני ישראל כמא דמליל יי בידא
דמשה ׃ פאשתד קלב פר׳ ולם יקבל מנה מא כמא קאל אללה עלי יד מוסי ׃

[illegible]

אמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי

אתתי אלה בקרבו ׃ ואמר יי למשה. עול לות פרעה ארי אנא יקרית ית לביה וית לבא דעבדוהי

ל לשואה אתי אלין ביניהון ׃ תסקט אלה למוסא אדכל אלא פרעון פאני קד קוית קלבה

ב קואדה לכי אחל אפאתי בהם ׃ ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר

התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יהוה ׃ ובדיל דתשתעי

ס בברך ובר ברך ית נסין דעבדית במצרים. וית אתותי דשויתי בהון ותדעון ארי אנא

ולכי תקץ עלא אבנך ואבן אבנך מא בטשת במצריון ואפאתי אלתי אחללתהא

ם ותעלמון אני אלה ׃ ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי

העברים עד מתי מאנת לענת מפני שלח עמי ויעבדני ׃ ועל משה ואהרן לות פרעה

ואמרו ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי עד אמתי מסרב את לאתכנעא מן קדמי

שלח עמי ויפלחון קדמי ׃ פדכל מוסא והרון אלא פרעון וקאלו לה כדא קאל אלה אלאה

אלעבראניין אלא כם קד אבית אן תדען מן בין ידי אטלק קומי יעבדוני ׃ כי אם מאן

אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך ׃ ארי אם מסרב את לשלחא ית

עמי האנא מיתי מחר גובא בתחומך ׃ פאנך אן אבית אן תטלק קומי האנא

בגראה אגרד פי תכמך ׃ וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ׃

ואכל את יתר הפליטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן

השדה ׃ ויחפי ית עין שמשא דארעא ולא יכיל למחזי ית ארעא ויכול ית

שאר שיזבתא דאשתארת לכון מן ברדא ויכול ית כל אילנא דצמח לכון מן

חקלא ׃ ויגטי עין אלארץ ולס יטיק אחד אן ינצר אליהא ויאכל באקי אלפלית אלדי גבקי

מן אלברד ויאכל גמיע אלשגר אלנאבת לכם פי אלצחרי ׃ ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי

כל מצרים אשר לא ראו אבתיך ואבות אבתיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה

ויפן ויצא מעם פרעה ׃ ויתמלון בתך ובתי כל עבדך ובתי כל מצראי דלא חזו אבהתך

רשי

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה והתרה בו ... [illegible] שתי אתתי ... כמו ... התעללתי ... כי הלא כאשר התעלל בהם

... במצרים ... פועל ... כן היה לו לכתוב ... כאשר ... [illegible]

... לענות ... והוא ... [illegible] ... את עין הארץ ... [illegible]

... ולא ידעה כי אבדה מצרים ... [illegible]

... רעה ... כוכב אחד ... [illegible]

... במדבר ... ישראל בעגל ובקש הקב"ה להרגם ... [illegible]

... מצרים ... ברעה ... להרוג ... כי רעה נגד פניכם ... [illegible]

... היום גלותי את חרפת מצרים מעליכם ... [illegible]

... במדבר ... להוליך הטף עמכם ... לכו נא הגברים ... [illegible]

... [illegible] ... כמוהו לא היה ... [illegible]

... במצרים ... [illegible]

... [illegible] ולא יהיה ... [illegible]

המלוחין שמלחו בהם ורוח הקדים רוח ... מזרחית. נשא את הארבה

ואבהת אבהתך מיום מהויהון על ארעא עד יומא הדין ואתפני ונפק מלות פר[עה]
ותתמלי מנה ביותך וביות קוארך וביות סאיר מצריון מלס ירא מתלה אבאיון
אבאיך מנד כנת תא הדא תא ארץ תא הרא תיום תס ולא וכרג מן ענד פרעון ׃ ויאמ[רו]
עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו א[ת]
יהוה אלהיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים ׃ ואמרו עבדי פרעה ליה עד אמ[תי]
יהי דין לנא לתקלא שלח ית גבריא ויפלחון קדם יי אלההון העד כען לא יד[עת]
ארי אבדת מצרים ׃ פקט קואר פרעון לה תא כס ימן הדא והקא אטלקא
יעבדון תלה רבהס קכל אן תשאהד מצר קד באדת ׃ וישב את מש[ה]
ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את יהוה אלהיכם מי ומי הה[לכים]
ואתותב ית משה וית אהרן לות פרעה ואמר להון אזילו פלחו קדם יי [אלה]כון מן וכ[מן]
אדלי קפארד מוסא תא פרעון וגפ להס אמיצו אעבדו תלה רבכם מן ומן
תמיצאיון ׃ ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותינו בצאננו ו[בבקרנו]
ובבקרינו נלך כי חג יהוה לנו ׃ ואמר משה בעולימנא ובסבנא נזיל בנ[ננא]
ובבנתנא בענננא ובתורנא נזיל ארי חגא קדם יי לנא ׃ קט מוסא בצביאנ[א]
נמצי בבננא ובנאתנא בגגמנא ובקרנא נמצי לאן חג תלה לנא ׃ ויא[מר]
אלהם יהי כן יהוה עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נ[גד]
פניכם ׃ ואמר להון יהי כען מימרא דיי בסעדכון כד אשלח יתכון וית טפ[לכון]
חזו ארי בישא אתון סבירין למעבר לית קביל אפיכון לאסתחרא ׃ קט ל[הם]
יבון כדאן תלה מעכס כמא אטלקכס ואטפאלכס הודא אראתשר חדא וג[...]
לא כן לכו נא הגברים ועבדו את יהוה כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת פנ[י]
פרעה ׃ לא כן איזילו פלחו קדם יי ארי יתה אתון בעאן ותריך יתהון מן קדם פרע[ה]
לים כדאך ימצי ארגש מנכס יעבדו תלה לאנכס אנמא תטלבונה וטרדהס מ[ן]
ידיה   ויאמר יהוה אל משה נטה ידך על ארץ מצרים ב[ארבה]
ויעל על ארץ מצרים ויאכל את כל עשב הארץ את כל השאיר הברד ׃ ואמ[ר]
יי למשה ארים ידך על ארעא דמצרים ויכול ית כל עסבא דארעא ית
דאשאר ברדא ׃ קט תלה למוסי מד ידך עלא בלד מצר בסכב תגראד [...]

רשי

[illegible] לפי שכא כנגדו שמצרים בדרומית מערבית היתה כמו שמפורש במקום דוח [...] ים רוח מערבי ימה סוף [...]
שים סוף היה מקבצו כמערב כנגד כל רוח דרומית וגם במזרחה של [...] לפיכך רוח ים תקעו להרבה בי [...]
וכן מצינו לענין החומות שהוא פונה לצד מזרח של [...] סוף ועד ים פלשתים הוא מזרח ומערב שים [...]
במערב היה של פלשתים יושבי חבל הים גוי כרתים [...] חשך ויחשך עליהם חשך יותר מחשכו של לילה
של לילה יאמינו ויחשיך עוד וימש כמו ויאמש יש לנו תיבות הרבה חסרות אף לפני שאין [...]
כך אין הכתוב מקפיד על חסרונה כגון לא יהל אם ערבי כמו לא יאהל [...] לא יגוה אהלו ולכן והזדיני חיל כמו והאזריני [...] לאין

[illegible]

בלד מצר ויאכל גמיע עשבהא גמיע מא בקאה אלברד ׃ ויט משה את מטהו על
מצרים ויהוה נהג רוח קדים בארץ כל היום ההוא וכל הלילה הבקר היה
הקדים נשא את הארבה ׃ וארים משה ית חטריה על ארעא דמצרים וי"י
רוח קדומא בארעא כל יומא ההוא וכל ליליא צפרא הוה ורוח קדומא
ית גובא ׃ פמד מוסא עצאה עלא בלד מצר פסאק אללה רוח אלקבול
בלד טול דלך אליום ואלליל פלמא כאנת אלגדאה חמל ריח אלקבול אלגראד ׃
הארבה על כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים כבד מאד לפניו לא
כן ארבה כמהו ואחריו לא יהיה כן ׃ וסליק גובא על כל ארעא דמצרים
א בכל תחום מצרים תקיף לחדא קדמוהי לא הוה כן גובא דכותיה ובתרוהי
יהי כן ׃ פצעד אלגראד עלא גמיע בלד מצר ואסתקר פי גמיע תכמהא
ס גדא מא לם יכון מתלה גראד ובעדה לם יכון כדאך ׃ ויכס את עין כל
ץ ותחשך הארץ ויאכל את כל עשב הארץ ואת כל פרי העץ אשר הותיר
ד ולא נותר כל ירק בעץ ובעשב השדה בכל ארץ מצרים ׃ וחפא ית עין
שא דכל ארעא וחשוכת ארעא ואכל ית כל עסבא דארעא וית כל
אילנא דאשאר ברדא ולא אשתאר כל ירוק בארעא ובעסבא דארעא
רעא דמצרים ׃ וגטא עין אלארץ חתא אצלם ואכל גמיע אלעשב וגמיע ע
ה אלתי בקאה אלברד ולם יבק שיא מן אלכצרה פי אלשגר ופי עשב אלצחרא
יע בלד מצר ׃ וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן ויאמר חטאתי ליהוה א
יכם ולכם ׃ ואוחי [illegible] למקרי למשה ולאהרן ואמר חבית קדם י"י אלהכון ולכון ׃
רע מוסא ודעי במוסא והרון וקאל קד אכטית ללה רבכמא ולכמא ׃
שא נא חטאתי אך הפעם והעתירו ליהוה אלהיכם ויסר מעלי רק את המות
וכען שבוק כען לחובי ברם זמנא הדא וצלו קדם י"י אלהכון ויעדי מני לחוד ית מותא
ואן פאחתמלא דנבי הדה אלמרה ואשפעא אלא אללה רבכמא יזיל עני הדא
אלמחק ׃ ויצא מעם פרעה ויעתר אל יהוה ׃ ונפק מלות פרעה וצלי קדם י"י ׃ פלמא כרג
ה שפע אלא אללה ׃ ויהפך יהוה רוח ים חזק מאד וישא את הארבה ויתקעהו ימה סוף לא

ימים בהר דיעדי קבל ליליא ... מתוך לאור היום אבל אין הדבור מיושב על הוין של ימים לפי שהוא כתוב
חשך ושמפורש לאות ומתמש בהרים שהיה כפול ומוכפל ועד עד שהיה בו ממש שלשה ימים שלא של ימים
בכל מקום שכיינה של ימים ויהי חשך אפילה ג' ימים חושך שלאופל שלא ראו איש את אחיו שלשת ימים ועוד שלשה
ימים חושך מוכפל על זה שלא קמו איש מתחתיו יושב אין יכול לעמוד ועומד אין יכול לישב ולמה הביא עליהם
כי שרשעים באותו הדור רשעים ולא היו רוצים לצאת ומתו בשלשה ימי אפילה כדי שלא יראו מצריים במפלתם ויאמרו
פ הם לנקים כמונו ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם וכסיתהו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום א
ני ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא ויבא יהיה מוצג במקומו גם אתה תתן לנו דייך שמקנינו ילך עמנו לא תשלך
ה פרסה רגל לא נדע מה נעבוד כמה הכבד העבודה שמא ישאל יותר ממה שיש בידינו כן דברת יפה דברת
ברת אתה שלא יוסף עוד ראות פניך כלה גמירה כלה. כליל כולכם ישלח דבר נא אין נא אלא לשון בקשה ב

נגבקה

כשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים ; והפך יי רוח מערבא תקיף לחדא ונטל ית גוב
ורמהי לימא דסוף לא אשתאר גובא חד בכל תחום מצרים ; פקלב אללה ריחא גרבי
שרקייא גדא פחמל אלגראד וצבה בבחר אלקלזם לם תבק גראדה ואחדה פי גמיע בל
מצר ; ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל ; ותקיף יי ית לבא דפרעה ולא
ב ית בני ישראל ; פשדד אללה קלבה ולם יטלק בני אסראיל ; ויא
יהוה אל משה נטה ידך על השמים ויהי חשך על ארץ מצרים וימש חשך ; ואמר יי למש
ידך על צית שמיא ויהי חשוכא על ארעא דמצרים בתר דיעדי קבל ליליא ; וקא
למוסא מד ידך נחו אלסמא יכון צלאם עלא גמיע בלד מצר בעד זואל צלאם א
ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים ; וא
ג משה ידיה על צית שמיא והוה חשוך קבל בכל ארעא דמצרים תלתא יומין ; פמ
ידה נחו אלסמא פכאן צלאם אפל פי גמיע בלד מצר תלתה איאם ; לא ראו א
את אחיו ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ולכל בני ישראל היה אור במוש
לא חזו גבר ית אחוהי ולא קמו אנש מתחותוהי תלתא יומין ולכל בני ישראל הוו נהורא במ
לא ירא אנסאן צאחבה ולא יקום אנסאן מן מקאמה תלתה איאם ולגמיע
אסר' כאן נור פי גמיע מסאכנהם ; ויקרא פרעה אל משה ויאמר לכו עבדו את יהו
צאנכם ובקרכם יצג גם טפכם ילך עמכם ; וקרא פרעה למשה ואמר איזילו פלח
לחוד ענכון ותוריכון שבוקו אף טפכון יזיל עמכון ; תם דעי פרעון במוסי וקא
אעבדו אללה לכן גנמכם ובקרכם דעוהא ואמא אטפאלכם ימצי מעכם ; ויא
גם אתה תתן בידנו זבחים ועלות ועשינו ליהוה אלהינו ; ואמר משה אף א
תתן בידנא נכסת קודשין ועלון ונעביד קדם יי אלהנא ; קאל מוסא בל אנת תעטי
דבאיחא וצואעדא נקרבהא ללה רבנא ; וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר
כי ממנו נקח לעבד את יהוה אלהינו ואנחנו לא נדע מה נעבד את יהוה ע
שמה ; ואף בעירנא יזיל עמנא לא נשאר מניה מדעם ארי מניה אנחנא נ
למפלח קדם יי אלהנא ואנחנא לית אנחנא ידעין מא נפלח קדם יי עד מיתנא לת
ואיצא מואשינא תמצי

רשי ד"ל

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא
בבקשה ממך הזהירם כל כך שלא יאמר אותו צדיק אביהם ועבדום וענו בהם קיים
ויאמר משה כה אמר יי' כשנעמדו לפני פרעה נאמרה לו שהרי משנצא מלפניו לא הוסיף ראות פניו כחצות הלילה
הלילה כחצות כמו כעלות בחרות אפס בנו | זהו כשונו לישבו על אפניו אין חצות אם דבר על חבי' ורבו
כמו כחצות הלילה ואמרו שאמר משה כחצות ושמא יטעו ממנו לו או לפניו או לאחריו ולא אמר בחצות שמא
אצטגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא עד בכור השבי למה לקו השבויים כדי שלא יאמרו יראתם תבעה עלבונ
פורענות על מצרים מבכור פרעה עד בכור השפחה כל הפחותים מבכור פרעה וחשובים מבכור השפחה
ולמה לקו בני השפחות שאף הם היו משעבדים בהם ושמחים בצרתם וכל בכור בהמה לפי שהיו

מענא לא צבח מנהא נאכר מא נעבד בה אלה תבנא ונחן מא נעל
לם מקדאר מא נעבד בה אלה אלי אן נציר אלי תם׃ ויחזק יהוה את לב פרעה
ולא אבה לשלחם׃ ותקיף י"י ית לבא דפרעה ולא אבא לשלחותהון׃ פשדד
אלה קלבה ולא ישא אטלאקהם׃ ויאמר לו פרעה לך מעלי השמר לך
אל תסף ראות פני כי ביום ראותך פני תמות׃ ואמר ליה פרעה איזיל מעלוי
אסתמר לך לא תוסיף למחזי אפי ארי ביומא דתחזי אפי תמות׃ קל לה
אמץ ענדי אחדר אן תרא וגהי פאנך פי יום תרא וגהי תמות׃ ויאמר משה כן
דברת לא אסף עוד ראות פניך׃ ואמר משה יאות מלילתא לא אוסיף עוד
למחזי אפך׃ קל מוסי נעמא קלת לא אעאוד אן ארא וגהך׃
פ
ויאמר יהוה אל משה עוד נגע אחד אביא על פרעה ועל מצרים
אחרי כן ישלח אתכם מזה כשלחו כלה גרש יגרש אתכם מזה׃ ואמר י"י
למשה עוד מכתש חד איתי על פרעה ועל מצראי בתר כין ישלח יתכון
מכא כשלחותיה גמירא תרכא יתריך יתכון מכא׃ קל אלה למוסי קד בקי בלא
ואחד אתי בה עלי פרעון ומצר בעד דלך יטלקכם מן ההנא פענד אטלאקה
לכם גמלה יטרדכם מן ההנא׃ דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו
ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב׃ מליל כען קדם עמא וישאלון גבר
מן חבריה ואתתא מן חברתה מנין דכסף ומנין דדהב׃ קל לקום אן יסתוהבו
רגל מן צאחבה ואמראה מן צאחבתהא אניה פצה ואניה דהב׃ ויתן
יהוה את חן העם בעיני מצרים גם האיש משה גדול מאד בארץ מצרים
בעיני עבדי פרעה ובעיני העם׃ ויהב י"י ית עמא לרחמין בעיני מצראי אף
גברא [illegible] הוה רב לחדא בארעא דמצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני עמא׃
[illegible] ענא [illegible] ואלי [illegible] ארסול עט'ים גדא פי
בלד מצר ענד קואד פרעון וסאיר אלקום׃ ויאמר
משה כה אמר יהוה כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים׃ ואמר משה כדנן
אמר י"י כפלגות ליליא אנא מתגלי בגו מצראי׃ תם קל מוסי כדי קל אלה
פי [illegible] אליל אנא מתגלי פי בלד מצר׃ ומת כל בכור בארץ מצרים
מבכור פרעה היושב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל
כבור

רש"י

שהיו [illegible] להם [illegible] לא יחרץ כלב לשונו׃ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

בכור בהמה: וימות כל בוכרא בארעא דמצרים מבוכרא דפרעה דעתיד למתב
על כרסי מלכותיה עד בוכרא דאמתא דבתר ריחיא וכל בוכרא בעירא: וימות
כל בכר פיהא מן בכר פרעון אלגאלס עלי כרסיה אלי בכר אלאמה אלתי וראא אלרחא
ואלי גמיע בכור אלבהאים: והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו
לא נהיתה וכמהו לא תסף: ותהי צווחתא רבתא בכל ארעא דמצרים דכותה
לא הות ודכותה לא תוסיף: ויכון צראך עט'ים פי גמיע בלד מצר מא לם
יכן מת'לה ולא יעוד את'לה: ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו
למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה יהוה בין מצרים ובין ישראל: ולכל
בני ישראל לא יזיק כלבא בלישניה למנזק למאנשא ועד בעירא בדיל דתדעון
דיפריש יי בין מצראי ובין ישראל: ולגמיע בני אסראיל לא ינבח כלב בפאה
ממא פוקה מן אלנאס ואלבהאים כי תעלמון מא יבין אללה
בין אלמצריין ובין אסראיל: וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר
צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה בחרי
אף: ויחתון כל עבדך אלין לותי ויבעון מני למימר פוק את וכל עמא ויבעון מני
דעמך ובתר כן אפוק ונפק מלות פרעה בתקוף רגז: פיחדר גמיע קואדך
הולאי אלי ויסגדון לי קאילין אכרג אנת ואלקום אלדין מעך ובעד דאך אכרג
תם כרג מן ענדה בשדה גצב מנה:
ויאמר יהוה אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי
בארץ מצרים: ואמר יי למשה לא יקביל מנכון פרעה בדיל לאסגאה
מופתי בארעא דמצרים: קאל אללה למוסי לא יקבל מנכמא פרעון
לכי תכתר בראהיני פי בלד מצר: ומשה ואהרן עשו את כל המפתים לכי
האלה לפני פרעה ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל
מארצו: ומשה ואהרן עבדו ית כל מופתיא האלין קדם פרעה ותקיף יי
ית לבא דפרעה ולא שלח ית בני ישראל מארעיה: ומוסי והרון
בנשא

רש"י

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

74

צנעא גמיעהא. וכאן כח אכרגת פרעון פישדד אללה קלבה ולא יטלק בני אסר
מן בלדה׃ ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים
לאמר׃ ואמר יי למשה ולאהרן בארעא דמצרים למימר׃ ת״ם קאל אללה למוסי
והרון פי בלד מצר קאילא׃ החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם
לחדשי השנה׃ ירחא הדין לכון ריש ירחיא קדמי הוא לכון לירחי שתא׃ הדי
אלשהר לכם אול אלשהור יכון לכם אולא לשהור אלסנה׃ דברו אל כל עדת ישראל
לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית׃ מלילו עם
כל כנשתא דישראל למימר בעסרא לירחא הדין ויסבון להון גבר אמר לבית
אבא אמרא לביתא׃ כלמא גמאעה בני אסר וקולא להם פי אלעאשר מן הדא באין
יתאכד להם כל פריק ראס לבית אבאיהם ראס לכל בית׃ ואם ימעט
הבית מהית משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי
אכלו תכסו על השה׃ ואם זעיר ביתא מלאתמנאה על אמרא ויסב הוא ושיבביה
הקריב לביתיה במנין נפשתא גבר לפום מיכליה תתמנון על אמרא׃ ואן כאן אהל
אלבית מן אלאנקאץ ע׳ שה פליאכד הו וגארה אלקריב מן מנזלה במקדאר מן
אלנפוס כל אמר עלי קדר מאכלה תחצונה׃ שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם
מן הכבשים ומן העזים תקחו׃ אימר שלים דכר בר שתיה יהי לכון מן אמריא
ומן בני עזיא תסבון׃ ויכון לכם ראס צחיחא דכרא אבן סנה מן אלצאן ומן אלמעז
תאכדונה׃ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל
קהל עדת ישראל בין הערבים׃ ויהי לכון למטרא עד ארבעת עסרא יומא לירחא
הדין ויכסון יתיה כל קהלא כנשתא דישראל בין שמשיא׃ ויכון ענדכם מחפוטא

14

זהו והשעונו לנטותו ושמו שם כי נודע ללמד שאחר שנחנו עליו יכולין לבית ... ומשכו ידיכם ... ולהמנות
על שה אחד אך אם באו למשוך ידיהם ... והיות השה יתמעטו בשעור השה קיים כשיותנו בקיים ולא
המנעותו ... במכסת העכבר לפי אכלו ... לחולה ולזקן שאינו יכול לאכול
כזית ... תמים בלא מום ... שנה כל שנתו ... בן שנה כלומר שנולד בשנה זו ... מן הכבשים
ומן העזים ... והיה לכם למשמרת זהו לשון בקור שטעון ביקור
ממום ארבעה ימים קודם שחיטה ... לקיחתו ... ארבעה ימים ... בפסח דורות
היה רבי מתיא בן חרש ... והנה עתך עת דודים הגיעה שבועתי
לאברהם שאגאל את בניו ולא היו בידם מצות להתעסק בהם ... ואת ערום ועריה ונתן להם שתי
מצות דם פסח ודם מילה ... ואומר גם את בדם בריתך שלחתי
... משכו וקחו לכם משכו ידיכם ... וקחו לכם צאן ושחטו
אותו ... שלוחו של אדם כמותו ... קהל עדת ישראל קהל ועדה וישראל
... בין הערבים ...
... שעות ... ערבית ...
... ערבו של יום ...
... קצת הדם ... אשר בפסח ...

יפנה

ע׳ יום ארבעה עשר מן הדא אשהר וידבחה גמיע גמאעת בני אסר׳ בין
ערובי׳ן׳ ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזת ועל המשקוף על הבתים
אשר יאכלו אתו בהם׳ ויסבון מן דמא ויתנון על תרין סיפיא ועל שקפא
על בתיא דייכלון יתיה בהון׳ ויאכדו מן דמה ויגעלוה עלי צדי אבואב ואלמטל
ועלי אלביות אלדי יאכלונה פיהא׳ ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות
על מררים יאכלהו׳ וייכלון ית בסרא בליליא הדין טוי נור ופטיר על מררין
ייכלוניה׳ ויאכלו לחמה פי תלך אלליה שוי נאר ופטיר מע מראר יאכלונה׳
אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו
ועל קרבו׳ לא תיכלון מניה כד חי ואף לא בד בשלא מבשל במיא אלהן טוי
נור רישיה על כרעוהי ועל גויה׳ לא תאכלו מנה שיא ניא ולא טביך מטבוג
במא אלא משויא באלנאר ראסה ואכארעה וגופה׳ ולא תותירו ממנו עד בקר
והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו׳ ולא תשיירון מניה עד צפרא ודישתאר
מניה עד צפרא בנורא תיקדון׳ ולא תבקו מנה אלי אלגדאה ואן בקי מנה אלי אלגדאה
אחרקוה באלנאר׳ וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם
בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה׳ וכדין תיכלון יתיה חרציכון יהון אסירין
מסניכון ברגליכון וחוטריכון בידכון ותיכלון יתיה בבהילו פסחא הוא קדם י״י וכדא פאכלוה
אחקאוכם משדודה ונעאלכם פי ארגלכם ותאכלוה בחפז הו פסח ללה׳ ועברתי
בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה
ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהוה׳ ואתגלי בארעא דמצרים בליליא
הדין ואקטול כל בכרא בארעא דמצרים מאנשא ועד בעירא ובכל טעות
מצראי אעביד דינין אנא י״י׳ ואתגלא פי בלד מצר פי הדה אלליה ואקתל כל
בכר פי בלד מצר מן אנאס אלי בהימה ובגמיע מעבודאת אלמצריין איקע אחכאם
אנא אללה׳ והיה הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם וראיתי

רש״י

[illegible]

ה הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים: ויה
מא לכון לאת על בתיא דאתון תמן ואחזי ית דמא ואחוס עליכון ולא יהי בכון
מותא לחבלא במקטלי בארעא דמצרים: ויכון אלדם לכם עלאמה עלי אביות אלדי אנתם
אנצרה ואתגאוז לכם ולא יחל בכם ובא מהלך אלא צרבת אהל בלד מצר: והיה
יום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג ליהוה לדרתיכם חקת עולם תחגהו: ויהי יומא
דין לדכרנא ותחגון יתיה חגא קדם יי לדריכון קים עלם תחגוניה: ויכון הדא אל יום
כם דכרא תחגו פיה חג ללה לאגיאלכם רסם דהר תחגונה: שבעת ימים מצות ת
אכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש הה
א מישראל מיום הראשן עד יום השבעי: שבעא יומין פטירא תיכלון: ברם
ומא קדמאה תבטלון חמירא מבתיכון ארי כל דייכול חמיע וישתיצי אנשא
הוא מישראל מיומא קדמאה עד יומא שביעאה: סבעה איאם תאכלו פטירא
א פי אליום אלאול עטלו אלכמיר מן מנאזלכם וכל מן אכל כמירא יקטע דלך
אנסאן מן בין בני אסראיל מן אליום אלאול אלי אליום אלסאבע: וביום השבעי מקרא קדש
יום השבעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר
יאכל לכל נפש הוא לבדו לכם: וביומא קדמאה מערע קדיש וביומא שביעאה
מערע קדיש יהי לכון כל עבידא לא יתעביד בהון לחוד מא דמתאכיל לכל נפשא הו
לחודוהי יתעביד לכון: ופי אליום אלאול אגמע מקדס ופי אליום אלסאבע אגמע מקדס
נא לכם לא יצנע פיהמא שיא אלא מא יוכל לכל נפס הו וחדה יצנע לכם:
מרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים
מרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם: ותטרון ית פטירא ארי בכרן יומא ה
אפיקית ית חיליכון מארעא דמצרים: ותטרון ית יומא הדין לדריכון קים עלם:
ואחפטו אלפטיר לאני פי דאת הדא אליום אכרגת גיושכם מן בלד מצר ואחפטו הדא
ם לאגיאלכם רסם דהר: בראשן בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות
ערב

רש״י

[illegible]

עד יום האחד ועשרים לחדש בערב· בנמסן· בארבעת עסרא יומא לירחא ברמש
תיכלון פטירא· עד· יומא חד ועסרין· לירחא ברמשא· פי אלשהר אלאול פי אליום אלא
עשר מנה. באלעשי כלו פטירא אלי אליום אלואחד ועשרין מן אלשהר באלעשי· שבעת
ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת
ישראל בגר ובאזרח הארץ· שבעא יומין· חמירא. לא ישתכח בבתיכון ארי כל
דייכול מחמעא וישתיצי. אנשא ההוא מכנשתא דישראל. בגיורא ובייציבא דארעא
דארעא· סבעה איאם כמיר לא יוגד פי מנאזלכם וכל מן אכל כמירא ינקטע
דאך אלאנסאן מן גמאעה בני אסראיל מן גריב אלי צריח אבלד· כל מחמצת לא תאכלו
בכל מושבתיכם תאכלו מצות· כל מחמעא לא תיכלון· בכל מותבניכון תיכלון
פטירא· וכל שי אכמיר מן אלמכמד לא תאכלוה פי גמיע מסאכנכם כלו פטירא·

ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו ה
לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח· וקרא משה לכל סבי ישראל ואמר להון
אתנגידו· וסבו לכון מן בני ענא לבית אבהתכון וכסו פסחא· תם דעא מוסי בגמיע
שיוך בני אסראיל וקאל להם אמתדו וכדו לכם גנמא לעשאירכם ואדבחו אלפסח
ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף [illegible] והגעתם אל
המשקוף ואל שתי המזוזת מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח
ביתו עד בקר· ותסבון אסרת איזובא. ותטבלון בדמא דבמנא. ותדון לשקפא
ולתרין ספיא· מן דמא דבמנא. ואתון לא תפקון· אנש מתרע ביתיה עד צפרא·
וכדו באקה מן צעתר ואגמסוהא פי אלדם פי טסת ואדנו אלי אלאסכף ולדי אלבאב
מן דאך אלדם אלדי פי אלטסת ולא יכרג אנסאן מנכם מן באב מנזלה אלי אלגדאה
ועבר יהוה לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזת ופסח
יהוה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף· ויתגלי יי למימחי ית
מצראי· ויחזי ית דמא על שקפא· ועל תרין ספיא· ויחוס יי על תרעא· ולא
ישבוק מחבלא· למיעל לבתיכון למימחי· פיתגאוז אללה ליצדם אלמצריין פיצר
אלדם

רש״י

[illegible]

ארם עלי אלמנזל ולכ'לי אלבאב פירתא למן דאכ'לה ולא ידע אלמהלך אן ידכ'ל
אלי ביותכם ליהלככם׃ ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם׃
ותטרון ית פתגמא הדין לקים לך ולבנך עד עלמא׃ ואחפטו הדא אלאמר
רסמא לכם ולבניכם אלי אלדהר׃ והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן יהוה
לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת׃ ויהי ארי תיעלון לארעא
דיתין יי לכון כמא דמליל. ותטרון ית פלחנא הדין׃ פאדא [illegible]
אלי אלבלד אלדי יעטיכם אללה כמא קאל ואחפטו הדה אלצנאעה׃ והיה כי
יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם׃ ויהי ארי יימרון לכון בניכון
מה פלחנא הדין לכון׃ פאדא קאל לכם בניכם מא הדה אלצנאעה לכם׃ ואמרתם
זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את
מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו׃ ותימרון דבח חיס הוא קדם יי
דחס על בתי בני ישראל במצרים כד מחא ית מצראי וית בתנא שיזיב וכרע
עמא וסגידו׃ קולו הוא דבח ארתא לאלה כמי ארתא לביות בני אסר'
במצר אד צרם אלמצריין וכ'לץ ביותנא פכ'ר אלקום וסגדו׃ וילכו ויעשו בני
ישראל כאשר צוה יהוה את משה ואהרן כן עשו׃ ואזלו ועבדו בני ישראל
כמא דפקיד יי ית משה ואהרן כן עבדו׃ פמצ'י בנו אסראיל וצנעו כג'מיע מא
אמר אללה מוסי והרון כדאך צנעו׃ ויהי
בחצי הלילה ויהוה הכה כל בכור בארץ מצרים מבכר פרעה הישב על
כסאו עד בכור השבי אשר בבית הבור וכל בכור בהמה׃ והוה בפלגות
ליליא ויי קטל כל בוכרא בארעא דמצרים מבוכרא דפרעה דעתיד למתב
על כורסי מלכותיה עד בוכרא דשביא דבבית אסירי וכל בוכרא דבעירא׃
ולמא כאן פי נצף אלליל קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכר פרעון אל
גאלס עלי כרסיה אלי בכר אלסבי אלדי פי אלחבס וג'מיע בכר אלבהאים׃ ויקם
פרעה לילה הוא וכל עבדיו וכל מצרים ותהי צעקה גדלה במצרים כי אין
בית אשר אין שם מת׃ וקם פרעה בליליא הוא וכל עבדוהי וכל מצראי

רשי

[illegible]

זהות צוחתא רבתא [illegible] במצרים ארי לית ביתא תמן דלא הוה ביה מיתא

פקאם פרעון לילא הו וגמיע עבידה וסאיר אלמצריין פכאן צראך עטים במצר

אד ליס פיה מית׃ ויקרא למשה ולאהרן לילה ויאמר קומו צאו מתוך עמי גם

אתם גם בני ישראל ולכו עבדו את יהוה כדברכם׃ וקרא למשה ולאהרן בליליא ואמר

קומו פוקו מגו עמי אף אתון אף בני ישראל ואיזילו פלחו קדם יי כמא דאתון אמרין

פדעא במוסי והרון לילא וקאל קומא אכרגא מן בין קומי אנתמא ובני אסר ואמצו

אעבדו אלה כמא קלתם׃ גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם

אתי׃ אף ענכון אף תוריכון דברו כמא דמלילתון ואיזילו וצלו אף עלי׃ ואיצא

גנמכם ובקרכם כדוהא כמא קלתם ואמצו ואדעו לי פי חלי׃ ותחזק מצרים על

העם למהר לשלחם מן הארץ כי אמרו כלנו מתים׃ ותקיפו מצראי על עמא

לאוחאה לשלחותהון מן ארעא ארי אמרו כלנא מייתין׃ ושדד אלמצריין עלי אלקום

לאטלאקהם לאנהם קאלו כלנא מאיתין׃ וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארתם

צררת בשמלתם על שכמם׃ ונטל עמא ית לישהון עד לא חמע מותר אצותהון

צריר בלבושיהון על כתפיהון׃ פחמל אלקום עגינהם קבל אן יכתמר פבאנה מעאגנהם

משדודה פי תיאבהם עלי אכתאפהם׃ ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו

ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת׃ ובני ישראל עבדו כפתגמא דמשה ושאילו

ממצרים מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין׃ ובני אסר צנעו חיניד כמא אמר

מוסי ואסתוהבו מן אלמצריין אניה פצה ואניה דהב ותיאבא׃ ויהוה נתן את חן העם

בעיני מצרים וישאלום וינצלו את מצרים׃ ויי יהב ית עמא לרחמין בעיני מצראי

ואשאילונון ורוקינו ית מצרים׃ וגעל אללה אלקום חטא עבד אלמצריין פוהבוהא

להם ואנתספו אלמצריין׃ ויסעו

בני ישראל מרעמסס סכתה כשש מאות אלף רגלי הגברים לבד מטף׃ ונטלו

בני ישראל מרעמסס לסכות כשית מאה אלפין גברא רגלאה בר מטפלא׃ תם רחלו

בני אסר מן עין שמס אלי סכות שביה בסת מאיה אלף רגל מא כלא אלאטפאל׃

וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר מקנה כבד מאד׃ ואף נוכראין סגיאין סליקו

עמהון׃

[illegible]

עמהון ועננא ותורי בעירא סגי לחדא · ואיצא כלט כתיר צער מעהם וגנם ובקר
מואשי עצימה גדא · ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא
חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם · ואפו ית
לישא דאפיקו ממצרים גריצן פטירן ארי לא חמע ארי אתרכו ממצרים ולא יכלו
לאתעכבא ואף זודין לא עבדו להון · פאלתבזו אלעגין אלדי אכרגוה מן מצר מלה
פטירא אד לם יכתמר למא טרדו מן מצר ולם יטיקו אן יתלבתו חתא זאדא
ז לם יצנעו להם · ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע
מאות שנה · ומותב בני ישראל דיתיבו במצרים · ארבע מאה ותלתין שנין · וכאן
מקאם בני אסראיל אלדי אקאמו פי עמל מצר ארבע מאיה ותלאתין סנה · ויהי מקץ
שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות יהוה
מארץ מצרים · והוה מסוף ארבע מאה ותלתין שנין והוה בכרן יומא הדין
נפקו כל חיליא דיי מארעא דמצרים · ולמא כאן בעד ארבע מאיה ול' סנה פי דאת
דאלך אליום כרג גמיע גיוש אללה מן בלד מצר · ליל שמרים הוא ליהוה להוציאם
מארץ מצרים הוא הלילה הזה ליהוה שמרים לכל בני ישראל לדרתם · לילי
נטיר הוא קדם יי לאפקותהון מארעא דמצרים הוא ליליא הדין קדם יי נטיר לכל
בני ישראל לדריהון · וכמא כאן ליל חפט ללה ליכרגהם פיה מן בלד מצר כדאך
הדא אלליל ללה מחפוטא לגמיע בני אסראיל לאגיאלהם ·

ויאמר יהוה אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו ·
ואמר יי למשה ולאהרן דא גזירת פסחא כל בר ישראל דישתמד לא ייכול ביה ·
וקאל אללה למוסי והרון הדא רסם פסח כל אגנבי לא יאכל מנה · וכל עבד
איש מקנת כסף ומלתה אתו אז יאכל בו · וכל עבד גבר זבין כספא ותגזר יתיה
בכן יכול ביה · וכל עבד לאנסאן משתרא במאל כתמן אכתתנה חינד יאכל
מנה · תושב ושכיר לא יאכל בו · תותבא ואגירא לא ייכול ביה · ונזיל ואגיר
לא יאכלא מנה · בבית אחד יאכל לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה ועצם

בש

[illegible]

לא תשברו בו׃ בחבורא חד יתאכיל. לא תפקון מן ביתא מן בסרא לברא׃
וגרמא לא תתברון ביה׃ ופי בית ואחד יוכל לא תכרג מן לחם מן אלבית
כארגא ועצם לא תכסרו מנה׃ כל עדת ישראל יעשו אתו׃ כל כנשתא דישראל
יעבדון יתה׃ כדאך גמאעה בני אסר' יצנעוה׃ וכי יגור אתך גר ועשה פסח
ליהוה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא
יאכל בו׃ וארי יתגייר עמכון גיורא ויעביד פסחא קדם יי מגזר ליה כל דכורא ובכן
יקרב למעבדיה ויהי כיציבא דארעא וכל ערלא לא ייכול ביה׃ ואדא דכל
מעכם גריב ואראד אן יצנע פסחא ללה פליכתתן כל רגל פי נאחיתה וחיניד
יתקדם ויצנעה אד יציר כמוליד אלבלד וכל אקלף לא יאכל מנה׃ תורה אחת
יהיה לאזרח ולגר הגר בתוככם׃ אוריתא חדא תהי ליציבא ולגיורא דיתגיירון
בינכון׃ שריעה ואחדה תכון ליאצליה ואלגריב אלדכיל פי מא בינכם׃ ויעשו
כל בני ישראל כאשר צוה יהוה את משה ואת אהרן כן עשו׃ ועבדו כל בני
ישראל כמא דפקיד יי ית משה וית אהרן כן עבדו׃ פצנעו כל בני אסר' כמא אמר
אללה מוסי והרון כדאך צנעו׃ ויהי בעצם היום
הזה הוציא יהוה את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם׃ והוה בכרן
יומא הדין אפיק יהוה ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון׃ ולמא כאן
פי דאת דלך אליום אכרג אללה בני אסר' עלי גיושהם׃ פ
וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ומליל יי עם משה למימר׃ קדש לי כל
בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא׃ אקדיש קדמי כל בוכרא
פתח כל ולדא בבני ישראל באנשא ובבעירא דילי הוא׃ אקדס לי כל בכר פאתח
כל בטן מן בני אסר' מן אלנאס ואלבהאים לי הם׃ ויאמר משה אל העם זכור את
היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא יהוה אתכם
מזה ולא יאכל חמץ׃ ואמר משה לעמא הוו דכירין ית יומא הדין דנפקתון
ממצרים מבית עבדותא ארי בתקוף ידא אפיק יי יתכון מכא ולא יתאכיל
חמיע׃

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

18

יע ואריכל חמיד ; פקט מוסא לשקום אדכר הדא אליום אלדי כרגתם פיה מן מצר
בית אלעבודיה לאן בשדה יד אכרגנא אללה מן ההנא ולא יוכל כמירא ; היום אתם
איס בחדש האביב ; יומא דין אתון נפקין בירחא דאביבא ; אליום אנתם כארגון
שהר אפריך ; והיה כי יביאך יהוה אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסי
ר נשבע לאבותיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה הזאת
ש הזה ; ויהי ארי יעלנך יי לארע כנענאי וחתאי ואמוראי וחוואי ויבוסאי
יס לאבהתך למתן לך ארע עבדא חלב ודבש ותפלח ית פלחנא הדא בירחא
ן ; וכמא אדא אדכלך אללה אלי בלד אלכנאעניין ואלחתיין ואלאמוריין
תיין ואליבוסיין אלדי קסם לאבאיך אן יעטיכהא בלד יפיץ אלבן ואלעסל פאצ׳
הדא אלצנעה פי הדא אלשהר ; שבעת ימים תאכל מצות וביום השביעי חג
והו ; שבעא יומין תיכול פטירא וביומא שביעאה חגא קדם יי ; סבעה איאם
פטיר ופי אליום אלסאבע חג ללה ; מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה
חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך ; פטירא יתאכיל ית שבעה יומין ולא יתחזי לך
ע ולא יתחזי לך חמיר בכל תחומך ; ואלדי יוכל פטירא פי הדה אלסבעה אלאיאם פלא ירא
מיר ולא מכמר פי גמיע תכמך ; והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי
בצאתי ממצרים ; ותחוי לברך ביומא ההוא למימר בדיל דא עבד יי לי במפקי ממצרים ;
בר אבנך פי דלך אליום קאילא בסבב מא צנע אללה לי פי כרוגי מן מצר ; והיה
אות על ידכה ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יהוה בפיך כי ביד חזקה ה
אך יהוה ממצרים ; ויהי לך לאת על ידך ולדכרן בין עינך בדיל דתהי אוריתא
בפומך ארי ביד תקיפא אפקך יי ממצרים ; ויכון לך איה עלא ידך ומנשורא בין
לכי תכון שריעה אללה פי פאך לאן בשדה יד אכרגך אללה מן מצר ; ושמרת
החקה הזאת למועדה מימים ימימה ; והיה כי יבאך יהוה אל ארץ
נעני כאשר נשבע לך ולאבתיך ונתנה לך ; ויהי ארי יעלנך יי לארע כנענאי

לו אגדה בדברי אגדה המושכין את הלב בעבור זה בעבור שאקיים מצותיו כגון פסח מצה ומרור הללו עשה יי לי רמז
לבן רשע לומר עשה יי לי ולא לך שאלו היית שם לא היית כדאי ליגאל והיה לך לאות יציאת מצרים תהיה לך
על ידך לטוטפות בין עיניך שהכתוב פרשיות הללו והקדש בראש ובזרוע על ידך יד שמאל לפיכך ידכה מלא
שעה לדרוש בה ידכה יד כהה מימים ימימה משנה לשנה נשבע לך והיכן נשבע לך והבאתי אתכם אל הארץ
אתי ונתנה לך תהא בעיניך כאלו נתנה לך בו ביום ולא תהא בעיניך כירושת אבות והעברת אין והעברה אלא לשון הפרשה
והעברתם את נחלתו לבתו שגר שגר בהמה נפל שמשגרתו אמו ושלחתו כשהוא מעוטו ולמדך הכתוב שהוא קדש בבכורה לפטור
בנה אחריו ואף שאינו נבל קרוי שגר ...
בהמה טמאה ...
מדבר פטר חמור ולא פטר שאר בהמה טמאה ...
את ישראל ביציאתם ממצרים ...
יס תפדה בשה נותן שה לכהן ופטר חמור מותר בהנאה ...
הוא הפקיד ממונו אצל כהן לפיכך יפקיד ממונו וכל בכור אדם תפדה חמשה סלעים פדיונו קצוב במקום אחר כי ישאלך

כמא דקיים לך ולאבהתך ויתנה לך: וכדא אדא וכלך אללה אלי בלד אלכנעאניין
קסם לך ולאבאיך ואעטאה לך: והעברת כל פטר רחם ליהוה וכל פטר שגר בהמה א
יהיה לך הזכרים ליהוה: ותעבר כל פתח ולדא קדם יי וכל פתח ולד בעירא די
לך דכרין תקדיש קדם יי: פאעזל כל פאתח בטן ללה וכל אול מן אלבהאים אלדי
לך מן אלדכור ללה: וכל פטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכל בכ
אדם בבניך תפדה: וכל בוכרא דחמרא תפרוק באמרא ואם לא תפרוק ותקפ
וכל בוכרא דאנשא בבנך תפרוק: ובכור אלחמיר אפדה בשאה ואן לם תפ
פאקפה וכל בכר דכר מן בניך פאפדה: והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה
זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים: ויהי ארי
ישאלנך ברך מחר למימר מא דא ותימר ליה בתקוף יד אפקנא יי ממצרים מ
עבדותא: ואדא סאלך אבנך קאילא מא הדא פקל לה בשדה יד אכרגנא אללה
מצר מן בית אלעבודיה: ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרג יהוה כל בכור בא
מצרים מבכור אדם ועד בכור בהמה על כן אני זבח ליהוה כל פטר רחם הזכ
וכל בכור בני אפדה: והוה כד אקשי פרעה לשלחותנא וקטל יי כל בוכרא בא
דמצרים מבוכרא דאנשא ועד בוכרא דבעירא על כן אנא דבח קדם יי
כל פתח ולדא דכריא וכל בוכרא דבני אפרוק: ולמא אצעב פרעון אן יט
קתל אללה כל בכר פי בלד מצר מן בכור אלנאס אלי בכור אלבהאים לדאך אנא דא
ללה כל פתח בטן מן בכור אלבהאים וכל בכור בני אפדיהם: והיה לאות על
ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים: ויהון לאת על ידך ולת
בין עינך ארי בתקוף יד אפקנא יי ממצרים: פתכון איה עלא ידך ומנשור
בין עינך לאן בשדה יד אכרגנא אללה מן מצר: קי פסוקים פי׳ יהללא

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים
קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה: ויס

רש״י ז״ל

מחר יש מחר שהוא עכשיו ויש מחר שהוא לאחר זמן כגון זה וכגון כי יאמרו איכם בניכם מחר לבנינו לבני גד
ראובן מה זאת זה תינוק טפש שאינו יודע להעמיק שאלתו וסתם שואל מה זאת ובמ״א הוא אומר מה העדות והחקים וה
הרי זאת שאלת בן חכם דברה תורה כנגד ארבעה בנים רשע ושאינו מבין לשאול והשיב דרך חכמה ולטוטפת
ועל שהם ד׳ בתים קרוים טוטפת טט בכתפי שתים פת באפריקי שתים ומנחם חברו עם הטף דבור ... לשון
ולזכרון שהרואה אותם קשורים בין העינים יזכור הנס וידבר בו
ויהי בשלח פרעה ולא נחם ... נחה את העם כמו בלכתך תנחה אותך כי קרוב הוא ונוח לשוב באותו הדרך למ
אגדה יש הרבה בראותם מלחמה כגון מלחמת וירד העמלקי אם הלכו דרך ישר היו חוזרים מה אם
דרך מעוקם אמרו נתנה ראש ונשובה מצרימה אם הוליכם בפשוטה על אחת כמה וכמה ... מחשבה על ...
לב לשוב ויסב הסיבם מדרך הפשוטה לדרך המעוקם ים סוף כמו לים סוף ... ד׳ וגם שגדלים בתוך
המים בסוף קנה ... וחמושים אין חמושים אלא מזויינים ... אחד מחמשה יצאו וד׳ חלקים מתו בשלשת ימי אפלה

71

גשלח פרעה יַת עַמָא וְלָא דַבַּרִינוּן יי אוֹרַח אַרַע פְלִשְׁתָאֵי אֲרֵי קְרִיבָא הִיא
אֲרֵי אֲמַר יי דִלְמָא יְזוּעוּן עַמָא בְּמֶחֱזֵיהוֹן קְרָבָא וִיתוּבוּן לְמִצְרַיִם; וכאן
למא אטלק פרעון אלקום אן אללה לם יסירהם טריק בלד פלסטין לאנה קריב
לאן אללה קאל כלא ינדם אלקום אדא ראו אלחרב פירגעון אלא מצר; וַיַּסֵּב אֱלֹהִים
אֶת הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם סוּף וַחֲמֻשִׁים עָלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם;
וְאַסְחַר יי יַת עַמָא אוֹרַח מַדְבְּרָא לְיַמָא דְסוּף וּמְזָרְזִין סְלִיקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם; פאדארהם אללה טריק אלבר אלא בחר אלקלזם וכאנו מתעביין צעדו
בני אסר' מן בלד מצר; וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הַשְׁבֵּעַ הִשְׁבִּיעַ אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פָּקֹד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת עַצְמֹתַי מִזֶּה
אִתְּכֶם; וְאַסֵּיק מֹשֶׁה יַת גַרְמֵי יוֹסֵף עִמֵּיהּ אֲרֵי אוֹמָאָה אוֹמֵי יַת בְנֵי יִשְׂרָאֵל
מֵימַר מִדְכַּר דְכִיר יי יַתְכוֹן וְתַסְקוּן יַת גַרְמַי מִכָּא עִמְּכוֹן; פאכד מוסא עטאם
יוסף מעה לאנה כאן אחלף בני אסראיל קאילא אדי דכרכם אללה פאצעדו
עצאמי מן הונא מעכם; וַיִּסְעוּ מִסֻּכֹּת וַיַּחֲנוּ בְאֵתָם בִּקְצֵה הַמִּדְבָּר; ונטלו
מסכות ושרו באיתם דבסטר מדברא; פלמא רחלו מן סכות נזלו פי איתם פי
טרף אלבריה; וַיהוָה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לַנְחֹתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד
אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לָלֶכֶת יוֹמָם וָלָיְלָה; ויי מְדַבַּר קֳדָמֵיהוֹן בִּימָמָא בְּעַמּוּדָא ד
עֲנָנָא לְדַבָּרוּתְהוֹן בְּאוֹרְחָא וּבְלֵילְיָא בְּעַמּוּדָא דְאִישָּׁתָא לְאַנְהָרָא לְהוֹן
לְמֵיזַל בִּימָמָא וּבְלֵילְיָא; ואללה סאיר בין ידיהם נהארא בעמוד מן גמאם
ליהדיהם אלטריק ופי אלליל בעמוד מן נאר ליצי להם פיסירון נהארא ולילא;
לֹא יָמִישׁ עַמּוּד הֶעָנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לָיְלָה לִפְנֵי הָעָם; לָא עֲדֵי עַמּוּדָא ד
עֲנָנָא בִּימָמָא וְעַמּוּדָא דְאִישָּׁתָא בְּלֵילְיָא מִן קֳ' עַמָא; לא ידול עמוד אלגמאם
נהארא ועמוד אלנאר לילא מן בין ידי אלקום; וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר; דַּבֵּר
אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֻׁבוּ וְיַחֲנוּ לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן

רשי ז"ל

ולמה לא השביע בניו שישאוהו לארץ כנען מיד כאשר השביע יעקב אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה
בידי לעשות אבל בני לא יניחום מצרים לעשות לכך השביעם לכשיגאלו ויצאו משם שישאוהו והעליתם
[illegible] מזה אתכם לאחיו השביע כן לתולדותיו אף עצמות כל השבטים העלו עמהם שנאמר אתכם ויסעו
ביום השני שהרי בראשונה באו מרעמסס לסכות לנחותם הדרך נקוד פתח שהוא כמו להנחותם לראות וגם
אשר הלכו בה שהוא כמו להראותם אף כאן לנחותם על ידי שליח ומי הוא השליח עמוד הענן והקב"ה בכבודו
לפניהם ומכל מקום את עמוד הענן הכין להנחותם על ידי שהרי עמוד הענן הם הוליכם
אף להורותם הדרך לא ימיש הקב"ה את עמוד הענן יומם ומגיד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד
האש משלים לעמוד הענן שעד שלא ישקע זה עולה זה וישובו לאחוריהם למד מצרים היו מקרבין כל יום השלישי כדי
שיאמר פרעה נבוכים הם בדרך נתונים ואמר פרעה לבני ישראל ויחנו לפני פי החירות הוא פיתום ועכשיו נ
קרא פי החירות על שם שנעשו בני חורין והם שני סלעים גבוהים זקופים והגיא שביניהם קרוי פי הסלעים פי ה
לפני בעל צפון הוא נשאר מכל אלהי מצרים כדי להטעותן שיאמרו קשה יראתן ועליו פירש איוב משגיא

נג ויים

נכחו תחנו על הים ; מליל עם בני ישראל ויתובון וישרון ק׳ פום חירתא בין מגדול
ובין ימא ק׳ בעיל צפן לקבליה תשרון על ימא ; מר בני אסראל באן ירגעון
וינזלון בין ידי פם אלחירות בין מגדול ובין אלבחר בין ידי בעל צפן חיאלה
תנזלון עלא אלבחר ; ואמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם
המדבר ; ויימר פרעה לבני ישראל מעורבלין אנון בארעא אחד עליהון מדברא
חתי יקול פרעון ען בני אסראל אנהם מתחיירין פי אלבלד ואן אלבר קד אנגלק
עליהם ; וחזקתי את לב פרעה ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל חילו
וידעו מצרים כי אני יהוה ויעשו כן ; ואתקיף ית לבא דפרעה וירדוף בתריהון
ואתיקר בפרעה ובכל משריתיה וידעון מצראי ארי אנא יי ועבדו כן
ואשדד קלב פרעון וקלב קואדה ויכלבהם ואתעצם בפרעון ובגמיע גנודה
פיצנעו כדאך ; ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו
אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו ; ואתחוה
למלכא דמצרים ארי אזל עמא ואתהפיך לבא דפרעה ועבדוהי בעמא
ואמרו מה דא עבדנא ארי שלחנא ית ישראל מפלחננא ; פאכבר מלך
מצר אן אלקום קד הרבו פאנקלב קלבה וקואדה עליהם וקאלו מא דא צנענא
אד אטלקנא בני אסראל מן כדמנא ; ויאסר את רכבו ואת עמו לקח עמו
וטקיס ית רתיכיה וית עמיה דבר עמיה ; פאסרג מרכבה ואכד קומה מעה
שש מאות רכב בחור וכל רכב מצרים ושלשם על כלו ; ודבר שית מאה רתיכין
בחירן וכל רתיכי מצראי וגיברין ממנן על כלהון ; ואכד סת מאיה מרכבא
וסאיר מראכב אלמצריין וקואד עלי גמיעהם ; ויחזק יהוה את לב פרעה מלך
וירדף אחרי בני ישראל ובני ישראל יצאים ביד רמה ; ותקיף יי ית לב פרעה
דמצרים ורדף בתר בני ישראל ובני ישראל נפקין בריש גלי ; פשדד אללה קלב
וכלב בני אסראל ובני אסראל כארגין ביד רפיעה ; וירדפו מצרים אחריהם

רשי ז״ל

לגויים ויאבדו ואמר פרעה כשישמע שהם שבים לאחוריהם לבני ישרא׳ על בני ישרא׳ וכן יי ילחם לכם עליכם
אחי הוא אומרי עלי נבוכים הם כלואים ומשוקעים ובלע״ז שריר כמו נבכי ים עמק הנהר מבכי נהרות
הם כלואים הם במדבר שאינן יודעין לצאת ממנו ולהיכן ילכו ואכבדה בפרעה כשהקב״ה מתנקם ברשעי
מתגדל ומתכבד וכן הוא אומר ונשפטתי אתו וגו׳ ואח״כ והתגדלתי והתקדשתי ואומר שמה שבר רש
ואח״כ נודע ביהודה אלהים ואומר נודע יי משפט עשה בפרעה ובכל חילו הוא התחיל בעבירה וממנו
בפורענות ויעשו כן להגיד שבחן ששמעו לקול משה ולא אמרו היאך נתקרב אל רודפינו אנו צריכים לב
אין לנו אלא דברי בן עמרם ויגד למלך מצרים איקטורין שלח עמהם וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו
ולשוב וראו שאינן חוזרין למצרים באו והגידו לפרעה ביום הרביעי ובחמישי ובששי רדפו אחריהם ל
ירדו לים בשחרית אמרו שירה והוא יום שביעי של פסח לכך אנו קורין השירה ביום השביעי ויהפך נהפך מ
שהרי אמר להם קומו צאו מתוך עמי ונהפך לב עבדיו שהרי לשעבר היו אומרים לו עד מתי יהיה

תם חונים על הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו על פי החירת לפני בעל
צפן ; ורדפו מצראי בתריהון ואדביקו יתהון כד שרן על ימא כל סוסות רכ
בי פרעה ופרשוהי ומשריתיה על פום חירתא דקדם בעיל צפון ; וכלבוהם
מצריון ולחקוהם נאזלין עלא אלבחר גמיע כיל מראכב פרעון ופרסאנה
וגירה עלא פם אלחירות בין ידי בעל צפון ; ופרעה הקריב וישאו בני ישראל
את עיניהם והנה מצרים נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל
יהוה ; ופרעה קריב וזקפו בני ישראל ית עיניהון והא מצראי נטלין בתריהון
ודחילו לחדא וזעיקו בני ישראל קדם יי ; ולמא קרב פרעון שׄשׄו בני אסראיל
עיונהם פאדא באלמצריון ראחלין וראהם פכאפו גדא וצרכו אלא אללה ;
ויאמרו אל משה המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר מה זאת
עשית לנו להוציאנו ממצרים ; ואמרו למשה המדלית קברין במצרים ד
דברתנא למימת במדברא מא דא עבדת לנא לאפקותנא ממצרים ; קאלו
למוסא אמן עדם אלקבור במצר אכדתנא לנמות פי אלבר מא דא צנעת בנא
אדא אכרגתנא מן מצר ; הלא זה הדבר אשר דברנו אליך במצרים לאמר
חדל ממנו ונעבדה את מצרים כי טוב לנו עבד את מצרים ממתנו במדבר ;
הלא דין פתגמא דמלילנא עמך במצרים למימר שבוק מננא ונפלח ית
מצראי ארי טב דנפלח ית מצראי מדנמות במדברא ; אליס הדא אלקול אלדי
כנא כלמנאך במצר קאילא דענא נכדם אלמצריון פאן כדמנא להם אצלח לנא
מן מותנא פי אלבר ; ויאמר משה אל העם אל תיראו התיצבו וראו את
ישועת יהוה אשר יעשה לכם היום כי אשר ראיתם את מצרים היום לא
תסיפו לראתם עוד עד עולם ; ואמר משה לעמא לא תדחלון אתעתדו וחזו
ית פורקנא דיי דיעביד לכון יומא דין ארי כמא דחזיתון ית מצראי יומא דין פורקנ
לא תוספון למחזיהון עוד עד עלמא ; קאל מוסי לאלקום לא תכאפו קפו ואנצרו ד

רשי זל

ם ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאילום מעבדנו מעבד אותנו ויאסר את רכבו הוא בעצמו
עמו לקח עמו משכם בדברים לקינו ונטלו ממונם בואו עמי ואני לא אתנהג כשאר מלכים דרך שאר מלכים
קודמין במלחמה ואני אקדים לפניכם שנ' ופרעה הקריב עצמו ומיהר לפני חילותיו דרך מלכים ליטול
בראש כתנו שיבחר אני אשוה עמכם בחלק שנ' אחלק שלל בחור נבחרים בחור לשון יחיד כל רכב ורכב ש
ן שהיה בחור וכל רכב מצרים ועמהם כל שאר רכב ומהיכן היו הבהמות הללו אם תאמר משל מצרים הרי
מתה כל מקנה מצרים הירא את דבר יי' משל מי היה רבי שמעון אומר כשר שבמצרים הרוג טוב שבנחשים
רצוץ מוחו ושלישים על כלו שרי צבאות כתרגומו ויחזק יי' את לב פרעה שהיה מתלבט אם לרדוף ביד רמה בגבורה
ומפורסמת ופרעה הקריב היה לו לכתוב ופרעה קרב מהו הקריב הקריב עצמו ונתאמץ לקדם לפניהם כמו
ה עמהם נוסע אחריהם בלב אחד כאיש אחד המבלי אין קברים וכי מפני מה חסרון קברים שאין קברין במצ'
ם לקחתנו משם אשר דברנו איך במצרים והיכן דברו ירא יי' עליכם וישפוט מעותהנו מכאשר כמות וכן

מג'

מגותה ׳אלה ׳דייצנעהא לכם ׳איום פאנכם כמי ראיתם ׳מצריין ׳איום לאגו
אן תרוהם אבדא ׳אלא ׳דהר ; יְהוָה יִלָּחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן ; יְיָ יְגִיחַ לְכוֹן קְרָ
וְאַתּוּן תִּשְׁתְּקוּן ; ׳אלה יחארב ענכם ואנתם פאסכתו
ג וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלָי דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ ; וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁ
קַבֵּלִית צְלוֹתָךְ מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִטְּלוּן ; פקאל ׳אלה למוסי מא תצרך ׳אלי
קל לבני אסראיל וירחלון ; וְאַתָּה הָרֵם אֶת מַטְּךָ וּנְטֵה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם וּבְקָע
וְיָבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה ; וְאַתְּ טוֹל יָת חֻטְרָךְ וַאֲרֵים יָת יְדָךְ עַל יַ
וּבְזַעֵהִי וְיֵיעֲלוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹ יַמָּא בְּיַבֶּשְׁתָּא ; ואנת פארפע עצאך ומ
ידך ׳אלא ׳אלבחר ושקה וידכלון בני אסראיל פי וסטה פי ׳אליבאס ; וַאֲנִי הִנְ
מְחַזֵּק אֶת לֵב מִצְרַיִם וְיָבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה וּבְכָל חֵילוֹ בְּרִכְבּ
וּבְפָרָשָׁיו ; וַאֲנָא הָא אֲנָא מְתַקֵּיף יָת לִבָּא דְמִצְרָאֵי וְיֵיעֲלוּן בָּתְרֵיהוֹן וְאִתְ
בְּפַרְעֹה וּבְכָל מַשִּׁרְיָתֵיהּ בִּרְתִכּוֹהִי וּבְפָרָשׁוֹהִי ; והא אנא משדד קלב ׳אלמצ
וידכלון וראהם ואתעצם בפרעון וגמיע גנדה ומראכבה וגנדה ; וְיָדְעוּ
מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יְהוָה בְּהִכָּבְדִי בְּפַרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו ; וְיִדְעוּן מִצְרָאֵ
אֲרֵי אֲנָא יְיָ בְּאִתְיַקָּרוּתִי בְּפַרְעֹה בִּרְתִכּוֹהִי וּבְפָרָשׁוֹהִי ; ויעלם ׳אלמצ
אני ׳אלה אד תעצמת בפרעון במראכבה ופרסאנה ; וַיִּסַּע מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים
לִפְנֵי מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֵּלֶךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עַמּוּד הֶעָנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֹד מֵאַחֲרֵיהֶם ; וּ
מַלְאֲכָא דַיְיָ דִּמְדַבַּר קֳדָם מַשִּׁרְיָתָא דְיִשְׂרָאֵל וַאֲתָא וּנְטַל עַמּוּדָא דַעֲנָנָא מִן
קֳדָמֵיהוֹן וּשְׁרָא מִבַּתְרֵיהוֹן ; פרחל מלך ׳אלה ׳אלסאיר בין ידי עסכר בני אסראיל
וראהם ורחל עמוד ׳אלגמם מן בין ידיהם ווקף וראהם ; וַיָּבֹא בֵּין מַחֲנֵה מִצְ
וּבֵין מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הֶעָנָן וְהַחֹשֶׁךְ וַיָּאֶר אֶת הַלָּיְלָה וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל
וְעָאל בֵּין מַשִּׁרְיָתָא דְמִצְרָאֵי וּבֵין מַשִּׁרְיָתָא דְיִשְׂרָאֵל וַהֲוָה עֲנָנָא וְקַבְלָא לְמִ

רש״י ז״ל

אשר ראיתם את מצרים וגו׳ מה שראיתם אותם אינו אלא היום היום הוא שראיתם אותם ולא תוסיפו
ילחם לכם בשבילכם וכן כי ה׳ נלחם להם וכן אם לא תריבון וכן האלהים הריבון לבעל מה תצעק אלי
למדנו שהיה משה עומד ומתפלל אמר לו הקב״ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה ד״א מה תצעק אלי עלי הדבר תלוי ולא עליך
דבר אל בני ישראל ויסעו אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפ
כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקראת לבקוע להם הים וילך מאחריהם להבדיל בין מחנה מצ
מחנה ישראל ולקבל חצים ובליסטראות של מצרים בכל מקום הוא אומר מלאך ה׳ וכאן מלאך האלהים
אין אלהים בכל מקום אלא דיין מלמד שהיו ישראל נתונין בדין באותה שעה אם להנצל אם להאבד עם מצרים ויסע
מחנה מצרים משל למהלך בדרך ובנו מהלך לפניו באו לסטים לשבותו נטלו מלפניו ונתנו לאחריו
זאב מאחריו נתנו לפניו באו לסטים לפניו וזאבים מאחריו נתנו על זרועו ונלחם בהם תרגלתי לאפרים
על זרועותיו ויסע עמוד הענן כשחשכה והשלים עמוד הענן את המחנה לעמוד האש לא כסתלק
כמו שהיה רגיל להסתלק ערבית לגמרי אלא נסע והלך לו מאחריהם להחשיך למצרים ויהי הענן והחשך

לישר' כהר כל ליליא ולא אתקרבו דין לות דין כל ליליא ; פדכל בין עסכר
מצריין ובין עסכר אלאסראליון וכאן אלגמאם לאלמצריין ואלצלאם וגשיא
ליל ולם יתקדם הדא אלאכר טול אלליל ; ויט משה את ידו על הים ויולך
הוה את הים ברוח קדים עזה כל הלילה וישם את הים לחרבה ויבקעו המים ;
ארים משה ית ידיה על ימא ודבר יי' ית ימא ברוח קדומא תקיפא כל ליליא
שוי ית ימא ליבשתא ואתבזעו מיא ; פמד מוסא ידה עלא אלבחר וסייר
לה אלבחר בריח קבול צעבה טול אלליל חתי צירה גפאפא בעד מא אנשק
מא ; ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חמה מימינם ומשמאלם ;
לו בני ישראל בגו ימא ביבשתא ומיא להון שורין מימינהון ומסמלהון ;
כלו בני אסראל פי וסט אלבחר פי אליבאס שמא להם אסוארא ען ימינהם וען
ארהם ; וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל
הים ; ורדפו מצראי ועלו בתריהון כל סוסות פרעה רתיכוהי ופרשוהי לגו
א ; פלבהם אלמצריין ודכלו וראהם גמיע כיל פרעון ומראכבה ופרסאנה
וסט אלבחר ; ויהי באשמרת הבקר וישקף יהוה אל מחנה מצרים בעמוד אש ו
ויהם את מחנה מצרים ; והוה במטרת צפרא ואסתכי יי' למשריתא דמצ'
מודא דאישתא ועננא ושגיש ית משריתא דמצראי ; פלמא כאן פי נובה
אה אטלע אללה עלא עסכר אלמצריין בעמוד מן נאר וגמאם פאהאמה ;
את אפן מרכבתיו וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי יהוה
להם במצרים ; ואעדי ית גלגלי רתיכוהי ומדברין להון בתקוף ואמרו מצראי
ק מן קדם ישראל ארי דא היא גבורתא דיי' דעבד להון קרבין במצרים ; ואזאל נ"א ועבדין
ב מראכבהם וסאקהם בענף חין קאל אלמצריין נהרב מן בין ידי אסראל לאן
חארב ענהם אלמצריין ;
ויאמר יהוה אל משה נטה
דך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו ; ואמר יי' למשה

רש"י ז"ל

וד האש את הלילה לישרא' והולך לפניהם כדרכו ללכת כל הלילה והחשך של ערפל לצד מצרים ולא קרב
מחנה אל מחנה ברוח קדים עזה ברוח קדים שהיא עזה שברוחות היא הרוח שהקב"ה נפרע בה מן הרשעים
קדים אפיצם יבא קדים רוח יי' רוח קדים שברך בלב ימים הגה ברוחו הקשה ביום קדים ויבקעו המים
שבעולם. כל סוס פרעה וכי סוס אחד היה מגיד שאין כולם חשובין לפני המקום אלא כסוס אחד באשמורת הבקר
י הלילה קרויין אשמורת ואותה שלפני הבקר קרוי אשמורת הבקר ואומר אני לפי שהלילה חלוק למשמרות
מלאכי השרת כת אחר כת אחר לג' חלקים לכך קרויה אשמורת וזהו שתרגם אונקלוס מטרתא. וישקף ויבט
נה אליהם להשחיתם ותרגומו ואסתכי אף הוא לשון הבטה כמו סדה צופים אקלסכוה בעמוד אש וענן עמוד
ועושה אותם כטיט ועמוד האש מרתיחו וטלפי סוסיהם משתמטים. ויהם לשון מהומה אשכבלע"ז אשטורדישון
ל סגנונות שלהם ושנינו בפרקי רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי כל מקום שנ' בו מהומה הרעשה קול

הא.

ארים ית ידך על ימא ויתובון מיא על מצראי על רתיכוהי ועל פרשוהי: וק
אללה למוסי מד ידך עלא אלבחר ירגע אלמא עלא אלמצריין ומראכבהם ופרסאנ
ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראת
וינער יהוה את מצרים בתוך הים: וארים משה ית ידיה על ימא ותב ימא ל
צפרא לתקפיה ומצראי ערקין לקדמותיה ושניק יי ית מצראי לגו ימא: פ
מוסא ידה עלא אלבחר פרגע אלבחר ענד אתגאה אלגדאה אלי צעובתה והם
הארבין תלקאה פגרקהם אללה פי וסטה: וישבו המים ויכסו את הרכב ואת
לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד: ותבו מיא וח
ית רתיכיא וית פרשיא לכל משרית פרעה דעלו בתריהון בימא לא אשתא
בהון עד חד: פאן רגע אלמא וגטא אלמראכב ואלפרסאן וסאיר גיש פרע
אלדאכלין וראהם פי אלבחר לם יבק מנהם ולא ואחד: ובני ישראל הלכו ביבש
בתוך הים והמים להם חמה מימינם ומשמאלם: ובני ישראל הליכו ביבשתא
ימא ומיא להון שורין מימינהון ומסמלהון: ובני אסראיל סארו פי אליבס
וסט אלבחר ואלמא להם אסוארא ען ימינהם וען יסארהם: ויו
יהוה ביום ההוא את ישראל מיד מצרים וירא ישראל את מצרים מת על ש
הים: ופרק יי ביומא ההוא ית ישראל מידא דמצראי וחזא ישראל ית מצראי
על כיף ימא: ואגאת אללה פי דלך אליום בני אסראיל מן יד אלמצריין וראו בני א
אלמצריין אמואתא עלא שאטי אלניל: וירא ישראל את היד הגדלה אש
יהוה במצרים וייראו העם את יהוה ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו: וחזא ישר
גבורת ידא רבתא דעבד יי במצראי ודחילו עמא מן קדם יי והימינו במימרא
ובנביאות משה עבדיה: וראו בני אסראיל אלאפה אלעצימה אלתי אחלהא אללה ב
פכאפו אלקום אללה ואמנו באללה ובמוסי רסולה

הוא יבא לבלבול, וירעם יי בקול גדול על פלשתים ויהומם ויסר את האופן מכח האש נשרפו הגלגלים והמרכבו
והיושבים בהם נעים ואיבריהם מתפרקין וינהגו בכבדות בהנהגה שהיא כבדה וקשה להם במדה שמודד
שאו לוקין על הדם כך לוקין אלא שנאמר במצרים וישובו המים שעקופין ועומדין כחומה ישובו למקומם וי
לפנות בקר לעת שהבקר פונה לבא לאיתנו לתקפו הראשון נסים שהיו מהומים ומטורפים ורצים לקראת המ
כאדם שמנער את הקדירה והופך העליון למטה והתחתון למעלה כך היו עולים ויורדים ומשתברים בים ונת
חיות לקבל היסורים וינער ושניק והוא לשון טירוף ובלשון ארמי והרבה יש במדרשי אגדה ויכסו את הרכב כן
לכבוד לאלד יבירה כתנו לכל כליו העשה נחשת וכן לכל כלי המשכן ויתידותם ומיתריהם ואינה אלא תקון ל
שפלטן הים על שפתו כדי שלא יאמרו ישראל כשם שאנו עולים מצד זה כך הם עולים מצד אחר רחוק ממנו וירדפו אח
את הגבורה הגדולה שעשתה ידו של הקב״ה והרבה לשונות נופלים על לשון יד וכולן לשון יד ממש הן והמתק
אחר ענין הדיבור אז ישיר אז כשראה הנס וכן אז ידבר יהושע וכן ובית יעשה לבת פרעה חשב בלבו
אף כאן ישיר אמר לו לבו שישיר וכן עשה ויאמרו לאמר לעיני כל ישראל אז יבנה שלמה במה פירשו
שביקש לבנות ולא בנה למדנו שהיו״ד על שם המחשבה כאמרה זהו ישוב פשוטו

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת ליהוה
ויאמרו לאמר אשירה ליהוה כי גאה גאה
סוס ורכבו רמה בים עזי וזמרת
יה ויהי לי לישועה
זה אלי ואנוהו אלהי אבי
וארממנהו יהוה איש מלחמה יהוה
שמו מרכבת פרעה וחילו ירה בים
ומבחר שלשיו טבעו בים סוף תהמת יכסימו
ירדו במצולת כמו אבן ימינך יהוה
נאדרי בכח ימינך יהוה תרעץ אויב
וברב גאונך תהרס קמיך תשלח
חרנך יאכלמו כקש וברוח אפיך נערמו מים
נצבו

בכין שבח משה ובני
ישראל ית תשבחתא הדא
קדם יי ואמרו למימר נשבח
ונודי קדם יי ארי אתגאי
על מתגאיא וגיותא דיליה
היא סוסיא ורכביה רמא
בימא: חינד תסבח מוכרי
וכמא אסל בהרה יתסבחה
ללה יקאל אמעין נסבח
ללה אד אן תראד אקתהוא
אכיל ורכאבהא רמא בהם
פי אבחר תקפי ותשבחתי
דחילא יי אמר במימריה
והוה לי לפריק דין אלהי ואנ[illegible]

[illegible] ואפלחן קדמוהי: עזי ומדי ואזרוי [illegible] כאן לי גותא
[illegible] אלה אבי ארפעה: [illegible] נעזן קרבא [illegible] שמיה: אלה דו [illegible]
[illegible] פרעה ומשריתה שדי בימא ומבחר גברוהי [illegible]
[illegible] פי אבחר [illegible] קואדה גרקו פי בחר [illegible] תהומיא [illegible]
[illegible] אמר [illegible] פי [illegible] ימינך [illegible]
[illegible] ימינך יא רב [illegible] ימינך יא רב תלהב אעדא [illegible]
[illegible] עליך [illegible] שיצינון כנורא לקשא וכבתה [illegible]
[illegible] תגרד [illegible] פאכלה [illegible] כקש ובמימר פומך חכימו מיא [illegible]
[illegible]

רש״י

[illegible]

נצבו כמו נד נזלים קפאו תהומת בלב ים
אמר אויב ארדף אשיג
אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי
תורישמו ידי נשפת ברוחך
כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים
מי כמכה באלים יהוה
מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא
נטית ימינך תבלעמו ארץ
נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נוה קדשך
שמעו עמים ירגזון
חיל אחז ישבי פלשת אז נבהלו אלופי
אדום אילי מואב יאחזמו

[illegible] גנבך תגרק
מא ווקף מת אטואר
והו אטל וגמרת אמור
פי קלב אלבחר [illegible]
מנאה ארדפהם אלבכך
אפליג בחתא תסבע מנהם
נפשי אשהר [illegible]
תשויצהם [illegible]
ערן אבליכהם פצחקהם
ואלקסם קלבהם תשפי
מנהם נפסי אגרד סיפי
פתקרצהם ידי אמרת במוכך [illegible] עליהם אשת [illegible]
תקיפין אהבבת בריחך פגטאהם אבחר ורסבו כרצאץ [illegible]
מנך את הלא [illegible] לית [illegible] את אדיר בקדס [illegible]
מן מתלך פי אמעבודאת [illegible] מן כמתלך [illegible] מכוף [illegible]
אדימת ימינך [illegible] ארצא מדרת [illegible] פאבהתהם [illegible]
[illegible] דתן [illegible] מברדהי [illegible] וסייקת [illegible]
פנכתהם [illegible] בעזך [illegible] מאוא קדסך [illegible]
[illegible] בפלשת [illegible] פלסטין
[illegible] אדום תקיפי מואב [illegible]
[illegible] אדום [illegible] ומאב [illegible]

רש״י

[illegible]

רעד נמוגו כל ישבי כנען תפל
עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך
ידמו כאבן
עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו
קנית תבאמו ותטעמו בהר
נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה
מקדש יהוה כוננו ידיך יהוה ימלך
לעולם ועד כי בא סוס פרעה
ברכבו ובפרשיו בים וישב יהוה
עליהם את מי הים ובני ישראל
הלכו ביבשה בתוך הים

גמיע בלד כנעאן: תפול
עליהון אימתא ודחלתא
בסגי תקפך ישתקון כאבנא
עד דיעבר עמך יי ית
ארנונא עד דיעבר עמא
דנן דפרקתא ית ירדנא
תקע עליהם אלהיבה ואל
פזע בעצם קדרתך
יסכתון כאלחגארה אלי אן
יגוז שעבך יא רב אלי אן
יגוז אלשעב אלדי מלכתהם
תעילנון ותשרינון בטורא
דאחסנתך אתר לבית שכינתך אתקינתא יי מקדשא יי אתקנוהי ידך גואהא
תאתי בהם ותגרסהם פי גבל נחלתך מהיא לסכינתך צנעתהא יא רב
מקדסא יא רב אצלחתה ידך יי מלכותיה לעלם ולעלמי עלמיא אלה מלך
אלהד ואבדי הדי עלו סוסות פרעה ברתכוהי ובפרשוהי בימא ואתיב יי
עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא אד דכל פרעון בכיל
במראכבה ופרסאנה פי אלבחר פרד אלה עליהם מא אלבחר ובני אסראיל סארו
פי אליבאס פי וסט אלבחר

ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התף בידה ותצאן כל הנשים
אחריה בתפים ובמחלת ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרן ית תופא
בידה ונפקא כל נשיא בתרהא בתופין ובחנגין פאכדת מרים אלנביה
אכת הרון דפא פי ידהא זכרג אלנסא וראהא בדפוף וטבול ותען להם
מרים שירו ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים ומענא להון מרים
שבחו ואודו קדם יי ארי אתגאי על גיותניא וגיאותא דיליה היא סוסיא
ורכביה רמא בימא אגאבתהן מרים סבחו ללה אלדי אתעאלי אתעאליא

רש״י

[illegible]

טיר ולראכבהא רמא בהם פי אלבחר׃
ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים
במדבר ולא מצאו מים׃ ואטיל משה ית ישראל מימא דסוף ונפקו למדברא דחגרא
ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשכחו מיא׃ ורחל מוסי בני אסראיל מן בחר
קלזם וכרגו אלי ברייה שור וסארו תלאתה איאם פי אלבר ולם יגדו מא׃ ויבאו
מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרה כי מרים הם על כן קרא שמה מרה׃ ואתו
למרה ולא יכילו למשתי מיא ממרה ארי מרירין אנון על כין קרא שמה מרה׃
תם גאו אלי מרידה ולם יטיקו אן ישרבו מנהא מא לאנה מר ולדלך סמית
מרידה׃ וילנו העם על משה לאמר מה נשתה׃ ואתרעמו עמא על משה למימר
מא נשתי׃ פתדמר אלקום עלי מוסי קאילא מא נשרב׃ ויצעק אל יהוה ויורהו
יהוה עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם
נסהו׃ וצלי קדם יי ואלפיה יי אעא ורמא למיא ובסימו מיא תמן גזר ליה קים
ודין ותמן נסייה׃ פדעא אלי אלה ודלה עלי שגרה פטרח מנהא פי אלמא
פחלא תם צייר לה רסומא ואחכאמא ותם אמתחנה׃ ויאמר אם שמע
תשמע לקול יהוה אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו
ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים כי אני יהוה רפאך׃ לא אשים עליך
ואמר אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהך ודכשר בעינוהי תעביד ותציית
לפקודוהי ותטר כל קימוהי כל מרעין דשויתי במצרים לא אשוינון עלך
ארי אנא יי אסך׃ קאל אן קבלת אמר אלה רבך וצנעת אלמסתקים ענדה ואנצת
אלי וצאיאה וחפטת גמיע רסומה גמיע אלאמראץ אלתי אחללתהא
במצר לם אחלהא בך שיא לאני אלה מעאפיך׃

ויבאו אילמה ושם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם

רש״י

[illegible]

עַל הַמָּיִם׃ ואתו לאילים ותמן תרי עסר מבועין דמיין ושר׳ תמן על מיא׃ ו ושבעין דקלין ושרו
תאו לי אילים ופיהא תֿם אתני עשר עין מא וע׳ נכלה פנזלו תֿם עלי אלמא׃ וַיִּסְעוּ
מֵאֵילִם וַיָּבֹאוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵילִם וּבֵין סִינָי
בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ ונטלו מאלים ואתו
כל כנשתא דבני ישראל למדברא דסין דבין אלים ובין סיני בחמישת עסרא יומא
לירחא תנינא למפקהון מארעא דמצרים׃ תֿם רחלו מן אילים ואת גמאעה בני
אסראיל אלי ברית סין אלדי בין אילים ובין סיני פי אליום אלכאמס עשר מן אלשהר אלתאני
לכרוגהם מן בלד מצר׃ וַיִּלּוֹנוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן בַּמִּדְבָּר׃ וילונו קרי
ואתרעמו כל כנשתא דבני ישראל על משה ועל אהרן במדברא׃ פתדמר גמיע
גמאעה בני אסראיל עלי מוסי והרון פי אלברייה׃ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן
מוּתֵנוּ בְיַד יְהוָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר בְּאָכְלֵנוּ לֶחֶם לָשֹׂבַע
כִּי הוֹצֵאתֶם אֹתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה באכלנו לחם לשבע כי לְהָמִית אֶת כָּל
הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעָב׃ ואמרו להון בני ישראל לוי דמיתנא קדם י״י בארעא דמצרים
כד הוינא יתבין על דודי בסרא כד הוינא אכלין לחמא ושבעין ארי אפיקתון
יתנא למדברא הדין לקטלא ית כל קהלא הדין בכפנא׃ קאל להם בני אסר
יא ליתנא מתנא באמר אללה פי בלד מצר פי גלוסנא עלי קדור אללחם
ואכלנא מן אלכבז ושבענא אד אכרגתמונא אלי הדה אלברייה לתקתלו גמיע
הדא אלגמע באלגוע׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל
מֹשֶׁה הִנְנִי מַמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמָיִם וְיָצָא הָעָם וְלָקְטוּ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ
לְמַעַן אֲנַסֶּנּוּ הֲיֵלֵךְ בְּתוֹרָתִי אִם לֹא׃ ואמר י״י למשה האנא מחית לכון לחמא
מן שמיא ויפקון עמא וילקטון פתגם יום ביומיה בדיל דאנסינון
היהכון באוריתי אם לא׃ תֿם קאל אללה למוסי האנא מנזל לכם טעאמא מן
אלסמא ילרגון אלקום ילקטונה אמר יום ביום לכי אמתחנהם הל ימשון פי

רשי

אחד עשר׳

[illegible]

שראיע אם לא׃ נגיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה
על אשר ילקטו יום יום׃ ויהי ביומא שתיתאה ויתקנון ית דייתון ויהי על
חד תרין על דילקטון יום יום׃ פאדא כאן פי יום אלסאדס אצלחון מא
יאתון בה פאנה יכון צעפא עלי מא ילקטונה פי כל יום׃ ויאמר משה ואהרן
אל כל בני ישראל ערב וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ מצרים׃ ואמר
משה ואהרן לכל בני ישראל ברמשא ותדעון ארי יי אפיק יתכון מארעא
דמצרים׃ תם קאל מוסי והרון לגמיע בני אסר בעשי תעלמון אן אלה
אכרגכם מן בלד מצר׃ ובקר וראיתם את כבוד יהוה בשמעו את תלנתיכם
על יהוה ונחנו מה כי תלינו עלינו׃ וכצפרא ותחזון ית יקרא דיי כד שמיען
קדמוהי ית תורעמתכון על יי ונחנא מא ארי מתרעמין עלנא׃ ובגדאה
תנטרון כרם אלה אד סמע תדמרכם עליה ונחן מן אד תתדמרון עלינא׃
ויאמר משה בתת יהוה לכם בערב בשר לאכול ולחם בבקר לשבע בשמע
יהוה את תלנתיכם אשר אתם מלינם עליו ונחנו מה לא עלינו תלנתיכם
כי על יהוה׃ ואמר משה בדיתן לכון ברמשא בסרא למיכל ולחמא בצפרא
למסבע בדשמיען קדם יי ית תורעמתכון דאתון מתרעמין עלוהי ונחנא מא
לא עלנא תורעמתכון להין על מימרא דיי׃ קאל מוסי דאך באן יעטיכם אלה
בעשי לחמא תאכלונה וטעאמא בגדאה תשבעונה אד סמע תדמרכם
אלדי אנתם מתדמרין עליה ונחן מן לים עלינא כל עלא אלה׃ ויאמר
משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה כי שמע
את תלנתיכם׃ ואמר משה לאהרן אימר עם כל כנשתא דבני ישראל קרבו
קדם יי ארי שמיען קדמוהי ית תורעמתכון׃ פקאל מוסי להארון קל לגמאעה
בני אסר תקדמו בין ידיי אלה לאנה קד סמע תדמרכם׃ ויהי כדבר אהרן
אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יהוה נראה בענן

רשי

[illegible]

והוה כד מליל אהרן עם כל כנשתא דבני ישראל ואתפניאו למדברא
והא יקרא דיי אתגלי בענגא: פלמא כלם הרון כל גמאעה בני אסר אלתפתו
אלי אלבריה פאדא בנור אללה קד טהר פי אלגמאם:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר ומליל: שָׁמַעְתִּי אֶת תְּלוּנֹּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
דַּבֵּר אֲלֵהֶם לֵאמֹר בֵּין הָעַרְבַּיִם תֹּאכְלוּ בָשָׂר וּבַבֹּקֶר תִּשְׂבְּעוּ לָחֶם וִידַעְתֶּם כִּי
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: שמיע קדמי ית תורעמת בני ישראל מליל עמהון למימר בין שמשיא
תיכלון בסרא ובצפרא תסבעון לחמא ותדעון ארי אנא יי אלהכון: קד סמעת תדמר
בני אסר קל להם בין אלגרובין תאכלון לחמא ובאלגדאה תשבעון טעאמא
ותעלמו אני אללה רבכם: וַיְהִי בָעֶרֶב וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה
שִׁכְבַת הַטַּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה: והוה ברמשא וסליקת שליו וחפת ית משריתא ובצפרא
הות נחתת טלא סחור סחור למשריתא: ולמא כאן באלעשי צעד אלסלוי וגטא אלעסכר
ובאלגדאה כאן סבב אלטל חואלי אלעסכר: וַתַּעַל שִׁכְבַת הַטָּל וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר
דַּק מְחֻסְפָּס דַּק כַּכְּפֹר עַל הָאָרֶץ: וסליקת נחתת טלא והא על אפי מדברא
דעדק מקלף דעדק כגיר כגלידא על ארעא: ולמא צעד סבב אלטל פאדי על
וגה אלבריה בשי דקיק מדחרג דקיק כאלרמק עלי אלארץ: וַיִּרְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל אָחִיו מָן הוּא כִּי לֹא יָדְעוּ מַה הוּא וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה לָכֶם לְאָכְלָה: וחזו בני ישראל ואמרו גבר לאחוהי מנא הוא ארי לא
ידעין מא הוא ואמר משה להון הוא לחמא דיהב יי לכון למיכל: ולמא
נטרוה בני אסר קאל בעצהם לבעץ מא הו לאנהם לא יעלמו מא הו קאל מוסי
להם הו אלטעאם אלדי אעטאה אללה לכם מאכלא: זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
לִקְטוּ מִמֶּנּוּ אִישׁ לְפִי אָכְלוֹ עֹמֶר לַגֻּלְגֹּלֶת מִסְפַּר נַפְשֹׁתֵיכֶם אִישׁ לַאֲשֶׁר
בְּאָהֳלוֹ תִּקָּחוּ: דין פתגמא דפקיד יי לקוטו מנה גבר לפום מיכליה עמרא לגלגלתא
מנין נפשתכון גבר לדבמשכנה תסבון: והדא אלאמר אלדי אמר אללה בה אן
ילקט מנה כל רגל יאכל למן פי ביתה: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּלְקְטוּ

בַּמִּדְבָּר:

רש"י

[illegible] ותלונות [illegible] דברים [illegible]
[illegible] עשר עכבים [illegible] כנגד [illegible]
[illegible] עשרים
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] יום ביומו [illegible]
[illegible] יום יום [illegible]
[illegible] והיה משנה לאחר
[illegible]
[illegible] כי אני ה' המוציא אתכם [illegible]
[illegible]
לא עלינו [illegible] ה' [illegible]
[illegible]

[illegible]

המרבה והממעיט׃ ועבדו כן בני ישראל ולקטו דאסגי ודאזער׃ ופעל כדאך בנו
אסר ולקטו מן כתר ומן קלל׃ וימדו בעמר ולא העדיף המרבה והממעיט לא
החסיר איש לפי אכלו לקטו׃ וכלו בעומרא ולא אותר דאסגי ודאזער לא חסר
גבר לפום מיכליה לקטו׃ פכאלוה בין מרכאן ולם יפצל מן כתר ומן קלל לכם
ינקצה כל רגל עלי קדר אכלה לקטו׃ ויאמר משה אלהם איש אל יותר ממנו
עד בקר׃ ואמר משה להון אנש לא ישאר מנה עד צפרא׃ פקאל מוסי להם לא
יבקי מנה אנסאן שיא אלי גדאה׃ ולא שמעו אל משה ויותירו אנשים ממנו
עד בקר וירם תולעים ויבאש ויקצף עליהם משה׃ ולא קבילו מן משה ואשארו
גבריא מניה עד צפרא ורחיש רחשא וסרי ורגיז עליהון משה׃ פלם יקבלו
מן מוסי ובקו מנה אנאס אלי גדאה פנתן ונגל דודא וסכט עליהם מוסי׃
וילקטו אתו בבקר בבקר איש כפי אכלו וחם השמש ונמס׃ ולקטו יתיה בצפר
בצפר גבר כפום מיכליה וכד דמשתאר מניה על אפי חקלא כד חמא עלוהי
שמשא פשר׃ וכאנו ילקטונה פי כל גדאה כל רגל עלי קדר אכלה פאדא חמית
אלשמס תמאעת׃ ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה שני העמר לאחד ויבאו
כל נשיאי העדה ויגידו למשה׃ והוה ביומא שתיתאה לקטו לחמא על חד תרין
תרין עומרין לחד ואתו כל רברבי כנשתא וחויאו למשה׃ פלמא כאן פי יום
אלסאדס לקטו מן אלטעאם צעפא מרזבאנין לכל נפס פגאו גמיע אשראף אלגמאעה
ואכברו מוסי׃ ויאמר אלהם הוא אשר דבר יהוה שבתון שבת קדש ליהוה
מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו ואת כל העדף הניחו לכם
למשמרת עד הבקר׃ ואמר להון הוא דמליל יי׳ שבא שבתא קדישא קדם יי׳ מחר
ית דאתון עתידין למיפא איפו וית דאתון עתידין לבשלא בשילו וית כל
מותרא אצנעו לכון למטרא עד צפרא׃ קאל להם הו מא קאל אלה עטלה הי סבת
לדה גדא מא תרידון אן תכבזוה אכבזו ומא תרידון אן תטבכונה פאטבכו ומא
פצל דעוה לכם מחפוצא אלי גדאה׃ ויניחו אתו עד הבקר כאשר צוה משה

ולא

[illegible]

לוקי

ולא הבאיש ורמה לא היתה בו׃ ואצנעו יתיה עד צפרא כמא דפקיד משה ולא ס
סרי ורחשא לא הות ביה׃ פודעוה אלי אלגדאה כמא אמר מוסי ולא ינתן ודוד לא
כאן פיה׃ ויאמר משה אכלהו היום כי שבת היום ליהוה היום לא תמצאהו בשדה׃
ואמר משה אכלוהי יומא דין ארי שבתא יומא דין קדם יי יומא דין לא תשכחניה בחקלא׃
פקאל מוסי כלוה אליום לאן אליום סבת ללה ואליום לא תגדוה פי אלצחרי׃ ששת ימים
תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו׃ שתא יומין תלקטוניה וביומא שביעאה
שבתא לא יהי ביה׃ סתה איאם תלקטונה ואליום אלז סבת לא יכון פיה׃ ויהי ביום
השביעי יצאו מן העם ללקט ולא מצאו׃ והוה ביומא שביעאה נפקו מן עמא
למלקט ולא אשכחו׃ פלמא כאן פי אליום אלסאבע כרג אנאס מן אלקום ליתלקטון
ולם יגדו שיא׃
ויאמר יהוה אל משה עד אנה מאנתם לשמור מצותי ותורותי׃ ואמר יי למשה עד אימתי
אתון מסרבין למטר פקודי ואוריתי׃ פקאל אללה למוסי אליכם קד אביתם אן תחפטו
וצאיאי ושראיעי׃ ראו כי יהוה נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי
לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי׃ חזו ארי יי יהב
לכון שבתא על כין הוא יהב לכון ביומא שתיתאה לחים תרין יומין תיבו אנש ת
תחותוהי לא יפוק אנש מאתריה ביומא שביעאה׃ אנטרו אן אללה קד אעטאכם
שריעה אלסבת לדלך הו מעטיכם פי אליום אלסאדס טעאם יומין פליגלס כל אמר
מכאנה ולא יכרג אחד מן מוצעה פי אליום אלז׃ וישבתו העם ביום השביעי׃
ושבתו עמא ביומא שביעאה׃ פאסבת אלקום פי אליום אלז׃ ויקראו ישראל את שמו
מן והוא כזרע גד לבן וטעמו כצפיחת בדבש׃ וקרו ישראל ית שמיה מנא
והוא כבר זרע גדא חיור וטעמיה כאסקריטון בדבש׃ וסמא בני אסר אסמה
אלמן והו כבזר אלכזברה אביץ וטעמה כרקאק בעסל׃ ויאמר משה זה הדבר
אשר צוה יהוה מלא העמר ממנו למשמרת לדרתיכם למען יראו את הלחם
אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציאי אתכם מארץ מצרים׃ ואמר משה

דין די

[illegible]

דין פתגמא דפקיד יי מלי עומרא מניה למטרא לדריכון בדיל דיחזון ית
לחמא דאוכילית יתכון במדברא באפקותי יתכון מארעא דמצרים: קאל מוסי
הדא אלאמר אלדי אמר אללה בה מל אלמרזבאן מנה יכון מחפוטא לאגיאלכם
לכי ינט׳רון אלטעאם אלדי אטעמתכם פי אלבר חין אכ׳רגתכם מן מצר: ויאמר
משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני יהוה
למשמרת לדרתיכם: ואמר משה לאהרן סב צלוחית חדא והב תמן מלי עומרא
מנא ואצנע יתיה קדם יי למטרא לדריכון: פקאל מוסי להרון כד׳ ברניה ואחדה ואגעל
פיהא מל אלמרזבאן מנא וצ׳עה בין ידי אללה מחפוטא לאגיאלכם: כאשר צוה
יהוה אל משה ויניחהו אהרן לפני העדת למשמרת: כמא דפקיד יי על
משה ואצנעיה אהרן קדם סהדותא למטרא: כמא אמר אללה מוסי ודפעה הרון
בין ידיי אלשהאדה מחפוטא: ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד באם
אל ארץ נושבת את המן אכלו עד באם אל קצה ארץ כנען: ובני ישראל
אכלו ית מנא ארבעין שנין עד דעלו לארעא יתיבתא ית מנא אכלו עד דאתו
לסיפי ארעא דכנען: ובני אסראיל אכלו אלמן ארבעין סנה אלי דכולהם מן בלד עאמר
אכלוה אלי דכולהם אלי טרף בלד כנעאן: והעמר עשירית האיפה הוא: ועומרא
חד מן עסרא בתלת סאין הוא: וכאן אלמרזבאן עשר אלוכה:

ויסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין למסעיהם על פי יהוה ויחנו ב׳
ברפידים ואין מים לשתת העם: ונטלו כל כנשתא דבני ישראל ממדברא דסין
למטלניהון על מימרא דיי ושרו ברפידים ולית מיא למשתי עמא: תם רחל
גמאעה בני אסראיל מן ברייה סין פי מראחלהם עלי קול אללה ונזלו פי רפידים
ולם יכן מאא לישקום ישרבונה: וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה
ויאמר להם משה מה תריבון עמדי מה תנסון את יהוה: ונצא עמא עם משה
ואמרו הבו לנא מיא ונשתי ואמר להון משה מא נצן אתון עמי מא מנסין
אתון קדם יי: פכאצם אלקום מוסי וקאלו אעטנא מאא ונשרב קאל להם מוסי

[illegible]

מא תכאצמוני ומא תגרבון אללה׳ ויצמא שם העם למים וילן העם על
משה ויאמר למה זה העליתנו ממצרים להמית אתי ואת בני ואת מקני
בצמא׳ וצחי תמן עמא למיא ואתרעם עמא על משה ואמר למא דנן
אסיקתנא ממצרים לקטלא יתי וית בני וית בעירי בצחותא׳ פלמא עטש תם
אלקום למא תדמרו עלי מוסי וקאלו לה לם אצעדתנא מן מצר לתקתלנא
ובנינא ומואשינא באלעטש׳ ויצעק משה אל יהוה לאמר מה אעשה לעם
הזה עוד מעט וסקלני׳ וצלי משה קדם יי למימר מא אעביד לעמא הדין עוד זעיר
פון ירגמונני׳ פצרך מוסי אלי אללה קאילא מא אצנע בהולאי אלקו[ם]
ען קליל ירגמוני׳ ויאמר יהוה אל משה עבר לפני העם וקח אתך
מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאר קח בידך והלכת׳ ואמר יי
למשה עבר קדם עמא ודבר עמך מסבי ישראל וחטרך דמחיתא ביה ית נהרא
סב בידך ותיזיל׳ פקאל אללה למוסי מר בין ידיי אלקום וכד מעך מן משאיכהם
ועצאך אלדי צרבת בהא אלניל כדהא בידך ואמץ׳ הנני עמד לפניך שם על
הצור בחרב והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם ויעש כן משה לעיני
זקני ישראל׳ האנא קאים קדמך תמן על טנרא בחורב ותמחי בטנרא ויפקון
מנה מיא וישתי עמא ועבד כין משה לעיני סבי ישראל׳ האנא מוקף דדילא
בין ידיך עלי אלצואן פי חוריב פאצרבה פיכרג מנה מאא ישרבה אלקום
פצנע כדאך מוסי בחצרה׳ שיוך אסראיל׳ ויקרא שם המקום מסה ומריבה על
ריב בני ישראל ועל נסתם את יהוה לאמר היש יהוה בקרבנו אם אין׳ וקרא

[illegible]

שמה דאתרא נסיתא ומצותא על דנצו בני ישראל ועל דנסיאו קדם יי למימר
האית שכינתא דיי ביננא אם לא: פסמא דלך אלמוצע אלמחנה ואלמצומה
עלי כאצם בני אסר' ואמתחאנהם אללה קאילין הל מוגוד נור אללה פי מא בינ[נא]
אם לא: ויבא עמלק וילחם
עם ישראל ברפידים: ואתא עמלק ואגיח קרבא עם ישראל ברפידים: תם גא
עמליק וחארב בני אסר' פי רפידים: ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים
וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי:
ואמר משה ליהושע בחר לנא גברין ופוק אגיח קרבא בעמלק מחר אנא
קאים על ריש רמתא וחטרא דאתעבידו ביה נסין מן קדם יי בידי: פקאל מוסי
ליהושע אכתאר לנא רגאלא ואכרג חארב עמלק גדא אנא ואקף עלי ראס
אליפאע ואלעצא אלתי אמר בהא אללה פי ידי: ויעש יהושע כאשר אמר לו
משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: ועבד יהושע
כמא דאמר ליה משה לאגחא קרבא בעמלק ומשה אהרן וחור סליקו
לריש רמתא: פצנע יהושע כמא קאל לה מוסי אן יחארב עמלק ומוסי הרון
וחור צעדו אלי ראס אליפאע: והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל
וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: והוי כד מרים משה ידוהי מתגברין דבית
ישראל וכד מנח ידוהי מתגברין דבית עמלק: פכאן מוסי כמא ירפע ידה
יגלב בני אסר' וכמא יחטהא וגלב אלעמלק: וידי משה כבדים ויקחו אבן
וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד
ויהי ידיו אמונה עד בא השמש: וידי משה יקרא ונסיבו אבנא ושויו
תחותוהי ויתיב עלה ואהרן וחור סעדין בידוהי מכא חד ומכא חד והואה ידוהי
פרישן בצלו עד דעאל שמשא: ולמא תקלתא ידי מוסי אכדו חגרה פציירוה

רשי

תחתיה

בחר לנו. לי ולך. השוהו לו. מכאן אמרו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חבירך כמורא רבך ומורא
אהרן אל משה בי אדוני והלא אהרן גדול ממשה והוא עושה את חבירו כרבו מורא רבך מורא שמים ...
כלאם ... גבורים ויראי חטא שתהא זכותן מסייעתן ... בהקב"ה וצא הלחם צא מן הענן והלחם בו ...
... לבטל כשפים לפי שבני עמלק מכשפים היו ... ומשה אהרן וחור מכאן לתענית שצריך
ג' לעבור לפני התיבה שבתענית היו שרויים ... וכי ידיו של משה עושות מלחמה ... כו'
... וידי משה כבדים בשביל שנתעצל במצוה ומנה אחר תחתיו נתייקרו ידיו ויקחו אבן ...
... ולא ישב לו על כר וכסת אמר ישראל שרויים בצער אף אני אהיה עמהם בצער ויהי ידיו אמונה ויהי משה ידיו
באמונה פרושות השמים בתפלה נאמנה ונכונה עד בא השמש שהיו עמלקים מחשבין את השעות באצט'
הם נוצחים והעמיד להם משה חמה ועירבב את השעות ויחלש יהושע חתך ראשי גבוריו ולא השאיר אלא חלשים
ולא הרגם כולם מכאן אנו למדים שעשו על פי הדבור של שכינה כתב זאת זכרון שבא עמלק להזדווג לישראל
לפני כל האומות ושים באזני יהושע המכניס את ישראל לארץ שיצוה את ישראל לשלם לו את גמולו כאן נרמז לו
שיהושע מכניס את ישראל לארץ כי מחה אמחה לכך אני מזהירך כן כי חפץ אני למחותו ויקרא שמו
... הקב"ה עשה לנו כאן נס לא שהמזבח קרוי ה' אלא המזכיר את שם המזבח זוכר את הנס שעשה ...

ה' נסי

חתה וגלס עליהא והרון וחור אסנדא ידיה אחדהמא ימנה ואלאכר
מה פכאנתא ידיה מתצותאן אלי מגיב אלשמס׃ ויחלש יהושע את עמלק
את עמו לפי חרב׃ ותבר יהושע ית עמלק וית עמיה לפתגם דחרב׃ פכדד יהושע
מלק וקומה בחד אלסיף׃
אמר יהוה אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה
תזכר עמלק מתחת השמים׃ ואמר יי למשה כתב דא דכרנא בספרא ושוי
יהושע ארי ממחא אמחי ית דוכרניה דעמלק מתחות שמיא׃ פקאל אללה
מוסי אכתב הדא דכרא פי כתאב ואתלה עלי יהושע פאני סאמחו דכר
מלק מן תחת אלסמא׃ ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהוה נסי׃ ובנא משה
מדבחא ופלח עלוהי קדם יי דעבד ליה נסין׃ ובנא מוסי מדבחא וסמאה אלה
אלמי׃ ויאמר כי יד על כס יה מלחמה ליהוה בעמלק מדר דר׃ ואמר
בשבועא אמירא דא מן קדם דחילא דשכינתיה על כרסי יקרא דעתיד דיתגח
קרבא קדם יי בדבית עמלק לשיציותהון מדרי עלמא׃ קאל אן אלאזלי אקסם
בכרסי אן יכון לה חרב פי עמלק גיל בעד גיל׃
וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר
עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יהוה את ישראל ממצרים׃
ושמע יתרו רבא דמדין חמוהי דמשה ית כל דעבד יי למשה ולישראל עמיה
ית ישראל ממצרים׃ תם סמע יתרו אמאם מדין חמו מוסי גמיע
יומו׃ ולאמר קומה׃ אל אלה בני אסל מן מצר׃ ויקח צנע א
חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה׃ ודבר יתרו חמוהי
משה ית צפורה אתת משה בתר דשלחה׃ פאכד יתרו חמו מוסי צפרה
משה ית צ׳ מא כאן ... ארסלהא׃ ואת שני בניה אשר שם האחד
בעד מא כאן ... ית תרין בנהא דשום חד גרשום׃ אר
גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה׃

רש״י

[illegible]

וישמע יתרו [illegible]

אמר דייר הויתי בארע נכראה׃ ואבניהא אלדי אסם אחדהמא גרשם לאנ
קאל גריבא כנת פי בלד גריב׃ ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני
מחרב פרעה׃ ושום חד אליעזר ארי אלהא דאבא הוה בסעדי ושיזבני מחרבא
דפרעה׃ ואסם אלאכר אליעזר לאנה קאל אן אלאה אבי כאן פי עוני וכלצני
מן סיף פרעון׃ ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר
אשר הוא חנה שם הר האלהים׃ ואתא יתרו חמוהי דמשה ובנוהי
ואתתיה לות משה למדברא דהוא שרי תמן לטורא דאתגלי עלוהי
יקרא דיי׃ פגא יתרו חמו מוסי ובניה וזוגתה אליה אלי אלבר אלדי הו נאזל
תם אלי גבל אללה׃ ויאמר אל משה אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני
בניה עמה׃ ואמר למשה אנא חמוך יתרו אתי לותך ואתתך ותרין בנהא
עמה׃ ובעת במן קאל למוסי ענה אנא חמוך יתרו גאי אליך וזוגתך
ואבניהא מעהא׃ ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו
וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האהלה׃ ונפק משה לקדמות
חמוהי וסגיד ונשיק ליה ושאילו גבר לחבריה לשלם ועאלו למשכנא
פכרג מוסי יתלקא חמוה פסגד תם קבלה פסאל כל אחד ען כאמר
צאחבה ודכלא אלי אלכבא׃ ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יהוה
לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם
ויצלם יהוה׃ ואשתעי משה לחמוהי ית כל דעבד יי לפרעה
על עיסק ישראל ית כל עקתא דאשכחתנון באורחא ושיזבינון
פקץ מוסי עלי חמוה גמיע מא צנע אללה בפרעון ואלמצריין
אסר וגמיע אלמשקה אלתי נאלתהם פי אלטריק וכלצהם אללה׃ ויחד יתרו
על כל הטובה אשר עשה יהוה לישראל אשר הצילו מיד מצרים

רש"י

במד האלהים אתי לו ויצילני ... [illegible]
חתני ... [illegible]
... [illegible]
יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תהו לשמוע דברי תורה ... [illegible]
יתרו ... [illegible]
יתרו באותה שעה כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא ... [illegible]
השתחוה למי ... [illegible] איש זה משה ... [illegible]
... [illegible] למשוך את לבו ... [illegible]
... [illegible] וישמח יתרו זהו פשוטו ומדרשו נעשה בשרו חדודין חדודין ... [illegible]
... [illegible] אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה ... [illegible]
... [illegible]

יתרו על כל טבתא די עבד יי לישראל דשיזביה מידא דמצראי; פסר יתרו
מיע ... כיר אלדי צנעה אללה לבני אסראיל וכלצהם מן יד אלמצריין; ויאמר יתרו
ך יהוה אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם
חת יד מצרים; ואמר יתרו בריך יי דשיזיב יתכון מידא דמצראי ומידא
עה דשיזיב ית עמא מתחות מרות מצראי; פקאל יתרו תבארך אללה אלדי
כם מן יד אלמצריין ומן יד פרעון וכלץ אלקום מן תחת נקל אלמצריין; עתה
תי כי גדול יהוה מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם; כען ידענא ארי
יי ולית אלה בר מיני ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למדן ית ישראל ביה דנינון
עלמת אן אללה אכבר מן גמיע אלמעבודאת אד עאקבהם באלאמר אלדי
קחו בה עליהם; ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל
ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים; וקרב יתרו חמוהי דמשה
ון ונכסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכל לחמא עם חמוהי
שה קדם יי; פקדם יתרו חמו מוסא צואעדא ודבאיחא ללה פגא הרון וגמיע
י בני אסר' ליאכלו מעה בין ידי אללה; ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם
ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב; והוה ביומא דבתרוהי ויתיב
ה למדן ית עמא וקם עמא עלווהי דמשה מן צפרא עד רמשא; ולמא
מן גד גלס מוסא ליחכם ללקום פוקף אלקום אמאמה מן אלגדאה אלי אלעשא;
חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה
לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב; וחזא
והי דמשה ית כל דהוא עביד לעמא ואמר מא פתגמא הדין דאת עביד

רש"י ז"ל

עד עכשיו עבד יכול לברוח ממצרים שהיתה כל הארץ מסוגרת ואלו יצאו ששים רבוא אדם
הציל מיד מצרים אומה קשה ומיד פרעה מלך קשה מתחת יד מצרים כתרגומו לשון רדוי ומרות היד שהיו מ
כבידים עליהם העבודה עתה ידעתי מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר מכל האלהים מלמד שהיה מכיר כל
עבודה זרה שבעולם שלא הניח ע"ז שלא עבדה כי בדבר אשר זדו עליהם כתרגומו במים דמו לאבדם והם נאבדו
במים אשר זדו אשר הרשיעו ורבותינו דרשוהו לשון ויזד יעקב נזיד בקדירה שבשלו בה נתבשלו עולה כפ
שוטו שהיא כולה כליל זבחים שלמים ויבא אהרן ומשה היכן הלך והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את
כל הכבוד אלא שהיה עומד ומשמש לפניהם לפני האלהים מכאן שהנהנה מסעודה שת"ח מסובין בה כאלו
נהנה מזיו שכינה ויהי ממחרת מוצאי יום הכפורים היה כך שנינו בספרי ומהו ממחרת למחרת רדתו
ועל כרחך אי אפשר לומר אלא ממחרת יוה"כ היה כך שנינו בספרי ומהו ממחרת למחרת ירדתו
ועל כרחך אי אפשר לומר והודעתי את חקי האלהים ומשנתנה תורה עד יוה"כ לא ישב משה ל
שפוט את העם שהרי בי"ז בתמוז ירד ושבר את הלוחות ולמחר עלה בהשכמה ושהה שמונים יום וירד
ביוה"כ ואין פרשה זו כתובה כסדר שלא נאמר ויהי ממחרת עד שנה שניה אף לדברי האומר יתרו קודם
מתן תורה בא שילוחו אל ארצו לא היה אלא עד שנה שניה שהרי נאמר כאן וישלח משה את חותנו ומצינו
במסע הדגלים שאמר לו משה נוסעים אנחנו אל המקום ואם זו קודם מתן תורה בא שלוחו
היכן מצינו שחזר אם תאמר שם לא נאמר יתרו אלא חובב הוא יתרו שהרי כתוב מבני חובב חותן

משה

ועתה

לעמא מרין את יתיב בלחודך וכל עמא קימין עלוך מן צפרא עד רמש
פראי חמוה גמיע מא צאנעה בקום פקאל מא הדא אלאמר אלדי אנת
צאנעה בקום מא באלך אנת גאלס וחדך וגמיע אלקום ואקפין אמאמך מן
גדאה אלי אלעשא ; ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלהים ; ואמר מ
לחמוהי ארי אתן עמא למתבע אלפן מן קדם יי ; קאל לה מוסא אד גאני אלקום י
אמר אללה ; כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודע
את חקי האלהים ואת תורתיו ; כד הוי להון דינא אתן לותי ודאיננא ב
גברא ובין חבריה ומהודענא להון ית קימיא דיי וית אוריתיה ; א
להם כצומה גאו אלי חכמת בין אלרגל וצאחבה וערפתהם רסום אללה ו
ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה ; ואמר חמוהי
ליה לא תקין פתגמא דאת עביד ; קאל חמו מוסא לה ליס אצלח הדא אל
צאנעה ; נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא
תוכל עשהו לבדך ; מלאה תלאי את את את עמא הדין דעמך ארי יק
מנך פתגמא לא תיכול למעבדיה בלחודך ; מלאא תכל אנת ואלקום
מעך איצא לאן אלאמר תקיל עליך לא תטיק תצנעה וחדך ; עתה שמ
בקלי איעצך ויהי אלהים עמך היה אתה לעם מול האלהים והבאת א
אתה את הדברים אל האלהים ; כען קביל מני אמליכנך ויהי מימרא ד
בסעדך הוי את לעמא תבע אלפן מן קדם יי ותהי מיתי את ית פתגמיא ל
אן אקבל מני מא אשיר עליך ויכון אללה מעך כן אנת ללקום חר
אמורהם אליה ; והזהרתה אתהם את החקים ואת התורת והודעת להם את
ילכו בה ואת ואת המעשה אשר יעשון ; ותזהר ית

רשי זל

משה וישב משה ויעמוד העם יושב כמלך וכולן עומדים והוקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל ב
של ישראל והוכיחו על כך שנ' מדוע אתה יושב לבדך וכלם נצבים מן הבקר עד הערב
אלא כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאלו עוסק בתורה כל היום
ונעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית שנ' ויהי ערב כי יבא כי בא לשון הווה לדרוש אלהים כתר
למתבע אלפן לשאול למוד מפי הגבורה כי יהיה להם דבר בא מי שיהיה לו הדבר בא אלי ויאמר
דרך כבוד קורהו הכתוב חותנו של מלך נבול תבול כתרגומו ולשונו לשון כמושה כמו
נבל כנבול עלה ומגן שאינו כמוש על ידי חמה ועל ידי קרח ונחו הם עלקה גם אתה לרבות
אהרן וחור ושבעים זקנים כי כבד ממך כבודו רב יותר מכחך איעצך ויהי אהים עמך בעצה

ית קימיא וית אורייתא. ותהודע להון ית אורחא דיהכון בה וית עובדא
דיעבדון׃ ותבצרהם עלי אלרסום ואלשראיע ותערפהם אלטריק אלדי יסלכון
פיה ואלעמל אלדי יעמלונה׃ ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים
אנשי אמת שנאי בצע ושמת עלהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים
ושרי עשרת׃ ואת תחזי מכל עמא גברין חילתא דחלין דיי. גברין דקשוט
דסנן לקבלא ממון ותמני עליהון רבני אלפי רבני מאותא רבני חמשין ורבני
עסורייתא׃ ואנת פאנצר מן גמיע אלקום אנאסא דוי חיל אתקיא ללה
אהל חק שאני אלמכסב ולי עליהם רויסא אלוף ומאיין וכמסין ועשראת׃
ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדול יביאו אליך וכל הדבר
הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך׃ וידינון ית עמא בכל עדן ויהי
כל פתגם רב ייתון לותך וכל פתגם זעיר ידינון אנון ויקלון מנך ויסובלון
עמך׃ פיחכמון פי מא כאן אלקום פי כל וקת ויכון כל אמר עטים ירפעונה אליך
וכל אמר צגיר יחכמון פיה הם וכפף ען נפסך ויחתמלון מעך׃ אם את
הדבר הזה תעשה וצוך אלהים ויכלת עמד וגם כל העם הזה על מקמו
יבא בשלום׃ אם ית פתגמא הדין תעביד ויפקדנך יי ותיכול למקם ואף
כל עמא הדין על אתריה יהך בשלם׃ אן אנת צנעת הדי אלאמר ואמרך
אללה אטקת אלקיאם ואיצא גמיע הדא אלקום אלי מוצעה יציר בסלאם׃
וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר׃ וקביל משה למימר
חמוהי ועבד כל דאמר׃ פקבל מוסי מן חמוה וצנע גמיע מא אמר׃
ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם שרי
אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות׃ ובחר משה גברין די
דחילתא

[illegible]

דחילא מכל ישראל ומני יתהון רישין על עמא רבני אלפי רבני מאותא
רבני חמשין ורבני עסורייתא׃ פאכתאר מוסי אנאס דוי חיל מן גמיע
בני אסר׳ וולאהם רוסא עליהם רוסא אלף ומאיין וכמסין ועשאראת
ושפטו את העם בכל עת את הדבר הקשה יביאון אל משה וכל
הדבר הקטן ישפוטו הם׃ ודאנין ית עמא בכל עדן ית פתגם קשי מיתן
לות משה וכל פתגם זעיר דיינין אנון׃ פצארו יחכמון בין אלנאס פי
כל וקת כל אמר צעב ירפעונה אלי מוסי וכל אמר צגיר יחכמון פיה הם׃
וישלח משה את חתנו וילך לו אל ארצו׃ ושלח משה ית חמוהי
ואזל ליה לארעיה׃ פאטלק מוסי חמוה ומצא אלי בלדה׃

פ

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו
מדבר סיני׃ בירחא תליתאה למפק בני ישראל מארעא דמצרים ביומא
הדין אתו למדברא דסיני׃ פי אלשהר אלתאלת לכרוג בני אסר׳ מן בלד מצר
פי דלך אליום גאו אלי ברייה סיני׃ ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו
במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר׃ ונטלו מרפידים ואתו למדברא
דסיני ושרו במדברא ושרא תמן ישראל לקביל טורא׃ אד רחלו מן רפידים
וגאו אלי ברייה סיני ונזלו פי אלבר ונזל תם אסר׳ חדא אלגבל׃ ומשה
עלה אל האלהים ויקרא אליו יהוה מן ההר לאמר כה תאמר לבית
יעקב ותגיד לבני ישראל׃ ומשה סליק לקדם יי וקרא ליה יי מן טורא
כדין תימר לבית יעקב ותחוי לבני ישראל׃ ומוסי צעד אלי אללה פנאדאה
אללה מן אלגבל קאילא כדי קל לאל יעקוב ואכבר אסראיל׃ אתם ראיתם
אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם

אלי

בחדש השלישי ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת׃ נגד ההר למזרחו כל מקום
שאתה מוצא נגד פנים למזרח׃ ומשה עלה ביום השני וכל עליותיו בהשכמה היו שנ׳ וישכם משה בבקר׃ כה תאמר בלשון הזה
וכסדר הזה׃ לבית יעקב אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה ותגיד לבני ישראל עונשין ודקדוקין [illegible] דברים הקשים
[illegible] אתם ראיתם לא מסורת היא בידכם [illegible]
[illegible]

אלי׃ אתון חזיתון דעבדית למצראי ונטלית׳׳
נשרין וקריבית יתכון לפולחני׃ אנתם שאהדתם מא צנעת באלמצריין
וחמלתכם שביה עלי אגנחת אלנסור ואתית בכם אלי גבלי הדא׃ ועתה
אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל
העמים כי לי כל הארץ׃ וכען אם קבלא תקבלון במימרי ותטרון ית
קימי ותהון קדמי חביבין מכל עממיא ארי דילי כל ארעא׃ ואלאן אן
קבלתם אמרי וחפטתם עהדי כנתם לי כנזא מן גמיע אלשעוב עלי אן
לי גמיע אלנאס׃ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה
הדברים אשר תדבר אל בני ישראל׃ ואתון תהון קדמי מלכין כהנין
ועם קדיש אלין פתגמיא דתמליל עם בני ישר׳׃ ואנתם תכונו לי מלוך
אימה ושעבא מקדסא הדא אלכלאם אלדי תקולה לבני אסר׃ ויבא
משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר
צוהו יהוה׃ ואתא משה וקרא לסבי עמא וסדר קדמיהון ית כל
פתגמיא האלין דפקדיה יי׃ פגא מוסי ודעא בשיוך אלקום ותלא
עליהם גמיע הדא אלכלאם אלדי אמרה אלה׃ ויענו כל העם יחדו ויאמרו
כל אשר דבר יהוה נעשה וישב משה את דברי העם אל יהוה׃ ואתיבו
כל עמא כחדא ואמרו כל דמליל יי נעביד ואתיב משה ית פתגמי עמא
קדם יי׃ פאגאבוה אגמעין וקאלו גמיע מא קאל אלה נצנעה פאדי מוסי
כלאמהם אלי אלה׃ ויאמר יהוה אל משה הנה אנכי בא אליך בעב
הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה

את׳׳

הארץ והם בעיני ולפני לכלום׳ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שרים כמו ובני דוד כהנים היו׳ את הדברים׳ לא פחות ולא יותר׳ וישב משה את דברי העם וגו׳ ביום המחרת שהוא שלישי שעלה בהשכמה עלה וכי צריך היה משה להשיב אלא בא הכתוב ללמדך דרך ארץ ממשה שלא אמר הואיל ויודע מי ששלחני איני צריך להשיב׃ [illegible]
במעבה הענן ובכו ערפל׳ וגם בך גם בנביאים הבאים אחריך ויגד משה את דברי וגו׳ ביום המחרת שהוא רביעי לחדש׳ את דברי העם וגו׳ תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך רצונינו לראות את מלכינו׃ וקדשתם והזמנתם שיכינו עצמם היום ומחר׃ והיו נכונים׳ והובדלים מאשה׳ ליום השלישי׳ שהוא ששי בחדש בחמישי בנה משה את המזבח ותחת ההר ושתים עשרה מצבה כל הענין האמור שם המשפטים ואין מוקדם ומאוחר בתורה׃ לעיני כל העם מלמד שלא היה בהם סומא שנתרפאו כולם׃ והגבלת׳ קבע להם תחומין לסימן שלא יקרבו מן הגבול והלאה׃ לאמר הגבול אומר להם השמרו לכם מעלות מכאן ולהלן ועתה הזהירם על כך׃ ונגע בקצהו׳ אפי׳ בקצהו׃ ירה יירה׳ מכאן לנסקלין׳ שהם נדחין לממטה מגבוה הסקילה שהיה גבוה שתי קומות׳ יירה׳ ישלך לממטה לארץ כמו ירה בים׃ במשוך היובל כשימשוך היובל קול ארוך הוא סימן סלוק שכינה והפסקת הקול וכיון שהסתלק הם רשאין לעלות׃ היובל׳ הוא שופר של איל שכן בערביא קורין לדכרא יובלא׃ ושופר

דחילא מכל ישראל ומני יתהון רישין על עמא רבני אלפי רבני מאוותא
רבני חמשין ורבני עסורתא׃ פאכתאר מוסי אנאס דוי חיל מן גמיע
בני אסר׳ וולאהם רמא עליהם רוסא אלף ומאיין וכמסין ועשאראת
וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת אֶת הַדָּבָר הַקָּשֶׁה יְבִיאוּן אֶל מֹשֶׁה וְכָל
הַדָּבָר הַקָּטֹן יִשְׁפְּטוּ הֵם׃ ודאנין ית עמא בכל עדן ית פתגם קשי מיתן
לות משה וית פתגם זעיר דיינין אנון׃ פצארו יחכמון בין ארנאס פי
כל וקת כל אמר צעב ירפעונה אלי מוסי וכל אמר צגיר יחכמון פיה הם׃
וַיְשַׁלַּח מֹשֶׁה אֶת חֹתְנוֹ וַיֵּלֶךְ לוֹ אֶל אַרְצוֹ׃ ושלח משה ית חמוהי
ואזל ליה לארעיה׃ פאטלק מוסי חמוה ומצא אלי בלדה׃

פ

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ
מִדְבַּר סִינָי׃ בירחא תליתאה למפק בני ישראל מארעא דמצרים ביומא
הדין אתו למדברא דסיני׃ פי אלשהר אלתאלת לכרוג בני אסר׳ מן בלד מצר
פי דלך אליום גאו אלי ברייה סיני׃ וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ
בַּמִּדְבָּר וַיִּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר׃ ונטלו מרפידים ואתו למדברא
דסיני ושרו במדברא ושרא תמן ישראל לקבל טורא׃ אד רחלו מן רפידים
וגאו אלי ברייה סיני ונזלו פי אלבר ונזל תם חדא אלגבל׃ וּמֹשֶׁה עָלָה
אֶל הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא אֵלָיו יְהוָה מִן הָהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר לְבֵית
יַעֲקֹב וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ ומשה סליק לקדם יי וקרא ליה יי מן טורא
למימר כדין תימר לבית יעקב ותחוי לבני ישראל׃ ומוסי צעד אלי אללה פנאדאה
אללה מן אלגבל קאילא כדי קל לאל יעקוב ואכבר אל אסר׳ אַתֶּם רְאִיתֶם
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרָיִם וָאֶשָּׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְפֵי נְשָׁרִים וָאָבִא אֶתְכֶם

חבריא

בתשובה׳ ויחן שם ישראל׳ כאיש א׳ בלב א׳ אבל שאר כל החניות בתרעומות ובמחלוקת׳ נגד ההר׳ למזרחו כל מקום שאתה מוצא נגד פנים למזרח׳ ומשה עלה׳ ביום השני וכל עליותיו בהשכמה היו שנ׳ וישכם משה בבקר׳ כה תאמר בלשון הזה וכסדר הזה׳ לבית יעקב׳ אלו הנשים תאמר להם בלשון רכה ותגיד לבני ישראל׳ עונשין ודקדוקין פרש להם דברים הקשים כגידין׳ אתם ראיתם׳ לא מסורת היא בידכם בדברים אני משגר לכם עדים אשר עשיתי למצרים על כמה עבירות היו חייבין לי קודם שנזדווגו לכם ולא נפרעתי מהם אלא על ידכם׳ ואשא אתכם׳ זה יום שבאו ישראל לרעמסס שהיו ישראל מפוזרין בכל ארץ גשן ולשעה קלה כשבאו ליסע ולצאת נקבצו כולם לרעמסס ואונקלוס תרגם ואשא אתכם כמו ואטיל יתכון וגו׳ ותרגם דבר על כנפי נשרים׳ כנשר הנושא גוזליו על כנפיו שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם שמא יזרוק בו חץ לפי שאין עוף אחר פורח על גביו לכך נותנו על כנפיו אמר מוטב יכנס החץ בי ולא בבני אף אני עשיתי כן ויסע מלאך האלהים וגו׳ ויבא בין מחנה מצרים והיו זורקים חצים ואבני בליסטראות והענן מקבלם׳ ואביא אתכם אלי׳ כתרגו׳ ועתה אם שמוע תשמעו׳ אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות׳ ושמרתם את בריתי׳ שאכרות עמכם על שמירת התורה׳ סגולה׳ אוצר חביב כמו וסגולת מלכים כלי יקר ואבנים טובות שהמלכים גונזים אותן כך אתם תהיו לי סגולה משאר האומות ולא תאמרו אתם לבדכם שלי ואין לי אחרים עמכם ומה יש לי עוד שתהא חבתכם נכרת כי לי כל
הארץ

אלי׃ אתון חזיתון דעבדית למצראי· ונטלית יתכון כעל גדפי
נשרין וקריבית יתכון לפולחני׃ אנתם שאהדתם מא צנעת באלמצריין
וחמלתכם שביה עלי אגנחת אלנסור· ואתית בכם אלי גבלי הדא׃ ועתה
אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל
העמים כי לי כל הארץ׃ וכען אם קבלא תקבלון במימרי· ותטרון ית
קימי· ותהון קדמי חביבין מכל עממיא· ארי דילי כל ארעא׃ ואן אך
קבלתם אמרי· וחפצתם עהדי· כנתם לי כאצה מן גמיע אלשעוב· לאן
לי גמיע אלארץ׃ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה
הדברים אשר תדבר אל בני ישראל׃ ואתון תהון קדמי· מלכין כהנין
ועם קדיש· אלין פתגמיא· דתמליל עם בני ישר׳׃ ואנתם תכונו לי· מלוך
ואימה ושעבא מקדסא· הדא אלכלאם· אלדי תקולה לבני אסר׳׃ ויבא
משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר
צוהו יהוה׃ ואתא משה· וקרא לסבי עמא· וסדר קדמיהון ית כל
פתגמיא האלין· דפקדיה יי׳׃ פגא מוסי· ודעא משאיך אלקום ותלא
עליהם· גמיע הדא אלכלאם אלדי אמרה אללה׃ ויענו כל העם יחדו ויאמרו
כל אשר דבר יהוה נעשה וישב משה את דברי העם אל יהוה׃ ואתיבו
כל עמא כחדא ואמרו· כל דמליל יי׳ נעביד· ואתיב משה· ית פתגמי עמא
לקדם יי׳׃ פאגאבה אלגמיע וקאלו· גמיע מא קאל אללה נצנעה· פאדי מוסי
כלאמהם אלי אללה׃ ויאמר יהוה אל משה הנה אנכי בא אליך בעב
הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם ויגד משה
את

הארץ וגם בעיני ולפני לכלום· ואתם תהיו לי ממלכת כהנים עבדים כמו׳ ובני דוד כהנים היו· את הדברים· לא
פחות ולא יותר· וישב משה את דברי העם וגו׳ ביום המחרת שהוא שלישי שהיו בהשכמה עלה וכי צריך היה משה
להשיב אלא בא הכתוב ללמדך דרך ארץ ממשה שלא אמר הואיל ויודע מי ששלחני איני צריך להשיב· בעב הענן
במעבה הענן· וגם בך יאמינו· וגם בך גם בנביאים הבאים אחריך· ויגד משה את דברי וגו׳ ביום המחרת שהוא רביעי לחדש
את דברי העם וגו׳ תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך אינו דומה השומע מפי שליח לשומע
מפי המלך רצוננו לראות את מלכינו וקדשתם· והכנתם שיכינו עצמם היום ומחר ויהיו נכונים· מובדלים מאשה
ליום השלישי· שהוא ששה בחדש בחמישי בנה משה את המזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה כל הענין האמור באלה
המשפטים ואין מוקדם ומאוחר בתורה· לעיני כל העם מלמד שלא היה בהם סומא שנתרפאו כלם· והגבלת· קבע
להם תחומין לסימן שלא יקרבו מן הגבול והלאה· לאמר השמרו· הגבול אומר להם השמרו לכם מעלות מכאן והלאן· ועתה
הזהירם על כך· ונגע בקצהו· אפילו בקצהו· ירה יירה· מכאן לנסקלין שהם נדחין למטה מגובה בית הסקילה שהיה גבוה
שתי קומות· יירה· יושלך למטה לארץ כמו ירה בים· במשוך היובל כשימשוך היובל קול ארוך הוא סימן סלוק שכינה
והפסקת הקול וכיון שהסתלק הם רשאין לעלות· היובל· הוא שופר של איל שכן בערביא קורין לדכרא יובלא· ועוד

דחילא מכל ישראל זקני ואמר יי למשה הא אנא מתגלי לך בעיבא
דעננא בדיל דישמע עמא במללותי עמך ואף בך יהי׳ לעלם וחוי ית
משה ית פתגמי עמא לקדם יי חין קאל אלה לה האנא מתגלי לך בגמאם
מן סחאבי לכי יסמע אלקום מכאטבתי לך ולימנו בך אבדא אלי דהר
פאכבר מוסי בכלאם אלקום אלה ויאמר יהוה אל משה לך אל העם
וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלתם ואמר יי למשה איזיל לות
עמא ותזמינינון יומא דין ומחר ויחורון לבושיהון פקאל אלה למוסי
אמץ אלי אלקום ותטהרהם אליום וגדא ויגסלון תיאבהם והיו נכונים
ליום השלישי כי ביום השלשי ירד יהוה לעיני כל העם על הר
סיני ויהון זמינין ליומא תליתאה ארי ביומא תליתאה יתגלי יי
לעיני כל עמא על טורא דסיני ויכונו מסתעדין ליום אלג׳ פאן פיה
יתגלא אלה בחצרתהם עלי גבל סיני והגבלת את העם סביב לאמר
השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר מות יומת ותתחום
ית עמא סחור סחור למימר אסתמרו לכון מלמיסק בטורא ולמקרב
בסופיה כל דיקרב בטורא אתקטלא יתקטיל ותחד אלקום חד—
וקל להם אחדרו מן אלצעוד אלי אלגבל ואלדנו מן טרפה וכל מן דנא
מנה פליקתל קתלא לא תגע בו יד כי סקול יסקל או ירה יירה אם
בהמה אם איש לא יחיה במשך היבל המה יעלו בהר לא תקרב
ביה יד ארי אתרגמא יתרגים או אשתדאה ישתדי אם בעירא
אם אנשא לא יתקיים במיגד שופרא אנון מרשן למסק בטורא

[illegible] מן ההר אל העם מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם [illegible]
[illegible] שלשה ימים הוא יום רביעי שהוסיף משה יום אחד מדעתו כדברי ר׳ יוסי [illegible]
הדברות לא הוסיף משה כלום ולשלשת ימים כמו ליום השלישי אל תגשו אל אשה כל שלשה ימים הללו כדי שיהיו
הנשים טובלות ליום השלישי ויהיו טהורות לקבל תורה שאם ישמשו תוך שלשה שמא תפלוט האשה שכבת זרע
לאחר טבילתה ותחזור ותטמא [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

מן חית לא תמסה יד אלא ירגם רגמא או ינשב פיה נשאבא · כהימה
או אנסאנא לא יחיא · פאדי צרב באלבוק · גאיז להם אן יצעדו אלי אלגבל ׃
וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם ויכבסו שמלתם ׃ ונחת
משה · מן טורא לות עמא וזמין ית · עמא וחורו לבושיהון ׃ פנזל מוסי
מן אלגבל אלי אלקום · פטהרהם · וגסלו תיאבהם ׃ ויאמר אל העם היו נכנים
לשלשת ימים אל תגשו אל אשה ׃ ואמר לעמא הוו זמינין לתלתא
יומין לא תקרבון לצד אתתא ׃ וקאל לקום · כונו מסתעדין לג' יום אלתאלת ·
לא תקארבו אמראה ׃ ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קלת וברקים
וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה ׃
והוה ביומא תליתאה במהוי צפרא והוה קלין וברקין · ועננא תקיף על
טורא · וקל שופרא תקיף לחדא · וזע כל עמא דבמשריתא ׃ פלמא
כאן פי אליום אלתאלת באלגדאה · כאנה אצואת וברוק · וגמאם עטים עלי אל
גבל · וצות בוק שדיד גדא · פזעג גמיע אלקום אלדי פי אלעסכר ׃ ויוצא משה
את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר ׃ ואפיק משה
ית עמא · לקדמות · מימרא דייי מן משריתא · ואתעתדו בשפולי טורא ׃
פאכרג מוסי אלקום · ליתלקון אמר אללה מן אלעסכר · פוקפו אספל אלגבל ׃
והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו יהוה באש ויעל עשנו כ
כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד ׃ וטורא דסיני תנן כליה · מן קדם
דאתגלי עלוהי ייי באישתא · וסליק תנניה כתננא דאתונא · וזע כל
אכר מן אגל מא תגלא אללה עליה
טורא לחדא ׃ וגבל סיני מתון אלגמיע ומצא פי אלנאר
כאתון ·
לא תסגד להא ולא תעבדהא · לא [illegible] כקולמוס
יי אלהיך

שהיו עבדים לעבדים ת"ל ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים אמור מעתה עבדים למלך היו
ולא עבדים לעבדים לא יהיה לך · למה נאמר לפי שנ' לא תעשה לך [illegible] כי אם שלא יעשה העשוי כבר מנין
[illegible] ת"ל לא יהיה לך אלהים אחרים · שאינן אלהות אלא אחרים עושים אותם אלהים עליהם ולא יתכן לפרש אלהים אחרים
[illegible] הוא בכלל [illegible] לקראתם אלהות [illegible] אלא אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם [illegible] להם
ואינן [illegible] [illegible] אחד [illegible] על פני כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו
[illegible] את אותו הדור [illegible] כל התורה [illegible] אשר בשמים [illegible] קנא [illegible] ואינו עובר על
מדתו [illegible] על כל לשון קנאה [illegible] לשנאי [illegible] מעשה אבותיהם בידיהם נוצר חסד
לאלפים דורות [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אחת [illegible]
שהוא [illegible] לשוא חנם [illegible] הוא שבועה [illegible] נשבע לשנות את הידוע [illegible]
[illegible] זכור ושמור בדבור אחד נאמרו וכן מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים וכן לא תלבש
שעטנז גדילים תעשה לך וכן ערות אשת אחיך יבמה יבא עליה הוא [illegible] דבר אלהים שתים זו שמענו זכור
[illegible] כמו [illegible] וכן [illegible] לבך לזכור תמיד את יום השבת [illegible] לך [illegible]
[illegible] אחד [illegible] ועשית כל מלאכתך [illegible] בעיניך [illegible] כל מלאכתך עשויה שלא
[illegible] גדולים על קטנים [illegible] שאינו קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני שאביו עליו · ויגח ביום
[illegible]

כבנאה פציעד דלאנה כדלאן יאתח. ותדעזע יי גבל גדא׃ ויהי קול
השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלהים יעננו בקול׃ והוה קל
שופרא אזיל ותקיף לחדא משה ממליל. ומן קדם מתעני ליה בקל
וכאן צות זבוק. כל כא מל אשתד גדא. וכאן מוסי יתכלם ושיר
יגובה בצות׃ וירד יהוה על הר סיני אל ראש ההר ויקרא יהוה למשה
אל ראש ההר ויעל משה׃ ואתגלי יי. על טורא דסיני לריש טורא
וקרא יי למשה. לריש טורא וסליק משה׃ אד תגלא אלה. עלי גבל
סיני אי ראסה. פנאדא במוסי מן ראסה. פצעד מוסי׃ ויאמר יהוה אל
משה רד העד בעם פן יהרסו אל יהוה לראות ונפל ממנו רב׃ ואמר
יי למשה. חות אסהיד בעמא. דלמא יפגרון קדם יי למחזי. ויפול מנהון ס
סגי׃ פקו אלה להא. אנזל נאשר אקום. כלא יהגמון אי נור אלה. פינזרוו
פיקע מנהם כתיר׃ וגם הכהנים הנגשים אל יהוה יתקדשו פן יפרץ
בהם יהוה׃ ואף כהניא דקריבין לשמשא קדם יי יתקדשון. דלמא יקטול
בהון יי׃ ואיצא אימה אמקרבין אי אלה יתקדשו. לילא יתלם פיהם
אלה׃ ויאמר משה אל יהוה לא יוכל העם לעלות אל הר סיני
כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו׃ ואמר משה קדם
לא יכול עמא למסק לטורא דסיני. ארי את. אסהידת בנא למימר
תחום ית טורא וקדשיה׃ מוסי ללה. לא יטיק אקום אי עוד אי גבל סיני
יתוא לאנך וקלית. תכם אגבל ויאמר אליו יהוה לך רד ועלית
אתה ואהרן עמך והכהנים
יהרסו לעלות אל יהוה פן יפרץ

יפרץ בם׃ ואמר ליה יי איזיל חות ותסק את ואהרן עמך וכהניא ועמא
לא יפגרון למסק לקדם יי דלמא יקטול בהון׃ קאל לה אללה אמץ אנזל תם אצעד
אנת והארון מעך ואמא אלאימה ואלקום פלא יהגמו ליצעדו אלי נור אללה
לילא יהלך מנהם׃ וירד משה אל העם ויאמר אלהם׃ ונחת משה לות
עמא ואמר להון׃ פנזל מוסי אלי אלקום וקאל להם דלך׃

וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר׃ ומליל יי ית כל
פתגמיא האלין למימר׃ תם כלם אללה בגמיע הדא אלכלאם וקאל להם׃

אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ
מצרים מבית עבדים׃ אנא יי אלהך דאפיקתך מארעא דמצרים מבית
עבדותא׃ אנא אללה רבך אלדי אכרגתך מן בלד מצר מן בית אלעבודיה׃
לא יהיה לך אלהים אחרים על פני׃ לא תעשה לך פסל וכל תמונה
אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ׃
לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון
אבות על בנים על שלשים ועל רבעים לשנאי׃ ועשה חסד לאלפים
לאהבי ולשמרי מצותי׃ לא יהוי לך אלה אחרן בר מני׃ לא תעביד לך
צלם וכל דמו דבשמיא מלעילא ודבארעא מלרע ודבמיא מלרע
לארעא׃ לא תסגוד להון ולא תפלחנון ארי אנא יי אלהך אל קנא מסער
חובי אבהן על בנין מרדין על דר תליתאי ועל דר רביעי לסנאי׃ כד
משלמין בניא למחטי בתר אבהתהון׃ ועביד טיבו לאלפי דרין לרחמי
ולנטרי פקודי׃ לא יכון לך מעבוד אכר מן דוני׃ לא תצנע לך פסלא
ולא שבהא׃ ממא פי אלסמא מן פוק וממא פי אלארץ פי אספל
וממא פי אלמא תחת אלארץ׃ לא תסגד להא ולא תעבדהא׃ לאני
אללה׃

שהיו עבדים לעבדים ת"ל ויפדך מבית עבדים מיד פרעה מלך מצרים אמור מעתה עבדים למלך היו
ולא עבדים לעבדים׃ לא יהיה לך׃ למה נאמר לפי שנ' לא תעשה לך אין לי אלא שלא יעשה העשוי כבר מניין שלא
יקיים ת"ל לא יהיה לך׃ אלהים אחרים׃ שאינן אלוהות אלא אחרים עשאום אלהים עליהם ולא יתכן לפרש אלהים אחרים
זולתי שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו ד"א אלהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם צועקים אליהם
ואינן עונין אותן ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם׃ על פני׃ כל זמן שאני קיים שלא תאמר לא נצטוו
על כך אלא אותו הדור׃ פסל׃ על שם שנפסל׃ כל תמונה׃ דבר אשר בשמים׃ אל קנא׃ מקנא ליפרע ואינו עובר על
מדתו למחול על ע"ז כל לשון קנאה נותן לב ליפרע׃ לשנאי כתרגו' כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם׃ נוצר חסד
אחרים שעשה לאדם שכר עד לאלפים דור נמצאת מדה טובה יתירה על מדת פורענות אחת על חמש מאות שזו
לארבעה דורות וזו לאלפים׃ לשוא׃ חנם לבטל׃ ואיזהו שוא נשבע לשנות את הידוע על עמוד של אבן
שהוא של זהב׃ זכור ושמור׃ בדבור אחד נאמרו וכן מחלליה מות יומת וביום השבת שני כבשים וכן לא תלבש
שעטנז גדילים תעשה לך וכן ערות אשת אחיך יבמה יבא עליה הוא שנ' אחת דבר אלהים שתים זו שמענו׃ זכור׃
לשון פעול הוא כמו אכול ושתה הלוך ובכה וכן פתרונו תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נזדמן לך חפץ
יפה תהא מזמינו לשבת׃ ועשית כל מלאכתך׃ כשתבוא שבת יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה שלא
תהרהר אחר מלאכה׃ אתה ובנך ובתך׃ אלו קטנים או אינו אלא גדולים אמרת הרי כבר מוזהרים הם אלא לא בא
להזהיר גדולים על שביתת הקטנים וזהו ששנינו קטן שבא לכבות אין שומעין לו מפני ששביתתו עליך׃ וינח ביום
השביעי׃

אלה רבך אטאיק אמעאקב· מטאלב בדנוב אלאבא מע אלבנין ואלתאלת'
ואלראבע לשאניי· ואצאנע אחסאן לאלוף· מן מחבי וחאפצ'י וצאיאי·
לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא
ינקה יהוה את אשר ישא את שמו לשוא· לא תימי בשמא דיי
אלהך למגנא· ארי לא יזכי יי ית דיימי בשמיה לשקרא· לא תחלף
באסם אללה רבך באטלא· לאן אללה לא יברי מן יחלף באסמה באטלא·
זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים
תעבד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא
תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך וגרך אשר בשעריך ובהמתך
כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ את הים ואת כל
אשר בם וינח ביום השביעי על כן ברך יהוה את יום השבת ויקדשהו·
הוי דכיר ית יומא דשבתא לקדשותיה· שתא יומין תפלח ותעביד כל
עבידתך· ויומא שביעאה· שבתא קדם יי אלהך· לא תעביד כל עבידא
את וברך וברתך ועבדך ואמתך ובעירך וגיורך דבקרויך· ארי שתא יומין עבד
יי ית שמיא וית ארעא ית ימא וית כל דבהון ונח ביומא שביעאה·
על כן בריך יי ית יומא דשבתא וקדשיה· אדכר יום אלסבת וקדסה·
סתה איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעך· ואליום אלז' סבת ללה רבך
לא תצנע שיא מן אלצנאיע אנת ואבנך ואבנתך ועבדך
ואמתך ובהאימך· ודכילך אלדי פי מחאלך· לאן אללה כלק פי סתה איאם
אלסמאואת ואלארץ' ואלבחר וגמיע מא פיהא· ואראחהא פי אליום אלז'
לדלך באדך אללה פי יום אלסבת וקדסה·
כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר יהוה
אלהיך

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

להיך נתן לך ; יקר ית אבוך וית אמך בדיל דיירכון יומך על ארעא די
ך יהיב לך ; אכרם אביך ואמך לכי תטול מדתך פי אלבלד אלדי אללה רבך
עטיך : לא תרצח ; לא תקטול נפש ; לא תקתל אלנפס ; לא
נאף ; לא תגוף ; לא תזן ; לא תגנוב ; לא תגנוב ; לא
סרק ; לא תענה ברעך עד שקר ; לא תסהיד בחברך סהדותא דשקרא ;
אתשהד עלא צאחבך שהאדה זור ; לא תחמד בית רעיך לא תחמד
אשת רעיך ועבדו ואמתו ושורו וחמרו וכל אשר לרעך ; לא תחמיד בית
חברך לא תחמיד אתת חברך ועבדיה ואמתיה ותוריה וחמריה וכל דלחברך ;
א תתמן בית מנזל צאחבך ולא תתמן זוגתה ועבדה ואמתה ותורה
מארה וגמיע מאלה ; וכל העם ראים את הקולות
ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם וינעו ויעמדו מ
רחוק ; וכל עמא חזן ית קליא וית בעוריא וית קל שופרא וית טורא ד
תנן וחזא עמא וזעו וקמו מרחיק ; וגמיע אלקום ינטרון אלאצואת ואלפלאיל
ת אלבוק ואלגבל מתדכן פלמא ראו דלך זעגו ווקפו מן בעיד ; ויאמרו אל משה
דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות ; ואמרו למשה מליל
את עמנא ונשמע ולא ימליל עמנא מן קדם יי דלמא נמות ; וקאלו למוסא כ
למנא ונסמע ולא יכלמנא אללה כלא נהלך ; ויאמר משה אל העם אל תיראו כי
לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו ;
ואמר משה לעמא לא תדחלון ארי בדיל לנסאה יתכון אתגלי לכון יקרא דיי
ובדיל דתהי דחלתיה על אפיכון לא בדיל לאסתחרא ; פקאל מוסא לא תכאפו

רשי זל

כה תאמר כלשון הזה אתם ראיתם יש הפרש בין מה שאדם רואה למה שאחרין מסיחין לו פעמים שלבו חלוק מלהאמין
השמים דברתי וכתוב אחד אומר וירד יי על הר סיני בא הכתוב הג' והכריע בינהם מן השמים השמיעך
כבודו בשמים ואשו וגבורתו על הארץ לא הרכין השמים ושמי השמים והציען על ההר וכה"א ויט
וירד לא תעשון אתי לא תעשון דמות שמשי המשמשים לפני במרום אלהי כסף בא להזהיר על
בים שאתה עושה לעמוד אתי שלא יהיו של כסף שאם שנית לעשותם של כסף הרי הן לפני כאלוה ואלהי זהב
הזהיר שלא יוסיף על שנים שאם עשית ארבעה הרי הן לפני כאלהי זהב לא תעשו לכם שלא תאמר הריני
כרובים לבתי כנסיות ובתי מדרשות כדרך שאני עושה בבית עולמים לכך נאמר לא תעשו לכם מזבח
המחובר באדמה שלא יבנו על גבי עמודים או ע"ג כיפים ד"א שיהיה ממלא את חלל המזבח אדמה
חנייתן המעשה אשר היא הולכה עסיתו לשמי וזבחת עליו אצלו כמו ועליו מטה מנשה את עליו ממש
אמר והלם על מזבח יי אלהיך ולא ששחיטה בראש המזבח את עולותיך ואת שלמיך בכל אשר מצאנך ומבקרך וכו'
ך את צאנך ואת בקרך כו' את עולותיך ואת שלמיך בכל מקום אשר אזכיר את שמי אשר אתן לך רשות להזכיר
פורש שלי אבוא אליך וברכתיך מכאן אתה למד שלא ניתן להזכיר שם המפורש אלא במקום שהשכינה שם
הבחירה שם נתן רשות לכהנים להזכיר שם המפורש בנשיאות כפים ולברך את העם ואם מזבח אבנים רבי

לאנה לכי ימתחנכם תגלא לכם נור אלה ולכי תכון תקותה פי קלובכם
תכטון: ויעמד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלה
וקם עמא מרחיק ומשה קרב לצד אמטתא דתמן יקרא דיי: פוקף אל
מן בעיד ומוסי תקדם אלא אלצבאב אלדי תם נור אלה: ויאמ
יהוה אל משה כה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם כי מן השמים ד
עמכם: ואמר יי למשה כדין תימר לבני ישראל אתון חזיתון ארי מן ש
מלילית עמכון: קאל אלה למוסי כדי קל לבני אסראיל אנתם שאהדתם אני מן א
כאטבתכם: לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם: לא תע
קדמי דחלן דכסף ודחלן דדהב לא תעבדון לכון: לא תצנעו מעי מעבוד
מן פצה ומעבודאת מן דהב לא תצנעוה לכם: מזבח אדמה תעשה
וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך בכל המקו
אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך: מדבח אדמה תעביד לי ותהי
עלוהי ית עלותך וית נכסת קודשך מן ענך ומן תורך בכל אתר דאשרי
שכינתי לתמן אשלח ברכתי לך ואברכינך: מדבח עלי אלארץ תצנעה
ואדבח עליה צואעדך ודבאיח סלאמתך מן גנמך ומן בקרך פי כל מ
אדכר אסמי אתגלא לך ואבארך פיך: ואם מזבח אבנים תעשה לי לא
תבנה אתהן גזית כי חרבך הנפת עליה ותחלליה: ואם מדבח אבנין תע
קדמי לא תבני יתהון פסילן דלמא תריס חרבך עלה ותחלינה: ואן צנעת
מע חגארה פלא תבניהא מהנדמה לאנך אן חרכת חדידך עליהא בדלתהא
תעלה במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו: ולא תסק בדרגין על
דלא תתגלי ערייתך עלוהי: ולא תצעד במראקי עלא מדבחי לילא תנכשף סוותך עליה

ר' ישמעא' אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ משלשה ואם מזבח אבנים תעשה לי הרי אם משמש בלש
וכאשר תעשה לי מזבח אבנים לא תבנה אתהן גזית שהרי חובה עליך לבנות מזבח של אבנים שלמו
וכן אם כסף תלוה חובה של השנה העבט תעביטנו ואף זה משמש בלשון כאשר כן אם תקריב בכורים זו מנח
שהיא חובה על כרחך אין אם הללו תלויין אלא ודאין ובלשון כאשר הם משמשים גזית לשון גזיזה
ומסתתן בברזל כי חרבך הרי משמש בלשון כי שהוא לשון פן תניף חרבך עליו והחללת
שאם הנפת עליה בברזל חללת שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר אין זה בדין שיונף המקצר על
המאריך ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים לכך לא יבוא עליו כורת ומחבל והרי ד
ק"ו ומה אבנים שאינן רואות ולא שומעות ולא מדברות ע"י שמטילות שלום אמרה תורה לא תניף עליהן
המטיל שלום בין איש לאשתו בין משפחה למשפחה בין אדם לחבירו שכ"ש שלא תבואהו פורענות לא ת
במעלות כשאתה בונה כבש למזבח לא תעשהו מעלות אלא חלק יהיה ומשופע אשר לא תגלה שעל ידי המ
אתה צריך להרחיב פסיעותיך ואע"פ שאינו גלוי ערוה ממש שהרי כתיב ועשה להם מכנסי בד מ"מ הרחב
קרוב לגלוי ערוה הוא ואתה נוהג בם מנהג בזיון והרי דברים ק"ו ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להק
בזיונן אמרה תורה הואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהן מנהג בזיון האדם שהוא בדמות יוצרך ומקפיד על ב

חסלת פ' וישמע

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים

[לפנ]יהם: ואלין דיניא דתסדר קדמיהון: והדה אלאחכאם תי תערצ׳הא

[עלי]הם: כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי

[חנ]ם: ארי תזבון עבדא בר ישראל שית שנין יפלח ובשביעיתא יפוק לבר

[חורין מ]גן: קל להם אדי אבתעת עבדא עבראניא פליכדמך סת סני

[ן ופי אלסאב]עה יכרג חרא מגאנא: אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה

[הו]א וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אם בלחודוהי ייעול בלחודוהי יפוק אם בעל

[איתת]א הוא ותפוק אתתיה עמיה: אן דכל וחדה כדי וחדה יכרג ואן כאן

[זו]ג כרגת זוגתה מעה: אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת

הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: אם רבוניה יתן

[ו]ליד ליה בנין או בנן אתתא ובנהא תהי לרבונה והוא יפוק בלחודוהי ואן

[זוג]ה זוגה מולאה באמראה פולדת לה בנין או בנאת אמראה

[וא]ולאדהא למולאהא והו יכרג וחדה: וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי

[את אד]ני אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי לֹא אֵצֵא חָפְשִׁי: ואם מימר יימר עבדא ר[חימנא]

[ר]מנא ית רבוני ית אתתי וית בני לא אפוק בר חורין: ואן קאל אלעבד

אחבבת מולאי וזוגתי ובני לא אכרג חרא: וְהִגִּישׁוֹ אֲדֹנָיו אֶל

[הָאֱ]לֹהִים וְהִגִּישׁוֹ אֶל הַדֶּלֶת אוֹ אֶל הַמְּזוּזָה וְרָצַע אֲדֹנָיו אֶת אָזְנוֹ

[בַּמַּרְ]צֵעַ וַעֲבָדוֹ לְעֹלָם: ויקרביניה רבוניה לקדם דייניא ויקרביניה לות ד[שא]

[או לו]ת מזוזתא וירצע רבוניה ית אודניה במרצעא ויהי ליה

[עבד פלח] לעלם: פליקדמה מולאה אלי אלחכאם ויקדמה אלי אלבאב או

[אלי] אלעצ׳אדה ויתקב אדנה במתקב ויכדמה אלי אלדהר

רשי

ואלה המשפטים: כל מקום שנ׳ אלה פסל את הראשונים ואלה מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני: ולמה נסמכה פר׳ דינין לפרשת מזבח לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש: אשר תשים לפניהם אמר לו הקב״ה למשה לא תעלה על דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה שנים או שלשה פעמים עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו לכך נאמר אשר תשים לפניהם כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם: לפניהם ולא לפני גוים ואפי׳ ידעת בדין א׳ שהגוים דנין אותו כדין ישראל אל תביאהו בערכאות שלהם שהמביא דיני ישראל לפני גוים מחלל את השם ומייקר שם ע״ז להחשיבה [illegible]

[illegible]

וְכִי־יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָ

לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים׃ וַאֲרֵי יְזַבֵּין גְּבַר יָת בְּרַתֵּיהּ לְאַמְהוּ לָא
תִפּוֹק כְּמַפְּקָנוּת עַבְדַיָּא׃ ואן באע רגל אבנתה לאמה לא תכרג ככרו
עביד׃ אִם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנֶיהָ אֲשֶׁר לֹא יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי
לֹא יִמְשֹׁל לְמָכְרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ׃ אם בישת בעיני רבונהא דיקימה ליה
ויפרקינה לגבר אחרן לית ליה רשו לזבנה כמשלטיה בה׃ ואן קב
ענד מולאהא אן יתזות בהא פליפדהא ולביעה לקום גריב לא יתס
אן יביעהא אד גדר בהא׃ וְאִם לִבְנוֹ יִיעָדֶנָּה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה
ואם לבריה יקיימנה כהלכת בנת ישראל יעביד לה׃ ואן זוגהא לאבנ
פכסירה אלבנאת יצנע בהא׃ אִם אַחֶרֶת יִקַּח לוֹ שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעֹנָתָהּ
לֹא יִגְרָע׃ אם אוחרנתא יסב ליה זיונה כסותה ועונתה לא ימנע׃ וא
זוגה אכרא פטעאמהא וכסותהא ואוקאתהא לא ינקצהא׃ ואם
שְׁלָשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף׃ ואם תלת אלין לא
יעביד לה ותפוק מגן דלא כסף׃ ואן לם יצנע בהא ואחדה מן הד
אלתלאת פלתכרג מגאנא בלא תמן׃

מַכֵּה אִישׁ וָמֵת מוֹת יוּמָת׃ דימחי לאנש ויקטלניה
אתקטלא יתקטיל׃ ומן צרב אנסאן פקתלה פליקתל קתלא׃ וַאֲשֶׁר
לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אִנָּה לְיָדוֹ וְשַׂמְתִּי לְךָ מָקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה׃ ודי
כמן ליה ומן קדם ה' אתמסר לידיה ואשוי לך אתר דיערוק
לם יעתמד אן ילה ארצל פי אמרה אנא אציר לך מוצעא יה
אליה׃ וְכִי־יָזִד אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהָרְגוֹ בְעָרְמָה
מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת׃ וארי ירשע גבר על חבריה למקטליה
כנ

רש״י

מזוזה מעומד אף דלת מעומד ורצע אדוניו את אזנו הימנית או אינו לא שעשה לכל האוזן אזן לגזרה
נאמר כאן ורצע אדוניו את אזנו ונאמר במצורע תנוך אזנו הימנית מה להלן הימנית אף כאן הימנית
ומה ראה אזן לירצע מכל שאר איברים שבגוף אמר רבן יוחנן בן זכאי אזן ששמעה על הר סיני לא תגנוב
וגנב הוא ירצע ואם מוכר עצמו אזן ששמעה על הר סיני כי לי בני ישראל עבדים והלך וקנה אדון לעצמו ירצע
רבי שמעון היה דורש מקרא זה כחומר מה נשתנו דלת ומזוזה מכל כלים שבבית אמר הקב״ה דלת ומזוזה
שהיו עדים במצרים כשפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא
עבדים לעבדים והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם ועבדו לעולם עד היובל או אינו אלא לעולם
כמשמעו ת״ל ואיש אל משפחתו תשובו מגיד שחמשים שנה קרויים עולם ולא שיהא עובדו כל חמשים
שנה אלא עובדו עד היובל בין סמוך בין מופלג וכי ימכר איש את בתו לאמה בקטנה הכתוב מדבר יכול אפי׳
הביאה סימנים אמרת קל וחומר ומה מכורה קודם לכן יוצאה בסימנין כמו שכתוב ויצאה חנם אין כסף
אינו דין שאינה נמכרת לא תצא כצאת העבדים כיציאת עבדים
כנענים שיוצאין בשן ועין אבל זו לא תצא בשן ועין לא נגרעת שש או עד היובל או עד שתביא סימני
ופל הקודם קודם לחירותה ונותן לה דמי עינה או דמי שינה או יצא לא כצאת העבדים בשש וביובל
ת״ל כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה העבריה לכל יציאותיו מה עברי יוצא בשש וביובל
אף עבריה יוצאה בשש וביובל ומהו לא תצא כצאת העבדים לא תצא בראשי איברים כעבדים כנענים
יכול העברי יוצא בראשי איברים ת״ל העברי או העבריה מקיש עברי לעבריה מה העבריה אינה יוצאה
בראשי איברים אף הוא אינו יוצא בראשי איברים אם רעה בעיני אדוניה שלא נשאה חן בעיניו לו
אשר לא יעדה שהיה לו ליעדה ולהכניסה לו לאשה וכסף קנייתה הוא כסף קדושיה ומכאן רמז לך
שמצוה:

96

נבילו מן מדבחי תדבריה למקטל׃ ואן אתאה אנסאן עלי צאחבה
פקתלה בכבית חתא מן ענד מדבחי כדה פאקתלה׃
ומכה אביו ואמו מות יומת׃ ודימחי לאבוהי ולאמיה
אתקטלא יתקטיל׃ ומן צרב אביה ואמה פליקתל קתלא׃
וגנב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת׃ ודיגנוב נפשא מבני
ישראל ויזבניניה וישתכח בידיה אתקטלא יתקטיל׃ ומן סרק נפסא מן
בני אסר פבאעה או וגד פי ידה פליקתל קתלא׃ ומקלל אביו
ואמו מות יומת׃ ודילוט לאבוהי ולאמיה אתקטלא יתקטיל׃ ומן שתם
אביה ואמה פליקתל קתלא׃ פ

וכי יריבון אנשים והכה איש את רעהו באבן או באגרוף ולא ימות
ונפל למשכב׃ וארי ינצון גברין וימחי גבר ית חבריה באבנא או ב
כורמיזא ולא ימות ויפול לבוטלן׃ וארי תכאצם אנאס וצרב אחדהמא
צאחבה בחגר או בשאדר ולא ימות בל וקע עלי פראש׃ אם יקום
והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה רק שבתו ורפא ירפא׃ אם יקום
ויהליך בברא על בוריה ויהי זכאי מחאי להוד בטלניה יתין ואגר אסיא
ישלים׃ פאן הו קאם ומשא פי אלסוק עלי עכאזה פליכן אלצארב בריא אלא
אגרה עטלתה יעטיה ועלאגא יעאגה׃ פ

וכי יכה איש את עבדו או את אמתו בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם׃
וארי ימחי גבר ית עבדיה או ית אמתיה בשלטן וימות תחות ידיה
אתדנא יתדן׃ ואן צרב אנסאן עבדה או אמתה בקציב ומאת תחת
ידה

[illegible] ... ניר ודמו לך שמינה צריכה קידושין אחרים והפדה [illegible] לה מקום להפדות ולצאת שאף הוא מחייב
[illegible]
[illegible]

ידה פלא יקאד בה׃ אך אם יום או יומים יעמד לא יקם כי כספו הוא׃
ברם אם יומא או תרין יומין יתקיים לא יתדן ארי כספיה הוא׃
פאן אקאם יום או יומין פלא יקאד בה לאנה מאלה׃

וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ולא
יהיה אסון ענוש יענש כאשר ישית עליו בעל האשה ונתן בפלילים׃
וארי ינצון גברין וימחון אתתא מעדיא ויפקון ולדהא ולא יהי מותא
אתגבאה יתגבי כמא דישוי עלוהי בעלה דאתתא ויתין ממימר
דייניא׃ ואדי תנאצין אנאס פצדמו אמראה חאמל וכדג אולאדהא
ולא תכון מניה פליגרם צ׳ צארם כמא ילזמה בעלהא ויעטיה כ׳
באנתצאף׃ ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש׃ ואם מותא יהי ותתין
נפשא חלף נפשא׃ ואן תכון מניה פאגעל נפסא בדל נפסא׃
עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל׃ עינא חלף
עינא שנא חלף שנא ידא חלף ידא רגלא חלף רגלא׃ ודיה עין בדל
עין וסן בדל סן ויד בדל יד ורגל בדל רגל׃ כויה תחת כויה פצע תחת
פצע חבורה תחת חבורה׃ כואה חלף כואה פדעא חלף פדעא
משקופי חלף משקופי׃ וכי בדל כי ושגה בדל שגה וגראחה בדל
גראחה׃

וכי יכה איש את עין עבדו או את עין אמתו ושחתה לחפשי ישלחנו
תחת עינו׃ וארי ימחי גבר ית עינא דעבדיה או ית עינא דאמתיה
ויחבלנה לבר חורין יפטרניה חלף עיניה׃ ואן צרב אנסאן עין עבדה
או עין אמתה פאדהבהא פליטלקה חרא בדל עינה׃ ואם שן

רש״י

אפי׳ קטן ואפי׳ נקבה ועוד לו נאמר ומכה איש שומע אני אפי׳ קטן שהרג ושהכה יהא חייב ת״ל ואיש כי יכה
ולא קטן שהכה ועוד כי יכה כל נפש אדם אפי׳ עוברים נפלים במשמע ת״ל מכה איש אינו חייב עד שיכה
בן קיימא הראוי להיות איש׃ ואשר לא צדה לא ארב לו ולא נתכוון׃ צדה לשון ארב וכן הוא אומר ואתה צודה
את נפשי לקחתה׃ ולא יתכן לומר צדה לשון הצד ציד שצידת חיות אין נופל בה במעל צדיה ואם צדר
בה ציד וזה שם דבר בו צ״ייב ומעל שלו צודה וזה מעל שלו צד ואומר אני פתרונו כתרגומו דלא
כמין ליה ומנחם חברו בחלק צד ציד ואין אני מודה לו ואם יש לחברו בא׳ ממחלקותיו אני אומר
בחלק על צד תנשאהו צדה אורב ומלין לצד עליונא יתמלל ואף כאן אשר לא צדה לא צדד למצוא לו
שום צד מיתה ואף זה יש להדבר שלו מגזרת לשון אורב הוא׃ והאלהים אנה לידו זימן לידו ולמה תצא זאת מלפניו
הוא שאמר דוד כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע ומשל הקדמוני היא התורה שהיא משל
הקב״ה והתורה אמרה והאלהים אנה לידו והיכן אמרה מרשעים יצא רשע במדבר בשני בני אדם א׳ הרג שוגג וא׳ הרג מזיד ולא היו בהם עדים שיעידו לא
נהרג וזה לא גלה הקב״ה מזמנן לפונדק א׳ זה שהרג שוגג עולה בסולם ונופל על זה שהרג במזיד
והורגו ועדים מעידים עליו ומחייבין אותו לגלות נמצא זה שהרג שוגג גולה וזה שהרג במזיד
נהרג׃ ושמתי לך מקום אף במדבר שינוס שמה ואיזה מקום קולטו זה מחנה לויה׃ וכי יזיד
איש׃ למה נאמר לפי שנ׳ מכה איש שומע אני אפי׳ עובד ורופא שהרג ושליח ב״ד שהמית מלקות
ארבעים והאב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו והשוגג ת״ל וכי יזד ולא שוגג על רעהו ולא עכו״ם
להרגו בערמה ולא שליח ב״ד והרופא והרודה בנו ותלמידו שהם שוגגין ... מעם מזבחי אין מעבירין ... ועוד

97

אושן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו תחת שנו׃ ואם שנא דעבדיה
או שנא דאמתיה יפיל לבר חורין יפטרניה חלף שניה׃ ואן טרח מן עבדה
או מן אמתה פליטלקה חרא בדל סנה׃
וכי יגח שור את איש או את אשה ומת סקל יסקל השור ולא יאכל
את בשרו ובעל השור נקי׃ וארי יגח תורא ית גברא או ית אתתא
וימות׃ אתרגמא יתרגים תורא ולא יתאכיל ית בסריה׃ ומריה דתורא
יהי זכא׃ ואן נטח תור רגל או אמראה פקתלה פליתרגם אלתור ולא יוכל
לחמה ורב אלתור ברי׃ ואם שור נגח הוא מתמל שלשם והועד בבעליו
ולא ישמרנו והמית איש או אשה השור יסקל וגם בעליו יומת׃ ואם
תור נגח הוא מאתמלי ומדקמוהי ואתסהד במריה ולא נטריה ויקטול
גבר או אתא תורא יתרגים ואף מריה יתקטיל׃ ואן כאן תור נטאח מן
אמס ומא קבלה ונשהד צאחבה ולם יחפטה פקתל רגל או אמראה
פליגם אלתור ויקתל צאחבה איצא׃ אם כפר יושת עליו ונתן פדין
נפשו ככל אשר יושת עליו׃ אם ממון ישוון עלוהי ויתין פרקן נפשיה
ככל די ישוון עלוהי׃ ואן אלזם דיה פליעט פדא נפסה גמיע מא ילזמה׃
או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה יעשה לו׃ או לבר ישראל יגח תורא
או לבת ישראל יגח כדינא הדין יתעביד ליה׃ ואן נטח אבן או אבנה
פליצנע בה מתל הדי אמר׃ אם עבד יגח השור או אמה כסף
שלשים שקלים יתן לאדניו והשור יסקל׃ אם לעבדא יגח תורא
או לאמ

חייבתי׳ אם היה כהן ורוצה לעבוד עבודה הרחי׳ למות׳ ומכה אביו ואמו׳ לפי שלמדנו על החובל בחבירו שהוא בתשלומין ולא כמיתה הוצרך לומר על החובל באביו שהוא במיתה ואינו חייב אלא בהכאה שיש בה חבורה׳ אביו ואמו או זה או זה׳ מות יומת׳ בחנק׳ וגונב איש ומכרו׳ למה נאמר לפי שנ׳ כי ימצא איש גונב נפש מאחיו אין לי אלא איש שגנב נפש אשה טומטום או אנדרוגינוס שגנבו מנין ת״ל וגונב איש ומכרו ולפי שנ׳ כאן ומוכרו אין לי אלא גונב איש גונב אשה מנין ת״ל וגונב נפש לכך הוצרכו שניהם מה שחסר זה גילה זה׳ ונמצא בידו׳ שראוהו עדים שגנבו ומכרו ונמצא לברקודם מכירה׳ מות יומת בחנק׳ כל מיתה האמורה בתורה סתם חנק הוא׳ ומקלל אביו ואמו׳ למה נאמר לפי שנ׳ כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא איש שקלל את אביו אשה שקללה את אביה מנין ת״ל ומקלל אביו ׳ סתם בין איש ובין אשה אם כן למה נאמר איש כי יקלל להוציא את הקטן׳ מות יומת׳ בסקילה׳ כל מקום שנאמר דמיו בו בסקילה ובנין אב לכולם באוב וידעוני אבן ירגמו אותם דמיהם בם׳ ובמקלל כתיב אביו ואמו קלל דמיו בו׳ וכי יריבון אנשים׳ למה נאמר לפי שנ׳ עין תחת עין לא למדנו אלא דמי איבריו אבל שבת ורפוי לא למדנו לכך נאמר דמיו בו׳ ונפל למשכב׳ כתרגומו ׳ וגו׳ לבוטלן לחולי שמבטלו ממלאכתו׳ על משענתו׳ על בוריו וכחו ונקה המכה׳ וכי תעלה על דעתך שיהרג זה שלא הרג אלא למדך כאן שחובשין אותו עד שנראה אם יתרפא זה וכאן המתנתו כשיקום זה והולך על משענתו אז נקה המכה אבל עד שלא יקום זה לא נקה המכה׳ רק שבתו׳ בטול מלאכתו מחמת החולי׳ ואם קטע ידו או רגלו רואין בטול ממלאכתו מחמת החולי כלו שומר קישואין שהרי אחר החולי אינו ראוי למלאכת יד ורגל והוא כבר נתן לו מחמת נזקו דמי ידו ורגלו של יד תחת יד רגל תחת רגל׳ ורפא ירפא׳ כתרגמו׳ שכר הרופא׳ וכי יכה איש את עבדו או את אמתו׳ בעבד כנעני הכתוב מדבר או אינו אלא בעברי ת״ל כי כספו הוא כספו קנוי לו עולמית אף עבד כנעני׳

או לאמתא כספא תלתין סלעין יתין לרבונה ותורא יתרגים׃ פאן
נטח עבד או אמה פיעטי מולאה ל׳ מתקאל פצה ויתם אלתור׃
וכי יפתח איש בור או כי יכרה
איש בור ולא יכסנו ונפל שמה שור או חמור׃ וארי יפתח גבר
גוב או ארי יכרי גבר גוב ולא יכסיניה ויפול תמן תורא או חמרא׃
ואן כשף אנסאן בירא או כרא בירא ולם יגטיה פוקע פיה תור
או חמאר׃ בעל הבור ישלם כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו׃
מריה דגובא ישלים כספא יתיב למרוהי ומיתא יהי דיליה׃ פליגרם
צאחב אלביר תמנה וירדה אלי רבה ואלמיית יכון לה׃
וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכרו את
השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון׃ וארי יגוף תור דגבר ית
תורא דחבריה וימות ויזבנון ית תורא חיא ויפלגון ית כספיה ואף ית מיתא
יפלגון׃ ואן צדם תור אנסאן תור צאחבה ומאת פליביעו אלתור אלחי
ויקתסמו תמנה ואיצא אלמיית יקתסמונה׃ או נודע כי שור נגח הוא כי
מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ישלם שור תחת השור והמת
יהיה לו׃ או אתידע ארי תור נגח הוא מאתמלי ומדקמוהי ולא נטריה
מריה שלמא ישלים תורא חלף תורא ומיתא יהי דיליה׃ פאן ערף א׳
אנה תור נטאח מן אמס ומא קבלה ולם יחפצה צאחבה פליסלם
תורא בדל תורה ואלמיית יכון לה׃
כי יגנב איש שור או שה וטבחו או מכרו חמשה בקר ישלם תחת
השור וארבע צאן תחת השה׃ ארי יגנוב גבר תור או אמר ויכסיניה

רש״י

הקנוי לו עליתיב והרי היה בכלל מכה איש ומת. לא בא הכתוב והוציאו מן הכלל להיות נדון כדין [illegible]
[illegible] שאם לא מת תחתיו [illegible] מנעה לעת מעור [illegible] בו כדי להמית הכתוב [illegible]
[illegible] אין בו כדי להמית [illegible] ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו והלא דברים קל ומה ישראל [illegible]
חייב עליו לא אם הכהו בדבר שיש בו כדי להמית ועל אבר שהוא כדי למות בהכאה זו עבד [illegible]
כ״ש נקם ינקם מיתת סייף [illegible] חרב נוקמת נקם ברית אך אם יום או יומים יעמוד לא יוקם אם
[illegible] הוא פטור [illegible] לא כ״ש [illegible] שהוא כיומים [illegible] לא יוקם כי כספו
הוא [illegible] אחד שהכהו [illegible] קודם שמת חייב וכי ינצו אנשים [illegible] להכות את חבירו והכהו
[illegible] ונכסו אין [illegible] לא לשון [illegible] לטים יהרגנו רגליהם ולאו
[illegible] היתה ראויה למכר בם
[illegible] מאה כבש כאשר יש
[illegible] ועוד בכלל שלש
[illegible] נפש [illegible] יש אומרים
נכס [illegible]
[illegible]
[illegible] כמו שדרשו רבו׳ בפרק החובל
[illegible] שיש בה פחת [illegible]
כמו [illegible] אומרים [illegible] מצטערך [illegible]

ועבב

אי יתגב. ויה חמשא תורין ישלים חלף תורא וארבע ענא חלף אמרא:
ואן סרק אנסאן תוראו שאה ודבחה או באעה פליסלם בדל אלתור כמסה
ובדל אלשאה ארבעה: אם במחתרת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים
אם במחתרתא ישתכח גנבא ויתמחי וימות לית ליה דם: ואן וגד אלסארק
פי אלנקב ואלצרב וקתל פלא תבל לה: אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם
ישלם אם אין לו ונמכר בגנבתו: אם עינא דסהדיא נפלת עלוהי דמא ליה
שלמא ישלים: אם לית ליה ויזדבן בגנובתיה: ואן אשרקת עליה אלשמס
פתבל לה פליסלם מא סרק ואן לם יכון לה פליבאע בסרקתה: אם המצא
תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם: אם אשתכחא
תשתכח בידיה גנובתא מתור עד חמר עד אימר אנון חיין על חד תרין ישלים:
ואן וגדת אלסרקה פי ידה מן תור אלי שאה והם אחיא פליסלם בדל אלואחד
אתנין:

כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירה ובער בשדה אחר מיטב שדהו
ומיטב כרמו ישלם: ארי יוכיל גבר חקל או כרם וישלח ית בעיריה וייכול
בחקל אחרן שפר חקליה ושפר כרמיה ישלים: ואדי ארעא אנסאן זרעה
או כרם לה פאטלק בהימתה ורעת פי זרע אכרא פליסלם מן אגוד
זרעה או כרמה:
כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם
המבעיר את הבערה: ארי יתפק נור וישכח כובין וייכול גדישין או קמה
או חקל שלמא ישלים דאדליק ית דליקתא: ואן כרגת נאר פוגדת שוכא
ואחרקת כדיסא או סנבלא קאימא או זרע מא פי אלציאע פליסלם מא
יגב פיה אלמשעל לאשעל: כי יתן איש אל

רש

[illegible]

רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישׁ׳ שנים
ארי יתין גבר לחבריה כסף או מנין למטר ויתגנבון מבית גברא אם ישתכח
גנבא ישלים על חד תרין׃ ואן דפע אנסאן לצאחבה ורק או אניה ליחפטה
לה פסרק דלך מן מנזלה אן וגד סארקה סלם אתנין׃ אם לא ימצא הגנב
ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו׃ אם לא
ישתכח גנבא ויתקרב מריה דביתא לקדם דיינא אם לא אושיט ידיה בכמא
דמסר ליה חבריה׃ ואן לם יוגד סארקה תקדם צאחב אלמנזל אלי אלחכאם
וחלף אנה לם ימד ידה אלי מאל צאחבה׃ על כל דבר פשע על שור על
חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד
האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו׃
על כל פתגם דחוב על תור על חמר על אמר על כסו על כל אבידתא
דיימר ארי הוא דין לקדם דיינא ייעול דין תרויהון דיחייבון דיינא
ישלים על חד תרין לחבריה׃ עלי כל אמר יג׳חדה מן תור אלי חמאר
אלי שאה אלי תוב ואלי כל צ׳איעה לא יקול הדי הו פלא אלחכאם ירפע
אמרהמא פאן צ׳למה אלחכאם סלם אתנין לצאחבה׃
כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמר
ומת או נשבר או נשבה אין ראה׃ ארי יתין גבר לחבריה חמר או תור
או אמר וכל בעירא למטר ומית או אתבר או אשתבי לית דחזי׃ ואן דפע
אנסאן לצאחבה חמאר או תור או שאה או שי מן סאיר אלבהאים ליחפטה
פמאת או אנכסר או סבי בגיר בינה׃ שבעת יהוה תהיה בין שניהם
אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם׃ מומתא דיי
תהי בין תרויהון אם לא אושיט ידיה במא דמסר ליה חבריה ויקביל מריה מניה
ולא ישלים׃ פימין אללה תפצל פי מא בינהמא אנה לם ימד ידה אלי מא׳

צאחבה

רשי

[illegible]

99

צאחבה ויקבלהא צאחבה ולם יסלם שיא׳ ואם גנב יגנב מעמו י
ישלם לבעליו׳ ואם אתגנבא יתגנב מעמיה ישלים למרוהי ואן
סרק מן ענדה סלם לה׳ אם טרף יטרף יביאהו עד הטרפה לא ישלם׳
אם אתברא יתבר ייתי סהדין דתביר לא ישלים׳ ואן אפתרס פליאת
בשאהד ולא יסלם שפריסה׳ וכי
ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם׳
וארי ישאל גבר מן חבריה ויתבר או ימות מריה לית עמיה שלמא
ישלים׳ ואן אסתעאר אנסאן מן צאחבה פאנכסר או מאת פליס רבה
מעה פלי יגרמה׳ אם בעליו עמו לא ישלם אם שכיר הוא בא כ׳
בשכרו׳ אם מריה עמיה לא ישלים אם אגירא הוא על באגריה— י
ואן כאן רבה מעה פלא יגרמה ואן כאן אגירא פקד מצא באגרתה׳
וכי יפתה איש בתולה אשר לא
ארשה ושכב עמה מהר ימהרנה לו לאשה׳ וארי ישדיל גבר בתולתא
דלא מארסא וישכוב עמה קימא יקימנה ליה לאנתו׳ ואן כדע
רגל גארית בכר לם תמלך פצאגעהא פלימהרהא ותכון לה זוגה׳
אם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקל כמהר הבתולות׳
אם מצבא לא יצבי אבוהא למתנה ליה׳ כספא יתקליל כמוהר
בתולתא׳ ואן אבא אביהא אן יזוגהא לה פליזן מן ורק כמהר כה
אבכאר׳ מכשפה לא תחיה׳ חרשא לא
תחיי׳

המיתה נוגע חצי הנזק והולך ולמה אמר הכתוב בלשון הזה ולא אמר שלם חציו ללמדך שאין התם משלם
אלא מגופו ואם נגח ומת [illegible] נוגע אלא הנבלה ואם אינה מגעת לחצי נזקו יפסיד או שור שהמית שנגח שור
שוה חמש מאות זוז אינו נוגע אלא [illegible] השור שלא נתחייב התם לחייב את בעליו לשלם מן העלייה או נודעו
[illegible]
[illegible]

תחי׃ וס֗אחר פלא תסתבקיה׃ כל שכב עם בהמה מות יומת׃ כל
דישכוב עם בעירא אתקטלא יתקטיל׃ ומן צאגע שיא מן אלבהאים
פליקתל קתלא׃
זבח לאלהים יחרם בלתי ליהוה לבדו׃ דידבח לטעות עממיא
יתקטיל׃ אלהין לשמא דיי בלחודוהי׃ ומן דבח לשי מן אלמעבודאת
פליתלף אלא ללה וחדה׃ וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם
בארץ מצרים׃ וגיורא לא תונון ולא תעיקון ארי דיירין הויתון בארעא
דמצרים׃ ואלגריב פלא תגבנה ולא תצגטה פאנכם כנתם גרבא פי
בלד מצר׃ כל אלמנה ויתום לא תענון׃ כל ארמלא ויתם לא תענון
כל ארמלה ויתים לא תטלמו׃ אם ענה תענה אתו כי אם צעק
יצעק אלי שמע אשמע צעקתו׃ אם ענאה תעני יתיה׃ ארי אם
מקבל יקבל קדמי קבלא אקביל קבילתיה׃ אנך אן טלמתאה וצרך
אלי אגבתה ען צראכה׃ וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם
אלמנות ובניכם יתמים׃ ויתקוף רוגזי ואקטול יתכון בחרבא
ויהוין נשיכון ארמלין ובניכון יתמין׃ פאן ישתד גצבי ואקתלכם
פתציר נסאכם אראמלא ובניכם איתאמא׃
אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו כנשה לא
תשימון עליו נשך׃ אם כספא תוזיף לעמי לעניא דעמך לא
תהי ליה כרשיא לא תשוון עלוהי חיבולין׃ ואן קרצת בעץ
קומי

המגנון׃ אם המצא תמצא בידו׃ שלא טבח ולא מכר׃ משור עד חמור׃ כל דבר בכלל תשלומי כפל
בין שיש בו רוח חיים בין שאין בו רוח חיים שהרי נאמר במקרא אחר על שה על שלמה על כל אבדה׃ שלם
שנים לרעהו׃ חיים שנים ישלם׃ ולא ישלם לו מתים אלא חיים או דמי חיים׃ כי יבער׃ את בעירה׃ ובער
כולם לשון בהמה כמו אנחנו ובעירנו׃ כי יבער׃ יוליך בהמותיו בשדה וכרם של חבירו ויזיק אותה באחת
מעשתי אלו או בשלוח בעירה או בבעור ופירשו רבו׳ שליחה הוא נזקי מדרך כף רגל׳ ובער הוא נזקי השן
האוכלת ומבערת׳ בשדה אחר׳ בשדה שלאיש אחר׳ מיטב שדהו ישלם׃ שמין את הנזק ואם בא לשלם
לו קרקע דמי נזקו ישלם לו ממיטב שדותיו אם היה נזקו סלע יתן לו שוה סלע מעידית שיש לו למדך
הכתוב שהנזקין שמין להם בעידית׃ כי תצא אש׃ אפי׳ מעצמה׃ ומצאה קוצים׃ ואכל גדיש׃ שליחכה
קוצים עד שהגיעה לגדיש או לקמה המחוברת בקרקע׃ או השדה׃ שליחכה את נירו שצריך לניר אותה
פעם שניה׃ שלם ישלם המבעיר׃ אעפ׳ שהדליק בתוך שלו והיא מעצמה עברה לקוצים שמצאה חייב
לשלם כפי שלא שמר את גחלתו שלא תצא ותזיק׃ וגונב מבית׃ לפי דבריו׃ אם ימצא הגנב ישלם
הגנב שנים לבעלים ואם לא ימצא הגנב ובא השומר הזה שבא משל הבית ונקרב אל הדיינים לדון עם זה
ולישבע לו שלא שלח ידו בשלו׃ על כל דבר פשע׃ שימצא שקר בשבועתו שיעידו עדים שהוא עצמו
גנבו וירשיעוהו אלהים על פי העדים׃ ישלם שנים לרעהו׃ למדך הכתוב שהטוען בפקדון לומר נגנב
הימנו ונמצא שהוא עצמו גנבו משלם תשלומי כפל ואימתי בזמן שנשבע ואחר כך באו עדים שכך
דרשו רבו׳ ונקרב בעל הבית אל
שבא לדין וכפר לומר נגנב׃
שבועה היא אחת או אומר לשבועה או אינו אלא לדין אלין
באו עדים שהוא בידו נאמרכאן שליחות יד

ונאמר

קומי ורקא ליה צעיף מנעך פלא תכון לה כאלגריב ולא תצ׳ירון עליה
עינה׳ אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו׳ אם
משכונא תסב כסותא דחברך עד מיעל שמשא תתיבניה ליה׳
ואן אסתרהנת תוב צאחבך פענד מגיב אלשמס רדה ליה׳ כי הוא
כסותה לבדה הוא שמלתו לערו במה ישכב והיה כי יצעק אלי
ושמעתי כי חנון אני׳ ארי היא כסותה בלחודה היא תתביה למשכיה
במא ישכוב ויהי ארי יקבל קדמי ואקביל קבילתיה ארי חננא
אנא׳ אד כאנה הי כסותה וחדהא או הי תוב בדנה פבמא ינאם
ינצנע פאן צרך אליא סמעת ליה אני ראוף׳
אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאר׳ דיינא לא תקיל ורבא
בעמך לא תלוט׳ ולא תשתמן חאכמא ושריף פי קומך פלא
תלענה׳ מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי׳ בכורך
ודמעך לא תאחר׳ בכרא דבנך תפרש קדמי׳ ומלאפתך
ודשחך לא תוכרהמא ובכור בניך תעטינהם׳ כן תעשה לשורך
לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו ביום השמיני תתנו לי׳ כין
תעביד לתורך לענך שבעא יומין יהי עם אמיה ביומא תמינאה
תפרשיניה קדמי׳ כדאך תצנע בבקרך וגנמך ז׳ איאם יכון מע אמה
ופי אליום אלח׳ תעטיניה׳ ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה
לא

[illegible]

ונאמר למטה שלא הוחיד שבועת ה׳ תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו מה להלן שבועה אף כאן שבועה׳ אשר יאמר
כי הוא זה׳ לפי פשוטו אשר יאמר העד כי הוא זה שנשבעת עליו הרי הוא אצלך עד הדיינים יבא דבר שניהם ויחקרו
את העדות ואם כשרים הם וירשיעוהו לשומר זה ישלם שנים ואם ירשיעו את העדים שנמצאו זוממין ישלמו הם
שנים לנאמר ורז״ל דרשו כי הוא זה ללמד שאין מחייבין אותו שבועה אלא א״כ הורה במקצת לומר כך וכך אני חייב
לך והמותר נגנב ממני׳ כי יתן איש אל רעהו חמור או שור׳ פרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם לכך פטר בו את
הגניבה כמו שכתוב ונגנב מבית האיש׳ אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית לשבועה לומר שפוטר עצמו בשבועה
ופרשה זו נאמרה בשומר שכר לכך [illegible] כשומר אם נגנבה כמו שכתב אם גנוב יגנב מעמו ישלם אבל על
האונס כמו מת [illegible] או נשבר או נשבה בחזקה [illegible] ואין רואה שיעיד בדבר שבועת ה׳ תהיה׳ ישבע
שכן הוא כדבריו ונאמנו שלא שלח בה יד להשתמש בה לעצמו שאם שלח בה יד ואח״כ נאנסה חייב באונסין׳ ולקח בעליו השבועה׳ בעליו
ולא ישלם לו השומר כלום׳ ואם טרף יטרף׳ ע״י חיה רעה׳ יביאהו עד׳ יביא עדים שנטרפה באונס ופטור׳ הטרפה
לא ישלם׳ אינו אומר טרפה לא ישלם׳ אלא הטרפה יש טרפה שהוא משלם ויש טרפה שאינו משלם טרפת חתול
ושועל ונמיה משלם טרפת זאב ארי ודוב ונחש אינו משלם ומי לחשך לדון כן והרי כתוב ומת או נשבר או
נשבה מיתה שאין יכול להציל אף שבר ושביה שאין יכול להציל׳ וכי ישאל׳ בא ללמד על השואל שחייב באונסין׳
בעליו אין עמו׳ אם בעליו של שור אינו עם השואל במלאכתו׳ ואם בעליו עמו בין שהוא באותה מלאכה בין שהוא
במלאכה אחרת היה עמו בשעה שלא אינו צריך להיות עמו בשעת שבירה ומיתה׳ אם שכיר הוא׳ אם השור אינו
שאול

לא תאכלו לכלב תשליכון אתו׃ ואנשין קדישין תהון קדמי׃
ובסר תליש מן חיוא חיא לא תיכלון לכלבא תרמון יתיה׃ ואנאס
מקדסין תכונו לי וחיואן מפתרס פי צחרי לא תאכלוה בל לל
כלב אטרחוה׃ לא תשא שמע שוא אל
תשת ידך עם רשע להיות עד חמס׃ לא תקביל שמע דשקר
לא תשוי ידך עם חייבא למהוי ליה סהיד שקר׃ ולא תקבל כבוא
זורא ולא תבסטון צאמא לתכון לה שאהד זור׃ לא תהיה אחרי
רבים לרעות ולא תענה על ריב לנטות אחרי רבים להטות׃
לא תהי בתר סגיאי לאבאשא ולא תתמנע מלאלפא מא דבעינך
על דינא בתר סגיאי שלים דינא׃ ולא תכון פי תבע כתיר מן
שר ולא תגיב פי כצומה לתמילהא בל ורא אכתר פמל׃ ודל
לא תהדר בריבו׃ ועל מסכינא לא תרחים כדיניה׃ ולא תחאבי
פקיר פי כצומתה׃ כי תפגע שור איבך או חמרו
תעה השב תשיבנו לו׃ ארי תערע תורא דסנאך או חמריה דטעי
אתבא תתיבניה ליה׃ ואדי פאגית תור עדוך או חמארה צאלא
פרדה עליה רדא׃ כי תראה חמור

שנהך לו

שאין אם שכיר הוא בא בשכרו ליד השוכר הזה ולא בשאלה ואין כל הנאה שלו שהרי ע״י שכרו נשתמש בו ואין לו משפט
שואל להתחייב באונסין ולא פי׳ מה דינו אם כשומר חנם או כשומר שכר לפיכך נחלקו בו חכמי ישראל שוכר כיצד
משלם ר״מ אומר כשומר חנם ר׳ יהודה אומר כשומר שכר׃ וכי יפתה מדבר על לבה עד ששוכב עמה וכן תרג׳ ארי
ישראל שהוא בלשון ארמי כפתוי בלשון עברי׃ מהר ימהרנה יפסוק לה מוהר כמשפט איש לאשתו שכותב לה
כתובה וישאנה׃ כמוהר הבתולות שהוא קצוב חמשים כסף אצל התופס את הבתולה ושוכב עמה באונס שנ׳ ונתן האיש
השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף׃ מכשפה לא תחיה אלא תומת בב״ד ואחד זכרים ואחד נקבות אלא שדבר הכתוב
בהווה שהנשים מצויות מכשפות׃ לאלהים לע״ז ואילו היה נקוד לאלהים היה צריך לפרש ולכתוב אחרים עכשיו שאינו
צריך לפרש אחרים שכל למ״ד ובי״ת המשמשת בראש התיבה אם היא נקודה בחטף כגון למלך למדבר
לעיר צריך לפרש לאיזה מלך לאיזה מדבר לאיזה עיר וכן למלכים לאלהים צריך לפרש לאיזה ואם אינו מפרש
כל מלכים במשמע וכן לאלהים כל אלהים במשמע אפי׳ קדש אבל כשהיא נקודה פתח כמו למלך למדבר
לעיר נודע באיזה מלך מדבר וכן לעיר נודע באיזה עיר מדבר וכן לאלהים לאותן שהזהרתם עליהם במקום
אחר׃ כיוצא בו אין כמוך באלהים לפי שלא פי׳ הוצרך לינקד פתח׃ יחרם יומת למה נאמר יחרם והלא כבר
נאמרה בו מיתה במקום אחר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו׳ אלא לפי שלא פי׳ על איזה עבודה
חייב מיתה שלא תאמר כל עבודות במיתה בא ופ׳ לך כאן זובח לאלהים מה זביחה עבודה הנעשית בפנים לשמים
אף את מרבה המקטר והמנסך שהן עבודה בפנים וחייבין עליה ככל ע״ז בין שדרכה לעבדה בכך בין שאין דרכה
לעבדה בכך אבל שאר עבודות כגון המכבד והמרבץ והמגפף והמנשק אינו במיתה׃ וגר לא תונה אונאת
דברים כמו והאכלתי את מוניך את בשרם ולא תלחצנו בגזילת ממון כי גרים הייתם אם הונית אף הוא יכול
להונותך ולומר לך אף אתה מגרים באתם מום שבך אל תאמר לחבירך כל לשון גר אדם שלא נולד באותה מדינה
אלא בא ממדינה אחרת לגור שם׃ כל אלמנה ויתום לא תענון הוא הדין לכל אדם אלא שדבר הכתוב בהווה לפי שהם
תשושי כח ודבר מצוי לענותם׃ אם ענה תענה אותו הרי זה מקרא קצר ולא פירש עונשו אף כאן אם ענה תענה

שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו: ארי
תחזי חמרא דסנאך רביע תחות טוענה ותתמנע מלמשבק
ליה משבק תשבוק מא דבלבך עלוהי ותפריק עמיה: ואדי ראית
חמאר שאניך ראבצא תחת חמולה פאנתה ען תרכה כלאף בל
חטא תחטו מעה: לא תטה משפט אבינך ב'
בריבו: לא תצלי דין מסכינך בדינה: לא תמיל חכם מסכינך פי
כצומתה: מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג כי לא אצדיק
רשע: מפתגמא דשקרא הוי רחיק ודזכי ודנפק זכי מן דינא לא
תקטול ארי לא אזכי חיבא: ומן כלאם באטל פאבעד ואלברי
ואלזכי פלא תקתלהמא פאני לא אזכי צאלמא: ושחד לא תקח כי
השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים: ושוחדא לא תקביל
ארי שוחדא מעור עיני חכימין ומקלקל פתגמין תריצין: ולא
תאכד ארשא לאן ארשא יעמי עיון אלעלמא ען אלחק ויזיל
אקואל אלעאדלה: וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי
גרים הייתם בארץ מצרים: וגיורא לא תעיקון ואתון ידעתון ית נפשא
דגיורא ארי דיירין הויתון בארעא דמצרים: ולא תצגט אלגריב לאנכם
עארפין בציקה נפס אלגריב ומתל מא כנתם גרבא פי בלד מצר: ושש ש'
שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה: ושית שנין תזרע ית
ארעך ותכנוש ית עללתה: וסת סנין תזרע ארצך ותגמע גלתהא: ו'
והשביעת תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית
השדה כן תעשה לכרמך לזיתך: ושביעתא תשמטנה ותרטשנה וייכלון

ומכשיפה ל' רשי

תענה: זה מקרא קצר גזם ולא פי' עונשו אף כאן אם ענה תענה אותו לשון גזום כלומר סופך ליטול את
שלך למה כי אם צעוק יצעק אלי וגו' והיו נשיכם אלמנות: ממשמע שנ' והרגתי אתכם איני יודע שנשיכם
אלמנות ובניכם יתומים אלא הרי זו קללה אחרת שיהיו הנשים צרורות כאלמנות חיות שלא יהיו עדים למיתת בעלי'
ותהיינה אסורות להנשא והבנים יהיו יתומים שלא יניחום בית דין לירד לנכסי אביהם לפי שאין יודעין אם מתו אם נשבו:
אם כסף תלוה את עמי: ר' ישמעאל אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מג' וזה א' מהן את עמי: עמי וגוי
עמי קודם עני ועשיר עני קודם עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין וזה משמעו אם כסף
תלוה את עמי תלוהו ולא לגוי ולאיזה מעמי את העני ולאיזה עני לאותו שעמך: לא תהיה לו כנושה:
לא תתבענו בחזקה אם אתה יודע שאין לו אל תהי דומה עליו כאלו הלויתו אלא כאלו לא הלויתו כלומר לא
תכלימהו: נשך: רבית שהיא כנשיכת נחש שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש ופתאום הוא מבצבץ
ונופח עד קדקדו כך רבית אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהרבית עולה ומחסרו ממון הרבה: אם חבל תחבל:
כל לשון חבלה אינו משכון בשעת הלואה אלא שממשכנין את הלוה כשמגיע הזמן ואינו פורע: עד בא השמש
תשיבנו לו: כל היום תשיבנו לו עד בא השמש וכשבא השמש תחזור ותטלנו עד שיבא בקר שלמחר

ובכסות

מסכיני עמך ושארהון תיכול חיות ברא כין תעביד לכרמך לזיתך ופי
אן תסיבהא ותדרהא יאכל מנה מסאכין קומך ופאצלה יאכלה חיואן
אצחרי כדאך תצנע בכרמך וכזיתונך: ששת ימים תעשה מעשיך וביום
השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן אמתך והגר: שתא
יומין תעביד עובדך וביומא שביעאה תנוח בדיל דינוח תורך וחמרך
וישקוט בר אמתך וגיורא: סתה איאם תעמל אעמאלך ופי יום אן תסבת
לכי יסתריח תורך וחמארך ויקר אבן אמתך ואלגריב עלדך: ובכל אשר
אמרתי אליכם תשמרו ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על
פיך: ובכל דאמרית לכון תסתמרון ושום טעות עממיא לא תדכרון לא
ישתמע על פומכון: וכגמיע מא אמרתכם אחפצו ואסם אלמעבודאת
אלאכר לא תדכרוה לא יסמע מן פאך: שלש רגלים תחג לי בשנה:
תלת זמנין תיחגון קדמי בשתא: ג' מראר תחג לי פי אלסנה: את חג
המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש
האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם: ית חגא דפטיריא
תטר שבעא יומין תיכול פטירא כמא דפקידתך לזמן ירחא דאביבא
ארי ביה נפקתא ממצרים ולא יתחזון קדמי ריקנין: וחג אלפטיר
אחפצה סבעה איאם תאכל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר
אלפריך לאנך פיה כרגת מן מצר ולא תחצרו בין ידיי פרגא:
וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה
באספך את מעשיך מן השדה: וחגא דחצדא בכורי

שמיני

רשי

ובכסות, זה הכתוב מדבר. שאין צריך לה בלילה. כי היא כסותה. זו טלית. שמלתו. זו חלוק. במה ישכב. לרבות את
המצע. אלהים לא תקלל. הרי זו אזהרה לברכת השם ואזהרה לקללת דיין. מלאתך. חובה המוטלת עליך
כשתתמלא תבואתך לבשל והם בכורים. ודמעך. התרומה ואיני יודע מהו לשון דמע. לא תאחר. לא תשנה
סדר הפרשתן לאחר את המוקדם ולהקדים את המאוחר שלא יקדים תרומה לבכורים ומעשר לתרומה. בכור
בניך תתן לי. לפדותו חמש סלעים מן הכהן והלא כבר צוה עליו במקום אחר אלא כדי לסמוך לו כן תעשה לשורך
מה בכור אדם לאחר שלשים יום פודהו שנ' ופדויו מבן חדש תפדה אף בכור בהמה מטפל בו שלשים יום ואח"כ
נותנו לכהן. שבעת ימים יהיה עם אמו. זו אזהרה לכהן שאם בא למהר את קרבנו לא ימהר קודם שמונה.
לפי שהוא מחוסר זמן. וביום השמיני תתנו לי. יכול יהא חובה לבו ביום נאמר כאן שמיני ונאמר להלן ומיום
השמיני והלאה ירצה מה שמיני האמור להלן להכשר משמיני ולהלן אף שמיני האמור כאן להכשר יר[illegible]
משמיני ולהלן כן משמעו וביום השמיני אתה רשאי ליתנו לי. ואנשי קדש תהיון לי. אם אתם קדושים ופרושים
משקוצי נבלות וטרפות הרי אתם שלי ואם לאו אינכם שלי. ובשר בשדה טרפה. אף בבית כן אלא שדבר הכתוב בהווה
מקום שדרך בהמות ליטרף. וכן כי בשדה מצאה וכן אשר לא יהיה טהור מקרה לילה הוא הדין למקרה יום אלא

שדבר

עובדך דתזרע בחקלא וחגא דכנשא במפקה דשתא במכנשך
ית עובדך מן חקלא. וחג אלחצאד בכור עמלך אלדי תזרעה פי אלצחרי
וחג אלגמע ענד כרוג אלסנה וגמיע עמלך מן אלצחרי. שלש פעמים
בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן יהוה. תלת זמנין בשתא יתחזון
כל דכורך קדם רבון עלמא יי. תלאת מראר פי אלסנה יחצר גמיע רגאלך
בין ידיי אלסייד אללה. לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי
עד בקר. לא תכוס על חמיע דם פסחי ולא יביתון בר ממדבחא תרבי
נכסת חגא עד צפרא. ולא תדבח פסחי עלי כמיר ולא תביית שחום
חגי אלי אלגדאה. ראשית בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא
מקדשא תבשל גדי בחלב אמו. רייש בכורי ארעך תיתי לבית מקדשא דיי אלהך לא
תיכלון בסר בחלב. ואואיל בכור ארצך תאתי בהא אלי בית אללה
רבך לא תטבך לחמא בלבן.

הנה אנכי שלח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל
המקום אשר הכנתי. הא אנא שלח מלאכא קדמך למטרך בארחא
ולאעלותך לאתרא דאתקינית. האנא באעת מלך בין ידיך יחפטך
פי אלטריק ויאתי בך אלי אלמוצע אלדי אצלחתה לך. השמר מפניו
ושמע בקלו אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבו.
אסתמר מן קדמוהי וקביל למימריה לא תסריב לקבליה ארי לא
ישבוק לחוביכון ארי בשמיה מימריה. אחתדר מנה ואקבל אמרה
ולא תכאלפה לאנה לא יצפח גרמכם ולאן אסמי מעה. כי

חסר

הכתוב בהווה. ובשר בשדה טרפה לא תאכלו. אף בתלוש מן חיות חיתה בשר שנתלש ע"י טרפת זאב או ארי או מן חיה בשדה
או בהמה בשוק כחיה. לכלב תשליכון אותו. הרי הוא ככלב או אינו אלא כלב כמשמעו ת"ל בנבלה
מכור לנכרי קל וחומר לטרפה שמותרת בכל הנאות. אם כן מה ת"ל לכלב ללמדך שהכלב נכבד ממנו ולמדך
הכתוב שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה שנ' ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו אמר הקב"ה תנו
שכרו. לא תשא שמע שוא. כתרגומו לא תקביל שמע דשקר אזהרה למקבל לשון הרע ולדיין שלא ישמע
דברי בעל דין עד שיבא בעל דין חבירו. אל תשת ידך עם רשע. הטוען את חבירו טענת שקר
שהבטיחהו להיות לו עד חמס. לא תהיה אחרי רבים לרעות. יש במקרא זה מדרשי חכמי ישראל
אבל אין לשון המקרא מיושב בהן. על אופניו מכאן דרשו שאין מטין לחובה בהכרעת דיין אחד
וסוף המקרא דרשו אחרי רבים להטות שאם יש שנים במחייבין יותר על המזכין הטה הדין על
פיהם לחובה ובדיני נפשות הכתוב מדבר ואמצע המקרא דרשו לא תענה על ריב על רב שאין חולקין
על מופלא שבבית שבכל לכך מתחילין בדיני נפשות מן הצד לקטנים שבהם שולין תחלה שיאמר
את דעתם ולפי דברי רבותינו כך פתרון המקרא לא תהיה אחרי רבים לרעות לחייב מיתה בשביל דיין אחד
שירבו מחייבין על המזכין ולא תענה על הרב לנטות מדבריו ולפי שהוא חסר יו"ד דרשו כן אחרי רבים
להטות. ויש רבים שהתב נוטה אחריהם ואימתי בזמן שהם שנים המכריעין במחייבין יותר מן המזכין ע"פ
מפי שנים שכלא תהיה אחרי רבים לרעות. שומע אני אבל היה עמהם לטובה מכאן אמרו דיני נפשות מטין ע"פ
עד אחד לזכות ועל פי שנים לחובה ואונקלוס תרגם לא יתמנע מלאלפא מה דמתבעי לך על דינא
ולשון העברי לפי התרגום כך הוא נדרש לא תענה על ריב לנטות אם ישאלך דבר למשפט לא תענה לנטות
בצד אחד ולסלק עצמך מן הריב אלא הוי דן אותו לאמתו ואני אומר ליישבו על אופניו כפשוטו כך פתרו

אם שמע תשמע בקלו ועשית כל אשר אדבר ואיבתי את איביך
וצרתי את צרריך: ארי אם קבלא תקביל למימריה ותעביד כל
דאמליל ואסני ית סנאך ואעיק לדמעיקין לך: פאנך אן קבלת
אמרה וצנעת גמיע מא אקולה לך עאדית אעדאיך וצאררת
מצארריך: כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי והחתי והפרזי
והכנעני החוי והיבוסי והכחדתיו: ארי יהך מלאכי קדמך ויעלינך
לות אמוראי וחתאי ופריזאי וכנענאי חואי ויבוסאי ואשיצינון: חואי
ואן סאר מלכי בין ידיך אדכלך אלי אלאמוריין ואלחתיין ואלפרזיין ואל
כנעאניין ואלחויין ואליבוסיין ואבחדתהם: לא תשתחוה לאלהיהם
ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם ושבר ת
תשבר מצבתיהם: לא תסגוד לטעותהון ולא תפלחנין ולא תעביד
כעובדיהון ארי פגרא תפגרינון ותברא תתבר קמתהון: לא
תסגד למעבודאתהם ולא תעבדהא ולא תעמל כאעמאלהם בל
הדמהא הדמא וכסר דכאכהם תכסירא: ועבדתם את יהוה
אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך והסרתי מחלה מקרבך:
ותפלחון קדם יהוה אלהכון ויבריך ית מיכלך וית משתיך ואעדי מרעין
בישין מבינך: ואעבדו אללה רבכם יבארך פי טעאמך ושראבך
ויזיל אלאמראץ ענך:
לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא:
לא תהי תכלא ועקרא בארעך ית מנין יומך אשלים:
לא תכון מתכל ועאקר פי בלדך ואחצא אלאמך אכמלהא: את

אימתי

רש״י

לא תהיה אחרי רבים לרעות. אם ראית רשעים מטין המשפט לא תאמר הואיל ורבים הם הנני נוטה אחריהם:
לא תענה על ריב לנטות וגו'. אם ישאל הנדון על אותו המשפט אל תעננו על הריב דבר הנוטה אחרי אותן רבים
להטות את המשפט מאמתו אלא אמור את המשפט כאשר הוא וקולר יהא תלוי בצואר הרבים: לא תהדר.
לא תחלוק לו כבוד לזכותו בדין ולומר דל הוא אזכנו ואכבדנו: כי תראה חמור שונאך וגו'. הרי כי משמש בלשון דלמא
שהוא מארבע לשונות שמשמשין כי. וכה פתרונו שמא תראה חמורו רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב
לו בתמיה: עזב תעזוב עמו. עזיבה זו לשון עזרה וכן עזור ועזוב וכן ויעזבו את ירושלם עד החומה מלאוה
עפר לעזוב ולסייע את חוזק החומה. כי יוצא בו כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני וכו' שמא תאמר
בתמיה לא תירא מהם. ומדרשו כך דרשו רבו' כי תראה וחדלת פעמים שאתה חודל ופעמים שאתה עוזר
הא כיצד זקן ואינו לפי כבודו וחדלת. או בהמת כהן ומשאו של ישראל וחדלת. עזב תעזוב עמו לפרק המשא:
משפט אביונך. אביון לשון אובה שהוא מדולדל ותאב לכל טובה: ונקי וצדיק אל תהרוג.
מנין ליוצא מבית דין חייב ואמר אחד יש לי ללמד עליו זכות שמחזירין אותו ת"ל ונקי אל תהרוג ואע"פ שאינו
צדיק שלא נצטדק בבית דין נקי הוא ממיתה שהרי יש לך לזכותו ומנין ליוצא מבית דין זכאי ואמר אחד יש
לי ללמד עליו חובה שאין מחזירין אותו ת"ל וצדיק אל תהרוג וזה צדיק הוא שנצטדק בבית דין כי לא אצדיק
רשע אין עליך להחזירו כי לא אצדיקנו בדיני אם יצא מידך זכאי יש לי שלוחים הרבה להמיתו במיתה
שנתחייב בה: ושחד לא תקח. אפי' לשפוט אמת וכ"ש כדי להטות את הדין שהרי להטות את הדין כבר נאמר לא
תטה משפט: יעור פקחים. אפי' חכם בתורה ונוטל שחד סוף שתטרף דעתו עליו וישתכח תלמודו

ויכהה

והמתי
אימתי אשלח לפניך והמתי את כל העם אשר תבא בהם ונתתי
את כל איביך אליך ערף׃ ית אימתי אשלח קדמך ואשגיש ית
כל עמא דאת אתי לאגחא קרבא בהון ואמסר ית כל בעלי דבבך׃
קדמך מחזרי קדל׃ ואבעת בהיבתי בין ידיך ואהים גמיע אלקו
אלדי תציר אליהם ואגעל אעדאך בין ידיך מדברין׃ ושלחתי את
הצרעה לפניך וגרשה את החוי את הכנעני ואת החתי מלפניך׃
ואשלח ית ערעיתא קדמך ותתריך ית חיואי ית כנענאי וית חיתאי
מן קדמך׃ ואבעת אלשעאה בין ידיך ותטרד אלחויין ואלכנעאניין מן ולחתיין
בין ידיך׃ לא אגרשנו מפניך בשנה אחת פן תהיה הארץ שממה
ורבה עליך חית השדה׃ לא אתרכנון מן קדמך בשתא חדא דלמא
תהי ארעא צדיא ותסגי עלך חית ברא׃ לא אטרדהם מן בין ידיך
פי סנה ואחדה כלא תציר אלבלד וחשה ויכתר עליך וחש אלצחרי׃
מעט מעט אגרשנו מפניך עד אשר תפרה ונחלת את הארץ׃
זעיר זעיר אתרכנון מן קדמך עד דתסגי ותחסין ית ארעא׃ לכן
קלילא קלילא אטרדהם מן בין ידיך אלי אן תנמו ותחוז אלארץ׃
ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים וממדבר עד הנהר
כי אתן בידכם את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך׃ ואשוי ית תחומך
מימא דסוף ועד ימא דפלשתאי וממדברא עד פרתא ארי אמסר
בידכון ית יתבי ארעא ותתריכנון מן קדמך׃ ואגעל תכמך מן בחר אל

קלזם׳

ום ואלי בחר פלסט[illegible] אלי אלפראת ראן אסלם פי אידיכם
סכאן אלבלד ותטרדהם מן בין ידיך׃ לא תכרת להם ולאלהיהם
ברית׃ לא תגזר להון ולטעותהון קים׃ לא תעהד מעהם ומע
מעבודאתהם עהדא׃ לא ישבו בארצך פן יחטיאו אתך לי כי
תעבוד את אלהיהם כי יהיה לך למוקש׃ לא יתבון בארעך דילמא
יחייבון יתך קדמי ארי תפלח ית טעותהון ארי יהי לך לתקלא׃
ולא יקימו פי בלדך לא יכטונך לי כאן תעבד מעבודאתהם
פתכון לך והקא׃

ואל משה אמר [illegible] עלה אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים
מזקני ישראל והשת[illegible] מרחוק׃ ולמשה אמר סק לקדם יי את
ואהרן נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל ותסגדון מרחיק׃ וקאל למוסי
אצעד אלי אללה אנת והארון נדב ואביהוא וסבעין מן שיוך בני אסר
ואסגדו מן בעיד׃ ונגש משה לבדו אל יהוה והם לא יגשו והעם
לא יעלו עמו׃ ויתקרב משה בלחודוהי לקדם יי ואנון לא יתקרבון ועמא
לא יסקון עמיה׃ [illegible]תקדם מוסי וחדה אלי אללה והם לם יתקדמו ואלקום
לא יצעדו מעה׃ ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יהוה ואת כל
המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר
יהוה נעשה׃ ואתא משה ואשתעי לעמא ית כל פתגמיא דיי וית
כל דיניא ואתיבו כל עמא קלא חד ואמרו כל פתגמיא דמליל
יי נעביד׃ תם גא מוסי וקץ עלי אלקום גמיע כלאם אללה וגמיע אל

אלחכאם

על כל הדברים האלה ונסיב משה ית דמא וזרק על מדבחא
לכפרא על עמא ואמר הדין דם קימא דגזר יי עמכון על כל
פתגמיא האלין פאכד מוסי מן אלדם ורשה עלי אלקום וקאל הדא דם
אלעהד אלדי עאהד אללה מעכם עלי הדה אלאחכאם ויעל משה ואהרן
נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל וסליק משה ואהרן
נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל פצעד מוסי והרון נדב
ואביהוא וסבעין מן שיוך בני אסראיל ויראו את אלהי ישראל ותחת
רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר וחזו ית יקר
אלהא דישראל ותחות כרסי יקריה כעובד אבן טבא וכמחזי שמיא
לברירו פנט'רו נור אללה אלאה אלכ' ומן דונה כצנעה ביאץ' אלמהא
וכדאת אלסמא פי נקאה ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו
ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו ולרברבי בני ישראל לא הוה
נזקא וחזו ית יקרא דיי והוו חדן בקורבנהון דאתקבלו כאלו אכלין
ושתן ועלי נקבא בני אסראיל לם יבסט באפתה פנט'רו נור אללה
פעאשו ואכלו ושרבו

ויאמר יהוה אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את
לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם ואמר יי למשה
סק לקדמי לטורא והוי תמן ואתין לך ית לוחי אבנא ואוריתא
ותפקידתא דכתבית לאלפותהון תם קאל אללה למוסי אצעד אלי אלי אלג'
בל

לא תשחט על חמץ [illegible] לא תשחטו את הפסח [illegible] עד שתבער [illegible] החמץ [illegible]
עד הבקר [illegible] אף על המקטרה [illegible] על מנוקה [illegible] חלב חגי [illegible]
[illegible] עד בקר אבל [illegible] יכול [illegible] מן הערכה [illegible] ראשית [illegible]
בכורים [illegible] נאמר אף כאן בכורי [illegible] כיצד אדם נכנס לתוך שדהו [illegible] שביכרה כורך עליה [illegible]
[illegible] ואין בכורים [illegible] ארץ חטה ושעורה [illegible] לא תבשל גדי [illegible]
בכלל גדי [illegible] לא לשון [illegible] מוצא בכמה [illegible] בתורה שכתוב גדי והוצרך [illegible] אחריו [illegible]
[illegible] גדי עזים את גדיי העזים [illegible] גדיי עזים ללמדך [illegible] מקום [illegible] גדי עזים [illegible] אף עגל [illegible]
[illegible] נכתב בתורה [illegible] אכילה [illegible] הנאה [illegible] הנה אנכי שולח
[illegible] בשעה [illegible] ושכינה אומרת להם כי לא אעלה בקרבך אשר הכינותי [illegible]
[illegible] מכון כנגד [illegible] ולא [illegible] המקראות [illegible]
[illegible] שהוא [illegible] שאינו חוטא [illegible] ואינו עושה [illegible]
[illegible] כי שמי [illegible] בו [illegible] כמו [illegible]
[illegible] הם [illegible] להשתחוות להם לא תהיה משכלה ועקרה
[illegible] מפלת נפלים או קוברת את [illegible] ואותי כמו [illegible]
[illegible] שלא [illegible] אחרונה [illegible] לדבר [illegible] הכפולה [illegible]

אחכאם פאגאבוה גמיע גקום בצות ואחד וקאלו גמיע מא אמרה אללה
נצנעה ויכתב משה את כל דברי יהוה וישכם בבקר ויבן מזבח תחת
ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל וכתב משה
ית כל פתגמיא דיי ואקדים בצפרא ובנא מדבחא בשפולי טורא
ותרתא עסרי קמא לתרי עסר שבטיא דישראל פכתב מוסי גמיע כלאם
אללה דאך ואדלג בגדאה ובנא מדבחא תחת אגבל ויצב אתני עשר
דכה באיזא אתני עשר אסבאט אסר וישלח את נערי בני ישראל
ויעלו עלות ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים ושלח ית בוכרי בני
ישראל ואסיקו עלוון ודבחו נכסת קדשין קדם יי תורין ונפד בכור בני
אסר וקרבו צואעדא ודבחו דבאיח סלאמה ללה מן אלבקר ויקח
משה חצי הדם וישם באגנות וחצי הדם זרק על המזבח ונסיב משה
פלגות דמא ושוי במזרקיא ופלגות דמא זרק על מדבחא פאכד מוסי
נצף אלדם וגעלה פי אגאנה ונצפה ובעץ אלדם רשה עלי אלמדבח
ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה
נעשה ונשמע ונסיב ספרא דקיימא וקרא קדם עמא ואמרו כל
דמליל יי נעביד ונקביל פאכד כתאב אלעהד וקראה עלי אלקום וקאלו
גמיע מא אמר אללה בה נצנעה ונקבלה ויקח משה את הדם
ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם

על

[illegible]

108

דִּידָא׃ ואגעל עלי אלמאידה כבזא מוגההא בין ידיי דאימא׃ וְעָשִׂיתָ
מְנֹרַת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תֵּעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ
מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ ותעביד מנרתא דדהב דכי נגיד תתעביד מנרתא שדה וקנהא כלידהא
חזורהא ושושנהא מנה יהון׃ ואצנע מנארה מן דהב כאלץ מצמתה תצנעהא חרגהא
וקצבהא ובנאדקהא ותפאפיחהא וסואסנהא מנהא יכונו׃ וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים
מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי׃ ושתא
קנין נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה
תנינא׃ וסת קצבאת כארגאת מן גאנביהא תלאת קצבאת מן גאנבהא אלואחד
ותלאת קצבאת מן גאנבהא אלתאני׃ שְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר
וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים
מִן הַמְּנֹרָה׃ תלתא כלידין מציירין בקנא חד חזור ושושן כין לשתא קנין דנפקין מן
מנרתא׃ תלאת גאמאת מלוזאת פי כל קצבה תפאחה וסוסנה כדאך לסת
קצבאת כארגאת מנהא׃ וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ׃
ובמנרתא ארבעא כלידין מציירין חזורהא ושושנהא׃ ופי אלמנארה ארבע גאמאת
מלוזאת ותפאפיחהא וסואסנהא׃ וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת
שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן הַמְּנֹרָה׃
וחזור תחות תרין קנין דמנה וחזור תחות תרין קנין דמנה וחזור תחות תרין קנין דמנה
לשתא קנין דנפקין מן מנרתא׃ ותפאחה תחת כל קצבתין מנהא כדאך לסת
קצבאת כארגאת מנהא׃ כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב
טָהוֹר׃ חזוריהון וקניהון מנה יהון כלה נגידא חדא דדהב דכי׃ ותפאפיחהא

קצבהא

יודו כנפי הכרובים לבין הכרובים ומעט יגבה ונעמד למעלה ... לבני ישראל ...
... וכמוה הרב' במקרא ...
... אשר אדבר אותך שם ... אל בני ישראל ... קומתו גובה ... עם עובי העלחן ... זר זהב
... כתר מלכות שהשלחן שם עושר וגדולה ... מסגרת ...
... ומשמשים ... סביב לשלחן ... שבשפת שלחן ...
... ארבע רגלי העלחן ... ועשית זר זהב למסגרתו ...
... שלמעלה ... המסגרת ... תהיין הטבעות ברגלים ...
... לבתים לבדים ... טבעות ... להכנס בין הבדים ...
... ונשא בם ... את השלחן ... ועשית קערותיו וכפותיו ...
... שולים לו למטה ... והכן כלכי
... כנים ... ולמטה ... בצדי הבית ...
... השלחן ... דפוס זהב ... דפוס ...

ומנקיותיו

וקצבהא מנהא יכונו כלהא מצמתה ואחדה מן דהב כאלץ׳ ועשית את נרתיה
שבעה והעלה את נרתיה והאיר על עבר פניה׳ ותעביד ית בוציניהא שבעא
ותדליק ית בוציניהא ויהון מנהרין לקביל אפהא׳ ואצנע להא ז׳ סרג פאדי תסרג
סרגהא תצי׳ שי נחו וגהא׳ ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור׳ וציבתהא ומחתיתהא
דדהב דכי׳ וכלבאתהא וסגאמרהא מן דהב כאלץ׳ ככר זהב טהור יעשה אתה
את כל הכלים האלה׳ ככרא דדהבא דכיא יעביד יתה ית כל מניא האלין׳ מן בדרה
דהב כאלץ תצנעהא וגמיע הדה אלאניה׳ וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה
בהר׳ וחזי ועביד בדמותהון דאת מתחזי בטורא׳ ואנצר לדלך ואצנע כשכלהא
אלדי אנת מורא פי אלגבל׳

ואת המשכן תעשה עשר
יריעות שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב תעשה אתם׳
וית משכנא תעביד עסר יריען דבוץ שזיר ותכלא וארגוונא וצבע זהורי׳ צורת
כרובין עובד אומן תעביד יתהון׳ ואצנע דאת אלמסכן עשר שקאק מן עשר משזור
ואסמא נגון וארגואן וצבג קרמז צורא צנעה׳ חאדק תצנעהא׳ ארך היריעה
האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת
לכל היריעות׳ ארכא דיריעתא חדא עסרין ותמני אמין ופתיא ארבע אמין דיריעתא
חדא משחתא חדא לכל יריעתא׳ טול כל שקה תמאניה ועשרין דראע
וערצהא ארבעה אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלשקק׳ חמש היריעות תהיין
חוברות אשה אל אחתה וחמש יריעות חוברת אשה אל אחתה׳ חמש יריען
יהוין מלפפן חדא עם חדא׳ וחמש יריען מלפפן חדא עם חדא׳ כמס שקאק תכון
מלייטה ואחדה מע אלאכרא וכמס שקאק מלייטה ואחדה מע אלאכרא׳ ועשית

ללאות׳

וכשמוציאו מן התנור נותנו בטפס של זהב עד למחר בשבת׳ שמסדרו על השלחן ואותו דפוס קרוי קערה׳ כפותיו׳ בזיכין שנותן
בהם לבונה׳ שתים היו לשני קומצי לבונה׳ שנותנין על שתי המערכות׳ שנ׳ ונתת על המערכת לבונה זכה׳ וקשותיו׳
הם כמין חצאי קנים חלולים הנסדקין לארכן׳ דוגמתן עושה של זהב ומסדר שלשה על ראש כל לחם שישב לחם
האחר על גבי אותן קנים׳ ומבדילין בין לחם ללחם׳ כדי שתכנס הרוח ביניהם ולא יתעפשו׳ ובלשון ערבי כל דבר
חלול קרוי קסוא׳ ומנקיותיו׳ תרגומו ומכילתיה׳ הן סניפים כמין יתדות זהב עומדין בארץ׳ וגבוהים עד למעלה
מן השלחן הרבה׳ כנגד גובה מערכת הלחם׳ ומפוצלים ששה פצולים זה למעלה מזה׳ וראשי הקנים שבין לחם
ללחם סמוכים על אותן פצולין׳ כדי שלא יכבד משא הלחם העליונים על התחתונים וישברו׳ ולשון מכילתיה סובלתיה׳
כמו נלאתי הכיל׳ אבל לשון מנקיות איני יודע׳ איך נופל על סניפים׳ ויש מחכמים אומרים קשותיו אלו סניפין שמקשין
אותו ומחזיקין אותו שלא ישבר׳ ומנקיותיו׳ אלו הקנים שמנקין אותו שלא יתעפש׳ אבל אונקלוס שתרגם מכילתיה׳
היה עומד בדברי האומר מנקיותיו הן סניפין׳ אשר יסך׳ אשר יכוסה בהן׳ ועל קשותיו הוא אומר אשר יוסך׳
שהיו כמין סכך וכסוי׳ וכן במקום אחר הוא אומר׳ ואת קשות הנסך׳ זה ודוגמתו והנסך לשון סכך וכסוי הם׳
לחם פנים שיש לו פנים כמו שפירשתי׳ ומנין הלחם וסדר מערכותיו מפורשים במנחות דבתני׳ ידע

106

ללאת תכלת על שפת היריעה האחת מקצה בחוברת וכן תעשה בשפת היריעה
הקיצונה במחברת השנית׃ ותעביד ענובין דתכלא על סטרא דיריעתא חדא ... שרא
בית לופי וכין תעביד בספתא דיריעתא בסטרא בית לופי תנינא׃ ואצבע ערא
מן אסמאנגון פי חאשיה שקה אוחדה טרפא מתלפה תאניה׃ חמשים וכדאך כמא
ללאת תעשה ביריעה האחת וחמשים ללאת תעשה בקצה היריעה אשר פי חאשיה
במחברת השנית מקבילת הללאת אשה אל אחתה׃ חמשין ענובין תעביד ביריעתא אלמתלפה
חדא וחמשין ענובין תעביד בסטרא דיריעתא דבית לופי תנינאה מכוונן ענוביא חדא
לקביל חדא׃ כמסין ערוה תצנע פי שקה אוחדה וכמסין ערוה תצנע פי טרף
מתלפה תאניה׃ ~~חמשים ללאת תעשה ביריעה האחת וחמשים ללאת תעשה~~
~~בקצה היריעה אשר במחברת השנית מקבילת הללאת אשה אל אחתה׃ חמשין~~
~~ענובין תעביד ביריעתא חדא וחמשין ענובין תעביד בסטרא דיריעתא דבית לופי~~
~~תנינא מכוונן ענוביא חדא לקביל חדא׃ כמסין ערוה תצנע פי שקה אוחדה וכמסין~~
~~ערוה תצנע פי טרף שקה מתלפה תאניה וחבון עדא מתקאבלה ואחדה~~
~~אלאכרי~~ ועשית חמשים קרסי זהב וחברת את היריעת אשה אל אחתה בקרסים
והיה המשכן אחד׃ ותעביד חמשין פורפין דדהב ותלפיף ית יריעתא חדא
עם חדא בפורפיא ויהי משכנא חד׃ ואצנע כמסין שצאץ מן דהב ולף שקה
ואחדה מע אלאכרי בשצאץ ויציר אלמסכן ואחדא׃ ועשית יריעת עזים לאהל
על המשכן עשתי עשרה יריעת תעשה אתם׃ ותעביד יריען דמעזי לפרסא על
משכנא חדא עסרי יריען תעביד יתהון׃ ואצנע שקאק מן מרעזא כבאא על

מסכן׃

תיעשה המנורה שלא יעשנה חוליות ולא יעשה קנה ונרותיה איברים איברים ואח״כ ידביקם כדרך הצורפים
אלא כולה באה מחתיכה אחת ומקיש בקורנס וחותך בכלי אומנות ומפריד הקנים אילך ואילך׃ מקשה תרגומו נגיד
לשון המשכה שמושיך חתיכת העשת לכאן ולכאן בהקשת הקורנס ולשון מקשה מכת קורנס ... תיעשה
מאליה לפי שהיה משה מתקשה בה אמר לו הקב״ה השלך את הככר באור והיא נעשית מאליה לכך לא נכתב תעשה
ירכה הוא הרגל שלמטה העשוי כמין תיבה ושלשת הרגלים יוצאין הימנה ולמטה׃ וקנה הקנה האמצעי שלה העולה
באמצעיתה זקוף כלפי מעלה ועליו נר האמצעי עשוי כמין בזך לצוק השמן לתוכו ולתת הפתילה׃ גביעיה
הן כמין כוסות שעושין מזכוכית ארוכים וקצרים וקורין להם ... של זהב ובולטין ויוצאין מגוף הקנה׃
כמנין שנתן בהם הכתוב ולא היו נאה לגוי׃ כפתוריה כמין תפוחים היו עגולין סביב בולטין סביבות הקנה האמצעי
כדרך שעושין למנורות שלפני השרים ומנין שלהם כתוב בפרשה כמה כפתורים בולטין ממנה׃ וכמה חלק בין
כפתור לכפתור׃ ופרחיה ציורין שעושין בה כמין פרחים׃ ממנה יהיו הכל מקשה ויוצא מתוך חתיכת העשת
ולא יעשם לבדם וידביקם׃ יוצאים מצדיה לכאן ולכאן באלכסון נמשכים ועולים עד כנגד גובהה של מנורה
שהיא קנה האמצעי ויוצאין מגוף קנה האמצעי זה למעלה מזה התחתון ארוך שלמעלה ממנו קצר הימנו והעליון
קצר הימנו לפי שגובה ראשיהן שוה לגובהו של קנה האמצעי השביעי שממנו יוצאים הששה קנים׃ משוקדים
כתרגומו מצויירים היו כדרך שעושין לכלי כסף וזהב׃ שלשה גביעים בולטין מגוף הקנה׃ ובמנורה ...

וזהב ...

מסכן אחדי עשר שקה תצנעהא׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה וְרֹחַב
אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת׃ ארכא דיריעתא
חדא תלתין אמין ופתיא ארבע אמין דיריעתא חדא משחתא חדא לחדא עסרי
יריען׃ טול כל שקה תלאתין דראע ועריצהא ארבעה אדרע מסאחה ואחדה
לאחדי עשר שקה׃ וְחִבַּרְתָּ אֶת חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד וְאֶת שֵׁשׁ הַיְרִיעֹת לְבָד
וְכָפַלְתָּ אֶת הַיְרִיעָה הַשִּׁשִּׁית אֶל מוּל פְּנֵי הָאֹהֶל׃ ותלפיף ית חמיש יריען לחוד
וית שית יריען לחוד ותיעוף ית יריעתא שתיתיתא לקביל אפי משכנא׃ וכייט
כ'מס שקאק עלי חדה וסת שקאק עלי חדה ואתני אלשקה אלסאדסה אלמא
ילי וגה אלכבא׃ וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת הַקִּיצֹנָה בַּחֹבָרֶת
וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הַחֹבֶרֶת הַשֵּׁנִית׃ ותעביד חמשין ענובין על
ספתא דיריעתא חדא בסטרא בית לופי וחמשין ענובין על ספתא דיריעתא
דבית לופי תניינא׃ ואצנע כמסין ערוה פי חאשיה אלשקה אלטרפא אלמתלפה
וכמסין ערוה פי חאשיה אלשקה אלמתלפה אלתאניה׃ וְעָשִׂיתָ קַרְסֵי נְחֹשֶׁת חֲמִשִּׁים
וְהֵבֵאתָ אֶת הַקְּרָסִים בַּלֻּלָאֹת וְחִבַּרְתָּ אֶת הָאֹהֶל וְהָיָה אֶחָד׃ ותעביד פורפין דנחש
חמשין ותעיל ית פורפיא בענוביא ותלפיף ית משכנא ויהי חד׃ ואצנע כמסין
שצ'ץ מן נחאס ואדכל אלשצ'ץ פי אלערא וולף אלכבא ויציר ואחדה׃ וְסֶרַח הָעֹדֵף
בִּירִיעֹת הָאֹהֶל חֲצִי הַיְרִיעָה הָעֹדֶפֶת תִּסְרַח עַל אֲחֹרֵי הַמִּשְׁכָּן׃ וסרחא דיתיר
ביריעת משכנא פלגות יריעתא דיתירא תסרח על אחורי משכנא׃ ואסבל
אלפאצ'ל מן שקאק אלכבא והו נצף אלשקה אלפאצ'לה תסבלהא עלי מוכר אלמסכן
וְהָאַמָּה מִזֶּה וְהָאַמָּה מִזֶּה בָּעֹדֵף בְּאֹרֶךְ יְרִיעֹת הָאֹהֶל יִהְיֶה סָרוּחַ עַל צִדֵּי הַמִּשְׁכָּן
מזה ו׳

וארבעה גביעים בגופה של מנורה היו ד׳ גביעים אחד בולט בה למטה מן הקנים וג׳ למעלה מן יציאת הקנים
היוצאין מצדיה ... משוקדים כפתוריה ופרחיה׳ זה אחד מחמשה מקראות שאין להם הכרע׳ אין ידוע אם גביעים
משוקדים או משוקדים כפתוריה ופרחיה׳ וכפתור תחת שני הקנים׳ מתוך הכפתור היו הקנים נמשכים משני צדיה
אילך ואילך׳ כך שנינו במלאכת המשכן׳ גובהה של מנורה י״ח טפחים׳ הרגלים והפרח ג׳ טפחים׳ זהו הפרח האמור
בירך׳ שנ׳ עד ירכה עד פרחה׳ וטפחיים חלק׳ וטפח שבו גביע מארבעה גביעים׳ וכפתור ופרח משני כפתורים
ושני פרחים האמורים במנורה עצמה׳ שנ׳ משוקדים כפתוריה ופרחיה׳ למדנו שהיו בקנה שני כפתורים
ושני פרחים׳ לבד מן השלשה ... שנ׳ וכפתור תחת שני הקנים וב׳ טפחים חלק
וטפח כפתור׳ ושני קנים יוצאים ממנו אילך ואילך׳ נמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה׳ טפח חלק׳ וטפח
כפתור׳ ושני קנים יוצאים ממנו׳ וטפח חלק׳ וטפח כפתור׳ ושני קנים יוצאים ממנו׳ ונמשכים ועולין כנגד
גובה של מנורה׳ וטפחיים חלק׳ נשתיירו שם ג׳ טפחים׳ שבהם שלשה גביעים וכפתור ופרח׳ נמצאו גביעים
כ״ב׳ י״ח לששת הקנים שלשה לכל אחד ואחד׳ וארבעה בגופה של מנורה׳ י״א כפתורים׳ ששה בששת הקנים
ושלשה בגופה של מנורה שהקנים יוצאים מהם׳ ושנים עוד נאמר במנורה שנ׳ משוקדים כפתוריה׳ ופרחים

מזה ומזה לכסתו · ואמתא מכא ואמתא מכא בדיתיר באורך יריעת משכנא יהי ט'
סריח על סטרי משכנא מכא ומכא לכסיותיה · ודראע מן ההנא ודראע מן ההנא ט/
פאצׄל מן טול שקאק אלכבא יכון מסבלא עלי גאנבי אלמסכן מן ימנה ויסרה ליגטיה ·
ועשית מכסה לאהל ערת אילים מאדמים ומכסה ערת תחשים מלמעלה · י
ותעביד חופאה למשכנא דמשכי דכרי מסמקי · וחופאה דמשכי ססגונא מלעילא ·
ואצנע גטאא לאלמסכן מן גלוד כבאש אדים וגטאא מן גלוד דארש מן פוק ·
ה ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים ·
ותעביד ית דפיא למשכנא דאעי שטין קיימין · ואצנע תלאתג אלמסכן מן כשב
אלסנט קאימא · עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה רחב הקרש האחד ·
עסר אמין ארכא דדפא ואמתא ופלגות אמתא פותיא דדפא חד · אדרע טול כל
תלתגה ודראע ונצף ערצהא · שתי ידות לקרש האחד משלבת אשה אל אחתה
כן תעשה לכל קרשי המשכן · תרין צירין לדפא חד משלבין חד לקביל חד כין · יז
תעביד לכל דפי משכנא · ולהא ציראן מלסנאן אחדהמא באזא אלאכר כדאך
תצנע לגמיע תלאתג אלמסכן · ועשית את הקרשים למשכן עשרים קרש לפאת נגבה
תימנה · ותעביד ית דפיא למשכנא עשרין דפין לרוח עיבר דרומא · ואצנע תלאתג
אלמסכן כ תלתגה מן גהת מהב אלגנוב · וארבעים אדני כסף תעשה תחת עשרים
הקרש שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתיו ושני אדנים תחת הקרש האחד
לשתי ידתיו · וארבעין סמכין דכסף תעביד תחות עסרין דפין · תרין סמכין תחות

דמאל:
ומנוט כפתוריה · עשה ואחד למטה אצל הירך · והאחר שלשה טפחים העליונים עם שלשה הגביעים · ותשעה פרחים היו לה
זגה לעשות הקנים · עם בקנה האחד כפתור ופרח ובשלשה למנורה ש' מעוקדים כפתוריה ופרחיה · ורוממט פרחים ש
ואחד האמור בכדעת בהעלותך · עד ירכה עד פרחה · ואם תדקדק במשנה כן כתובה למעלה · תמצא כמספרם מ
ממקומו · את נרותיה כמין בזיכין שנותנין בתוכן השמן והפתילות והאיר על עבר פניה · מנטב אדם אצל פני הקנה
אמצעי עשוי גוף המנורה · ומלקחיה · הם הצבתים העשויין ליקח בהם הפתילה מתוך השמן ליישבן ולמשכן בפי הנרות ·
ועל שם שלוקח בהם קרויים מלקחיים · וצבתים שת"א לשון צבת · ומחתותיה · הם כמין בזיכין קטנים · שחותה בהן
את האפר שבנר בבקר בבקר · כשהוא מטיב את הנרות מאפר הפתילות שדלקו הלילה וכבו · ולשון מחתה כמו להתות
אש מיקוד · ככר זהב טהור שלא יהיה משקלה עם כליה · אלא ככר לא פחות ולא יותר · והככר של חול שישים
מנה · ושל קדש היה כפול ק"כ מנה · והמנה הוא ליטרא שנשקלין בה הכסף למשקל קולוניא והם ק' זהובים כ"ה סלעים
והסלע ד' זהובים · וראה ועשה ראה כאן בהר תבנית שאני מראה אותך · מגיד שנתקשה משה במעשה המנורה ·
עד שהראה לו הקב"ה מנורה של אש · אשר אתה מראה · כתרגומו דאת מתחזי בטורא · אילו היה נקוד מראה
בכתוב היה פתרונו אתה מראה לאחרים עכשיו שנקוד חטף קמץ פתרונו דאת מתחזי שאחרים מראים לך שהנקוד
מפריד בין עושה לנעשה · ואת המשכן תעשה עשר יריעות · להיות לו לגג ולמחיצות מאחוריהן קרשים · והיריעות
תלויים מאחוריהן לכסותן · מעשה חשב [illegible] כל חוט וחוט · אחד [illegible]

[illegible]

לתרין צירוהי

דפא חד לתרין צירוהי וארבעין קאעדה מן פצה תצנעהא תחת אלכ׳ אלתכת׳
קאעדתין תחת כל תכתה לציריהא׃ וּלְצֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית לִפְאַת צָפוֹן עֶשְׂרִים
קָרֶשׁ׃ ולסטר משכנא תניינא לרוח צפונא עסרין דפין׃ ולג׳אנב אלמסכן אלת׳אני מן
גהת מהב אלשמאל כ׳ תכתה׃ וְאַרְבָּעִים אַדְנֵיהֶם כָּסֶף שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ
הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ וארבעין סמכיהון דכסף תרין סמכין ת׳
תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד׃ ולהא מ׳ קאעדה מן פצה קאעדתאן
תחת כל תכתה׃ וּלְיַרְכְּתֵי הַמִּשְׁכָּן יָמָּה תַּעֲשֶׂה שִׁשָּׁה קְרָשִׁים׃ ולסיפי משכנא
מערבא תעביד שתא דפין׃ ופי מוכ׳ר אלמסכן מן אלמגרב תצנע סת תכאת׃ וּשְׁנֵי
קְרָשִׁים תַּעֲשֶׂה לִמְקֻצְעֹת הַמִּשְׁכָּן בַּיַּרְכָתָיִם׃ ותרין דפין תעביד לזוית משכנא
בסופיהון׃ ותכתתאן תצנעהמא פי רכני אלמסכן פי אלזואיתין׃ וְיִהְיוּ תֹאֲמִם
מִלְּמַטָּה וְיַחְדָּו יִהְיוּ תַמִּים עַל רֹאשׁוֹ אֶל הַטַּבַּעַת הָאֶחָת כֵּן יִהְיֶה לִשְׁנֵיהֶם
לִשְׁנֵי הַמִּקְצֹעֹת יִהְיוּ׃ ויהון מכוונין מלרע וכחדא יהון מכוונין על רישיהון בעזקתא
חדא כין יהי לתרויהון לתרתין זוין יהון׃ ותכון מעתדלה מן אספל וגמיעא תכון
מעתדלה מן פוק בחלקה ואחדה כד׳אך יכון לאתנין כלאהמא׃ וְהָיוּ שְׁמֹנָה
קְרָשִׁים וְאַדְנֵיהֶם כֶּסֶף שִׁשָּׁה עָשָׂר אֲדָנִים שְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד וּשְׁנֵי אֲדָנִים תַּחַת
הַקֶּרֶשׁ הָאֶחָד׃ ויהון תמניא דפין וסמכיהון דכסף שיתת עשר סמכין תרין ס׳
סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד׃ פתציר תמאן תכאת וקואעדהא
מן פצה סת עשר קאעדה קאעדתאן תחת כל תכתה׃ וְעָשִׂיתָ בְרִיחִם עֲצֵי

משתי ישלטה עלתנמר׳ וכלהו והוט כפול ששה׳ יהי ארבעה מינין כשהן שזורין יחד כ״ד כפלים לחוט׳ כרובים מעשה
חשב׳ כרובים היו מצויירין בהם באריגתן׳ ולא ברקימה שהוא מעשה מחט׳ אלא באריגה בשני כתלים ודנקף
אחד מכאן ואחד מכאן׳ ארי מצד זה ומצד זה׳ כמנהג האורגין חגורות של משי׳ תהיין חוברת תוכיך
כמחטו זה בצד זה׳ חמש לבד וחמש לבד׳ אשה אל אחותה׳ כך דרך המקרא לדבר בדבר שהוא לשון נקבה׳ ובדבר
שהוא לשון זכר אומר איש אל אחיו׳ כמו שנ׳ בכרובים ופניהם איש אל אחיו׳ ללאות׳ לצ״ו לש״ כלע״ז׳ וכן ת״א ענובין
לשון עניבה׳ בקצה בחוברת׳ באותה יריעה שבסוף אחמד קבוצת חמשת היריעות קרויה חוברת׳ וכן תעשה
בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית באותה יריעה שהיא קיצונה לשון קצה׳ כלומר לסוף החוברת׳
מקבילות הלולאות אשה אל אחותה׳ שמור שתעשה בשוה אחת מכוונת הבדלן כנגד וכמדתן ביריעה זו כן יהא
בחבירתה׳ כשתפרוש חוברת אצל חוברת׳ יהיו הלולאות של יריעה׳ מכוונת כנגד שלזו וזה לשון מקבילות׳ אכנגד
זו׳ תרגומו של כנגד לקבל היריעות ארכן כ״ח ורחבן ארבע׳ וכשחבר חמש יריעות יחד נמצא רחבן עשרים
וכן החוברת השנית׳ והמשכן ארכו שלשים מן המזרח למערב׳ שנ׳ עשרים קרשים לפאת נגב תימנה וכן לצפון
ובן קרש אמה וחצי אמה הרי שלשים מן המזרח למערב׳ רוחב המשכן מן הצפון לדרום עשר אמות׳ שנ׳
ולירכתי המשכן ימה ששה קרשים למקצעות הרי עשר ובמקומם אפרשם למקצועות הללו׳ כותן היריעות
ארכן לרחבו של משכן׳ עשר אמות לאמצעות לגג חלל המשכן לארכו׳ ואמה כנגד עובי מכאן ואמה מכאן

מכאן

108

שִׁטִּים חֲמִשָּׁה לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הָאֶחָד · ותעביד עברי דאעי שטין חמשה
לדפי סטר משכנא חד · ואצנע אמהאגא מן כשב אלסנט ה לתכאתג גאנב אלמסכן
אלאחד · וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע הַמִּשְׁכָּן הַשֵּׁנִית וַחֲמִשָּׁה בְרִיחִם לְקַרְשֵׁי צֶלַע
הַמִּשְׁכָּן לַיַּרְכָתַיִם יָמָּה · וחמשא עברין לדפי סטר משכנא תנינא וחמשא עברין
לדפי סטר משכנא לסופיהון מערבא · וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן אלתאני
וה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן לזאויתין פי אלגרב · וְהַבְּרִיחַ הַתִּיכֹן בְּתוֹךְ
הַקְּרָשִׁים מַבְרִחַ מִן הַקָּצֶה אֶל הַקָּצֶה · ועברא מציעאה בגו דפיא מעבר מן
סיפי לסיפי · ואלמהג אלאוסט פי גוף אלתכאתג נאפד מן אלטרף אלי אלטרף · וְאֶת
הַקְּרָשִׁים תְּצַפֶּה זָהָב וְאֶת טַבְּעֹתֵיהֶם תַּעֲשֶׂה זָהָב בָּתִּים לַבְּרִיחִם וְצִפִּיתָ אֶת
הַבְּרִיחִם זָהָב · וית דפיא תחפי דהבא וית עזקתהון תעביד דהבא אתרא לעבריא
ותחפי ית עבריא דהבא · וגש אלתכאתג בדהב ואצנע להא חלקא מן דהב מכאנא
ללאמהאג וגש אלאמהאג איצא בדהב · וַהֲקֵמֹתָ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר
הָרְאֵיתָ בָּהָר · ותקים ית משכנא כהלכתיה דאתחזיתא בטורא · ואנצב א
מסכן בהיאתה אלתי אריתהא פי אלגבל · ס וְעָשִׂיתָ
פָרֹכֶת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב יַעֲשֶׂה אֹתָהּ
כְּרֻבִים · ותעביד פרוכתא דתכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן
יעביד יתה צורת כרובין · ואצנע סגפא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ושש
משזור צנעה חאדק יצנעה צורא · וְנָתַתָּה אֹתָהּ עַל אַרְבָּעָה עַמּוּדֵי שִׁטִּים מְצֻפִּים
זָהָב וָוֵיהֶם זָהָב עַל אַרְבָּעָה אַדְנֵי כָסֶף · ותתן יתה על ארבעא עמודי שטין
מחפן דהבא ווהון דהבא על ארבעא סמכין דכסף · ועלקה עלי ד' עמד מן ס

פנט

לעובי ראשי הקרשים שעוביים אמה · שמשתיירין י"ב אמה · עמוקה לצפון ושמונה לדרום · ומכסות קומות הקרשים
שבהן עומד · כמשמו כמו שתי אמות התחתונות מגולות · רוחב של יריעות מ' אמה · כשהן מחוברות עשרים אמ
לחוברת · שלשים היו לגג חלל המשכן לארכו · ואמה כנגד עובי ראשי הקרשים שבמערב ואמה לכסות עובי
העמודים שבמזרח · שלא היו קרשים במזרח אלא ארבעה עמודים שהמסך פרוש ותלוי בווין שבהן כמין וילון ·
נשתיירו שבעה אמות שתלויין על אחורי המשכן שבמערב · ונמצאו אמות התחתונות מגולות · זו מצאתי בברייתא ·
דמלאכת המשכן · אבל במסכת שבת אין היריעות מכסות את עמודי המזבח · ותשע אמות תלויות אחורי המשכן
והכתוב שפירשנו ונתת את הפרכת תחת הקרסים · אם כדברי הברייתא הזאת כמו שאת כתבת מערבה מן
הקרסים ולמערב אמה · קרסי זהב · ומכוונין ראשון אחד בלולאות שבחוברת זו וראשן אחד בלולאות
שבחוברת זו · ומחברין בהן · יריעות עזים · מכוונה על עזים · לאהל על המשכן · לפרוש אותן על היריעות
התחתונות · שלשים באמה · שכשנותן ארכן לרוחב המשכן כמו שנותן את התחתונות · כשנמצאו לא עוד מותר
אמה מכאן ואמה מכאן לכסות אחת מהשתי אמות שנשארו מגולות מן הקרשים · ואמה התחתונה של קרש
שאין היריעה מכסה אותו · כאן האמה היא התחתונה בנקב האדן · שהאדנים גבהן אמה · וכפלת את היריעה
הששית · המותרת באו העליונות יותר מן התחתונות : אמה מזה ואמה מזה בחצי רחבה היא תלויה וכפול על המסך

סנט מגשאה דהב וזראפינהא דהב עלי ד׳ קואעד מן פצה׃ ונתתה את הפרכת
תחת הקרסים והבאת שמה מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת
לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים׃ ותתן ית פרוכתא תחות פרפיא ותעיל לתמן
מגיו לפרוכתא ית ארונא דסהדותא ותפריש פרוכתא לכון בין קודשא ובין קודש
קודשיא׃ ועלק אלסגף תחת אלשצץ ואדכל הנאך מן דאכל אלסגף צנדוק אלשהאדה
ויפצל אלסגף לכם בין אלקדס ובין כואץ אלאקדאס׃ ונתת את הכפרת על ארון
העדת בקדש הקדשים׃ ותתין ית כפרתא על ארונא דסהדותא בקודש קודשיא׃
ואגעל אלגשא עלי צנדוק אלשהאדה פי כואץ אלאקדאס׃ ושמת את השלחן
מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן
על צלע צפון׃ ותשוי ית פתורא מברא לפרכתא וית מנרתא לקביל פתורא
על סטר משכנא דרומא ופתורא תתין על סטר צפונא׃ וציר אלמאידה כארג
אלסגף ואלמנארה בחיאלהא אלי גאנב אלמסכן אלגנוב ואלמאידה אגעלהא אלי גאנב
אלשמאל׃ ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר
מעשה רקם׃ ותעביד פרסא לתרע משכנא תכלא וארגונא וצבע זהורי
ובוץ שזיר עובד ציור׃ ואצנע סתארא לבאב אלכבא מן אסמאנגון וארגואן
וצבג קרמז ועשר משזור צנעה אלאקם׃ ועשית למסך חמשה עמודי שטים
וצפית אתם זהב וויהם זהב ויצקת להם חמשה אדני נחשת׃ ותעביד לפרסא
חמשא עמודי שטין ותחפי יתהון דהבא ווי׳הון דהבא ותתיך להון חמשא סמכין
דנחשא׃ ואצנע אלסתר כמסה עמד מן סנט וגשהא בדהב וזראפינהא דהב וצג
להא כמסה קואעד מן נחאס׃
ועשית את המזבח

עצי

שכנגדו תנור הפתח דומה לכלה עטויה המכסה בצעיף על פניה׃ ונפרח המוסף ביריעות אהל על יריעות המשכן יריעות האהל הן העליונות של עזים שקרויין אהל כמו שנאמר בהן לאהל על המשכן וכל האורך כנגד אורך של המשכן ... לפי שהאחרונות ומסככות עם התחתונות והן היו עודפות על התחתונות חצי היריעה למערב שהחצי של היריעה אחת מעשרה היתירה היה נכפל אל מול פני האהל משאר שתי אמות רוחב חציה עודף על רוחב התחתונות תסרח על אחורי המשכן לכסות שתי אמות שהיו מגולות בקרשים והאמה מזה והאמה מזה ... לצפון ולדרום כמו שפירש למעלה׃ למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם חס על היפה׃ אחורי המשכן ... הוא צד מערבי לפי שהפתח במזרח שהן פניו והצפון והדרום קרויים צדדין לימין ולשמאל׃ מכסה לאהל לאותו גג של יריעות עזים עשה עוד מכסה אחד של עורות אילים מאדמים ועוד למעלה ממנו מכסה עורות תחשים ... מכסאות לא היו מכסין אלא את הגג ואורכן שלשים ורחבן עשר אלו דברי ר׳ נחמיה ולדברי ר׳ יהודה מכסה אחד היה חציו של עורות אילים מאדמים וחציו של עורות תחשים׃ ועשית את הקרשים ה״לל ועשית קרשים כמו
...היה לו לומר... מהיכן היו להם במדבר יעקב אבינו נטע ארזים במצרים ובשעת מיתתו צוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים ואמר להם שעתיד הקב״ה לצוות אתכם לעשות משכן במדבר

ועשית

עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רָבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת
קֹמָתוֹ׃ ותעביד ית מדבחא דאעי שטין חמיש אמין ארכא וחמיש אמין פתיא
מרבע יהי מדבחא ותלת אמין רומיה׃ ואצנע מדבח אלקראבין מן כשב אלסנט
כמסה אדרע טולה וכמסה אדרע ערצ׳ה וליכן מרבעא ותלתה אדרע סמכה׃
וְעָשִׂיתָ קַרְנֹתָיו עַל אַרְבַּע פִּנֹּתָיו מִמֶּנּוּ תִּהְיֶיןָ קַרְנֹתָיו וְצִפִּיתָ אֹתוֹ נְחֹשֶׁת׃ ותעביד
קרנוהי על ארבע זויתיה מניה יהוין קרנוהי ותחפי יתיה נחשא׃ ואצנע ארכאנה
עלי נהאיאתה מנה תכון ארכאנה וגשה בנחאס׃ וְעָשִׂיתָ סִּירֹתָיו לְדַשְּׁנוֹ וְיָעָיו
וּמִזְרְקֹתָיו וּמִזְלְגֹתָיו וּמַחְתֹּתָיו לְכָל כֵּלָיו תַּעֲשֶׂה נְחֹשֶׁת׃ ותעביד פסכתירותיה
למספי קטמיה ומגרופיתיה ומזרקוהי וצנוריתיה ומחתיתיה לכל מנוהי
תעביד נחשא׃ ואצנע צנאנה לרמאדה ומגארפה וכראנבה ומנאשלה
ומבאמרה וגמיע אניתה אצנעהא מן נחאס׃ וְעָשִׂיתָ לּוֹ מִכְבָּר מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת
נְחֹשֶׁת וְעָשִׂיתָ עַל הָרֶשֶׁת אַרְבַּע טַבְּעֹת נְחֹשֶׁת עַל אַרְבַּע קְצוֹתָיו׃ ותעביד
ליה סרדא עובד מצדתא דנחשא ותעביד על מצדתא ארבע עזקן דנחשא
על ארבעה סטרוהי׃ ואצנע לה סריא עלי צנעה אלשבכה מן נחאס ואצנע
עלי אלשבכה ארבע חלק מן נחאס פי ארבע אטראפהא׃ וְנָתַתָּה אֹתָהּ תַּחַת
כַּרְכֹּב הַמִּזְבֵּחַ מִלְּמָטָּה וְהָיְתָה הָרֶשֶׁת עַד חֲצִי הַמִּזְבֵּחַ׃ ותתין יתה תחות
סובבא דמדבחא מלרע ותהי מצדתא עד פלגות מדבחא׃ ואגעלהא תחת
שרגב אלמדבח מן אספל ותבלג אלי נצפה׃ וְעָשִׂיתָ בַדִּים לַמִּזְבֵּחַ בַּדֵּי עֲצֵי שִׁטִּים
וְצִפִּיתָ אֹתָם נְחֹשֶׁת׃ ותעביד אריחיא למדבחא אריחי דאעי שטין ותחפי
יתהון

היה שי סד הכבלי בנמט שלו׳ טס ומטע מזורזים קורות בתינו ארזים׳ שנור—
ועצי שטים׳ ראוי שיהיו מגונדים בידכם׳ שיהא אורך הקרשים זקוף למעלה בקירות המשכן׳ ולא תעשה
כן להיות רוכבים בירם מקורס לבן׳ עצי שטים עומדים׳ עשר אמות ארך הקרש למדנו גב—הו
הכתלים בקרשים שוכבים׳ להיות רוחב הקרשים לגובה הכתלים קרש על קרש׳ למדנו שארכו של משכן לעשרים קרשים שהיו בצפון ובדרום מן המזרח
של משכן) עשר אמות׳ ואמה וחצי האמה רחב׳ למדנו שארכו של משכן מלמטה באמצעו בגובה אמה׳ מכאן רבי רבן ח׳
למערב שלשים אמה׳ שתי ידות לקרש היה האחד חורץ את הקרש מלמטה שהיו חלולים׳ והאדנים גבהן אמה
ואת הידות מכניס באורכם שהיו חלולים׳ רוחב הקרש באמצע׳ חצי רוחב הקרש
תוספות והן היתדות והחרץ חצי רוחב קרש בעוביו׳ ומשלשת צדדיהן׳ רוחב החריץ כעובי
ומשבין לצדדים ... וידות הקדש הנכנסות בחלל האדנים חרוצות׳ שפת שני האדנים שיפסיקו
שפת האדן׳ שיכסה הקרש את כל ראש האדן שאם לא כן נמצא ריוח בין קרש לקרש כעובי
ביניהם׳ וזהו שנ׳ ויהיו תואמים מלמטה׳ שיחרוץ את צדי הידות כדי שיתחברו הקרשים זה אצל זה׳ משולבות
עשויות כמין שליבות סולם׳ ומובדלות זו מזו ומשופין ראשיהם ליכנס בתוך חלל האדן׳ כשליבה הנכנסת
במקב עמודי הסולם׳ אשה אל אחותה׳ מכוונות זו כנגד זו׳ שיהיו חריציהם שוים זו במדת זו׳ כדי שלא יהיו ב׳
ידות זו משוכה לצד פנים וזו משוכה לצד חוץ בעוביו׳ הקרש שהם אחת׳ ותרגום של ידות צירין לפי שדומות
לצירין׳

יתהון נחשא׃ יאצנע דהוקא לאמדבח מן כשב סנט וגשהא בנחאס׃ והובא
את בדיו בטבעות והיו הבדים על שתי צלעות המזבח בשאת אתו׃ ויעיל
ית אריחוהי בעזקתא ויהון אריחיא על תרין סטרי מדבחא במטל יתיה׃ ואדכל
ערהא פי חלק ותכון עלי גאנבי אלמדבח אדא חמל׃ נבוב לחת תעשה אתו
כאשר הראה אתך בהר כן יעשו׃ חליל לוחין תעביד יתיה כמא דאחזי יתך
בטורא כין יעבדון׃ ואצנעה אלואחא מגופה כמא אריתך פי אלגבל כדאך
יצנעון׃
ועשית את חצר המשכן לפאת
נגבה תימנה קלעים לחצר שש משזר מאה באמה ארך לפאה האחת׃
ותעביד ית דרת משכנא לרוח עיבר דרומא סרדי לדרתא דבוץ שזיר
מאה אמין ארכא לרוחא חדא׃ ואצנע צראדק למסכן מן גהת מהב
אלשמאל גנוב קלוע לצראדק מן עשר משזור מאיה דראע טולהא
פי גהה ואחדה׃ ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמודים
וחשקיהם כסף׃ ועמודוהי עסרין וסמכיהון עסרין דנחשא ווי עמודיא
וכבשיהון כסף׃ ועמדהא כ׳ וקואעדהא כ׳ מן נחאס ודראפין אלעמד וסלאתהא
פצה׃ וכן לפאת צפון בארך קלעים מאה ארך ועמודיו עשרים ואדניהם
עשרים נחשת ווי העמודים וחשקיהם כסף׃ וכין לרוח צפונא בארכא
סרדי מאה ארכא ועמודוהי עסרין וסמכיהון עסרין דנחשא ווי עמודיא
וכבשיהון כסף׃ וכדאך פי גהת אלשמאל מן אלטול קלוע טולהא מאיה
דראע ועמדהא עשרין וקואעדהא עשרין מן נחאס ודראפין אלעמד וסלאתהא
פצה׃ ורחב החצר לפאת ים קלעים חמשים אמה עמדיהם עשרה

לגדר ולהות המכונס כחורי הכברה׃ לפאת נגבה תימנה אין טה אלא לשון מקצוע׃ אף כל לרוח קדים מה ... וחדניהם
לרוח עיבר דרומא׃ ולירכתי׃ לשון סוף כתרגומו ולסיפי׃ ולפי שהכתוב במזרח קרוי ... המזרח ...
אחורים׃ והוא סוף שהנכנס הוא הראש׃ תעשה שנים קרשים׃ כדי ... אחד
אחד למקצוע בכותל מערבית ואחד לצד ... והמקצועות ... למקצועות
בחלל המשכן׃ אף חצי אמה מזה וחצי אמה מזה ... בחלל להעלים ... ואין
כנגד אמת ... הצפון והדרום כדי שיהיה המקצוע מבחוץ שוה ויהיה כל קרש
תאומים זה לזה מלמטה׃ שלא יפסיק ... בין האדנים ... להחזיקם זו עם זו׃ וזהו שפירש
עליון ... חרוצים ... שיהא רחב הקרש ... חוץ ... הקרש׃ לכסות את ...
וכן הקרש שאצלו ... תאומים זה לזה׃ וקרש המקצוע שבסדר המערב חריץ לחובו בעובין׃
כנגד חריץ של צד קרש הצפון והדרומי׃ כדי שלא יפרידו האדנים ביניהם׃ ויחדיו יהיו תמים על ראשו
כתאומים׃ ראשו של קרש׃ אל הטבעת האחת׃ כל קרש נקרש היה חרוץ מלמעלה ברחבו שני ס

חריצין

ואדניהם עשרה: ופתיא דדרתא לרוח מערבא סרדי חמשין אמין עמודיהון עסרא
וסמכיהון עסרא: ועדי אלצראדק מן גהת אלגרב כמסין דראע עמודהא י' וקואעדהא י'
ורחב החצר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה: ופתיא דדרתא לרוח קדומא
מדנחא חמשין אמין: ועדי אלצראדק מן גהת אלשרק כמסין דראע: וחמש עשרה
אמה קלעים לכתף עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה: וחמיש עסרי אמין סרדי
לעברא עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא: מנהא כמסה עשר דראע קלוע ללכם
עמודהא ג' וקואעדהא ג': ולכתף השנית חמש עשרה קלעים עמדיהם שלשה
ואדניהם שלשה: ולעברא תנינא חמיש עסרי סרדין עמודיהון
תלתא וסמכיהון תלתא: וללכם אלתאני קלוע כמסה עשר דראע עמודהא ג' וקואעדהא
תלאתה: ולשער החצר מסך עשרים אמה תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
משזר מעשה רקם עמדיהם ארבעה ואדניהם ארבעה: ולתרע דרתא פרסא
עסרין אמין דתכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עמודיהון ארבעה וסמכיהון עובד צי׳ה
ארבעא: ולבאב אלצראדק סתר טולה עשרין דראע מן אסמאנגון וארגואן וצבג
קרמז ועשר משזור צנעה ראקם ולה עמד ארבעה וקואעדהא ד': כל עמודי
החצר סביב מחשקים כסף וויהם כסף ואדניהם נחשת: כל עמודי דרתא סחור
סחור מכבשין כסף וויהון כסף וסמכיהון דנחשא: גמיע עמד אלצראדק מסתדירא
מטליה פצה ורזאפינהא פצה וקואעדהא מן נחאס: ארך החצר מאה
באמה ורחב חמשים בחמשים וקמה חמש אמות שש משזר ואדניהם נחשת:
ארכא דדרתא מאה אמין ופתיא חמשין בחמשין ורומא חמיש אמין דבוץ ט'

[illegible]

חורצן בשני צדיו כדי עובי טבעת ונכנסו בטבעת אחת. נמצא מתאימים לקרש שאצלו. אבל אותן טבעות
לא ידעתי אם קבועות הן אם מטלטלות. ובקרש שבמקצעות היה טבעת בעובי הקרש הדרומי והמערבי. וראש
קרש המקצוע שבסדר מערב נכנס לתוכו. נמצאו שני הסמלים מחוברים כן יהיה לשניהם לשני הקרשים שבמקצוע
לקרש שבסדר צפון ולקרש שבמערב. וכן לשני [illegible]. והיו שמונה קרשים הן האחוריים למעלה [illegible]
קרשים. ושני קרשים למקצעות [illegible] שמונה קרשים בסדר המערב כך שנויה במשנה [illegible] סדר הקרשים [illegible]
במלאכת המשכן היה עושה את [illegible] ותורץ את הקרש [illegible]
[illegible] כמין [illegible] למעלה [illegible]
[illegible]
וחורץ את הקרש [illegible]
[illegible] בריחים [illegible]
לקרשי צלע המשכן. או חמשה שלשה הן [illegible] הבריח העליון והתחתון [illegible]
זה נכנס בטבעת מצד זה וזה נכנס בטבעת מצד זה [illegible]
אבל [illegible] ארכו כנגד כל הכותל [illegible]

שזיר וסמכיהון דנחשא׃ טול אלדאר מאיה דראע ועריצה כמסין בכמסין
וסמכה אדרע מן עשר משזור וקואעדהא מן נחאס׃ לכל כלי המשכן בכל
עבדתו וכל יתדתיו וכל יתדת החצר נחשת׃ לכל מני משכנא בכל פולחנה
וכל סכוהי וכל סכי דרתא דנחשא׃ וסאיר אלה אלמסכן אלתי פי גמיע כדמתה
וגמיע אותאדה ואותאד אלדאר מן נחאס׃ צו׳ כ״ פסוקים סימן פלו״ זגד

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת
נר תמיד׃ ואת תפקיד ית בני ישראל ויסבון לך משח זיתא דכיא כתיש
לאנהרא לאדלקא בוציניא תדירא׃ ואנת פמר בני אסראיל אן יאתוך בדהן זית
צאף מדקוק ללאצאה לתסרג בה אלסרג דאימא׃ באהל מועד מחוץ לפרכת
אשר על העדת יערך אתו אהרן ובניו מערב עד בקר לפני יהוה חקת עולם
לדרתם מאת בני ישראל׃ במשכן זמנא מברא לפרכתא דעל סהדותא
יסדר יתיה אהרן ובנוהי מרמשא עד צפרא קדם יי קים עלם לדריהון מן בני
ישראל׃ פי כבא אלמחצר מן כארג אלסגף אלדי עלי אלשהאדה ינצבה הרון
ובניה מן אלעשי אלי אלצבאח בין ידי אללה רסם אלדהר לאגיאלהם מן בני אסראיל׃
ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי
אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני אהרן׃ ואת קריב לותך ית
אהרן אחוך וית בנוהי עמיה מגו בני ישראל לשמשא קדמי אהרן נדב ואביהוא
אלעזר ואיתמר בני אהרן׃ ואנת איצא פקדם אליך הרון אכיך ובניה מעה
מן בין בני אסראיל ליאמו לי הרון נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר בני הרון׃
ועשית

הוו להן טבעות בקרשים שלשם בתוכן׳ שתי טבעות לכל קרש׳ מעולשים בתוך עשר אמות על גובה הקרש׳ חלק
אחד מן לטבעת העליונה ולמעלה׳ וחלק אחד מן התחתונה ולמטה׳ וכל חלק הוא רביע אורך הקרש׳ ומכוונין
בין טבעת לטבעת כדי שיהיו כל הטבעות מכוונות זה לנגד זה׳ אבל לבריח התיכון נקובין בעובי הקרשים
דרך הנקבים שהם מכוונות [illegible] זה׳ והוא על׳ בתוך הקרשים׳ הבריחים העליונים והתחתונים שבצפון ושבדרום
ארך כל אחת טו׳ אמה׳ והתיכון ארכו שלשים אמה׳ והוא מן הקצה אל הקצה׳ מן המזרח ועד המערב׳ וחמשה
בריחים שבמערב אורך העליונים והתחתונים שש אמות והתיכון ארכו שתים עשרה׳ כנגד רוחב ע׳ אמות קרשים׳
כך היא מפורשת במלאכת המשכן׳׳ בתים לבריחים׳ הטבעות שתעשה בהן יהיו בתים ליכנס בהן הבריחים׳
ונכנית תחת הבריחים זהב׳ לא שהיה הזהב מדובק על הבריחים שאין עליה שום צפוי׳ אלא בקרש היה קובע כמין שתי
מכיות של זהב כמין שני סדקי קנה׳ חלול׳ וקובען אצל הטבעת לכאן ולכאן׳ ארכן ממלא את רחב הקרש מן הטבעת
לכאן ומכאן לכאן והבריח נכנס לתוכן ומהם לטבעת׳ ומן הטבעת לפה השני׳ כמצאו הבריחים מצופים זהב
בעין הרובין בקרשים והבריחים הללו מבחוץ היו בולטות הטבעות והמכיות לא היו בתוכן בתוך המשכן
אלא כל הכותל חלק מבפנים׳׳ והקמות את המשכן׳ לאחר שיגמר הקמתו׳ הראית בהר קודם לכן שעתיד

פלאו[illegible]

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת׃ ותעביד לבושי קודשא לאהרן
אחוך ליקר ולתשבחא׃ ואצנע תיאב קדס להרון אכיך לכראמה ופכר׃ ואתה
תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו
לכהנו לי׃ ואת תמליל עם כל חכימי לבא דאשלימית עמהון רוח חכמה׃ ויעבדון
ית לבושי אהרן לקדשותיה לשמשא קדמי׃ ואנת כלם כל חכים אכמלת פיה
רוח אלחכמה אן יצנעו תיאב הרון לתקדיסה ליאם לי׃ ואלה הבגדים אשר יעשו
חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו
לכהנו לי׃ ואלין לבושיא די יעבדון חושנא ואיפודא ומעילא וכתונין מרמצן מצנפן והמינן
ויעבדון לבושי קודשא לאהרן אחוך ולבנוהי לשמשא קדמי׃ וזה אלתיאב אלתי יצנעוהא
בדנה וצדרה וכמוטר ותוניה מושאה ועמאמה וזנאר ויצנעו תיאב קדס להרון
אכיך ולבניה ליאמו לי׃ והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת
תולעת השני ואת השש׃ ואנון יסבון ית דהבא וית תכלא וית ארגונא וית צבע זהורי
וית בוצא׃ והם יאכדון אלדהב ואלאסמאנגון ואלארגואן ואלצבג אלקרמז ואלעשר׃
ועשו את האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני
ושש משזר מעשה חשב׃ ויעבדון ית אפודא דהבא תכלא וארגונא צבע
זהורי ובוץ שזיר עובד אומן׃ ויצנעו אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן צבג
קרמז ועשר משזור צנעה חאדק׃ שתי כתפות חברת יהיה לו אל שני קצותיו
וחבר׃ תרתין כתפין מלפפן יהון ליה לתרין סטרוהי ויתלפף׃ ולהא גנאחאן מלצקאן
תכון עלי טרפיהא׃ וחשב אפדתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה זהב תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש משזר׃ והמין תקוניה דעלוהי כעובדוהי מניה יהי
דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר׃ ושפשג אלצדרה אלתי עליהא
כצנעתהא יכון מתלהא מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור׃
ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל׃ ותסב

ית

לפניך׃ להראותך מה הקמתי׃ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ומהפת

יָת תַּרְתֵּין אַבְנֵי בֻרְלָא· וְתִגְלוֹף עֲלֵיהוֹן· שְׁמָהָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וכד חגרי בלור ואנקש
עליהמא אסמא בני אסר׳ שִׁשָּׁה מִשְּׁמֹתָם עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת וְאֶת שְׁמוֹת הַשִּׁשָּׁה
הַנּוֹתָרִים עַל הָאֶבֶן הַשֵּׁנִית כְּתוֹלְדֹתָם׃ שִׁתָּא מִשְּׁמָהָתְהוֹן· עַל אַבְנָא חֲדָא· וְיָת
שְׁמָהָת· שִׁתָּא דְּאִשְׁתָּאֲרוּ· עַל אַבְנָא תִּנְיֵיתָא כְּתוֹלְדָתְהוֹן׃ סת מנהא עלי אחד
ואחד וסתה אסמי אלבאקיה עלי אלחגר אלתאני כתואלדהם׃ מַעֲשֵׂה חָרַשׁ
אֶבֶן פִּתּוּחֵי חֹתָם תְּפַתַּח אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֻסַבֹּת מִשְׁבְּצוֹת
זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ עוֹבַד אוּמָּן אֶבֶן טָבָא· כְּתַב מְפָרַשׁ כִּגְלוֹף דְּעִזְקָא· תִּגְלוֹף יָת
תַּרְתֵּין אַבְנַיָּא· עַל שְׁמָהָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל· מְשַׁקְּעָן מְרַמְּצָן בְּדַהַב תַּעְבֵּיד יָתְהוֹן׃
צנעה׳ כרט אלגוהר כנקש אלכאתם תנקש עלי אלחגרין אסמי בני אס׳ ואצנעהמא
תחיט בהא עיון אלדהב׃ וְשַׂמְתָּ אֶת שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כִּתְפֹת הָאֵפֹד אַבְנֵי זִכָּרֹן לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתָם לִפְנֵי יְהוָה עַל שְׁתֵּי כְתֵפָיו לְזִכָּרֹן׃ וּתְשַׁוֵּי יָת
תַּרְתֵּין אַבְנַיָּא· עַל כִּתְפֵי אֵיפוֹדָא· אַבְנֵי דְּכְרָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל· וְיִטּוֹל אַהֲרֹן יָת שְׁמָהָתְהוֹן
קֳדָם יְיָ· עַל תַּרְתֵּין כִּתְפוֹהִי לְדָכְרָנָא׃ ותציר אלחגרין פי גאנבי אלצדרה אלנאדרה׳ דכר בני א׳
אסראיל ויחמל הרון אסמאיהם בין ידי אללה עלי כתפיה דכרא׃
וְעָשִׂיתָ מִשְׁבְּצֹת זָהָב׃ וְתַעְבֵּיד מְרַמְּצָן דִּדְהַב׃ ותצנע
עיון מן דהב׃ וּשְׁתֵּי שַׁרְשְׁרֹת זָהָב טָהוֹר מִגְבָּלֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם מַעֲשֵׂה עֲבֹת
וְנָתַתָּה אֶת שַׁרְשְׁרֹת הָעֲבֹתֹת עַל הַמִּשְׁבְּצֹת׃ וְתַרְתֵּין תִּכִּין דִּדְהַב דְּכֵי מִתְחַמָּן
תַּעְבֵּיד יָתְהוֹן עוֹבַד גְּדִילוּ וְתִתֵּן יָת תִּכַּיָּא גְדִילָתָא עַל מְרַמְּצָתָא׃ וסלסלתין מן דהב
כאלץ משתדלתין תצנעהמא צנעה׳ צפר ועלק אלסלסלתין אלמצפורתין עלי אל
עיון׃
וְעָשִׂיתָ

חשן

ומזבח׳ ומזבח הזהב נתון כנגד אויר שבין שלחן למנורה. משוך קמעה כלפי המזרח׳ וכלם נתונים
מן חצי המשכן ולפנים כיצד אורך המשכן מן הפתח לפרוכת עשרים אמה׳ המזבח והשלחן והמנורה
מרוחקין מן הפתח כלפי מערב עשר אמות׳ ועשית מסך׳ וילון הוא מסך כנגד הפתח׳ כמו סכת בעדו
לשון מגן׳ מעשה רוקם׳ הצורות עשויות בו מעשה מחט כפרצוף של עבר זה׳ כך פרצוף של עבר
זה׳ רוקם׳ שם האומן ולא האומנות׳ ותרגומו עובד ציור׳ ולא שנאמר ציור׳ מדת יותר למדת הפרוכת
עשר אמות על עשר אמות׳ ועשית את המזבח וג׳ נעשה אותו קומתו׳ דברים ככתבן דברי רבי
יהודה׳ רבי יוסי אומר נאמר כאן רבוע ונאמר בפנימי רבוע מה להלן גבהו כשנים כארכו׳ אף כאן
גבהו כשנים כארכו׳ ומה אני מקיים שלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה׳ מנו תהיין
קרנותיו׳ שלא יעשם לבדם ויחברם בו׳ וצפית אתו נחשת׳ לכפר על עזות מצח׳ ומצחך נחושה׳
סירותיו׳ כמין יורות׳ לדשנו׳ לתקן דשנו לתוכם׳ והוא שתרגם אונקלוס למספי קטמיה׳ לקבל הדשן
לתוכם׳ כי יש מלות בלשון עברית מלה אחת מתחלפת בפתרון׳ לשמוש כגון וסעפיה׳ כמו ותשרש
שרשיה׳ אויל משריש׳ ולהלן ולהפך׳ וכמוהו בסעיפיה פוריה׳ וחלופו׳ מסעף
פורה מכשיח סעיפיה׳ וכמוהו זה האחריך עצמי׳ שבר עצמיו׳ וכמוהו ויסקלוהו באבנים׳ והלופו
וסקלו מאבן׳ הסירו האבנים׳ וכן ויעזקהו ויסקלהו׳ אף כאן לדשנו לתקן דשנו׳ ויעיו׳ כתרגומו
מגרפות׳ שנוטל בהן הדשן׳ והן כמין כסוי קדרה של מתכת דק׳ ולו בית יד׳ ומזרקותיו׳ לקבל

ש׳

חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת
שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ׃ ותעביד חושן דינא עובד אומן כעובד אפודא
תעבדיניה דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר תעביד יתיה׃ ואצנע
ברנה מהלאה צנעה חארק כצנעה אלצדרה מן דהב ואסמאנגון וארגואן וצבג
קרמז ועשר משזור תצנעהא׃ רָבוּעַ יִהְיֶה כָּפוּל זֶרֶת אָרְכּוֹ וְזֶרֶת רָחְבּוֹ׃ מרבע
יהי עיף זרתא ארכיה וזרתא פתיה׃ וליכון מרבעא מצאעפה טולהא שבר
וערצהא שבר׃ וּמִלֵּאתָ בוֹ מִלֻּאַת אֶבֶן אַרְבָּעָה טוּרִים אָבֶן טוּר אֹדֶם פִּטְדָה
וּבָרֶקֶת הַטּוּר הָאֶחָד׃ ותשלים ביה אשלמות אבנא ארבעא סדרין דאבן טבא
סדרא קדמאה סמקן ירקן וברקן סדרא חד׃ ואנצם פיה ארבעה סטור מן ג
אצנאף גוהר סטר אלאול יאקות אחמר וזמרד ואצפר׃ וְהַטּוּר הַשֵּׁנִי נֹפֶךְ
סַפִּיר וְיָהֲלֹם׃ וסדרא תנינא אזמרגדין שבזיז וסבהלום׃ וסטר אלתאני כחלי
וסהא ובהרמאן׃ וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לֶשֶׁם שְׁבוֹ וְאַחְלָמָה׃ וסדרא תליתאה
קנכירי טרקיא ועין עגלא׃ וסטר אלתאלת גזע וסבג ופירוזג׃ וְהַטּוּר הָרְבִיעִי
תַּרְשִׁישׁ וְשֹׁהַם וְיָשְׁפֵה מְשֻׁבָּצִים זָהָב יִהְיוּ בְּמִלּוּאֹתָם׃ וסדרא רביעאה
כרום ימא ובורלא ופנתירי מרמצן בדהב יהון באשלמותהון׃ וסטר אלד

אונקלי
בהם דם הזבחים· ומזלגותיו· כמין אונקליות כפופים· ומכה [illegible] בהם בבשר ונתחבים בו ומהפכים בהם
על גחלי המערכה· [illegible] ובלעז [illegible] ומחתותיו· בית קבול יש להם ליטול
בהם גחלים מן המזבח לשאתם על מזבח הפנימי לקטרת· ועל שם החתייה קרוים מחתות· כמו לחתות אש
מיקוד· לשון שאיבת אש ממקומה וכן היחתה איש אש בחיקו· לכל כליו· כמו כל כליו· מכבר· לשון כ'
כברה כמין לבוש עשוי לו למזבח· עשוי חורין חורין כמין רשת· ומקרא זה מסורס וכה פתרונו· ועשית
לו מכבר מעשה רשת· כרכב המזבח· סובב· כל דבר המקיף סביב בעיגול קרוי כרכוב· כמו שנינו בהכל
שוחטין· [illegible] כרכוב [illegible] בקדשי [illegible]
ונכנסין [illegible] למזבח עשה חריץ סביבו ברחבו לנוי· והוא לסוף שלש אמות קומתו מעשה סובב ולמעלה
אבל [illegible] להלוך הכהנים לא היה למזבח הנחשת כי אם על ראשו [illegible] וכן שנינו בזבחים
אי [illegible] כרכוב בין קרן לקרן [illegible] ולפנים ממנו אמה של הלוך רגלי הכהנים· שתי אמות הללו קרוים
כרכוב· [illegible] תחת כרכבו מלמטה· למדנו שהכרכוב [illegible] ולבוש המכבר תחתיו· [illegible]
[illegible] היה לנוי [illegible] לכהנים [illegible] זה שבו [illegible] לנוי היה· [illegible] המכבר· והמזבח
[illegible] עד חצי המזבח [illegible] בין [illegible] ומכאן שנו [illegible]
למזבח בית [illegible] [illegible] בנחושת על פי שלא [illegible]
זה כבר [illegible] מזבח אדמה תעשה לי· לא תעלה במעלות· לא תעשה לו מעלות בכבש [illegible]
כבש חלק [illegible] שהיה [illegible] ומזבח אדמה [illegible] המזבח הנחשת [illegible]
במקום [illegible] והכבש היה בדרום המזבח· מובדל מן המזבח [illegible] ועד [illegible]
[illegible] החצר שבדרום· כדברי האומר עשר אמות קומתו· ולדברי האומר [illegible] ככתבן שלש [illegible]
[illegible] לא [illegible] הכבש אלא עשר אמות· כך [illegible] במסכת [illegible] מדות· [illegible] מן
המזבח [illegible] במסכת זבחים [illegible] בטבעות· [illegible] טבעות [illegible]
[illegible] כתרגומו חליל לוחין לוחות [illegible] מכל צד והחלל באמצע· ולא יהא כלו עץ [illegible]
[illegible] קלעים עשויים כמין [illegible] נקבים נקבים מעשה [illegible]

ולמה·

אזרק ובלור ויספה ותכון מעשה בדהב פי נצאמהא ׃ והאבנים תהיין על
שמות בני ישראל שתים עשרה על שמתם פתוחי חתם איש על שמו תהיין
לשני עשר שבט ׃ ואבניא יהוין על שמהת בני ישראל תרתא עסרי על
שמהתהון כתב מפרש כגלף דעזקא גבר על שמיה יהוין לתרי עסר שבטין ׃
ולתכון עלי אחגרה אסמי בני אסראיל אתני עשר נציר אסמאיהא
כנקש אלכאתם אסם כל ואחד עלי אחגר תכון לאתני עשר סבט ׃ ועשית
על החשן שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור ׃ ותעביד על חשנא תכין
מתחמן עובד גדילו דדהב דכי ׃ ואצנע ללבדנה סלאסל מעתדלה צנעה גפר
מן דהב כאלץ ׃ ועשית על החשן שתי טבעות זהב ונתת את שתי הטבעות
על שני קצות החשן ׃ ותעביד על חשנא תרתין עזקן דדהב ותתן ית תרתין
עזקתא על תרין סטרי חשנא ׃ ואצנע להא חלקתין מן דהב ואגעלהמא
פי טרפי אלבדנה ׃ ונתתה את שתי עבתת הזהב על שתי הטבעות אל קצות
החשן ׃ ותתין ית תרתין גדילן דדהב על תרתין עזקתא ... בסטרי חשנא ואג
ועלק אלצפירתין אלדהב עלי אלחלקתין אלתי פי טרפי אלבדנה ׃ ואת שתי קצות שתי
העבתת תתן על שתי המשבצת ונתתה על כתפות האפוד אל מול פניו ׃ וית תרתין
גדילן דעל תרין סטרוהי תתין על תרתין מרמצתא ותתין על כתפי אפודא לקביל
אפוהי ׃ וטרפי אלצפירתין אלאכרתין תעלקהמא עלי אלעינין פתציר עלי גבי אלצדרה
מן מקדמהא ׃ ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על שני קצות החשן על
שפתו אשר אל עבר האפד ביתה ׃ ותעביד תרתין עזקן דדהב ותשוי יתהון
על תרין סטרי חשנא על ספתיה דלעברא דאפודא לגיו ׃ ואצנע איצא חלקתין

רש״י

ולא מעשה אורג ותרגום סרדין כתרגום של מכבר המתורגם סרדא לפי שהן מנוקבין ככברה ׃ לפאה האחת
כל הרוח קרוי כאן ׃ ועמודיו עשרים חמש אמות בין עמוד לעמוד ׃ ואדניהם של העמודים נחשת האדנים
יושבים על הארץ והעמודים תקועים לתוכן היו עשוים כמין קונדסין והכן עשר טפחים ורחבן ...
ובו בעת ... קבועה בו באמצעו וכורך שפת הקלע סביביו במיתרים כנגד כל עמוד ועמוד ותולה הבקרון
דרך שני ווין באונקלי שבעמוד שעשו לחוץ וין ׃ ... למעלה ... אחד קבוע בעמוד כאותן
שעושין להגביה דלתות ׃ ורחב הקלע תלוי מלמטה היה קומת מחיצת החצר ׃ ווי העמודים הם האונקליות
וחשוקיהם מוקפין היו העמודים בחוטי כסף סביב ׃ ואיני יודע אם על כל כולן אם בראשם אם באמצעם
אך יודע אני שחשוק לשון חגורה ׃ שכן מצינו בפלגש בגבעה ועמו צמד חמורים חבושים כתרגומו ...
חשוקים ׃ לפאת קדמה מזרחה כשהתנכר קדם לשון פנים ׃ אחור לשון אחורים ׃ לפיכן מזרח קרוי
קדם שהוא פנים ׃ ומערב קרוי אחור ׃ כדא הים האחרון ... ׃ חמשים אמה ׃ אותן חמשים
אמה לא היו סתומים כולם בקלעים לפי ששם הפתח אלא חמש עשרה אמה קלעים ׃ לכתף הכתף
מכאן וכן לכתף השנית כשאר רחב חלל הפתח בנתים עשרים אמה ׃ ובזו של ולשער החצר
מסך עשרים אמה ׃ וילון מסך כנגד הפתח עשרים אמה אורך כרחב הפתח ׃ עמודיהם שלשה
חמש אמות בין עמוד לעמוד ׃ בין עמוד שבראש הדרום העומד במקצוע דרומית מזרחית ׃ עד

עמודי׳

מן דהב ואגעלהמא פי טרפי אלבדנה בחאשיתהא אלתי אלי גאנב אלצדרה מן דאכל׃
וְעָשִׂיתָ שְׁתֵּי טַבְּעוֹת זָהָב וְנָתַתָּה אֹתָם עַל שְׁתֵּי כִתְפוֹת הָאֵפוֹד מִלְמַטָּה מִמּוּל פָּנָיו
לְעֻמַּת מַחְבַּרְתּוֹ מִמַּעַל לְחֵשֶׁב הָאֵפוֹד׃ ותעביד תרתין עזקן דדהב ותתין יתהון על
תרין כתפי איפודא מלרע מלקביל אפוהי לקביל בית לופי מעלוי להמיין איפודא׃
ואצנע איצא חלקתין מן דהב ואגעלהמא באיזא גיבי אלצדרה מן אספל ממא
ילי וגההא אמאם תאליפהא פוק שפשגהא׃ וְיִרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָו אֶל
טַבְּעֹת הָאֵפֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיוֹת עַל חֵשֶׁב הָאֵפוֹד וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד׃
ויהדון ית חשנא מעזקתיה לעזקת איפודא בחוטא דתכילתא למהוי על המיין
איפודא ולא יתפרק חשנא מעלוי איפודא׃ ויחבכו אלבדנה מן חלקהא אלי חלק
אלצדרה בסלך מן אסמאנגון חתי תציר פוק שפשגהא ולא תזול ענהא׃ וְנָשָׂא
אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל לִבּוֹ בְּבֹאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְזִכָּרֹן
לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד׃ ויטול אהרן ית שמהת בני ישראל בחושן דינא על ליביה במיעליה
לקודשא לדכרנא קדם יי׃ תדירא׃ ויחמל הרון אסמא בני אסר׳ פי אלבדנה אלמהיארה
עלי צדרה פי דכולה אלי אלקדס דכרא בין ידי אללה דאימא׃ וְנָתַתָּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט
אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתֻּמִּים וְהָיוּ עַל לֵב אַהֲרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אַהֲרֹן אֶת מִשְׁפַּט
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד׃ ותתן בחושן דינא ית אוריא וית תומיא ויהון על
ליבא דאהרן במיעליה לקדם יי׃ ויטול אהרן ית דין בני ישראל על ליביה קדם יי׳ תדירא׃
ואגעל פי אלבדנה אלמהיארה אלאנואר ואלצחאח ויכון עלי צדר הרון פי דכולה בין ידי
אללה ויחמל הרון היאה בני אסראל עלי קלבה בין ידי אללה דאימא׃
וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֵפוֹד כְּלִיל תְּכֵלֶת ותעביד ית

עמ׳ כ

רש״י

מתוך שהוא מן המשכן שבמזרח חמש אמות נמשכו לשער חמש אמות · ומן הסכך לשלישי חמש אמות
ובין לכתפות השער וארבעה עמודים למסך הרי עשרה עמודים למזרח׃ נגד עשרה למערב׃ כל עמודי
החצר סביב וגו׳ לפי שלא פירש ווין וחשוקים ואדני נחשת אלא לצפון ולדרום׃ אבל למזרח ולמערב לא
נאמר ווין וחשוקים ואדני נחשת׳ לכך בא ולמד כאן׳ ארך החצר הצפון והדרום שמן המזרח למערב מאה
באמה׃ ורחב חמשים בחמשים׳ חצר שבמזרח היתה מרובעת חמשים על חמשים׳ שהמשכן ארכו שלשים
ורחבו עשר העמיד מזרחו בשפת חמשים החיצונים של תוך החצר׳ נמצא כלו בחמשים הפנימיים
וכלה ארכו לסוף שלשים׳ נמצא עשרים אמה ריוח לאחוריו בין הקלעים שבמערב ליריעות של אחורי המשכן
ורחב המשכן עשר אמות באמצע רחב החצר׳ נמצאו עשרים אמה ריוח לצפון
ולדרום מן קלעי החצר ליריעות המשכן וכן למערב וחמשים על חמשים חצר לפניו׃ וקומה חמש אמות
גבה מחיצות החצר והוא רחב הקלעים׃ ואדניהם נחשת׳ להביא אדני המסך׳ שלא תאמר לא נאמרו אדני
נחשת אלא לעמודי הקלעים׳ אבל אדני המסך של מין אחר׳ כך נראה בעיני שלכך חזר ושנאן׃ לכל כלי
המשכן שהיו צריכין להקמתו ולהורדתו׳ כמו מקבות לתקוע יתדות ועמודים׳ יתדות׳ כמין נגרי נחשת עשויין
ליריעות האהל ולקלעי החצר קשורין במיתרים סביב סביב בשפוליהן׳ כדי שלא תהא הרוח מגביהתן׳ ואיני

יתנ׳ כי׳

מעיל אפדא גמיר תכלא׃ ואצנע ממטר ׳צדרה גמלתה מן אסמאנגון׃
והיה פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב מעשה ארג כפי תחרא יהיה לו
לא יקרע׃ ויהי פומיה כפיל לגויה תורא יהי מקף לפומיה סחור סחור עובד מחי
כפום שרין יהי ליה דלא יתבזע׃ ויכון פאה ׳אלדי הו ראסה פי וסטה ואשיה תחיט
בפאה מסתדירא צנעה חאיך כפם ׳דרע יציר לה ללא יתרק׃ ועשית על
שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ופעמני זהב בתוכם סביב׃
ותעביד על שפולוהי רמוני תכלא וארגונא וצבע זהורי על שפולוהי סחור סחור
וזוגין דדהב ביניהון סחור סחור׃ ואצנע פי דילה רמאמין מן אסמאנגון וארגואן
וצבג קרמז פי דילה מסתדירא וגלאגל מן דהב פי מא בינהם מסתדירא׃ פעמן
זהב ורמון פעמן זהב ורמון על שולי המעיל סביב׃ זוגא דדהבא ורמונא
זוגא דדהבא ורמונא על שפולי מעילא סחור סחור׃ גלגל מן דהב ורמאנה
גלגל מן דהב ורמאנה פי דילה ממטר מסתדירא׃ והיה על אהרן לשרת ונשמע
קולו בבאו אל הקדש לפני יהוה ובצאתו ולא ימות׃ ויהי על אהרן לשמשא
וישתמע קליה במיעליה לקדשא לקדם יי׳ ובמפקיה ולא ימות׃ ויכון על
הרון אד׳ יכדם ויסמע צותה פי דכולה ׳אלי קדם בין ידי אלה ופי כרוגה ולא
יהלך׃
ועשית ציץ זהב טהור
ופתחת עליו פתוחי חתם קדש ליהוה׃ ותעביד ציצא דדהב דכי ותגלוף עלוהי
כתב מפרש קדש ליי׳׃ ואצנע עצאבה מן דהב כאלץ ואנקש עליה
כנקש ׳כאתם קדש ליי׳׃ ושמת אתו על פתיל תכלת והיה על המצנפת
אל מול פני המצנפת יהיה׃ ותשוי יתיה על חוטא דתכלתא ויהי על מצנפתא

לקבל...

ידע אם תחובין בארץ את הקערות והלוין׃ וכובדן מכביד שמלי הירידות שלא יזוזו כלוח׃ ואומר חב...
ששמן מוליח עליהן שתם תקועין בארץ׃ לכך נקראו יתדות ומקרא זה מסייענו אהל בלי צמן כל יתדותיו
לנצרח ...

ואתה תצוה׃ זך בלי שמרים׃ כמו ששנינו במנחות מגרגרו בראש הזית וכו׳׃ כתית׃ הזתים כותש במכתשת
ואינן טוחנן בריחים׃ כדי שלא יהיו בו שמרים׃ ואחר שהוציא טפה ראשונה מכניסן לרחים וטוחנן׃
והשמן השני פסול למנורה׃ וכשר למנחות׃ שנ׳ כתית למאור ולא כתית למנחות׃ להעלות נר תמיד׃
מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה׃ תמיד כל לילה ולילה קרוי תמיד׃ כמו שאתה אומר עולת תמיד׃
ואינה אלא מיום ליום׃ וכן במנחת חביתין נאמר תמיד׃ ואינה אלא מחציתה בבקר ומחציתה בערב׃
אבל תמיד האמור בלחם הפנים משבת לשבת הוא׃ מערב עד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת מערב
ועד בקר׃ ושיערו חכמים חצי לוג ללילי טבת הארוכין׃ וכן לכל הלילות ואם יותר אין בכך כלום׃
ואתה הקרב אליך לאחר שתגמר מלאכת המשכן׃ לכהנו לי לקדשו׃ להכניסו בכהונה על ידי
הבגדים שיהא כהן לי׳ ולשון כהונה שירות הוא׃ חשן׃ תכשיט כנגד הלב׃ אפוד׃ לא שמעתי
ולא מצאתי בברייתא פירוש תבניתו ולבי אומר לי שהוא חגורה לו מאחוריו רחבו כרחב גב איש

כמין...

114

לקביל אפי מצנפתא יהי׳ ויש׳דהא בסלך מן אסמאנגון ותכון דון ׳עמאמה מן ח׳
מקדמהא ׳ והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אשר יקדישו בני ישראל
לכל מתנת קדשיהם והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני יהוה׳ ויהי על בית עיני
דאהרן ויטול אהרן ית עוית קדשיא דיקדישון בני ישראל לכל מתנת קודשיהון
ויהי על בית עינוהי תדירא לרעוא להון קדם יי׳ ותכון עלי גבהה הרון אד יסתגפר
ען דנוב אקראם ׳תי יקדסהא בנאסר לגמיע עטאיאהם ואקדאסהם פתכון עלי
גבהתה דאימא ליתרצא ענהם בין ידי אלה׳ ושבצת הכתנת שש ועשית מצנפת
שש ואבנט תעשה מעשה רקם׳ ותרמיץ כתונא דבוצא ותעביד מצנפתא
דבוצא והמין תעביד עובד צייר׳ ותש׳תדניה מן עשר ואצנע ׳עמאמה מן ט׳ [עשר]
ו׳זנאר תצנעה צנעה ראקם׳ ולבני אהרן תעשה כתנת ועשית להם אבנטים
ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת׳ ולבני אהרן תעביד כתונין ותעביד להון
המינין וקובעין תעביד להון ליקר ולתשבחא׳ ולבני הרון תצנע תואניא ואצנע
להם זנאנירא וקלאנסא תצנעהא להם לכראמה ופכר׳ והלבשת אתם את
אהרן אחיך ואת בניו אתו ומשחת אתם ומלאת את ידם וקדשת אתם וכהנו
לי׳ ותלביש יתהון ית אהרן אחוך וית בנוהי עמיה ותרבי יתהון ותקריב
קרבנהון ותקדיש יתהון וישמשון קדמי׳ ו׳לבסהא הרון אכיך ובניה מעה
ואמסחהם ואכמל ואגבהם וקדסהם ויצלמו לי׳ ועשה להם מכנסי בד לכסות
בשר ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו׳ ועביד להון מכנסין דבוץ לכסאה בסר
עריא מחרצין ועד ירכן יהון׳ ואצנע להם סראויל מן עשר לתגטי מן א׳

אבד[illegible]

כמין סינר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים׳ כך מעשיהו מלמטה שנ׳ ודוד חגור אפוד בד
למדנו שהאפוד חגורה היא׳ וא״א לומר אין בו אלא החגורה לבדה׳ שהרי נאמר ויתן עליו את האפוד׳ ואחר
ויחגור אתו בחשב האפוד׳ ותרגם אונקלוס בהמין חימדתיה׳ למדנו שהחשב הוא החגור׳ והאפוד שם תכשיט
לבדו וא״א לומר שעל שם שתי הכתפות שבו הוא קרוי אפוד׳ שהרי נאמר׳ שתי כתפות האפוד׳ למדנו
שהאפוד שם לבד׳ והכתפות שם לבד׳ לכך אני אומר שעל שם הסינר של מטה קרוי אפוד׳ על שם שאופדו
ומקשטו בו׳ כמו שנ׳ ויאפוד לו בו׳ והחשב הוא חגור על מעלה הימנו׳ והכתפות קבועות בו׳ ועוד אומר
לי לבי שיש ראיה שהיא מין לבוש׳ שתרגם יונתן ודוד חגור אפוד בד כרדוט דבוץ׳ ותרגם כמו כן מעילים
כרדוטין במעשה תמר אחות אבשלום כי כן תלבשנה בנות המלך הבתולות מעילים׳ מעיל הוא כמין חלוק
וכן הכתונת׳ אלא שהכתונת סמוך לבשרו׳ והמעיל קרוי חלוק העליון׳ תשבץ׳ עשויין משבצות לנוי
והמשבצות הן כמין גומות העשויות בתכשיטי זהב למושב קביעות אבנים טובות ומרגליות כמו שנ׳ משבצות
האפוד מוסבות משבצות זהב׳ מצנפת׳ כמין כיפת כובע׳ שהרי במקום אחר קורא להם מגבעות ר׳
ומתרגמינן כובעין׳ ואבנט׳ הוא חגורה על הכתונת׳ והאפוד חגורה על המעיל כמו שמצינו בסדר
לבישתן ויתן עליו את הכתונת ויחגור אתו באבנט׳ וילבשהו את המעיל׳ ויתן עליו את האפוד׳ ב׳

בגדיל׳

אבדאנהם סראויל מן כתאן אלי רכבתיהם׃ וְהָיוּ עַל־אַהֲרֹן וְעַל־בָּנָיו בְּבֹאָם
אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד אוֹ בְגִשְׁתָּם אֶל־הַמִּזְבֵּחַ לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא־יִשְׂאוּ עָוֹן וָמֵתוּ חֻקַּת
עוֹלָם לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו׃ ויהון על אהרן ועל בנוהי במיעלהון למשכן זמנא
או במקרבהון למדבחא לשמשא בקודשא ולא יקבלון חובא ולא ימותון
קים עלם ליה ולבנוהי בתרוהי׃ ותכון עלי הרון ובניה פי דכ׳ולהם אלי כבא אלמחצ׳ר
ופי תקדמהם אלי אלמדבח ליכ׳דמון פי אלקדס ולא יחמלון וזרא פיהלכון רסם אבדי
להו ולנסלה מן בעדה׃
וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי לְקַח פַּר אֶחָד בֶּן־בָּקָר
וְאֵילִם שְׁנַיִם תְּמִימִם׃ ודין פתגמא דתעביד להון לקדשא יתהון לשמשא
קדמי סב תור בר תורי ודכרין תרין שלמין׃ והדא אלאמר אלדי תצנעה להם
לתקדסהם ויאמו לי כ׳ד ת֗ורא מן אלבקר וכבשין צחיחין׃ וְלֶחֶם מַצּוֹת וְחַלֹּת
מַצֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן סֹלֶת חִטִּים תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃
ולחים פטיר וגריצן פטירן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשח
סלת דחטין תעביד יתהון׃ וכ׳בז פטיר וגראדק פטיר מלתותה בדהן ורקאק
פטיר ממסוחה בדהן מן סמיד חנטה תצנעהא׃ וְנָתַתָּ אֹתָם עַל־סַל אֶחָד
וְהִקְרַבְתָּ אֹתָם בַּסָּל וְאֶת־הַפָּר וְאֵת שְׁנֵי הָאֵילִם׃ ותתן יתהון על סלא חד ותקרב
יתהון בסלא וית תורא וית תרין דכרין׃ ואגעלהמא פי סלה ואחדה וקדמהא
פיהא מע אלת֗ור ואלכבשין׃ וְאֶת־אַהֲרֹן וְאֶת־בָּנָיו תַּקְרִיב אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וְרָחַצְתָּ אֹתָם בַּמָּיִם׃ וית אהרן וית בנוהי תקריב לתרע משכן זמנא ותסחי
יתהון׃

רשי

בגדי קדש. מתרומה המקודשת לשמי יעשו אותם׃ והם יקחו. אותם חכמי לב שיעשו הבגדים יקבלו
מן המתנדבים את הזהב ואת התכלת לעשות מהן את הבגדים׃ ועשו את האפד. אם באתי לפרש
מעשה האפד והחשן על סדר המקראות הרי פירושן פרקים ויגע הקורא בצרופן
לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא למען ירוץ קורא בו ואחר אפרש על סדר המקראות. האפוד
עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים וחוגר אותו מאחריו כנגד לבו למטה מאציליו רחבו
כמדת רחב גבו של אדם ויותר ומגיע עד עקביו והחשב מחובר בראשו על פני רחבו מעשה ארג ומאריך
לכאן ולכאן כדי להקיף ולחגור בו והכתפות מחוברות בחשב אחד לימין ואחד לשמאל מאחורי הכהן
לשני קצות רחבו של סינר ובזוקפן עומדות לו על שני כתפיו ודומין שתי רצועות עשויות
מגוף האפוד. חלוקות כדי שיוכל לזוקפן אצל צוארו מכאן ומכאן ונקפלות לפניו למטה מכתפיו
מעט ואבני השהם קבועות בהם אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל והמשבצות נתונות בראשיהן
לפני כתפיו ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן בשני קצות רחבו העליון אחת לימין
ואחת לשמאל ושני ראשי השרשרת תוקעין במשבצות לימין וכן שני ראשי השרשרת השמאלית

יתהון במיא׃ וקדם הרון ובניה אלי באב קבה אלמחצר ואגסלהם באלמא׃ ולקחת את ה
הבגדים והלבשת את אהרן את הכתנת ואת מעיל האפד ואת האפד ואת החשן ואפדת
לו בחשב האפד׃ ותסב ית לבושיא ותלביש ית אהרן ית כתונא וית מעיל אפודא
וית אפודא וית חושנא ותתקין ליה בהמין אפודא׃ וכד אלתיאב ואלבס הרון אלתוניה
ואלממטר ואלצדרה ואלברנה ואשדדה בשפשגהא׃ ושמת המצנפת על ראשו ונתת
את נזר הקדש על המצנפת׃ ותשוי מצנפתא על רישיה ותתין ית כלילא דקודשא
על מצנפתא׃ וציר אלעמאמה עלי ראסה ואגעל תאג אלקדס דון אלעמאמה׃ ולקחת
את שמן המשחה ויצקת על ראשו ומשחת אתו׃ ותסב ית משחא דרבותא ותריק
על רישיה ותרבי יתיה׃ וכד מן דהן אלמסח וצב עלי ראסה ואמסחה׃ ואת בניו תקריב
והלבשתם כתנת׃ וית בנוהי תקריב ותלבישנון כתונין׃ וקדם בניה ואלבסהם תואבאי
וחגרת אתם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעת והיתה להם כהנה לחקת עולם
ומלאת יד אהרן ויד בניו׃ ותזריז יתהון המינין אהרן ובנוהי ותתקין להון קובעין ותהי
להון כהונתא לקים עלם ותקריב קורבנא דאהרן וקורבנא דבנוהי׃ ואשדדהם בזנאניר
הרון ובניה וקלדהם קלאנס פתציר להם אלאמאמה רסם אבד ואכמל ואגב הרון
ואגב בניה׃ והקרבת את הפר לפני אהל מועד וסמך אהרן ובניו את ידיהם על
ראש הפר׃ ותקריב ית תורא לקדם משכן זמנא ויסמוך אהרן ובנוהי ית ידיהון על
רישא דתורא׃ וקדם אלתור בין ידי קבה אלמחצר ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה׃
ושחטת את הפר לפני יהוה פתח אהל מועד׃ ותכוס ית תורא קדם יי בתרע משכן
זמנא

תקועין במשבצות שבכתף שמאל נמצא החשן תלוי במשבצת האפד על לבו מלפניו ועוד שתי
טבעות בשני קצות החשן בתחתית וכנגדם שתי טבעות בשתי כתפות האפד מלמטה בחשב האפד ... בין
המחבר בחשב וטבעות החשן אל מול טבעות האפד שוכבים זה על זה ומרכסן בפתיל תכלת בטבעות
האפד והחשן שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפד ולא יהא זז ונברא הולך חוטי זהב תכלת וארגמן
ותולעת שני ושש משזר חמשת מינין הללו שזורין בכל חוט וחוט היו מרדדין את הזהב טסים דקין וקוצצין
פתילים מהן וטווין אותו חוט של זהב עם ששה חוטין של תכלת וחוט של זהב עם ששה חוטין של ארגמן
וכן בתולעת שני וכן בשש שכל המינין חוטן כפול ששה וחוט של זהב עם כל אחד ואחד ואחר שוזר
את כלם כאחד נמצא חוטן כפול עשרים וארבעה וכן מפורש במסכת יומא ולמדו מן המקרא הזה וירקעו
את פחי הזהב וקצץ פתילים לעשות את פתילי הזהב בתוך התכלת ובתוך הארגמן וגו׳ למדנו שחוט
של זהב שזור עם כל מין ומין ומעשה חושב כבר פירשתי שהוא אריגת שתי קירות שאין צורת שני
עברים דומות זו לזו שתי כתפות וג׳ המיוד מלמטה וחשב האפד היא החגורה ומגודה לו מלמטה ד׳
דוגמת סינר הנשים ונגבו של כהן היו מחוברות בחשב שתי חתיכות כמין שתי רצועות לחבותי אחד
כנגד כל כתף וכתף וזוקפן על שתי כתפותיו עד שנקפלות לפנים כנגד החזה ועל ידי חבורן לטבעות החשן
מחזקין מלפניו כנגד לבו שאין נופלות כמו שמפורש בענין והיו זקופות והולכות כנגד כתפיו ושתי אבני
שהם קבועות בהם אחת בכל אחת ... על אחר שלא היה רחבו אלא כנגד גבו
ובגבהו עד כנגד האצילים שנ׳ לא יחגרו ביזע אין חוגרין במקום זיעה לא למעלה מאציליהם
ולא למטה ממתניהם אלא כנגד אציליהם והחבור המחובר עם אותם שתי כתפות לאפד וחבור ...

בשוהם

זמנא ואדבחה בין ידי אללה ענד באב כבא אלמחצר · ולקחת מדם הפר ונתתה
על קרנות המזבח באצבעך ואת כל הדם תשפך אל יסוד המזבח · ותסב מדמא דתורא
ותתין על קרנת מדבחא באצבעך · וית כל דמא תשפוך ליסודא דמדבחא · וכד מן
דמה ואגעל עלי ארכאן אלמדבח באצבעך ובאקי אלדם צבה ענד אסאסה · ולקחת
את כל החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכלית ואת
החלב אשר עליהן והקטרת המזבחה · ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא · וית
חצרא דעל כבדא · וית תרתין כליין · וית תרבא דעליהון · ותסיק למדבחא · וכד
וכד מנה אלתרב אלמגטי אלגוף וזאידה אלכבד ואלכלותין ואלשחם אלדי עליהמא וקתר
דאך עלי אלמדבח · ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף באש מחוץ למחנה
חטאת הוא · וית בסר תורא וית משכיה וית אכליה · תוקיד בנורא · מברא למשריתא
חטאתא הוא · ולחם אלתור וגלדה ופרתה אחרקה בנאר כארג אלעסכר לאנה
דכוה · ואת האיל האחד תקח וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל ·
וית דכרא חד תסב · ויסמכון אהרן ובנוהי · ית ידיהון על ריש דכרא · תם קדם
אחד אלכבשין ויסנד הרון ובניה אידיהם עלי ראסה · ושחטת את האיל
ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב · ותכוס ית דכרא · ותסב ית דמיה · ותזרוק
על מדבחא סחור סחור · ואדבחה וכד מן דמה ודשה עלי אלמדבח מסתדירא ·
ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתת על נתחיו ועל ראשו ·
וית דכרא · תפליג לאבלוהי · ותחליל גויה וכרעוהי · ותתין על אברוהי ועל

רש״י

כמעשהו כאריגת הסינר · ממנו יהיה עמו יהיה ארוג ולא יארגנו לבדו ויחברנו · וחשב אפודתו · וחגור שעליו
שבו הוא מחבר ומתקנהו לכהן ומקשטו · אשר עליו · למעלה בשפת הסינר היא החגורה · כמעשהו
כאריגת הסינר מעשה חושב ומחמשת מינים כך אריגת החשב · מעשה חושב ומחמשת מינין · ממנו
יהיה עמו יהיה ארוג ולא יארגנו לבד ויחברנו · כתולדתם · כסדר שנולדו · ראובן שמעון לוי יהודה
דן ונפתלי על האחת · ועל השנית גד ואשר יששכר וזבולן יוסף ובנימין מלא שכן הוא כתוב
במקום תולדתו · כ״ה אותיות בכל אחת ואחת · מעשה חרש אבן · מעשה אומן של אבנים · חרש זה
דבוק הוא לתיבה שלאחריו · ולפיכך הוא נקוד פתח בסופו · וכן חרש עצים נטה קו · חורש של נחשת ·
וכן חרש ברזל מעצד · כלם דבוקים ונקודים · פתוחי חתם כתרגומו מפרש כגלף דעזקא · חרוצות
האותיות בתוכן כמו שחורצין חותמי טבעות שהם לחתום איגרות כתב גמור ומפורש · על
שמות · כמו בשמות · מוסבות משבצות · מוקפות האבנים במשבצות זהב שעושה מושב האבן בזהב
כמין גומא למדת האבן ומשקעה במשבצות נמצאת המשבצת סובבת את האבן סביב · ומחבר
המשבצות באפוד · לזכרון · שיהא רואה הקב״ה השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם · ועשית משבצות
מיעוט משבצות ב׳ ולא פירש לך עתה בפרשה זו אלא מקצת צרכן ובפרשת החשן גומר לך
פירושן · שרשרות · שלשלאות · מגבלות · לסוף גבול החשן תעשה אותם · מעשה עבות · מעשה קליעת חוטין
ולא מעשה נקבים וכבלים כאותן שעושין למנורות אש כשהן של דלוקאות · ונתתה
את שרשרת על עבתת העשויות מעשה עבות על המשבצות הללו · ולא זה הוא מקומן בצוואת עשייתן
של שרשרות הללו בצוואת קביעתן · ואין תעשה האמור כאן לשון צווי אלא לשון עתיד כמו

לשון

ורישיה׃ ועצ͏ה אעצ͏א ואגסל גופה ואכארעה ואצ͏פהא עלי אעצ͏איה וראסה׃
והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחוח אשה ליהוה הוא׃ ותסיק
ית כל דכרא עלתא הוא קדם יי לאתקבלא ברעוא קרבנא קדם יי הוא׃ ותקתרה עלי
מדבח לאנה צעידה ללה מרצ͏י מקבול קרבאן ללה׃ ולקחת את האיל השני
וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל׃ ותסב ית דכרא תנינא ויסמכון אהרן
ובנוהי ית ידיהון על ריש דכרא׃ וקדם אלכבש אלתאני ויסנד הרון ובניה אידיהם
עלי ראסה׃ ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוך אזן אהרן ועל תנוך
אזן בניו הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם
על המזבח סביב׃ ותכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתין על רום ארנא דאהרן ועל
רום ארנא דבנוהי דימינא ועל איון ידהון דימינא ועל איון רגלהון דימינא
ותזרוק ית דמא על מדבחא סחור סחור׃ ואדבחה וכד׳ מן דמה ואגעל עלי
שחמה אדן הרון ושחמאת אדאן בניה אליאמין ועלי אבהאם אידיהם
אליאמין ועלי אבהאם ארגלהם אליאמין ורש באקי אלדם עלי אלמדבח
מסתדירא׃ ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על
אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו וקדש הוא ובגדיו ובניו ובגדי
בניו אתו׃ ותסב מדמא דעל מדבחא וממשחא דרבותא ותדי על אהרן ועל
לבושוהי ועל בנוהי ועל לבושי בנוהי עמיה ויתקדש הוא ולבושוהי ובנוהי
ולבושי בנוהי עמיה׃ וכד׳ מן אלדם אלדי עלי אלמדבח ומן דהן אלמסח ואנצ͏ח עלי
הרון ותיאבה ובניה ותיאב בניה מעה ויתקדס הו ותיאבה ובניה ותיאב
בניה מעה׃ ולקחת מן האיל החלב והאליה ואת החלב המכסה את
הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן ואת
שוק

לעה צ͏וני · לא לפון עתיד · כי בכלעת להשן תגר ומנורה על עשייתן ועל קביעותן · ולא נכתב כאן אלא להודיע תקנת צורך המשבצות שכוה לעשות עם האפוד · וכתב לך אתלמוד לך המשבצות הללו ונתקו לך לכשתעשה עבותות מוגבלות על החשן יתתם על המשבצות הללו ·· חשן מ[illegible] שמכפר על קלקול הדין · דא מעשה שמכפר דבריו והבטחתו זיות · שהמעשה מעשה עלש לשנות · דבריט שנות הדיינים · וגמר הדין · ונענש הדין · אם עונש מיתה אם עונש הכת אם עונש ממון · וזה מעשה לשון בירור דברים שמברש ומברר דבריו ·· כמעשה אפוד · מעשה חושב ומחמשת מינין ·· דרת רחבו ודת רחבו כפול · ומוטל לו לפניו כנגד לבו · עד · ויהיו מלבל אהרן תלוי בכתפות האפוד · עבאות מחוורין על כתפו · ונקבלות ויורדות לכנגו מעט · והחשן תלוי בה) בשרשרת וטבעות כתו שתמגש במנין ·· ומלאת בו · מלעם שהאבנים מלאות · גומות המשבצות המתוקנות להן קתה אותם בלשון מלואים ·· משבצים זהב · יהיו הטורים במלואתם · מוקפים · משבצת זהב · בטווק שעור שיתמלא בעוביה אבן זהו לשון במלואתם · כשיעור מלוי עביין של אבנים יהיה עומק המשבצות · לא כתות ולא יתר ·· איש על שמו · כסדר תולדותם סדר האבנים · אדם לראובן · כ טדה לשמעון

וכן׳

שוק הימין כי איל מלאים הוא׃ ותסב מן דכרא תרבא ואליתא וית תרבא דעליהון
וית שקא דימינא ארי דכר קרבנא הוא׃ וכד' מן אלכבש אלתרב ואליה גמיע אלשחם
אלדי עלי אלגוף וזאידה אלכבד ואלכליתין ואלשחם אלדי עליהמא וסאק אלאימן לאנה
כבש אלכמאל׃ וככר לחם אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק אחד מסל המצות
אשר לפני יהוה׃ ופתא דלחים חדא וגריצתא דלחים משח חדא ואספוג חד מסלא
דפטיריא דקדם יי׃ ורגיף ואחד מן כל נוע מן אלכבז וגרדקה ואחדה ממסוחה בדהן
ורקאקה ואחדה מן סל אלפטיר אלדי בין ידיי אלה׃ ושמת הכל על כפי אהרן ועל כפי
בניו והנפת אתם תנופה לפני יהוה׃ ותשוי כולא על ידי אהרן ועל ידי בנוהי
ותרים יתהון ארמא קדם יי׃ ותציר אלכל עלי כפי הרון ועלי כפי בניה ותדרך ד'לך
תחריכא בין ידי אלה׃ ולקחת אתם מידם והקטרת המזבחה על העלה לריח
ניחח לפני יהוה אשה הוא ליהוה׃ ותסב יתהון מ[illegible] מידהון ותסיק למדבחא
על עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי קרבנא הוא קדם יי׃ ולכ'ד'ה מן אידיהם ותקתרה
עלי אלמדבח מע אלצעידה מקבול מרצי בין ידי אלה קרבאן הו ללה׃ ולקחת
את החזה מאיל המלאים אשר לאהרן והנפת אתו תנופה לפני יהוה והיה
לך למנה׃ ותסב ית חדיא מדכר קורבניא דלאהרן ותרים יתיה ארמא קדם
יי ויהי לך לחלק׃ וכד' אלקץ מן כבש אלכמאל אלדי להרון וחרכה תחריכא בין
ידי אלה ויכון לך נציבא׃ וקדשת את חזה התנופה ואת שוק התרומה אשר
הונף ואשר הורם מאיל המלאים מאשר לאהרן ומאשר לבניו׃ ותקדיש ית
חדיא דארמותא וית שקא דאפרשותא דאתרם ודאתפריש מדכר קורבניא
מדלאהרן ומדלבנוהי׃ וקדס קץ אלתחריך וסאק אלרפיעה אלדי חרך ואלדי רפע
מן כבש אלכמאל אלדי להרון ולבניה׃ והיה לאהרן ולבניו לחק עולם מאת בני ישר׳

ני׳

וכמכלס׳׳ על החשן׳ בשביל החשן לקבוע לטבעתיו׳ כמו שמפרש למטה בענין׳ פרשיות לשון שוסו
ארלן המחזקין לאילן להיאחז ולהתקע בארץ׳ אף אלו יהיו מחזקין לחשן שבהם יהיו תלוי באפוד׳ ועין שתי
השרשות האמורות למעלה בענין המשבצות׳ אף שרשרת כתר מגחס בן פרוק לשון שרשים ואמור
שהרי על יתרה כמו מם שבעלעם ונמם שבריקם׳ ואגירותה אתרבריו אלא שרשרת בלעז עבדירת
כמלשבת בלשון מענה גבלות׳ הוא מגבלות האמור למעלה שתתקעם בטבעות שיהיו בגבול החשן׳
ובל גבול לשון קצה׳ מעשה עבות׳ מעשה קליעה׳׳ על החשן׳ לצורך החשן כדי לקבעם בו׳ ולא יתכן
לומר שתחלתם עשייתן עליו שאם כן מה הוא שחוזר ואומר ונתתה את שתי הטבעות׳ והלא כבר
נתונים בו׳ היה לו לכתוב בתחלת המקרא ועשית על קצות החשן שתי טבעות זהב׳ ואף בשרשרת צריך
אתה לפתור כן׳׳ על שני קצות החשן׳ לשתי זוות שכנגד הצואר לי מעת ולשמאלית הבאים מול כתפות
האפוד׳׳ ונתת את שתי עבתת הזהב׳ הן הן שרשרת גבלות הכתובות למעלה׳ ולא פירש מקום ק׳
קביעתן בחשן עכשיו מפרש לך שיהא תוחב אותן בטבעות׳ ותדע לך שהן מן הראשונות שהרי בפרשת
אלה פקודי לא הוכפלו׳׳ את שתי קצות׳ על שתי עבות לאמיהם שבכל אחד׳ תתן על שתי המשבצות
הן הן הכתובות למעלה בין פרשת החשן ופרשת האפוד׳ ולא פירש את צרכן ואת מקומן׳ עכשיו מפרש

שיתקעת׳

כי תרומה הוא ותרומה יהיה מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה׃
ויהי לאהרן ולבנוהי לקים עלם מן בני ישראל ארי אפרשותא הוא ואפרשותא
יהי מן בני ישראל מנכסת קודשיהון אפרשותהון קדם יי׃ פיציר להרון ובניה רסם דהר
מן בני אסר כמא אנהא רפיעה כדאך יכונא רפיעה מן בני אסר מן דבאיח סלאמתהם
המא רפיעתהם ללה׃ ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למשחה בהם
ולמלא בם את ידם׃ ולבושי קודשא דלאהרן יהון לבנוהי בתרוהי לרבאה בהון
ולקרבא בהון ית קורבנהון׃ ותיאב אלקדס אלדי להרון תכון לבניה מן בעדה ימסחון
פיהא ויכמל בהא ואגבהם׃ שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא
אל אהל מועד לשרת בקדש׃ שבעא יומין ילבשנון כהנא תחותוהי מבנוהי דייעול
למשכן זמנא לשמשא בקדשא׃ סבעה איאם ילבסהא אלאמאם בעדה מן בניה
פיצלחאן ידכל אלי קבא אלמחצר יכדם פי אלקדס׃ ואת איל המלאים תקח ובשלת
את בשרו במקום קדש׃ וית דכר קרבניא תסב ותבשיל ית בסריה באתר קדיש׃
וכד כבש אלכמאל ואנצג לחמה פי מוצע מקדס׃ ואכל אהרן ובניו את בשר האיל
ואת הלחם אשר בסל פתח אהל מועד׃ וייכול אהרן ובנוהי ית בסר דכרא וית
לחמא דבסלא בתרע משכן זמנא׃ ויאכל הרון ובניה לחם אלכבש מע אלכבז אלדי
פי אלסל ענד באב מצרב אלועד׃ ואכלו אתם אשר כפר בהם למלא את ידם לקדש
אתם וזר לא יאכל כי קדש הם׃ וייכלון יתהון דאתכפר בהון לקרבא ית קרבנהון
לקדשא יתהון וחילוני לא ייכול ארי קדשא אנון׃ ויאכלהם אלדי אסתגפר ענהם
ליכמל ואגבהם ליקדסהם ואגנבי לא יאכל אד הם קדסא׃ ואם יותר מבשר
המלאים ומן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר באש לא יאכל כי קדש הוא׃

שיתקע כהן לראשי העבותות תחובות בטבעות החשן לימין ולשמאל מבלה צואר׳ שני ראשי שרשרת
הימנית תוקע במשבצות שלימין׳ וכן בשל שמאל שני ראשי שרשרות השמאלית׳ ונתתה המשבצות
על כתפות האפוד אחת בזו ואחת בזו׳ נמצאו כתפות האפוד מחזיקין את החשן שלא יפול׳ וכהן לובש תלור
ועדיין שפת החשן התחתונה הולכת ובאה ונוקשת על כריסו׳ ואינה דבוקה לו יפה׳ לכך הוצרך עוד
שתי טבעות לתחתיתו כמו שמפרש והולך׃ אמעל פני׳ שלמטה׳ עלא יבן המשבצות בעבר הכתפות
שכלפי המעיל את בעבר העליון שכלפי החוץ׳ והוא קרוי מול פניו של אפוד׳ כי אותו עבר החושב מלמעלה׳
ירוני קרוי כנים׳ שני קצות החשן׳ הן שתי כנפות התחתונות לימין ולשמאל׳ על שפתו׳ אשר אל עבר האפוד
ביתה הרי לך שני סימנין׳ האחד שיתנם בשני קצות של תחתונו שהוא כנגד האפוד שעליונו אינו כנגד
האפוד׳ שהרי סמוך לצואר הוא׳ והאפוד כתוב על מתניו׳ ועוד נתן סימן שלא יקבעם בעבר החשן שכלפי
החוץ׳ את בעבר שכלפי כנים׳ שנ׳ ביתה ואותו העבר הוא לצד האפוד׳ שחשב האפוד חוגרו לכהן ונקפל
הסינר׳ לפני הכהן על מתניו וקצת כריסו מכאן ומכאן עד כנגד קצות החשן וקצותיו שנכבין עליו על שתי
כתפות האפוד תלמטה כ׳ שהמשבצות נתנו בראשי כתפות האפוד העליונים הבולטים על כתפיו כ׳
כנגד גרונו׳ ונקבעות ויורדות למטו והטבעות צוה ליתן בראשן שהוא שהוא מחובר לאפוד׳ והן שבחמר

ונתתה

ואם ישתאר מבסר קרבניא · ומן לחמא עד צפרא ותוקיד ית דאשתאר בנורא · לא
יתאכיל ארי קדשא הוא · ואן בקי מן לחם אלקראבין ומן אלכבז אלי אלצבאח פאחרקה בא
נאר ולא יוכל אד הו קדס · ועשית לאהרן ולבניו ככה ככל אשר צויתי אתכה
שבעת ימים תמלא ידם · ותעביד לאהרן ולבנוהי כדין ככל דפקידית יתך · שבעא
יומין תקריב קרבנהון · ואצנע להרון ובניה כדאך כגמיע מא אמרתך סבעה
איאם תכמל ואגבהם · ופר חטאת תעשה ליום על הכפורים וחטאת על המזבח
בכפרך עליו ומשחת אתו לקדשו · ותורא דחטאתא תעביד ליומא על כפוריא ·
ותדכי על מדבחא בכפרותך עלוהי ותרבי יתיה לקדשותיה · ותור אלכפור
תצנעה כל יום לאלגפראן פתדכי אלמדבח ותסתגפר ענה ותמסחה ותקדסה ·
שבעת ימים תכפר על המזבח וקדשת אתו והיה המזבח קדש קדשים
כל הנגע במזבח יקדש · שבעא יומין תכפר על מדבחא ותקדיש יתיה
ויהי מדבחא קדש קדשין · כל דיקרב במדבחא יתקדש · סבעה איאם תסתגפר
ענה ותקדסה פיציר אלמדבח מן מאץ אלאקדאס כל מן דנא בשי מנה
תקדס · וזה אשר ת׳
תעשה על המזבח כבשים בני שנה שנים ליום תמיד · ודין דתעביד על
מדבחא אמרין בני שנא תרין ליומא תדירא · והדא מא תקרבה עלי אלמדבח
חמלין אבני סנה פי כל יום דאימא · את הכבש האחד תעשה בבקר ואת
הכבש השני תעשה בין הערבים · ית אמרא חד תעביד בצפרא וית אמרא
תנינא תעביד בין שמשיא · אחדהמא בגדאה ואלאכר בין אלגרובין · ועשרן
סלת בלול בשמן כתית רבע ההין ונסך רביעית ההין יין לכבש האחד ·
ועסרונא סלתא דפיל במשח כתישא רבעות הינא ונסכא רבעות הינא

חוורא צ׳
לעמת מחברתו · סמוך למקום הבורו באפוד · למעלה מן החגורה מעט · שהטבעות לעמת החגורה ואלו מנגד
מעט בגובה זקופות הכתפות · הוא שנ׳ ממעל לחשב האפוד · והן כנגד סוף החשן · ונתונות תכלת בטבעות וטבעות
ובטבעות החשן ולהכסן באותן פתיל לי מין ולשון · שלא יהא תחתית החשן הולך לפנים וחוזר לאחור ונוקש
על כריסו · ונמצא מיושב על המעיל יפה · ומגולגלין · בעבר החשן · וירכסו לשון חבור וכן מלרכסי איש
חבירי חבלי רשעים · וכן והרכסים לבקעה · הרים המסובכים זה בזה שא״א לירד לגיא מביניהם אלא בקושי
גדול שמתוך סמיכתן הגיא בקוכה ועמוקה · יהיו לבקעת מישור ונוח לילך · להיות על חשב האפד
להיות החשן דבוק אל חשב האפוד · להיות לשון הווה וכשון ערבי הוא כדברי דונש בן לברט ··
את האורים ואת התומים · הוא כתב שם המפורש · שהיה נותנו בתוך כפלי החשן · שעל ידו הוא מאיר דבריו
ומתמם את דבריו ובמקדש שני היה החשן שא״א לכהן גדול להיות מחוסר בגדים · אבל אותו השם לא
היה כתובו ועל שם אות והכתב הוא קרוי משפט שנ׳ ושאל לו במשפט האורים · את משפט בני ישראל
דבר שהם נשפטים ונוכחים עליו · אם לעשות דבר או לא לעשות · ולמ״ד מ״א שהחשן מכפר על מ/
מעוותי הדין נקרא משפט ע״ש סליחות המשפט ·· את מעיל האפוד · שהאפוד נתון עליו לחגורה ··
כליל תכלת · כלו תכלת · שאין מין אחר מעורב בו ·· והיה פי ראשו · פי המעיל בגב ו׳

הוא צ׳

118

תמרא לאמרא חד׳ ועשר מכר מלתות ברבע קסט מן דהן זיתון מדקוק ומזאג ר׳
רבע קסט כמר מעצל חמר׳ ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת
הבקר וכנסכה תעשה לה לריח ניחח אשה ליהוה׳ וית אמרא תנינא תעביד בין
שמשיא כמנחת צפרא וכנסכה תעביד לה לאתקבלא ברעוא קרבנא קד׳ ואלא
קרבת אלתאני בין אלערובין פכהדייה אלגדאה ומזאגהא תצנעה לקבול מרצי קדאמ
ללה׳ עלת תמיד לדרתיכם פתח אהל מועד לפני יהוה אשר אועד לכם שמה
לדבר אליך שם׳ עלת תדירא לדריכון בתרע משכן זמנא קד׳ דאזמין מימרי
לכון תמן למללא עמך תמן׳ צעידה דאימא לאגיאלכם ענד באב קבא אלמחצר
בין ידי אללה אלדי אחצרך הנאך ואכאטבך תם׳ ונועדתי שמה לבני ישראל
ונקדש בכבודי׳ ואזמין מימרי תמן לבני ישראל ואתקדש ביקרי׳ פאראחצר
תם לבני אסר׳ תקדס אבית בנורי׳ וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת
אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי׳ ואקדיש ית משכן זמנא וית מדבחא וית אהרן
וית בנוהי אקדיש לשמשא קדמי׳ וקדסת בה קבא אלמחצר ואלמדבח וקדסת
הרון ובניה ליאמו לי׳ ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים׳
ואשרי שכינתי בגו בני ישראל ואהוי להון לאלה׳ ואסכן נורי פימא בין בני
אסר׳ ואכון להם אלהא׳ וידעו כי אני יהוה אלהיהם אשר הוצאתי אתם
מארץ מצרים לשכני בתוכם אני יהוה אלהיהם׳ וידעון ארי אנא יי׳ אלההון
דאפיקית יתהון מארעא דמצרים לאשראה שכינתי ביניהון אנא יי׳ אלההון׳

ויעלמון׳

הוא פתיחת בית המועד: בתוכו כתרגומו כגיל לגויה כפול לתוכו להיות לו לשפה כמלתו והיה מעשה ולא במחט: כפי תחרא למדנו שהשריונים שלהם כיהם כפול: לא יקרע כדי שלא יקרע והקורעו עובר בלו שזה חמנין לאוין שבתורה׳ וכן לא יזח החשן וכן לא יסורו ממנו הנאמר בבדי הארון: רמוני עגולים וחלולים היו כמין רמונים העשוים כביצת תרנגולת׳ ופעמני זהב זגין עם ענבלים שבתוכם: בתוכם סביב ביניהם סביב: בין שני רמונים פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל: פעמון זהב ורמון אצלו׳ ולא ימות מכלל לוא אתה שומע הן אם יהיו לו לא יתחייב מיתה הא אם יכנס מחסר אחד מן הבגדים הללו חייב מיתה בידי שמים: ציץ כמין טס של זהב היה רוחב שני אצבעות מקיף על המצח מאזן לאוזן: על פתיל תכלת ובמקום אחד הוא אומר ויתנו עליו פתיל תכלת ועוד כתיב כאן והיה על המצנפת ולמטה הוא אומר והיה על מצח אהרן ובשחיטת קדשים שנינו שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין למדנו שהמצנפת למעלה בגובה הראש ואינה עמוקה לכנס בה כל הראש עד המצח והציץ מלמטה והפתילים היו בנקבים והלווין בו ושני ראשין ובאמצעו שנים בשלשה מקומות הללו פתיל מלמעלה אחד מבחוץ ואחד מבפנים כנגדו וקושר ראשי הפתילים מאחורי העורף שלשתן ונמצא בין אורך הטס ומתיל ראשיו וקיבן את הקדקד הפתיל האמצעי שבראשו קשור עם ראשי השנים הולך על כל רוחב הראש מלמעלה ונמצא עשוי כמין כובע ועל פתיל האמצעי הוא אומר והיה על המצנפת והיה בו והן הציץ על ראשו כמין כובע על המצנפת והפתיל האמצעי מחזיקו שאינו נופל והטס תלוי כנגד מצחו ונתקיימו כל המקראות פתיל על הציץ וציץ על הפתיל׳

ומתיל׳

ויעלמון אני אלה רבהם אלי אלרגתהם מזבלד מצר לאסכן נורי פי מא
בינהם אנא אלה רבהם אפי ברצ'ך׃

ועשית מזבח עצי שטים מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו׃ ותעביד
מדבחא לאקטרא עלוהי קטרת בסמין דאעי שטין תעביד יתיה׃ ואצנע מ
מדבחא לתבליר אבלור מן כשב אסנט תצנעה׃ אמה ארכו ואמה רחבו רבוע
יהיה ואמתים קמתו ממנו קרנתיו׃ אמתא ארכיה ואמתא פתייה מרבע יהי
ותרתין אמין רומיה מניה קרנוהי׃ טולה דראע ועריצה דראע וליכון מרבעא
וסמכה דראעין מנה ארכאנה׃ וצפית אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו
סביב ואת קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב׃ ותחפי יתיה דהב דכיא ית איגריה וית
כתלוהי סחור סחור וית קרנוהי ותעביד ליה זיר דדהב סחור סחור׃ ונשה בדהב
כאלץ סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זיגא מן דהב מסתדירא׃
ושתי טבעת זהב תעשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו תעשה על שני צדיו
והיה לבתים לבדים לשאת אתו בהמה׃ ותרתין עזקן דדהב תעביד ליה מלרע
לזיריה׃

מצחו על המצנפת שלמעלה׃ ונשא אהרן לשון סליחה ואף על פי כן אינו זז ממשמעו אהרן נושא את
המשא של עון נמצא שנסלק העון מן הקדשים את עון הקדשים לרצות על הדם והחלב שקרבו בטו
בטומאה כמו ששנינו אי זה עון הוא נושא והיה על מצחו תמיד אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד
שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה אלא תמיד לרצות להם אפילו אינו על מצחו שלא היה כהן גדול
עובד באותה שעה ולדברי האומר עודהו על מצחו מכפר ומרצה ואם לאו אינו מרצה מדרש על מצחו
תמיד מלמד שממשמש בו בעודו על מצחו שלא יסיח דעתו ממנו ושבצת עשה אותה משבצות
משבצות וכולם של שש ולבני אהרן תעשה כתנת ארבעה בגדים הללו ולא יותר כתנת
ואבנט ומגבעות היא מצנפת ומכנסים כתובים למטה בפרשה והלבשת אותם את אהרן אותן
האמורים באהרן חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט וציץ ומכנסים הכתובים למטה
בפרשה ואת בניו אתו אותם הכתובים בהם ומשחת אותם את אהרן ואת בניו בשמן המשחה
ומלאת את ידם כל מלוי ידים לשון חנוך כשהוא נכנס לדבר להיות מוחזק בו מאותו יום והלאה הוא
ובלשון לעז כשממנין אדם על פקודת דבר נותן השליט בידו בית יד של עור ועל ידו הוא מחזיקו
בדבר וקורין לאותה מסירה והוא מלוי ידים ועשה להם לאהרן ולבניו מכנסי בד הרי
שמנה בגדים לכהן גדול וארבעה לכהן הדיוט והיו על אהרן כל הבגדים האלה על אהרן הראויין לו
ועל בניו האמורין בהם בבואם אל אהל מועד להיכל וכן למשכן ונשאו עון ומתו הא למדת שהמשמש מחוסר
בגדים במיתה חקת עולם לו כל מקום שנאמר חקת עולם היא גזירה מיד ולדורות לעכב בו לקח פר
קח ושתי גזרות הן אחת של קיחה ואחת של לקיחה ולהן פתרון אחד פר אחד לכפר על מעשה
העגל שהוא פר לחם מצות וחלות ורקיקי מצות הרי אלו שלשה מינין רבוכה וחלות ורקיקין לחם
מצות היא הקרויה למטה בענין חלת לחם שמן על שם שנותן שמן ברבוכה כנגד החלות והרקיקין
ומשיחין כשני עשרונות בלולות בשמן כשהן קמח יוצק בהן שמן ובוללן משוחים בשמן
אחר אפייתן מושחן כמין כי שהיא עשויה כנון שלנו והקרבת אתם אל חצר המשכן ביום הקמתו
לו טבילת כהונה והכנסת וחגרת אתם אבנט והתגורה והמגבעות מביבתין כגל הקדש ואת בניו

ענג׳

לזוריה·על תרתין זויתיה·תעביד על תרין סטרוהי· ויהי לאתרא לאריחיא·
למטל יתיה בהון׃ וחלקתין מן דהב תצנעהמא לה מן דון זוגה פי גהאתיה כמא
עלי גאנביה תכון מכאנא לדהוק ליחמל בהא׃ ועשית את הבדים עצי שטים
וצפית אתם זהב׃ ותעביד ית אריחיא דאעי שטין·ותחפי יתהון דהבא׃ ואצנע
דהוק מן כשב שטים ונשאהא בדהב׃ ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על ארון
העדת לפני הכפרת אשר על העדת אשר אועד לך שמה׃ ותתן יתיה קדם
פרכתא·דעל ארונא דסהדותא קדם כפרתא·דעל סהדותא·דאזמין מימרי לך
תמן׃ ואגעלה בין ידיי סגף אלדי עלי צנדוק [illegible]׃ בין ידי אלגשא אלדי
עלי אלשהאדה אלדי אתעהד הנאך׃ והקטיר עליו אהרן קטרת סמים בבקר
בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה׃ ויקטר עלוהי·אהרן קטורת בוסמין·בצפר
בצפר·באתקנותיה ית בוציניא יקטרנה׃ ויבכר עליה הרון מן בכור אלצמוג פי
כל גדאה ארא אצלח אלסרג בכר בהי׃ ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים
יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדרתיכם׃ ובאדלקות אהרן ית בוציניא·
בין שמשיא יקטרנה·קטרת בסמין תדירא קדם יי לדריכון׃ וכדלך אדא
אסרג אלסרג בין אלמגרבין בכרבה בכורא דאימא בין ידיי אללה לאגיאלכם׃ לא
תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו׃ לא תסקון עלוהי·
קטרת בסמין נכראין ועלתא ומנחתא·ונסכין·לא תנסכון עלוהי׃ לא תבכרו
עליה בכורא גריבא וצעידה והדיה ומזאג לא תרשו עליה׃ וכפר אהרן
על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו

לדרתיכם׃

[illegible]

ויעלמון אן ג׳לה רבהם אלי אלרגתהם מן בלד מצר לאסכן נורי פי מא
בינהם אנא אללה רבהם אפי בדלך׳

ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו׳ ותעביד
מדבחא לאקטרא עלוהי קטרת בסמין׳ דאעי שטין תעביד יתיה׳ ואצנע
מדבחא לתבכיר אבכור מן כשב צמנט תצנעה׳ אמה ארכו ואמה רחבו רבוע
יהיה ואמתים קמתו ממנו קרנתיו׳ אמתא ארכיה ואמתא פתייה מרבע יהי׳
ותרתין אמין רומיה מניה קרנוהי׳ טולה דראע וערצה דראע וליכון מרבעא
וסמכה דראעין מנה ארכאנה׳ וצפית אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו
סביב ואת קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב׳ ותחפי יתיה דהב דכיא ית איגריה וית
כתלוהי סחור סחור וית קרנוהי׳ ותעביד ליה זיר דדהב סחור סחור׳ ותגשה בדהב
כאלץ סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה ואצנע לה זיגא מן דהב מסתדירא׳
ושתי טבעת זהב תעשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו תעשה על שני צדיו
והיה לבתים לבדים לשאת אתו בהמה׳ ותרתין עזקן דדהב תעביד ליה מלרע
לזיריה׳

מונח על המצנפת שלמעלה׳׳ ונשא אהרן׳ לשון סליחה׳ ואף על פי כן אינו זז ממשמעו אהרן נושא את
המשא של עון׳ נמצאת מסולק העון מן הקדשים׳ את עון הקדשים׳ לרצות על הדם והחלב שקרבו ב
בטומאה׳ כמו׳ ונטמאנו איבה עון הוא נושא׳ והיה על מצחו תמיד׳ אי אפשר לומר שיהא על מצחו תמיד
שהרי אינו עליו אלא בשעת העבודה אלא תמיד לרצות להם׳ אפילו אינו על מצחו׳ שלא היה כהן גדול
עובד באותה שעה׳ ולדברי האומר עודהו על מצחו מכפר ומרצה׳ ואם לאו אינו מרצה׳ מדרש על מצחו
תמיד׳ מלמד שממשמש בו בעודו על מצחו׳ שלא יסיח דעתו ממנו׳׳ ושבצת׳ עשה אותה משבצות
משבצות וכולם של שש׳ ולבוש אהרן תמניה כתנות׳ ארבעה בגדים הללו ולא יותר׳ כתונת
ואבנט׳ ומגבעות הוא מצנפת ומכנסים כתובים למטה בפרשה׳׳ והלבשת אותם את אהרן׳ אותן בגדים
האמורים באהרן׳ חשן ואפוד ומעיל וכתנת תשבץ מצנפת ואבנט וציץ׳ ומכנסים הכתובים למטה
בכולם׳ ואת בניו אתו׳ אותם הכתובים בהם׳ ומשחת אותם׳ את אהרן ואת בניו בשמן המשחה
ומלאת את ידם׳ כל מלוי ידים לשון חנוך׳ כשהוא נכנס לדבר להיות מוחזק בו מאותו יום והלאה הוא׳
ובלשון לע״ז כשמתמנין אדם על פקודת דבר׳ נותן השליט בידו בית יד של עור׳ ועל ידו הוא מחזיקו
בדבר׳ וקורין לאותה מסירה ואל מלוי ידים׳׳ ועשה להם׳ לאהרן ולבניו׳ מכנסי בד׳ הרי
שמנה בגדים לכהן גדול׳ וארבעה לכהן הדיוט׳ והיו על אהרן׳ כל הבגדים האלה על אהרן הראויין לו
ועל בניו הראויין להם׳ בבואם אל אהל מועד להיכל וכן למשכן׳׳ ומתו׳ הא למדת שהמשמש מחוסר
בגדים במיתה׳ חקת עולם לו׳ כל מקום שנ׳ חקת עולם היא גזירה מיד׳ ולדורות לעכב בו׳ לקח׳ כמו
קח׳ ושתי מדלות הן׳ אחת של קיחה ואחת של לקיחה׳ ולהן מתרגם אחד׳ פר אחד׳ לכפר על העגל
העגל שהוא פר׳ לחם מצות׳ וחלות ורקיקי מצות׳ הרי אלו שלשה מינין׳ רבוכה וחלות ורקיקין׳ לחם
מצות הוא הקרויה למטה בענין חלת לחם שמן׳ על שם שנותן שמן ברבוכה כנגד החלות והרקיקין׳
ובלשניין ... עשר חלות׳ בלולת בשמן׳ כשהן קמח יוצק בהן שמן ובוללן׳ משוחים בשמן׳
אחר אפייתן ומושחן כמין כי ... שלנו׳ והקרבת אותם׳ אל ... ביום הקמת ו
... סביבותיו׳׳ כנגד הקדש ...

ענג׳

119

לזויתיה·על תרתין זויתיה·תעביד על תרין סטרוהי· ויהי לאתרא לאריחיא·
למטל יתיה בהון׃ וחלקתין מן דהב תצנעהמא לה מן דון זוגה פי גהאתיה כדאן
עלי גאנביה תכון מכאנא לעדואק ליחמל בהא׃ וְעָשִׂיתָ אֶת הַבַּדִּים עֲצֵי שִׁטִּים
וְצִפִּיתָ אֹתָם זָהָב׃ ותעביד ית אריחיא דאעי שטין·ותחפי יתהון דהבא׃ ואצנע
אדהוק מן כשב אסנט וגשהא בדהב׃ וְנָתַתָּה אֹתוֹ לִפְנֵי הַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן
הָעֵדֻת לִפְנֵי הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֲשֶׁר אִוָּעֵד לְךָ שָׁמָּה׃ ותתן יתיה קדם
פרכתא·דעל ארונא דסהדותא·קדם כפרתא·דעל סהדותא·דאזמין מימרי לך
תמן׃ ואגעלה בין ידיי אסגף אלדי עלי אצנדוק [illegible] בין ידי אלגשא אלדי
עלי אלשהאדה אלדי אוחדך הנאך׃ וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר
בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה׃ ויקטר עלוהי·אהרן קטורת בוסמין·בצפר
בצפר·באדגנותיה ית בוציניא יקטרנה׃ ויבכר עליה הרון מן בכור אצמוג פי
כל גדאה אדא אצלח אסרג בכר בהי׃ וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם
יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם׃ ובאדלקות אהרן ית בוציניא
בין שמשיא יקטרנה·קטורת בוסמין תדירא קדם יי לדריכון׃ וכדלך אדא
אסרג אסרג בין אלמגרבין בכרנה בכורא דאימא בין ידיי אללה לאגיאלכם׃ לֹא
תַעֲלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנֶסֶךְ לֹא תִסְּכוּ עָלָיו׃ לא תסקון עלוהי·
קטורת בוסמין נוכראין ועלתא ומנחתא·ונכסין·לא תנסכון עלוהי׃ לא תבכרו
עליה בכורא גריבא וצעידה והדיה ומזאג לא תרשו עליה׃ וְכִפֶּר אַהֲרֹן
עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה מִדַּם חַטַּאת הַכִּפֻּרִים אַחַת בַּשָּׁנָה יְכַפֵּר עָלָיו

לדרתיכם

[illegible]

לְדֹרֹתֵיכֶם קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הוּא לַיהוָה׃ ויכפר אהרן על קרנוהי חדא בשתא
מדם חטאת כפוריא חדא בשתא יכפר עלוהי לדריכון קדש קודשין הוא
קד׳׃ ויסתגפר הרון ענד ארכאנה מרה פי אלסנה מן דם דכוה אלגפראן מרה
פי אלסנה יסתגפר ענדה לאגיאלכם מן כואץ אלאקדאס הו ללה׃

קה כימוקים פימן מיכה ‏וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ כִּי תִשָּׂא אֶת
רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם וְנָתְנוּ אִישׁ כֹּפֶר נַפְשׁוֹ לַיהוָה בִּפְקֹד אֹתָם וְלֹא
יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בִּפְקֹד אֹתָם׃ ארי תקביל ית חושבן בני ישראל למניניהון
ויתנון גבר פורקן נפשיה קדם יי׳ כד תמני יתהון ולא יהי בהון מותא כד
תמני יתהון׃ אדא חצלת גמלה בני אסראל עלי עדדהם פליעט כל רגל
פדא נפסה ללה אדא אחציתהם ולא יחל בהם ובא ענד דלך׃ זֶה יִתְּנוּ כָּל
הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית
הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַיהוָה׃ דין יתנון כל דעבר על מניינא פלגות סלעא בסלעי
קודשא עסרין מעין סלעא פלגות סלעא אפרשותא קדם יי׳׃ והדא מא יעטיה כל
מן גאז עליה אלעדד נצף מתקאל במתקאל אלקדס עשרין דאנק אלמתקאל נצף
רפיעה ללה׃ כֹּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמָעְלָה יִתֵּן תְּרוּמַת
יְהוָה׃ כל דעבר על מניינא מבר עסרין שנין ולעילא יתין אפרשותא
קד׳׃ כל מן גאז עליה אלעדד מן אבן כ׳ סנה פצאעדא יעטי רפיעה ללה׃
הֶעָשִׁיר לֹא יַרְבֶּה וְהַדַּל לֹא יַמְעִיט מִמַּחֲצִית הַשָּׁקֶל לָתֵת אֶת תְּרוּמַת
יְהוָה לְכַפֵּר עַל נַפְשֹׁתֵיכֶם׃ עתירא דעתיר לא יסגי ודמסכין לא יזער מ׳
מפלגות סלעא למתן ית אפרשותא קדם יי׳ לכפרא על נפשתכון׃ אלמוסר
לא יזיד ואלפקיר לא יקלל מן נצף מתקאל פאעטו רפיעה ללה וכפרו ען
אנפסכם׃ וידבר יהוה את

מש׳ [illegible]

[illegible] ונתן שלשות [illegible] כרל׳ מגיד הכתוב שהמלאים שלמים [illegible] [illegible]
[illegible] העבודה [illegible] לכך [illegible] העבודה [illegible] [illegible]
במלואים [illegible] אהרן [illegible] במדרש [illegible] ולכפר [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] שבכל [illegible]
[illegible] בקטורת [illegible] [illegible] נתונה [illegible]
[illegible] על [illegible] אהרן [illegible] [illegible]
[illegible] תחת יד [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] לחות [illegible] [illegible]
[illegible] השמים והארץ [illegible]
על [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] ובנאולה ען אנפסכם׳

את את כסף [illegible] [illegible] ונתת אתו על [illegible] אהל מועד והיה [illegible] יהוה לכפר על [illegible] ותסב ית [illegible] [illegible]

משה לאמר׃ ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד
ובין המזבח ונתת שמה מים׃ ותעביד כיורא דנחשא ובסיסיה דנחשא לקידוש
ותתן יתיה בין משכן זמנא ובין מדבחא ותתן תמן מיא׃ ואצנע חוץ מן נחאס
ומקעדה מן נחאס לגסל ואגעלה בין קבה אלמחצ׳ר ואלמדבח ואגעל פיה מא׃
ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם׃ ויקדשון אהרן ובנוהי מניה
ית ידיהון וית רגליהון׃ ויגסל הרון ובניה מנה אידיהם וארגלהם׃ בבאם אל
אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה
ליהוה׃ במיעלהון למשכן זמנא יקדשון מיא ולא ימותון או במקרבהון למדבחא
לשמשא לאסקא קרבנא קדם יי׃ פי דכולהם אלי קבה אלמחצ׳ר יגתסלון במא ולא
ימותו ופי תקדמהם אלי אלמדבח ליכ׳דמו ויקתרו קרבאנא ללה׃ ורחצו ידיהם
ורגליהם ולא ימתו והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדרתם׃ ויקדשון ידיהון
ורגליהון ולא ימותון ותהי להון קים עלם ליה ולבנוהי לדריהון׃ ויגסלו אידיהם
וארגלהם ולא יהלכון ויכון דלך להם רסם דאהר לה ולבניה לאגיאלהם׃

וידבר יהוה אל משה
לאמר׃ ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו
חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים׃ ואת סב לך בסמין רישא
מורא דכיא מתקל חמש מאה וקנמן בסם פלגותיה מתקל מאתן וחמשין
וקני בסמא מתקל מאתן וחמשין׃ ואנת פכ׳ד לך מן ראס אלאטיאב מן אלמסך
אלכ׳אלץ כ׳מס מאיה מתקאל ומן אלעוד אלטייב מתקאל נצפה מאיתין וכ׳מסין מתקאל
ומן קצב אלדריה מאיתין וכ׳מסין׃ וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן
זית הין׃

לשון התנופה לשון הולכה והובאה הורם׳ לשון מעלה ומוריד׳׳ כי תרומה הוא החזה ושוק יהיו
לבניו אחריו׳ למי שבא בגדולה אחריו׳׳ למשחה׳ להתגדל בהם׳ שיש משיחה לשון שררה׳ כמו לך
נתתיה למשחה׳׳ ותרגומו במשיחי׳ ולמלא בם את ידם׳ על ידי הבגדים הוא מתלבש בכהונה גדלה׃
שבעת ימים׳ רצופין׳ ילבשם הכהן׳ אשר יקום מבניו תחתיו לכהונה גדולה כשימנוהו להיות
כהן גדול׳ אשר יבא אל אהל מועד׳ אותו כהן המוכן ליכנס לפני לפנים ביום הכפורים׳ והכהן גדול
שאין עבודת יום הכפורים כשרה אלא בו׳ תחתיו מבניו׳ מלמד שאם יש לכהן גדול בן ממלא את
מקומו ימנוהו כהן גדול תחתיו׃ הכהן תחתיו מבניו׳ תחתון לא היה כל לשון כהן לי׳ פועל עובד הוא׳ ולפיכך
הוא תכיר גחשך לפניו׳׳ במקום קדוש׳ על בחצר אהל מועד שהשלמים הללו קדשי קדשים היו׳ פתח
אהל מועד כל החצר קרוי כן׳׳ ואכלו אותם אהרן ובניו׳ לפי שהם בעליהם׳ אשר כופר בהם׳ כם׳ כל
זרות ותועבה׳׳ לאכלא ותיאום׳ באיל ולחם הסל׃ לקדש אותם׳ על ידי המלואים הללו׳ נתמלאו ידיהם
ונתקדשו לכהונה׳ כי קדש הם׳ קדשי קדשים׳ ומכאן למדנו אזהרה לזר האוכל קדש קדשים׳ שנתן
הכתוב טעם לדבר משום דקדש הם׳׳ ועשית לאהרן ולבניו ככה׳ שנה הכתוב וכפל לעכב׳ שאם חסר
דבר אחד מכל האמור בענין לא נתמלאו ידיהם להיות כהנים׳ ועבודתם פסולה׳ אותכה׳ כמו אותך

ועשה׳

זית הין׃ וקציעתא מתקל חמש מאה בסלעי קודשא ומשח זיתא מלי
הינא׃ ומן אלקסט כמס מאיה מתקאל במתקאל אלקדס ומן דהן אלזית מל קסט׃
ועשית אתו שמן משחת קדש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת קדש
יהיה׃ ותעביד יתיה משח רבות קודשא בוסם מבסם עובד בסמן משח רבות
קודשא יהי׃ ואצנע דלך דהן מסח אלקדס עטרא מעטרא צנעה עטאר
כדאך יכון דהן מסח אלקדס׃ ומשחת בו את אהל מועד ואת ארון העדת׃
ותרבי ביה ית משכן זמנא וית ארונא דסהדותא׃ ואמסח מנה קבא אלמחצר
וצנדוק אלשהאדה׃ ואת השלחן ואת כל כליו ואת המנרה ואת כליה ואת
מזבח הקטרת׃ וית פתורא וית כל מנוהי וית מנרתא וית מנהא וית
מדבחא דקטרת בוסמיא׃ ואלמאידה וגמיע אניתהא ואלמנארה ואניתהא
ומדבח אלבכור׃ ואת מזבח העלה ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו׃ וית
מדבחא דעלתא וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה׃ ומדבח אלצעידה
וגמיע אניתה ואלחוץ ומקעדה׃ וקדשת אתם והיו קדש קדשים כל
הנגע בהם יקדש׃ ותקדיש יתהון ויהון קדש קודשין כל דיקרב בהון
יתקדש׃ וקדסהם ויכונו מן לואץ אלאקדאס כל מן דנא בהם יתקדס׃
ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אתם לכהן לי׃ וית אהרן וית בנוהי תרבי
ותקדיש יתהון לשמשא קדמי׃ והרון ובניה תמסחהם וקדסהם ליאמו לי׃
ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם׃
ועם בני ישראל תמליל למימר משח רבות קודשא יהי דין לי לדריכון׃ ומר
בני אסר׳ קאילא יכון הדא לכם דהן מסח אלקדס לאגיאלכם׃ על בשר אדם
לא׳

רש״י

שבעת ימים תמלא׳ בענין הזה ובקרבנות הללו׳ בכל יום׳׳ על הכפורים בשביל הכפורים׳ לכפר על
המזבח מכל זרות ותעוב׳ ולפי שנ׳ שבעת ימים תמלא את ידם יכול לא יהא דבר הבא בשבילו
כגון האילים והלחם׳ אבל הבא בשביל המזבח כגון פר שהוא לחטוי המזבח לא מעכב׳ לכך הוצרך
מקרא זה׳ ומדרש ת״כ אומ׳ כפרת המזבח הוזכרה׳ שמה התעוב ואיש זר גבל כמלאכת המשכן והמזבח
חטאת ותחטא לו׳ ונתנת דמים הנתונים באצבע קרני חטוי׳׳ ומשחת אתו׳ בשמן המשחה וכל המשיחות
כמין כ״י׳׳ והיה המזבח קדש׳ ומהוא קדשו׳ כל הנוגע במזבח יקדש׳ אפילו קרבן פסול שעלה עליו
קדשו המזבח׳ להכשיר שלא ירד׳ מתוך שנאמר כל הנוגע בהם יקדש׳ שומע אני בין ראוי בין שאינו
ראוי׳ כגון דבר שלא היה פסולו בקדש׳ כגון הרובע והנרבע׳ והמוקצה והנעבד והטריפה וכיוצא בהן׳
ת״ל וזה אשר תעשה הסמוך אחריו׳ מה עולה ראויה אף כל ראוי׳ שנראה לו כבר ונפסל משבא
לעזרה׳ כגון הלן והיוצא והטמא ושנשחט במחשבה חוץ לזמנו וחוץ למקומו׳ וכיוצא בהן׳ ועשרון
סלת עשירית האיפה מ״ג ביצים וחומש ביצה׳ בשמן כתית׳ לא לחובה נאמר אלא להכשיר׳ לפי שנ׳
כתית למאור ומשמע למאור ולא למנחות׳ יכול יפסלו למנחות׳ ת״ל כאן כתית׳ ולא נאמר כתית
למאור אלא למעט המנחות שאין צריך כתית׳ שאף הטחון כשר בהן׳ רבעית ההין׳ שלשה
לוגין׳

לא ייסך ובמתכנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם׃ על בסרא
דאנשא לא יתסך ובדמותיה לא תעבדון כותיה קדישא הוא קדשא יהי לכון׃
עלי בדן אנסאן לא ידהן מנה וכהאיתה לא תצנעו מתלה וכמא הו קדס
כדאך קדסא יכון לכם׃ איש אשר ירקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת
מעמיו׃ גבר דיבסם דכותיה ודיתין מניה על חילוני וישתיצי מעמיה׃ אי
אנסאן תעטר במתלה או געל מנה עלי אגנבי ינקטע מן קומה׃
ויאמר יהוה אל משה קח לך סמים נטף ושחלת
וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה׃ ואמר יי למשה סב לך בסמין נטופא
וטפרא וחלבונתא בסמין ולבונתא דכיתא מתקל במתקל יהי׃ וקאל אללה למוסי
כד לך צמוגא מנהא אצטראך ואצפאר ומאיעה וצמוג מעלבאן דכי אגזא
מתסאויה׃ ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש׃ ותעביד
יתה קטרת בוסמין בוסם עובד בסמנו מערב דכי לקדשא׃ ואצנע
בכורא עטר צנעה עטאר מטרא מטהרא מקדסא׃ ושחקת ממנה הדק ונתתה
ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם׃
ותשחוק מנה ותדיק ותתין מנה קדם סהדותא במשכן זמנא דאזמין מימרי לך
תמן קדש קדשין תהי לכון׃ ואסחק מנהא דקיקא ואגעלה חדא אשהאד
פי לבא אמחצר חית אחצרך הנאך ויכון לכם מן כואץ אקדאס׃ והקטרת
אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לך ליהוה׃ וקטרת בסמין
דתעביד בדמותה לא תעבדון לכון קדשא תהי לך קדם יי׃ ואלבכור אלדי תצנעה
בהיאתה לא תצנעו לכם קדסא יכון לך כמא הו ללה׃ איש אשר יעשה כמוה

להדיוט׃

ונכון ונסך׃ לכפלים׃ כמו ששנינו במסכת מנחות׃ שני ספלים של כסף היו בראש המזבח׃ ונעשו ה׳
קבים כמין שני חוטמין דקים׃ נותן היין לתוכו ונוזל מקלח ויוצא דרך החוטם׃ ונופל על גג המזבח
ומשם יורד לשיתין במזבח בית עולמים׃ והמזבח הנחשת יורד מן המזבח לארץ׃ לריח ניחוח׃
על המנחה כלומר שמנחת נסכים כולה כליל׃ וסדר הקרבת האמורים בתחלה׃ ואחר כך המנחה
על עולה ומנחה׃ תמיד׃ מיום ליום׃ לא יפסיק יום בנתים׃ אשר אועד לכם כשאקבע מועד לדבר
אליך׃ שם אקבע עמו לבא׃ ויש מרבותינו למדים מכאן שמעל מזבח הנחשת היה הקב״ה מדבר עם משה
משהוקם המשכן׃ ויש אומרים מעל הכפורת׃ כמו שנ׳ ודברתי אתך מעל הכפרת׃ ואשר אועד לכם
האמור כאן אינו אמור על המזבח׃ אלא על אהל מועד הנזכר במקרא׃ ונועדתי שמה׃ אתוועד עמם
בדיבור׃ כמלך הקובע מקום מועד לדבר עם עבדיו שם׃ ונקדש המשכן בכבודי שתשרה שכינתי
בו׃ ומ״א אל תקרי בכבודי אלא בכבדי במכובדים שלי׃ כאן רמז לו מיתת בני אהרן ביום הקמתו
וזהו שנ׳ סנשה׃ הוא אשר דבר יי לאמר בקרבי אקדש׃ והיכן דבר׃ ונקדש בכבודי׃ לשכני בתוכם
על מנת לשכון אני בתוכם׃ מקטר קטרת׃ להעלות עליו קטור עשן סמים׃ את גגו׃ זה היה
גגו ואבל מזבח העולה לא היה לו גג׃ ולא ממלאים חללו אדמה בכל חנייתן׃ זר זהב׃ סימן לכתר

להריח בה ונכרת מעמיו׃ גבר דיעביד דכותה לארחא בה וישתיצי מעמיה׃
אי אנסאן צנע מת'לה ליתבכ'ר בה ינקטע מן קומה׃

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ראה קראתי בשם
בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה׃ חזי דרביתי בשום בצלאל בר אורי בר
חור לשבטא דיהודה׃ אנט'ר קד שהרת אסם בצלאל אבן אורי אבן חור מן סבט
יהודה׃ ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה׃
ואשלימית עמיה רוח מן קדם יי בחכמה ובסכלתנו ובמדע ובכל עבידא׃
ואכמלת פיה עלמא מן ענד אלה בחכמה ופהם ומערפה בגמיע צנאיע׃
לחשב מחשבת לעשות בזהב ובכסף ובנחשת׃ לאלפא אומנון למעבד
בדהבא ובכספא ובנחשא׃ ולאדקב מהן כצנעה דהב ופצה ונחאס׃
ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכה׃ ובאומנות אבן
טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל עבידא׃ ובכרט גוהר לשנצאם
ונגר כ'שב ובגמיע צנאיע׃ ואני הנה נתתי אתו את אהליאב בן אחיסמך
למטה דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה ועשו את כל אשר צויתך׃ ואנא
הא יהבית עמיה ית אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובלב כל חכימי לבא
יהבית חכמתא ויעבדון ית כל דפקידתך׃ ואנא פקד צממת אליה אהליאב
אבן אחיסמך מן סבט דן ופי קלב כל חכים קד געלת חכמה ויצנעו גמיע מא
אמרתך בה׃ את אהל מועד ואת הארן לעדת ואת הכפרת אשר עליו ואת
כל כלי האהל׃ ית משכן זמנא וית ארונא לסהדותא וית כפורתא דעלוהי
וית כל מני משכנא׃ כבא אלמחצ'ר ואלתאבות ללשהאדה ואלגשא אלדי עליה וסאיר

אניתה׃

[illegible]׃ צלעותיו כמו הוא לשון זוויות כתרגומו לכל צד של עבי צדיו שתי זויותיו שבשני צדדיו ויהיו׃ מעשה הטבעות הזהב׃ לבתים לבדים׃ בית תהיה הטבעת לבד׃ לפני הפרכת שמא תאמר משוך מכנגד הארון׃ לכך נאמר לפני הכפרת מכוון כנגד הארון מבחוץ׃ בהטיבו לשון ניקוי הבזיכין של המנורה מדשן הפתילות שנשרפו בלילה והיה מטיבן בכל בקר ובקר נרות׃ וכן כל נרות האחוזות במנורה׃ חנך נטוקוס של שם המלאכה שהוא לשון הדלקה׃ ובהעלות כשידליקם להעלות להיותן׃ יקטירנה׃ בכלים כלם מקטיר שחרית נכרם מקטיר בין הערבים׃ לא תעלו עליו׃ על מזבח זה׃ קטרת זרה׃ שום קטרת של נדבה כולן זרות לו חוץ מזו׃ ועולה ומנחה ולא עולה ומנחה עולה של בהמה ועוף מנחה היא של לחם׃ וכפר אהרן׃ מתן דמים׃ אחת בשנה ביום הכפורים הוא שנאמר באחרי מות ויצא אל המזבח אשר לפני י״י וכפר עליו׃ חטאת הכפורים הפר ושעיר של יום הכפורים׃ המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו׃ קדש קדשים המזבח
מקודש לדברים הללו בלבד
ולא לעבודה אחרת׃

אניה וככא׳ ואת השלחן ואת כליו ואת המנרה הטהרה ואת כל כליה ואת
מזבח הקטרת׳ וית פתורא וית מנוהי וית מנרתא דכיתא וית כל מנהא וית
מדבחא דקטרת בסמיא׳ ומאידה ואניתהא ומנארה וטאהרה וגמיע אניתהא
ומדבח אלבכור׳ ואת מזבח העלה ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו׳ וית מדבחא
דעלתא וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה׳ ומדבח אלצעידה וגמיע אניתה
ואלחוץ ומקעדה׳ ואת בגדי השרד ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי
בניו לכהן׳ וית לבושי שמושא וית לבושי קדשא לאהרן כהנא וית לבושי ב
בנוהי לשמשא׳ ותיאב אלבדל ותיאב אלקדס להרון אלאמאם ותיאב בניה לאלאמאמה׳
ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים לקדש ככל אשר צויתך יעשו׳ וית
משחא דרבותא וית קטרת בסמיא לקדשא ככל דפקידתך יעבדון׳ ודהן אלמסח
ובכור אלצמוג לאלקדס כגמיע מא אמרתך יצנעון׳

ויאמר יהוה אל משה לאמר׳
ואמר יי למשה למימר׳ פקאל אללה למוסי קאילא׳ ואתה דבר אל בני ישראל
לאמר אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדרתיכם לדעת כי
כי אני יהוה מקדשכם׳ ואת מליל עם בני ישראל למימר ברם ית יומי שביא
דילי תטרון ארי את היא בין מימרי וביניכון לדריכון למידע ארי אנא יי מקדשכון׳
פאנת פקל לבני אסראיל אמא סבותי פאחפטוהא תכון עלאמה ביני ובינכם
לאגיאלכם ליתערפו אני אללה מקדסכם׳ ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם
מחלליה מות יומת כי כל העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמיה׳
ותטרון ית שבתא ארי קדשא היא לכון דיחלנה אתקטלא יתקטיל ארי כל

כי תשא׳ לשון קבלה כתרגומו כשתחפוץ לקבל סכום מנינם לדעת כמה הם אל תמנם לגולגולת אלא יתנו כל אחד מחצית השקל ותמנה את השקלים ותדע מנינם׳ ולא יהיה בהם נגף׳ שהמנין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם כמו שמצינו בימי דוד׳׳ זה יתנו׳ הראה לו כמין מטבע של אש ומשקלה מחצית השקל ואמר לו כזה יתנו׳׳ העובר על הפקודים דרך המונין מעבירין את הנמנים זה אחר זה וכן כל אשר יעבר תחת השבט וכן תעבורנה הצאן על ידי מונה׳ מחצית השקל בשקל הקדש׳ במשקל השקל שקצבתי לך לשקול בו שקלי הקדש׳ כגון שקלים האמורים בפרשת ערכין ושדה אחוזה׳ עשרים גרה השקל׳ עכשיו פירש לך כמה הוא׳׳ גרה׳ לשון מעה וכן בתלמוד יבא להני תגרי כגרירת כסף וככר לחם׳׳ עשרים גרה השקל׳ שהשקל של ארבעה זוזים והזוז מתחלתו חמש מעות ולבסוף הוסיפו עליו שתות והעלהו לשש מעה כסף׳ ומחצית השקל הזה שהוא עשר גרה יתן תרומה לה׳׳׳ מבן עשרים ומעלה׳ למדך כאן שאין פחות מבן עשרים יוצא לצבא ונמנה בכלל אנשים׳׳ לכפר על נפשותיכם׳ שלא תנגפו על ידי מנין׳ ד״א לכפר על נפשותיכם׳ לפי שרמז להם כאן שלש תרומות שנכתב כאן תרומה ג׳ פעמים׳ אחת תרומות אדנים שמנאן כשהתחילו בנדבת המשכן שנתנו כל אחד ואחד מחצית השקל ועלה למאת הככר

שנו

דיעביד בה עבידתא וישתיצי אנשא ההוא מגו עמיה׳ פאחפצו אלסבת פאנהא
מקדסה לכם וכל מן ידנסהא פלי יקתל קתלא וכל מן יעמל פיה עמלא ינקטע דלך אל
אנסאן מן קומה׳ שֵׁשֶׁת יָמִים יֵעָשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבָּתוֹן קֹדֶשׁ
לַיהוָה כָּל הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת׳ שתא יומין תתעביד עבידתא
וביומא שביעאה שבא שבתא קדשא קדם יי כל דיעביד עבידתא ביומא דשבתא
אתקטלא יתקטיל׳ סתה איאם תצנע אלצנאיע ופי אליום אלסאבע עטלה הי סבת
מקדסה ללה וכל מן יעמל עמלא פיהא יקתל׳ וְשָׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת
אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם׳ ויטרון בני ישראל ית שבתא למעבד ית שבתא
לדריהון קים עלם׳ ויחפצו בנו אסראיל אלסבת ויקימו בהא לאגיאלהם רסם אלדהר׳
בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת הִיא לְעֹלָם כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפַשׁ׳ בין מימרי ובין בני ישראל את היא
לעלם ארי שתא יומין עבד יי ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה שבת
ונח׳ הי עלאמה ביני ובין בני אסראיל אלי אלדהר לאן פי סתה איאם צנע אללה אל
סמאואת ואלארץ ופי אליום אלסאבע עטלהא ואראחהא׳

וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ
בְּהַר סִינַי שְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת לֻחֹת אֶבֶן כְּתֻבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים׳ ויהב למשה
כד שיצי למללא עמיה בטורא דסיני תרין לוחי סהדותא לוחי אבנא כתיבין
באצבעא דיי׳ תם דפע אללה אלי מוסי חין פרג מן מכאטבתה עלי גבל סיני לוחי
אלשהאדה לוחי גוהר מכתובין בקדרה אללה׳ וַיַּרְא הָעָם כִּי בֹשֵׁשׁ מֹשֶׁה לָרֶדֶת
מִן הָהָר וַיִּקָּהֵל הָעָם עַל אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ
לפנינו׳

[illegible] וכסף פקודי העדה מאת ככר׳ והן נעשו האדנים׳ של ויהי מאת ככר הכסף וגו׳ והשנית את היצא
על ידי מנין פרוגלין מעצי קרש המשכן הרי המנין למאור בתחלת חומש הפקודים באחד לחדש בשנה השנית
ונתנו כל אחד מחצית השקל והן לקנות מהן קרבנות צבור של כל שנה ושנה והוצאו בהם עניים ועשירים׳
ועל זאת התרומה כלומר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הן באים׳ והשלישית היא תלות
המשכן כמו שנ׳ כל מביא תרומת כסף ונחשת להיותה יד בכלם שוה בה׳ אלא איש מה שנדבו לבו׳׳
ונתת אותו על עבודת אהל מועד׳ למורת שנצטוה למונתם בתחלת נדבת המשכן אחר מעשה העגל׳ מפני
שנכנס בהם תוכחה׳ כמו שנ׳ ויגוף יי את העם׳ מעל לכאן החביבה על בעליה שנגלגל בה דבר ומעכבו׳
חוזר לו לדעת בבקשה ומונך מנה את צאנו ודם כמה נתלה בהם׳ להודיע שהיו חביבה עליו׳ ואם לומי
שהמנין הזה הוא האמור בחומש הפקודים׳ שהרי נאמר בו באחד לחדש השני׳ והמשכן הוקם באחד
לחדש הראשון׳ שנאמר ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים וגו׳ והמנין הזה נעשו האדנים משקלים
[illegible] שנ׳ ויהי מאת ככר הכסף לצקת וגו׳ ותחלות שתים היו׳ אחד בתחלה נדבתן אחר יום הכפורים
בשנה הראשונה׳ ואחד בשנה שניה באייר משהוקם המשכן׳ ואם תאמר וכי אפשר שבשניה

לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו ׃
וחזא עמא ארי אוחר משה למיחת מן טורא ואתכניש עמא על אהרן
ואמרו ליה קום עביד לנא דחלן דיהכון קדמנא ארי דין משה גברא
דאסקנא מארעא דמצרים לא ידענא מה הוה ליה ׃ פלמא ראי אלקום אן מוסי קד
אבטא אן ינזל מן אלגבל תגוזו אלקום עלי הרון וקאלו לה קם אצנע לנא מעבודא
יסיר בין אידינא פאן דאך אלרגל מוסי אלדי אצעדנא מן בלד מצר לסנא נעלם מא
כאן מן אמרה ׃ ויאמר אליהם אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשיכם
בניכם ובנותיכם והביאו אלי ׃ ואמר להון אהרן פריקו קדשי דדהבא דבאדני נשיכון
בניכון ובנתכון ואיתאו לותי ׃ פקאל להם הרון פכו אשנאף אלדהב אלתי פי אדאן
נסאכם בניכם ובנאתכם ואיתוני בהא ׃ ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר
באזניהם ויביאו אל אהרן ׃ ופריקו כל עמא ית קדשי דדהבא דבאדניהון ואיתיו
לאהרן ׃ פפך גמיע אלקום אשנאף אלדהב אלתי פי אדאנהם ואתו בהא אלי הרון ׃
ויקח מידם ויצר אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה ויאמרו אלה אלהיך ישראל
אשר העלוך מארץ מצרים ׃ ונסיב מידהון וצר יתיה בזיפא ועבדיה עגל
מתכא ואמרו אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא דמצרים ׃ פאכד דלך מנהם
ואמר מן צורה בקאלב וצנעה עגלא מסבוכא וקאלו הדי רבך יא אסראיל אלדי א
אצעדך מן בלד מצר ׃ וירא אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא אהרן ויאמר חג ליהוה
מחר ׃ וחזא אהרן ובנא מדבחא קדמוהי וקרא אהרן ואמר חגא קדם ייי מחר ׃
פלמא ראי הרון דאך בנא מדבחא בין ידיה ונאדא וקאל תגלה ... גדא ׃ וישכימו
ממחרת ויעלו עלת ויגשו שלמים וישב העם לאכול ושתו ויקמו לצחק ׃ ו

ואקדימו

היו ישראל שנוים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמשים שהרי בכסף פקודי העדה
נאמר כן ובחומש הפקודים אחר כך נאמר כן ויהיו כל הפקודים שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות
וחמשים והלא בשתי שנים היו ... אי אפשר שלא היו בשעת מנין הראשון בני תשע עשרה שנה
שלא נמנו ובשניה נעשו בני עשרים תשובה לדבר ... לשנות האנשים בשנה אחת נתנו אבל
למנין יציאת מצרים היו שתי שנים למי על יציאת מצרים מונין מניסן כמו ששנינו במסכת ראש
השנה ונבנה המשכן בראשונה והוקם בשניה שנתחדשה שנה באחד בניסן אבל לשנות האנשים
עדיין למנין שנות עולם המתחילין מתשרי נמצאו שניהם המנינים בשנה אחת המנין הראשון
היה בתשרי לאחר יום הכפורים שנתרצה המקום לישראל לסלוח להם ונצטוו על המשכן והשני באחד
באייר ׃ על עבודת אהל מועד הן האדנים שנעשו בו ׃ כיור כמין דוד גדולה ולה דדים
המריקים בניהם מים ׃ וכנו כתרגומו בסיסיה מושב מתוקן לכיור ׃ לרחצה מוסב על הכיור ׃
ובין המזבח מזבח העולה שכתוב בו שהוא לפני פתח אהל מועד והיה הכיור משוך קמעה ועומד
כנגד אויר שבין המזבח והמשכן ואינו מפסיק כלל בנתים משום שנ׳ ואת מזבח העולה
שם פתח אהל מועד כלומר מזבח לפני אהל מועד ואין כיור לפני אהל מועד הא כיצד משוך

קמעה לצ׳

ואקדימו ביומא דבתרוהי ואסיקו עלון ונכיסו נכסן ואקעד אלקום ללאכל
ולמשתי וקמו לחייכא׃ פאדלמו בגדאה וקרבו צואעדא ודבחו סלאמה
וגלס אלקום ליאכלו וישרבו וקאמו לילעבו׃

וידבר יהוה אל משה לך רד כי שחת
עמך אשר העלית מארץ מצרים׃ ומליל יי עם משה איזיל חות ארי חביל
עמך דאסיקתא מארעא דמצרים׃ פקאל אללה למוסי אמץ אנזל פאן קד
אפסד קומך אלדי אצעדתהם מן בלד מצר׃ סרו מהר מן הדרך אשר צויתים
עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל
אשר העלוך מארץ מצרים׃ סטו בפריע מן אורחא דפקידתנון עבדו להון ע
עגל מתכא וסגידו ליה ודבחו ליה ואמרו אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארע
דמצרים׃ זאלו סריעא מן אלטריק אלדי אמרתהם בה וצנעו להם עגלא מסבוכא
וסגדו לה ודבחו לה וקאלו הדי רבך יא אסראיל אלדי אצעדך מן בלד מצר׃ ו
ויאמר יהוה אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא׃
ואמר יי למשה גלי קדמי עמא הדין והא עם קשי קדל הוא׃ וקאל אללה
למוסי׃ עלמת אן הולאי אלקום קום צעאב אלרקאב׃ ועתה הניחה לי
ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול׃ וכען אנח בעותך מן קדמי
ויתקף רגזי בהון ואשיצינון ואעביד יתך לעם סגי׃ ואלאן אן כפאת ען
תשפעך אשתד גצבי עליהם ואפניתהם וצנעת מנך אמה עצימה׃ ויחל
משה את פני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר

[illegible] כלי הדרום כך שנויה בזבחים׃ את ידיהם ואת רגליהם׃ בבת אחת היה מקדש ידיו
ורגליו׃ וכך שנינו בזבחים קידוש ידים ורגלים מניח ידו הימנית ע״ג רגלו הימנית׃ וידו השמאלית
ע״ג רגלו השמאלית ומקדש׃ בבואם אל אהל מועד׃ להקטיר שחרית ובין הערבים קטורת
אז להזות מדם פר כהן המשיח ושעירי ע״ז׃ ולא ימותו׃ הא אם לא רחצו ימותו׃ שבתורה נאמרו
כללות׃ ותכלל לאו זהו שנמעטין׃ אל המזבח החיצון׃ שאין כאן ביאת אהל מועד
אלא בחבר׃ ולא ימותו׃ לחייב מיתה על המשמש במזבח׃ ואינו רוחץ ידים ורגלים׃ שהמיתה
בראשונה לא שמענו אלא על הנכנס להיכל׃ בשמים ראש׃ חשובים׃ וקנמן בשם׃
לפי שהקנמון קליפת עץ הוא יש שהוא טוב ריח וטעם׃ ויש שאינו אלא כעץ לכך
הצריך לומר קנמן בשם מן הטוב׃ מחציתו חמשים ומאתים׃ מחצית הבאתו תהא חמשים
ומאתים׃ נמצא כלו חמש מאות כמו שעור מר דרור׃ אם כן למה נאמר בו חצאין׃ גזרת
הכתוב היה להביאו לחצאין׃ להרבות בו ב׳ הכרעות שאין שוקלין אין בעין וכך שנויה
בכריתות׃ וקנה בשם׃ קנה על כמה הנצרך לומר בשם׃ חמשים ומאתים כך משקל כלו׃
קדה׃ שם שרש עשב׃ ובלשון חכמים קציעה׃ הין שנים עשר לוגין׃ ונחלקו בו חכמי ישראל
רבי מאיר אומר בו שלקו את העקרין׃ רקח מרקחת׃ רקח שם דבר הוא והטעם מוכיח
שהוא למעלה׃ והרי הוא כמו רקח רגע ואינו כמו רגעתיהם׃ ותנו רוקע הארץ שטעמו למטה׃ וכ[illegible]

ר׳ יהודה והלא
את העקרין [illegible]
[illegible] שלא כלנו
[illegible] לכל דבר [illegible]
שמן עד שקלט
בהן לעתיד לבא [illegible]

הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה׃ וצלי משה קדם יי אלהיה
ואמר למא יי יתקף רגזך בעמך דאפיקתא מארעא דמצרים בחיל
רב וביד תקיפא׃ פאבתהל מוסי ליי אלה רבה וקאל יא רב לא ישתד
גצבך עלי קומך אלדי אכרגתהם מן בלד מצר בקוה עטימה ויד
שדידה׃ למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים
ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך׃
למא יימרון מצראי למימר בבישא אפיקנון לקטלא יתהון בין טוריא
ולשיציותהון מעל אפי ארעא תוב מתקוף רגזך ותוב מן בישתא דמליתא
למעבד לעמך׃ ולא יקול אלמצריון אנה אכרגהם בשר ליקתלהם
פי מא בין אלגבאל ויפניהם ען וגה אלארץ ארגע ען שדה גצבך ואצפח
ען אלבליה לקומך׃ זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר
נשבעת להם בך ותדבר אליהם ארבה את זרעכם ככוכבי השמים וכל
הארץ הזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעולם׃ אדכר לאברהם ליצחק
ולישראל עבדך דקיימתא להון במימרך ומלילתא עמהון כככבי שמיא
וכל ארעא הדא דאמרית אתין לבניכון ויחסנון לעלם׃ ואדכר לאברהם
ויצחאק ואסראייל עבידך אלדי אקסמת להם באסמך וקלת להם אכתר
נסלכם ככואכב אלסמא וגמיע אלבלד אלדי אקסמת אעטיה נסלכם ויחוזונה
אלי אלדהר׃ וינחם יהוה על הרעה אשר דבר לעשות לעמו׃ ותב יי מן בישתא
דמליל למעבד לעמיה׃ פצפח אללה ען שדה אלבליה אלדי קאל אן יחלהא
בקומה׃

ויפן וירד משה

דבר המעורב בחבירו עד שזה קונה מזה׳ או ריחו או טעם קלוי מרקחת׳׳ רקח מרקחת רקח המעשי ע׳
אומנות ותערובת׳׳ מעשה רקח׳ שם האומן בדבר׳׳ ומשחת בו׳ כל המשיחות כמין כ׳׳ חוץ משל מלכים
שהן כמין נזר׳׳ וקדשת אתם׳ משיחה זו מקדשתם להיות קדש קדשים׳ ומה הוא קדושתם כל הנוגע יקדש׳ כל
הראוי לכלי שרת משנכנס לתוכו קדוש קדושת הגוף ליפסל ביוצא ולינה וטבול יום׳ ואינו נפדה
לצאת לחולין׳ וכל דבר שאינו ראוי להם אין מקדשין ושנויה היא במשנה שלמה אצל המזבח׳ [illegible] שי׳
כל הנוגע במזבח יקדש שומע אני בין ראוי בין שאינו ראוי׳ תלמוד לומר כבשים׳ מה כבשים ראויים
אף כל ראוי׳ כל משיחות משכן וכהנים ומלכים מתורגם לשון רבוי׳ לפי שאין צורך משיחה
אלא לגדולה׳ [illegible] המלך [illegible] גדולתן ושאר משיחות כגון רקיקין משוחים׳ [illegible]
[illegible] בהם כלשון עברית׳ לדורותיכם׳ [illegible] לומר שכולו קיים לעתיד לבוא׳ [illegible]
[illegible] לא ייסך׳ [illegible] על בשר אדם
לא ייסך׳ [illegible] ובמתכונתו׳ לא תעשו כמוהו׳ בסכום סמניו׳ לא תעשו׳ אחר כמוהו
במשקל סמנין הללו׳ לפי מדת הין שמן׳ אבל אם פחות או רבה ממנין לפי מדת הין שמן מותר׳ ואף הבנוי
במתכנתו של זה׳ אין הסך [illegible] ולא הרוקחו׳׳ מתכנתו׳ לשון חשבון כמו ומתכנת הלבנים׳ וכן
ומתכנתה של קטרת׳׳ ואשר יתן ממנו׳ מאותו של מעשה׳׳ על זר׳ שאינו צורך כהונה ומלכות׳׳ נטף׳
הו׳ צרי׳ ועל שאינו אלא שרף הנוטף מעצי הקטף קרוי נטף׳ והצרי קרוי נלה טריאקה׳ שחלת׳ שרש בשם

חלבנה׳

מן ההר ושני לחת העדת בידו לחת כתבים משני עבריהם מזה
ומזה הם כתובים׃ ואתפני ונחת משה מן טורא ותרין לוחי אבני
סהדותא בידיה לוחי כתיבין מתרין עבריהון מכא ומכא אנון כתיבין׃
תם ולא מוסי ונזל מן אלגבל ולוחי אלשהאדה בידה לוחין מכתובין
מן גאנביהמא מן דאכל ומן דארג׃ והלחת מעשה אלהים המה
והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת׃ ולוחיא עובדא דיי אינון
וכתבא כתבא דיי הוא מפרש על לוחיא׃ ואללוחין המא צנע
אללה ואלכתאב הו כתאב אללה מחפור עליהמא׃ וישמע יהושע את
קול העם ברעה ויאמר אל משה קול מלחמה במחנה׃ ושמע יהושע ית
קל עמא כד מיבבין ואמר למשה קל קרבא במשריתא׃ פסמע יהושע צות
אלקום פי תגליבהם פקאל למוסי צות חרב פי אלעסכר׃ ויאמר אין קול ענות
גבורה ואין קול ענות חלושה קול ענות אנכי שמע׃ ואמר לא קל גברין
דנצחין בקרבא ואף לא קל חלשין דמתברין קל דמחייכין אנא שמע׃ קאל ליס
הו צות ידל עלי צפר ולא צות ידל עלי הזימה בל צות צוצא אנא סאמע׃
ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחלת ויחר אף משה וישלך
מידו את הלחת וישבר אתם תחת ההר׃ והוה כד קריב למשריתא וחזא
ית עגלא וחנגין ותקיף רוגזא דמשה ורמא מידוהי ית לוחיא ותבר יתהון
בשפולי טורא׃ פלמא קרב מן אלעסכר ראי אלעגל וטבול פאשתד גצב מוסי
וטרח אללוחין מן ידה וכסרהמא אספל אלגבל׃ ויקח את העגל אשר עשו
וישרף באש ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המים וישק את בני ישראל׃

ותמ׳ב

חלק ומזהיר כצפורן׳ ובלשון המשנה קליפי צפורן׳ והוא שתרגם אונקלוס טופרא׳׳ חלבנה׳ בשם שרחו כע׳ וקורין גלב׳נה ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת׳ ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפלותינו את פושעי ישראל׳ שיהיו נמנין עמנו׳ סמים׳ אחרים׳ ולבונה זכה מכאן למדו רבותינו אחד עשר סממנין נאמרו לו למשה בסיני׳ מיעוט סמים שנים׳ נטף ושחלת׳ וחלבנה שלשה׳ הרי חמש׳ סמים לרבות מדכמו ואלו׳ הרי עשר׳ ולבונה׳ הרי אחת עשרה׳ ואלו הן הצרי והצפורן החלבנה והלבונה מר וקציעה שבלת נרד וכרכום הרי שמנה׳ שהשבלת נרד אחת׳ שהנרד דומה לשבלת׳ הקשט והקלופה והקנמון הרי אחד עשר׳ בורית כרשינה אינו נקטר אלא בו שפין את הצפורן ללבנה שתהיה נאה׳׳ בד בבד יהיה׳ אלו הארבעה הנזכרים כאן׳ יהיו שוין משקל במשקל כמשקלו של זה כך משקלו של זה׳ וכן שנינו הצרי והצפורן החלבנה והלבונה משקל שבעים שבעים מנה׳ ולשון בד נראה בעיני שהוא לשון יחיד׳ אחד באחד יהיו זה כמות זה׃ ממולח׳ כתרגומו מעורב׳ שיערב שחיקתן יפה יפה זה עם זה׳ ואומר אני שדומה לו׳ ויראו המלחים׳ מלחיך וחובליך על שם שמהפכין את המים במשוטות׳ כשמנהיגים את הספינה כאדם המהפך בכף ביצים טרופות לערבן עם המים׳ וכל דבר שאדם רוצה לערב יפה יפה מהפכו באצבע או בכף׳ ממולח טהור קדש׳ ממולח יהיה׳ וטהור יהיה׳ וקדש יהיה׳׳ ונתת ממנה וגו׳ היא קטורת שבכל יום ויום׳ שעל מזבח הפנימי שהיה באהל מועד׃

ישראל׃

ונסיב ית עגלא דעבדו ואוקיד בנורא ושף עד דהוה דקיק וזרא על אפי
מיא ואשקי ית בני ישראל׃ פאכ׳ד אלעגל אלדי צנעו ואחרקה באלנאר וברדה
אלי אן רק וד׳ראה עלי וגה אלמא וסקא בני אסר׳ איאה׃ ויאמר משה אל אהרן
מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדלה׃ ואמר משה לאהרן מא עביד
לך עמא הדין ארי איתיתא עלוהי חובא רבא׃ וקאל להרון מא צנע בך הולאי
אלקום אד׳ גלבת עליהם כטיה עט׳ימה׃ ויאמר אהרן אל יחר אף אדני אתה
ידעת את העם כי ברע הוא׃ ואמר אהרן לא יתקף רוגזא דרבוני את ידעת
ית עמא ארי בביש הוא׃ קאל הרון לא ישתד גצ׳ב סידי אנת עלם באלקום
אנהם שרירון׃ ויאמרו לי עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש
אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו׃ ואמרו לי עביד לנא דחלן
דיהכן קדמנא ארי דין משה גברא דאסקנא מארעא דמצרים לא ידענא מא
הוה ליה׃ פקאלו לי אצנע לנא מעבודא יסיר בין אידינא פאן ד׳אך אלרגל מוסי
אלדי אצעדנא מן בלד מצר לם נעלם מא כאן מן אמרה׃ ואמר להם למי זהב
התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה׃ ואמרית להון למן דהבא
פריקו ויהבו לי ורמיתיה בנורא ונפק עגלא הדין׃ פקלת להם אנזעו למן אלד׳הב
פנזעה ואתוני בה פטרחתה פי אלנאר וכרג הד׳א אלעגל׃ וירא משה את העם כי פרע
הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם׃ וחזא משה ית עמא ארי בטיל הוא
ארי בטילנון אהרן לאסבותהון שום ביש לדריהון׃ פלמא ראי מוסי אלקום
אנהם מכשופין אד׳ כשפהם הרון דד׳י אלשין מן מקאומיהם׃ ויעמד משה בשער
המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי׃ וקם משה בתרע משריתא

אשר אועד לך שמה׃ כל מועדי דבור שאקבע לך׳ אני קובעם לאותו מקום׃ במתכנתה׃ במנין סממניה׃ קדש תהיה לך לה׳ שלא תעשנה אלא לשמי׃ להריח בה׳ אבל עושה אתה במתכונתה משלך׳ כדי למסרה לצבור׃ קראתי בשם׃ לעשות מלאכתי את בצלאל׃ בחכמה׃ מה שאדם שומע מאחרים ולמד׃ תבונה׃ מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד׃ ודעת רוח הקדש׃ לחשב מחשבות׃ אריגת מעשה חושב׃ חרושת׃ לשון אומנות׃ כמו חרש חכם׃ ואונקלוס פירש ושנה בפירושו׃ שאומן לכנס קרי ליה אומן׃ וחרש פס קרי נגר׃ למלאת׃ להושיבה במשבצת שלה במלואה׃ לעשות המושב כמדת מושב האבן ועביה׃ ובלב כל חכם לב נתתי חכמה׃ ועוד שאר חכמי לב יש בכם׃ ועשו את כל אשר צויתיך׃ ואת הארון לעדות׃ לצורך לוחות העדות׃ הטהורה׃ על שם זהב טהור׃ ואת בגדי השרד׃ אומר אני לפי פשוטו של מקרא׃ שאי אפשר לומר שבבגדי כהונה מדבר׃ לפי שנ׳ אצלם ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן׃ אלא אלו בגדי השרד הם בגדי התכלת והארגמן ותולעת שני האמורין בפרשת מסעות׃ ונתנו עליו בגד תכלת׃ ונתנו עליו בגד ארגמן׃ ונתנו עלהם בגד תולעת שני׃ ונר׳ לי דברי שב׳ ומן התכלת והארגמן ותולעת שני עשו בגדי שרד לשרת בקדש׃ ולא הוזכר שש עמהם׃ ואם בבגדי כהונה מדבר׃ לא מצינו באחד מהם ארגמן או תולעת שני בלא שש׃ בגדי השרד׃ יש מפרשים לשון עבודה ושירות׃ כתרגומו לבושי שמושא׃ ואין לו דמיון במקרא׃ ואני אומר שהוא לשון ארמי׃ כתרגום של קלעים ותרגום של מכבר׃ שהן ארוגים במחט׃ עשוים נקבים נקבים׃ ואת קטרת הסמים לקדש׃ לצורך הקטרת היכל שהוא קדש׃ ואתה דבר אל בני ישראל׃ ואף על פי שהפקדתיך׃ לצוותם על מלאכת המשכן׃ אל יקל בעיניך לדחות את השבת מפני אותה מלאכה׃ אך
אתש׳

ואמר מן דחליא דיי ייתון לותי ואתכנשו לותיה כל בני לוי׃ פוקף מוסי
בבאב אל עסכר וקאל מן ללה יקבל אלי פאגתמע אליה גמיע בני לוי׃ ויאמר
להם כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו
משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את
קרובו׃ ואמר להון כדנן אמר יי אלהא דישראל שוו גבר חרביה על ירכיה
עיברו ותובו מתרע לתרע במשריתא וקטולו גבר ית אחוהי וגבר ית חבריה
ואנש ית קריביה׃ פקאל להם כדא קאל אללה אלאה אסראיל יתקלד כל רגל מנכם
סיפה ואמצו וארגעו מן באב אלי באב פי אלעסכר ויקתל כל רגל חר...
אכיה וצאחבה וקריבה׃ ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום
ההוא כשלשת אלפי איש׃ ועבדו בני לוי כפתגמא דמשה ונפל מן
עמא ביומא ההוא כתלתא אלפין גברא׃ פצנעו בני לוי כמא אמרהם
מוסי פוקע מן אלקום פי דלך אליום שביה בתלתה אלאף רגל׃ ויאמר
משה מלאו ידכם היום ליהוה כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם
היום ברכה׃ ואמר משה קריבו ידיכון יומא דין קורבנא קדם יי
ארי גבר בבריה ובאחוהי ולאיתאה עליכון יומא דין ברכן׃ פקאל
להם מוסי אמלאו אנבככם אליום ללה כל רגל חתא באבנה ואכיה
ותחל עליכם אליום ברכה׃ ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם
חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי אכפרה בעד
חטאתכם׃ והוה ביומא דבתרוהי ואמר משה לעמא אתון חבתון חובא
רבא וכען איסק לקדם יי מאם אכפר על חוביכון׃ ולמא כאן מן
גד קאל מוסי לאלקום אנתם אכטיתם כטייה עצימה ולאן אצעד
אלי אללה לעלי אסתגפר ען כטייתכם׃ וישב משה אל יהוה

ויאמר

את שבתתי תשמרו׳ לפי שהיו רדופין ונחפזין בזריזות המלאכה׳ שבת אל תדחה מפניה׳ כל אכין ורקין
מעוטין׳ למעט שבת ממלאכת המשכן׳ כי אות היא ביני וביניכם׳ אות גדולה היא ביננו שבחרתי בכם
בהנחילי לכם את יום מנוחתי למנוחה׳ לדעת׳ האומות בה׳ כי אני יי מקדשכם׳ מות יומת׳ אם יש עדים
והתראה׳ ונכרתה׳ בלא התראה׳ מחלליה׳ המנהג בה חול בקדושתה׳ שבת שבתון׳ מנוחת מרגוע׳
ולא מנוחת עראי׳ קודש ליי׳ שמירת קדושתה לשמי ובמצותי׳ וינפש׳ כתרגומו ונח׳ וכל לשון נופש
הוא לשון נפש׳ שמשיב נפשו ונשימתו בהרגיעו מטורח המלאכה׳ ומי שכתוב בו לא ייעף ולא ייגע׳ וכל
פעולתו במאמר׳ הכתיב מנוחה לעצמו׳ לשבר האזן מה שהיא יכולה לשמוע׳ ויתן אל משה וגו׳ אין מוקדם
ומאוחר בתורה׳ מעשה העגל קודם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה׳ שהרי בי״ז בתמוז נשתברו הלוחות
וביום הכפורים נתרצה הקב״ה לישראל׳ ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן׳ (נ״ע סוכר
דלא אחכל כסדרו צווי הקב״ה למשה היה כל ימים הארבעים טרם עשותם העגל ומשה לא הגיד לישראל צווי המשכן עד
למחרת יה״כ שהיו ישראל מרוצים להקב״ה׳ וכן הרב בהר״י בנהר כ׳ ויקהל אשר עלכן בצווי הקב״ה כתיבת כל יש

דאיינגל

126

מנא לא יערף הני קד וגדת חצאה ענדך אנת ואהד ענך לא באסיר נורך

ענא פנבין אנא וקומך מן כל שקום אלדי עלי וגה אלארץ׳

אמר יהוה אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני
דעך בשם׳ ואמר יי למשה אף ית פתגמא הדין דמלילתא אעביד ארי אשכחתא
חמין קדמי ורביתך בשום׳ פקאל אלה למוסי הדא אלאמר אלדי סאלתה אצנעה איצא
נך קד וגדת חצאא ענדי ושלפת אסמך׳ ויאמר הראני נא את כבדך׳ ואמר
חזיני כען ית יקרך׳ קאל אריני נורך אלעצים׳ ויאמר אני אעביר כל טובי על
ך וקראתי בשם יהוה לפניך וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם׳
אמר אנא אעבר כל טובי על אפך ואקרי בשמא דיי קדמך ואחון למן דאחון
רחים על מן דארחים׳ קאל אנא אמר גמיע נורי בחצרתך ואנאדי באסם
לה בין ידיך וארוף מן אריף וארחם מן ארחם׳ ויאמר לא תוכל לראות
ת פני כי לא יראני האדם וחי׳ ואמר לא תכול למחזי ית אפי שכינתי
לא יחזינני אנשא ויתקיים׳ קאל לא תטיק אן תרא נורי לאנה לא יראה
אנא פיחיא׳ ויאמר יהוה הנה מקום אתי ונצבת על הצור׳ ואמר יי הא
ר מתקן קדמי ותתעתד על טנרא׳ קאל הודי ענדי מוצע אנתצב עליה
אן׳ והיה בעבר כבדי ושמתיך בנקרת הצור ושכתי כפי עליך עד עברי׳
במעבר יקרי ואשוינך במערת טנרא ואגין במימרי עלך עד דאעבר׳
לא מר בר נורי צירתך פי נקיר אלצואן ואצללת בסחאבי עליך חתי
אזולה׳ והסרתי את כפי וראית את אחרי ופני לא יראו׳ ואעדי ית
ית יקרי ותחזי ית דבתרי ודקדמי לא יתחזון׳ תם אזיל סחאבי חתי תנצר
אכר נורי ואולה לא תרא׳

אמר יהוה אל משה פסל לך שני לחת אבנים כראשנים וכתבתי על
הלחות׳

בק שנויה בריבלתו׳ אחיו׳ מאותו והוא ישראל׳ מלאו ידכם׳ אתם ההורגים אותם כדבר הזה תתחנכו
תכהנים למקום׳ כי איש מכם ימלא ידו בבנו ובאחיו׳ אכפרה בעד חטאתכם׳ אשים כופר וקנוח ופתיחה לנגד
חטאם׳ להבדיל ביניכם ובין החטא׳ אלהי זהב׳ אתה הוא שגרמת להם׳ שהשפעת להם זהב וכל חפצם
שלא יחטאו׳ משל למלך שהיה מאכיל ומשקה את בנו ומקשטו ותולה לו כיס בצוארו ומעמידו
בפתח בית זונות׳ מה יעשה הבן שלא יחטא׳ ועתה אם תשא חטאתם הרי טוב איני אומר לך ומחני
אין מחני׳ זה מקרא קצר וכן הרבה׳ מספרך׳ מכל התורה כולה׳ שלא יאמרו עליו שלא הייתי כדי
לבקש עליהם רחמים׳ אל אשר דברתי לך׳ יש כאן לך אל דבור׳ במקום אליו׳ וכי אדבר לו על ארוש
תלאכי׳ ולא אני׳ וביום פקדי וגו׳ עתה ששמעתי אליך מלכלותם יחד׳ ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם
עונותיהם׳ ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות׳ ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת
מעון העגל׳ ויגוף יי את העם׳ מיתה בידי שמים׳ לעדים בלא התראה׳ לך עלה מזה׳ ארץ ישראל
גבוה מכל הארצות׳ לכך נאמר עלה׳ ד״א כלפי שאמר לו בשעת הכעס לך רד׳ אמר לו בשעת רצון לך עלה
אתה והעם׳ כאן לא נאמר ועמך׳ וגרשתי את הכנעני וגו׳ ששה אומות הם והגרגשי עמד ופנה מפניהם
אל ארץ זבת חלב ודבש׳ אני אומר לך להעלותם׳ כי לא אעלה בקרבך׳ לכך אני אומר לך ושלחתי
לפניך מלאך׳ כי עם קשה ערף אתה׳ וכשאשכין שכינתי בקרבכם ואתם ממרים בי מרבה אני עליכם זעם

ויפלג׳

הלחות את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת׃ ואמר יי׳ למ
פסול לך תרין לוחי אבניא כקדמאי ואכתוב על לוחיא ית פתגמיא דהוו על
לוחיא קדמאי דתברתא׃ פסל לך׃ הראהו מחצב בתוך אהלו ואמר
לו הפסולת יהיה שלך משם נתעשר משה הרבה
והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר׃
והוי זמין לצפרא ותסק בצפרא לטורא דסיני ותתעתד קדמי תמן על רי׳ש
טורא׃ וכן מסתעדא על הגבעה על גבל סיני וקם ליה תם עלי ראם אבנ
ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירע
אל מול ההר ההוא׃ ואנש לא יסק עמך ואף אנש לא יתחזי בכל טור
אף ענא ותורי לא ירעון לקביל טורא ההוא׃ ואנסאן לא יצעד מעך
ירא פישי מן גבל חתי גנם ובקר לא ירעון ממא יליה׃ ויפסל שני
אבנים כראשנים וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה יהוה
אתו ויקח בידו שני לחת אבנים׃ ופסל תרין לוחי אבניא כקדמאי וא
משה בצפרא וסליק לטורא דסיני כמא דפקיד יי׳ יתיה ונסיב בידיה
לוחי אבניא׃ פנחת לוחי מהד כאולין ואדלג מוסי בגדאה וצי יי׳
גבל סיני כמא אמרה לה ואכד מעה לוחי גמהר׃ וירד יהוה בענן ויתי
עמו שם ויקרא בשם יהוה׃ ואתגלי יי׳ בענגא ואתעתד עמיה תמן וק
בשמא דיי׳׃ פתגלא לה בגמאם ואוקף נורה הנאך מעה ונאוא בא
לה׃ ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה יהוה אל רחום וחנון ארך אפים
ורב חסד ואמת׃ ואעבר יי׳ שכינתיה על אפוהי וקרא יי׳ יי׳ אלהא רחמ
וחננא מרחיק רגז ומסגי למעבד טבון וקשוט׃ פלמא מר נר לה בין

יא

וכבך לשון כלין׳ הדבר הרע׳ שאין השכינה שורה (במלכות) ומהלכת עמם׳ ולא עדיו׳ מהר ו
כתרים שנתנו להם בחורב׳ כשאמרו נעשה ונשמע׳ רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיך׳ אם אעל
אתם ממרים כי בקשיות ערפכם׳ אזעום עליכם רגע אחד׳ שאל שיעור זעמו׳ של חבי כמעט ר
עד יעבור זעם ואכלה אתכם׳ לכך טוב לכם שאשלח מלאך׳ ועתה הורד עדיך זו תכבן תיו׳ ש
עדיכם מעליכם׳ ואדעה מה אעשה לך׳ בפקודת של העון׳ אני יודע מה שבלבי לעשות לך׳ ת
מהר חורב׳ את העדי׳ שהיה בידם מהר חורב׳ ומשה מאותו עון והלאה׳ יקח את האהל׳ לשון
הוה׳ לוקח אהלו ונוטהו מחוץ למחנה׳ אמר מנודה לרב מנודה לתלמיד׳ הרחק׳ אלפים אמה
שנ׳ אך רחוק יהיה ביניכם וביניו׳ באלפים אמה במדה׳ וקרא לו׳ והיה קורא לו אהל מועד
ועד למבקשי תורה׳ כל מבקש ה׳ אפי׳ מלאכי השרת כשהיו שואלים מקום שכינה חבריהם
אומרים להם הרי הוא באהלו של משה׳ והיה׳ לשון הווה׳ כצאת משה מן המחנה ללכת
יקומו כל העם עומדים מכבוד ולא׳ ושכן עד שנתכסה מהם׳ והביטו אחרי משה׳ לשבח׳ ול

יריה נאדא אלה אלה אלמאיק ארחום ארא̇ף טויל אמהל כתיר אפצ̇ל ו̇ת̇
אחסאן׃ נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון
אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים׃ נטר טיבו לאלפי דרין שביק
לעוין ולמרוד ולחובין סלח לדתייבין לאוריתיה ולדלא תיבין לא מזכי מסער
חובי אבהן על בנין ועל בני בנין מרדין על דר תליתאי ועל דר רביעאי׃ חאפט
אלפצ̇ל לאלף גאפר אלדנב ואלגרם ואלכטיה ויברי ולא יברי מטאלב בדנוב אלאבא מע
אלבנין ובני אלבנין ואלתואלת ואלרואבע׃ וימהר משה ויקד ארצה וישתחו׃ ואוחי
משה וכרע על ארעא וסגיד׃ פאסרע מוסי וכר עלי אלארץ וסגד׃ ויאמר אם
נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת
לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו׃ ואמר אם כען אשכחית רחמין קדמך יי תהך כען
שכינתא דיי בינגא ארי עם קשי קדל הוא ותשבוק לחובנא ולחטאנא ותחסננא׃
קאל אן וגדת חט̇וה ענדך יא רב יסיר טרך פימא בינגא אד הם קום צעאב
אלקאב פאגפר דנובנא וכטאיאנא ואצטפנא׃ ויאמר הנה אנכי כרת
ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל
הגוים וראה כל העם אשר אתה בקרבו את מעשה יהוה כי נורא הוא אשר
אני עשה עמך׃ ואמר הא אנא גזר קים קדם כל עמך אעביד פרישן דלא
איתבריאו בכל ארעא ובכל עממיא ויחזי כל עמא דאת ביניהון ית עובדא
דיי ארי דחיל הוא דאנא עביד עמך׃ קאל הא אנא עאהד עהדא וחדא גמיע קומך
אפעל אעגובאת מא לם יכלק מתלהא פי גמיע אלעאלם ויניצר גמיע אלקום
אלדי אנת פי מאבינהם צנע אללה אנה מכיף אלדי אנא צאנעה מעך׃ שמר
לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי
... פי אמנה י׳
והפרזי
והחוי והיבוסי׃ ... ויתכנס אחריו לפתח האהל׃ ודבר עם משה׃ כמו ומדבר עם משה׃ תרגומו
... שכינה כמו וישמע את הקול מדבר אליו׃ ולא כמו קורא ומדבר אליו כשהוא
... יודע מצויות החן הלוי במלך ...הקול מדבר בינו לבין עצמו׃ וההדיוט שומע מאליו׃ כשהוא קורא
... ואין דבריו של בלעם ... עם ההדיוט׃ והשתחוו׃ לשכינה׃ ודבר יי אל משה פנים
... וגו׳׃ גם את הדבר הזה עלית תורה ... שנדבר עמו׃ היה משה שב אל המחנה׃ ומלמד ...
... כגון ... והורים עד שהוקם המשכן ... שהרי ... בתחנו
... שהיה עת רצון׃ ודברים המקובלים והוסיף למדת החוטאים ... של ויהי מוחדת ... משה
... בכבודו׃ מה שדרשה ... לראות ... ונר׳ ... לו נעלית בבקר
... רחמים על ישראל הגדלת לי זכות זכות׃ ... עמדתי בהר כימים הראשנים
... טובו לפניך על ... ואתה נתן במעדה׃ ... היו בכעס׳ בי׳ בתשרי נתרצה הקב״ה
... יום ... זכות זכות ... לנלוחות אחרונות וירד׳ והתחיל לצוותו על
... על ידי ... ונדבר עמו עוד ... מועד׃ ושב אל
המחנה׃

והפרזי והחוי והיבוסי׃ טר לך ית דאנא מפקיד לך יומא דין האנא מתריך
מן קדמך ית אמוראי וכנענאי וחתאי ופרזאי וחואי ויבוסאי׃ פאחפט׳
מא אמרך בה אליום האנא טארד מן בין ידיך אלאמוריין ואלכנעאניין ואלחתיין
ואלפרזיין ואלחויין ואליבוסיין׃ השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ
אשר אתה בא עליה פן יהיה למוקש בקרבך׃ אסתמר לך דלמא
תגזר קים ליתיב ארעא דאת עליל עלה דלמא יהי לתקלא בינך׃ אחד׳ר
אן תעאהד עהדא מע אהל אלבלד אלד׳י אנת צאיר אליה כלא יכונו והקא
פי מא בינך׃ כי את מזבחתם תתצון ואת מצבתם תשברון ואת אשריו
תכרתון׃ ארי ית אגוריהון תתרעון וית קמתהון תתברון וית אשיריהון
תקצצון׃ בל מד׳אבחהם פאנקצ׳ו ודכאכהם פכסרו וסואריהם אחרקוהא
באלנאר׃ כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא׃ ארי
לא תסגוד לטעות עממיא ארי יי קנא שמיה אלה קנא הוא׃ ולא תסג׳ד למעבוד
אכ׳ר לאן אללה אסמה אלמעאקב והוא יקדר עלי אן יעאקב׃ פן תכרת
ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת
ויזבחון לטעותהון
מזבחו׃ דלמא תגזר קים ליתיב ארעא ויטעון בתר טעותהון ויקרון לך ו
ותיכול מדבחיהון׃ פלא תעאהד עהדא מע אהל אלבלד פיטגון פי תבע
מעבודאתהם וידבחון להא וידעון בך ותאכל מן דביחהא׃ ולקחת מבנתיו
לבניך וזנו בנתיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן׃ ו
מבנתהון לבנך ויטעין בנתהון בתר טעותהון ויטעין ית בנך בתר
טעותהון׃ ותזוג בניך מן בנאתהם פתטגי בנאתהם פי תבע מ
ותטגי בניך איצ׳א׃ אלהי מסכה לא תעשה לך׃ דחלן דמתך

המחנה׃ תרגומו ותיב למשריתא לפי שהוא לשון הויה וכן כל העמן וד״ה כו׳
והביטו ומסתכלין והשתחוו וסגדין׳ ומדרשו דבר ה׳ אל משה משיב אהמר
בכעס׳ א״כ מי יקריבם ד״ה ראה אתה ופני׳ ראה תן עינך ולבך על דברי
לא הודעתני וגו׳ ואשר אמרת לי הנה אנכי שלח מלאך אין זו
הודעה ידעתיך׳ הכרתיך משאר בפרס בשם חשיבות שהר
העם וגו׳ וגם כך אמור לעולם׳ ועתה אם אמת שמצאתי ח
אתה נותן למצא חן בעיניך׳ ודעך למען אמצא חן בעי
חן שמצאתי בעיניך ופתרון למען אמצא׳ למען אכיר ש
שלא תאמר ואעשה אתך לגוי גדול ואת אלה העגבי ראי
על היוצאים מחלצי שיהיו׳ ואת משלם השכר של
ולא ליושב המקראות על אומעהם ונל כריס בלתי׳ ו
לך אתה ובניך הולכים בקרב׳ ויאמר אלי׳ בזו

לך׃ ומעבודא מסבוכא לא תצנעלך׃ את חג המצות תשמר שבעת ימים
תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת
ממצרים׃ ית חגא דפטיריא תיטר שבעא יומין תיכול פטירא דפקידתך לזמן
ירחא דאביבא ארי בירחא דאביבא נפקתא ממצרים׃ וחג אלפטיר אחפט׳
סבעה איאם תאכל פטירא כמא אמרתך פי וקת שהר אלפריך לאנך כרגת
פיה מן מצר׃ כל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר פטר שור ושה׃ כל פתח ולדא
דילי הוא וכל בעירך דכרין תקדיש בכור תורא ואמר׃ וכל אול בטן פהו לי׃
מא דכרתה מאשיתך מן אואיל אלבקר ואלגנם׃ ופטר חמור תפדה בשה ואם
לא תפדה וערפתו כל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם׃ ובכרא דחמרא
תפרוק באמרא ואם לא תפרוק ותנקפיה כל בוכרא דבנך תפרוק ולא יתחזון
קדמי ריקנין׃ ובכר אלחמיר אפדה בשאה ואן לם תפדה פאקפה וגמיע בכור
בניך תפדיהם ולא תחצרון בין ידיי פרגא׃ ששת ימים תעבד וביום השביעי
תשבת בחריש ובקציר תשבת׃ שתא יומין תפלח וביומא שביעאה תנוח
בזרעא ובחצדא תנוח׃ סתה איאם אלכדם ופי אליום אלסאבע אסבת חתי וקת אלחרת
ואלחצאד תסבת׃ וחג שבעת תעשה לך בכורי קציר חטים וחג האסיף תקופת
השנה׃ וחגא דשבועיא תעביד לך בכורי חצד חטין וחגא דכנשא במפקה
דשתא׃ וחג אלאסאביע תצנעה לך וקת בכור חצאד אלחנטה וחג אלגמע פי
אכר אלסנה׃ שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון יהוה אלהי ישראל׃
תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורך קדם רבון עלמא יי׳ אלהא דישראל׃ תלאת
ראר פי אלסנה יחצר גמיע דכורך בין ידיי אלסיד אללה אלאה אסראיל׃
כי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא יחמד איש את ארצך בעלתך
לראות

בני׳ יודע מצוות האלו בלא בלבותך עמנו׳ ודבר אחר אני שואל ממך׳ שלא תשרה שכינתך עוד על עו״ה
עמה׳ ואין דבריו של בלעם ונפלינו אני ועמך ונהיה מובדלים בדבר הזה מכלהעם׳ כמו והבדלתי בין מקנה
מצרים וגו׳׳ גם את הדבר הזה שלא תשרה שכינתי עוד על עו״א אעשה׳ ואין דבריו של בלעם על ידי שריות
שכינה׳ אלא נופל וגלוי עינים׳ כגון ויאמר דבר וגונת טומאין על ידי שליח׳׳ ויאמר הראני נא את כבודך׳ ראה
משה שהיה עת רצון׳ ודבריו מקובלים והוסיף לשאול להראותו מראית כבודו׳׳ ובאמר אני אעביר וגו׳ הגיעה
שעה שתראה בכבודו׳ מה שארשה אותך לראות לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפלה׳ שכשנצרכת
למשה רחמים על ישראל הזכרת לי זכות אבות׳ כסבור אתה שאם תמה זכות אבות׳ אין עוד תקוה׳ אני אעביר
כל מדת טובי לפניך על הצור׳ ואתה נתון במערה׳׳ וקראתי בשם ה׳ לפניך׳ ללמדך סדר בקשת רחמים
אם תכלה זכות אבות וכסדר שאתה רואה אותו מעוטף וקורא י״ג מדות הוי מלמד את ישראל לעשות
כן ועל ידי שיזכירו לפני רחום וחנון כי רחמי לא כלים׳׳ וחנתי את אשר אחון׳ אותן פעמים שארצה לחון׳׳

ורחמתי׃

לראות את פני יהוה אלהיך שלש פעמים בשנה׃ ארי אתריך עממין מן
קדמך ואפתי ית תחומך ולא יחמיד אנש ית ארעך במסקך לאתחזאה קדם
יי׳ אלהך תלת זמנין בשתא׃ פאני אקרץ אלאמם מן בין ידיך ואוסע בלדך י
ולא יגצב אחד שייא מן ארצך אדא צעדת לתחצר בין ידי יי׳ אלה רבך
תלאת מראר פי אלסנה׃ לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין לבקר זבח
חג הפסח׃ לא תכוס על חמיע דם פסחי ולא יביתון לצפרא תרבי נכסת חגא
דפסחא׃ ולא תדבח פסחי עלי כמיר ולא תבית שחום חגי אלי אלגדאה׃ ראשית
בכורי אדמתך תביא בית יהוה אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו׃ ריש ב׳
בכורי ארעך תיתי לבית מקדשא דיי׳ אלהך לא תיכלון בסר בחלב׃ ואואיל
בכור ארצך תאתי בהא אלי בית מקדס אלה רבך ולא תאכל לחמא בלבן׃
ויאמר יהוה אל משה כתב לך את הדברים
האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל׃ ואמר יי׳ למשה
כתוב לך ית פתגמיא האלין ארי על מימר פתגמיא האלין גזרית עמך קים ועם
ישראל׃ פקאל אלה למוסי אכתב לך הדא אלכלאם לאן בסבבה עהדת מעך ע
עהדא ומע בני אסר׳ ויהי שם עם יהוה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא
אכל ומים לא שתה ויכתב על הלחת את דברי הברית עשרת הדברים׃
והוה תמן קדם יי׳ ארבעין יממין וארבעין לילון לחמא לא אכל ומיא לא שתי וכתב
על לוחיא ית פתגמי קימא עסרא פתגמין׃ פאקאם תם ענד אלה ארבעין יומא
וארבעין ל

ורחמתי׳ עם שאחנוז לרחם׳ עד כאן לא הבטיחו׳ אלא עתים אענה׳ ועתים לא אענה׳ אבל בשעת מעשה
אמר לו הנה אנכי כורת ברית׳ הבטיחו שאינן חוזרות ריקם׳׳ ויאמר לא תוכל וגו׳ אף כשאעביר כל טובי
על פניך איני נותן לך רשות לראות את פני׳׳ הנה מקום אתי׳ בהר׳ אשר אני מדבר עמך תמיד׳ יש מקום
מוכן לי לצורכך שאטמינך שם׳ שלא תזיק ומשם תראה מה שתראה׳ זהו פשוטו ומדרשו על מקום שהשכינה
שם מדבר׳ ואומר המקום אתי׳ ואינו אומר אני במקום׳ שהקב״ה מקומו של עולם ואין עולמו מקומו׳׳ בעבור
כבודי׳ כשאעבור לפניך׳ בנקרת הצור׳ כמו העיני האנשים ההם תנקר׳ ויקרוה עורבי נחל׳ אני קרותי
ושתיתי מים׳ גזרה אחת להם׳׳ נקרת הצור׳ כריית הצור׳ (כמו העיני האנשים תנקר) ושכותי כפי׳ מכאן
שנתנה רשות למחבלים לחבל׳ ותרגומו ואגין במימרי׳ כנוי הוא לדרך כבוד של מעלה׳ שאינו צריך
לסוכך עליו בכף ממש׳ ואעדי ית דברת יקרי׳ כשתסתלק הנהגת כבודי מכנגד פניך ללכת משם
ולהלן׳׳ וראית את אחורי׳ הראהו קשר של תפלין׳׳ פסל לך׳ הראהו מחצב סנפירינון מתוך אהלו׳
ואמר לו הפסולת יהיה שלך׳ משם נתעשר משה הרבה׳׳ פסל לך׳ אתה שברת הראשונות׳ אתה פסל
לך אחרות׳ משל למלך שהלך למדינת הים׳ והניח ארוסתו עם השפחות׳ מתוך קלקול השפחות יצא עליה
שם רע׳ עמד שושבינה וקרע כתובתה׳ אמר אם יאמר המלך להורגה׳ אומר לו עדיין אינה אשתך כדי
המלך

וארבעין לילא לא יאכל טעאמא ולם ישרב מאא וכתב לה עלי אללוחין כתאב
אלעהד והי אלעשר אלכלמאת׃ ויהי ברדת משה מהר סיני ושני לחת העדת ביד
משה ברדתו מן ההר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו׃ והוה כד
נחת משה מטורא דסיני ותרין לוחי סהדותא בידא דמשה במיחתיה מן טורא
ומשה לא ידע ארי סגי זיו יקרא דאפוהי במללותיה עמיה׃ פלמא נזל מוסי
מן גבל סינא ולוחי אלשהאדה פי ידה פי נזולה מן אלגבל ומוסי לם יעלם אנה קד
בץ גלד וגהה חין כלמה אללה׃ וירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור
פניו וייראו מגשת אליו׃ וחזא אהרן וכל בני ישראל ית משה והא סגי זיו יקרא
דאפוהי ודחילו מלאתקרבא לותיה׃ פראיהרון וסאיר בני אסר׳ מוסי פאדא
קד בץ וגהה פכאפו אן יתקדמו אליה׃ ויקרא אלהם משה וישבו אליו אהרן
וכל הנשאים בעדה וידבר משה אלהם׃ וקרא להון משה ותבו לותיה אהרן
וכל רברביא בכנשתא ומליל משה עמהון׃ חתי דעאהם מוסי פרגעו אליה
וסאיר אשראף אלגמאעה פכלמהם מוסי׃ ואחרי כן נגשו כל בני ישראל ויצום
את כל אשר דבר יהוה אתו בהר סיני׃ ובתר כן אתקרבו כל בני ישראל
ופקידנון ית כל דמליל יי׳ עמיה בטורא דסיני׃ ובעד דלך תקדם סאיר בני אסר׳
פאמרהם בגמיע מא אמרה אללה׃ ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה׃
ושיצי משה מלמללא עמהון ויהב על אפוהי בית אפי׃ פלמא פרג מוסי מן
מכאטבתהם געל עלי וגהה ברקעא׃ ובבא משה לפני יהוה לדבר אתו יסיר
את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל את אשר יצוה׃ וכד עליל משה
לקדם יי׳ למללא עמיה מעדי ית בית אפי עד מפקיה ונפיק וממליל עם בני ישראל
יתנ׳

המלך׳ ומצא שלא היה הקלקול אלא מן השפחות׳ נתרצה לו׳ אמר לו שושבינה כתוב לה כתובה אחרת׳
שנקרעה הראשנה׳ אמר לו המלך אתה קרעת אותה׳ אתה קנה לה נייר אחר ואני אכתוב לה בכתב
ידי׳ כך המלך זה הקב״ה׳ השפחות אלו ערב רב׳ והשושבין זה משה׳ ארוסתו של הקב״ה ישראל׳
לכך נאמר פסל לך׳׳ נכון ומזומן׳׳ ואיש לא יעלה עמך׳ הראשונות על ידי שהיו בתשואות וקולות
וקהלות׳ שלטה בהן עין הרע׳ אין לך יפה מן הצניעות׳׳ ויקרא בשם יי׳ מתרגמינן וקרא בשמא
דיי׳׳ יי׳ יי׳׳ מדת רחמים היא׳ אחת קודם שיחטא׳ ואחת אחר שיחטא וישוב׳ אל אף זו מדת
רחמים׳ וכן הוא אומר אלי אלי למה עזבתני׳ ואין לומר למדת הדין למה עזבתני׳ כך מצאתי במכילתא
ארך אפים׳ מאריך אפו׳ ואינו ממהר ליפרע שמא יעשה תשובה׳׳ ורב חסד׳ לצריכי חסד׳ שאין להם
זכיות כל כך׳׳ ואמת׳ לשלם שכר טוב לעושי רצונו׳׳ נוצר חסד׳ שהאדם עושה לפניו׳ לאלפים׳
לשני אלפים דורות׳׳ עונות׳ אלו הזדונות׳ פשעים׳ אלו המרדים׳ שאדם עושה להכעיס׳׳ ונקה לא ינקה׳
לפי פשוטו משמע שאינו מוותר על העון לגמרי׳ אלא נפרע ממנו מעט מעט׳ ורבותינו דרשו מנקה
הוא לשבים׳ ולא ינקה לשאינן שבים׳׳ פוקד עון אבות על בנים כשאוחזים מעשה אבותיהם בידם
שכבר פירש במקרא אחר לשונאי׳׳ על רבעים׳ דור רביעי׳ נמצאת מדה טובה מרובה על מדת

פורענות׳

ית דמתפקדי׃ וכאן מוסי אלא דכל בין ידיי אללה ליכאטבה ינזע אלברקע אלי כרוגה
תם יכרג ויכלם בני אסראיל בגמיע מא יומר בה׃ וראו בני ישראל את פני משה
כי קרן עור פני משה והשיב משה את המסוה על פניו עד באו לדבר אתו׃ וחזן בני ישראל ית אפי
משה ארי סגי זיו יקרא דאפי משה ומתיב משה ית בית אפי על אפוהי עד
דעליל למללא עמיה׃ חתי ינצ׳רון גמיע בני אסראיל אן קד בץ׳ וג׳ה מוסי תם
ירד אלברקע עליה וג׳הה אלי וקת דכולה ליכאטבה׃ קלט פסוק׳ סימן חננאל׳

גדד ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים
אשר צוה יהוה לעשת אתם׃ וכנש משה ית כל כנשתא דבני ישראל ואמר
להון אלין פתגמיא דפקיד יי למעבד יתהון׃ תם גמע מוסי גמאעה בני אסר
וקאל להם הדה אלאמור אלתי אמר אללה אן תצנע׃ ששת ימים תעשה מלאכה
וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון ליהוה כל העשה בו מלאכה
יומת׃ שתא יומין תתעביד עבידתא וביומא שביעאה יהי לכון קודשא
שבא שבתא קדם יי כל דיעביד ביה עבידתא יתקטיל׃ סתה איאם תצנע אלצנאיע
ופי אליום אלסאבע יכון לכם קדסא עטלה היסבת ללה כל מן עמל עמלא
פיה יקתל׃ לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת׃ לא תבערון ז
אישתא בכל מותבניכון ביומא דשבתא׃ לא תשעלו אלנאר פי גמיע תא
מסאכנכם פי יום אלסבת׃ ויאמר משה אל כל
עדת בני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יהוה לאמר׃ ואמר משה
לכל כנשתא דבני ישראל למימר דין פתגמא דפקיד יי למימר׃ פקאל מוסי
לגמאעה בני אסר קאילא הדא אלאמר אלדי אמר אללה בה ...

קחו׳

פורענות׳ אחת לחמש מאות׳ שבמדה טובה הוא אומ׳ נוצר חסד לאלפים׳ וימהר משה׳ כשראה משה
שכינה עוברת׳ ושמע קול הקריאה מיד וישתחו׳ ילך נא אד׳ בקרבנו׳ כמו שהבטחתנו׳ מאחר שאתה
נושא עון׳ ואם עם קשה עורף הוא ויחרו בך ותמרות עליות כי תלך בדרך׳ אתה תסלח לעוונותינו׳
ישכי במקום אם׳ ונחלתנו׳ ותנחנו לך לנחלה מיוחדת׳ זו היא בקשת. ונבדלנו אני ועמך׳ שלא תשרה
שכינתך על האומות עובדי אלילים׳ כורת ברית׳ על זאת׳ אעשה נפלאות׳ כ׳ ונבדלנו שתהיו מובדלים
בזו מכל האומות פי׳ שלא תשרה שכינתי עליהם׳ את האמורי וגו׳ ששה אומות ישבו׳ כי הגרגשי
עמד ופנה מפניהם׳ ואשריו׳ הוא אילן שעובדים אתו׳ קנא שמו׳ מקנא לפרע ואינו מוחל׳ וזהו כל
לשון קנאה אוחז בנצחונו ופורע משעובדיו׳ ואכלת מזבחו׳ כסבור אתה שאין עונש באכילה׳
ואני מעלה עליך כאילו בעבודתם׳ שמתוך כך אתה בא ולוקח מבנותיו לבניך׳ חדש האביב׳
חדש הבכור שהתבואה מבכרת בבישולה׳ כל פטר רחם לי׳ באדם׳ וכל מקנך תזכר וגו׳ וכל
מקנך אשר תזכר בפטר שור ושה׳ אשר יפטור זכר את האמה׳ פטר׳ לשון פתיחה׳ וכן פוטר מים
ראשית מדון׳ ת׳ ו׳ מל תזכר לשון נקבה הוא מוסב על תולדות׳ וכפטר חמור׳ ולא פטר בהמה

קחו מאתכם תרומה ליהוה כל נדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב
וכסף ונחשת׃ סבו מנכון אפרשותא קדם י״י כל דיתרעי לביה ייתי ית אפרשותא
קדם י״י דהבא וכספא ונחשא׃ איתו מנכם ברפיעה ללה כל מן סכת נפסה יאתי
ברפיעה ללה דהב וורק ונחאס׃ ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים׃
ותכלתא וארגונא וצבע זהורי ובוץ ומעזי׃ ואסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ו
ושער ומרעזא׃ ועורת אילים מאדמים ועורת תחשים ועצי שטים׃ ומשכי דדכרי
מסמקי ומשכי ססגונא ואעי שטין׃ וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש וכשב אלסנט׃
ושמן למאור ובשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים׃ ומשחא לאנהורותא
ובסמיא למשח רבותא ולקטרת בסמיא׃ ודהן לסראג ואטיאב לדהן אלמסח
ולבכור אלצמוג׃ ואבני שהם ואבני מלאים לאפוד ולחשן׃ ואבני בורלא ואבני
אשלמותא לשקעא באפודא ובחושנא׃ וגוהרה בלור וגואהר נצאם לל
צדרה ולאלבדנה׃ וכל חכם לב בכם יבאו ויעשו את כל אשר צוה יהוה׃ וכל
חכימי לבא דבכון ייתון ויעבדון ית כל דפקיד י״י׃ וכל חכים פיכם יגו ויצנעו
גמיע מא אמר אללה׃ את המשכן את אהלו ואת מכסהו את קרסיו ואת
קרשיו את בריחו את עמודיו ואת אדניו׃ ית משכנא ית פרסיה וית חופאיה
פרפוהי דפוהי עברוהי עמודוהי וסמכוהי׃ אלמסכן וכבאיה וגטאיה ושצאר
ותלאתגה ואמהאגה ועמדה וקואעדה׃ את הארן ואת בדיו את הכפרת
ואת פרכת המסך׃ ית ארונא וית אריחוהי ית כפרתא וית פרכתא דפרסא׃
ואלצנדוק ודהוקה ואלגשא ואלסגף אלמסתור׃ את השלחן ואת בדיו ואת כל כליו
ואת לחם הפנים׃ ית פתורא וית אריחוהי וית כל מנוהי וית לחים אפיא׃ ואלמאידה
ודהוקהא׃

נתונה׃ תפדה בשה׃ נותן שה לכהן והוא חולין ביד כהן׃ ופטר חמור מותר בעבודה לבעלים׃ וערפתו׃ עורפו בקופיץ׃ [illegible] מרחם לכהן לפיכך יופסד ממונו׃ כל בכור בניך תפדה׃ חמשה סלעים בדיונו קצוב של ובמדוי [illegible]
חדש תבחיה׃ ולא יראו פני ריקם׃ לפי פשוטו של מקרא דבר בפני עצמו הוא׃ ואינו מוסב על הבכור שאין במצות
בכור ראיית פנים׃ אלא אזהרה אחרת היא׃ וכשתעלו לרגל לראות לא יראו פני ריקם׃ מצוה עליכם להביא עולה
ראיית פנים׃ ולפי מדרש ברייתא מקרא יתר הוא׃ ומוכנה לגזרה שוה ללמד על הענקתו של עבד עברי׃
שהוא חמשה סלעים מכל מין ומין כפדיון בכור כמסכת קדושין׃ בחריש ובקציר תשבת׃ למה נזכר חריש
וקציר׃ יש מרבותינו אומרים על חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית׃ וקציר של שביעית היוצא למוצאי
שביעית׃ ללמדך שמוסיפין מחול על הקדש׃ וכך משמעו ששת ימים תעבוד וביום השביעי תשבות׃ ועבודת
ששת הימים שהתרתי לך׃ יש שנה שהחריש והקציר אסור׃ ואין צריך לומר חריש וקציר של שביעית שהרי כבר
נאמר שדך לא תזרע וגו׃ ויש אומרים שאינו מדבר אלא בשבת׃ וחריש וקציר שהוזכר בו׃ לומר לך מה חריש
רשות אף קציר רשות׃ יצא קציר העומר שהוא מצוה ודוחה את השבת׃ בכורי קציר חטים׃ שאתה מביא
בו שתי הלחם מן החטים׃ בכורי׃ שהיא מנחה ראשונה הבאה מן החדש הבאה למקדש׃ כי מנחת העומר
הבאה בפסח מן השעורים הוא׃ ותקופת השנה׃ בזמן [illegible] תקופת השנה מן [illegible] לבית [illegible]

המשכן׃

ודהוקהא וגמיע אניתהא וכ׳בז אלוגה ׃ ואת מנרת המאור ואת כליה
ואת נרתיה ואת שמן המאור ׃ וית מנרתא דאנהורי וית מנהא וית בוציניהא ׃
וית משחא דאנהורותא ׃ ומנארה אלאצ׳אה ואלתהא וסרגהא ודהן אלאצ׳אה ׃
ואת מזבח הקטרת ואת בדיו ואת שמן המשחה ואת קטרת הסמים ואת מסך
הפתח לפתח המשכן ׃ וית מדבחא דקטורת בסמיא וית אריחוהי וית משחא
דרבותא וית קטורת בסמיא וית פרסא דתרעא לתרע משכנא ׃ ומדבח אלבכ׳ור
ודהוקה ודהן אלמסח ובכ׳ור אלצמוג וסתר באב כבא אלמחצ׳ר ׃ את מזבח העלה
ואת מכבר הנחשת אשר לו את בדיו ואת כל כליו את הכיר ואת כנו ׃ ית
מדבחא דעלתא וית סרדא דנחשא דיליה ית אריחוהי וית כל מנוהי ית כיורא
וית בסיסיה ׃ ומדבח אלצעידה ושבאך אלנחאס אלדי לה ודהוקה וגמיע אניתה
ואלחוץ ומקעדה ׃ את קלעי החצר את עמדיו ואת אדניה ואת מסך שער
החצר ׃ ית סרדי דרתא ית עמודוהי וית סמכהא וית פרסא דתרע דרתא ׃
וקלוע אלצראדק ועמדה וקואעדה וסתר באבה ׃ את יתדת המשכן ואת
יתדת החצר ואת מיתריהם ׃ ית סכי משכנא וית סכי דרתא וית אטוניהון ׃
ואותאד אלמסכן ואותאד אלצראדק ואטנאבהא ׃ את בגדי השרד לשרת
בקדש את בגדי הקדש לאהרן הכהן ואת בגדי בניו לכהן ׃ ית לבושי שמושא
לשמשא בקדשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא
ותיאב אלשי לכ׳דמה פי אלקדס ותיאב אלקדס להארון אלאמאם ותיאב
בניה לאלאמאמה ׃ ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה ׃ ונפקו כל כנשתא
דבני ישראל מן קדם משה ׃ פכ׳רג גמאעה בני אסר׳ מן בין ידי מוסי ׃ ויבאו
כל איש

לבית׃ כמו ולספת אהוך ביתך ׃ תקופת השנה׃ שהיא מחזרת בשנה בתחילת השנה הבאה ׃ תקופת
לשון מסיבה והקפה ׃ כל זכורך ׃ כל הזכרים שבך ׃ הרבה מצות בתורה נאמרו ונכפלו ׃ ויש מהם שלש
פעמים ולעבור להייב ולענוש על מצות לאוין שבהם ׃ ועל מצות עשה שבהם ׃ אוריש׃ כתרגומו אתריך
וכן אחרים ׃ וכן ויורש את האמורי לשון גרושין ׃ והרחבתי את גבולך ׃ ואתה רחוק מבית הבחירה ואינך
יכול לראות לפני תמיד ׃ לכך אני קובע לך שלש רגלים הללו ׃ לא תשחט וגו׳ לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ
קיים ׃ אזהרה לשוחט או לזורק או לאחד מבני חבורה ׃ ולא ילין כתרגומו ׃ אין לינה מועלת בראש המזבח
ואין לינה אלא בעמוד השחר ׃ זבח חג הפסח ׃ אימוריו ומכאן אתה למד לכל הקטר חלבים ואיברים ׃ ראשית
בכורי אדמתך ׃ משבעת המינין האמורים בשבח ארצך ארץ חטה ושעורה וגפן וגו׳ ודבש הוא דבש תמרים ׃
לא תבשל גדי ׃ אזהרה לבשר בחלב ושלשה פעמים כתוב בתורה ׃ אחד לאכילה ואחד להנאה ׃ ואחד לאיסור
בישול ׃ גדי כל ולד רך במשמע ואף עגל וכבש ׃ ממה שהוצרך לפרש בכמה מקומות גדי עזים למדת
שגדי סתם כל יונקים במשמע ׃ בחלב אמו ׃ פרט לעוף שאין לו חלב ׃ שאין איסורו מן התורה אלא מדברי סופרים ׃
את הדברים האלה ׃ ולא אתה רשאי לכתוב תורה שבעל פה ׃ ויהי ברדת משה ׃ כשהביא לוחות אחרונות ביום
הכפורים ׃ כי קרן ׃ לשון קרנים ׃ שהאור מבהיק ובולט כמין קרן ׃ ומהיכן זכה משה לקרני ההוד ׃ רבותינו אמרו
ממערה

131

כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אתו הביאו את תרומת יהוה
למלאכת אהל מועד ולכל עבדתו ולבגדי הקדש׃ ואתו כל גבר דאתרעי לביה
וכל דאשלימית רוחיה עמיה איתיאו ית אפרשותא קדם יי לעבידת משכן זמנא
ולכל פלחניה וללבושי קודשא׃ פאתא כל אמר במא ירא ראיה וכל מן סכנת
נפסה יאתי ברפיעה ללה לצנעה כבא אלמחצר ונמיע עמלה ותיאב אלקדס ויבאו
האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומז כל כלי זהב וכל
איש אשר הניף תנופת זהב ליהוה׃ ומיתן גבריא על נשיא כל דאתרעי לביה איתיאו
שירין ושבכין ועזקן ומחוך כל מן דדהב וכל גבר דארים ארמות דהבא קדם יי׃ אתא
בל ארגאל מע אלנסא ומן כאן סכיא מנהם אתא בשמתנאק ושנף וחלקה
וחקאב וסאיר אניה אלדהב כל מן עזל עזלא מן אלדהב ללה׃ וכל איש אשר נמצא
אתו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים וערת אילם מאדמים וערת תחשים
הביאו׃ וכל גבר דאשתכח עמיה תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ ומעזי ומשכי
דדכרי מסמקי ומשכי ססגונא איתיאו׃ וכל מן וגד ענדה אסמאנגון וארגואן וצבג
קרמז ועשר ומרעזא וגלוד כבאש אדים וגלוד דארש אתובה׃ כל מרים תרומת
כסף ונחשת הביאו את תרומת יהוה וכל אשר נמצא אתו עצי שטים לכל
מלאכת העבדה הביאו׃ כל דארים ארמות כסף ונחש איתיאו ית אפרשותא
קדם יי וכל דאשתכח עמיה אעי שטין לכל עבידת פלחנא איתיאו׃ וכל מן רפע
רפיעה ללה מן פצה ונחאס אתא בה ללה וכל מן וגד ענדה כשב סנט לגמיע
צנעה אלעמל אתא בה׃ וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת
ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש׃ וכל איתתא חכימת לבא בידהא
עזלן ומיתן ית תכלא וית ארגונא ית צבע זהורי וית בוצא׃ וכל אמראה
בידיהא

מן המערה שנתן הקב״ה ידו על פניו שנ׳ ושכותי כפי׃ וייראו מגשת אליו׃ בא וראה כמה גדול כחה של עבירה׃ שעד שלא פשטו ידיהם בעבירה מהו אומר ומראה כבוד ה׳ כאש אוכלת בראש ההר לעיני כל ישראל ולא יראים ולא מזדעזעים ומשעשו את העגל אף מקרני הודו של משה היו מרתיעים ומזדעזעים׃ הנשיאים בעדה כמו נשיאי העדה׃ וידבר משה אלהם שליחותו של מקום ולשון הווה הוא כל הענין הזה׃ ואחרי כן נגשו׃ אחר שלמד לזקנים חוזר ומלמד לישראל׃ זו ההלכה לשונה׃ תנו רבנן כיצד סדר המשנה משה היה למד מפי הגבורה נכנס אהרן שנה לו משה פרקו׃ נסתלק אהרן וישב לו לשמאל משה׃ נכנסו בניו שנה להם משה פרקם׃ נסתלקו הם ישב אלעזר לימין משה ואיתמר לשמאל אהרן׃ נכנסו זקנים שנה להם משה פרקם נסתלקו זקנים ישבו לצדדין נכנסו כל העם שנה להם משה פרקם נמצא ביד כל העם אחד ביד הזקנים שנים ביד בני אהרן שלשה ביד אהרן ארבעה וכו׳ כדאיתא בערובין׃ ויתן על פניו מסוה׃ כתרגומו בית אפי׃ לשון ארמי הוא בגמרא מסי בבלי ועוד בכתובות הנה קל מסוה לאפה׃ לשון הבטה היה מסתכל בה׃ אף כאן מסוה בגד הבית כנגד הפרצוף ובית העינים׃ ולכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל מהם היה נותן המסוה כנגדן׃ ונוטלו בשעה שהיה מדבר עם ישראל ובשעה שהמקום נדבר עמו עד צאתו ובצאתו יצא בלא מסוה׃ ודבר אל בני ישראל וכל ימיו היה הוד בפניו׃ וכשהוא מסתלק משם ונושא את המסוה על פניו עד בואו מדבר אתו׃ וכשבא

בצירה אן הגזל בידהא אתין מגזולא בז אסמאנגון ואר גואן וצבג קרמז
ושש׳ עשר׳ וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו את העזים וכל
נשיא דאתרעי לבהון עמהון בחכמה. עזלן ית מעזיא׳ וכל אמראה בלג מן
בצרהא גזלן אמרעזא׳ והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים
לאפוד ולחשן׳ ורברביא איתיאו. ית אבני ברלא וית אבני אשלמותא. לשקעא
באיפודא ובחושנא׳ ואשראף אתו בחגארה אבלור וחגארה נצאם לצדרה
ולשבדנה׳ ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים׃
וית בוסמא וית מישחא למשח רבותא ולקטרת בסמיא׳ ואטיב ודהן ללאצאה
ודהן מסח ובכור צמוג׃ כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל
המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה׳
כל גבר ואיתא דאתרעי לבהן עמהון לאיתאה. לכל עבידתא. דפקיד יי׳ למעבד
בידא דמשה. איתיאו בני ישר׳ נדבתא קדם יי׳ כל אנר כל רגל ואמראה סכת אנפסה
אן יאתו בשי לגמיע צנאיע אלתי אמר אללה בהא אן תצנע ביד מוסי אתו בהא
בני אסר׳ תברעא ללה׃

ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה
יהודה׃ ואמר משה לבני ישר׳. חזו. דרבי יי׳ בשום בצלאל בר אורי בר חור לשבטא
דיהודה׃ פקאל מוסי לבני אסר׳ אנצרו אן אללה קד שרף אסם בצלאל אבן אורי אבן
חור מן סבט יהודה׃ וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה׃
ואשלים עמיה רוח מן קדם יי׳ בחכמה בסכלתנו ובמדע ובכל עבידא׳ ואכמל פיה
עלם מן ענד אללה בחכמה ופהם ומערפה בגמיע צנאיע׃ ולחשב מחשבת לעשת
בזהב ובכסף ובנחשת׃ ולאלפא אומנון למעבד בדהבא ובכספא ובנחשא׳ ואחדק

רשי

ויקהל משה׳ למחרת יום הכפורים כשירד מן ההר׳ והוא לשון הפעיל שאינו נופל לשון תפיסה בידים׳ אלא הן נקהלים על פי דבורו׳ ותרגומו ואכניש׃
ששת ימים׳ הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן׳ לומר שאינו דוחה את השבת׳ לא תבערו אש׳ יש מרבותינו
אומרים הבערה ללאו יצאת׃ זה הדבר אשר צוה ה׳׳ לי לאמר לכם׃ נדיב לבו׳ על שם שלבו נודבו קרוי נדיב לב׳
כבר פירשתי נדבת המשכן ומלאכתו במקום צואתם׃ את המשכן׳ יריעות התחתונות הנראות בתוכו קרוי
משכן׃ את אהלו׳ הוא אהל יריעות עזים העשוי לגג׳ ואת מכסהו׳ מכסה עורות אילים והתחשים׳ ואת פרכת המסך׳
פרכת המחיצה׳ כל דבר המגין בין למעלה בין למטה קרוי מסך וסכך׳ וכן שכת בעדו׳ הנני שך את דרכך׃ לחם
הפנים׳ כבר פירשתי על שם שהיו לו פנים לכאן ולכאן שהיה עשוי כמין תיבה פרוצה׃ ואת כליה׳ מזלגות ומחתות׳
בזיכין שהלבונה והכתוב נתונים בהם׃ ואת שמן המאור אף הוא צריך חכמי לב שאינו מטוהר
שמנים כמו שמפורש במנחות מגרגרו בראש הזית׳ והוא כתית נזך׃ מסך הפתח׳ וילון שלפני המזרח
שלא היו שם קרשים ולא יריעות׃ את עמודיו ואת אדניה׳ הרי חצר קרוי כאן לשון זכר ולשון נקבה׳ וכן דרך ים
הרבה׃ ואת מסך שער החצר׳ וילון פרוש לצד המזרח עשרים אמה באמצעיתו של רחב החצר שהיה חמשים
רחב ומהותן הימנו לצד צפון ט״ו אמה וכן לדרום ט״ו אמה קלעים לכתף׃ יתדות׳ לתקוע ולקשור בהם

באלמהן כצנעה' אלדהב ואלפצה' ואלנחאס' ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות
בכל מלאכת מחשבת' ובאומנות אבן טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל
עבידת אומנו' ובכרט גוהר לינצאם ונגר אכשב ועמל סאיר צנאיע' ולהורת
נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן' ולאלפא יהב בליביה הוא ואהליאב
בר אחיסמך לשבטא דדן' ולאתעלים געל פי קלבה הו ואהליאב אבן אחיסמך
מן סבט דן' מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת
ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבת' אשלים
עמהון ... חכימות לבא למעבד כל עבידת נגר ואומן וצייר בתכלא
ובארגואנא ובצבע זהורי' ובבוצא ומחי' עבדי כל עבידא' ומלפי אומנון' ואכמל
פיהמא עלם אלחכמה אן יצנעו כל צנעה אסתאד' וחאדק ודאקם באלאסמאנגון
ואלארגואן ויצבג אלקרמז ושעשר וחאיך צאנעאן כל צנעה וחאדקאן באלמהן
ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה
בהמה לדעת לעשות את ... כל מלאכת עבדת הקדש לכל
אשר צוה יהוה' ועבד בצלאל ואהליאב וכל גבר חכים לבא דיהב יי' חכמתא
וסכלתנותא בהון למדע למעבד' ית כל עבידת קדשא לכל דפקיד יי' פיצנע
בצלאל ואהליאב וסאיר אלחכמא כן געל אללה פיהם חכמה ופהם אן יערפו
ויעמלו גמיע צנעה' עמל אלקדס כמא אמר אללה' ויקרא משה אל בצלאל
ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה בלבו
כל ...

מוני היריעות בארץ' שלא ינועו ברוח' ויתדי חצר חבלים לקשור' בגדי השרד' לכסות הארון והשלחן
והמנורה והמזבחות' בשעת סלוק מסעות' על הנשים' עם הנשים וסמוכין אצלם' חח' הוא תכשיט של
זהב עגול' נתון על הזרוע והוא הצמיד' וכומז' כלי זהב הוא נתון כנגד אותו מקום לאשה' ורבותינו פירשו
עם כומז כאן מקום זמה' וכל איש אשר נמצא אתו' תכלת או ארגמן' או תולעת שני' או עורות אילים' או
תחשים' כולם הביאו' טוו את העזים' היא היתה אומנות יתירה שמעל גבי העזים טוו אותם' והנשיאים
הביאו' אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחילה' ובמלאכת המשכן לא התנדבו
בתחילה' אלא כך אמרו נשיאים' יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין' כיון שהשלימו
צבור את הכל שנ' והמלאכה היתה דים' אמרו נשיאים מה עלינו לעשות' הביאו את אבני השהם'
לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה' ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאם כתיב' חור
בנה של מרים היה' ואהליאב משבט דן' מן הירודין שבשבטים מבני השפחות' והשוהו המקום לבצלאל
למלאכת המשכן' והוא מגדולי השבטים' לקיים מה שנ' ולא נכר שוע לפני דל' ... העבודה יותר מ...

זרקו

כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה׳ וקרא משה לבצלאל
ולאהליאב ולכל גבר חכים לבא דיהב יי׳ חכמתא בלביה כל דיתרעי לביה
למקרב לעבידתא למעבד יתה׳ פנאדא בהמא מוסי ובסאיר אלחכמא מן געל
אללה פיהם חכמה וכל מן ראי ראיה אן יתקדם אלי צנאעה ליצנעהא׳ ויקחו
מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש
לעשת אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר׳ ונסיבו מן קדם משה
ית כל אפרשותא דאיתיאו בני ישראל לעבידת פלחן קודשא למעבד יתה
ואנון מיתן ליה עוד נדבתא בצפר בצפר׳ פקבצו מן בין ידי מוסי גמיע אל
רפיעה אלתי גאו בהא גמיע בני אסראיל לצנעה׳ עמל אלקדס לתעמל מנה
ועאדו אלקום יאתונה בכראעה פי כל גדאה׳ ויבאו כל החכמים העשים את
כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עשים׳ ואתו כל חכימיא
דעבדין ית כל עבידת קודשא גבר גבר מעבידתיה דאנון עבדין׳ חתי אתי גמיע אל
חכמא אלצאנעין גמיע צנעה אלקדס כל אמר מן פן צנעתה אלדי הם יצנעון׳
ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר
צוה יהוה לעשת אתה׳ ואמרו למשה למימר מסגן עמא לאיתאה מסת
פלחנא לעבידתא דפקיד יי׳ למעבד יתה׳ פקאלו למוסי הודא אלקום מכתרון
אן יאתו באפצל מן כפאיה עמל אלצנאעה אלתי אמר אללה אן תעמל׳ ויצו משה
ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד תרומה לתרומת הקדש
ויכלא׳

רש״י

במחנה׳ ויכלא לשון מניעה׳ והמלאכה היתה דים לכל המלאכה׳ והמלאכה ההבאה
היתה דים של עושי המשכן לכל המלאכה של משכן׳ לעשות אותה ולהותר׳ והותר׳ כמו והכבד
את לבו׳ הכות את האויב׳׳ ויעשו כל חכם לב לפי שנתן
נכתב על המלאכה יותר משאר חכמים ידיהם על שתי׳ נכתב לחות׳ נכתב הן חלון
וכן מעשו ג׳ לצבעות נכתב׳ נכתב לוחות׳ הלוחות של עצי שטים לכל לוח׳ והחלל באמצע׳
במראות הצובאות׳ בנות ישראל היו בידן מראות׳ שרואות בהן כשהן מתקשטות׳ ואף אותן לא עכבו
מלהביא לנדבת המשכן׳ והיה מואס משה בהן׳ מפני שעשויים ליצר הרע׳ אמר לו הקב״ה קבל כי אלו
חביבין עלי מן הכל שעל ידיהן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים כשהיו בעליהן יגעים בעבודת פרך

כתף׳

ויכלא העם מהביא׳ ופקיד משה ואעברו כרוז במשריתא למימר גבר ואתתא לא
יעבדון עוד עבידתא לאפרשות קדשא ופסק עמא מלאיתאה׳ פאמר מוסי ונאדי
בצות פי עסכר יקול כל רגל ואמראה לם יאת בשי בעד הדי מן רפיעה תקדס
פאנקטע אקום מן אמגי בשי׳ והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה
והותר׳ ועבידתא הות מסת לכל עבידתא למעבד יתה ויתרת׳ פכאן מא אתו ברד
כפאיה לגמיע צנאעה אן תעמל מנהא ופאצלא׳
ויעשו
כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעות שש משזר ותכלת וארגמן
ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם׳ ועבדו כל חכימי לבא בעבדי עבידתא
ית משכנא עסר יריען דבוץ שזיר ותכלא וארגונא וצבע זהורי צורת כרובין עובד
אומן עבד יתהון׳ פצנע כל חכים מן צנאיע נפס אלמסכן עשר שקאק מן עשר
משזור ואסמא נגון וארגואן וצבג קרמז צורא צנעה חאדק צנעהא׳ ארך
היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה
אחת לכל היריעת׳ ארכא דיריעתא חדא עסרין ותמני אמין ופתיא ארבע אמין
דיריעתא חדא משחתא חדא לכל יריעתא׳ טול כל שקה תמאניה ועשרין ד׳
דראע וערצהא ארבעה אדרע מסאחה ואחדה לגמיע אלשקאק׳ ויחבר את
חמש היריעת אחת אל אחת וחמש יריעות חבר אחת אל אחת׳ ולפיף ית
חמיש יריען לחוד חדא עם חדא וחמיש יריען לפיף חדא עם חדא׳ וכלים כל
כמס שקאק ואחדה מע אלאכרי׳ ויעש ללאת תכלת על שפת היריעה האחת
מקצה במחברת כן עשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית׳ ועבד
ענובין דתכלא על שפתא דיריעתא חדא מסטרא בית לופי כין עבד בספתא
דיריעתא בסטרא בית לופי תנינא׳ וצנע עראא מן אסמאנגון פי חאשיה אלשקה
אלואחדה פי אלטרף אלמולף וכדאך צנע פי טרף אלחאשיה אלטרפה אלמולפה אלב׳
חמשים ללאת עשה ביריעה האחת וחמשים ללאת עשה בקצה היריעה
אשר במחברת השנית מקבילת הללאת אחת אל אחת׳ חמשין ענובין עבד
ביריעתא חדא וחמשין ענבין עבד בסטרא דיריעתא דבית לופי תנינא מכונן
ענוביא חדא לקביל חדא׳ וצנע כמסין ערוה פי אלשקה אלואחדה וכמסין ערוה
פי טרף אלשקה אלמולפה אלתאניה ונעל אלעראא מתקאבלה ואחדה מע אלאכרי׳
ויעש חמשים קרסי זהב ויחבר את היריעת אחת אל אחת בקרסים ויהי המשכן
אחד׳ ועבד חמשין פורפין דדהב ולפיף ית יריעתא חדא עם חדא בפורפיא והוה

משכנא חד וצנע כמס שצאץ מן דהב וללף אלשקאק ואחדה מע אלאכרי באלשצאץ
וצאר אלמסכן ואחדא פ ויעש
יריעת עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעת עשה אתם ועבד יריען
דמעזי לפרסא על משכנא חדא עסרי יריען עבד יתהון וצנע שקאק מן מרעזא
כבאא עלי אלמסכן אחדי עשר שקה צנעהא ארך היריעה האחת שלשים
באמה וארבע אמות רחב היריעה האחת מדה אחת לעשתי עשרה יריעת
ארכא דיריעתא חדא תלתין אמין וארבע אמין פתיא דיריעתא חדא משחתא
חדא לחדא עסרי יריען טול כל שקה תלאתין דראע וערצהא ארבעה אדרע
מסאחה ואחדה לאחדי עשר שקה ויחבר את חמש היריעות לבד ואת
שש היריעת לבד ולפיף ית חמיש יריען לחוד וית שית יריען לחוד ולפף כמס
שקאק עלי חדה וסת שקאק עלי חדה ויעש ללאת חמשים על שפת היריעה
הקיצנה במחברת וחמשים ללאת על שפת היריעה החברת השנית ועבד
ענובין חמשין על ספתא דיריעתא בסטרא בית לופי וחמשין ענובין
עבד על שפתא דיריעתא דבית לופי תנינא וצנע כמסין עדוה פי חאשית
אלשקה אלטרפא אלמולפה וכמסין עדוה פי חאשיה אלשקה אלמולפה אלתאניה
ויעש קרסי נחשת חמשים לחבר את האהל להיות אחד ועבד פורפין דנחש
חמשין ללפא ית משכנא למהוי חד וצנע כמסין שצץ מן נחאס ליולף
אלכבא פיציר ואחדא ויעש מכסה לאהל ערת אלים מאדמים ומכסה
ערת תחשים מלמעלה ועבד חופאה למשכנא דמשכי דדכרי מסמקי
וחופאה דמשכי ססגונא מלעילא וצנע גטא ללכבא מן גלוד כבאש
אדים וגטא מן גלוד דארש מן פוק

ויעש את הקרשים למשכן עצי שטים עמדים
ועבד ית דפיא למשכנא דאעי שטין קימין וצנע אלתכאתא ללמסכן
מן כשב אלסנט קאימה עשר אמות ארך הקרש ואמה וחצי האמה
רחב הקרש האחד עסר אמין ארכא דדפא ואמתא ופלגות אמתא
פתיא דדפא חד עשרה אדרע טול כל תכתגה ודראע ונצף ערצהא
שתי ידות לקרש האחד משלבת אחת אל אחת כן עשה לכל קרשי
המשכן תרין צירין לדפא חד משלבין חד לקביל חד כן עבד לכל
דפי משכנא ולהא צילאן מלסנאן אחדהמא באזא אלאכר כדאך צנע

134

לגמיע תבאתג אלמסכן׃

ויעש את הקרשים למשכן עשרים קרשים לפאת נגב תימנה׃ ועבד ית דפיא למשכנא
עסרין דפין לרוח עיבר דרומא׃ וצנע למסכן עשרין תכתגה מנגהת מהב אלגנוב׃
וארבעים אדני כסף עשה תחת עשרים הקרשים שני אדנים תחת הקרש האחד
לשתי ידתיו [illegible] ושני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידתיו׃ וארבעין סמכין
דכסף עבד תחות עסרין דפין תרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי ותרין סמכין
תחות דפא חד לתרין צירוהי׃ וארבעין קאעדה מן פצה צנע תחת אל׳ תכתגה
קאעדתין תחת כל תכתגה לצידאהא׃ ולצלע המשכן השנית לפאת צפון עשה
עשרים קרשים׃ ולסטר משכנא תנינא לרוח צפונא עבד עסרין דפין׃ ולגאנב
אלמסכן אלתאני מנגהת מהב אלשמאל עשרין תכתגה׃ וארבעים אדניהם כסף שני
אדנים תחת הקרש האחד ושני אדנים תחת הקרש האחד׃ וארבעין סמכיהון
דכסף תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד׃ ולהא ארבעין קאעדה
מן פצה קאעדתין תחת כל תכתגה׃ ולירכתי המשכן ימה עשה ששה קרשים׃
ולסיפי משכנא מערבא עבד שתא דפין׃ ולמוכר אלמסכן גרבא צנע סת תכאתג׃
ושני קרשים עשה למקצעת המשכן בירכתים׃ ותרין דפין עבד לזוית משכנא
בסופהון׃ ותכתגין צנעהמא לרכני אלמסכן פי אלזאויתין׃ והיו תואמים מלמטה
ויחדיו יהיו תמים אל ראשו אל הטבעת האחת כן עשה לשניהם לשני המקצעת׃
והוו מכונין מלרע וכחדא יהון מכוונין ברישיהון בעזקתא חדא כין עבד לתרויהון
לתרתין זוין׃ וכאנה מעתדלה מן אספל וגמיעא כאנה מעתדלה מן פוק
בחלקה ואחדה כדאך צנע לתרכנין כליהמא׃ והיו שמנה קרשים ואדניהם
כסף ששה עשר אדנים שני אדנים שני אדנים תחת הקרש האחד׃ והוו
תמניא דפין וסמכיהון דכסף שתת עסר סמכין תרין סמכין תרין סמכין תחות
דפא חד׃ וצארת תמאן תכאתג וקואעדהא מן פצה קאעדתין תחת כל תכתגה׃
ויעש בריחי עצי שטים חמשה לקרשי צלע המשכן האחת׃ ועבד
עברי דאעי שטין חמשא לדפי סטר משכנא חד׃ וצנע אמהאג מן כשב אלסנט
כמסה לתכאתג אלמסכן פי מוכרה גרבא׃ ויעש את הבריח התיכן לברח
בתוך הקרשים מן הקצה אל הקצה׃ ואחד׃ וחמשה בריחם לקרשי צלע
המשכן השנית וחמשה בריחם לקרשי המשכן לירכתים ימה׃ וחמשא
עברין לדפי סטר משכנא תנינא וחמשא עברין לדפי משכנא לסופהון
מערבא׃ וכמסה אמהאג לתכאתג גאנב אלמסכן אלתאני וכמסה אמהאג
לתכאתג אלמסכן פי מוכרה גרבא׃ ויעש את הבריח התיכן לברח בתוך

הקרשים׃

הקרשים מן הקצה אל הקצה׃ ועבד ית עברא מציעאה לאעברא בגו דפיא
מן סיפי לסיפי׃ וצנע אלמהג אלאוסט מנה נאפד פי גוף אלתכאתג מן אלטרף אלי אלטרף׃
ואת הקרשים צפה זהב ואת טבעתם עשה זהב בתים לבריחם ויצף את
הבריחם זהב׃ וית דפיא חפא דהבא וית עזקתהון עבד דהבא אתרא לעבריא
וחפא ית עבריא דהבא׃ וגשא אלתכאתג בדהב וצנע חלקהא מן דהב מכאנא
לאלמהאג וגשא אלמהאג איצא בדהב׃ ויעש את הפרכת תכלת וארגמן ותולעת
שני ושש משזר מעשה חשב עשה אתה כרבים׃ ועבד ית פרכתא תכלא וארגונא
וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן עבד יתה צורת כרובין׃ וצנע אלסגף
מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור צנעה חאדק צנעה צורא׃
ויעש לה ארבעה עמודי שטים ויצפם זהב וויהם זהב ויצק להם ארבעה
אדני כסף׃ ועבד לה ארבעא עמודי שטין וחפנון דהבא וויהון דהבא ואתיך
להון ארבעא סמכין דכסף׃ וצנע לה ארבעה עמד מן סנט וגשאהא בדהב
וזראפינהא דהב וצאג להא ארבע קואעד מן פצה׃ ויעש מסך לפתח
האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם׃ ועבד פרסא
לתרע משכנא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר׃ וצנע ס
סתרא לבאב אלקבא מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור
צנעה ראקם׃ ואת עמודיו חמשה ואת וויהם וצפה ראשיהם וחשקיהם
זהב ואדניהם חמשה נחשת׃ וית עמודוהי חמשא וית וויהון וחפי רישיהון
וכבישיהון דהבא וסמכיהון חמשא דנחשא׃ ועמדהא כמסה וזראפינהא
וגשא רוסהא ומלאהא דהב וקואעדהא כמסה מן נחאס׃

ויעש בצלאל את הארון עצי
שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו׃ ועבד
בצלאל ית ארונא דאעי שטין תרתין אמין ופלגא ארכיה ואמתא ופלגא
פתייה ואמתא ופלגא רומיה׃ וצנע בצלאל אלצנדוק מן כשב אלסנט דראעין ו
ונצף טולה ודראע ונצף ערצה ודראע ונצף סמכה׃ ויצפהו זהב טהור
מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב׃ וחפהי דהב דכי מגיו ומברא ועבד ליה
זיר דדהב סחור סחור׃ וגשאה בדהב כאלץ מן דאכל ומן כארג וצנע לה
זיגא מן דהב מסתדירא׃ ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתיו ושתי
טבעת על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית׃ ואתיך ליה ארבע
עזקן דדהב על ארבע זויתיה ותרתין עזקן על סטריה חד ותרתין עזקן ע

פלג

על סטריה תנינא׳ ויצאג לה ארבע חלק מן דהב וגעלהא פי ארבע גהאתה
חלקתין פי גאנבה אלואחד וחלקתין פי גאנבה אלתאני׳ ויעש בדי עצי שטים
ויצף אתם זהב׳ ועבד אריחי דאעי שטין וחפא יתהון דהבא׳ וצנע אלעואר
מן כשב אלסנט וגשאהא בדהב׳ ויבא את הבדים בטבעת על צלעות הארן
לשאת את הארן׳ ואעיל ית אריחיא בעזקתא על סטרי ארונא למטל ית
ארונא׳ ואדכל אלדהוק פי אלחלק עלי גאנבי אלצנדוק ליחמל בהא׳ ויעש כפרת
זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה׳ ועבד כפרתא דדהב דכי תרתין
אמין ופלגא ארכה ואמתא ופלגא פתיה׳ וצנע גשאא מן דהב כאלץ דראעין ונצף
טולה ודראע ונצף ערצה׳ ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות
הכפרת׳ ועבד תרין כרובין דדהב נגיד עבד יתהון מתרין סטרי כפרתא׳ וצנע
כרובין מן דהב מצמתין צנעהמא מן טרפי אלגשא׳ כרוב אחד מקצה מזה וכרוב
קצותו ק׳ אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצותו׳ כרובא חד מסטרא מכא
וכרובא חד מסטרא מכא מן כפרתא עבד ית כרוביא מתרין סטרוהי׳ אחדהמא
מן גאנבה אלאימן ואלאכר מן גאנבה אלאיסר מן נפס אלגשא צנע אלכרובין מן טרפיה׳
ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל
אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים׳ והוו כרוביא פריסין גדפיהון לעילא מטלין בגדפיהון
על כפרתא ואפיהון חד לקביל חד לקביל כפרתא הוו אפי כרוביא׳ וכאנא אלכרובין
באסטין אגנחתהמא אלי פוק ומצללין בהמא עלי אלגשא ווגוההמא אלואחד אלי אלאכר
אלי אלגשא כאנה וגוההמא׳

פ

ויעש את השלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה
רחבו ואמה וחצי קמתו׳ ועבד ית פתורא דאעי שטין תרתין אמין ארכיה
ואמתא פתיה ואמתא ופלגא רומיה׳ וצנע אלמאידה מן כשב אלסנט דראעין ט
טולהא ודראע ערצהא ודראע ונצף סמכהא׳ ויצף אתו זהב טהור ויעש לו זר
זהב סביב׳ וחפא יתיה דהב דכי ועבד ליה זיר דדהב סחור סחור׳ וגשאהא בדהב
כאלץ וצנע לה זיגא מן דהב מסתדירא׳ ויעש לו מסגרת טפח סביב ויעש זר
זהב למסגרתו סביב׳ ועבד ליה גדנפא רומיה פושכא סחור סחור ועבד זיר דדהב
לגדנפיה סחור סחור׳ וצנע לה חאפה מקדאר קבצה מסתדירא וצנע זיגא
מן דהב לחאפתהא מסתדירא׳ ויצק לו ארבע טבעת זהב ויתן את הטבעת
על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו׳ ואתיך ליה ארבע עזקן דדהב
ויהב ית עזקתא על ארבע זויתא דלארבע רגלוהי׳ וצאג להא ארבע
חלק׳

חלק מן דהב תעלהא פי ארבע גהאתהא אלתי באזא ארבע ארגלהא׃ לעמת
המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את השלחן׃ לקביל גדנפא הואה
עזקתא אתרא לאריחיא למטל ית פתורא׃ אמאם אלחאפה כאנה אלחלק מכאנא
לאלדהוק לתחמל בהא אלמאידה׃ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב
לשאת את השלחן׃ ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא למטל
ית פתורא׃ וצנע אלדהוק מן כשב אלסנט וגשאהא בדהב לתחמל בהא אלמאידה׃
ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערתיו ואת כפתיו ואת מנקיתיו ואת
הקשות אשר יסך בהן זהב טהור׃ ועבד ית מניא דעל פתורא ית מגסוהי וית בזכוהי
וית מכילתיה וית קסותא דמתנסך בהון דדהב דכי׃ וצנע אלאניה אלתי עליהא
אלקצאע ואלדרוג ואלמלאעק ואלמדאהן אלתי תגטא בהא מן דהב כאלץ׃
ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את
המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו׃ ועבד ית מנרתא דדהב
דכי נגיד עבד ית מנרתא שדה וקנה כלידהא חזורהא ושושנהא מנה הוו׃ וצנע
אלמנארה מן דהב כאלץ מצמתה צנעהא ארגלהא וקצבהא וגאמאתהא
ותפאפיחהא וסואסנהא מנהא יכאנת׃ וששה קנים יצאים מצדיה שלשה
קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני׃ ושתא קנין נפקין
מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תניניא׃
וסת קצבאת כארגאת מן גאנביהא תלאת קצבאת מן גאנבהא אלואחד ותלאת
קצבאת מן גאנבהא אלתאני׃ שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר
ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היצאים
מן המנרה׃ תלתא כלידין מצירין בקנא חד חזור ושושן כין לשתא קנין דנפקין
מן מנרתא׃ תלאת גאמאת מלוזאת פי כל קצבה תפאחה וסוסנה כדלך
לסת אלקצבאת אלכארגאת מנהא׃ ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה
ופרחיה׃ ובמנרתא ארבעא כלידין מצירין חזורהא ושושנהא׃ ופי נפס אלמנארה
ארבע גאמאת מלוזאת ותפאפיחהא וסואסנהא׃ וכפתר תחת שני הקנים ממנה
וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים
היצאים ממנה׃ וחזור תחות תרין קנין דמנה וחזור תחות תרין קנין דמנה וחזור
תחות תרין קנין דמנה לשתא קנין דנפקין מנה׃ ותפאחה תחת כל קצבתין
מנהא כדלך לסת אלקצבאת אלכארגאת מנהא׃ כפתריהם וקנתם ממנה היו
כלה מקשה אחת זהב טהור׃ חזוריהון וקניהון מנה הוו כלה נגידא חדא

דדהב דכי׃ תפאפיחהא וקצבהא מנהא כאנת כלהא מצמתה ואחדה מן דהב
כאלץ׃ ויעש את נרתיה שבעה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור׃ ועבד ית בוציניהא
שבעא וציבתהא ומחתיתהא דדהב דכי׃ וצנע להא סבעה סרג וכלבאתהא
ומגאמרהא מן דהב כאלץ׃ ככר זהב טהור עשה אתה ואת כל כליה׃ ככרא דדהבא
דכיא עבד יתה וית כל מנהא׃ מן בדרה דהב כאלץ צנעהא וגמיע אניתהא׃

פ

ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו
ממנו היו קרנתיו׃ ועבד ית מדבחא דקטרת בסמיא דאעי שטין אמתא ארכיה
ואמתא פתייה מרבע ותרתין אמין רומיה מניה הואה קרנוהי׃ וצנע מדבח לבכור
מן כשב לסנט טולה דראע וערצה דראע מרבעא וסמכה דראען מנה ארכאנה׃
ויצף אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב׃
וחפא יתיה דדהב דכי ית איגריה וית כתלוהי סחור סחור וית קרנוהי ועבד ליה זיר
דדהב סחור סחור׃ וגשאה בדהב כאלץ סטחה וחיטאנה מסתדירא וארכאנה וצנע
לה זיגא מן דהב מסתדירא׃ ושתי טבעת זהב עשה לו מתחת לזרו על שתי
צלעתיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם׃ ותרתין עזקן דדהב
עבד ליה מלרע לזיריה על תרתין זויתיה על תרתין סטרוהי לאתרא לאריחיא
למטל יתיה בהון׃ וחלקתין מן דהב צנעהמא לה מן דון זיגה פי גהאתיה כלאף
עלי גאנביה מכאנא לדהוק ליחמל בהא׃ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף
אתם זהב׃ ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא׃ וצנע לדהוק מן כשב
לסנט וגשאהא בדהב׃ ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור
מעשה רקח׃ ועבד ית משחא דרבותא קודשא וית קטרת בוסמיא דכי עובד
בסמנו׃ וצנע דהן למסח מקדסא ובכור לצמוג מטהרא צנעה עטאר׃

פ

ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש אמות רחבו רבוע
ושלש אמות קמתו׃ ועבד ית מדבחא דעלתא דאעי שטין חמיש אמין ארכיה
וחמיש אמין פתייה מרבע ותלת אמין רומיה׃ וצנע מדבח לצעידה מן כשב ל
סנט טולה כמסה אדרע וערצה כמסה אדרע מרבעא ותלתה אדרע סמכה׃
ויעש קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת׃ ועבד קרנוהי
על ארבע זויתיה מניה הואה קרנוהי וחפא יתיה נחשא׃ וצנע ארכאנה פי א/

ארבע גהאתהא וכאנה ארכאנה מנה וגשאה כנחאס׃ ויעש את כל כלי המזבח
את הסירת ואת היעים ואת המזרקת את המזלגת ואת המחתת כל כליו עשה
נחשת׃ ועבד ית כל מני מדבחא ית פסכתירותא וית מגרופיתא וית מזרקיא
ית צנוריתא וית מחתיתא כל מנוהי עבד נחשא׃ וצנע גמיע אניתה אלצנאן ואל
מגארף ואלכראנב ואלמנאשל ואלמגאמר גמיע דלך מן נחאס׃ ויעש למזבח
מכבר מעשה רשת נחשת תחת כרכבו מלמטה עד חציו׃ ועבד למדבחא
סרדא עובד מצדתא דנחשא תחות סוביביה מלרע עד פלגיה׃ וצנע לה סרדא
עלי צנעה אלשבכה מן נחאס דון שרגלה מן אספל אלי נצפה׃ ויצק ארבע טבעת
בארבע הקצות למכבר הנחשת בתים לבדים׃ ואתיך ארבע עזקן בארבע
זויתא לסרדא דנחשא אתרא לאריחיא׃ וצאג ארבע חלק פי ארבע אטראף
סרד אלנחאס מכאנא לאלדהוק׃ ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם נחשת׃
ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון נחשא׃ וצנע אלדהוק מן כשב אלסנט ו
גשאהא כנחאס׃ ויבא את הבדים בטבעת על צלעת המזבח לשאת אתו
בהם נבוב לחת עשה אתו׃ ואעיל ית אריחיא בעזקתא על סטרי מדבחא
למטל יתיה בהון חליל לוחין עבד יתיה׃ ואדכל אלדהוק פי אלחלק עלי גואנב
אלמדבח ליחמל בהא אלוחא מגופא צנעהא׃

ויעש את הכיור נחשת ואת כנו נחשת במראת הצבאת אשר צבאו פתח
אהל מועד׃ ועבד ית כיורא דנחשא וית בסיסיה דנחשא במחזית נשיא דאתין
לצלאה בתרע משכן זמנא׃ וצנע אלחוץ מן נחאס ומקעדה מן נחאס מראיא
אלנסא אלמתגישאת ענד באב קבא אלמחצר׃

ויעש
את החצר לפאת נגב תימנה קלעי החצר שש משזר מאה באמה׃ ועבד
ית דרתא לרוח עיבר דרומא סרדי דרתא דבוץ שזיר מאה אמין׃ וצנע א
צראדק אלמסכן מן גהת מהב אלגנוב קלועא צראדק מן שש משזור מאיה
דראע׃ עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי העמדים וחשקיהם
כסף׃ עמודיהון עסרין וסמכיהון עסרין דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף׃
ועמדהא עשרין וקואעדהא עשרין מן נחאס וראפין אלעמד וטלאהא פצה׃
ולפאת צפון מאה באמה עמודיהם עשרים ואדניהם עשרים נחשת ווי
העמודים וחשקיהם כסף׃ ולרוח צפונא מאה אמין עמודיהון עסרין וסמכיהון
עסרין דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף׃ ומן גהת אלשמאל מאיה דראע עמדהא

137

עשרין וקונדהא עשרין כון נחאס וזראפין דעמד וטלאהא פצה׳ ולפאת
ים קלעים חמשים באמה עמודיהם עשרה ואדניהם עשרה ווי העמדים וחשקיהם
כסף׳ ולרוח מערבא סרדי חמשין אמין עמודיהון עסרא וסמכיהון עסרא ווי עמודיא
וכבושיהון כסף׳ ומן גהת צרב קלוע טולהא כמסין דראע ועמדהא עשרה
וקונדהא עשרה נזראפין דעמד וטלאהא פצה׳ ולפאת קדמה מזרחה
חמשים אמה׳ ולרוח קדומא מדנחא חמשין אמין׳ ומן גהת משרק כמסין דראע׳
קלעים חמש עשרה אמה אל הכתף עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה׳ סרדי
חמיש עסרי אמין לעיבלא עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא׳ מנהא כמסת
עשר דראע ללכם עמדהא תלאתה וקונדהא תלאתה׳ ולכתף השנית מזה
ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה עמדיהם שלשה ואדניהם
שלשה׳ ולעיבלא תנינא מכא ומכא לתרע דרתא סרדי חמיש עסרי אמין
עמודיהון תלתא וסמכיהון תלתא׳ ולג׳כם דתאני מן ימנה ויסרה לבאב צראדק
קלוע טולהא כמסה עשר דראע ועמדהא תלאתה וקונדהא תלאתה׳ כל
קלעי החצר סביב שש משזר׳ כל סרדי דרתא סחור סחור דבוץ שזיר׳ גמיע
קלוע צראדק מסתדירא מן עשר משזר׳ והאדנים לעמדים נחשת ווי העמדים
וחשקיהם כסף וצפוי ראשיהם כסף והם מחשקים כסף כל עמדי החצר׳ וסמכיא
לעמודיא דנחשא ווי עמודיא וכבושיהון כסף וחפוי רישיהון כסף ואנון מ
מכבשין כסף כל עמודי דרתא׳ וקונדהא דעמד מן נחאס וזראפינהא וטלאהא
פצה וגשא רוסהא פצה כמא אן גמיעהא מטלייה פצה׳ ומסך שער החצר
מעשה רקם תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ועשרים אמה ארך וקומה
ברחב חמש אמות לעמת קלעי החצר׳ ופרסא דתרע דרתא עובד צייר
דתכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר ועסרין אמין ארכא ורומא

רש״י

בבתיא ג׳

היו הולכות ומוליכות להם מאכל ומשתה׳ ומאכילות אותם ונוטלות המראות׳ וכל אחד רואה עצמה עם
בעלה במראה׳ ומשדלתו בדברים לומר אני נאה ממך׳ ומתוך כך מביאים לבעליהן לידי תאוה ונזקקות
להם ומתעברות ויולדות שם׳ שנ׳ תחת התפוח עוררתיך׳ וזהו שנ׳ במראות הצובאות׳ ונעשה הכיור מהם׳
שהוא לשום שלום בין איש לאשתו׳ להשקות ממים שבתוכו למי שקנא לה בעלה ונסתרה ותדע לך שהן מ׳
מראות ממש׳ שהרי נאמר ונחשת התנופה שבעים ככר וג׳ ויעש בה וגו׳ וכיור וכנו לא הוזכר שם למדת
שלא היה נחשת של כיור מנחשת התנופה׳ כך דרש ר׳ תנחומא׳ וכן תרגם אונקלוס במחזית נשיא וכן ת׳
תרגום של מראות מחזית׳ וכך מצינו בישעיה והגליונים ומתרגמנן מחזייתא׳ אשר צבאו לרבות נ׳

כפתיא חמיש אמין לקביל סרדי דרתא · וסתר באב אלדאר צנעה ראקם
מן אסמאנגון וארגואן וצבג קרמז ועשר משזור טולה עשרין דראע ורפעה פי
הו ערצה כמסה אדרע באזא קלוע אלדאר · ועמדיהם ארבעה ואדניהם ארבעה
נחשת וויהם כסף וצפוי ראשיהם וחשקיהם כסף · ועמודיהון ארבעא וסמכיהון
ארבעא דנחשא ווויהון דכסף וחפוי רישיהון וכבושיהון דכסף · ועמדהא ארבעה
וקואעדהא ארבעה מן נחאס וזרפאתהא פצה ורוס אעמדתהא וטוקהא פצה · וכל
היתדת למשכן ולחצר סביב נחשת · וכל סכיא למשכנא ולדרתא סחור סחור
דנחשא · וגמיע אותאד אלמסכן ואלדאר אלמסתדירה מן נחאס

קנב פסוק' [illegible]

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבדת הלוים ביד איתמר
בן אהרן הכהן · אלין מנייני משכנא משכנא דסהדותא דאתמניאו על מימרא
דמשה פלחן ליואי בידא דאיתמר בר אהרן כהנא · הדא עדד אלמסכן מסכן
אלשהאדה אלדי אחצי באמר מוסי כדמה ללואניין עלי יד איתמר אבן הרון
אלאמאם: ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה עשה את כל אשר צוה
יהוה את משה · ובצלאל בר אורי בר חור לשבטא דיהודה עבד ית כל דפקיד
יי ית משה · אלדי צנעה בצלאל אבן אורי אבן חור מן סבט יהודה גמיע
מא אמר אללה בה מוסי · ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש וחשב
ורקם בתכלת ובארגמן ובתולעת השני ובשש · ועמיה אהליאב בר אחיסמך
לשבטא דדן נגר ואומן וצייר בתכלא ובארגונא ובצבע זהורי ובבוצא
ומעה אהליאב אבן אחיסמך מן סבט דן אסתאד וחאדק וראקם פי אל
אסמאנגון ואלארגואן ואלצבג אלקרמז ואלעשר

כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש ויהי זהב
התנופה תשע ועשרים ככר ושבע מאות ושלשים שקל בשקל הקדש ·
כל

נדבתו לעשות קלעי החצר · בעמודי קלעי החצר · חסלת ויקהל
אלה פקודי · בפרשה זו נמנו כל משקלי נדבת המשכן לכסף ולזהב ולנחשת ונמנו כל כליו לכל עבודתו · המשכן משכן שני פעמים
רמז למקדש שנתמשכן בשני חרבנין על עונותיהם של ישראל · משכן העדות · עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה
העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם · עבודת הלוים · פקודי המשכן · וכליו היא עבודה המסורה ללוים במדבר לשאת ולהוריד ולהקים
איש איש למשאו המופקד עליו כמו שמפורש בפרשת נשא · ביד איתמר · הוא היה פקיד עליהם למסור לכל בית אב עבודה שעליו ·
ובצלאל בן אורי עשה את כל אשר צוה יי' את משה · אשר צוהו משה אין כתוב כאן אלא כל אשר צוה יי' את משה אשר צוה אף דברים שלא אמר
לו רבו הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני כי משה צוה
לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן אמר לו בצלאל מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו
כך שמעתי מפי הקב"ה אמר לו משה בצל אל היית כי בודאי כך צוה לי הקב"ה וכן עשה המשכן תחלה
ואחר כך עשה כלים · הככר · ששים מנה · והמנה של קודש כפול היה הרי הככר מאה ועשרים מנה והמנה כ"ה
סלעים הרי ככר של קודש שלשת אלפים שקלים לכל מנה בפרוטרוט כל השקלים שבחומשים במנינם
[illegible] שאין מגיעין לככר [illegible] [illegible]
[illegible] המשכן בקבר וידבר ואף [illegible] המשכן כך היו [illegible] השקלים [illegible]

מאות

כל דהבא דאתעביד לעבידתא בכל עבידת קודשא והוה דהב ארמותא עסרין
ותשע ככרין ושבע מאה ותלתין סלעין בסלעי קודשא׃ אמא אלדהב אלדי עמל
פיה אלצנאעה לגמיע אלצנאיע אלקדס פכאן גמלה אלדהב אלרפיעה תסעה ועשרין
בדרה וסבע מאיה ול׳ מתקאל במתקאל אלקדס׃ וכסף פקודי העדה מאת ככר
ואלף ושבע מאות וחמשה ושבעים שקל בשקל הקדש׃ וכסף מנייני כנ׳
כנישתא מאה ככרין ואלף ושבע מאה ושבעין וחמיש סלעין בסלעי קודשא׃
ופצה מעדודי אלגמאעה מאיה קנטאר ואלף וז׳ מאיה וכמסה וסבעין מתקאלא
במתקאל אלקדס׃ בקע לגלגלת מחצית השקל בשקל הקדש לכל העבר
על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה לשש מאות אלף ושלשת אלפים
וחמש מאות וחמשים׃ תקלא לגלגלתא פלגות סלעא בסלעי קודשא
לכל דעבר על מנייניא מבר עסרין שנין ולעילא לשית מאה ותלתא
אלפין וחמיש מאה וחמשין׃ מנשקה לכל גמגמה ודנהא נצף מתקאל
במתקאל אלקדס כל מן גאז עליה אלעדד מן אבן כ׳ סנה פצאעדא לסת מאיה
אלף ותלאתה אלאף וה׳ מאיה וכמסין׃ ויהי מאת ככר הכסף לצקת את אדני
הקדש ואת אדני הפרכת מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן׃ והואה מאה
ככרי כספא לאתכא ית סמכי קודשא וית סמכי פרוכתא מאה סמכין לכלא
לסמכא׃ פאן מן אלה בדרה כל קאעדה מן בדרה׃ ואת האלף ושבע המאות
וחמשה ושבעים עשה ווים לעמודים וצפה ראשיהם וחשק אתם׃ ויה׳
אלף ושבע מאה ושבעין וחמיש עבד ווין לעמודיא וחפי רישיהון וכבש
יתהון׃ ואלף וסבע מאיה וכמסה וע׳ מתקאל צנע מנהא אלאפיזה
ללעמד ותשא רוסהא וכלאהא פצה׃ ונחשת התנופה שבעים ככר
ואלפים וארבע מאות שקל׃ ונחש ארמותא שבעין ככרין ותרין אלפין וארבע
מאה סלעין׃ ואמא נחאס אלעדל פכאן סבעין קנטאר ואלפין וארבע מאיה
מתקאל׃ ויעש בה את אדני פתח אהל מועד ואת מזבח הנחשת ואת מ׳
מכבר הנחשת אשר לו ואת כל כלי המזבח׃ ועבד בה ית סמכי תרע

[margin:] אורך / מח׳ צ׳ / טכה א / קואעד / אקדק / וקואעד / אסגר / ורסן / [illegible] / קאעדה / ומן תוה / בדרה / כב

רש״י

משכן

מאה ככר [illegible] מאת ככר והשלשת אלפים וחמש מאות וחמשים חצאין עולין [illegible] ושבע מאות וחמשה ושבעים [illegible]
[illegible] לאהבא זהו אדני הקדש [illegible] וחרבעים [illegible] קרשים [illegible] ושנים
אדנים ואדני הפרכת ארבעה הרי מאה וכל אחד האדנים נחשת כתוב כאן ותפה ראשיהם [illegible]
כתוב [illegible] ראשיהם וחשוקיהם כסף [illegible] וחרגמו [illegible] לא נאמר כאן [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ומן

משכן זמנא וית מדבחא דנחשא וית סרדא דנחשא דיליה וית כל מני
מדבחא׃ פיצמע מנה באב קואעד כבא אמחצ׳ד ומדבח אנחאס וא סרדי
אנחאס אלדי לה וגמיע אניתה׃ ואת אדני החצר סביב ואת אדני שער החצר
ואת כל יתדת המשכן ואת כל יתדת החצר סביב׃ וית סמכי דרתא סחור סחור
וית סמכי תרע דרתא וית כל סכי משכנא וית כל סכי דרתא סחור סחור׃
וקואעד אצראדק מסתדירא וקואעד באבה וגמיע אותאד אמסכן ואותאד
אצראדק מסתדירא׃ ומן התכלת והארגמן ותולעת השני עשו בגדי שרד
לשרת בקדש ויעשו את בגדי הקדש אשר לאהרן כאשר צוה יהוה
את משה׃ ומן תכלא וארגונא וצבע זהורי עבדו לבושי שמושא ל
לשמשא בקדשא ועבדו ית לבושי קדשא לאהרן כמא דפקיד יי ית
משה׃ ומן אסמאנג׳ וארג׳ וצב׳ אקר צנעו תיאב אקדס אלדי להרון כמא
אמר אלה בה מוסי׃
ויעש
את האפד זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר׃ ועבד ית איפודא
דדהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזירי וצנע אצדרה מן דהב
ואס׳ וא׳ וצ׳ ק׳ וע׳ מש׳ וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתלים לעשות
בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מעשה
חשב׃ ורדידו ית טסי דדהבא וקציצו חוטין למעבד בגו תכלא ובגו א׳
ארגונא ובגו צבע זהורי ובגו בוצא עובד אומן׃ ודלך כאן ארקו צפאיח א׳
דהב תם קצוהא סלוכא וגזליה מע אס׳ וא׳ וצב׳ אקר וכע צנעה׳ ואר׳ק׳
כתפות עשו לו חברת על שני קצותיו חבר׃ כתפין עבדו ליה מלפפן על
תרין ססרוהי מלפף׃ וצנעו לה גיבאן מכ׳לטאן כ׳יטוהמא פי טרפיה ׃
וחשב אפדתו אשר עליו ממנו הוא כמעשהו זהב תכלת וארגמן ותולעת
שני ושש משזר כאשר צוה יהוה את משה׃ והמין תקוניה דעלוהי מניה
הוא כעובדיה דדהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי כמא דפקיד יי ית משה׃
ובוץ שזיר
ושמונתי׃

ואין שכל התינין חוטין כפול שנה יהזהב חוט שביעי עם כלם [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

זכן

ושפשגה אלדי עליה מתלה כצנעתה מן דהב ואסמ' ואר' וצ' קר' ועשר
משזור כמי אמר אללה מוסי׃

ויעשו את אבני השהם מסבת משבצות זהב מפתחות פתוחי חתם על
שמות בני ישראל׃ ועבדו ית אבני בורלא משקען מרמצין בדהב גליפן
כתב מפרש על שמהת בני ישראל׃ וצנעו חגרי אלבלור יחיט בהא עיון מן
דהב מנקוש עליהמא כנקש אלכאתם אסמא בני אסר׃ וישם אתם על כתפות
האפד אבני זכרון לבני ישראל כאשר צוה יהוה את משה׃ ושוי יתהון על 139
כתפת אפודא אבני דכרנא לבני ישראל כמא דפקיד יי ית משה׃ וצירהא
פי גיבי אלצדרה הגדה דכר בני אסר כמא אמר אללה מוסי׃

ויעש את החשן מעשה חשב כמעשה אפד זהב תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש משזר׃ ועבד ית חושנא עובד אומן כעובד אפודא
דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר׃ וצנע אלברנס צנעה חאדק
כצנעה אלצדרה מן דהב ואסמאנג'ון וארג'ואן וצבג קרמז ועשר משזור׃ רבוע היה כפול
עשו את החשן זרת ארכו וזרת רחבו כפול׃ מרבע הוה עיף עבדו ית חושנא
זרתא ארכיה וזרתא פתיה עיף׃ וכאנה אד צנעהא מרבעה מטויה טולהא
שבר וערצ'הא שבר׃ וימלאו בו ארבעה טורי אבן טור אדם פטדה וברקת
הטור האחד׃ ואשלימו ביה ארבעה סדרין דאבן טבא סדרא קדמאה
סמוקן ירקן וברקן סדרא חד׃ ונצ'מו פיה ד' סטור חגארה אלואחד אלסטר אלאול
יאקות אחמר וזמרד ואצפר׃ והטור השני נפך ספיר ויהלם׃ וסדרא תנינא
אזמרגדין שבזיז וסבהלום׃ ואלסטר אלב' כחלי ומהא וכהרמאן׃ והטור השלישי
לשם שבו ואחלמה׃ וסדרא תליתאה קנכירי טרקיא ועין עגלא׃ ואלסטר אלג'
גזע וסבג ופירוזג׃ והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוסבת משבצות
זהב במלאתם׃ וסדרא רביעאה כרום ימא ובורלא ופנתירי משקען מרמצן
בדהב באשלמותהון׃ ואלסטר אלד' אזרק ובלור ויסף יחיט בהא עיון מן דהב

כדי נאמר על [illegible] … [illegible]
[illegible]

פי נצ'אמהא׃ והאבנים על שמות בני ישראל הנה שתים עשרה על שמתם
פתוחי חתם איש על שמו לשנים עשר שבט׃ ואבניא על שמהת בני ישראל
אנון תרתא עסרי על שמהתהון כתב מפרש כגלוף דעזקא גבר על שמיה לתרי
עסר שבטין׃ ועלי אלג'והר אסמא בני אסראייל אתני עשר באיזא
אסמאיהם נקש כ'אתם אסם כל ואחד עלי חבר כ'דאך לאתני עשר סבט׃
ויעשו על החשן שרשרת גבלת מעשה עבת זהב טהור׃ ועבדו על חושנא
תכין מתחכן עובד גדילו דדהב דכי׃ וצנעו פי אלג'ושן סלסלתין מעתדלין צנעה
צ'פר מן דהב כ'אלץ׃ ויעשו שתי משבצות זהב ושתי טבעת זהב ויתנו את שתי
הטבעת על שני קצות החשן׃ ועבדו תרתין מרומצן דדהב ותרתין עזקן דדהב
ויהבו ית תרתין עזקתא על תרין סטרי חושנא׃ וצנעו עינין מן דהב וחלקתין
מן דהב פג'עלו אלחלקתין פי טרפי אלג'ושן׃ ויתנו שתי העבתת הזהב על שתי
הטבעת על שתי קצות החשן׃ ויהבו תרתין גדילן דדהב על תרתין עזקתא על
סטרי חושנא׃ ועלקו אלצ'פירתין אלדהב פי אלחלקתין פי טרפי אלג'ושן׃ ואת שתי
קצות שתי העבתות נתנו על שתי המשבצות ויתנם על כתפת האפד אל מול
פניו׃ וית תרתין גדילן דעל תרין סטרוהי יהבו על תרין מרומצתא ויהבונין על
כתפי איפודא לקביל אפוהי׃ וטרפי אלצ'פירתין אלאכרתין עלקהמא פי אלעינתי
ג'עלוהא עלי ג'נבי אלצדרה מן מקדמהא׃ ויעשו שתי טבעת זהב וישימו על שני
קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד ביתה׃ ועבדו תרין עזקן דדהב ושויאו על
תרין סטרי חושנא על ספתיה דלעברא דאיפודא לגיו׃ וצנעו איצ'א חלקתין מן
דהב וצירוה מא פי טרפי אלג'ושן פי חאשיתהא אלתי אלא ג'אנב אלצדרה מן ד׳
דאכל׃ ויעשו שתי טבעת זהב ויתנם על שתי כתפות האפד מלמטה ממול
פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד׃ ועבדו תרין עזקן דדהב ויהבונין
על תרין כתפי איפודא מלרע מלקביל אפוהי לקביל בית לופי מעילוי להמין
איפודא׃ וצנעו איצ'א חלקתין מן דהב פג'עלוהמא באזא ג'נבי אלצדרה מן
אספל מן מקדמהא אמאם תאליפהא פוק שפשגהא׃ וירכסו את החשן מטבעתי

ולו׳

קרבנות צבור חוץ מאותן שנעשו בו ביום שני קרב אל המזבח [illegible] הב העולה עולת התמיד וזה המנחה מנחה כל כ״ם
שהתמיד כמו שנ׳ ועשרון סולת בלול בשמן וכו׳ ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו יום שמיני למלואים הושוו כולם לכהונ׳
והרגותו ומקדשין מיד בו ביום קדש משה עמהם ובקרבתם כמו ובקרבם כשיקריבו כהני׳ ולא יכול משה לבוא אל אהל
מועד ובכתוב א׳ אחר ובא משה ואהרן אל אהל מועד בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם כי שכן עליו הענן חמור מעתה כל מה
שהיה השכן לא היה יכול לבוא נסתלק הענן נכנס ומדבר עמו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם בכל מסע שהיו נוסעים
היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע וכן וילך למסעיו וכן אלה מסעי לפי שממקום
החנייה חזרו ונסעו לכך נקראו כולן מסעות׃ ברוך ה״ש
שנים פירוש קנר שנוור בעו׳

…בעת האפד בפתיל תכלת להיות על חשב האפד ולא יזח החשן מעל
…פד כאשר צוה יהוה את משה׃ ואחדו ית חושנא מעזקתיה לעזק…
…פודא בחוטא דתכלתא למהוי על המין אפודא ולא יתפרק חושנ…
…עלוי אפודא כמא דפקיד יי ית משה׃ וחבכו אלברנה מן חלקהא אלי
…ן אלצדרה במלף אסמאנגוני לתכון פוק שפישגהא לא תזול ענה…
…א אמר אללה מו…
…עש את מעיל האפד מעשה ארג כליל תכלת׃ ועבד ית מעיל אפודא
…בד מחי גמיר תכלא׃ וצנע ממטר אלבדלה צנעה חאיך גמלתה כמן
…׃ ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע׃
…ה דמעילא כפיל לגויה כפום שריין תורא מקף לפומיה סחור סחור
…לא יתבזע׃ וראס פי וסטה כפם אלדרע ואחאשיה תחיט בה ללא…
…ק׃ ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני…
…׃ ועבדו על שולי מעילא רמוני תכלא וארגונא וצבע זהורי
…׃ וצנעו פי דילה רמאנא אס וארג וצ קל משזורי׃ ויעשו פעמני
…הור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על שולי המעיל סביב
…הרמנים׃ ועבדו זגין דדהב דכי ויהבו ית זגיא בגו רמוניא על
…שולי מעילא סחור סחור בגו רמוניא׃ וצנעו גלאגלא מן דהב כאלץ
…אלגלאגל פי משבין אלרמאנין פי דיל אלממטר מסתדירא פי מא
…בין׃ פעמן ורמון פעמן ורמון על שולי המעיל סביב לשרת
…אשר צוה יהוה את משה׃ זגא ורמונא זגא ורמונא על שפולי
…מעילא סחור סחור לשמשא כמא דפקיד יי ית משה׃ גלגל ורמאנה
…ורמאנה פי דיל אלמחבר מסתדירא ליכדם פיה כמא אמר אללה
…׃ ויעשו את הכתנת שש
…מעשה ארג לאהרן ולבניו׃ ועבדו ית כתונין דבוץ עובד מחי לאהרן
…ולבנוהי׃ וצנעו אלתאני מן עשר צנעה חאיך להרון ולבניה׃ ואת

המצנפת

המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד ש
וית מצנפתא דבוצא וית שבח קוליא דבוצא ית מכנסי בוצא
שזיר ׃ ואלעמאמה מן עשר וקלאנס אלפאכרה מעשר ואלסראויל
עשר משזור ׃ ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת
מעשה רקם כאשר צוה יהוה את משה ׃ וית המיינא דבוץ שזיר
וארגוונא וצבע זהורי עובד צייר כמא דפקיד יי ית משה ׃ ואלזנאר
עשר משזור ואסמ׳ וארגואן וצבג קרמז צנעה רקם כמא אמר
מוסי ׃
ויעשו את ציץ נזר הקדש
טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חתם קדש ליהוה ׃ ועבדו ית צי
כלילא דקודשא דהב דכי וכתבו עלוהי כתב מפרש קודש ליי ׃ וצנע
תאג אלקדס מן דהב כאלץ ונקשו עליהא כתאב כנקש כאתם קדש
ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על המצנפת מלמעלה כאשר צוה
את משה ׃ ויהבו עלוהי חוטא דתכלתא למתן על מצנפתא מלעילא
כמא דפקיד יי ית משה ׃ ועלקוהא בסלך מן אסמאנגוני ליתרכב
אלעמאמה פוק אלגבהה כמא אמר אללה מוסי ׃
ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני י
ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו ׃ ושלימת כל פלחן משכ
ועבדו בני ישראל ככל דפקיד יי ית משה כין עבדו ׃ פכמלת גמי
אלמסכן כבא אלמחצ׳ר וצנעו בנו אסר׳ כגמיע מא אמר אללה
בה ׃
ויביאו את המשכן אל משה את האה
כל כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו ואדניו ׃ ואיתיאו ית משכ
למשה ית משכנא וית כל מנוהי פורפוהי דפוהי עברוהי ע
וסמכוהי ׃ ואתו באלמסכן אלי מוסי אלכבא וגמיע אניה שצ׳ה
ואמדאגה ועמודה וקואעדה ׃ ואת מכסה עורת האילים המאד
ואת מכסה ערת התחשים ואת פרכת המסך ׃ וית חופאה דמשכי